

**T.C
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞ DEVRİNİ KONU
EDİLEN ROMANLARDA MEKÂN UNSURU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bünyamin ÇERİ

Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı

Enstitü Bilim Dalı : Yeni Türk Edebiyatı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Gülsemin HAZER

EKİM - 2014

T.C
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞ DEVRİNİ KONU
EDİLEN ROMANLARDA MEKÂN UNSURU


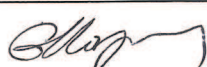
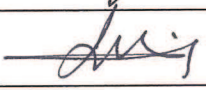
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bünyamin ÇERİ

Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı

Enstitü Bilim Dalı : Yeni Türk Edebiyatı

“Bu tez 10.10/2014 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof. Dr. Yılmaz Haçcıoğlu	Kabul	
Yrd. Doç. Dr. Gülsemir Hazer	Kabul	
Yrd. Doç. Dr. Sevim Atilla Çemir	Kabul	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Bünyamin ÇERİ

10.10.2014

ÖNSÖZ

Türk edebiyatında ilk örnekleri Tanzimat Döneminde ortaya konan tarihî roman hem araştırmacılar için hem de okuyucular için ilgi duyulan bir tür olmuştur. Yapılan bu çalışmada Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Devrinin anlatıldığı romanlar mekânsal bir tasnife tabi tutularak ortaya konmaya çalışılmıştır. Romanlardaki olayların ortaya konmasında ve yazarların okuyuculara iletmek istedikleri mesajlarında aracılık görevi üstlenen mekânlar, söz konusu çalışmada ayrıntılı bir şekilde işlenerek gerek yazarların amaçlarına ulaşmalarını sağlamış gerekse anlatılan olayları bütün yönleriyle açığa çıkartmıştır.

Zahmetli bir süreç sonunda tamamlanan bu çalışmada bana olan desteklerini hiç esirgemeyen kıymetli hocam Gülsemin Hazer'e, yüksek lisans eğitimimin başından beri beni her şartta koşulsuz destekleyen ve hiç yalnız bırakmayan değerli babam Hamit Çeri'ye ve sevgili annem Gönül Çeri'ye, ablam Hatice, kardeşim Zahit ve eşim Ayşe Çeri'ye sonsuz şükranlarımı sunmayı bir borç bilirim. Yapılan çalışmayı da 8 Aralık 2001 yılında elim bir trafik kazası sonucunda aramızdan ayrılan, her geçen gün eksikliğini daha çok hissettiğimiz, ailemizin en küçüğü olan canım kardeşim Latif Çeri'ye ithaf ediyorum, ruhu şad olsun.

Bünyamin ÇERİ

10.10.2014

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	vi
ÖZET	vii
SUMMARY	vii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: YAPILAN ÇALIŞMA BAĞLAMINDA; TARİHÎ ROMAN, OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞ DEVRİ VE MEKÂN KAVRAMLARININ AÇIKLANMASI	5
1.1. Tarihî Roman	5
1.1.1. Tarihî Roman Kavramı	5
1.1.1.1. Geleneksel Tarihî Roman Anlayışının Sürdürüldüğü Tarihî Romanlar.....	8
1.1.1.2. Popüler Tarihî Romanlar	9
1.1.2. Tarihî Romanın Dünya Edebiyatında Ortaya Çıkışı	10
1.1.3. Tarihî Romanın Türk Edebiyatında Ortaya Çıkışı	11
1.1.3.1. Tanzimat Dönemi (1860-1896)	11
1.1.3.2. Servet-i Fünun Dönemi (1896-1901).....	12
1.1.3.3. Meşrutiyet Dönemi (1908-1923)	12
1.1.3.4. Cumhuriyet Dönemi (1923'ten Günümüze).....	13
1.1.4. Tarih ve Roman İlişkisi.....	17
1.1.5. Tarihî Romanın İşlevi	19
1.1.6. Tarihî Romanın Özellikleri	20
1.2. Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Devri.....	21
1.2.1. Osman Bey (1299-1324).....	24
1.2.2. Orhan Bey (1324-1360)	25
1.2.3. I.Murat (1360-1389).....	26
1.2.4. I.Bayezid (Yıldırım) (1389-1402).....	27
1.2.5. I.Mehmet (Çelebi) (1413-1421)	28
1.2.6. II.Murat (1421-1451)	29
1.3. Kavramsal Çerçeve: Romanda Mekân.....	30

1.3.1. Mekânın Tanımı	30
1.3.2. Romanda Mekânın Kullanımı	31
1.3.3. Romanda Mekânın Sınıflandırılması	34
1.3.3.1. Somut Mekânlar	34
1.3.3.2. Soyut Mekânlar	36
1.3.4. Romanda Mekân Tasviri	37
1.3.4.1. Nesnel Tasvir	37
1.3.4.2. Öznel Tasvir	38
1.3.5. Romanda Mekânın Simgesel Değeri	38
1.3.6. Romanda Mekânın İşlevi	39

BÖLÜM 2: YAPILAN ÇALIŞMAYA KONU OLAN ROMANLARIN MEKÂN ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ.....42

2.1. <i>Gönülden Gönüle</i>	42
2.1.1. Romanın Özeti.....	42
2.1.2. Romadaki Mekânların Ele Alınışı.....	44
2.1.2.1. Somut Mekânlar	44
2.1.2.2. Soyut Mekânlar	55
2.1.3. Romadaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi.....	56
2.2. <i>Osmanoğulları</i>	56
2.2.1. Romanın Özeti.....	57
2.2.2. Romadaki Mekânların Ele Alınışı.....	60
2.2.2.1. Somut Mekânlar	60
2.2.2.2. Soyut Mekânlar	72
2.2.3. Romadaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi.....	73
2.3. <i>Devlet Ana</i>	74
2.3.1. Romanın Özeti.....	75
2.3.2. Romadaki Mekânların Ele Alınışı.....	78
2.3.2.1. Somut Mekânlar	78
2.3.2.2. Soyut Mekânlar	92
2.3.3. Romadaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi.....	93
2.4. <i>Ovaya İnen Şahin</i>	94

2.4.1. Romanın Özeti	94
2.4.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı.....	96
2.4.2.1. Somut Mekânlar.....	96
2.4.2.2. Soyut Mekânlar.....	112
2.4.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi.....	113
2.5. <i>Osman Gazi</i>	115
2.5.1. Romanın Özeti	115
2.5.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı.....	118
2.5.2.1. Somut Mekânlar.....	118
2.5.2.2. Soyut Mekânlar.....	135
2.5.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi.....	135
2.6. <i>Sunguroğlu-1</i>	136
2.6.1. Romanın Özeti	137
2.6.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı.....	139
2.6.2.1. Somut Mekânlar.....	139
2.6.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi.....	155
2.7. <i>Sunguroğlu-2 (Bizans Saraylarında)</i>	156
2.7.1. Romanın Özeti	157
2.7.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı.....	159
2.7.2.1. Somut Mekânlar.....	159
2.7.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi.....	176
2.8. <i>Konak</i>	177
2.8.1. Romanın Özeti	178
2.8.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı.....	180
2.8.2.1. Somut Mekânlar.....	180
2.8.2.2. Soyut Mekânlar.....	192
2.8.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi.....	192
2.9. <i>Çati</i>	194
2.9.1. Romanın Özeti	194
2.9.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı.....	197
2.9.2.1. Somut Mekânlar	197
2.9.2.2. Soyut Mekânlar.....	212

2.9.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi	213
2.10. <i>Üçler Yediler Kırklar</i>	214
2.10.1. Romanın Özeti	214
2.10.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı	216
2.10.2.1. Somut Mekânlar	216
2.10.2.2. Soyut Mekânlar	232
2.10.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi	232
2.11. <i>Turgut Alp</i>	234
2.11.1. Romanın Özeti	234
2.11.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı	236
2.11.2.1. Somut Mekânlar	236
2.11.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi	257
2.12. <i>Sunguroğlu-3 (Foça Korsanlarına Karşı)</i>	258
2.12.1. Romanın Özeti	259
2.12.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı	260
2.12.2.1. Somut Mekânlar	260
2.12.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi	273
2.13. <i>Bu Atlı Geçide Gider</i>	274
2.13.1. Romanın Özeti	274
2.13.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı	276
2.13.2.1. Somut Mekânlar	276
2.13.2.2. Soyut Mekânlar	286
2.13.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi	286
2.14. <i>Kutlu Dağ</i>	287
2.14.1. Romanın Özeti	288
2.14.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı	290
2.14.2.1. Somut Mekânlar	290
2.14.2.2. Soyut Mekânlar	303
2.14.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi	304
2.15. <i>Osmancık</i>	305
2.15.1. Romanın Özeti	306
2.15.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı	308

2.15.2.1. Somut Mekânlar.....	308
2.15.2.2. Soyut Mekânlar.....	319
2.15.3. Romadaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi.....	320
SONUÇ.....	323
KAYNAKÇA.....	325
ÖZGEÇMİŞ.....	335

KISALTMALAR

- bk.** : Bakınız
C : Cilt
çev. : Çeviren
ed. : Editör
hzl. : Hazırlayan
SBE : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tezin Başlığı : Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Devrini Konu Edinen Romanlarda Mekân Unsuru	
Tezin Yazarı : Bünyamin Çeri	Danışman : Yrd. Doç. Dr. Gülsemin Hazer
Kabul Tarihi : 10 Ekim 2014	Sayfa Sayısı : vii (ön kısım) + 335 (tez)
Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı	Bilimdalı : Yeni Türk Edebiyatı
<p>Tanzimat Döneminde Türk okuruyla tanışan tarihî roman, başta Tanzimat Dönemi olmak üzere her dönemde okuyucu bulmuştur. Yaklaşık yüz elli yıllık bir geçmişe sahip olan bu roman türü, çeşitli araştırmalara da konu edinilmiştir. Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Devrini konu edinen romanlarla ilgili “mekân” başlığı altında müstakil bir çalışmanın yapılması düşüncesi tezin çıkış noktasını oluşturmaktadır. Cumhuriyet Döneminde yazılan Osmanlı Devleti'nin Yıldırım Bayezid dönemine kadarki kuruluşunu konu edinen on beş romandaki mekân unsurlarının değerlendirildiği çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde temel bazı kavramlar açıklanmıştır. Bunlar: tarihî roman kavramı, tarihî romanın türleri, tarihî romanın dünya ve Türk edebiyatında ortaya çıkışı, tarih ve roman ilişkisi, tarihî romanın işlevi, tarihî romanın özellikleri, Osmanlı'nın Kuruluş Devri ve hükümdarları, mekânın kullanımı, mekânın sınıflandırılması, mekânın tasviri, mekânın simgesel değeri ve romanda mekânın işlevleri şeklindedir. İkinci bölümde ise çalışmaya konu edinilen on beş romandaki mekânlar tasnif edilerek incelenmiştir. Bu incelemede öncelikle her romanla ilgili çeşitli bilgiler verilmiştir. Daha sonra romanlar ana hatlarıyla özetlenmiş ve dikkat çeken, olaylar üzerinde etkili olan mekânlar ele alınarak incelenmiştir. Ön plana çıkmayan ya da sadece isim olarak geçen mekânlar ise bir paragraf halinde ortaya konmuştur. Son olarak da her romanla ilgili o romanın sonunda, incelenen mekânlara dair çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır.</p>	
Anahtar Kelimeler : Tarihî Roman, Osmanlı'nın Kuruluşu, Mekân.	

Title of Thesis: Visit the Thread Establishment Era of the Ottoman Empire in the Roman Space Element

Author: Bünyamin Çeri

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Gülsemin Hazer

Date : 10 October 2014

Nu. Of Pages: vii (pre text)+335 (main body)

Department:Turkish Language and Literature

Subfield: New Turkish Literature

The Historical novel which met first with the reader in the Tanzimat Reform Period, has found readers in every era. The historical novel had nearly a hundred fifty years background and has been the subject of various studies but it was indicated that there was not a self-contained study named as 'site' that was subjected about the establishment of Ottoman Empire era. This deficiency constituted the starting point of the study. The study evaluated the site elements of the historical novels which were written in the period of establishment republican era post of Ottoman Empire till Sultan Yildirim Beyazit era between the years of and it can be declared that this study resolves the deficiency which is mentioned above. The study consists of two chapters. In the first chapter basic concepts were explained. These were: history and historical novel concept, types of the historical novels, emergence of the historical novel types in Turkish literature and world literature, relation between history and novel, function of the historical novel, features of the historical novel, establishment of the Ottoman Empire and sultans, historical progress of the site, sites classification, description of the sites, symbolic meaning of the site and functions of the site in the novel. In the second chapter fifteen novels were examined. First, several information was given about the novel and novels were summarized as section by section and all sites were clarified in detail. Lastly, general assessments were made about the sites. The appreciations includes; remarkable sites, uncertainty of the sites, description of the sites, open and closed sites those are at the forefront or at the background.

Keywords : Historical Novel, The Establishment of Ottoman, Place

GİRİŞ

Başlangıç tarihi ilk çağlardaki destanlara kadar götürülen tarihî roman, asıl şeklini Fransız İhtilali'nin yaydığı romantizm akımıyla alır. Zira insanlar romantizm akımının doğurduğu duygusallık, marazilik, melankoli vb. gibi duygularla tarihî romana yönelirler (Kayımkaya, 2007: 1). Dünya edebiyatında yazılan ilk tarihî roman Sir Walter Scott'un *Waverley* (1814) adlı romanı olurken (Tural, 2006: 70) Türk edebiyatında ise Ahmet Mithat Efendi'nin yazdığı *Yeniçeriler* (1871) adlı roman, konusunu tarihten alan ilk tarihî roman olarak kabul edilir (Enginün, 2006: 212). Türk edebiyatında Servet-i Fünun Dönemi dışında her dönemde yazılan tarihî romanın günümüzde, insanların tarihe olan merakı ve televizyon dizilerinin etkisiyle altın çağını yaşadığı söylenebilir.

Çalışmanın Amacı

Türk edebiyatında Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Devrini konu edinen romanlarla ilgili müstakil olarak mekânsal bir çalışmanın yapılmadığı görülür. Tarihî romanlarla ilgili pek çok çalışma yapılmış olmasına rağmen bu bağlamda bir çalışmanın yapılmamış olması tezimizin çıkış noktasını oluşturmaktadır. Yapılan çalışmayla romanlardaki bütün mekânlar tespit edilerek mekânların gerek fiziki özellikleri gerek o mekânlarda yaşanan olaylar gerekse mekânların insanları etkileyen yönlerinin olup olmadığı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın Önemi

Yapılan çalışmada kullanılan mekân tasnifi yöntemi, incelenen romanlardaki mekânları ayrıntılı bir şekilde ortaya koymuştur. Tarihî roman yazarlarının, vermeye çalıştıkları mesajlarını bu mekânları kullanarak ortaya koydukları göz önünde bulundurulduğunda da mekânların insanlar için vazgeçilmez bir değerde olduğu görülmektedir. Söz konusu çalışmanın, incelenen romanlardaki mekânları her yönüyle ortaya koyması hem bu romanların daha iyi anlaşılmasını sağladığı hem de tarihî roman alanında çalışmak isteyen araştırmacılar için yararlı olabileceği söylenebilir.

Çalışmanın Yöntemi

Yapılan çalışmada; Cumhuriyet Döneminde yazılan, Osmanlı Devleti'nin Yıldırım Bayezid devrine kadarki kuruluşunu konu edinen on beş romandaki mekân unsurları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde temel bazı kavramlar açıklanmıştır. Öncelikle “tarihi roman” başlığı altında tarihi roman kavramı, tarihî romanın türleri, tarihî romanın dünya ve Türk edebiyatında ortaya çıkışı (Tanzimat, Servet-i Fünun, Meşrutiyet ve Cumhuriyet Dönemi), tarih ve roman ilişkisi, tarihî romanın işlevi, tarihî romanın özellikleri açıklanmıştır. Daha sonra Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Devri, Osman Bey, Orhan Bey, I.Murat, I.Bayezid, I.Mehmet ve II.Murat dönemleri açıklanmış, son olarak da romanda mekânın kullanımı, romanda mekânın sınıflandırılması (somut ve soyut mekân), romanda mekân tasviri (öznel ve nesnel), romanda mekânın simgesel değeri, romanda mekânın işlevi ortaya konmuştur.

İkinci bölümde ise Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Devrini konu edinen on beş roman incelenmiştir. Birinci baskılarına göre sıralanan ve incelenen romanlar şunlardır:

1. Turhan Tan, *Gönülden Gönüle* (1931)
2. Feridun Fazıl Tülbentçi, *Osmanoğulları* (1950)
3. Kemal Tahir, *Devlet Ana* (1967)
4. Ragıp Şevki Yeşim, *Ovaya İnen Şahin* (1971)
5. Cavid Ersen, *Osman Gazi* (1972)
6. Yavuz Bahadıroğlu, *Sunguroğlu-1* (1973)
7. Yavuz Bahadıroğlu, *Sunguroğlu-2 (Bizans Saraylarında)* (1974)
8. Mustafa Necati Sepetçioğlu, *Konak* (1974)
9. Mustafa Necati Sepetçioğlu, *Çatı* (1974)
10. Mustafa Necati Sepetçioğlu, *Üçler Yediler Kırklar* (1975)
11. Yavuz Bahadıroğlu, *Turgut Alp* (1975)
12. Yavuz Bahadıroğlu, *Sunguroğlu-3 (Foça Korsanlarına Karşı)* (1977)
13. Mustafa Necati Sepetçioğlu, *Bu Atlı Geçide Gider* (1977)
14. Bekir Büyükarkın, *Kutlu Dağ* (1979)
15. Tarık Buğra, *Osmancık* (1983)

Romanlar; romanın adı, romanın özeti, romandaki mekânların ele alınışı ve romandaki mekânların genel olarak değerlendirilmesi başlıkları altında incelenmiştir. “Romanın adı” başlığı altında; romanların konusu, bakış açısı, şahısları, dili gibi romanlarla ilgili genel değerlendirmeler yapılmıştır. “Romanın özeti” başlığı altında romanlar; ana

hatlarıyla özetlenmiştir. “Romandaki mekânların ele alınışı” başlığı altında ise romanlar, mekânsal bağlamda ayrıntılı bir tasnife tabi tutulmuştur. Romanlardaki mekânlar, Nurullah Çetin'in *Roman Çözümleme Yöntemi* adlı kitabındaki mekân tasnifinden, Ahmet Eldessouky'un *Türk Edebiyatında Tarihî Romanlar (Türk Tarihiyle İlgili, 1981-1985)* adlı doktora çalışmasındaki mekân tasnifinden ve çeşitli kuram kitaplarındaki mekân tasniflerinden de yararlanılarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma şöyledir:

1.Somut Mekânlar: A.Açık Mekânlar: kıtalar, ormanlar, denizler, göller, körfezler, akarsular (ırmaklar, nehirler, çaylar, dereler, pınarlar, çeşmeler), ovalar, yaylalar, meralar, çayırlar, bataklıklar, çöller, adalar (yarım adalar), dağlar, tepeler, burunlar, limanlar, iskeleler, boğazlar, geçitler (doğal olanlar), köprüler (doğal olanlar), bağlar, bahçeler, geçitler, köprüler, kaleler, ülkeler, şehirlere, meyhaneler, pazarlar, çarşılar, adı geçen mekânlar. B.Kapalı Mekânlar: mağaralar, evler (kadılık evi, sayrular evi), kulübeler, otağlar, çadırlar, odalar, sofalar, kilerler, saraylar, köşkler, yalılar, konaklar, dükkânlar, manastırlar, kiliseler, camiler, mescitler, mektepler, medreseler, tekkeler, dergâhlar, zaviyeler, türbeler, bimarhaneler (şifahaneler), imarethaneler, aşevleri, hanlar, kervansaraylar, misafirhaneler, konukevleri, çardaklar, sundurmalar, meyhaneler, hapishaneler (zindanlar), mahzenler, kuleler, rasathaneler, değirmenler, ahırlar (Eldessouky, 2010: 265-341). 2.Soyut Mekânlar: ütöpik mekânlar, fantastik mekânlar, metafizik mekânlar, duyuşsal mekânlar (Çetin, 2004: 138-139).

Romanlarda açık veya kapalı olsun anlam üreten, yaşanan olaylar üzerinde etkili olan mekânlar ön sıraya alınarak incelenmeye çalışılmıştır. Bu incelemede de mekânın nerede olduğu, fiziki özellikleri, tasviri, mekânda yaşanan olaylar, mekânın önemi ve mekânın insanlar üzerindeki etkisi gibi özelliklere dikkat edilmiştir. Ön plana çıkmayan ya da sadece isim olarak geçen mekânlar ise yukarıdaki mekân sınıflandırma yöntemine göre sınıflandırılarak bir paragraf halinde verilmiştir.

Romanlardaki bazı mekânlara birinci, ikinci, üçüncü... gibi isimler verilmiştir. Bu isimlendirmede de şu yöntem takip edilmiştir: Birbiriyle karışabilecek durumda olan, aynı ismi taşıyan mekânlar bu şekilde adlandırılmıştır. Örneğin ormanlar, köprüler, hanlar, camiler, hamamlar vb. gibi. Bir kişiye ait olan ve aynı ismi taşıyan birden çok

yapı varsa bu yapılar da yine birinci, ikinci, üçüncü... şeklinde isimlendirilmiştir. Örneğin ev, oda, konak vb. gibi.

Son olarak “romandaki mekânların genel olarak değerlendirilmesi” başlığı altında da romanlardaki mekânların işlenişi, önemi, ilgili mekânların diğer romanlardaki aynı mekânlarla benzerlikleri veya farklılıkları, somut ve soyut mekânlar, açık ve kapalı mekânlar, dikkat çeken mekânlar, mekânların belirsizliği, mekânlarla ilgili tasvirler gibi özelliklere dikkat edilerek değerlendirmeler yapılmıştır.

BÖLÜM 1: YAPILAN ÇALIŞMA BAĞLAMINDA; TARİHİ ROMAN, OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞ DEVRİ VE MEKÂN KAVRAMLARININ AÇIKLANMASI

1.1. Tarihî Roman

1.1.1. Tarihî Roman Kavramı

“Tarihî roman”^{*} kavramını açıklamaya geçmeden önce bu başlığın anlaşılmasına ışık tutması açısından “tarih” kavramından bahsetmenin uygun olacağı düşünülmektedir.

Türkçe Sözlük'te tarih:

* Tarihî romanla ilgili yüksek lisans ve doktora düzeyinde yaklaşık yirmi yedi çalışmanın yapılmış olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmalar şunlardır:

- 1.Argunşah Eraydın, H. (1990). Türk Edebiyatında Tarihî Roman (Türk Tarihiyle İlgili). *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.
- 2.Başaran, G. (2004). Türk Ulusal Kimliğinin İnşası ve Medyada Popüler Tarih Söylemi: Tefrika Tarihi Romanlar (1928-1938). *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Ege Üniversitesi SBE.
- 3.Çetintaş, D. (2006). Popüler Tarihî Romanlar ve M.Turhan Tan. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi SBE.
- 4.Çifçi, T. (2011). Sosyal Bilimler Öğretiminde Tarihî Romanların Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısı Üzerine Etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- 5.Düzgün, H. (2008). Tarih Öğretiminde Tarihî Romanların Yeri Mehmet Niyazi'nin Romanları. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.
- 6.Eldessouky, A. (2010). Türk Edebiyatında Tarihî Romanlar (Türk Tarihi İle İlgili, 1981-1985). *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- 7.Erol, G. (2006). Emine Işınsu'nun Tarihî Romanları Üzerine Bir İnceleme. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi SBE.
- 8.Gülgen, J. (2006). Reşat Ekrem Koçu'nun Tarihî Romanları. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE.
- 9.Işıksalan, N. (1990). Kemal Tahir'in Tarihî Romanları Üzerine Bir İnceleme. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi SBE.
- 10.Kaptan, M.S. (1988). Tarihî Romanımız Açısından Türklerin Anadolu'ya Yerleşmesi (1071-1345). *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- 11.Karaca, İ. (2004). Türk Edebiyatında Tarihî Romanlar (Türk Tarihi İle İlgili, 1951-1960). *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- 12.Kayımkaya, E. (2007). Ragıp Şevki Yeşim'in Tarihî Romanları Üzerine Bir Araştırma. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi SBE.
- 13.Keçe, M. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yararlanılan Sınıf İçi Tarihî Roman Kullanım Tekniklerinin Öğrencilerin Tarih Okuryazarlığı Düzeylerine Etkisi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- 14.Kılınç, M.M. (2009). Ragıp Şevki Yeşim'in Romanları Üzerine İnceleme. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- 15.Metin, M. (2007). Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun Tarihî Romanları (1923-1933). *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE.

Toplamları, milletleri, kuruluşları etkileyen hareketlerden doğan, olayları zaman ve yer göstererek anlatan, bu olaylar arasındaki ilişkileri, daha önceki ve sonraki olaylarla bağlantılarını, karşılıklı etkilenmelerini, her milletin kurduğu medeniyeti inceleyen bilim (2010: 2270)

şeklinde tanımlanır. Naîma da tarihi şöyle değerlendirir:

“Tarih, faydası herkese şâmil olan bir ilimdir. Ulemanın zekâsını arttırır, ukalâyı uyandırarak basiret gözlerini açar, avamı eski haberlere, havassı da gizli sırlara vâkıf eder. Bu hudutsuz denizin derinliklerine vâkıf olan kimseler her türlü hakikatleri ve de onların değişmesi ile değişen hususların esrarını öğrenirler” (Uçman, 1974: 4).

Görüleceği üzere tarih, yaşanmış olayları belli kurallar çerçevesinde değerlendiren, belli bir metodu olan bilim dalıdır. Naîma'nın değerlendirmeleriyle de tarih öğrenen kişinin bütün bilgilere sahip olacağı vurgulanır.

Tarihle ilgili bu genel değerlendirmelerden sonra kendisine tarihi dayanak olarak seçen ve onun malzemesinden yararlanarak yeni bir dünya kurgulayan tarihî romanla ilgili şu tanımların yapıldığı görülür:

-
16. Moldatayev, K. (2002). Feridun Fazıl Tülbentçi'nin Tarihî Romanları. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
 17. Öztürk, A. (2002). Tarih Öğretiminde Tarihî Romanların Kullanılması. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
 18. Öztürk, N. (1992). Tarihî Romanlar ve 19. Yüzyılda Yazılmış Üç Tarihî Romanın Değerlendirilmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
 19. Seyit, H. (2008). Ata Durdıyev'in Keymir Kör Tarihi Romanı (Sayfa 9-54) (metin-çeviridizin-gramer incelemesi). *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.
 20. Sulaimanova, A. (2009). Konusunu Türk Tarihinden Alan Tarihî Romanlar (1966-1970). *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
 21. Sümbüllü, Y.Z. (2006). Kemal Tahir'in Tarihî Romanları Üzerine Oluşumsal Yapısalcı Eleştiri Bakımından İnceleme. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi SBE.
 22. Şeker, Ş. (2009). İbnülemin Mahmut Kemal İnal'in Tarihî Romanı: Sabih. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.
 23. Şener, Ş. (1999). Corci Zeyda'nın Tarihî Romancılığı ve Osmanlı İnkılabı Adlı Romanı. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi SBE.
 24. Tatar Kırılmış, İ. (2007). Türk Edebiyatında Tarihî Romanlar (Türk Tarihi İle İlgili 1961-1965). *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
 25. Temur, İ. (2009). Yavuz Bahadıroğlu'nun Tarihî Romanları ve Romancılığı. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Edirne: Trakya Üniversitesi SBE.
 26. Yeke, E. (2010). Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde Metin Çözümlemesinde Hüseyin Nihal Atsız'ın Tarihî Romanlarına Üslup Bilim Açısından Yaklaşım. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi SBE.
 27. Zengin, N. (2000). Gençlik Edebiyatı ve Eğitim Değerleri Açısından Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Dünkü Türkiye Dizisindeki Tarihî Romanlarının İncelenmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.

Yapılan ilk tanımda Mehmet Metin,

-“ ‘Konusunu tarihî şahsiyetlerden ya da olaylardan alan, tarih gerçekliğini kurmaca (fiktif) olayların yaratılmasında kullanan roman çeşidi’ ” (2007: 7)

şeklinde değerlendirme yaparak tarihî romanın gerçeklik boyutu üzerinde durur.

İkinci tanımda ise Bahri Ata,

-“Tarihî karakterleri ve durumları ilham kaynağı olarak kullanan romanlara ve resimli kitaplara genellikle tarihî roman denir” (2000: 161)

şeklinde değerlendirme yaparak tarihi kendisine malzeme olarak seçen basılı ve görsel eserlerin, tarihî romanı oluşturduklarını vurgular.

Yaptığı doktora teziyle Türk edebiyatında tarihî romanla ilgili ilk çalışmayı gerçekleştiren Hülya Argunşah'ın da tarihî romanla ilgili şu iki tanımı yaptığı görülür:

İlk tanımında Hülya Argunşah,

-“ ‘Tarihî roman, başlangıç ve sonucu geçmiş zaman içerisinde gerçekleşmiş olan hadiselerin, devirlerin ve bu devirlerde yaşamış olan insanların hikâyelerinin edebî ölçüler içerisinde yeniden inşa edilmesidir’ ” (2002: 442-444)

şeklinde tarihî romanı, konusunu geçmişten alan ve bu konuyu edebiyat çerçevesinde işleyen bir tür olarak değerlendirir.

İkinci tanımında da,

-“ ‘Daha önce insan ve insan toplulukları tarafından yaşanmış, hatta uzantıları günümüzde de yaşayan hadiseler veya yaşayan insanlar tarafından tekrar kurgulamaya tâbi tutularak yeni bir âlem / bütün yaratılmasıdır’ ” (2002: 442-444)

şeklinde tarihî romanı, yaşanmış ve etkileri hâlâ devam eden olayların tekrar kurgulanarak yeni bir dünya oluşturulması diye değerlendirir.

Yapılan bu değerlendirmelerden sonra tarihî romanın tanımıyla ilgili ortak bir görüşün olmadığı söylenebilir. Öyle ki tarihî romanın isimlendirilmesiyle ilgili olarak da Türk edebiyatında ortak bir görüşün olmadığı görülür. Tarihî romana; devir romanı, çağ romanı, tarih romanı, tarihsel roman, tarihten söz açan roman, tarihe dayanmış roman

gibi isimler verilir (Çetintaş, 2006: 83). Bu bağlamda Hilmi Yavuz şunları dile getirir: “ ‘(...)tarihsel roman tarihi roman değildir’ ” (Argunşah, 2002: 443). “Ben tarihsel romanı genişletilmiş şimdiki zaman olarak görüyorum. ...yani geçmişi bugüne taşımak anlamında” (1997: 69) der ve devam eder:

“ ‘Aşağı yukarı her roman tarihsel romandır, denilebilecek bir tanımı içeriyor benim için. Bugün [bu gün] toplumu anlatan(...) bir romanın bundan yirmi ya da otuz yıl sonra tarihsel bir roman olması kaçınılmaz. (...)Yani şimdiden tarihsel kesitini veren bir roman da tarihsel romandır’ ” (Argunşah, 2002: 443).

Hilmi Yavuz bunu bir örnekle açıklar: “ ‘Napolyon'un hayatıyla ilgili olarak yazılmış olan bir roman benim açımdan tarihi bir romandır, tarihsel bir roman değil’ ” (Argunşah, 2002: 443).

Ahmet Yurdakul ise:

“...tarihî romanla, romandaki tarihselliği birbirine karıştırmamak gerekecektir. İlkinde tarih, aktarılan bir gerçekliktir. İkincisinde ise yöntem.. (Argunşah, 2002: 443). ...Çünkü tarihsellik, tıpkı sanatın diğer dallarında olduğu gibi romanda da insanın yeryüzündeki duruşunu, geçmişten yarına, farklı zaman ayraçlarından geçirerek yorumlamaya çalışan bir bakış açısıdır (1997: 76)

diyerek konuya farklı açıdan dahil olur.

Fethi Naci de bu tartışmaların ötesine geçerek:

“ ‘Güncel yaşam romana nasıl yansiyorsa tarih de romana öyle yansır: Romanın yaratacağı roman kişileriyle. Bunun için de tarihi roman yerine (tarihten söz açan roman) demek bence daha yerinde olur’ ” (Argunşah, 2002: 443) der ve görüşünü ortaya koyar.

Tarihî roman kendi içinde bir sınıflandırmaya tâbi tutulabilir. Öyle ki her okuyucu, okuduğu eserde öğreticiliğin ve telkinin olmasını istemeyebilir. Bunun sonucunda da tarihi romanlar; asıl amacın sanat olduğu, geleneksel tarihî roman anlayışının sürdürüldüğü tarihî romanlar ve popüler tarihî romanlar olmak üzere iki gruba ayrılabilir.

1.1.1.1. Geleneksel Tarihî Roman Anlayışının Sürdürüldüğü Tarihî Romanlar

Geleneksel tarihî roman anlayışıyla kaleme alınan tarihî romanların, klasik tarzda yazılan romanlardan belirgin bir farkı olmamakla birlikte sadece seçilen konu

bakımından onlardan ayrıldıkları söylenebilir. Zira geleneksel tarihî roman anlayışıyla yazılan tarihî romanlarda konu, yaşanmış veya kurgulanmış olan tarihten alınırken (Argunşah, 2002: 447), klasik tarzda yazılan romanlarda ise konu sınırlaması yoktur.

1.1.1.2. Popüler Tarihî Romanlar

Tarihî romanın ikinci kolunu teşkil eden popüler tarihî romanlarla ilgili olarak Şaban Sağlık şu tanımları yapar:

“Liberalizmin bir ürünü olan; çoğunlukla sanayi toplumunda- kapitalizm ortamından üretilen ve tüketilen; eğlence sanayinin de bir kolunu teşkil eden; gerek de sömürülen ve ezilen insanların umutlarını ve öfkelerini dile getiren; çok satılıp kolay anlaşılabilir bir roman türü” (Çetintaş, 2006: 69).

Popüler romanlar çeşitli alt başlıklara ayrılır. Bunlar: aşk romanları, polisiye romanlar, casusluk romanları, tarihî romanlar, toplumsal acıklı romanlar, heyecan, macera ve gerilim romanları, mizahi romanlar, ideolojik romanlar, fotoromanlar ve çizgi romanlar şeklindedir (Çetintaş, 2006: 82).

Popüler edebiyat geniş kitleyi içine alır. Sıradan okuyucuların eğlenme, öğrenme, dinlenme, hoşça vakit geçirme gibi ihtiyaçlarına cevap verir. Herhangi bir sanat gayesi taşımaz. Popüler tarzda yazılan tarihî romanlar da farklı yaş gruplarına hitap eder. Çocuklar için yazılmış olanlar daha hacimli, macera bakımından daha geniş biçimde oluşturulur.

Yazmayı meslek haline getiren popüler roman yazarları, kurguda çoğu zaman tekrara düşerler. Bütün amaçları yazdıklarının beğenilmesi ve çok satmasıdır. Beğenilen kahramanın hikâyesinin anlatıldığı romanlar ise seriler halinde devam ettirilir (Argunşah, 2002: 447-448). Hülya Argunşah bu konuda şu örneği verir:

Murat Sertoğlu'nun *Battal Gazi* (1967), *Battal Gazi'nin Oğlu'nun İntikamı* (1970), Oğuz Özdeş'in *Karapençe* (1915), *Karapençe Estergon'da* (1966), *Karapençe'nin İntikamı* (1966), *Karapençe'nin Oğlu* (1967), *Karapençe Voyvodo'ya Karşı* (1967) (2002: 448).

Dikkat edileceği üzere, iki başlık altında incelenen tarihî romanların, hareket noktaları aynı olsa da yazılış amaçları ve hitap ettikleri kesim birbirinden farklıdır. Öyle ki, geleneksel tarihî roman anlayışının sürdürüldüğü tarihî romanlarda amaç; kimi zaman işlenen döneme dair bilgilerin verilmesi kimi zaman da insanların geçmişten dersler çıkartıp geleceğe güvenle bakabilmelerini sağlamakken popüler tarihî romanlarda amaç;

okuyucunun ilgisini, merakını hep canlı tutup neredeyse birbirinin aynısı olan romanların, ekonomik beklentiler ön planda tutularak okuyucunun karşısına çıkartılmasını sağlamaktır.

1.1.2. Tarihî Romanın Dünya Edebiyatında Ortaya Çıkışı

Tarihî romanların 19.yüzyılda ortaya çıktıkları söylene de onların başlangıç tarihleri, ilk çağlardaki destanlara kadar götürülebilir. Destanların çıkış noktası, milletlerin zihninde derin izler bırakan tarihi olaylardır. Yaşanan ve tarihin seyrini değiştiren savaşlar, afetler, göçler, yetiştirilen tarihî kahramanlar destanların konularını oluşturur. Destanlarda ortaya konan bu konular aracılığıyla da milletlerin yaşadığı olaylar nesillerin zihinlerine kodlanır (Metin, 2007:8).

19.yüzyıla gelindiğinde millî şuuru açık tutma görevinin destanlardan tarihî romanlara geçtiği görülür. 1789 Fransız İhtilali'nin yaydığı milliyetçilik fikri de bu durumu besler. Bu dönemden sonra yazarlar, insanların kendilerine olan güven duygularını arttıracak, kendi tarihlerinin parlayan kısımlarını gün yüzüne çıkartan tarihî roman yazmaya koyulurlar (Metin, 2007: 8).

Tarihî romanın ortaya çıkmasında etkili olan bir başka faktör de yine Fransız İhtilali'yle başlayan romantizm akımıdır. Romantizm akımının yaydığı; duygusallık, marazilik, melankoli vb. gibi duygular insanları içinde buldukları ortamlardan alıp geçmişlerine götürür (Kayımkaya, 2007: 1).

Yazılan ilk tarihî roman, Sir Walter Scott'un, *Waverley* (1814) adlı eseridir. İskoç asıllı olan Scott'un yazdığı bu roman, İskoçya tarihinde geçen bir ayaklanmayı konu edinir (Tural, 2006: 70). Scott, birçok ülkeyi ve milleti etkiler. Almanya'daki etkisi ise uzun sürer. Victor Hugo, Balzac, Flaubert, Alexandre Dumas, Nikolayev Gogol, Tolstoy gibi isimler Scott'tan etkilenen dünyaca ünlü isimler arasındadır (Erol, 2006: 2-3)

Scott'un romanlarına bakıldığında ise onun romanlarındaki başkişiler ve diğer kişiler hep sıradan kişilerdir. Bu kişiler herkesin yaşadıklarını yaşarlar. Scott'un romanlarının yazıldığı zaman dilimi ise, aydınlanmayla başlayan ve Fransız İhtilali'nin doruğa çıkardığı bir anlayışı kapsayan süreç olarak değerlendirilebilir. Scott'tan sonra ortaya çıkan Geppert, Scott geleneğinin karşısına bir alternatif koyar. “Diğer Tarihsel Roman” ismini taşıyan bu anlayışa göre yazara daha fazla özgürlük tanınır, yazarın hayal

dünyasını daha fazla kullanması istenir. Bu tür anlayışla yazılan romanlar, Scott geleneğini kırarak yazarın yaratıcılığına göre şekillenir (Erol, 2006: 2-3).

Bu bilgiler ışığında; başlangıcı destanlara kadar götürülen, ortaya çıkmasında da özellikle Fransız İhtilali'nin etkili olduğu tarihî romanın Sir Walter Scott'un, *Waverley* (1814) adlı romanıyla vücut bulduğu ve yayıldığı söylenebilir.

1.1.3. Tarihî Romanın Türk Edebiyatında Ortaya Çıkışı ve Seyri

1.1.3.1. Tanzimat Dönemi (1860-1896)

Türk edebiyatında tarihî romanın ortaya çıkışı ve seyri 19.yüzyılda yani Tanzimat Döneminde olur (Erol, 2006: 3). İnci Enginün, Tanzimat yazarlarının tarihî roman yazmasında, onların geçmişten hareketle geleceği yönlendirmek istemelerinin etkili olduğunu söyler. Osmanlı tarihinin, Orta Asya Türk tarihinin ve II.Meşrutiyet'ten sonra Türklerin Anadolu'ya gelmeleriyle başlayan tarihî dönemin, yazarlar tarafından işlendiğini vurgular (2000: 280).

Türk edebiyatında konusunu tarihten alan ilk roman, Ahmet Mithat Efendi'nin yazdığı *Letaif-i Rivayat* serisinden çıkan *Yeniçeriler* (1871) adlı romandır (Metin, 2007: 9). *Yeniçeriler* romanında Ahmet Mithat Efendi, bozulan yeniçeri teşkilatını halkın gözüyle ortaya koyar. Bunun için de halktan biri olan Ayşe'yle yeniçeri olan Osman Çorbacı'yı seçer (Enginün, 2006: 212). Ardından Namık Kemal, devletin çöküş sebebinin tarih şuurunun eksikliği olarak gördüğü, devleti kurtaracak insanların da yine tarihî eserler yoluyla inşa edileceğini savunduğu ve bu bakış açısıyla oluşturduğu, Türk edebiyatının ilk tarihi romanı olan *Cezmi* (1880)'yi yazar (Metin, 2007: 9).

İslam ittihadı fikrinin, vatan sevgisinin (Enginün, 2006: 238) ve insan hakları gibi değerlerin savunulduğu (Ertop, 1997: 61) *Cezmi*'de, III.Murat döneminde Osmanlı Devleti'yle İran arasında yapılan savaş sırasında yaşanan olaylar anlatılır. İki cilt olarak yazılması düşünülen eserin sadece birinci cildi bitirilebilmiştir. Birinci ciltte, *Cezmi* ismi pek geçmez. Romanda daha çok Kırım kahramanı olan Adil Giray'ın yaşadığı olaylar anlatılır (Gözler, 1980: 26).

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın: “ ‘*Cezmi*’ Namık Kemal'in romantik edebiyata kendini en fazla teslim ettiği eseridir” (Tural, 2006: 218) dediği *Cezmi*'de Namık Kemal, Osmanlı

Devleti'nin çökmeye başladığı yıllarda, geçmiş dönemlerin büyüklüğünü tekrar yaşatmak için didinip duran çeşitli tipleri işler (Tural, 2006: 218-219). Cezmi'nin kişiliğinde 16.yüzyılda yaşayan bir sipahi oğlunu betimler. Bu betimlemeyle de Namık Kemal, Türk değerlerini ortaya koymayı amaçlar (Timur, 2002: 215). Namık Kemal *Cezmi*'yi yazarken Victor Hugo'nun *Sefiller* (1862)'inden çokça etkilenir, bu yüzden *Cezmi*, birçok bakımdan *Sefiller*'le benzerlik taşır (Tanpınar, 2003: 407).

Tanzimat yıllarında ise İslam birliğini savunan yazarlar, İslam tarihine özellikle de Endülüs tarihine yüzlerini dönerler. Ziya Paşa, *Endülüs Tarihi* isimli eserini, Abdülhak Hamit Tarhan da konusunu yine Endülüs tarihinden alan oyunlarını yazar. *Nazife* (1876), *Tarik yahut Endülüs'ün Fethi* (1880), *İbni Musa yahut Malik Abdürrahman'üs Salis* (1880) bunlardan birkaçıdır (Erol, 2006: 5).

Dünya edebiyatında *Waverley* (1814) adlı romanla ortaya çıkan tarihî romanın, Türk edebiyatında ise ilk örneğinin *Cezmi* (1880) olduğu görülür. Tanzimat Döneminde birçok yazarın ilgi duyduğu bir tür olan tarihî romanın; başta Osmanlı tarihi olmak üzere Orta Asya Türk tarihinden, Endülüs'teki Müslümanların tarihinden esinlenilerek oluşturulduğu söylenebilir.

1.1.3.2. Servet-i Fünun Dönemi (1896-1901)

Çeviri eserlerle Türk edebiyatına giren romana (Daşcıoğlu ve Koç, 2009: 801) ve Tanzimat Döneminde örneklerine rastlanan tarihî romana, Servet-i Fünun Döneminde rastlanmaz. Mehmet Kaplan bu konuda: “Tanzimat'ın başından beri politik ve sosyal konuları işleyerek gelişen edebiyat, bu yolun dışına çıkarak ferdiyetçi ve sanatçı bir istikamete yönelir” (Erol, 2006: 5) der. Servet-i Fünun yazarları Tanzimat yazarlarından farklı olarak edebiyatta estetik gayenin peşine düşerler, faydacı ve ahlaki amaçları yoktur (Kayımkaya, 2007: 3). Servet-i Fünun yazarlarının bu bakış açılarının da gerek klasik tarzdaki romanları gerekse tarihî romanları yazmamalarına neden olduğu söylenebilir.

1.1.3.3. Meşrutiyet Dönemi (1908-1923)

Meşrutiyet Döneminde ekonomik sıkıntılar nedeniyle gazeteler az sayfalı olarak çıkar. Tarihî roman da bundan etkilenir (Metin, 2007: 9). Bu dönemde Türkçülük düşüncesinin ön plana çıktığı görülür. Edebiyat dünyasında daha çok tarihi konulu

tiyatro, şiir ve hikâye boy gösterir. Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Ahmet Hikmet Müftüoğlu gibi isimlerin eserlerinde tarihî malzeme çokça kullanılır (Erol, 2006: 6).

Meşrutiyet Döneminde yazılan tarihî romanlara bakıldığında bu romanların, millî bilincin uyanmasında bir araç olarak kullanıldığı görülür. Yazılan bu tarihî romanlar ise şu şekildedir:

“ ‘Selanikli Fazlı Necip, *Dehşetler İçinde* (3c. 1909-1910); Filibeli Ahmet Hilmi, *Öksüz Turgut* (1910); Süleyman Sudi, *Kızıl Köşk* (1914); Dünder Alp, *Şarkın En Büyük Hükümdarı Timurlenk* (1914); Moralızade Vassaf Kadri, *Şimal Rüzgârı* (1915); Ahmet Naci, *Kamer Sultan* (1914)’ ” (Kayımkaya, 2007: 3).

Tarihî romanla ilgili verilen bu eserlere rağmen Meşrutiyet Döneminde tarihî romanın, diğer roman türleriyle birlikte geri planda kaldığı söylenebilir.

1.1.3.4. Cumhuriyet Dönemi (1923'ten Günümüze)

1.1.3.4.1. 1923-1945 Arası Dönem

Cumhuriyet Döneminde Mustafa Kemal Atatürk tarafından Türk Tarih Kumu kurulur. Bundan sonra da Türk tarihiyle ilgili bilimsel nitelikli çalışmalar hız kazanır. Bu durumdan yazarlar da etkilenir ve Osmanlı öncesi Türk tarihini konu edinen romanlar yazılmaya başlanır (Metin, 2007: 9-10).

Millî kimliğin oluşmasında ve yayılmasında önemli bir işleve sahip olan tarihî roman, Cumhuriyet Döneminde bu amacına yönelik kullanımının yanı sıra, millî edebiyat yaratma rolüne de soyunur (Doğan 2000: 145). Bu dönemde tarihî konuların işlenmesinin diğer nedenleri olarak da: Osmanlı devletinin yıkılışı karşısında tarihin şanlı devirlerinin ve güçlü kişilerinin tanıtılması, yıkılıştan sorumlu olan kişilerle; rüşvet alan, asker içine nifak sokan kişilerin şiddetli şekilde tenkit edilmesi, istibdat döneminin aile içine kadar giren zararlarının gösterilerek içinde yaşanan günlerin belgelenmek istenmesi gibi başlıklar sayılabilir (Enginün, 2000: 287).

Cumhuriyet Döneminde yazılan ilk tarihî roman; Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun yazdığı *Kızıl Tuğ* (1927)'dur (Metin, 2007: 9-10). Osmanlı tarihiyle ilgili yazılan ilk tarihî roman ise Nizamettin Nazif'in yazdığı *Kara Davut* (1928)'tur (Kayımkaya, 2007: 4). Bu dönemde yazılan diğer tarihî romanların birkaçı da şöyledir: Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun *Atlı Han* (1923), Fazlı Necip'in *Saraylarda Mecnunlar* (1928), Abdullah

Ziya Kozanoğlu'nun, *Kolsuz Kahraman* (1930), Kemaletin Şükrü'nün, *Venedikli Köle* (1931), Turhan Tan'ın, *Timurlenk* (1935), Ekrem Reşit'in *Hayrettin Barbaros* (1937) vb. (Kayımkaya, 2007: 4). Görüleceği üzere Tanzimat Döneminde ortaya çıkan tarihî roman, 1923-1945 arası dönemde de ilgi görmüş ve yazılmaya devam edilmiştir.

1.1.3.4.2. 1945-1980 Arası Dönem

1940'lı yıllarda II.Dünya savaşından etkilenilerek kenara bırakılan tarihî roman 1960'tan sonra tekrar önem kazanmaya başlar (Kayımkaya, 2007: 4). Fethi Naci, bu dönemde Türk romancılarının tarihe eğilmeleriyle siyasal iktidar arasında ilişki kurarak Demokrat Parti'yi örnek gösterir. 1950-1960 arası dönemde iktidarda olan Demokrat Parti döneminde, çoğu yazar ve şairin mahkemelere gidip geldiklerini söyleyerek romancıların kurtuluş savaşını işleyen romanlar yazdıklarına dikkat çeker (1982: 25).

Bu dönemde tarihî roman alanında Ragıp Şevki Yeşim, Feridun Fazıl Tülbentçi, Abdullah Ziya Kozanoğlu gibi isimler öne çıkan yazarlardır. Yazılan tarihi romanların birkaçı da şöyledir:

Safiye Erol, “*Ciğerdelen*” (1947), Feridun Fazıl Tülbentçi, “*Barbaros Hayrettin Geliyor*” (1949), Murat Sertoğlu, “*Teodora'nın Ölümü*” (1950), Kemal Tahir, “*Esir Şehrin İnsanları*” (1956), İlhan Tarus, “*Hükümet Konağı*” (1962), Tarık Buğra, “*Küçük Ağa*” (1964), Ragıp Şevki Yeşim, “*Genç Osman*” (1964), Mehmet Seyda “*Nemrut Mustafa*” (1970), Yavuz Bahadıroğlu, “*Buhara Yanıyor*” (1974) vb. (Kayımkaya, 2007: 4).

Cumhuriyet Döneminde de ihmal edilmeden yazılmaya devam edilen tarihî roman, 1945-1980 Arası Dönemde azalmış gibi görünse de bu dönemin en önemli özelliğinin, tarihî romanın Türk edebiyatında asıl çıkışını yapacağı 1980 Sonrası Döneme kapı aralaması olduğu söylenebilir.

1.1.3.4.3. 1980 Sonrası Dönem

1980 yılına kadar Türk edebiyatında çokça tarihi roman yazılır. Yazılan bu tarihî romanlar da toplum için belli bir dönem yarar sağlar. Sağladıkları yararın gerekliliği ortadan kalkınca da unutulur. 1980'den sonra ise, özellikle de 1990'lı yıllardan sonra yazılan tarihî romanlar, toplumsal etki yaratmanın yanında estetik özellik de yaratmak ister. Yazar, söylediğinin tek gerçek olduğu iddiasından vazgeçer ve böylece tarihe yönelik pek çok bakış açısı ortaya çıkar. Yine 1990'lı yıllara gelene kadar yazılan, tarihî romanlardaki tarihî kişiliklere yönelik yazar tarafından yöneltilen; padişahların devlet

işlerini bırakıp zevk ve eğlenceye, iç âleme itibar ettikleri, ten zevkine düşkünlükleri gibi ithamların okur tarafından eleştiri yapılmadan okunduğu görülürken, 1990'lı yıllardan sonra bu anlayış değişir. Artık bu anlayışla yazılan romanların, okur tarafından büyük tepkiyle karşılandığı görülür (Çeri, 2000: 19).

1980'li yıllardan sonra tarihî roman anlayışındaki değişikliklere A.Ömer Türkeş de dikkat çekerek; 1985-2000 yılları arasındaki dönemde yazılan tarihî romanları değerlendirir: “ ‘...yeni bir tarih roman ilişkisi başladı; tarihsel fazteziler’ ” (Doğan, 2000: 152) der ve cümlesine de Elif Şafak'ın *Pinhan* (1997) adlı romanını örnek gösterir:

“ ‘Elif Şafak'ın *Pinhan* romanı tarih ile fantezinin karıştığı bir metin olarak sunuluyor kapakta, ama kullandığı dil, eski Türk anlatılarını andıran öykü ve olay örgüsünün gevşekliği ile daha çok bir masal, uzun bir *Dede Korkut* öyküsü’ ” (Doğan, 2000: 152-153).

Tarihî roman alanında 1980'li yıllardan sonra ortaya çıkan bir anlayış da aileden birinin bıraktığı notlara dayanarak biyografi tarzında tarihî roman yazılmasıdır. Bu tarza, Hıfzı Topuz'un *Meyyale* (1998) adlı romanı örnek verilebilir. Hıfzı Topuz'un annesi Melahat Topuz'un büyükannesinin yaşam öyküsü çerçevesinde Osmanlı Devleti'nin 1850'li yılları anlatılır. Yine aynı tarzda, Ayla Kutlu'nun *Emir Bey ve Kızları* (1998), Erendüz Atasü'nün *Dağın Öteki Yüzü* (1996) adlı romanları örnek verilebilir. Bu tarzın önde gelen ismi ise Ayşe Kulin'dir. Yazıldığı zaman en çok satan kitap olan *Adı Aylin* (1997) isimli romanında Ayşe Kulin, ABD'de yaşamış Aylin isimli akrabasının hayatını anlatır. *Füreya* (2000) adlı romanında da Türkiye'nin ilk seramik sanatçısı olan Füreya Kural'ın hayatını kaleme alır. Nermin Bezmen'in *Kurt Seyit ve Shura* (1999), *Kurt Seyit ve Murka* (2002) adlı romanları da aynı bakış açısıyla yazılan romanlar arasındadır (Doğan, 2000: 157).

Bu dönemde, Orhan Pamuk da yazdığı çeşitli romanlarla tarihî roman anlayışında değişiklikler yapan isim olur. Orhan Pamuk; tarihî romanın Türk edebiyatında pozitivist, hayal gücü ve yaratıcılık gibi unsurlardan yoksun olarak ele alındığını söyler. Bunun nedeni olarak da 19.yüzyıl Fransız natüralizmini örnek gösterir (Doğan, 2000: 146). *Beyaz Kale* (1985) romanından sonra tarih algısını değiştiren Orhan Pamuk, tarihte egzotizmin açılışını bu romanla yapar. Orhan Pamuk, bu çıkışından sonra da kendisiyle aynı tarzda yazan birçok ismin önünü açar.

Tarihî romanı bu dönemde popüler kılan diğer isimse Ahmet Altan'dır. *Yalnızlığın Özel Tarihi* (1991), *Kılıç Yarası* (1998) gibi romanlarıyla Ahmet Altan, tarihî romanı Türk okuruna sevdirebilir (Doğan, 2000: 154).

Bu bilgiler ışığında 1980 sonrası yazılan tarihî romanları bir sınıflandırmaya tâbi tutmak gerekirse Mehmet Metin tarafından şu sınıflandırmanın yapıldığı görülür:

- 1-Kronolojiye dayalı gerçekçi romanlar
 - a-Popüler tarih romanları
 - b-Biyografik anı tarzında tarihi romanlar
- 2-Modernist kurgu ile kaleme alınan tarih romanları
- 3-Postmodern kurgu ile kaleme alınan tarih romanları (2007: 10).

1980 yılından sonra tarihî roman anlayışında değişiklikler olsa da popüler tarihî roman anlayışından uzak, geleneksel tarihî roman algısıyla kaleme alınan eserler varlıklarını sürdürür. Bu anlayışla yazılan eserlerin birkaçı şöyledir: Ahmet Yurdakul'un *Kahramanlar Ölmeli* (1987), Erol Toy'un *Yitik Ülkü I, II, III* (1995, 1996), Osmanlı-Rus savaşı öncesi yaşanan olayların anlatıldığı Şemsettin Ünlü'nün *Yukarışehir* (1986), Osmanlı-Rus savaşının harekât noktası olarak alındığı *Toprak Kurşun Geçirmez* (1986) ve II.Meşrutiyet Dönemindeki siyasal olayların konu edinildiği *Yüz Uzun Yıl* (1993) adlı romanlar örnek verilebilir. Yine Sevinç Çokum'un *Bizim Diyar* (1987), Hilal Görünce (1984), *Ağustos Başağı* (1989), Emine Işınsu'nun *Ak Topraklar* (1876), *Cumhuriyet Türküsü* (1993), Mehmet Niyazi'nin *Çanakkale Mahşeri* (1998) gibi romanlar aynı bakış açısıyla yazılan eserler arasındadır. Son olarak Serpil Ural'ın *Şafakta Yanan Mumlar* (1998), Selma Fındıklı'nın *Nereye Yüreğim* (1994), *Gözümün Yaşı Tuna Selidir Şimdi* (1997), *Saray Meydanında Son Gece* (1999) adlı romanları da örnek verilebilecek diğer tarihî romanlar arasındadır (Doğan, 2000: 153).

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse; Hülya Argunşah tarihî romanın, anlatma ve dinleme esasına dayalı olan destan, masal, efsane gibi sözlü ürünlerin modern zamandaki takipçisi olduğunu, belli ihtiyaçlar sonucunda doğan ve modern teknikleri kullanan yazarlar sayesinde geliştiğini, bu sayede de varlığını uzun yıllar sürdüreceğini söyler (2002: 448).

Meşrutiyet Döneminden sonra gelen Cumhuriyet Döneminin, tarihî roman bağlamında üç ayrı başlık altında ele alındığı görülür. Bu üç başlığın oluşturulmasında ilgili dönemlerin ayırt edici özelliklerinin etkili olduğu söylenebilir. 1923-1945 Arası

Dönemde tarihî romanlar millî bir kimlik oluşturmak için aracı görevinde kullanılmıştır. 1945-1980 Arası Dönemde yazılan tarihî romanlar içerik olarak kurtuluş savaşını anlatır fakat sayıca çok azdır. 1980 Sonrası Dönemde yazılan tarihî romanların ise tarihî romana yeni bir boyut kazandırdığı görülür. Tarihî romanın, gerçeği anlatmanın yanında okuyucuda estetik bir zevk de uyandırmayı hedeflemesi, aileden birinin bıraktığı notlara dayanarak tarihî roman yazılması gibi etkenlerin 1980 Sonrası Dönemin oluşmasında etkili olduğu söylenebilir.

1.1.4. Tarih ve Roman İlişkisi

Tarih ve roman ya da edebiyatla tarih veya tarihçi ile romancı arasındaki ilişkiye dair Türk edebiyatında da çokça fikir yürütülür. Bu bağlamda ortaya konan görüşler değerlendirilirse şunlar söylenebilir:

Edebiyatla tarih arasında öteden beri bir ilişki söz konusudur. Yazılan metinlere bakıldığında ilgili dönemin tarihî olaylarına dair birçok bilginin bu metinlerde bulunduğu görülür. Edebî metinlerden tarihçiler yararlanabilir, tarihten de yazarlar faydalanabilir fakat tarihçiyle yazarın, önlerine konan materyalden faydalanma yöntemleri farklı farklıdır. Öyle ki tarihî bir konuyu kendisine roman yazmak için seçen bir yazar bu konuya tarihçi mantığıyla yaklaşamaz. Metni alır kafasında kurgular, bir kalıba koyarak okuruna sunar (Metin, 2007: 10).

Romancıyla tarihçinin karşılaştırılmasına dair görüşlerini söyleyerek konuya dâhil olan Fethi Naci, romancıyla tarihçiyi birbirinden ayırarak romancının işinin tarih yazmak değil roman yazmak olduğunu söyler. Bunu yapacak olan kişiye de bir tavsiyede bulunur. Topladığı belgelerin buz dağının, denizin altında kalan kısmı gibi olmasını ve göze batmamasını söyler. Zira bütün bilgileri romana aktaramayacağını sadece onlardan yararlanabileceğini sözlerine ekler (1997: 58-59).

Erol Güngör de tarihî roman yazarının çok dikkatli olması gerektiğini söyleyerek şu benzetmeyi yapar:

Romancı böyle bir teşebbüse giriştiği zaman yüksek bir ipin üzerinde denge kurarak yürümeye çalışan canbaza [cambaza] benzer. Bir tarafta işlediği konunun realitesi öbür tarafta kendisinin bir yığın malzemedan seçerek inşa edeceği yeni bir realite vardır. Bu taraflardan birine fazla eğilmek romancıyı bir çürük sakızı yeniden geveleme basitliğine düşürür. Öbür tarafa ağırlık verdiği zaman da yazdığı şey tarih olmaktan çıkar (1973: 32).

Fethi Gözler ise tarihî roman yazarının birtakım özelliklere sahip olması gerektiğini söyler. Onun sanatkâr olması ve bu yönünü de roman boyunca kullanması ilk özelliğidir. Böyle yapmadığı zaman da romanının tarihî roman olamayacağını sadece tarihî metin olabileceğini vurgular. Yazarın tarih bilgisinin de üst düzeyde olması gerektiğini sözlerine ekleyen Fethi Gözler, son olarak tarihî roman yazarının ele aldığı tarihî dönemin olaylarını ve kahramanlarını bütünüyle değiştirmemesi gerektiğini, değiştirdiği takdirde de yine yazdıklarının tarihî roman olamayacağını belirtir (1980: 26).

Gürsel Korat da romancıyla tarihçi hakkındaki görüşlerini: “Bir romancı duyu organlarını doğrudan etkileyen olayları betimlerken nasıl doğa bilimcinin algılarıyla davranmıyorsa tarihsel olayların izini sürerken de tarihçi gibi davranamaz ” (1997: 78) diyerek ortaya koyar.

Sadık Tural ise, tarihçinin eserlerinde ifade titizliğine ve üslup sahipliğine çok da dikkat edilmezken, romancı için aynı durumun söz konusu olmadığını, romanda vaka ne kadar önemliyse üslubun da o derece önemli olduğunu söyler (Tural, 2006: 212).

Edvard Hallet Carr da, tarihçinin yorumundan bağımsız olarak oluşturulan, nesnel bir materyalin olmadığını vurgular (2006: 15). Diğer taraftan tarihî roman yazarının böyle bir gayesi yoktur. Ondan doğruyu anlatması beklenmez, anlattığı şeyi romanın estetik çerçevesini ve güzellik gayesini göz önünde tutarak anlatması yeterlidir.

Tarihçi, anlatacağı olayları bir sıralamaya tâbi tutarak, onları sebep sonuç çerçevesinde anlatır. Tarihî roman yazarı ise tarihçinin ele aldığı olayı sanatsal bakışı ile herhangi bir sebep sonuca ve kronolojiye dikkat etmeden yeniden kurgular. Tarihî olaylara istediği gibi müdahale eder, istediği roman kahramanına istediği şeyi söyletebilir veya yaptırabilir, olabildiğince serbesttir (Metin, 2007: 11).

Tarihle edebiyatın birbirinden yararlanması çerçevesinde değerlendirme yapan Yakup Çelik de bu iki kavramın birbirinden, metin oluşturma ve konu seçimi noktasında yararlandığını söyler. Yine Yakup Çelik, tarihin konusunun ve hareket noktasının sınırlı, romanın ise savaştan siyasete, ekonomik olaylardan toplumsal hareketlere kadar geniş bir çerçeveye sahip olduğunu dile getirir. Tarihin bilgi sunarak bunu akla uygun hale getirdiğini, edebiyatın ise sezdirme esasına dayandığını vurgular (2002: 64).

Son olarak; tarih ile tarihî romanın karşılaştırılmasında üzerinde durulması gereken önemli nokta, tarih öğretiminde tarihi romanların kullanılıp kullanılmayacağı meselesidir. Tarih öğretimi amacıyla romana aracılık vasfı yüklendiğinde romanın estetik yönünün ortadan kalkacağı düşünülebilir. Zira artık amaç, kişiye tarih şuuru vermek, onun kendisine olan güvenini arttırmak, yapılan hatalardan dersler çıkartıp geleceği güvenle kurmasını sağlamaktır (Metin, 2007: 12).

Genel olarak; tarih-roman, edebiyat-tarih, tarihçi-romancı karşılaştırmalarına bakıldığında, bu kavramların birbirleriyle ilişki kurmalarına rağmen, birbirlerinden bağımsız oldukları görülür. Bu bağımsız oluşta da; ele aldıkları konuya yaklaşım tarzları, sahip oldukları özellikler, kendilerinden beklenene verdikleri cevaplar gibi nedenler etkili olur.

1.1.5. Tarihî Romanın İşlevi

Tarihî romanın işlevine dair çokça düşünce dile getirilmiştir. Turgut Gögebakan tarihî romanın görevinin tarihi öğretmek olduğunu söylerlerken (2004: 58). Alev Alatlı da, tarihin anlaşılması için romanın gerekli olduğunu vurgular.

“Tarih ciddi bir iştir. Geçen yüzyılda Dostoyevski; Rusya tarihinde olmasaydı [Rusya'yı] anlayamazdık. Belki de hiç roman olmadığı için Osmanlı'yı [Osmanlıyı] anlayamadık. Biz Düyûn-ı Umumiyye'nin ne felaket olduğunu anlayamadık, çünkü roman yoktu. Biz harf devrimini anlayamadık, roman yoktu çünkü... (Argunşah, 2002: 441)

diyerek romanın, tarihin ilgili dönemlerinin anlaşılmasındaki önemine dikkat çeker.

Tarihî romanlar aracılığıyla tarih, nesilden nesile aktarılır. Toplum hayatı için gerekli olan ahlaki değerlerin telkin edilmesi ve toplum için zararlı olduğu düşünülen bazı düşüncelerin de yerilmesi yine tarihî romanlar aracılığıyla olur (Argunşah, 2002: 446).

Forster da, tarihî romanların işlevine dair düşüncesini dile getirerek şunları söyler:

“ ...roman kişilerini bütün yönleriyle tanıyabilir, böylece okumadan aldığımız tadın yanı sıra, gerçek insanları anlayamamanın sakıncalarını giderme olanağı buluruz. Bu bakımdan roman, tarihten daha doğrudur, çünkü kanıtlarla sınırlı değildir ” (Çetintaş, 2006: 101).

Son olarak da Kemal Tahir, tarihî romanların işlevine yönelik bir dizi madde sıralayarak düşüncesini ortaya koyar.

1.Tarihî roman tarihe ışık tutmalıdır. 2.Günümüz olaylarına yol göstermelidir. 3.Gelecek için güç oluşturmalıdır. Çünkü bu tür eserler milletimizin gelişmesindeki belli çalışma çağlarının doğrularında ve gerçeklerinde yeniden yaşama gücünü taşırlar (Yılmaz, 2000: 44).

Yapılan değerlendirmelere bakıldığında, tarihî romanların işlevinin genel olarak fayda sağlama temeline dayandığı görülür. Öyle ki tarihî romanlardan kimi zaman tarihi anlaşılır kılması kimi zaman tarihi nesilden nesile aktarması kimi zaman da insanlara yol gösterip onların, geleceğe daha güvenle bakmalarını sağlamaya çalışması beklenir.

1.1.6. Tarihî Romanın Özellikleri

“Tarih ve Roman İlişkisi” başlığı altında tarihî romanın değinilen birkaç özelliğine bu kısımda biraz daha ayrıntılı şekilde yer verilirse şu değerlendirmeler yapılabilir:

Tarihî romanlar, yazılan diğer türlerdeki romanlar gibi kurguya dayalı romanlardır. Onu diğer romanlardan ayıran yanı ise kurgulanacak malzemenin tarihî bir konuya, kişiye vb. dayanmasıdır (Çetintaş, 2006: 88). Tarihî romanlar kurguya dayalı oldukları için de onlarda birebir gerçeği aramak doğru değildir (Metin, 2007: 12). Hülya Argunşah'a göre, tarihî romandaki gerçeklik kendine özgü gerçeklik üzerine kuruludur. Bu gerçeklik de estetik bir gerçekliktir. Şerif Aktaş da:

‘...her ne kadar tarihî gerçeğin aksettirildiği iddia edilse de bu eserler mahiyet itibariyle tarihî zamanda yapılan bir bozulmanın mekân ve şahıs kadrosunda yapılan bir seçimin mahsulü olduklarından yaşanmış hadiselerin belirli bir mizaç ve düşünce aracılığıyla yorumundan ibarettir” (Argunşah, 2002: 445-446)

diyerek estetik gerçeğin oluşumunda şahsî tercihlerin ön planda olduğunu vurgular. Yine Hülya Argunşah, tarihî metinlerin tarihî roman yazmak için seçildiğinde yazarın bakış açısına, bilgi birikimine göre oluşturulduğunu yani onun ideolojik görüşlerinin bir nevi yansıması olduğunu ortaya koyarak tarihin farklılaştırıldığını “kendisi olmaktan çıkarılmış bir tarih bilgisi” olduğunu söyler (2002: 445-446).

Tarihî gerçekliğe dayanan fakat ondan farklı olan tarihî romanın (Argunşah, 2007a: 410), çağını konu edinen diğer romanlardan ayrılan yanı, işlenen olayın başlangıcının ve bitişinin gözlenen zamandan önceye dayanmasıdır. Örneğin Tarık Buğra'nın yazdığı *Küçük Ağa* adlı roman, tarihî roman olduğu halde, Yakup Kadri'nin yazdığı *Yaban* adlı roman tarihî roman değildir. Aynı bakış açısıyla Halide Edip'in, millî mücadele yıllarını

anlatan romanları tarihî roman kabul edilmezken Kemal Tahir'in aynı dönemi konu edinen romanları tarihî roman olarak kabul edilir (Tural, 2006: 213-215).

Tarihî romanların kuruluşları ve ifade tarzları sırasında, konu edinilen devrin düşünce sistemiyle tarihî belgelerden gelen bilgiler uyuşmazsa bu bilgilere yer verilmemelidir. Tarihî olay ve kişilerin tahrif edilmemesi gerekir. Zira bu, art niyet taşııyorsa romancı için ciddi bir hatadır (Tural, 2006: 213-215)

Sadık Tural, tarihî romanların mizacı ve kültürü en çok aksettiren eserler olduğunu söyler.

İnsan, mensup olduğu milletin hâlini milletlerarası dünyanın kirlerini, iğrençliklerini görüp Cezmi'nin, Muhsin Çelebi (Penbe İncili Kaftan)'nin; Alparslan (Kilit)'in; Daim Bey (Tanyeri)'in dünyasına kaçmaktan başka ne yapabilir? Millî şuur ve özlemler tarihî eser ve kahramanlarda billurlaşmış bir şekilde bulunur. Bu yüzden tarihî romanın epik, lirik havasından faydalanıp mevcudun değerlendirilmesi, örnek alınacak mükemmelliklerin ortaya konulması, yüz nasihatten hayırlı bir iş sayılmayacak mıdır? Kaldı ki, maziye sığınmak ve hatıralara yönelmek sadece insana mahsustur. Hem de sıradan insana değil, zengin bir mazinin renkli hatıraların sahibi olan insana... (2006: 216-217).

Son olarak tarihî romanların özelliklerinden biri de belli dönemlerde ilgi görmeleri yine belli dönemlerde de unutulmalarıdır. Toplumsal darboğazın olduğu zamanlarda yazarlar ve okurlar tarihe yönelirler. İnsanlar yaşadığı zamandan, mekândan memnun olmayınca geçmişte kendilerine bir yer bulup oraya sığınmaya çalışırlar (Argunşah, 2002: 447).

Tarihî romanın özelliklerine bakıldığında, bu özellikler arasında en dikkat çekeninin “gerçeklik” olduğu söylenebilir. Hülya Argunşah'ın da söylediği gibi tarihi romanlardaki gerçeklik kendine özgü bir gerçekliktir. Onlarda gerçeği olduğu gibi aramak doğru değildir (2002: 445-446). Yapılan bu yüksek lisans çalışmasında da incelenen romanlar, Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Devrini konu edindikleri için bu romanların da birebir Kuruluş Devrini bütün gerçekliğine sadık kalarak anlattıkları söylenemez. Kuruluş Devriyle ilgili romanların incelenmiş olması, söz konusu devirle ilgili tarihî bilgilerin verilmesini gerekli kılmış bu yüzden aşağıdaki alt başlık ortaya konmuştur.

1.2. Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Devri

Osmanlı Devleti'nin kuruluşuyla ilgili bilgiler vermeden önce, o dönemin Anadolu'suna bakmanın faydalı olacağı düşünülmektedir. 13.yüzyılda Anadolu'ya bakıldığında;

merkezi otoritesi bozulmuş olan Bizans, son derece zayıflamış olan Selçuklular ve bu otorite boşluğundan faydalanarak kurulmuş olan, devlet gibi örgütlenmiş bir yapıya sahip Anadolu beylikleri kendini gösterir. Selçuklu mirasına sahip çıktığını söyleyen ve onun varisi olarak kendini ilan eden Karamanoğulları bu beylikler içinde en güçlü olanıdır. Türkçeyi ilk defa resmi bir dil olarak kullanmaları, kendi devlet yapılarını Orta Doğu devlet sistemi içine katmaları onların en belirgin özellikleri arasındadır (İhsanoğlu, 1994: 7).

Tarih sahnesine çıkmalarından bu yana, irili ufaklı üç yüze yakın devlet kuran Türklerin, kurdukları en güçlü beylik olan Karamanoğulları'na rakip olarak ortaya çıkan ikinci beylik Germiyanogulları'dır. Bizans sınırında yer alan ve Kütahya çevresinde kurulan Germiyanogulları, egemenlik alanını Batı Anadolu'ya kadar yayar. Türk devlet anlayışının bir sonucu olarak topraklarının aile üyeleri arasında paylaşılması neticesinde Germiyanogulları zayıflar ve eski egemenlik bölgelerinde çeşitli Türkmen grupları ortaya çıkar. Bunlardan Karesioğulları, Aydınogulları, Saruhanogulları ve Menteşeoğulları denizlerde yaptıkları mücadelelerle varlıklarını sürdürür. Sinop ve Kastamonu'da Candarogulları, Doğu Karadeniz'de Çepni Beyleri, Antalya civarında Hamid ve Tekeogulları, Anadolu'nun ortalarında Eretna ve Kadı Burhaneddin Devlet'i, Doğu ve Güney Anadolu'da Ramazanoğulları, Dulkadiroğulları kurulur ve varlıklarını sürdürür. Bu beylikler içinde, Germiyanogulları'yla Candarogulları arasında sıkışıp kalmış, toprakları son derece küçük, başlangıçta hiç de dikkat çekmeyen fakat ilerleyen zamanlarda adından söz ettirecek olan bir beylik vardır: Osmanlı! (İhsanoğlu, 1994: 7).

Osmanlı Devleti'nin ortaya çıkmasında etkili olan gelişmelere bakıldığında Moğolların 1243'te Anadolu'yu işgal etmesi (İnalcık, 2002: 3), Batı Anadolu'daki Bizans toprakları üzerinde Türkmen beylerinin yaptığı faaliyetler örnek gösterilebilir. Bu faaliyetlere bakıldığında da Oğuzların batıya yaptığı göçlerin odak noktayı oluşturduğu göze çarpar. Bu göçler iki aşamada olur: Birincisi Türkmenlerin Selçuklular liderliğinde 1020'lerden itibaren Azerbaycan'ı istila etmesi, ikincisi de Büyük Selçuklu Sultanı Alparslan'ın Malazgirt zaferiyle (1070), Bizans toprağı olan Anadolu'yu istilaya açmasıdır. Bu istila sonucunda, Bizans'ın direnci kaybolur ve Türkmenler Ege Denizi'ne kadar tüm Anadolu'yu istila eder (İnalcık, 1999: 1).

Fuad Köprülü de Osmanlı ecdadının, Anadolu'ya gelişiyle ilgili çeşitli rivayetlerin bulunduğunu fakat bunların içinde akla en yakınlarının ise onların Anadolu'ya, Selçuklularla birlikte geldiği bilgisinin olduğunu söyler (2006: 97).

Oğuzların Kayı boyundan gelen, Süleyman Şah'ın dört oğlundan biri olan Ertuğrul Gazi (Hammer, 1990: 2) önderliğindeki kayılar, 1231'de Sakarya'nın bir kısmını yurt olarak tutup buraya yerleşirler. Bir süre sonra da Selçuklu Sultanı Alaaddin'in emriyle Ankara civarına gelirler ve uca yerleştirilirler. Bugünkü Eskişehir-Bilecik-Kütahya illerinin sınırlarının kesiştiği topraklar kendilerine yurt olarak verilir. Ertuğrul Gazi'nin liderliğindeki Kayılar öncelikle, Kastamonu'da kurulan Çobanoğulları'na tâbi olurlar. Bir süre sonra da Germiyanogulları'na tâbi olan Kayılar, başlarına Osman Bey'in geçmesiyle birlikte doğrudan doğruya Konya'ya bağlı büyük bir uç beyliği haline gelirler. Kayıların merkezi, Ertuğrul Gazi başlarında Söğüt'tür. Söğüt'ten Domaniç'e kadar uzanan yayla merkez olma özelliğini, Bursa'nın 1326'da fethedilmesine kadar sürdürür (Öztuna, 1997: 255).

Osmanlı Devleti'nin Anadolu'da aşiret olarak bulunduğu dönemlere ve kurulduğu zamana ilişkin bilgiler muğlaktır (Cezar, 2010: 33). Bu muğlaklığın nedeni olarak da hiçbir tarihçinin bu küçük devlete önem vermemesi ve onun geleceğini tahmin edememesi gösterilebilir. Bir başka neden olarak da 1402 yılına kadar toplanan bütün Osmanlı Devlet arşivlerinin Timur tarafından Bursa'nın yağmalanması sırasında yakılmış olması gösterilebilir (Öztuna, 1997: 241).

Osmanlı Devleti; adını kurucu kişisinden alan, hanedanlıkla yönetilen, İslami esasları benimsemiş, Müslüman bir kimliğe sahip olan devlettir (Akgündüz ve Öztürk, 1999: 23). Osmanlı Devleti'nde hükümdarlık, babadan oğula devredilir ve bu durum bir aile mülküdür. Hükümdarlığın sürdüğü her yerde sadece Osmanlı hükümdarının sözü geçer, bütün tasarruf hakkı da hükümdara aittir (Odabaş, 2000: 62).

İslam medeniyeti çerçevesinde kurulan; töresine, bürokratik yapısına Türklük kavramını yerleştiren (Karataş, 2000: 446) Osmanlı Devleti'nde, Kuruluş Devrinde tahta çıkan hükümdarlara ve bu hükümdarların yaptıkları faaliyetlere dair bilgilerin verilmesinin, Kuruluş Devrinin aydınlatılmasında etkili olacağı düşünüldüğünden, bu bilgiler genel olarak şu şekilde verilmeye çalışılmıştır:

1.2.1. Osman Bey (1299-1324)

Osmanlı Devleti'nin kurucusu olan Osman Bey, 1258'de Söğüt'te doğar (Bahadıroğlu, 2007: 19). Ertuğrul Gazi'nin üç oğlundan en küçüğü olan Osman Bey (Cezar, 2010: 40), sağlam bir aile terbiyesi alır. Samsa Çavuş, Akça Koca, Aykut Alp, Saltuk Alp, Abdurrahman Gazi gibi Osmanlı akıncılarından savaş sanatlarını öğrenir.

İlk dönemlerinde uçta aşiret beyi, ardından uç beyi olan Osman Bey (Türkkan, 2000: 50), babası Ertuğrul Gazi'nin ölümünden sonra 5.631 km² olarak devraldığı Osmanlı Devleti topraklarına hükümdar olur (Öney, 2000: 30).

Kayı aşiretinin önde gelenlerinden Ömer Bey'in kızı Mal Hatun'la evlenen Osman Bey'in, Mal Hatun'dan olan oğlu Orhan Bey dünyaya gelir. Dine ve din adamlarına karşı büyük bir hoşgörülle yaklaşan Osman Bey, Ahi şeyhlerinden Şeyh Edebali'ye karşı derin bir hürmet duyar (Bahadıroğlu, 2007: 19). Şeyh Edebali'nin evinde kaldığı bir gün bir rüya görür. Rüyasında, Şeyh Edebali'nin koynundan bir ay çıkar ve onun koynuna girer, ardından Osman Bey'in göğsünden bir ağaç çıkar. Bu ağaç öylesine büyüktür ki dalları gökleri, kökleri ise bütün dünyayı sarar. Gölgesi ise bütün yeryüzünü kaplar. İnsanlar o ağacın gölgesinde toplanırlar. Yüksek dağlara ve o dağların eteğinden çıkan coşkun sulara ağaç gölgelik eder. Ertesi gün gördüğü rüyayı heyecan içinde Şeyh Edebali'ye anlatan Osman Bey ondan, Allah'ın kendisine ve soyuna hükümdarlık vereceği müjdesini alır (Bulduk, 2000: 65).

Beyliğinin sınırlarını genişletmek için çeşitli mücadelelere girişen Osman Bey, ilk zaferini İnegöl Tekfuruna karşı kazanır ve Karacahisar Kalesi'ni fetheder (Bahadıroğlu, 2007: 20). Karacahisar Kalesi'nin fethinin önemi ise Osmanlının, çok güçlü kaleleri dahi alabilecek seviyeye ulaştığını göstermesidir (Aksun, 1994: 19). Karacahisar Kalesi, bir süre sonra Osmanlı Devleti'nin beylik merkezi olur (İnalcık, 2007: 500). Ardından Bilecik ve Yarhisar Kalesi'ni alan Osman Bey, İnegöl Kalesi'ni de aldıktan sonra Belecik'i Osmanlı Devleti'nin başkenti yapar. Osman Bey'in başarılarına kayıtsız kalamayan Selçuklu Sultanı II.Gıyaseddin Mesut, Söğüt ve çevresini bir fermanla Osman Bey'e verir. Domaniç zaferinden sonra da Eskişehir ve İnönü'yü kendisine bırakır (Cezar, 2010: 42).

Fetih hareketlerine devam eden Osman Bey, 1314'te Bursa'yı almak için kuşatır, bunun için de Bursa Kalesi'nin karşısına bir kale yaptırır (Yavuz, 2007: 65) fakat Bursa'yı alamaz. 1326'da da ölür. Hükümdarlığını ve 16.000 km² 'ye çıkarttığı Osmanlı topraklarını da oğlu Orhan Bey'e bırakır. bk. (Cezar, 2010: 40-67).

Osman Bey'in, babası Ertuğrul Gazi'den devraldığı Kayı aşiretini devlet haline getirdiği ve oğlu Orhan Bey'e aşiret toprağı değil devlet toprağı bıraktığı görülür.

1.2.2. Orhan Bey (1324-1360)

Osmanlı Devleti'nin ikinci hükümdarı olan Orhan Bey, 1281'de Söğüt'te doğar. Dinî eğitimini Şeyh Edebali'den, askerî eğitimini ise babasından alır. Babasının sağlığında çeşitli fetihlere katılır ve yararlılıklar gösterir. 1326'da sekiz yıllık bir kuşatma sonunda Bursa'yı fetheder.

Yıkılmak üzere de olsa köklü bir devlet olan Bizans'la Palekanon savaşında karşı karşıya gelen Orhan Bey, bu savaşı kazanır ve Bizans toprağı olan İznik'i fetheder. Bu fetih, Bizans için büyük bir kayıp olur. İç karışıklıklarla boğuşan Bizans'a imparator olmak isteyen Kantakuzinos, Orhan Bey'den yardım ister. Orhan Bey de bunu fırsata çevirmek için ona yardım eder. Yardımlar sırasında da Osmanlı askerleri fethetmek istedikleri Rumeli'yi iyice öğrenirler. Orhan Bey, oğlu Süleyman Paşa'yı Rumeli'nin fethi için görevlendirir. Rumeli'deki ilk topraklar da Orhan Bey zamanında fethedilir (Bahadıroğlu, 2007: 25-27).

Orhan Bey, Rumeli'deki fetihlerle beraber orada kalıcı olmak için iskân politikasına girer. Zira bu durum siyasi ve askerî politika açısından hedeflenir. Özellikle de Balıkesir bölgesinde yaşayan Türk aşiretlerden bir grup Rumeli'ye yerleştirilir. İskâna tâbi tutulan Türk aileleri için verimli topraklar seçilir. Bu aileler tarımla uğraşır. Osmanlı Devleti de gerekli durumlarda bu aileleri, yapılan akınlara götürür (Başar, 2000: 90). Osmanlı Devleti'nin ikinci hükümdarı olan Orhan Bey, tahtını oğlu I.Murat (Hüdavendigâr)'a bırakarak yetmiş sekiz yaşında ölür (Bahadıroğlu, 2007: 27).

Osmanlı Devleti'nde Orhan Bey'e gelene kadar sistemli bir idare teşkilatının, düzenli bir ordunun, donanmanın olmadığı görülür. Orhan Bey döneminde ise Osmanlı Devleti'nde, aşiret yapılanmasından devlet teşkilatı sistemine geçilir. Devlet otoritesinin göstergesi olan ilk Osmanlı parası Orhan Bey döneminde basılır. Devlet işlerinin görüşülüp karara

bağlandığı, bir hükümet gibi hareket eden (Cezar, 2010: 68-92), Selçuklular ve İlhanlılar örnek alınarak oluşturulan ilk Osmanlı divanı da bu dönemde oluşturulur ve divanın başkanı da hükümdar olur (Uzunçarşılı, 1982: 126). Yine beylerbeyi ve vezirlik makamları gibi yapılanmaların Orhan Bey döneminde gerçekleştirildiği görülür (Kunt ve diğerleri, 2009: 39).

Orhan Bey ilme de büyük önem verir. Osmanlı âlimleri eliyle başlayan eğitim-öğretim faaliyetlerinin oluşumunda, Selçuklular döneminden gelen birikimin de etkisiyle (İhsanoğlu, 1999: 365) Orhan Bey, ilk medreseyi 1231'de İznik'te kurar. Kurulan bu medresenin müderrisliğine de zamanın en büyük âlimi olan Davud-ı Kayseri'yi çok yüksek bir maaşla getirtir (Cezar, 2010: 94). Davud-ı Kayseri, hem Osmanlı eğitimi açısından hem de Türk ve İranlı düşünürler üzerinde bıraktığı etki açısından önde gelen isimdir (Kalın, 2000: 41).

Orhan Bey, askerî teşkilata da önem verir. Zira kazanacağı başarıların ve yapacağı fetihlerin anahtarı olarak askerleri görür. Kendi dönemine gelinceye kadar Osmanlı Devleti'nde düzenli bir askerî sistem bulunmaz. Eli silah tutan, aşiretin ileri gelen delikanlıları asker olarak görevlendirilir. Bunlar da yalnızca atlı askerlerden oluşur. Orhan Bey, “yaya” ve “müsellem” adıyla askerî bir teşkilat kurar. Yaya; atsız askerlerden, müsellem ise atlı askerlerden oluşur (Cezar, 2010: 95). Ayrıca Orhan Bey, askerî teşkilatın uzun yıllar temelini oluşturacak olan “Yeniçeri Ocağı” nı da kurar (Atalay, 2000: 634).

Orhan Bey döneminde yapılan faaliyetlere bakıldığında Osmanlının, teşkilatlı ve müstakil bir yapıya sahip devlet haline geldiği söylenebilir. bk. (Cezar, 2010: 68-97). Oluşturulan bu devlet yapıları da uzun yıllar tarih sahnesinde kalacağına işaretidir.

1.2.3. I.Murat (1360-1389)

Osmanlı hükümdarlarının üçüncüsü olan I.Murat (Hüdavendigâr) öncelikle, yetiştirilmesi amacıyla “sancak beyi” unvanı verilerek bir Osmanlı şehrine gönderilir. İdare ve askerlik konularında kendisine yardım etmesi amacıyla da yanına “lala” sıfatıyla bir hoca verilir. Bu usul de daha sonra gelenek haline gelir. I.Murat, babası Orhan Bey'in ölümü üzerine tahta çıkar. Hükümdar olan I.Murat, ilk iş olarak Ankara'yi barış yoluyla alır. Ardından Edirne'yi devletin başkenti haline getirir. Yaya ve müsellem

ordusuna, fethettiği yerlerden esir alınan Hristiyan çocuklarını getirerek “devşirme” sistemini başlatır. Kızı Sultan Hatun'u, sınır komşusu Karamanoğlu soyundan gelen Alaüddin Ali Bey'e veren I.Murat, diğer taraftan Germiyanoğlu Süleyman Şah'ın kızını da oğlu Şehzade Bayezid'e alır. Bu evlilik sonucunda da Simav, Eğrigöz ve Tavşanlı Osmanlı Devleti'ne dâhil edilir (Cezar, 2010: 98-143).

Yüzünü batıya çeviren I.Murat, Sırpları 1364'te Sırpsındığı savaşında yener. Sırpsındığı savaşının intikamını almak isteyen Sırplar, Osmanlı Devleti'ni Balkanlar'dan atmak için Bulgarlarla ve Bosna Kralıyla Balkan ittifakı kurup Osmanlıya tekrar savaş açar. I.Kosova ismini taşıyan bu savaş da Osmanlı Devleti kazanır ve Balkanlar'daki yerini sağlamlaştırır. Zafer sonrası savaş meydanını gezen I.Murat, yaralı bir Sırp asilzadesi tarafından göğsünden hançerlenerek öldürülür. Yerine de oğlu Bayezid geçer bk. (Bahadıroğlu, 2007: 33-40).

Orhan Bey döneminde başlayan fetih hareketlerini devam ettiren I.Murat, Osmanlı Devleti'nin sadece Anadolu'da değil Balkanlarda da ilerleyeceğini ve kalıcı olacağını göstermiştir.

1.2.4. I.Bayezid (Yıldırım) (1389-1402)

Yirmi dokuz yaşında, Osmanlı Devleti'nin dördüncü hükümdarı olan, “yıldırım” lakaplı I.Bayezid 1360'ta doğar. İyi bir eğitim gören Yıldırım Bayezid hükümdar olunca, bunu fırsat bilen Anadolu beylikleri bağımsızlıklarını ilan etmek için harekete geçerler. Yıldırım Bayezid öncelikle bu sesleri susturma yoluna gider. Ardından yüzünü batıya döner ve Bulgaristan üzerine yürüyerek Tırnova'yı alır. Daha sonra da Tuna sahilinde bulunan Silistre, Niğbolu ve Vidin'i alır. Bulgar Kralını da esir ettikten sonra Bulgaristan'ı tamamen Osmanlı toprağı haline getirir (Cezar, 2010: 144-211).

Osmanlı Devleti'nin Bulgaristan'ı fethetmesi Macarları endişeye sevk eder. Macaristan önderliğinde Almanya, Bohemya ve Fransa'da toplanan askerlerle büyük bir haçlı ordusu kurulur. Niğbolu savaşında haçlı ordusuyla karşı karşıya gelen Osmanlı ordusu, haçlıları yener. Bu savaştan sonra gözünü İstanbul'un fethine diken Yıldırım Bayezid, fetih için İstanbul'un Anadolu yakasına Güzelcehisar'ı yaptırarak niyetini açıkça belli eder. İstanbul'u almak için kuşatan Yıldırım Bayezid, Osmanlı Devleti'nin yaptığı bu ilk

kuşatmayı, doğuda Timur tehlikesi baş gösterince kaldırır ve İstanbul'u alma fikrinden vazgeçer (Cezar, 2010: 144-211).

1402'de Ankara savaşıyla Timur'un karşısına çıkan Yıldırım Bayezid, Timur'un üç yüz bin kişilik ordusu karşısında başarılı olamaz ve Timur'a esir düşer. Esaret hayatı esnasında da ölür bk. (Bahadıroğlu, 2007: 45-51).

Yıldırım Bayezid'in Timur'a mağlup olması Osmanlı Devleti'nin de parçalanacağı anlamına gelmektedir. Söğüt ve Domaniç Yaylası'nda beş yüz çadır olarak kurulan Kayı aşireti Osmanlı Devleti haline gelmiş fakat Timur yenilgisiyle, tarihte “Fetret Devri” olarak adlandırılan bir belirsizlik ve yok oluş sürecine girmiştir.

1.2.5. I.Mehmet (Çelebi) (1413-1421)

Ankara savaşında Yıldırım Bayezid'i yenen Timur, kurulan Anadolu birliğini parçalayıp Anadolu'da kendisine bağlı beylikler oluşturur. “Fetret Devri” denilen ve 1402 Ankara savaşıyla başlayıp 1413 Mehmet Çelebi'nin hükümdar olmasına kadar geçen on bir yıllık süre içinde, Yıldırım Bayezid'in beş oğlu arasında kanlı taht kavgaları baş gösterir. Devlet hükümdarsız kalır bk. (Cezar, 2010: 212-237).

Yıldırım Bayezid'in oğullarından 1389'da doğan Mehmet Çelebi, Osmanlı Devleti'ni içinde bulunduğu durumdan kurtarmak için mücadeleye girişir. Başarılı bir idareci ve devlet adamı olan Mehmet Çelebi, Aydınoğulları, Menteşeoğulları ve Germiyanogulları'yla anlaşır. Karamanoğulları'nın üzerine yürür ve onlara da egemenliğini kabul ettirir. Ardından Akşehir'i, Seydişehir'i ve Beyşehir'i alır (Bahadıroğlu, 2007: 55-60). Kısaca egemenliğini önce Amasya'da ardından Bursa dâhil olmak üzere bütün Anadolu'da kurar (İnalçık, 2007: 24). Taht için isyan eden kardeşlerini de susturan Mehmet Çelebi, gücünü bütün Osmanlı ülkesine gösterir. Osmanlı Devleti'ni tekrar bir çatı altında toplayan Mehmet Çelebi, Osman Bey'den sonra devletin ikinci kurucu hükümdarı olur.

Mehmet Çelebi, Timur'un yakıp yıktığı Anadolu şehirlerini yeniden imar eder. Ünü bütün İslam coğrafyasına yayılan Yeşil Cami'yi, Yeşil Türbe'yi ve Yeşil Medrese'yi yaptırır. Otuz iki yaşında ölen Mehmet Çelebi, yerine oğlu II.Murat'ı hükümdar tayin eder bk. (Bahadıroğlu, 2007: 55-60).

Osmanlı Devleti'ni içinde bulunduğu parçalanmışlıktan kurtaran Mehmet Çelebi, çıkan ayaklanmaları bastırarak ve Anadolu'daki birliği tekrar sağlayarak Osmanlı Devleti'nin altı yüz yıllık tarihinde bir dönüm noktası olmuştur.

1.2.6. II.Murat (1421-1451)

Kuruluş Devrinin altıncı ve son hükümdarı olan II.Murat, 1403 yılında doğar. On sekiz yaşında tahta oturan II.Murat, hükümdarlığının ilk yıllarında amcası Şehzade Mustafa'nın isyanıyla uğraşır. Uzun yıllar Osmanlı Devleti için sorun teşkil eden ve “Düzmece Mustafa Olayı” olarak da bilinen bu isyanın bastırılmasıyla Osmanlı Devleti rahat bir nefes alır (Bahadıroğlu, 2007: 63-77).

II.Murat, Şehzade Mustafa isyanının bastırılmasından sonra yüzünü İstanbul'a döner ve İstanbul'u almak için kuşatır fakat Osmanlı Devleti'yle savaşmayı göze alamayan Bizans, çeşitli entrikalara başvurur. II.Murat'ın büyük kardeşi Mustafa'yı kandırıp isyan ettirir. Bu isyan karşısında II.Murat, kuşatmayı kaldırır ve Anadolu'ya geçerek isyanı bastırır (1423). Bir süre sonra da I.Murat tarafından alınan Selanik'in, Venedikliler tarafından işgal edildiği haberi üzerine II.Murat, Selanik'e gider ve oradaki Venedik hâkimiyetine son verir (Bahadıroğlu, 2007: 63-77).

Yaşadığı olaylar sonucunda yorgun düşen II.Murat, tahtını on üç yaşındaki oğlu Mehmet'e bırakarak Manisa'ya çekilir. Bu olayı fırsat bilen Avrupalı devletler, bir haçlı ittifakı kurarak Varna (1444) savaşıyla Osmanlı Devleti'nin karşısına çıkarlar (Bahadıroğlu, 2007: 63-77). Tahta oturan Mehmet de babasına: “ ‘Padişah siz iseniz geliniz, ordularınıza kumanda ediniz; yok padişah biz isek, emrimize, itaat edip ordularınızın başına geçiniz!’ ” (Bahadıroğlu, 2007: 70) der ve II.Murat tekrar Osmanlı tahtına oturur. Varna savaşını kaybeden Avrupalı devletler isteklerine ulaşamazlar. Dört yıl sonra da II.Kosova (1448) savaşıyla Osmanlı Devleti'nin karşısına çıkarlar fakat bu savaşı da kaybedince artık Osmanlı Devleti'nin üzerine yürüyecek gücü kendilerinde bulamazlar (Cezar, 2010: 266-353).

II.Murat, Osmanlı topraklarında; camiler, medreseler, imarethaneler, külliyeler, hamamlar, kervansaraylar vb. yaptırır. Özellikle Edirne ve Bursa'da bu eserler yoğunlaşır. Yaptırdığı eserler arasında da Muradiye Camisi ve Medresesi en meşhur olanlarıdır (Cezar, 2010: 266-353).

II.Murat döneminde askerî alanda devşirme sisteminin geliştirildiği görülür. Osmanlı ordusunda ilk toplar da bu dönemde dökülür ve kuşatmalarda kullanılır. Oğlu Mehmet'in çağrısından sonra tekrar tahta oturan II.Murat, dokuz yıl hükümdarlık yaptıktan sonra tahtını yeniden oğlu Mehmet'e bırakır ve 1451'de ölür bk. (Bahadıroğlu, 2007: 63-77).

Osmanlı Devleti'nin imparatorluk sürecine girmeden önceki son hükümdarı olan II.Murat'ın, Fatih Sultan Mehmet'i yetiştirmesi ve ortaçağı kapatacak olan topları döktürmesi onun, Osmanlı tarihi açısından önemini ortaya koymaktadır.

1.3. Kavramsal Çerçeve: Romanda Mekân

1.3.1. Mekânın Tanımı

Kimi zaman “İnsan varoluşunun konumlandığı yer” (Korkmaz, 2007: 399) kimi zaman maddesel bir yapıya sahip olan insanın varlığını gerçekleştirdiği alan (Tümer, 1979: 1) kimi zaman da “ ‘bulunulan çevre, ortam, yaşam, dünya ve kâinat’ ” (Şengül, 2010: 528) anlamlarını içeren mekân “kevn” yani “olmak” kökünden türer. Yer, mahal, ev, oturlan yer anlamlarına gelir (*Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, 2004: 604). Mekânın, Ferda Zambak tarafından yapılan etraflıca tanımı ise şöyledir:

Mekân, eşyaların belirli bir düzen yani kompozisyon şeklinde yer aldığı, vak'a zincirlerine bağlı bulunan birey ve birey dışındaki tüm canlı ve cansız unsurların öncelikle fiziksel mânâda [manada] varlıklarını kuşatarak anlatının türü ve konusuna göre, bireyi bulunduğu zeminde ruhî manada paradoksal ya da paralel ilişki içine sokabilecek alandır (Zambak, 2007: 3).

Mekân; kutsal olanı olmayandan, topluma ait olanı özel olandan, erkeklere ait olanı kadınlara ait olandan, aileyi de ona yabancı olan ve dışarıdaki her türlü tehlikeden ayırır (Göka, 2001: 100). Romanın yapısını oluşturan; anlatıcı, bakış açısı, vaka, kişiler, zaman, dil ve üslup gibi unsurlardan biri olan mekânı Mehmet Tekin de:

...anlatı sisteminde yer alan vak'anın somutlaşmasında önemli rol oynar. Okuyucu -masal ve destan için dinleyici- mekânın devreye sokulmasıyla anlatılanları dahi iyi ve daha kolay alır. Mekân açıklamaya çalıştığımız üzere [üzere] sadece olayın değil, romanın diğer elemanlarının çizim ve tanıtımında rol oynayan önemli hatta vaz geçilmez bir unsurdur (2003: 65)

şeklinde değerlendirir. Yapılan değerlendirmeler çerçevesinde, çok çeşitli anlamlara geldiği görülen mekânın, hem insanlar için hem de yaşayan bütün canlılar için vazgeçilmez olduğu söylenebilir.

1.3.2. Romanda Mekânın Kullanımı

Mekân kavramı, farklı dönemlerde ortaya çıkan farklı edebî ve felsefi akımlardan etkilenir. Klasik, romantik, realist, natüralist gibi akımlar döneminde mekânın; kullanımı, işlevi, geçirdiği aşamalar gibi başlıklar değerlendirilmeye çalışılırsa şunlar söylenebilir:

Klasik roman döneminde mekân ve mekâna bağlı olan eşya düzeni “statik” (tek düze) tir. Bu döneme dair Mehmet Tekin şunları söyler:

...Mekânla ve eşyayla insan, içli dışlı değildir. İnsanın zamanla olduğu kadar, mekân ve eşyayla da bir hesaplaşması vardır, klasik roman bu noktayı boş bırakır. Klasik romanda eşya olsun, mekân olsun, sadece insanın yaşama ortamını belirleyen bir çerçeve olarak ortaya konur, hatta denilebilir ki, insanın fizik olarak bir mekânda bulunması söz konusu olmasa klasik roman mekâna ve eşyaya gerek duymaz. Yazar kişinin dış çevre şartlarını tasvir etmekle yetinip ötesine karışmaz. Kişiyile eşyâ ve mekân arasındaki zihnî ilişki, klasik romancıyı pek ilgilendirmez’ ” (2003: 134).

Yani mekân, yaşanan hayatta gerçekleşen olayların sahnesi olmanın dışında bir işleve sahip değildir (Çetin, 2004:108).

Bu dönemde; çevrenin tasviri, çevreye bakış da yazar anlatıcının dilinden verilir. Çevrenin değişmesi de bir anlam ifade etmez. Zira ona bakan kişi değişmez (2004:135). Yazar Tanrısal bir konumda bulunur. Her şeyi bildiği ve kendi bakış açısına göre verdiği için mekân işlevsel bir konuma sahip değil sadece kahramanların tanıtılmasında, boşluğun doldurulmasında bir dekor niteliğindedir. Anlatmanın ön planda olduğu, olay örgütleyici özellik taşıyan mekânın dekor gibi olduğu romanlarda “çevresel mekân” söz konusudur Çevresel mekân da, olayların üzerinde geçtiği topografik bir zemin olma özelliğiyle ön plandadır (Korkmaz, 2007: 402).

18.yüzyıla gelindiğinde romantik bakış açısı ortaya çıkar. Romantik bakış açısı mekânı idealize ederek onu, sadece içinde yaşanan bir yer olarak değil tasarlanmış bir çevre olarak da görür. Mekân artık duyguların, hislerin, düşüncelerin yansıtıldığı bir yer olur.

Romantiklerden sonra ortaya çıkan realistler ise romanda geçen olayların anlatıldığı “fiziki çevreye” büyük önem verirler. Bunun nedeni ise bireyin ve toplumun serüvenini çevresel faktörlere bağlı olarak anlatmaktır. Onlara göre birey ancak çevresiyle birlikte

tanımlanır ve çevre, bireyi anlatıp ortaya koymada sadece bir araçtır (Tekin, 2003: 134-153).

Realistlerin bakış açısına bakıldığında ise onların bakış açısının klasiklerin bakış açısından farklı olduğu görülür. Realistler mekâna, roman kahramanının gözünden bakmak isterler. Bunu da realizmin kaçınılmaz bir sonucu olarak görürler. Mekânın, ona bakan kişinin bakış açısına göre değişeceğini; kişilerin psikolojilerinin, buldukları konumlarının, felsefi ve dünya görüşlerinin bunda etkili olacağını söylerler. Karamsar olan bir insanın bir mekâna bakmasıyla iyimser olan bir insanın aynı mekâna bakmasının sonucunun aynı olamayacağını ifade ederler. Yine, bir eve hırsızlık yapmak için giren bir kişiyle aynı eve misafir olmak için gelen bir başka kişinin etrafı gözlemlerinin farklı olacağını vurgularlar. Bu bakış tarzı mekânı “statik” bir yapıya sahip olmaktan kurtararak “dinamik” (işlevsel) bir yapıya kavuşturur (Tekin, 2003: 134-153).

Realistler mekânı, anlatılanları destekleyen bir unsur olarak kullanırlar. Öyle ki mekânı anlatan kişinin psikolojisi, içinde bulunduğu durum, tasvir ettiği mekâna bakılarak tespit edilir. Örneğin Peyami Safa'nın, hastane odasında bulunan bir gencin gözüyle etrafı resmettiği *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* (1930) adlı romanında; asıl vurgulanmak istenenin, içinde bulunulan mekân olmadığı, çocuğun kendi psikolojik ve fizyolojik durumunun olduğu gerçeğidir. Çocuk, psikolojisi itibariyle huzurlu ise mekânı güzel görür ve bu şekilde tasvir eder, huzursuz ve hasta ise etrafı çirkinmiş gibi görerek tasvir eder (Tekin, 2003: 134-153).

Mutlu olduğunda:

“ ‘Başımızın ucunda, tâ uzaklara kadar sıralanarak ötüşen ağustos böcekleri, bütün Erenköy'ünü uzun bir ses zinciriyle çeviriyordu. Sıcak bir rüzgâr. Sanki ilkbahardan yaza geçilen mevsim çizgisinin üstündeyiz, etrafımızda gizli bir coşkunluk var’ ” (Tekin, 2003: 153)

diyerek tasvir eder.

Mutsuz olduğunda ise:

“ ‘Odaya Erenköy akşamları doluyordu. Her şeyin uzaklaştığı saat. Güneş ve renkler çekiliyor. Odada madeni eşyanın donuk pırıltısı. Her şeyde bir iç çekilişi, bir sönme, bir hafifleme var. En katı cisimler bile eriyor ve Erenköy bayılıyor. (s.91). Haziran. Öğle vakti. Erenköy yanıyor. Erenköy terliyor. Taze ve canlı

yeşilini kaybeden bütün tabiatta ilkbaharın uzaklaştığını görüyorum. ... aspirin gibi muvakkat bir ilaçtan fazla tabiata kıymet vermiyordum, ümitsizliğimin [ümitsizliğimin] son dereceye gelmesi biraz da bundandı' ” (s.96) (Tekin, 2003: 154)

diyerek tasvir ettiği görülür.

Realistlerden sonra ortaya çıkan natüralistler ise mekân unsurundan “ ‘gerçeği olduğundan başka türlü göstermek’ ” (Tekin, 2003: 138) bakımından yararlanmak isterler. İnsan-çevre ilişkisinde, çevre kavramını öne çıkartıp buna farklı anlamlar yüklerler. Kişilerin, çevrenin kesin hâkimiyeti altında olduğuna inanırlar. İnsanın kaderinin de doğduğu, yaşadığı çevrenin etkisiyle şekil aldığını vurgularlar. Bu bilgiler ışığında da natüralist romancının çevreyi tasvir etmesinin nedeninin, kişilerin kaderlerini açıklamaya çalışmak olduğu söylenebilir (Tekin, 2003: 139). Mehmet Tekin, natüralist anlayışın ortaya çıkış şartlarından bahsederek şunları dile getirir:

Neredeyse ‘belgesel’(documentary) bir anlayışla yapılan bu tasvir, kaderi ortadan kaldıracak ve kişiyi, çevrenin ürünü kılacaktır... Bu anlayışın, 1870-80'li yıllarda kabul görmesi, edebî şartlardan çok, bilimsel şartlarla açıklanabilir. Çünkü natüralist anlayışın gerisinde Newton, Darwin, Marks, Comte gibi bilimsel kariyerli ve görüşleriyle etkili olan isimler vardır. Zola, bu isimlerden etkilenerek, bilimsel alana egemen olan laboratuvar şartlarını (laboratory conditions) roman alanına taşır. Bu nedenle, natüralizmin romana dönük programını tespit ettiği *Deneyisel Roman*'ı (*Le Roman Experimental*) kaleme alır... (Tekin, 2003: 139-140).

Görüleceği üzere natüralist romancı; manevi olanla -yani kaderle- mekân arasındaki bağlantıyı kopartıp insanı sadece mekân çerçevesinde ele alıp açıklamaya çalışır.

Mekân kavramıyla ilgili yapılan değerlendirmeler 1920'li yıllara kadar sürer. 20.yüzyılın başından itibaren teknolojiye, bilimde meydana gelen gelişmeler her alanı etkilediği gibi sanatı doğal olarak romanı da etkiler. Örneğin Einstein'ın “görecelik teorisi” sonucunda, zaman ve mekân kavramıyla ilgili bilinenler kökünden sarsılır. Zira zamanın ve mekânın doğuştan gelen ve mutlak kategoriler olduğuna inanılırdı. Bunların dışında; “Freud, Jung ve Bergson gibi bilginlerin “bilinç-altı”, “kollektif bilinç” ve “zaman” konusundaki görüşleri de çağdaş romancılara, anlatım ve anlatı sorunlarını çözme yönünde yeni ufuklar açmıştır’ ” (Tekin, 2003: 140-141).

Yapılan bu değerlendirmelerden sonra mekânın çeşitli aşamalardan geçtiği ve her aşamada da kendisine farklı işlevler yüklendiği görülür. Öyle ki mekân, önceleri “statik” bir işleve sahipken 18.yüzyıldan sonra duyguların, hayallerin odak noktasına

yerleşmiştir. Mekân sadece olayların yaşanmasına zemin hazırlayan bir yer değil anlam üreten, olaylar üzerinde etkili olan “dinamik” bir yapıya kavuşmuştur.

1.3.3. Romanda Mekânın Sınıflandırılması

Romanda mekânın sınıflandırılmasına dair çeşitli değerlendirmeler yapılmış olmakla birlikte Nurullah Çetin mekânı iki ana başlık altında toplar. Bu başlıklar da kendi içinde çeşitli alt başlıklara ayrılır.

1.3.3.1. Somut Mekânlar

Romandaki kişilerin gerçek hayattaki mekânlarda olduğu gibi içinde buldukları, rahatça hareket ettikleri, yaşadığımız evrene ait görülen mekânlardır. Somut mekânlar kendi içinde çeşitli alt başlıklara ayrılır (Çetin, 2004:136).

1.3.3.1.1. Açık Mekân

Açık mekâna, “geniş mekân” veya “dış mekân” da denir. Olayların yaşandığı kasabalar, ovalar, ülkeler, ormanlar vb. gibi mekânlar açık mekânlardır. Açık mekânların, romandaki kişilerin kişiliklerine ve ruhsal durumlarına bağlanan taraflarının olduğu görülür. Nitekim dışa dönük aktif olan kişiler sosyal karakterli bir yapıya sahiptir. Bunlar varoluşlarını açık mekânlarda ortaya koyarlar. Bu kişiler kapalı mekânlarda sıkılırlar, tedirgin olurlar, korkarlar. Açık mekânlarda ise ruhları huzura erer (Çetin, 2004:136).

Açık mekânların romanlarda tercih edilmesinde etkili olan faktörlerin başında gelen unsur ise bu mekânların savaş göç gibi geniş çaplı, dinamizme dayalı olayların gerçekleşmesine imkân veriyor olmasıdır (Çetin, 2004:136). Tarihî romanlarda, daha çok açık mekânların kullanılmasının nedeni olarak da bu unsur gösterilebilir (Şengül, 2010: 532).

1.3.3.1.2. Kapalı Mekân

Kapalı mekâna, “dar mekân” veya “iç mekân” da denir. Oturulan apartman daireleri, evler, iş yerleri vb. gibi mekânlar kapalı mekâna örnek verilebilir (Çetin, 2004: 137). Psikolojik yanı ağır basan romanlarda mekânlar kapalıdır. Bu da romana derinlik katar (Şengül, 2010: 532).

Türk romanında geçen yalı köşk, apartman vb. gibi kapalı mekânlar sosyal değişimlerin, ekonomik ayrıcalıkların göstergesi olarak kullanılır ve belirleyici unsur olarak romanlarda ortaya konur. Örneğin Adalet Ağaoğlu'nun *Bir Düğün Gecesi* (1979) adlı romanında geçen düğün yeri olan “Anadolu Kulübü”, birçok sosyal kesime ait çeşitli tiplerin bir araya gelmesini sağlama bakımından işlevsel bir boyuta sahiptir (Çetin, 2004: 137).

Kapalı mekânlarla bu mekânlarda bulunan roman kişilerinin kişilikleri arasında bağlantı kurulabilir. Öyle ki bazı insanlar içe dönük, yalnızlığı ve inzivaya çekilmeyi seven kişiler olabilir. Pasif bir yapıya sahip olan bu kişiler, kendilerini kapalı mekânlarda gerçekleştireceklerine inanırlar (Çetin, 2004: 137).

Bazen kapalı veya açık olarak görülen mekânların aslında kapalı ya da açık olmadığı, roman kişinin o anki ruhsal yapısının, ilgili mekânın kapalı veya açık oluşuna karar verdiği mekânsal durumların olduğu da görülebilir. Karakter sentezleyici roman yapısı içinde “olgusal mekân” ismini taşıyan bu tip mekânlar için şunlar söylenebilir: Açık mekân olarak görülen orman, çöl, deniz gibi mekânlar kişilere göre değişiklik gösterebilir. Örneğin yolunu kaybeden bir kişi için çöl, yenilmiş bir komutan için de savaş meydanı artık açık mekân değil kendisini konumlandıramayacağı dar, kapalı, karışık bir mekân olacaktır (Korkmaz, 2007: 403). Diğer taraftan fiziki olarak kapalı olan bir mekânın kişinin ruhi durumuna göre açık mekân olduğu görülür. Örneğin halkın çok kullandığı “iki gönül bir olursa samanlık seyrangah olur” sözünde geçen kapalı mekânın, kişilerin duygusal ve sevgi yoğunluklarına göre derinleştiği, genişlediği görülür. Yine Yusuf Atılgan'ın *Aylak Adam* (1959) romanındaki C adlı kahramanın, büyük cadde ve sokaklarda bunalması, gönlünü kaptırdığı Naciye isimli kişinin küçücük evinde ise rahata kavuşması bunun örneğidir (Korkmaz, 2007: 413).

Olgusal mekân başlığı altında kapalı ve dar mekânların genel özelliklerini Ramazan Korkmaz'ın şu şekilde sıraladığı görülür:

-Kapalı ve dar mekân kavramı, fiziksel anlamdaki kapalılık / açıklık durumunu içermez; algın nitelikli ve göreceli bir kavrayışa gönderme yapar.

-Bu mekânlarda kişi, zaman, mekân ve onun tüm elemanları ile çatışma durumundadır. Mekân, kum saati gibi dıştan içe doğru ve tüketici bir nitelikte akmaktadır.

-Roman kişilerini ciddi anlamda sınavan bir anlatı kurgusu vardır. Bu nedenle zaman sorunsaldır ve olaylar, zamanın geçmesine göre değil ama karakterin içsel gelişme olgunlaşma ve değişme süreçlerine göre biçimlenir. Romanda sorunsal zamanı içeren kapalı ve dar mekânlar veya labirent izlekli mekânlar, anlatı kişilerinin ruh dünyalarını en iyi yansıtan öğelerdir.

-Anlatıdaki mekânın yalıtıcı niteliği, içinde yaşayan kişiyi dış dünyadan ve diğer insanlardan hatta kendi güçlerinden bile koparabilir. Bu durum yaşama ait ölümcül güçlerin, kahramanın, ruhsal bütünlüğünü parçalaması ve onu yok etmek için üzerine yüklenmesine karşılık gelmektedir...

-Kapalı ve dar mekânlarda karakter genellikle tek boyutlu olmaz fakat kendi tek boyutluluğunu fark etmiş ve bunu aşmaya çalışan bir kişinin öyküsünü de anlatabilir. Zaten kapalı ve dar mekânlar genellikle mutsuz bilincin trajik bir süreçte gelişen tükeniş öyküsünü anlatır (2007: 410).

Olgusal mekân başlığı altında açık ve geniş mekânların özellikleriyle ilgili de şunlar söylenebilir: Bu mekânlar içtenlik mekânlarıdır. Karakterler kendileriyle ve çevreleriyle uyum içindedir. Açık mekânlar huzurun, uyumun mekânlarıdır. Bu mekânlarda roman kişileri, kendilerini güvende ve rahat hissederler (Korkmaz, 2007: 411).

1.3.3.2. Soyut Mekânlar

İçinde yaşanılan, görülen, hissedilen, bu dünyaya ait olan somut mekânların dışında soyut mekânlar vardır. Soyut mekânlar; roman kişilerinin özlemleri, dinî inançları, hayalleri gibi unsurlarla ortaya çıkar (Şengül, 2010: 528-538). Soyut mekânlar kendi içinde dört alt başlığa ayrılır.

1.3.3.2.1. Ütopik Mekân

Tamamen idealize edilmiş, gerçek hayatta hiçbir karşılığı bulunmayan, dış dünyanın olumsuzluklarına, çirkinliklerine karşı hayalde üretilen, insanların kaçıp sığınacakları yerlerdir. Bu mekânlar genellikle “adalar” gibi yerlerdir. Peyami Safa'nın *Yalnızız* (1951) adlı romanında geçen “Simeranya” isimli mekân, ütopik mekâna örnek verilebilir (Çetin, 2004: 138).

1.3.3.2.2. Fantastik Mekân

İnsanların kaçıp sığınacakları bir başka mekândır. Bu mekânın ütopik mekândan ayrılan yanı ise fantastik mekânın, içinde yaşanılan dünyaya ait mekânlardan biri olabileceğidir fakat bu mekân, romanın kurgusu bakımından soyut kalır. Yani romandaki kişilerin

somut yapılarıyla içinde buldukları yer değil soyut planda kaldıkları yerdir (Çetin, 2004: 138).

1.3.3.2.3. Metafizik Mekân

Dinlerin insanlar için sunduğu, bu dünyada olmayan, gerçek dışı fakat o dine inanan insanların gerçek olarak kabul ettiği mekânlardır. Birçok dinin üzerinde hem fikir olduğu cennet, cehennem gibi mekânlar metafizik mekânlardır (Çetin, 2004: 139).

1.3.3.2.4. Duyusal Mekân

Bu mekânları insanların duyuları, duyguları, ruhsal yapıları oluşturur. Rüyalarda görülen mekânlar, duyusal mekânlardır (Çetin, 2004: 139).

1.3.4. Romanda Mekân Tasviri

Romanda mekân tasvirlerine geçmeden tasvirin ne olduğu ve hangi tür romanlarda nasıl kullanıldığına dair birkaç şey söylemek gerekirse, Şaban Sağlık tasviri: “Tasvir genel hatlarıyla her hangi bir yer, nesne, kişi ve duyguları belli bir zaman ve uzam [mekân] içerisinde anlatmaktır” (2002: 149) şeklinde tanımlar. Tasvirler, roman türlerine göre değişiklik gösterir. Öyle ki anlatma unsurunun ön planda tutulduğu romanlarda tasvir önemliken merakın ve aksiyonun ön planda olduğu polisiye türündeki romanlarda mekân, anlatımın akışını yavaşlatan bir unsur olarak ortaya çıkar (Narlı, 2002: 102).

Romanlarda mekân tasvirlerine çeşitli amaçlar gözeterek bakılmalıdır. Yapılan tasvirler işlevsel mi, yoksa romanda geçen olaylar için bir çerçeve bir dekor niteliğinde mi? Yani tasvire önem verilmeyip olay ya da kişilerin belirgin kılınmasında bir araç olarak mı kullanılıyor mekân? Kişiliklerle mekân tasvirleri arasında bir bağ var mı? (Çetin, 2004: 135). Bu ve buna benzer sorular sorularak mekân tasvirleri değerlendirilebilir. Mekân tasvirleri iki başlık altında toplanır:

1.3.4.1. Nesnel Tasvir

Gerçekçi veya realist tasvir de denir. Romanda geçen olayların gerçek hayatta da aynen geçtiği izlenimini uyandırmak için nesnel tasvire başvurulur. Mekân tasvirleri ayrıntılı olarak yapıldığında roman kişilerinin kişiliklerine dair ipuçları yakalanabilir. Nesnel

tasvire Halide Edip Adıvar'ın *Sinekli Bakkal* (1928) adlı romanından alınan aşağıdaki paragraf örnek verilebilir (Çetin, 2004: 140-141).

“ ‘Bu dar sokak bulunduğu semtin adını almıştır: Sinekli Bakkal. Evler hep ahşap ve iki katlı. Köhne çatılar karşıdan karşıya birbirinin üstüne abanır gibi uzanmış eski zaman saçakları. Ortada baştan başa [baştanbaşa] uzanan bir aralık kalmış olmasa, sokak üstü kemerli karanlık bir geçit olacak. Doğuda batıda bu aralık, renkten renge giren bir ışık yolu olur. Fakat sokağın yanları her zaman serin ve loştur. Köşenin başında durup bakarsanız her pencerede kırmızı toprak saksılar ve kararmış gaz sandıkları görürsünüz. Saksılar da al, beyaz, mor sardunya, küpe çiçeği, karanfil. Gaz sandıkları da öbek öbek yeşil fesleğen ile dolu. Ta köşede bir mor salkım çardağı altında civarların en işlek çeşmesi vardır. Bütün bunların arkasında tiyatro dekorunu andıran beyaz, uzun ince minare’ ” (Çetin, 2004: 141).

Verilen örnekten yola çıkılarak nesnel olarak yapılan tasvirlerin, mekânı fotoğraf çekercesine ortaya koyduğu söylenebilir.

1.3.4.2. Öznel Tasvir

İzlenimci veya romantik tasvir de denilen öznel tasvirde mekânlar, eşyalar, çeşitli çevreler, ayrıntılara inilmeden tasvir edilir. Göze çarpan, dikkati ilk çeken şeyler tasvir edilir. Öznel tasviri romantik yazarlar kullanır. Öznel tasvir bir bakıma, iç dünyanın daha etkili bir şekilde ortaya konulmasını sağlar. Öznel tasvire; Türk kurtuluş savaşına kayıtsız kalan, Anadolu'nun bir köyünün anlatıldığı, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Yaban* adlı romanından alınan aşağıdaki paragraf örnek verilebilir (Çetin, 2004: 141-142).

“ ‘Burada ise yalnız hakikat. Çıplak, çirkin, kaba, yakın hakikat!... Boz toprak dalgaları, alabildiğine uzuyor... Ve tepeler... Ve tepeler, birer urdur. Ve bütün ufkun çerçevelediği âlem, ancak bu ıstırap manzarası ile canlı görünür... Ne sünepe, ne miskin, ne biçare [biçare] ağaçlar. Porsuk çayının balçığı leş gibi kokuyor... (Çetin, 2004: 143).

Verilen örneğe bakılarak tasviri yapan kişinin ruh haline, çevreye bakışına dair çeşitli bilgiler elde edilebilir. Öznel tasvirin bu yönüyle işlevsel olduğu söylenebilir.

1.3.5. Romanda Mekânın Simgesel Değeri

Bazı romanlarda yer verilen belli mekânlar, simgesel olarak seçilir ve bir değer taşır. Örneğin Peyami Safa'nın *Fatih-Harbiye* (1931) adlı romanında yer verilen Fatih ve Harbiye semtleri simgesel bir niteliğe sahiptir. Öyle ki Fatih semti muhafazakâr bir yaşamı, Harbiye semti ise Batılı yaşam tarzını simgeler. Birbirine karşıt dünya görüşüne sahip olan bu iki semt, simgesel özellikleriyle işlevsel bir yapıya sahiptir. Yine Semiha

Ayverdi'nin *İbrahim Efendi Konağı* (1964) adlı romanında konak ile Osmanlı Devleti'nin çöküşü arasında bir paralellik kurularak mekânın, romanın içeriğinin belirlenmesinde önemli bir işleve sahip olduğu görülür (Çetin, 2004: 144).

1.3.6. Romanda Mekânın İşlevi

Romanlarda mekânlar, işlevsel özellikleriyle de ön plana çıkarlar. Mehmet Tekin, mekânın işlevsel boyutuyla ilgili olarak:

- a-olayların cereyan ettiği çevreyi tanıtmak
- b-roman kahramanlarını çizmek
- c-toplumu yansıtmak
- d-atmosfer yaratmak (2003: 129)

şeklinde maddeleri sıraladıktan sonra olayların şekillenmesinde bunlardan birinin etkili olabileceği gibi hepsinin de aynı anda etkili olabileceğini söyler (2003: 129).

Romanlarda kullanılan mekânların işlevsel özellikleriyle ilgili olarak şu genel değerlendirmeler yapılabilir:

1-Romanlarda mekânın “yansıtma işlevi” vardır. Roman kahramanı etrafına bakar, çeşitli gözlemler yapar. Yaptığı gözlemleri verirken kendi psikolojik durumunu da ortaya koyar. Peyami Safa'nın *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* adlı romanından alınan aşağıdaki paragrafta bunun örneği görülür (Sağlık, 2002: 147).

Kenar mahalleler. Birbirine ufunetli adaleler gibi geçmiş, yaslanmış tahta evler. Her yağmurda, her küçük fırtınada sancılanan ve biraz eğilip büğrülen bu evlerin, önünden her geçişimde, çoğunun ayrı ayrı maceralarını takip ederim. Kiminin kaplamaları biraz daha kararmıştır, kiminin şahnişini biraz daha yumrulmuştur, kimi biraz daha öne doğru eğilmiş, kimi biraz daha çömelmiştir; ve hepsi hastadır, onları seviyorum; çünkü onlarda kendimi buluyorum; ve hepsi iki üç senede bir ameliyat olmadıkça yaşamazlar, onları çok seviyorum; ve hepsi rüzgarlarda sancıldıkça ne kadar inilderler ve içlerinde ne aziz şeyler saklarlar, onları çok... çok seviyorum? ” (Tekin, 2003: 148).

Yapılan çevre tasviriyle roman kahramanının içinde bulunduğu durum ortaya konmaya çalışılır. Zira hasta olan ve ameliyat olması gereken roman kahramanı kendi durumunu, tasvir ettiği çevresine de yansıtır.

2-Romanlarda “çağrışım işlevi” vardır. Bu işleve göre romancının ilgili mekânı tasvir etmede başarılı oluşu sadece o mekânda geçen olayları ortaya koymasıyla değil daha önceden yaşanmış olaylara atıfta bulunmasıyla da ilgilidir (Sağlık, 2002: 147).

3-Mekânlar insanlar için mutluluk, mutsuzluk, huzur, huzursuzluk kaynağı olabilir. Örneğin bir evde çok sıkıldığını söyleyen roman kişinin bulunduğu evi tasvir eden romancı, okurun da sıkılmasına neden olabilir (Sağlık, 2002: 147).

4-Mekânlar bir bölgeyi, ülkeyi okurlara tanıtır ve sevdirebilir. Örneğin Philip Stevick, İngiliz romanlarının bunu yaptığını söyleyerek pek çok İngiliz'in kendi memleketini romanlardaki mekân tasvirleri sayesinde sevdiğini belirtir (Sağlık, 2002: 147-148).

5-Bazı mekânların kişileri engelleyici veya onlara yardım edici bir özelliği vardır. Örneğin bir köprü, roman kişinin istediği noktaya ulaşmasını sağlarken diğer taraftan bir nehir, kişiyi engelleyici bir görev üstlenebilir (Narlı, 2004: 469).

6-Mekânlar, üzerlerinde yaşayan insanların kültürel kimliklerinin farklılaşmasında rol oynayabilirler. Örneğin köylü dendiğinde köy yaşamına özgü davranışta bulunan kişi kastedilir. Şehirli dendiğinde de şehre özgü davranışta bulunan kişiler kastedilir (Göka, 2001: 20-21).

7-Mekân, kahramanın kimliğiyle birlikte yaşanılan ortamın sosyo / kültürel portresini de çizebilir. Buket Uzuner'in *Kumral Ada-Mavi Tuna* (1997) adlı romanında bunun örneği görülür (Sağlık, 2002: 148).

“ ‘Ben Kuzguncuk'ta doğdum. Bana sorarsanız hâlâ bir Boğaziçi köyüdür Kuzguncuk. 1776'da da Boğaziçi'nde bir köymüş. Kauffer haritasında tabanı deniz kıyısı olan üçgen biçimli bir yerleşme olarak gösteriliyor. Bilenler, Çengelköy'ün Ermeni, Kuzguncuk'un Yahudi ağırlıklı köyler olduğunu anlatırlar. Müslümanlar azınlıkmiş ilk zamanlar. Zengin muhiti değilmiş, şimdi de öyledir. Kibarca “orta halli”, “dar gelirli [”] de denilebilir... (Tekin, 2003: 148-149).

Verilen örneğe bakılarak gerek Kuzguncuk'un fiziki görünüşüne gerekse orada yaşamış olan ve yaşayan insanların ırksal, dinsel ve ekonomik özelliklerine dair bilgiler elde edilebilir.

8-Mekân, romanın ilerleyen bölümlerinde meydana gelecek olumlu veya olumsuz havanın da ipuçlarını verebilir. Tarık Buğra'nın *Küçük Ağa* (1964) adlı romanından alınan aşağıdaki bölüm bunun örneği olarak gösterilebilir (Sağlık, 2002: 148).

“ ‘Akşehir: 1919

Önce Tekke Deresi'nin üzeri karardı, sonra şimşekler çakmaya başladı, ardından da yağmur boşandı. Kasabanın doğuya meyilli sokaklarında sağlı sollu ırmaklar peyda olmuştu. Gökyüzü neyi var neyi yoksa boşaltacak gibi idi. Akşehir 1919'un

baharını, büyük çöküntüden sonraki ilkbaharı karşılıyordu: Parasızlık, yokluk ve açlığa karşı belli belirsiz bir ümit baharı bekliyordu. Bu ümidin hatta adını söyleyebilecek bir babayiğit zor çıkardı. Fakat ne de olsa artık üşümeyecekler, hiç değilse soğuktan kurtulacaklardı. Ve soğuk, yaşlılarla çocuklar için açlık kadar yıkıcı idi, açlıkla büsbütün katlanılmaz oluyordu. Kasaba da yalnız yaşlılar, kadınlar ve çocuklar kalmıştı... (Tekin, 2003: 146).

Verilen örnekteki çevre tasvirine bakılarak baharın gelişinin Akşehir'de bulunan insanlar için müjdecî olacağı düşünülebilir. Zira bahar nasıl tabiatı canlandırıcaksa Akşehir'deki insanlar için de gelecek güzel günlerin habercisi olacaktır.

9-Mekânlara bakılarak o mekânda yaşayan insanlar hakkında bilgi sahibi olunabilir. Örneğin bir mekândaki eşyaların düzenli veya düzensiz oluşu o mekânda yaşayan insanlarla ilgili ipuçları ortaya koyabilir (Sağlık, 2002: 148).

Mekânların bütün bu işlevsel özelliklerine bakıldığında onların, insanlar için vazgeçilmez değerde olduğu söylenebilir.

BÖLÜM 2: YAPILAN ÇALIŞMAYA KONU OLAN ROMANLARIN MEKÂN ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ

2.1. *Gönülden Gönüle*

1931'de ilk baskısı yapılan (Argunşah, 1990: 409) M. Turhan Tan'ın* yazdığı *Gönülden Gönüle* adlı roman; Bursa ve İstanbul dolaylarında 1328 yılında, Osmanlı akıncılarıyla Rumlar arasında yaşanan, Osmanlı akıncılarının düzenlediği fetih hareketlerini konu edinir. Hâkim bakış açısıyla yazılan romanda yer verilen şahısların bütününe yakını tarihî kişiler oluşturur. Orhan Bey, Nilüfer Hatun, Çandarlı Kara Halil, Akça Koca, Kunur Alp bunlardan birkaçıdır. Bir yıl içinde yaşanan olayların anlatıldığı romanda; mektupla anlatım, diyalog, montaj, tarihî kaynaklar gibi anlatım tekniklerine başvurulur. Osmanlıca kelimelerin çokça kullanıldığı romanda kimi zaman da folklorik özellik taşıyan kelimelere yer verilir. Ayrıca romanın daha etkili kılınması için efsane, destan, fıkra, masal gibi halk edebiyatı unsurlarıyla tasavvufî unsurların da işlendiği görülür (Çetintaş, 2006: 203-215). Roman çeşitli isimler taşıyan yedi bölümden oluşur.

2.1.1. Romanın Özeti

Roman, Osmanlı akıncıları olan Akça Koca, Kunur Alp ve Abdurrahman'ın Uludağ'a gitmeleriyle başlar. Osmanlı akıncıları Uludağ'da Tavlı Baba, Geyikli Dede ve Abdal Murat'la görüşürler. Geyikli Dede'den “Kar Kurdu Hikâyesi” ni dinlerler ve Uludağ'dan ayrılırlar. Romanın önde gelen kişilerinden biri de Aydos Tekfurunun kızı Teofano'dur.

*Asıl adı Samih Fethi olan M. Turhan Tan, 1885 yılında Diyarbakır'da doğar. Aslen Sivaslı olan yazar; öncelikle babasından Farsça, ardından özel bir hocadan Arapça dersleri alır. Babasının ölümü üzerine Sivas'a, bir süre sonra da hukuk eğitimi almak için İstanbul'a gider. Burada çeşitli mecmularda nazım ve nesir yazıları yazar. 1910 yılında Üsküp Lisesine edebiyat öğretmeni olarak atanır. Ardından İstanbul'a tekrar döner ve millî mücadeleye katılmak amacıyla Sivas Kongresi'nde milletvekili seçilir. 1922 yılından sonra da her şeyden elini eteğini çekerek kalemiyle hayatını kazanmaya başlar. Uzun bir hastalık sürecinden sonra 1939 yılında İstanbul'da ölür.

Edebiyat dünyasına aruz vezniyle yazdığı şiirleriyle giren M. Turhan Tan; *Tasvir-i Efkâr* (1862), *Tercüman-ı Hakikat* (1878) gibi gazetelerde şiirler ve makaleler yayımlar. Asıl ününe tarihî roman alanında yazdığı eserleriyle kavuşan yazar, *Cehennemden Selam* (1928) adlı romanıyla ismini duyurur. Sayısı kırkı bulan romanlarının büyük kısmı tefrika olarak kalır. *Gönülden Gönüle* (1931), *Akından Akına* (1936), *Cem Sultan* (1935), *Cengiz Han* (1962), *Devrilen Kazan* (1939)... romanlarından bazılarıdır.

Cumhuriyet Dönemi Türk romanının popüler edebiyat başlığı altında değerlendirilen yazarı olan M. Turhan Tan, verdiği tarihî bilgilerle hem tarihî dönemleri aydınlatır hem de yarattığı kahramanlarla okurlarının tarihe olan merakını canlı tutar. bk. (Çetintaş, 2006: 145-157).

Teofano, Türkleri hep merak etmektedir. Babası tarafından İmralı Adası'na gönderilince Kara Ali tarafından karşılanır ve bir gece onun evinde misafir edilir. İmralı Adası'na hâkim olan Türklerden çok etkilenir. Ertesi gün evden ayrılırken kapının önünde bir boğanın saldırısına uğrar ve Abdurrahman tarafından kurtarılır. Teofano Abdurrahman'a âşık olur.

Romanın önde gelen kişilerinden bir diğeri de uydurma hikâyelerle ün yapmış olan “Herkül” lakaplı Samandıra Tekfurudur. Samandıra Tekfuru, kendisi tarafından uydurulan hikâyelerle halkın gönlünde taht kurmuştur. Sık sık Bizans sarayına gider ve eğlencelere katılır. Her eğlence sonrasında da Bizanslı genç bir kızla bir gece geçirir. Katıldığı son eğlence sonrası Afrodit'i seçer fakat Afrodit'i, sarayın avcıbaşısı olan Kontofires sevmektedir. Samandıra Tekfuru Afrodit'le sarayın kuytu bir yerine gider fakat Kontofires onları takip etmektedir. Kontofires yanında getirdiği evcil yılanı onların üzerine atar ve Afrodit'i bayıltır. Samandıra Tekfuru ise oradan kaçmak zorunda kalır. Kontofires, Afrodit'in baygın halinden faydalanır ve genç kıza sahip olur. Afrodit kendisine gelince her şeyi anlar. Samandıra Tekfuru ise olanlardan haberi yokmuş gibi davranır bunun üzerine Afrodit, Samandıra Tekrunun gerçek yüzünü görür.

Kontofires, Samandıra Tekfurundan yine intikam almak ister ve Kara Ali'ye bir mektup yazar. Osmanlı akıncıları Samandıra Kalesi'ni fethetmek için Kale'ye gelirler. Samandıra Tekfuru da Avrupa'ya kaçmak için bir plan yapar. Saçını sakalını tıraş eder ve bir tabutun içine girer. Tabutun içinde cenaze var dedikodusunu yayar. Tabutla dışarı çıkar ve Kale kapısında bekleyen Osmanlı akıncılarının arasından geçmeye başlar. Kunur Alp tabutu açtırır ve Samandıra Tekfurunu dışarı çıkartır. Kale'de bulunan halk da gözlerine inanamaz. Zira tabutta önemli evrakların olduğunu düşünmektedir. Kunur Alp, Samandıra Tekfuruna bütün Rum kalelerini gezdirir ve en az fiyatı veren kişiye onu satacağını söyler. Samandıra Kalesi de Osmanlı akıncıları tarafından fethedilir.

Samandıra Kalesi'nin fethinden sonra Osmanlı akıncıları gözlerini Aydos Kalesi'nin fethine dikerler. Kale'nin kan dökülmeden alınması için Abdurrahman devreye girer. Teofano da Kale'nin fethedilmesi için Osmanlı akıncılarına yardım eder. Abdurrahman'a bir mektup yazar ve yanına alacağı bir grup askerle gece yarısı Kale'ye gelmesini ondan ister. Zira kapıyı kendilerine o açacaktır. Abdurrahman da söyleneni yapar ve Aydos Kalesi kan dökülmeden fethedilir.

2.1.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı

Gönülden Gönüle adlı romanla ilgili mekânlar aşağıdaki şekilde tasnif edilmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır.

2.1.2.1. Somut Mekânlar

2.1.2.1.1. Açık Mekânlar

Samandıra Kalesi

Romanın dikkat çeken mekânlarından birisi olan Samandıra Kalesi, Bizanslı tekfurların kalelerinden biridir. Romanda, Samandıra Tekfurunun, Kunur Alp tarafından yakalanıp Kale halkının gözünden düşürülmesi olayının yaşandığı yer olarak kendini gösterir. Kale; vakanın varlık bulduğu, aksiyonun oluşmasına ve şekil almasına yardım eden yerdir (Narlı, 2002: 98-99). Samandıra Tekfurunun sıkışıp büzüştüğü, yalnızlık çektiği bir köşe (Bachelard, 1996: 154) olan Kale öncelikle, romanda üç özelliğiyle ortaya konur:

Bugün Samandıra dediğimiz köy, hikâyemizin cereyanı sırasında mühim bir kaleydi [Kale'ydi]. Bu ehemmiyet birkaç sebepten ileri geliyordu: Bir kere metindi, itinayla yapılmıştı, müdafaa vasıtaları mükemmeldi. Sonra İstanbul'a yakın bulunuyordu. Üsküdar, büyük şehrin bir mahallesi demekse Samandıra da Üsküdar'ın bir mahallesi sayılabilirdi. Bu iki sebepten başka üçüncü bir sebep daha vardı ve kalenin [Kale'nin] ehemmiyetini manen çoğaltıyordu. O da kale [Kale] hâkiminin [Hakiminin] Rumlar arasında bir Herkül, bir Hektor mesabesinde tutulması ve o efsanevî kahramanlar kadar kıymetli tanınmasıydı (Tan, 2010: 109).

Samandıra Kalesi'nde Kunur Alp'in, Akça Koca'ya verdiği sözü yerine getirdiği görülür. Bizans sarayında bulunan Kontofires'in Kara Ali'ye, Samandıra Tekfurunun söylediği, büyük bir Türk'ü yakalayıp pazarda satacağı sözlerini haber vermesi bu işin çıkış noktasını oluşturur (Tan, 2010: 138-139). Akça Koca'nın emrindeki Osmanlı akıncıları Samandıra Kalesi'ni kuşatır. Bu durum üzerine ne yapacağını şaşırarak Samandıra Tekfuru çareler aramaya başlar. Bulmaya çalıştığı çareleri sonuçsuz kalan Samandıra Tekfuru İstanbul'a kaçmayı düşünür fakat İstanbul yolu da ona kapalıdır. Zira Kontofires, Afrodit'le el ele verip onun Bizans İmparatoru ve Bizans ileri gelenleri üzerindeki saygınlığını ortadan kaldırmıştır. Samandıra Tekfuru son çare olarak bir tabut içinde Kale'den çıkıp Avrupa ülkelerine kaçmayı düşünür. Bu işin gerçekleşmesi için de planını uygulamaya koyar. Samandıra Tekfuru, Kale içindeki halkın da güvenini

kaybetmemek için gidecek olan tabutun içinde önemli evrakların ve kıymetli eşyaların bulunacağı yalanını uydurur. Ertesi gün Kale'den çıkan tabut ve yanındaki askerler Türklerin arasından geçerken Kunur Alp, cenaze alayını durdurur. Genç olduğu söylenen ölüyü görmek ister. Tabuttan çıkan Samandıra Tekfurunu yakalayıp sözünü yerine getirir ve Samandıra Kalesi'ni fetheder (Tan, 2010: 139-145).

Kale'nin, Samandıra Tekfuru için açık mekân olma özelliğini yitirerek onu sıkı kapalı, dar bir mekân haline dönüştüğü görülür (Korkmaz, 2007: 403). Zira Samandıra Tekfuru itibarını ve Kale halkı üzerindeki saygınlığını burada kaybetmiştir.

Aydos Kalesi

Aydos Kalesi romanın başkişisi olan Abdurrahman'ın, âşık olduğu kız olan Teofano'ya kavuştuğu yerdir. Kale'nin, âşıkların kavuşmaları için onlara 'yardım eden' bir mekân özelliği taşımasından dolayı dikkat çektiği söylenebilir (Narlı, 2002: 99). Aydos Tekfuru'na uzun yıllar “neşeli bir ev güçlü bir yuva” (Bachelard, 1996: 117) olan Kale'nin konumuyla ilgili romanda şu bilginin verildiği görülür: “Bu Üsküdar'a doğru giden yol üstündeki son Rum kalesiydi ve bu kalenin alınmasıyla Boğaz'ın şark sahili tamamen Türkleştirilmiş olacaktı” (Tan, 2010: 148). Kale'nin fethedilmesinden Abdurrahman sorumludur. Aydos Kalesi etrafındaki kaleler gibi değildir. Kale'nin Tekfuru, ileri görüşlü bir kişidir. Kale'nin bütün ihtiyaçlarını karşılar. Eşini ve çocuklarını da zarar görmesinler diye İstanbul'a gönderir. Kendisi de kızıyla birlikte Kale'de kalır (Tan, 2010: 148-149). Aydos Tekfuru'nun, kendisi için adeta “yuva” (Bachelard, 1996: 111) gibi olan Kale'den ayrılmaması onun Kale'ye olan aidiyet duygusunu ve Kale'yi her şeyin üstünde tutan tavrını göstermesi bakımından dikkat çekmektedir.

Aydos Tekfurunun kızı Teofano, Bursa'ya yaptığı gezi sırasında Türkleri tanıdığı için Kale'de yapılacak bir savunmanın faydasız olacağını düşünür ve babasını ikna ederek teslim olmasını sağlamaya çalışır (Tan, 2010: 152). Diğer taraftan Akça Koca da, Kale'nin kan dökülmeden alınması için caba harcar (Tan, 2010: 154-155).

Bursa'ya gidip Orhan Bey'le görüşen Abdurrahman, Teofano'nun Nilüfer Hatun'a yazdığı mektupla Aydos Kalesi'ne gelir ve Kale Tekfuruyla görüşür (Tan, 2010: 155-162).

...Bana fikrin lâzım! ...Prens bir nebze düşündü: — Siz, dedi, kaleyi [Kale'yi] içinden almışsınız, çarpışmaya hacet yok ki. — O hâlde? — Bu gecelik müsaade buyurunuz. Yarın son sözümlü söylerim (Tan, 2010: 162).

Aydos Tekfurunun, Kale'sini kendi eliyle teslim etmek istemediğinden Teofano'dan yardım istediği görülür:

...— Kaleyi [Kale'yi] senin teslim etmeni istiyorum. ...— Bir kâğıt yaz, Abdurrahman'a gönder, geceleyin velvesiz kaleye [Kale'ye] girmesini rica et. Ben müdafileri alır, kiliseye çekilirim. Sen aziz sevgilini karşılarsın, bizim için de şefaatte bulunursun. — Abdurrahman sözüme inanır mı? — Kaleyi değil benim kellemi bile teslim edeceğini yazsan inanır... Prens, bu sözleri söylemekle beraber kızının eline bir kağıt tutuşturdu ve Teofano, tarihte meşhur olan o mektubu yazdı, bir taşa sararak sevgilisinin tam ayağının ucuna düşürdü (Tan, 2010: 166-167).

Aydos Kalesi, Abdurrahman liderliğindeki Osmanlı akıncıları tarafından, mektubun alındığı günün gecesinde fethedilir (Tan, 2010: 167).

Abdurrahman Aydos Kalesi'ni fethetmekle Teofano'nun da gönlünü kazanmıştır. Bu yönüyle Kale, Abdurrahman'ın Teofano'ya ulaşmasında attığı güçlü bir adım olarak değerlendirilebilir.

İmralı Adası

İmralı Adası, Aydos Tekfurunun kızı Teofano'nun Bursa'ya gitmek için bir gün kaldığı yerdir. Teofano için İmralı Adası, ev gibi sığındığı “dünya köşesi” (Bachelard, 1996: 32)'dir. Küçüklüğünden beri sürekli gidip geldiği İmralı Adası Teofano'nun “kültürel belleğinde” (Anssmann, 1997: 26) canlılığını hep korumaktadır. Teofano'ya bu son gelişinde de Osmanlı akıncısı olan Kara Ali refakat edecektir. Teofano, Osmanlı toprağı olan İmralı Adası'na bir gemiyle gelir. Teofano'nun İmralı Adası'na gelişini onun şu şekilde anlattığı görülür:

Gel gelelim ki adaya yanaşmak, karaya çıkmak o kadar kolay olmadı. Mudanya körfezinin [Körfezi'nin] ağzında, bir Türk palası gibi parlayan bu güzel adaya gelişigüzel adım attırmıyorlar. Rum kaynakları, şüphe dolu bir sandık gibi tetkike tâbi! (Tan, 2010: 52).

Teofano, Türkleri de ilk kez bu adada görür.

...Tuhaf şey! İmparatorluğumuzun inci gibi bir adasını gaspeden [gasp eden] ve çaldıkları inciyi muhteşem donanmamıza karşı minimini kayıklarıyla pekâlâ ve bilâ perva muhafaza etmekte bulunan Türkler, yahut gemimize gelenler, hiç de korkunç insanlara benzemiyorlardı. Gerçi bakışları sertti. Yürüyüşleri heybetli olup bastıkları yeri titrettikleri hissediliyordu. Bellerindeki pala, ellerindeki topuz,

ürküntü veriyordu. Lâkin, heyeti umumiyelerinde bir tatlılık, ruhu okşayan bir sevimlilik vardı (Tan, 2010: 52-53).

Türklerle ilgili düşüncelerinde bir nebze de olsa değişiklik meydana gelen Teofano, Kara Ali'yi de tanıyınca şaşkınlığını gizleyemez. Zira karşısındaki kişinin, ona anlatılan Kara Ali'yle benzerlik taşımadığını görür (Tan, 2010: 53-54).

İmralı Adası'na gelen Teofano, sadece Türkler ve Kara Ali karşısında şaşkınlık içinde kalmaz, İmralı Adası'nın görünüşü de onun şaşkınlığını iyiden iye arttırır. Zira daha önce geldiği İmralı Adası'nda etrafına neşe ve eğlence veren kadınları, İlyada ve Odesi'den mısralar okuyan erkekleri gören Teofano, şimdiki gelişinde bunların hiçbirini göremez. Etrafin silahlarla dolu olduğunu ve iri yarı olan birçok erkeğin etrafta gezdiğini görür (Tan, 2010: 56).

İmralı Adası'nın, mekânın “çağrışım işlevi”ne uygun olduğu görülür (Sağlık, 2002: 147). Zira Teofano yeni karşılaştığı İmralı Adası'na bakıp sürekli adanın eski halini hatırlarmaktadır.

Uludağ

Uludağ*, romanın önde gelen üç önemli kişisi olan Akça Koca, Kunur Alp ve Abdurrahman'ın; orada yaşayan dervişlerle görüşmek için gittikleri yer olarak ortaya konur. Akıncılar, Uludağ'a doğru çıkarken etrafın canlılığını da anlatırlar.

...Şimdi dağ; lâleler, sümbüller, reyhanlarla malâmal görünüyordu. Yol, mutavvel bir çiçek demeti halindeydi. Yol dağın eteğinde cilvekâr hatlar çizerek sağa-sola atılacak olan deli çaylar; alışirler, nilüferler bu uzun ve çok rengin demetin sinesinde beyaz birer iz resmederek aşağı doğru bazen sakin, bazen pür enin koşuyorlardı (Tan, 2010: 13).

Akıncıların bakışıyla ortaya konan Uludağ'la ilgili yapılan tasvirler mekânın “yansıtma işlevi”nin (Tekin, 2003: 148) örneğidir. Osmanlı akıncıları içlerindeki yaşama sevinciyle Uludağ'a bakarlar ve Uludağ'daki canlılığı resmederler.

Akıncılar görüşmek istedikleri dervişlerden biri olan Abdal Murat'ı görürler.

*Dağ, Eski Türklerde kutsal kabul edilir. Zira Gök Tanrı inancına sahip olan Türkler, göklerde olduğunu düşündükleri Gök Tanrı'ya en yakın noktanın burası olduğunu kabul ederler. Bu anlayışa göre de yüksek olan dağlar uludur, yeryüzünün ruhlarla dolu olduğunu düşündükleri için de dağlar canlıdır. Eski Türklerin Yaratılış Efsanesi de bu canlılığa dayanır. Efsaneye göre dağlar, Tanrı olan Karahan'a ihanet eden insanoğlunun toprağı ağızında gizlemesi ve zorda kaldığında da onu tükürmesiyle oluşmuştur. bk. (Göka, 2001: 101).

Beline kadar uzanan gümrah saçlarıyla göğsünü örten siyah sakallı, lime lime ve rize rize hırkasından daha evvel celbi nazar eden bu adamın başı açık, ayakları da çıplaktı. ...Bu, meşhur Aptal [Abdal] Murat'tı. ...taşıdığı kılıçla da şöhret yap idi. Tahtadan, fakat dört arşın uzunluğunda bir iki kılıç ki beşiklerinin kenarı kılıç demirinden yapılan, emeklemeden kurtulur kurtulmaz kılıç taşımaya başlayan alplar [alpler] bile bu tahta parenin kıymetine gıpta ederlerdi... (Tan, 2010: 13).

Abdal Murat'ın elini öpen akıncılar Duğlu Baba, Abdal Musa ve Geyikli Dede'yi de alıp bir toplantı yapmak istediklerini söylerler (Tan, 2010: 14). Bir süre sonra da buldukları yere doğru Duğlu Baba'nın geldiğini görürler.

Filhakika, beynennas Tavlı Baba diye anılan Duğlu Baba, yukarıdan geliyordu. ...Beli fersude bir kuşakla sıkıştırılmış uzun bir gömlekten başka üzerinde hiçbir şey bulunmayan Duğlu, güzel bir ineğe binmiş, kucağına da bir sevimli buzağı almıştı. (Tan, 2010: 14).

Duğlu Baba'nın en önemli özelliği bakıp büyüttüğü hayvanları verdiği işaretle yemeğe, içmeye ve uyumaya göndermesidir (Tan, 2010: 15-16). Akıncılar ve Abdal Murat bir süre sohbet ettikten sonra Uludağ'ın buldukları yerinden etraflarını seyretmeye koyulurlar.

...Cenupta Kütahya, şarkta Söğüt dağları, garpta Gelibolu'ya kadar boğaz ve İstanbul görünüyordu. Onlar ne şarka, ne cenuba göz kaydırmayarak geniş bir tülbent gibi uzanan İstanbul Boğazı'na ve bir altın külçe gibi parıldayan büyük şehre bakıyorlardı (Tan, 2010: 17).

Akıncılarve Abdal Murat seyrettikleri manzaradan çok etkilenirler.

Uludağ orada bulunan dervişlere yaşama alanı olmuştur. Gerek yüksekliği gerekse içindeki tabiat manzarasıyla da dervişleri ziyarete gelen Osmanlı akıncılarını derinden etkilemiştir.

Kırkpınar Tepesi

Kırkpınar Tepesi, Uludağ'ın bin sekiz yüz metre yüksekliğindeki yeridir. Kırkpınar Tepesi, akıncıların Abdal Musa'yla görüşmek için buraya gelmeleriyle romanda ilk kez ortaya konur. Kırkpınar Tepesi'nin fiziki özellikleriyle ilgili de şunların söylendiği görülür: "...Yer yer kaynaklar, dağın bu en dilfirip noktasında birer elmas benek gibi yayılıyor, kıvrak ve berrak dereler, hâkî Kehkeşanlar hâlinde ve seyyal bir iltima içinde akıp gidiyorlardı" (Tan, 2010: 17-18). Yapılan tasvirin mekânın "yansıtma işlevi"ne (Tekin, 2003: 148) örnek olduğu söylenebilir.

Akıncılar ve dervişler Abdal Musa'yı bir dere kenarında balıklarla ilgilenirken bulurlar.

Aptal [Abdal] Musa, yattığı yerden başını çevirdi ve gülümsedi: — O, o: hoş geldiniz, safa getirdiniz. Ehlen ve sehlen! Çömezler, hemen kalktılar, ellerini çıplak göğüslerine koydular, derin bir tavrı ihtiram aldılar. Akça Koca'yla iki arkadaşı, Murat'la Duğlu'ya yaptıkları gibi Aptal [Abdal] Murat'ın da önüne diz çöküp elini öptüler. Diğer iki aptal, kendilerinden mertebeden âli gördükleri baba Musa'ya aynı suretle arzı hürmet ediyorlardı (Tan, 2010: 18).

Akıncılar ve dervişler Kırkpınar Tepesi'nde Abdal Musa'nın kendilerine gösterdiği çimenliğe otururlar. Toplantı yapacakları kişileri tamamlamak için de çağıracakları son kişi olan Geyikli Dede'yi yanlarına getirmenin çaresini ararlar (Tan, 2010: 19). Abdal Musa'nın biraz düşündükten sonra aklına bir fikrin geldiği görülür:

...Ve cevap beklemeden çömezlerden birine emir verdi: — Şurada kor vardı, biraz getirin. Ekmek taphı için yakılan kömürden üç kızıl parça, iki dakika sonra aptalın [abdalin] önüne getirildi. Koca Musa, hırkasının bir tarafından bir avuç pamuk çıkardı, bir taş parçası üstünde gerilmiş olan ateş parçalarını pamuğun içinde [içine] koyarak çömezin diline tutuşturdu: — Bunu Karlık'a iletin, Âhu babaya verin. Cevap verirse getirin, kendi gelirse ardında yürüyün (Tan, 2010: 19-20).

Bir süre sonra da Abdal Musa'nın gönderdiği kişi elinde bir çanak sütle gelir (Tan, 2010: 22). Akıncıların ve dervişlerin bu duruma bir anlam veremediğini gören Abdal Musa durumu açıklar:

Ben pamuğa ateşi sarıp Geyikli'ye şaka yaptım, şu mânayı anlattım: “Biz himmeti pir ile cemadin hasiyetine tahakküm ederiz. Ziyaretimize gelmek şanınıza noksan vermez.” O bana geyik sütü göndermekle şu cevabı vermiş oldu: “Ben vahşi mahlûkatı hükmüme ram eyledim, onların sütü ile gıdalanıyorum. Siz benim ziyaretime gelin!”... (Tan, 2010: 23).

Geyikli Dede'nin mesajını alan akıncılar ve dervişler onunla görüşmek için bulunduğu yer olan Karlık Tepesi'ne doğru giderler (Tan, 2010: 22).

Kırkpınar Tepesi'nde yaşanan olaylardan bir diğeri de akıncılar ve dervişlerin Karlık Tepesi'nden indirdikleri Geyikli Dede'yi de alıp hep birlikte burada toplantı yapmalarındır. Akıllarındaki soruların karşılıklarını dervişlerin verecekleri cevaplarda arayan akıncılar, sorularını sormaya başlarlar. İlk soruyu Akça Koca sorar:

...— Dili dilimize, dini dinimize uymayan nidüğü belirsiz çocuklardan çeri düzülmesini beğenmiyorum. Ha tavşandan tazı çıkarmak, ha Rum'dan çeri yapmak! Sonra ortada bir sürü ayrılışlar, büyüklükler, küçüklükler, karma karışık işler var. ...Bu iş bana ağır geliyor. Sizin görüşünüz, keskindir. Beni kandırın. İçimden şu üzüntü gitsin. Yarın, öbür gün savaşa gideceğiz. Tanrı biliyor ya, şu çeri işini düşündükçe elim ayağım eksiliyor, isteğim azalıyor. Eğer benim görüşüm doğruysa söyleyin. Çandarlı'yla da, Alettin'le de göğsümü gere gere karşılaşayım. Yaptıkları işi yine kendilerine bozdurayım. Ben yanlış görüyorsam yine söyleyin için [içim] ferahlasın, güle güle savaşa gideyim (Tan, 2010: 29-30).

İkinci soruyu Kunur Alp sorar: “...— Benim sıkıntım da aşağı yukarı Akça Koca'ninkine benziyor. Ben de Rum kızlarının Türk erlerine, hem de alp oğlu alplara [alplere] nikâhla avrat oluşuna içleniyorum” (Tan, 2010: 30).

Sıra Abdurrahman'dadır fakat Abdurrahman'ın soru sormadığı bir istekte bulunduğu görülür: “— Benim huylandığım filân [filan] bir şey yok. Ben artık evlenmek istiyorum. Bana kimi yakıştırırsanız zahmet edip dünür olun diyeceğim” (Tan, 2010: 31).

Sorulan iki sorunun cevabının verilmesinin ve yapılan bir isteğin değerlendirilmesinin Abdal Musa tarafından etraflıca gerçekleştirildiği görülür. Abdal Musa öncelikle Akça Koca'nın sorusunu cevaplandırır:

...Halbuki şu çeri işi ve yapılan öbür işler, Zeyd'in, Amr'in, Ali'nin, Veli'nin elâ gözünün hatırı için değil, milletin hayrı için yapılıyor. İşte burasını unutmamalı. Sonra da şunu bilmeli ki renk bir değildir. Çeşit çeşittir. Her rengin yakışık aldığı yer vardır. Ayağa yeşil, başa sarık yakışmaz, insanların yaşayışı da tıpkı renkler gibidir. Yerinde değişmelidir. Biz Türkler yer yüzünde [yeryüzünde] büyük bir değişiklik yapıyoruz. Temeli sarsılmış, sıvası dökülmüş, çatısı eğilmiş bir evi çökmek kurtarmaya savaşıyoruz (Tan, 2010: 32).

Ardından da Kunur Alp'in sorusunu cevaplandırır:

Kunur Alp'a [Alp'e] de, nice din ulularının, nice ulu hakanların kendi asıllarından olmayan kadın aldıklarını, onlardan çocuk yetiştirdiklerini söyleyeceğim. Daha gün, Gazan Han'a büyük Rum tekfurunun kızı nişanlanmadı mı, o kız da hakana güvenip bize çalım satmadı mı? Daha evvel Abak da, Hülâgu Han da tekfurun kızına nişanlanmamışlar mıydı? (Tan, 2010: 32).

Son olarak da Abdurrahman'ın isteğine cevap verir:

Abdurrahman'ın kaygısı öbürlerinden büyük iken kimse aldırmadı. O dâvâ sudan geçildi. Halbuki evlenme işi yaman iştir, baştan savma cevapla o işe karar verilmez. Bana kalırsa çok düşünmek lâzım. Zira [zira]; gönüle [gönle] uyup, hevâ ve hevâse kapılıp bir dişiye eve kapamak başka, düşünme taşına evlenmek yine başkadır. Orhan gibi, Kara Ali gibi Rum kız almak var, ardında sadak (ok torbası) hazırlayacak, at sırtında yay taşıyacak hatun almak var! Gelişi güzel kız almak, onu beğenmeyince bir daha ve bir daha almak, sonra topunun ayağındaki bağı çözüp yerine yenilerini getirmek bize kolay görünür. Halbuki bu, hüner değildir, erlik de değildir. (Tan, 2010: 32-33).

Akıncılar ve dervişler Kırkpınar Tepesi'nde bir süre de genişleyen Türk topraklarından ve savaş hikâyelerinden bahsettikten sonra görüşmeyi tamamlayıp oradan ayrılırlar (Tan, 2010: 34-35).

Kırkpınar Tepesi'nin mekânın “atmosfer yaratma işlevi”ne (Tekin, 2003: 147) örnek olduğu söylenebilir. Öyle ki Osmanlı akıncılarının akıllarındaki bütün sorular bu tepede cevap bulmuştur.

Karlık Tepesi

Karlık Tepesi, Uludağ'ın iki bin metre yüksekliğinde bulunan, dervişlerin sonuncusu olan Geyikli Dede'nin yaşadığı yerdir. Karlık Tepesi'nin fiziki görünüşüyle ilgili şunların söylendiği görülür:

...Karlık'a doğru çıkıldıkça ne çimen ne su görünür. Tedricî bir fazlalıkla yalnız kar kümelerine tesadüf olunur. Yamaçlarında seksen kadar küçük mağara vardır. Vaktiyle İstanbul keşişleri tarafından hücrei riya, hücrei cer olarak kullanılan bu irili ufaklı kaya kovukları Keşişdağı'nın [Keşiş Dağı'nın] Türk elinde ihtidasından sonra kar mahzeni hâline ifrağ edilmişlerdir (Tan, 2010: 22).

Karlık Tepesi, akıncılar ve dervişlerin Geyikli Dede'yi görmek için buraya gelmeleriyle ortaya konur. Akıncılar ve dervişler Karlık Tepesi'ne gelirler ve Geyikli Dede'yi bulurlar. Geyikli Dede, gelen misafirlerine uzun zamandan beri aradığı Kar Kurdu'nun hikâyesini anlatır ve daha sonra onlarla birlikte Kırkpınar Tepesi'ne gitmek için oradan ayrılır (Tan, 2010: 27-28).

Karlık Tepesi'nin Uludağ'ın en yüksek noktası olduğu görülür. Geyikli Dede'nin de manevi bakımdan Uludağ'da yaşayan dervişler arasında en yüksek makama sahip olduğu için burada yaşadığı söylenebilir.

Kandıra Kalesi

Kandıra Kalesi; Akça Koca, Kunur Alp ve Abdurrahman'ın fethettiği kalelerden biridir. Kandıra Kalesi'nin fethinin önemi ise, İstanbul Boğazı'na ulaşan kara yolunun tamamen açılmasıdır (Tan, 2010: 104). Kandıra Kalesi'ni Akça Koca'nın sevdiği görülür. Zira Akça Koca, öldüğü zaman buraya gömülmeyi vasiyet eder.

— Şu yer, derdi, hoşuma gitti. Sinimi (mezarımı) burada eşin. Beni şu tepelerden birine gömün. Ve arkadaşları o hazin bahsin kapanması için çalışırken Akça Koca ısrar ederdi: — Siz beni seviyorsanız diye ölüm yolundan dönmez, ne sizden ürker, ne bana acır. Boş lâfi koyun da dediğimi kulağınızda tutun [tutun]. Beni, ben gittikten sonra arayan olursa bu tepelerde bulsun (Tan, 2010: 105).

Akça Koca, yetmiş altı yaşına geldiğinde ölür ve arkadaşları da onun vasiyetine uygun olarak kendisini Kandıra Kalesi'ne defnedirler (Tan, 2010: 107).

Kandıra Kalesi'nin Akça Koca'nın “varlık alanı” (Bachelard, 1996: 36) olduğu söylenebilir. Zira Akça Koca yetmiş altı yaşına gelene kadar birçok mücadeleye katılmış ve çokça toprak fethetmiştir. Fethedilen hiçbir toprağı Kandıra Kalesi kadar benimsememiştir.

Maltepe Şehri

Maltepe romanda, Abdurrahman'ın konuştuğu bir Rum esirinin ağzından anlatılır. Türklerle Rumlar Maltepe'de Palekanon savaşını yaparlar. Bizans'ın düğün var, çalgı çalıp oynayacağız vaatleriyle kandırdıkları, Dimetoka'dan ve çeşitli yerlerden getirdikleri Rumlar Maltepe'de Osmanlı askerlerinin karşısına çıkartılırlar. Osmanlı askerleri karşısında bir mukavemet gösteremeyen Rumlar, Maltepe'den kaçarlar (Tan, 2010: 72-73). Maltepe, Türklerle Bizanslı askerlerin ilk karşılaştıkları yer olması bakımından dikkat çekmektedir.

Romanda ayrıca Nilüfer Nehri, Meriç Nehri, Marmara Denizi, İstanbul Boğazı, İzmit Körfezi, Tavşancıl Kalesi, Ermeni Pazarı Kalesi, Ayan Gölü Kalesi, Bursa Ovası, Bursa, Söğüt, İstanbul, Üsküdar, Yalova, Gebze, Karamürsel, Kocaeli, Edirne, Sakarya, Gemlik, Kütahya, Dimetoka ve Gümülcine şehrine de yer verilmiştir.

2.1.2.1.2. Kapalı Mekânlar

Kara Ali'nin Evi

Ev; insanın iç dünyasını, yetiştiği kültürü birebir yansıtan önemli bir alandır (İnci Elçi, 2003: 17). Bechelard da evi: “insan varlığının ilk evreni geçmişin tiyatrosu olan belleğimizin dekoru” (1996: 35) olarak tanımlar. Romanda geçen Kara Ali'nin evine bakıldığında bu evin İmralı Adası'nda olduğu görülür. Bu evde Teofano, Bursa'ya giderken bir gece kalır. Teofano tarafından “adanın en küçük evi!” (Tan, 2010: 56) olarak değerlendirilen bu evde Kara Ali, eşi Türkan'la birlikte kalmaktadır. Eve bir gece kalmak için gelen Teofano, misafir odasına alınır. Misafir odasının görünüşü, Teofano'nun Nilüfer Hatun'a yazdığı mektupla ortaya konur:

Mektubunuzda çadırlardan bahsediyordunuz. Kara Ali hazretlerinin misafir odası da sizin çadırlar gibi mefruz. Yalnız keçe, yalnız post. Mamafih, onların misafir altına sermek için yünden mamul nefis seccadeleri de varmış. Bu seccadelerden üç tanesini üst üste yayarak beni oturtular... (Tan, 2010: 58).

Kara Ali, Teofano'yu evde bırakarak oradan ayrılır. Türkan'la sohbet eden Teofano, Rum kökenli olan Türkan'ın Kara Ali'ye sevgi ve saygıyla bağlı olduğunu görünce çok şaşırır (Tan, 2010: 59-61). Bir süre sonra da Kara Ali eve gelir ve Teofano'yu silahların olduğu bir odaya çıkartır. Odanın Teofano'nun gözüyle ortaya konulduğu görülür:

Burası geniş bir salona benziyordu ve her tarafı silâhla dolu bulunuyordu. Sapanlar, oklar, çeşit çeşit yaylar, tirkeşler, keçi ayakları, huştlar, lobutlar, bozdoğanlar, şeşperler, kamçılar, düğenler, tırpanlar, çatallar, zıpkınlar, kılıçlar, mızraklar ve zırhlar! Silahların bir kısmını şeklen ben de tanıyordum. Lâkin bunların saray hazinesinde tasnif ve teşhir olunan elmaslar, inciler, zümrütler gibi boy boy tertip edilmesi cidden hoşuma gitmişti (Tan, 2010: 62).

Gördüğü silahlardan etkilenen Teofano, Türklerin bu silahlarla çokça zaferler kazanacaklarını düşünür (Tan, 2010: 63). Ertesi gün Teofano, Kara Ali'nin kendisine verdiği mektupla evden ayrılır (Tan, 2010: 65).

Ev; küçük ve sade oluşuyla Kara Ali'nin ve eşinin yalnızlığına işaret etmektedir. Ayrıca evde bulunan ve evin bir parçası olan savaş aletleri de Türklerin ordu millet anlayışını ve savaşçılık özelliklerini yansıtmaktadır.

Bizans Sarayı

Bizans sarayı İstanbul'dadır. Sarayın içinin tasvirine dair bilgiler Nilüfer Hatun'un anlatımıyla ortaya konur:

...Meselâ: Bizans sarayındaki prensler dairesi gibi bir daire, rengîn dibalar, ipekli kumaşlar, kıymetli halılar serili sofralar, mermerleri üzerine pembe gül yaprakları serpilmiş koridorlar; mozaiklerle örtülü duvarlarında genç kızların gözlerini yere eğdiren mânalı tablolar asılı salonlar; arkalarındaki gümüş zırhlar, ellerindeki altın kalkanlar ve omuzlarındaki iki tarafı keskin baltalarla, nazarrüba bir şekil alan bölük bölük muhafızların çevrelediği tahtlar ve bu tahtların ayak ucunda altın aslanlar, mineli altın kuşlarla müzeyyen yine altından mamul ağaçlar, altın orglar!..
...Hele imparatorla imparatoriçenin yatak odasını; bir mâbet [mabet] kadar rengîn ve hülyaaaver gördüğümüz o vuslatlar karargâhını nasıl unuturum! ...Tavanı, gökyüzü gibi yıldızlarla müzeyyendi; döşeme tahtası, sade mozaikti, orta yerde mülevven tüylü bir tavus her köşede yeşil mermer üzerine işlenmiş, kanatları açık, uçmaya müheyya bir kartal resmi vardı. Bizans sarayını hatırlarken “incili daireyi” de unutmuyorum. Hele vasilisaların çocuk doğurmalarına tahsis olunan saltanat odası hiç gözümün önünden gitmiyor. Bu odanın, biliyorsun ya, kapıları fildişi ve gümüşle tezyin edilmişti. Yerlere sırma işlemeli, hayvan ve çiçek resimlerini havi halılar serilmişti. Bu nuranûr dairelerdeki zihayat debdebei gafleti de unutmuyorum. (Tan, 2010: 41-42).

Bizans sarayıyla ilgili nesnel bir tasvirin ayrıntılı şekilde yapıldığı görülür (Çetin, 2004: 140-141). Sarayın içinin tasvirine bakılarak yıkılmak üzere olan Bizans'la bağlantı

kurulabilir. Genç kızların yüzlerini kızartan tabloların duvarlarda asılıyor olması, zenginliği, gösterişi ortaya koyan eşyalar Bizans'ın, yıkılmak üzere de olsa zevkten, eğlenceden taviz vermeyen tutumunu gözler önüne sermektedir.

Bizans sarayının zevk ve eğlence meclislerine ev sahipliği yapması yönüyle de ortaya konduğu görülür. Düzenlenen eğlence meclislerinden birine “Herkül” lakaplı Samandıra Tekfuru katılır. Uydurma hikâyelerle herkesin gözünü boyayan Samandıra Tekfuru, saraydaki kadınlar arasından Afrodit'i beğenir fakat bu durum onun sonunu hazırlayacaktır. Zira Afrodit'i saray avcıbaşısı olan Kontofires de sevmektedir (Tan, 2010: 114-117).

Eğlencenin yapıldığı gece, sarayın kuytu bir köşesinde Afrodit'le Samandıra Tekfuru buluşurlar fakat Kontofires'in attığı yılan Afrodit'i korkutur ve onu bayıltır. Samandıra Tekfuru ne yapacağını bilemez ve oradan kaçarak uzaklaşır. Afrodit'in baygınlığından yararlanan Kontofires de onunla birlikte olur. Geri dönen Samandıra Tekfuru olup biteni anlar fakat Afrodit'le evlenmek istediğinden olayları görmemezlikten gelir (Tan, 2010: 129-136).

Yıkılmak üzere olan Bizans imparatorluğunda saray halkının anlatılan her şeye inanması, küçücük şeylerden büyük kahramanlıklar çıkartmaya çalışması, Bizans'ın eski günlerine özlem duyulduğunu göstermektedir.

Orhan Bey'in Çadırları

Orhan Bey'in Bursa'da bulunan; oturmak, yemek yemek, silah depolamak gibi çeşitli amaçlarla kullanılan on çadırı vardır. Bu çadırları Nilüfer Hatun'un, Teofano'ya yazdığı mektubunda anlattığı görülür:

Bizim çadırlarımız müzeyyen değil, lâkin mükemmeldir, metindir, dilnişindir. Hepsi pamuk bezinden yapılmıştır. Askerlerimizinki bir direklidir, mahrutidir, üstleri bir kat bezdir. Alpların [Alplerin], kumandanlarınkiler iki direklidir, iki kat bezlidir. Bizim on çadırımız var. Biri kocama, bir bana, bir seyislere, ikisi misafirlere mahsustur. Biri mutfak çadırıdır [çadırıdır]. Dört tanesi silâh [silah] ve mühimmat içindir. Bunlardan maada iki halâ çadır vardır, iki de “kurbağa” dedikleri hamam çadırlarına malikiz. ...Şimdi o noktayı da yazayım, seni meraklan kurtarayım: Zevceminki de, misafir çadırları da, bizim çadır da koyun, ayı ve geyik postlarıyla döşelidir. Sofralarımız, çadırlarımızın ortasında kurulur (Tan, 2010: 43-44).

Nilüfer Hatun'un yazdığı mektuba bakarak onun, çadır hayatını sevdiği ve Bizans saraylarında geçirdiği hayatını özlemediği söylenebilir.

Toplantı Çadırı

Bursa'da bulunan iki direkten oluşan toplantı çadırı, Osmanlının devlet adamlarını ve akıncılarını bir araya getirir. Çadırın içinin tasviri yapılarak da çeşitli bilgiler verilir: "...Kara Halil'in oturduğu postun önünde on iki gümüş kupa, altı top keten ve altı top ipek kumaş, bir de erguvan renginde kumaştan yapılmış, üzerine altın sırmayla minimini kartallar işlenmiş bir kaftan bulunuyordu" (Tan, 2010: 84). Çadırda yapılan toplantıda Bizans İmparatorunun gönderdiği hediyelerin kabul edilip edilmemesi konuşulur ve hediyelerin kabul edilmemesine karar verilir (Tan, 2010: 84).

Toplantıda konuşulan konulardan biri de Bizans İmparatorunun gönderdiği elçinin söylediği sözlerin değerlendirilmesidir. Elçinin söylediklerini Çandarlı Kara Halil'in toplantıda dile getirdiği görülür:

— Kayser Andronikos, kızlardan hangisi istenirse onu verecekti. Bu iyi; bir de kayserin [Kayserin] teklifinden daha gizli haber var. Rumların büyük domestik dedikleri Kantaküzen yok mu? O da imparatorluğa göz dikmiş. Yine bu elçiye haber salıyor, "Ben ne yapıp yapıp kayser olacağım. Türklere kulluk, kölelik edeceğim. Orhan Bey, ihtiyar Andornikos'un kızlarını alması; benim gül gibi dört kızım var. Kayserlik tacını giyer giymez en iyisini kendisine takdim ederim." (Tan, 2010: 86).

Çandarlı Kara Halil'in söylediklerine çok şaşırın devlet adamları ve akıncılar hiçbir teklifi kabul etmezler ve elçiyi gönderirler (Tan, 2010: 87). Toplantı çadırı, Osmanlının yönetildiği, çeşitli kararların alındığı bir mekân olarak ortaya konmaktadır.

Romanda ayrıca Akça Koca'nın çadırına da yer verilmiştir.

2.1.1.2. Soyut Mekânlar

2.1.1.2.1. Duyusal Mekânlar

Teofano'nun Rüyası

Teofano'nun rüyasında geçen mekânların, romanın duyusal mekânlarını oluşturduğu söylenebilir. Teofano'nun rüyası şu şekildedir: Teofano, harap bir yerde yürürken ayağı takılıp bir kuyuya düşer. Onu, düştüğü kuyudan Abdurrahman kurtarır. (Tan, 2010: 158-

160). Teofano'nun yürüdüğü harap yer ve düştüğü kuyu duyuşal mekânlara örnek verilebilir.

2.1.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi

M.Turhan Tan'ın *Gönülden Gönüle* adlı romanındaki mekânlarla bakıldığında bu mekânların neredeyse tamamını somut mekânların oluşturduğu görülür. Soyut mekânlar ise duyuşal mekân başlığı altında verilen yalnızca iki mekânla romanda ortaya konur. Olaylar daha çok Bursa ve Uludağ'da kimi zaman da Bursa ile İstanbul arasındaki Aydos, Samandıra, Kandıra gibi yerlerde geçer. İsmi geçen mekânlara bakıldığında da bu mekânların çoğunun tarihî mekânlar olduğu göze çarpar. Bursa, İstanbul, Üsküdar, Edirne bu tarihî mekânlara örnek olarak verilebilir.

Gönülden Gönüle tarihî bir roman olduğu için olay merkezli bir yapıya sahiptir. Olaylar da geniş mekânlara ihtiyaç duyduğundan romanda açık mekânların kapalı mekânlardan daha çok olduğu görülür. Bu mekânlar içinde de kalelerin ayrı bir yeri vardır. Zira romanda, Osmanlı Devleti'nin fetih hareketi demek kalelerin alınması anlamına gelir ki bu da romanda çokça kullanılır. Kapalı mekânlara bakıldığında ise bu mekânların romanda son derece sınırlı şekilde yer tuttuğu görülür. İster açık, ister kapalı olsun romanda geçen bütün mekânlar, olaylara sahne olan yerler yani dekor gibi kullanılan yerler olarak ortaya konur. Bu mekânların anlam üreten, roman kişilerinin ruhi yapılarını etkileyen taraflarının olmadığı söylenebilir.

Romandaki tasvirlerle bakıldığında da bu tasvirlerin yok denecek kadar az olduğu, yapılan tasvirlerin ise sadece çevrenin ve eşyanın biraz daha belirgin kılınması için araç olarak kullanıldığı söylenebilir.

2.2. *Osmanoğulları*

1950'de ilk baskısı yapılan (Argunşah, 1990: 411) Feridun Fazıl Tülbentçi'nin* yazdığı *Osmanoğulları* adlı roman Anadolu'da 1281-1320 yılları arasında, Osman Bey'in

*Feridun Fazıl Tülbentçi 1912'de İstanbul'da doğar. Vefa Lisesini ve Yüksek Ticaret Mektebini bitirir. Şairliği ve romancılığının yanı sıra radyoyla da ilgilenen yazar, Ankara ve İstanbul radyolarında yıllarca çalışır (Moldatayev, 2002: 1). *Geçmişte Bugün, Kahramanlık Menkıbeleri, Kahramanlar Geçiyor, Büyük Türk Zaferleri* isimlerini taşıyan radyo konuşmaları hem kitap olarak basılır hem de yazdığı tarihî romanların temelini oluşturur (Necatigil, 2004: 410). Ayrıca *Yâd Ellerde Türk Gazeteleri* (1941) ve *Cumhuriyet'ten Sonra Çıkan Gazete ve Mecmualar*

Bizanslı tekfurlara karşı yaptığı fetih hareketlerini konu edinir. Hâkim bakış açısıyla yazılan romandaki kişilerin büyük kısmını tarihî kişilerin oluşturduğu görülür. Ertuğrul Gazi, Osman Bey, Orhan Bey, Mal Hatun, Bâlâ Hatun, Şey Edebalı, Dünder Bey bunlardan birkaçıdır. Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu anlatan romanlar içinde, başlangıcı en eskiye dayanan roman (Molodayev, 2002: 10), sade bir dille yazılmış ve sekiz bölümden oluşmuştur.

2.2.1. Romanın Özeti

Roman Söğüt'te bulunan Kartallı Hanı'nda yaşananların anlatımıyla başlar. Kartallı Hanı çoğu kişinin uğrak yeridir. Burada kalanlar arasında Bilecik Tekfurunun adamı Şövalye Laskaris, Harmankaya Tekfurunun adamı Sivri Sakallı Papaz, Osman Bey'in adamı Abdurrahman, Dünder Bey için çalışan beş kişi ve bunların dışında pek çok kişi vardır. Kartallı Hanı'nda kalanlar Dünder Bey'in adamlarından korkarlar. Zira Dünder Bey'in adamları kendilerine soru sorulmasından hoşlanmazlar. Dünder Bey'in adamları topladıkları bilgileri vakit kaybetmeden Dünder Bey'e ulaştırmak için acele ederler ve Han'dan ayrılırlar. Zira Dünder Bey Ertuğrul Gazi'den sonra Kayı aşiretinin başına geçmek için çeşitli planlar yapmaktadır.

Roman boyunca birçok işi planlayan ve Kayı aşiretinin hep karşısında olan Yarhisar Tekfuru, Dünder Bey'in de katıldığı bir yemek verir. Bu yemeğe Dünder Bey'le birlikte pek çok kişi katılır. Yarhisar Tekfuru, Dünder Bey'i etkisi altına almak için baldızı Elena'dan yardım ister. Elena yirmi iki, yirmi üç yaşlarında dul olan bir kadındır. Yemek sofrasında Dünder Bey'in yanına oturan Elena, Dünder Bey'e şarap içirmeye çalışarak ilk hamlesini yapar. Dünder Bey de karşı koyamaz ve Elena'nın uzattığı şarabı içer. Diğer taraftan Ertuğrul Gazi bir toplantı yapar ve beylerini bu toplantıya çağırır. Ertuğrul Gazi bu toplantıda çok yaşlandığını ve Kayı aşiretini, genç olan oğlu Osman

(1941) adlı incelemeleriyle Türk basın tarihine ışık tutar. İsmi, geniş kitlelere yaptığı radyo programlarıyla duyuran Feridun Fazıl Tülbentçi 1982'de İstanbul'da ölür.

Okul çağlarında edebiyata merak salan Feridun Fazıl Tülbentçi, edebiyat dünyasına şiirle giriş yapar. 1929-1932 yılları arasında yazdığı şiirlerini *Sabahtan Bir Saat Evvel* (1935) adlı kitapta toplar. 1935 yılına kadar da *Varlık* dergisinde yeni şiirleri yayımlanır. *Büyük Harpten Sonrakiler* adlı bir de şiir antolojisi çıkarır.

Hikâyeler, gazete ve dergilerde makaleler ve incelemeler de yazan Feridun Fazıl Tülbentçi Türk insanına kendi tarihini sevdirmek amacıyla tarihî romalar kaleme alır. On iki tarihî romanı bulunan yazar, romanlarının konusunu Osmanlı tarihinden alır. *Barbaros Hayrettin Geliyor* (1948), *Osmanoğulları* (1950), *Kanuni Sultan Süleyman* (1950), *Sultanların Aşkı* (1952)... yayımlanan romanlarından bazılarıdır. bk. (Molodayev, 2002: 1-9).

Bey'e bırakmak istediğini söyler. Başta Osman Bey'in iki ağabeyi Gündüz Bey ve Sarubatu Savcı Bey olmak üzere orada bulunur bu kararı sevinçle karşılarlar. Osman Bey'in, Kayı aşiretinin başına geçtiğinin duyulmasından sonra Bizanslı tekfurların elçileri Osman Bey'in yanına gelerek onu tebrik ederler. Dünder Bey ise hayal kırıklığına uğramıştır. Son olarak Konya'ya gidip Selçuklu Sultanından uç beyliğini kendisine istemeye karar verir.

Osman Bey, Abdurrahman ve Turgut Alp'i Yarhisar Tekfuruna elçi olarak gönderir. Amacı Yarhisar Tekfurunun Dünder Bey'le ilişkisini kesmektir. Abdurrahman geceyi geçirmek için evine gittiği Şövalye Andronikos'un karısı Evdoksiya'ya âşık olur. Evdoksiya Abdurrahman'a, Dünder Bey'le ilgili her şeyi anlatır. Bizanslı tekfurlar da boş durmaz. Ömer Bey'in kızı Mal Hatun'u kaçırmaya kalkarlar. Bu işi Şövalye Laskaris üstlenir. Şövalye Laskaris Mal Hatun'u çadırından kaçırmak üzereyken Mal Hatun bağırır ve attığı su testisiyle Şövalye Laskaris'i başından yaralayarak onu çadırdan kaçırtır.

Etrafında güzelliğiyle tanınan Şövalye Andronikos'un karısı Evdoksiya'yı sadece Abdurrahman sevmemektedir. Şövalye Laskaris de Evdoksiya'yı sevmektedir. Onu elde etmek için her yolu dener. Sonunda Şövalye Andronikos'u öldürür ve Evdoksiya'ya daha da yaklaşır. Evdoksiya kendisine zarar gelebileceğini düşünür ve Abdurrahman'dan yardım ister. Abdurrahman da Evdoksiya'nın yardımına koşar. Bütün bu gelişmeler içinde Osman Bey Mal Hatun'la evlenir ve Orhan Bey doğar. Osman Bey, Şeyh Edebali'nin de yanına sürekli gidip gelmektedir. Tekkeye gittiği bir gün Şeyh Edeba'nin kızı Bâlâ Hatun'u görür ve ona âşık olur. Bâlâ Hatun'a Sultanönü Sancak Beyi de âşıktır. Bu aşktan dolayı Sultanönü Sancak Beyi Osman Bey'e içten içe düşmanlık eder.

Osman Bey İnönü Tekfurunun isteği üzerine sarayda düzenlenen eğlenceye katılmak için İnönü Kalesi'ne gider. Osman Bey'in İnönü Kalesi'ne gittiğini öğrenen Sultanönü Sancak Bey'i de Harmanakaya Tekfuru olan Köse Mihal'le birlikte İnönü Kalesi'ne baskın yapar fakat Osman Bey ve akıncılardan beklemedikleri bir karşılık görür. Öldürüleceğini anlayan Sultanönü Sancak Beyi, Köse Mihal'i orada bırakarak kaçar. Köse Mihal de mücadele etmenin faydasız olduğunu görür ve teslim olur ve Osman Bey'le olan dostluğu başlar.

Osman Bey Bizanslı tekfuruların saldırılarına bir karşılık vermek için İnegöl Kalesi'ne baskın yapmayı planlar. Hazırlıklarını tamamladıktan sonra harekete geçer. Ermeni Derbendi adlı yerde bir süre bekledikten sonra İnegöl Kalesi'ne saldıracaktır. Osman Bey'in saldırı planından haberdar olan Şövalye Laskaris ve Papaz Arkitas bu bilgiyi İnegöl Tekfuruna verirler. Ermeni Derbendi'nde Osman Bey İnegöllü askerlere saldırır. Mücadele sırasında Sarubatu Savı Bey'in oğlu Bay Koca öldürülür. Gerek Osman Bey'in akıncıları gerekse İnegöl Tekfurunun askerleri mücadeleye devam etmek istemezler ve geri çekilirler.

Abdurrahman Evdoksiya'yla evlenir ve Evdoksiya Gül Hatun adını alır. Diğer taraftan Bizanslı tekfurular boş durmazlar ve Osman Bey'in büyüüp gelişmesini istemediklerinden İnegöl Tekfuru önderliğinde bir araya gelirler. İnegöl Tekfurunun en önemli destekçisi Karacahisar Tekfurudur. Hazırlanan ordunun başına Karacahisar Tekfurunun kardeşi Flatos getirilir. Flatos önderliğindeki ordu Ekizce adlı yerde Osman Bey'e saldırır fakat Osman Bey Bizanslı tekfuruların ordusunu yener. Savaş sırasında Osman Bey'in ağabeyi Sarubatu Savcı Bey, Osmanlı dostu olan Aratos ve Karacahisar Tekfurunun kardeşi Flatos öldürülür. Bizanslı tekfurular yenildikleri haberini savaştan kaçan Şövalye Laskaris'ten alınca ne yapacaklarını şaşırırlar. Osman Bey'in kazandığı başarıya Selçuklu Sultanı kayıtsız kalmaz ve gönderdiği hediyelerle birlikte Osman Bey'e “sancak beyi” unvanı verir. Bu haber başta Söğüt olmak üzere her yerde büyük yankı uyandırır.

Çeşitli toprakları fethedip Beyliğinin merkezini Söğüt'ten Eskişehir Kalesi'ne taşıyan Osman Bey, burada çeşitli düzenlemeler yapar ve Eskişehir Pazarı'nı daha da geliştirir. Eskişehir'deki meydanda bir panayır kurar. Panayıra Germiyanoğlu'nun adamları da katılır fakat onların niyetleri başkadır. Zira onlar, çıkartacakları karışıklıkla Osman Bey'in itibarını zedelemeyi amaçlarlar fakat Osmanlı akıncısı Aktimur'un getirdiği bilgiler üzerine Osman Bey, Germiyanoğlu'nun adamlarını Eskişehir Kalesi'nden gönderir.

Bizanslı tekfurular Osman Bey'i öldürmek için çeşitli planlar yaparlar. Bu iş için de Bilecik Kalesi yakınlarındaki Çakırpınarı adlı yeri seçerler. Osman Bey düğün için Çakırpınarı'na gider. Düğünün ortasında Osman Bey'in beklediği işaret gelir. Zira

Bilecik Kalesi alınmıştır. Osman Bey hızla Çakırpınarı'ndan ayrılır. Bizanslı tekfurlar da Osman Bey'in yaptığı planı anlayınca hemen kalelerine dönerler.

Osman Bey, yaptığı mücadelelerle ve geçen zamanla birlikte yaşlanır ve hasta olur. Yürüyemeyecek duruma gelir. İnönü Kalesi'ne çekilir. Bir yandan da Bursa Kalesi kuşatılır. İnönü Kalesi'nden Yenişehir'e gitmek ister. Yanına Teodora'yı alarak Yenişehir'e gider. Burada akıncı arkadaşlarını toplar ve onlarla sohbet eder. Bu, bir nevi veda sohbetidir. Bir süre sonra da akıncı arkadaşlarını göndererek Teodora'yla baş başa kalır.

2.2.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı

Osmanoğulları adlı romanla ilgili mekânlar aşağıdaki şekilde tasnif edilmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır.

2.2.2.1. Somut Mekânlar

2.2.2.1.1. Açık Mekânlar

Domaniç Yaylası

Domaniç Yaylası, Selçuklu Sultanının Moğollarla yaptığı savaşta kendisine yardım ettiği için Ertuğrul Gazi'ye verdiği topraklardır. Ertuğrul Gazi, Domaniç Yaylası'nı Kayı aşiretinin yazın çıktığı ve dinlendiği yer olarak kullanır. Ertuğrul Gazi'den sonra Kayı aşiretinin başına geçen Osman Bey de kurdurduğu çadırlarla Domaniç Yaylası'nı aynı amaçla kullanır. Domaniç Yaylası'nda yaşananlarla ilgili olarak şu bilgilerin verildiği görülür:

...Türk delikanlıları gündüzleri arı gibi çalışıyor, geceleri de grup grup toplanarak eğleniyorlardı. Erkeklerle kadınlar arasında kaçgöç yoktu. Fakat hiçbirinin aklından fenalık geçmiyordu. Kimse kimsenin karısına veya kızına kötü nazarla bakmıyor ve hiçbir hadise olmuyordu. Bununla beraber aşiret halkı arasında birbirini seven âşıklar da yok değildi... (Tülbentçi, 1963: 62).

Osman Bey, evleneceği ve sevdiği kadın olan Mal Hatun'u Domaniç Yaylası'nda görür. Osman Bey, Ömer Bey'le görüşmek için çadırına gittiğinde onu çadırında bulamaz. Çadırın önünde oturmuş çorap ören Mal Hatun'u görür. Mal Hatun'dan, Ömer Bey'in orada olmadığını öğrenince onu da alarak Ömer Bey'in yanına gitmeye karar verir. Ayrı ayrı atlara binerler. Mal Hatun'un bindiği atın kuyruğuna Konyalı Mesut tarafından

çuvaldız bağlandığı için at, kontrolsüz şekilde uçuruma doğru gider. Osman Bey de bu duruma kayıtsız kalmaz ve Mal Hatun'u kurtarır. Bu kurtarma Osman Bey'in Mal Hatun'a âşık olmasını sağlar (Tülbentçi, 1963: 66-70).

Mal Hatun'a âşık olan ve sürekli onu düşünen Osman Bey'in, Mal Hatun'la konuştuğu bir sırada duyduğu sözlere çok şaşırıldığı da görülür:

...— Babam beni evlendirmek istiyor. Osman Bey gevrek gevrek bir kahkaha attı. Çok memnun olmuştu. — Ne iyi, ne iyi. — Ya demek siz de, siz de ha? — Evet ben de ben de. Mal Hatunun [Hatun'un] hıçkırıkları birden durdu. Asabiyetle ayağa kalktı. Yünlerini topladı. — Babam beni Sultanönü'nde oturan bir adamın oğlu ile evlendirmek istiyor. — Ne!... Osman Bey böyle bir cevap beklemiyordu. Şaşırıldı. Hâlbuki o Ömer Bey'in kızını kendisine vereceğini söylediğini zannetmiş ve konuşmayı bu mecraya getirmişti. Genç kız gitmek üzere iken ellerinden tuttu. Kendisine doğru çekti: — Bir yere gitmiyeceksiniz [gitmeyeceksiniz]. — Gitmek istemiyorum, sizden ayrılmak istemiyorum. — Güzel Mal Hatun'um benim (Tülbentçi, 1963: 98-99).

Domaniç Yaylası'nda, Kayı aşiretinin gençlerinin düğünleri de yapılır. Bu düğünlerden bir de Turgut Alp'in düğünüdür. Düğüne çok sayıda Bizanslı tekfurla birlikte Kayı aşireti de katılır (Tülbentçi, 1963: 235-237).

Osman Bey'in, “Bey” olduktan sonra sürekli kendisi aleyhinde faaliyetlerde bulunan amcası Dünder Bey'in ölüm haberini de yine Domaniç Yaylası'nda aldığı görülür:

Osman Bey amcasını merak ediyordu. — Dünder Bey buraya araba ile mi gelir? Akbaş, cevap vermedi. Başı tekrar önüne düştü. Osman Bey, birden heyecanlanmıştı: — Yoksa amcamıza bir hal mi oldu? Akbaş bitkindi. Sanki konuşamıyordu. — Gözlerimle görmedim ama beyzadem hedefini şaşırın bir kılıç [kılıç] onu da mahrumu hayat etti. Siz sağ olun beyzadem. Dünder Bey ölmüştü. Osman Bey başını elleri arasına aldı: — Ya!... bunu da mı görecektik? Karamürsel ve arkadaşları: — Allah rahmet eylesin, dediler. Osman Bey'in gözleri dolu dolu olmuştu. Ağlamamak için kendini zor tutuyordu. İhtiyar amcasının böyle bir akıbete uğramasına çok müteessir olmuştu. Arkadaşlarının yüzüne bakamıyordu. — Ne yapalım, kader böyle yazmış. Peki Akbaş, sen vazifeni yaptın. Çadırına git cerrahlar yararı bir iyice temizlesinler. İstirahat eyle. Başın sağ olsun (Tülbentçi, 1963: 434-435).

Domaniç Yaylası'nın, Kayı aşiretinin devletleşme sürecine girmeden önce göçebelik kültürünün de bir sonucu olarak yaz aylarında mekân değiştirdiği yer olması bakımından dikkat çektiği söylenebilir.

İnegöl Tekfurunun Sarayının Bahçesi

İnegöl Tekfurunun sarayının bahçesi, İnegöl Tekfurunun düzenlediği bir eğlenceyle ortaya konur. Öncelikle sarayın bahçesine dair şu bilgilerin verildiği görülür:

...Bahçenin etrafı ağaçlarla çevrilmişti. Tarhlar nadide çiçeklerle dolu idi. Büyük mermer havuzda on kişinin aynı anda yıkanması kabildi. Vaktile [Vaktiyle] Nikola'nın babası, genç ve güzel kadınları çırıl çıplak soyarak bu havuza atar, kendisi de karşısına geçip taslar dolusu şarap içerdi (Tülbentçi, 1963: 150).

İnegöl Tekfuru düzenlediği eğlenceye birçok kişiyi çağırır:

“...Davetliler arasında Sultanönü sancak beyi [Sancak Beyi], Harmankaya Hakimi Mihal Bey, Yarhisar Tekfuru Nikefor, karısı ve baygın bakışlı baldızı Elena, Şövalye Laskaris, iyi kalbli [kalpli] Aratos ve bir iki şövalye ile kadınlar vardı” (Tülbentçi, 1963: 218).

İnegöl Tekfurunun amacı, Elena'nın Sultanönü Sancak Beyiyle yakından ilgilenecek onu kontrolü altına almaya çalışmasıdır. Bu sayede İnegöl Tekfuru, Sultanönü Sancak Beyinin gücünden faydalanacaktır. Elena, davranışlarıyla Sultanönü Sancak Beyini etkiler ve kendisine bağlar (Tülbentçi, 1963: 151-152). Eğlence sırasında Aratos'la Şövalye Laskaris'in içten içe de olsa mücadele ettikleri görülür:

...Aratos ile alay ediyordu. — Yolvermiş hanında [Han'ında] fazla uykuya dalmamalı asilzadem, bazan [bazen] yalnız mektup değil, adamı bile alıp götürürler. Amma şimdi yakın dost olduk. Aratos tekrar edilen bu tarz şakalardan nihayet kızmış ve baklayı ağzından çıkarmıştı: — Dediğiniz doğrudur, bu dünyada neler oluyor neler. — Neler oluyor mesela? — Uykudan henüz uyanmış bir kızıdan dayak yiyen şövalyeler bile varmış. Laskaris kıpkırmızı oldu. — Kim imiş bu şövalyeler? — Siz daha iyi bilirsiniz. Uyumadığı halde kılıncı [kılıç] korkusuyla [korkusuyla] yanında bulunan sevgilisinin bile alıp götürülmesine ses çıkarmayan şövalyeler de varmış. Laskaris fena bozuldu. Sağ elile [eliyle] kılıcının kabzasını hafifçe okşadı. — Amma beni tahkir ediyorsunuz. Sözlerinize dikkat ediniz Aratos. Sonu çok fena olabilir. Aratos acı acı güldü. — Ben kadından dayak yiyen adamlarla düello etmem. Aratos şerefli adamdır. Yedi göbek şövalyedir (Tülbentçi, 1963: 152).

İnegöl Tekfurunun sarayında düzenlenen eğlence sabaha kadar sürer (Tülbentçi, 1963: 154).

İnegöl Tekfurunun sarayının bahçesinde eğlenceler düzenlemeye devam edilir. Yeni düzenlenen eğlence, Osmanlı akıncılarının Ermeni Derbendi'nde yenilmeleri üzerine yapılmıştır. İnegöl Tekfuru, yapılan mücadeleyi kazanamamasına rağmen etrafına güçlü görünmek için elinden gelen her şeyi yapar. Düzenlenen eğlenceye çok sayıda kişinin katıldığı görülür:

...Eskişehir ve havalisi sancak beyi [Sancak Beyi], Bilecik, Yarhisar, Lefke, Karacahisar, Harmankaya tekfurları [Tekfurları]. Şövalye Laskaris, Papaz Arkitas, Bursa'lı [Bursalı] ve İznik'li [İznikli] asilzadeler ve aileleri oturmuşlardı. Sancak beyinin [Beyinin] yanında gene baygın bakışlı Elena vardı... (Tülbentçi, 1963: 191).

Eğlencede Osmanlı aleyhinde çokça söz söylenince Köse Mihal, bu sözleri karşılıksız bırakmaz:

— Asilzadelerim fazla gurura kapılmayalım. Kayı aşiretinin Ermeni Derbendi'nde perişan olduğu doğru değildir. Benim aldığım ve inandığım haberlere göre, Osman Bey her zamanki gibi kuvvet ve kudretini mahafaza [muhafaza] etmektedir. Şu anda beş yüz süvari çıkabilir. Yakında ondan bir hareket bekleyebiliriz. İtidalli olalım, bu sözlerimle dostumuz Nikola'nın zaferini asla küçümsemek istemiyorum, fakat hakikat bu merkezdedir (Tülbentçi, 1963: 192).

İnegöl Tekfuru da eğlenceye katılanlara mahcup olmamak için konuşmaya başlar:

— Dostumuz Mihal Bey, Ertuğrul'un oğlundan fazla korkmuşa benzer. İnönü hisarında aralarında mütareke aktettikleri bizce malumdur. İnanın bana asilzadelerim, Ermeni Derbendi'ndeki muharebede Kayı aşiretini parça parça ettim. Ölülerini bile alamadan kaçtılar. Benimle beraber dövüşenler bunu gözleriyle [gözleriyle] görmüştür. Size temin ederim ki en az iki sene Türkler buralara gelme cesaretini gösteremeyeceklerdir [gösteremeyeceklerdir]. Onları gözümüzde büyültmiyelim [büyütmeyelim]. Şu emrimiz altında küçük Kolcahisar'ın silahşörleri bile bugün Kayı aşiretine karşı çıkar. Size yanlış anlatmışlar dostum, çok yanlış anlatmışlar. Size bu malumatı kimin ve yahut kimlerin verdiğini öğrenmeyi çok isterdim (Tülbentçi, 1963: 192).

İnegöl Tekfuru orada bulunanlar tarafından alkışlansa da Kolcahisar Kalesi'nin baskına uğradığı ve Osman Bey tarafından fethedildiği haberinin gelmesi üzerine, başta İnegöl Tekfuru olmak üzere orada bulunan herkes sessizliğe gömülür (Tülbentçi, 1963: 193).

İnegöl Tekfurunun sarayının bahçesi, romanda son olarak yine yapılan bir eğlenceyle ortaya konur. İnegöl Tekfuru öncülüğünde toplanan Bizanslı tekfurlar Ekizce'den gelecek zafer haberini beklemektedirler. Zafer haberi gelince eğlence başlayacaktır fakat üstü başı perişan halde gelen Şövalye Laskaris savaşın kaybedildiğini ve savaşı yöneten Flatos'un da öldürüldüğünü söyler. Gelen haber üzerine bahçeye toplanan Bizanslı tekfurlar korkuya kapılırlar (Tülbentçi, 1963: 268-269). İnegöl Tekfurunun sarayının bahçesi orada bulunanlar için hayatın gerçeklerinden kaçarak sığındıkları, kendilerini güvende hissettikleri bir mekân konumundadır.

Porsuk Çayı'nın Üzerindeki Köprü

Porsuk Çayı'nın üzerindeki köprü Gül Hatun'un kaçırılmak istenmesiyle ortaya konur. Ahmet Alp, Gül Hatun'u Abdurrahman'a götürmek bahanesiyle evinden alır. Porsuk Çayı'nın üzerindeki köprüye geldiklerinde de Gül Hatun her şeyi anlar. Şövalye Laskaris'in eline geçmemek için kendisini Porsuk Çayı'na atar. Abdurrahman'ın gelmesiyle de Şövalye Laskaris köprüden kaçır. Porsuk Çayı'na kendisini atan Gül Hatun'u da Abdurrahman kurtarır (Tülbentçi, 1963: 400). Köprü önce, roman kişilerini birbirinden ayıran bir mekân konumundayken daha sonra kişilerin kavuşmasına yardım eden bir mekân haline dönüşmüştür.

Söğüt Meydanı

Söğüt Meydanı ilk olarak Selçuklu Sultanı Gıyaseddin Mesut'un Osman Bey'e gönderdiği fermanla ortaya konur. Bu fermanla Osman Bey “uç beyi” olur (Tülbentçi, 1963: 203).

Osman Bey'in, uç beyliğinden sancak beyliğine yükselmesinin de yine Söğüt Meydanı'nda olduğu görülür. Selçuklu Sultanı Gıyaseddin Mesut tarafından gönderilen elçi, getirdiği fermanı Osman Bey'e verir. Osman Bey fermanı okumaya başlar:

...Fermada; Karaca Balaban Çavuş vasıtasıyla tuğ ve âlem, bir altınlı kılıç [kılıç], gümüş takımlı bir at, yüz bin dirhem nakit ve esliha gönderildiği, Söğüt ve Eskişehir'in de ilhakıyla teşkil olunan sancağa “Osman Şah” ın Bey tayin olunduğu ve şimdiye kadar Selçuk hükümeti tarafından alınan vergilerin cümlesinden muaf bulunduğu sarıh bir şekilde yazılmıştı... (Tülbentçi, 1963: 289).

Fermanın okunmasıyla birlikte Söğüt Meydanı'na toplanan Kayı aşireti büyük bir sevinç yaşar (Tülbentçi, 1963: 289). Söğüt Meydanı'nın, Kayı aşiretinin mutlu olacağı haberleri aldığı bir mekân olduğu söylenebilir.

Söğüt'teki İkinci Meydan

Söğüt'te bulunan bu meydan Söğüt'teki en geniş meydandır. Osman Bey, Ertuğrul Gazi'nin ölümünden sonra Kayı aşiretini burada toplayarak hem Ertuğrul Gazi'nin ölüm haberini duyurur hem de Kayı aşiretinin başına kendisinin geçmesine dair halkın nabzını yoklar. Osman Bey toplanan kalabalığa karşı konuşmaya başlar:

— Bize bu toprakları babamız rahmetli Ertuğrul Bey temin eylemişti. İnsan ömrü ne kadar uzun olursan olsun baki değildir. Akıbet biter, fena bulur. Daim ve baki

olan Allahü Azimüşşan'dır. Babamız da şan ve şeref dolu bir hayat geçirdikten sonra ahirete intikal etti. Aşiretimiz payidar olacaktır. Etrafımız küffarla çevrilmiştir, bizi zayıf gördüğü an, tecavüzde bulunacağından şüphemiz yoktur. Ancak birliğimizi muhafaza eder, birbirimizi sever ve sayarsak hiç bir [hiçbir] zaman zayıf düşmez, kudretli ve kuvvetli kalırız. Şimdi siz beni aşiretimizin başında tutmak ister misiniz? Onu sormak için hepinizi topladım. Eğer beni arzu etmezseniz zerrece kırılmam, yerime gelecek reisin ellerini öperek hizmetinde ölünceye [ölünceye] kadar sadakatle kalırım (Tülbentçi, 1963: 271).

Meydanda toplanan halkın isteği üzerine Osman Bey, Kayı aşiretine “Bey” olur (Tülbentçi, 1963: 271-272). Meydan, Kayı aşiretinin geleceğine karar verilen bir mekân olması yönüyle dikkat çekmektedir.

Bilecik Kalesi'ndeki Meydan

Bilecik Kalesi'ndeki meydanın, romanın dikkat çeken mekânlarından biri olduğu söylenebilir. Zira Osman Bey bu meydanda, başında bulunduğu beyliğin bağımsızlığını ilan eder. Kendisini dinlemeye gelen kalabalığa önce bir konuşma yapar:

— Biz Oğuz Han neslindeniz. Cennetmekân pederimiz Ertuğrul Gazi Batı ucuna geldiği günden beri aşiretimiz küffara karşı gazadan bir an bile geri durmamıştır. Selçuk, pederimiz vefat ettikten sonra da bizi himaye etti. İltifat gösterdi. Şimdi o da aciz kalmış, Moğolların esiri olmuştur. Selçuk'un Diyarırum'da yerleşip devlet kurmasında cetlerimizin muaveneti olmuş, gaza meydanlarını şehitleriyle doldurmuştu. Sultanı Muazzam Alp Aslan'ın Malazgirt cihadı kebirinde dedelerimiz cenk etti. Şimdi iki yüz bu kadar yıldır, hükümet sürmüş, payidar olmuş bulunan Selçuk'u Rum inkıraza uğratmıştır. ...— Ey benim, yoldaşlarım, cenk görmüş ihtiyarlarım, Türkmen beylerim, siz ne dersiniz? Ucumuzun tealisi ve aşiretimizin bekası için ne gibi yol turalım? (Tülbentçi, 1963: 489).

Meydanda toplanan halkın da isteğiyle Osman Bey bağımsızlıklarını ilan eder. Daha sonra da meydanda bulunan akıncılar, beyler, Osman Bey'e bağlılıklarını bildirirler (Tülbentçi, 1963: 489-491). Kayı aşiretinin ve Osman Bey'in sürekli istediği bağımsızlığa Bilecik Kalesi'ndeki meydanda kavuştuğu görülür.

Çakırpınarı Adlı Mekân

Çakırpınarı Bilecik Kalesi yakınlarındadır. Bilecik Tekfurunun, Yarhisar Tekfurunun kızı Holofira'yla evlenmek için yaptığı düğünle romanda ortaya konur. Çakırpınarı'na dair yazarın şunları söylediği görülür: “...Çakırpınarı Bilecik'e bir iki saat mesafede ağaçlık, suyu bol ve temiz bir yerd. Etrafında civarın sebze ihtiyacını temin eden Bostanlar da vardı” (Tülbentçi, 1963: 426). Çakırpınarı'na düğün için birçok kişinin de geldiği görülür:

...Ağaçlıklarla çevrili pınar meydanı daha şimdiden görülmemiş derecede kalabalık olmuştu. Hemen hemen bütün Bilecik'li [Bilecikli] aileler gelerek çadırlarını kurmuşlardı. Gelin tarafını temsil eden Yarhisarlılar [Yarhisarlılar] da Bilecik'lilerden [Bileicklilerden] aşağı kalmamışlardı. İnegöl Rum beyi [Beyi] Miltiyadis'in bütün ailesi de orada idi. Diğer civar tekfurları da çok kalabalık maiyetle gelmişlerdi... (Tülbentçi, 1963: 306).

Çakırpınarı'ndaki düğüne dair bir başka bilgi de şöyledir:

Çakırpınarı binlerce davetli ile dolmuştu. Büyük meydanda kurulan çadırlar, sayılamıyaacak [sayılamayacak] kadar çoktu. Öküz arabaları hâlâ fiçı fiçı şarap taşıyordu. Ağaçların altında tekfurlar ve asilzadeler için kurulan sofra, pek muhteşemdi. Her iki tekfur da masraftan kaçmamışlar, büyük fedakârlıklar ihtiyar etmişlerdi. Yeni gelin Holofıra'nın kordelalarla [kurdelelerle] süslenmiş çadırı, buraya elli altmış adım mesafede idi. Sabahın erken saatlerinde tören başlamış, cirit oyunları, at yarışları birbirini takip etmişti... (Tülbentçi, 1963: 435).

Bizanslı tekfurlar, düğüne davet ettikleri Osman Bey'i burada öldürmeye karar verirler. Osman Bey de yapılan plandan haberdar olduğu için tedbir alarak düğüne gider. Düğün sırasında kendisine gelen işaretle Osman Bey harekete geçer. Zira bu işaret, Bilecik Kalesi'nin fethedildiğine dairdir. Bizanslı tekfurlar, Osman Bey'in düğünden ayrıldığını görünce her şeyi anlarlar (Tülbentçi, 1963: 436-443). Çakırpınarı Osman Bey'in, Bizanslı tekfurlara en büyük darbeyi vurduğu yerdir. Zira Bizanslı tekfurlar bu mağlubiyetten sonra Osman Bey'e karşı yeni bir ittifak içine girmezler.

Romanda ayrıca Marmara Denizi, Karadeniz, Fırat, Dicle, Nil, Tuna ve Sakarya Nehri ve Porsuk Çayı, Söğüt'te bulunan pınar, Koyunhisar Ovası, Pasin, Yenişehir ve Erzincan Ovası, Yenişehir'deki mera, İmrallı Adası, İnegöl'deki dağ, Kocadağ, Ermeni Dağları, Domaniç Dağı, Kafkas, Atlas, Toros ve Homeros Dağları, Dil İskelesi, Kartallı Hanı'nın Bahçesi, Yarhisar Tekfurunun sarayının bahçesi, Taş Han'ın bahçesi, Köse Mihal'in sarayının bahçesi, İnönü, İnegöl, Karacahisar, Bursa, Harmankaya, Bilecik, Yarhisar, Yundhisar, Yenişehir, Köprühisar, Caber, Akhisar, Kolcahisar, Lefke, Kite, Kestel, Atranos, Ulubat ve Mekece Kalesi, Azerbaycan ve Suriye ülkesi, Ahlat, Amasya, Mardin, Trabzon, Erzincan, Erzurum, Kayseri, İstanbul, Konya, Çanakkale, Sivas, Zara, Lefke, Karaman, Eskişehir, Yozgat, Kütahya, Mudurnu, Taraklı, Bolu, Eğridir, Beyşehir, Denizli, Sinop, Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Harput, Malatya, Divrik, Yalvaç, Ermenak, Uluburlu, Milas, Beçin, Muğla, Çine, Balıkesir, Kastamonu, Manisa, Birgi, Yalova, Halep, Tebriz, Şam ve Asfehan şehri, İtburnu köyü, Eskişehir'deki meydan, Karacahisar Kalesi'ndeki meydan, Yenişehir Kalesi'ndeki Meydan, Eskişehir Pazarı, Karacahisar Kalesi'ndeki Pazar, İncir Pınarı, Ermeni Derbendi, Güzel Pınar,

Ekizce, Soğuksu, Kaldırık Derbendi, Sultanönü, Sürmeliçukur ve Koçhisar adlı mekâna da yer verilmiştir.

2.2.2.1.2. Kapalı Mekânlar

Kartallı Hanı

Toplumsal ilişkiler ağının yansıtıldığı sosyal bir yapı olarak ortaya konan (Hazer, 2011: 387) Söğüt'teki Kartallı Hanı'nın, romanın en önemli mekânı olduğu söylenebilir. Zira yolcusu hiç eksik olmayan Kartallı Hanı, doğru ya da yanlış pek çok bilgiyi içinde taşıdığı için herkesin uğrak yeri olur. Anlatılan ve yaşanan olayların ön planda tutulduğu, mekânın dekor gibi kurgulandığı (Şengül, 2010: 530), çeşitli entrika ağlarının örüldüğü ve olayların bir sonuca bağlandığı (Bakhtin, 2001: 320) Kartallı Hanı'na dair şu bilgilerin verildiği görülür:

...Gizli kapaklı bütün temaslar bu handa yapılıyordu. Şövalyeler, tüccarların elçileri, politikacı papazlar, Germiyanoğlunun [Germiyanoğlu'nun] adamları, tüccar kılığına girmiş casuslar, Konya Selçuk sarayına mensup kimseler, daima bu hana uğrarlardı (Tülbentçi, 1963: 90).

Olay örgütleyici bir özellik taşıyan (Korkmaz, 2007: 402) ve “itibari âlemde yaşanan olayların sahnesi” (Çetişli, 2004: 108) durumunda bulunan Kartallı Hanı, romanda ilk olarak Dünder Bey'in adamı olan Korhan ve arkadaşlarının buraya gelmeleriyle ortaya konur. Handa onlardan başka Sivri Sakallı Papaz, Şövalye Laskaris ve Abdurrahman vardır. Şövalye Laskaris'le Korhan gizli gizli konuşurlar. Abdurrahman da onların konuşmalarına şahit olur ve Dünder Bey'e götürülecek mektupları Korhan uykudayken ondan gizlice alır (Tülbentçi, 1963: 5-11).

Kartallı Hanı'nda Kara Mürsel ve arkadaşlarının Sivri Sakallı Papaz'a benzettikleri Aristidi'yle karşılaştıkları da görülür. Kara Mürsel ve arkadaşları Bizanslı tekfurların Karacahisar Kalesi'de yaptıkları toplantıyla ilgili bilgi almak için Kartallı Hanı'na gelirler. Aristidi'yi görünce şaşırırlar. Zira Aristidi, tıpkı Sivri Sakallı Papaz'a benzemektedir. Daha sonra onunla konuşup gerçeği öğrenirler. Aristidi, Sivri Sakallı Papaz'ın kardeşidir (Tülbentçi, 1963: 322-327). Kartallı Hanı; çeşitli bilgilerin çok çabuk yayıldığı, kimi zaman insanların dedikodu kimi zaman da haber alma ihtiyacını karşılayan bir mekândır.

Osman Bey'in İkinci Evi

Osman Bey'in evi Söğüt'tedir. Osman Bey'in evinin fiziki görünüşüne dair şu bilgiler verilir: “Kayı aşireti reisinin evi büyük bir bahçe içinde idi. Harem dairesine ayrı bir kapıdan girilirdi ve buradan selamlığa gidenler görülmezdi” (Tülbentçi, 1963: 167). Bu ev, Osman Bey'in Söğüt'e gelip Kayı aşiretinin başına geçmesinden sonra onu tebrik etmek isteyen kişilerin buraya gelmeleriyle ilk olarak romanda ortaya konur. Gelenlerden ilki Şövalye Laskaris'tir. Şövalye Laskaris'in konuşmaya başladığı görülür: “— Asil şövalye tekfurumuz, küçük komşusunun sulh üzere hareket edeceğini ümit ediyor. Bu takdirde Kayı aşiretinin bir hamisi olacaktır” (Tülbentçi, 1963: 436-443). Osman Bey, Şövalye Laskaris'in sözlerine çok kızmasına rağmen kızgınlığını belli etmez ve onu gönderir. Daha sonra Osman Bey'i tebrik etmek için Eskişehir, İnegöl, Akhisar, Karacahisar, Lefke Kestel ve Harmankaya tekfurlarının elçileri gelir (Tülbentçi, 1963: 48-49).

Osman Bey, Mal Hatun'la evlenince Mal Hatun'u da bu eve getirir. Bir süre sonra Mal Hatun, Osman Bey'in Bâlâ Hatun'u sevdiğini öğrenince ne yapacağını bilemez. Abdurrahman'ın karısı Gül Hatun'dan yardım ister. Gül Hatun da onu teselli etmek için buraya gelir (Tülbentçi, 1963: 247-249).

Osman Bey'in evinin, hem yaşama alanı hem de Kayı aşiretinin yönetildiği yer olduğu görülür. Osman Bey, bir yandan eşi Mal Hatun'la ve oğlu Orhan Bey'le bu evde yaşarken bir yandan da Kayı aşiretinin genişlemesi için yapılacak fetih hareketlerine bu evde karar verir. Diğer taraftan Bizanslı elçileri yine bu evde kabul eder. Bu özellikleri itibarıyla Osman Bey'in evinin, romanda dikkat çeken mekânlardan biri olduğu söylenebilir.

Yarhisar Tekfurunun Sarayı

Yarhisar Tekfurunun sarayı, Tekfurun düzenlediği bir eğlenceyle ortaya konur. Eğlenceye Bilecik ve İnegöl Tekfurları, Dünder Bey ve çeşitli ileri gelen aileler katılır. Yarhisar Tekfuru, baldızı Elena'ya bir görev verir. Dünder Bey'i kendisine âşık etmesini ister. Eğer Dünder Bey Elena'ya âşık olursa Yarhisar Tekfuru Dünder Bey'e her şeyi yaptırtacaktır. Elena harekete geçer ve gece boyunca sürekli Dünder Bey'in yanında kalır ve ona sürekli içki içirir. Yarhisar Tekfuru bir plan yapmıştır. Önce Ömer Bey'in

kızı Mal Hatun kaçırılacak ardından Söğüt'te yapılacak toplantıya Osman Bey'in gitmesi engellenecek ve daha sonra da Bizanslı tekfurlar Ertuğrul Gazi'nin yanına giderek Dündar Bey'in aşiret reisliğini kutlayacaklardır. Böylelikle bir oldubittiyle Dündar Bey Kayı aşiretine “Bey” seçilecektir. Plan Dündar Bey'in de hoşuna gider fakat Dündar Bey başka haberler de beklemektedir. Beklediği haberi Korhan getirir. Hızır Bey'den ve Eskişehir Tekfurundan getirdiği mektupları Dündar Bey'e vermek isteyen Korhan, mektupları düşürdüğünü görür. Dündar Bey gelen haberlerin iyi olduğunu öğrenince mektupları kaybeden Korhan'a kızmaz (Tülbentçi, 1963: 15-22).

Yarhisar Tekfurunun sarayının, roman boyunca çok çeşitli olaylara sahne olduğu görülür. Abdurrahman ve Turgut Alp, Osman Bey'in isteklerini Yarhisar Tekfuruna bildirmek için saraya gelirler. Yarhisar Tekfurundan, Dündar Bey'i desteklememesini ve Söğüt'e gelen Rum askerlerini engellemesini isterler. Yarhisar Tekfuru, Osman Bey'le mücadele etmek istemediğinden istenilenleri kabul eder (Tülbentçi, 1963: 71-72).

Yarhisar Tekfurunun sarayına, Osman Bey'in de geldiği görülür. Osman Bey, Bilecik Kalesi'ni fethettikten sonra adamlarıyla birlikte Yarhisar Kalesi'ne gelir. Yarhisar Tekfuru herhangi bir karşılık vermeden Kale'yi Osman Bey'e teslim eder. Osman Bey de oğlu Orhan Bey'in Holofira'yı sevdiğini bildiği için Yarhisar Tekfuruna kötü davranmak istemez (Tülbentçi, 1963: 453-463). Yarhisar Tekfurunun sarayının, romandaki birkaç mekân gibi kimi zaman çeşitli eğlencelerin düzenlediği, kimi zaman da entrika ağlarının örüldüğü yer olduğu görülür.

Bilecik Tekfurunun Sarayı

Bilecik Tekfurunun sarayı yapılan bir düğünle ortaya konur. Lefke Tekfurunun kızı Androniki ile Bilecik Tekfurunun kardeşi Dimitrius evlenmektedir. Sarayda birçok davetlinin olduğu görülür:

...Sarayın dört odayı içine alacak kadar geniş olan salonunda civarın en namlı şövalyeleri ve mümtaz şahsiyetleri toplanmıştı. Başta tekfur [Tekfur] olmak üzere Şövalye Andronikos, Yarhisar tekfurunun [Tekfurunun] baldızı Elena, Şövalye Andronikos'un karısı Evdoksiya, Lefke tekfuru [Tekfuru], Bizanslı iki şövalye, Bilecik'in ileri gelenleri, Yarhisar, İnegöl ve Akhisar'ın tanınmış mümessilleri, aileleriyle beraber hazır bulunuyorlardı... (Tülbentçi, 1963: 86).

Davetliler arasında bulunan ve en çok saygı gösterilen kişilerden biri olan Şövalye Laskaris, Şövalye Andronikos'un karısı Evdoksiya'yla yakından ilgilenir. Evdoksiya bu

ilgiden memnun değildir. Şövalye Laskaris, orada bulunanları etkilemek için Abdurrahman ve Turgut Alp'i yakaladığını ve oraya getireceğini söyler fakat Evdoksiya zindana atılan akıncıları çoktan kurtarmıştır. Akıncıları saraya getirmek için zindana giden Şövalye Laskaris, saraya eli boş döner. Sarayda bulunanlar şaşkınlık içinde kalırlar (Tülbentçi, 1963: 87-90).

Bilecik Tekfurunun sarayında Bizanslı tekfuruların toplanarak Osman Bey'i öldürme planları da yaptıkları görülür. Bilecik Tekfuru, Osman Bey'i Köse Mihal'in kızının düğününde öldürmeyi teklif eder. Bizanslı tekfurular bu teklifi desteklerler. Köse Mihal'in ise problem çıkartmasını istemedikleri için Şövalye Laskaris'i onu ikna etmekle görevlendirirler. Yarhisar Tekfuru bulunduğu ortamdan yararlanarak Bilecik Tekfurunun desteğini almak için kızı Holofira'yı onunla evlendirmek ister. Bilecik Tekfuru bu istek karşısında şaşkınlık içinde kalır ve teklifi kabul eder (Tülbentçi, 1963: 372-377).

Bilecik Tekfurunun sarayında Şövalye Laskaris'in öldürüldüğü de görülür. Osman Bey'in, Bilecik Kalesi'ni fethedip Bilecik Tekfurunun sarayına gelmesi üzerine Şövalye Laskaris ve Bilecik Tekfuru da saraya gelir. Amaçları Osman Bey'i burada öldürmektir. Şövalye Laskaris, Osman Bey'le mücadele eder fakat yaptığı mücadeleyi kaybeder ve ölür. Osman Bey, Bilecik Tekfurunu da öldürmek üzereyken Teodora gelir ve babasını öldürmemesi için Osman Bey'den af diler. Osman Bey de bunun üzerine Bilecik Tekfurunu öldürmez (Tülbentçi, 1963: 447-451). Bilecik Tekfurunun sarayı, roman boyunca birçok işin planlayıcısı ve Osman Bey'in önündeki en büyük engel olan Şövalye Laskaris'in öldürüldüğü yer olması bakımından romanda dikkat çekmektedir.

Şövalye Andronikos'un Konağı

Şövalye Andronikos'un konağı Yenişehir Kalesi'ndedir. Konak, Osmanlı elçisi olarak Yarhisar Kalesi'ne gelen Abdurrahman'la Turgut Alp'in buraya gelişleriyle ortaya konur. Abdurrahman'la Turgut Alp, dinlenmeleri için konakta ayrı ayrı odalara yerleştirilirler. Abdurrahman'ın odasına Evdoksiya gelir. Abdurrahman Evdoksiya'yı beğenir. Evdoksiya Abdurrahman'a bazı bilgiler verir. Dünder Bey'in Yarhisar Kalesi'nde kaldığını daha sonra da Konya'ya gidip uç beyliğini almak için Selçuklu Sultanıyla konuşmak istediğini söyler. Evdoksiya'nın Abdurrahman'dan bir de isteği olur.

Evdoksiya Söğüt'te tutsak olan kocası Şövalye Andronikos'un kurtarılmasını ister (Tülbentçi, 1963: 53-57).

Şövalye Andronikos'un konağına Abdurrahman'la Turgut Alp'in elçi sıfatıyla ikinci kez geldikleri görülür. Abdurrahman sabah uyanınca odasının camına yakın bir yerde duran bir mektup görür. Mektubu Evdoksiya yazmıştır. Evdoksiya Abdurrahman'ı unutmadığını fakat yollarının ayrıldığını söyler (Tülbentçi, 1963: 74-76).

Şövalye Andronikos'un konağına Şövalye Laskaris'in de geldiği görülür. Şövalye Laskaris, Şövalye Andronikos'un ölümü üzerine Evdoksiya'ya başsağlığı dilemek için konağına gelmiştir. Şövalye Laskaris, başsağlığı dilemek için gelmiş olmasına rağmen Evdoksiya'ya aşkını ilan eder. Bu sözler üzerine Evdoksiya Şövalye Laskaris'i konaktan kovar (Tülbentçi, 1963: 107-109).

Şövalye Andronikos'un konağı romanda son olarak yine Şövalye Laskaris'in buraya gelişiyle ortaya konur. Şövalye Laskaris, yanındaki adamlarıyla konağına gelir. Amacı zorla da olsa Evdoksiya'ya sahip olmaktır. Şövalye Laskaris Evdoksiya'ya saldırır fakat konağına gizlice giren Abdurrahman buna engel olur. Şövalye Laskaris, öldürüleceğini anlayınca konaktan kaçır. Abdurrahman da Evdoksiya'yı Söğüt'e götürmek için konaktan çıkartır (Tülbentçi, 1963: 115-117). Şövalye Andronikos'un konağı, Abdurrahman'la Evdoksiya'nın yakınlaşmalarına zemin hazırlaması yönüyle dikkat çekmektedir.

Osman Bey'in Konağı

“Bey Konağı” ismini taşıyan Osman Bey'in konağı, Yenişehir Kalesi'ndedir. Yenişehir Kalesi fethedilince konak burada yapılır. Osman Bey, konağında çeşitli toplantılar yapar. Beyliği için önemli olan birçok kararı burada alır. Öncelikle bu konakta Nikefor'un İstanbul'a gönderilmesine karar verildiği görülür. Bizans'la ilgili bilgi toplayacak olan Nikefor'un, yanına Elena ve Aristidi de verilir (Tülbentçi, 1963: 540-543).

Osman Bey'in konağına Moğol Hükümdarının elçilerinin de geldiği görülür. Elçiler Osman Bey'e, Bizans'a karşı düşmanca hareket etmemesini söylerler fakat Osman Bey'in liderliğinden de etkilenirler (Tülbentçi, 1963: 555-556).

Osman Bey'in, konağına topladığı akıncılara veda niteliğinde bir de konuşma yaptığı görülür. Osman Bey yaşlanmıştır, bacaklarında ağrılar vardır. Konağa gelen akıncılara Orhan Bey'in sözünden çıkmamalarını ve kuşatılan Bursa'nın mutlaka fethedileceğini söyleyerek onları yönlendirir (Tülbentçi, 1963: 570-573). Konak; Osman Bey'in son zamanlarını geçirdiği, katıldığı birçok fetihden sonra huzur bulduğu bir mekândır.

Romanda ayrıca Kara Mağara, Osman Bey'in birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü evi, Ömer Bey'in evi, Abdurrahman'ın birinci ve ikinci evi, Karamürsel ve arkadaşlarının birinci ve ikinci evi, Bursalı tacirin evi, Şövalye Laskaris'in evi, Turgut Alp'in evi, Aristidi'nin evi, Teodora'nın saklandığı ev, Dar Boğaz adlı mekân, Mal Hatun'un çadırı, Osman Bey'in birinci, ikinci ve üçüncü çadırı, Dünder Bey'in birinci ve ikinci çadırı, Ömer Bey'in çadırı, Yorgiya'nın birinci ve ikinci çadırı, Turgut Alp'in çadırı, Abdurrahman ve arkadaşlarının çadırı, Karamürsel ve arkadaşlarının çadırı, Holofira'nın çadırı, Abdurrahman'ın çadırı, Karamürsel'in çadırı, İnönü Tekfurunun Sarayı, Selçuklu Sultanı Gıyaseddin Mesut'un sarayı, Karacahisar Tekfurunun sarayı, Osman Bey'in birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sarayı, Köse Mihal'in sarayı, Bursa Tekfuru'nun sarayı, Teodora'nın sarayı, Bizans İmparatorunun sarayı, Ulubat Tekfurunun sarayı, İstanbul Sarayı, Ertuğrul Gazi'nin konağı, Nikefor'un konağı, Şeyh Edebalı'nın tekkesi, Şeyh Edebalı'nın ikinci tekkesi, Birinci ve İkinci misafirhane, Yolvermiş Hanı, Söğüt yakınlarında bulunan han, Taş Han, Bursa yakınlarında bulunan han, Bursa'daki meyhane ve Bilecik Kalesi'ndeki zindana da yer verilmiştir.

2.2.2.2. Soyut Mekânlar

2.2.2.2.1. Duyusal Mekânlar

Osman Bey'in Rüyası

Osman Bey, Şeyh Edebalı'nın evinde kaldığı bir gün bir rüya görür. Rüyası şu şekildedir:

...Edebalı'nın evinde misafirim, şeyhin kucağından bir ay çıkmış, gözle görülebilecek şekilde gittikçe büyüyerek bedir halini aldıktan sonra aşiret reisinin kucağına düşmüş. Bundan sonra da yanlarından bir ağaç çıkarak büyümüş, büyümüş dal budak salmış, dalların gölgesi üç kıtanın ufuklarının nihayetine kadar karaları ve denizleri ihata etmiş. Kafkas, Atlas, Toros, Hemos dağlarını en yüksek tepelerine kadar bu ağacın gölgesi altına girmişler, ağacın kökünden deniz gibi, gemilerle dolu Dicle, Fırat, Nil ve Tuna nehirleri [Nehirleri] akıyormuş. Yeşil

sahalar, ekilmiş tarlalar, büyük ormanlarla süslenmiş dağlar varmış. Bu dağlardan çıkan bereketli sular, gül ve servi bahçeleri içinden geçiyorlarmış. Sahralarda uzaktan parlak kubbeler ve kasabalar görünüyormuş. ...O sırada şiddetli bir rüzgâr çıkmış, dökülen yapraklar dünyanın bütün şehirleri üzerine gitmiş, ...İstanbul'un üzerine de bir halka şeklinde yayılmış, Osman Bey bu halkayı parmağına geçirmek üzere uyanmış (Tülbentçi, 1963: 243).

Osman Bey'in rüyasındaki mekânlar duyusal mekânlara örnek verilebilir. Bunların; karalar, denizler, dağlar, nehirler, tarlalar, ormanlar, bahçeler, şehirler, kasabalar olduğu görülür.

2.2.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi

Osmanoğulları adlı romandaki mekânlarla ilgili genel bir değerlendirme yapmak gerekirse şunlar söylenebilir: Öncelikle romandaki mekânların tamamına yakını somut mekânların oluşturduğu görülür. Soyut mekânlara ise sadece duyusal mekân başlığı altında Osman Bey'in rüyası ve bu rüyanın içinde geçen mekânlar örnek verilebilir. Somut mekânların alt başlıkları olan açık ve kapalı mekânlara bakıldığında ise her iki mekânın da romanda çokça kullanıldığı görülür. Romanda hareket unsuru ön planda olduğundan açık mekânların sayısı kapalı mekânlara oranla daha çoktur. Gerek açık gerekse kapalı mekânlar sayı bakımından çok olmalarına rağmen bu mekânların sadece olayların yaşandığı yerler olmaları bakımından romanda işlevsel oldukları söylenebilir.

Romanda çokça mekân belirsizliğinin olduğu göze çarpar. Yazar romanını adeta bir tarih kitabı şeklinde düzenlediği için olayların anlatımı ön plana çıkarken mekânların geri plana itildiği söylenebilir. Bu da kimi zaman mekân belirsizliğine kimi zaman da mekân bağlamında üslup birliğinin sağlanamamasına neden olur. Öyle ki yazar, aynı mekâna kimi zaman ev kimi zaman konak kimi zaman da saray demektedir. Ayrıca mekânlarla ilgili ayrıntılı bilgilerin de olmadığı göze çarpar. Örneğin kalınan evler, saraylar, konaklar veya fethedilen kaleler sadece isim olarak zikredilmiş bu mekânların içeriklerine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Romandaki mekânlar büyük çoğunlukla Anadolu'daki mekânlardır. Kısmen de olsa Orta Asya'yla ilgili birkaç mekânın verildiği görülür. Romanın en önemli mekânının Kartallı Hanı olduğu söylenebilir. Zira roman boyunca ismi sürekli zikredilen ve birçok olayla bağlantılı olan tek mekân Kartallı Hanı'dır. Han birçok insanın uğrak yeridir. Bu sayede

de romana dair kimi olayın düğümünün atıldığı kimi olayın da düğümünün çözüldüğü yer Kartallı Hanı'dır.

Son olarak romandaki mekân tasvirlerine de bakılacak olursa öznel veya nesnel olsun romanda herhangi bir tasvirin yapılmadığı görülür. Bunda da yazarın, olayların anlatımına ağırlık verme tutumunun etkili olduğu söylenebilir.

2.3. *Devlet Ana*

1967'de ilk baskısı yapılan (Argunşah, 1990: 415) Kemal Tahir'in* yazdığı *Devlet Ana* adlı roman; Söğüt ve çevresinde Osman Bey döneminde yaşanan, Kayı aşiretinin devletleşme çabalarını ve romanın başkişisi olan Kerimcan'ın yaşadıklarını konu edinir. Kimi zaman hâkim bakış açısıyla kimi zaman da kahraman kişinin bakış açısıyla yazılan romandaki kişilerin bir kısmını tarihî kişilerin oluşturduğu görülür. Ertuğrul Gazi, Osman Bey, Orhan Bey, Mal Hatun, Bâlâ Hatun, Şeyh Edebalı, Dündar Bey bu tarihî kişiler arasındadır.

Uzun bir hazırlık evresinin ardından oluşturulan (Aytaç, 1990:171), Türkçenin özleşmesine yaptığı katkıdan dolayı (Kayalı, 1997: 673) 1968'de Türk Dil Kurumu "Roman Ödülü"nü kazanan (Necatigil, 1971: 100) *Devlet Ana*'da mahalli sözcüklere ve atasözlerine çokça yer verilmiştir (Argunşah, 1990: 179). Sade bir dille yazılan roman,

*Asıl ismi İsmail Kemalettin olan (Coşkun, 2006: 4) Kemal Tahir 1910'da İstanbul'da doğar. Babası II.Abdulhamit'in hünkâr yaverliğinde bulunmuş olan Tahir Bey'dir. Yazar ilkokulu babasının görevinden dolayı çeşitli şehirlerde okuyarak tamamlar. Ortaokulu ise İstanbul Kasımpaşa'da bitirdikten sonra Galatasaray Lisesine kaydolar. 10.sınıftayken annesi ölünce hayata atılmak zorunda kalır. Gazeteciliğe başlayan yazar *Vakit*, *Haber*, *Son Posta*, *Karagöz*, *Tan* gibi gazetelerde çalışır. 1938'de askeri bir dava sonucunda on beş yıl hapse mahkûm edilir. Çeşitli cezaevlerinde on iki yıl hapis yattıktan sonra 1950'de çıkarılan genel afila serbest kalır. İki evlilik yapan yazar, 1973'te kalp krizi geçirerek İstanbul'da ölür.

Edebiyatla ilişkisi şiir yoluyla başlayan Kemal Tahir'in ilk şiiri, *İçtihat* dergisinde çıkar. Ardından *Geçit*, *Varlık*, *Ses* gibi dergilerde diğer şiirleri yayımlanır (*Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, 1977: C.2, 231-232). Romanla da cezaevi yıllarında tanışan yazar, gelecekte yazacağı romanlarının taslaklarını da yine cezaevinde oluşturur (Özkırımlı, 2004: C.2, 797). Romanı "drama düşmüş insan serüveni" olarak tanımlayan yazar (Hilav, 1995: 100), "Benim romanlarım herkesin de anladığı gibi, biterken yeniden başlayacakmış gibi oluyor. ...Ben romanlarımda eski insanlarımızı, zabitleri, tarih içinde oluşmuş Türk insanını, garp Türklerinin öz hayatını vermeye çalışıyorum..." (Miyasoğlu, 1998: 40) diyerek tarihi de romana konu edinir. *Göl İnsanları* (1955) adlı bir hikâye kitabı da bulunan yazarın romanlarından bazıları şöyledir: *Sağırdere* (1955), *Esir Şehrin İnsanları* (1956), *Kör Duman* (1957), *Yedi Çınar Yaylası* (1958), *Köyün Kanburu* (1959), *Esir Şehrin Mahpusu* (1962)... bk. (*Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, 1977: C.2, 231-235).

çeşitli isimler taşıyan altı ana bölümden ve bu ana bölümlerin altındaki üçer alt bölümden oluşan toplam on sekiz alt bölümden meydana gelmiştir.

2.3.1. Romanın Özeti

Roman Sen-Jan şövalyelerinden olan Notüs Gladyüs'ün, Karacahisar Kalesi yakınlarındaki Issız Han'a gelmesiyle başlar. Notüs Gladyüs, Keşiş Benito'yla görüşmek için Issız Han'a gelmiştir. Notüs Gladyüs, Keşiş Benito'yu beklerken Issız Han'ın sahiplerinden olan Mavro'yla sohbet eder. Kayı aşiretine dair bilgileri ondan alır fakat Notüs Gladyüs'ün aklı hep Mavro'nun ablası Liya'dadır. Bunun için de Mavro'yu kullanmak ister. Onu yanına alıp şövalye yapacağını söyler. Mavro bu habere çok sevinir fakat Liya'nın da ikna edilmesini düşünür.

Mavro'yla Notüs Gladyüs sohbet ederken yedi kişiden oluşan bir grup Issız Han'a gelir. Bunlardan ikisi, esir olan Menteşe Beyliğinden Kurt Ali Bey'le ozan Yunus Emre'dir. Diğer beş kişiyse Âdem Ejderhası Pir Elvan'ın başında olduğu cavlaklardır. Notüs Gladyüs'ün aklı ise hep Liya'dadır. Liya'nın odasına gider ve genç kıza saldırır fakat Liya zehirli olduğunu söylediği bıçağı gösterince Notüs Gladyüs ne yapacağını bilemez ve odadan dışarı çıkar.

Notüs Gladyüs istediğini elde edemez ve Issız Han'a gelen arkadaşı Uranha'yla birlikte Keşiş Benito'nun mağarasına gider. Bu mağarada Keşiş Benito, Ertuğrul Gazi'nin atlarını çalmak için Notüs Gladyüs ve Uranha'yla bir plan yapar. İki arkadaşına Moğol giysileri giydirir, kendisi de siyah uzun bir elbise giyinerek hep birlikte mağaradan dışarı çıkarlar. Keşiş Benito, Notüs Gladyüs ve Uranha'yı mağaranın yanındaki bataklıktan geçirerek Demircan'ın çadırına götürür. Demircan, nişanlısı Liya'yla çadırdadır. Notüs Gladyüs ve Uranha sırtı kendilerine dönük olan Demircan'ı attıkları Karacahisar oklarıyla öldürürler. Notüs Gladyüs, Issız Han'da yapamadığını bu çadırda yapmak ister ve Liya'ya saldırarak ona tecavüz eder. Notüs Gladyüs, Karacahisarlılarla Ertuğrul Gazi'yi daha çok birbirlerine düşürmek için Liya'yı boğarak öldürür ve genç kızın cesedini yıkık bir değirmene atmaya karar verir. Notüs Gladyüs ve Uranha Liya'yı ve çaldıkları atları alarak oradan uzaklaşırlar. Bir süre sonra çadıra Kerim Çelebi ve Orhan Bey gelir. Demircan'ı, sırtından oklanmış ve çıplak bir halde ölmüş olarak bulurlar. Kerim Çelebi ağabeyini görünce ağlamaya başlar. Orhan Bey ise olanlara bir anlam veremez. Zira Demircan öldürülmüş, Ertuğrul Gazi'nin atları çalınmıştır.

Demircan'ın cenazesi Sögüt'e getirilince Sögüt'ü hüzün kaplar. Sögütlüler ağlayıp dövünmeye başlarlar. Demircan'ın annesi Bacıbey'se oğlunun çıplak olmasına şaşırarak birlikte güçlü olmaya çalışır. Kerim Çelebi'yi eve göndererek orada beklemesini söyler. Eve gelen Kerim Çelebi sazının kırıldığını ve kitaplarının ocağa atılarak yakıldığını görür. Kerim Çelebi Bacıbey'in yaptıklarına bir anlam veremez. Bacıbey bundan sonra onun kitabı, sazı eline almamasını; ağabeyi Demircan gibi savaşçı olup Demircan'ın intikamını almasını ister.

Osman Bey'se yaşanan olaylardan sonra Şeyh Edebalı'nın tekkesine gider ve Şeyh Edebalı'yla görüşükten sonra Köslük Meydanı'nda yapılacak toplantıya katılmak için Sögüt'e geri döner. Toplantının ortasında Karacahisar Tekfurunun kardeşi Flatyos, yanına aldığı Mavro'yla birlikte Köslük Meydanı'na gelir. Liya'nın ellerine sarılı olan Demircan'ın sarığını Osman Bey'e götürür ve Liya'nın Demircan tarafından öldürüldüğünü söyler. Osman Bey de Demircan'ı vuran okları getirir. Zira oklar Karacahisar Kalesi'ne aittir. Flatyos olanlara bir anlam veremez, Mavro'yu da alıp oradan uzaklaşmak isterken Bacıbey, Mavro'nun başına bir tehlike gelmesini istemediğinden onu göndermek istemez. Flatyos buna karşı çıksa da Akça Koca'nın araya girmesiyle Mavro Sögüt'te kalır.

Osman Bey Şeyh Edebalı'nın kızı Bal Hatun'u istemesi için Eskişehir Sancak Beyi Alişar Bey'i görevlendirir fakat Alişar Bey Bal Hatun'u kendisine ister. İsteddiği olmayınca da Bal Hatun'u kaçırmaya karar verir. Bu iş için de Çudaroğlu'ndan yardım ister. Çudaroğlu, Alişar Bey'in isteğini yerine getirmek için Notüs Gladyüs'le Uranha'dan yardım ister. İki şövalye Bal Hatun'u kaçıramaz. Bunun üzerine Alişar Bey, Nurettin Bey'in yanında olduğunu bildiği Osman Bey'i öldürmek için konağa baskın yapar. Osman Bey de Alişar Bey'le mücadele etmek için konağın önündeki meydana iner. Meydana inen Osman Bey, Alişar Bey'in karşısına çıkar. Yaptığı hamleyle Alişar Bey'in kafasındaki sarığı düşürür. Osman Bey'in bu hareketi Alişar Bey'in adamlarını paniğe sevk eder. Osman Bey'in beklediği yardım gelince, meydana mücadele başlar. Alişar Bey, başından aldığı kılıç darbesiyle yaralanır. Yanına gelen Harmankaya Tekfuru Köse Mihal, onu götürmek ister fakat Alişar Bey'in durumu ağırdır. Orhan Bey ise Köse Mihal'i teslim almak için yanına gider fakat Köse Mihal'in, yaptığı hamleyle kılıcını düşürmesi Orhan Bey'i korkutur. Alişar Bey'in Orhan Bey'i öldürmesini istemesi

üzerine Köse Mihal, bunu yapmaz. Orhan Bey, Köse Mihal'in bu davranışı karşısında onu sever. Diğer taraftan Mavro, attığı okla Notüs Gladyüs'ü sol gözünden vurur.

Orhan Bey, Kerimcan ve Mavro yaşanan bütün olumsuzlukların altında parmağının olduğunu düşündükleri Keşiş Benito'tun mağarasına gitmek için yola çıkarlar. Mağaranın önüne geldiklerinde Kerimcan mağaraya girmek ister. Buna Mavro engel olur. Mağaraların güvenilir yerler olmadığı ve oralarda başına türlü felaketlerin gelebileceğini söyler. Kerimcan bu sözleri dinlemez ve içeri girer. Keşiş Benito'nun içerde olmadığını görünce etrafı keşfetmeye çalışır. Yerde duran siyah renkli ve çamur içinde olan elbiseleri görür. Bu elbiselere bakarak Keşiş Benito'nun, Kara Klavuz olduğunu anlar. Odadan çıkacağı sırada da kenarda duran sandıkları görür. Sandıkları açınca Arapça yazılmış kitapları ve çeşitli heykelleri bulur. Keşiş Benito'nun, mağarasına çekilen ve ibadetle vakit geçiren biri olmadığını anlar. Arkadaşlarının yanına gitmek için odadan çıkar fakat odanın önündeki kurtkapanına ayağı takılır. Bir süre kurtkapanıyla mücadele eder ve daha sonra mağaranın önüne çıkar.

Osman Bey; Dünder Bey'in adamı Daskalos Derviş'in, Keşiş Benito'yla görüşmek için mağarasına gittiğini öğrenince onların konuşmalarını dinlemeleri için Orhan Bey, Kerimcan, Mavro ve Âdem Ejderhası Pir Elvan'ı Kamağan Derviş'in yanına gönderir. Kamağan Derviş, Orhan Bey ve yanındakileri Keşiş Benito'nun mağarasına götürür. Âdem Ejderhası Pir Elvan ve Kerimcan içeri girmezler. Dışarıda nöbet tutarlar. Orhan Bey'le Mavro içeri girerler ve saklandıkları yerden Daskalos Derviş'le Keşiş Benito'nun konuşmalarını dinlemeye başlarlar. Daskalos Derviş, Osman Bey'in kendisine kurulacak tuzaktan haberdar olduğunu söyler. Bu habere Keşiş Benito çok sevinir. Keşiş Benito da Notüs Gladyüs'ten bahsetmeye başlar. Notüs Gladyüs'ün Demircan'ı öldürdüğünü ve Liya'ya tecavüz ettiğini söyler. Orhan Bey'le Mavro duyduklarından sonra mağaradan çıkarlar ve Daskalos Derviş'le Keşiş Benito'nun dışarı çıkmalarını beklemeye başlarlar.

Keşiş Benito ve Daskalos Derviş mağaradan çıkınca kendilerini bekleyen Orhan Bey ve yanındakileri görürler. Daskalos Derviş her şeyi anlar. Âdem Ejderhası Pir Elvan Keşiş Benito'yu öldürür. Daskalos Derviş de mağaraya kaçar fakat ayağı kurtkapanına takılır bunun üzerine Âdem Ejderhası Pir Elvan onu da mağarada öldürür. Orhan Bey ve yanındakiler mağarada bulunan sandıkları alarak oradan uzaklaşırlar.

Yaptıkları ortaya çıkan Dünder Bey, Osman Bey'in konağında Âdem Ejderhası Pir Elvan tarafından öldürülür. Yakalanacaklarını anlayan Notüs Gladyüs ve Uranha ise yanlarına Pervane Subaşı'yı alarak bataklığa girip izlerini kaybettirmek isterler. Mavro ve Kerimcan ise onları takip etmektedir. Onların Issız Han'a girdiklerini görünce de sevinirler. Zira Issız Han'da Kel Derviş vardır. Uranha eline aldığı taşla Kel Derviş'i bayıltır ve onu mutfağa bağlar. Mavro ve Kerimcan Issız Han'ın mutfağına girerek Kel Derviş'i kurtarırlar. Notüs Gladyüs ve Uranha karşılarında Mavro'yla Kerimcan'ı görünce çok şaşırırlar. Mavro Uranha'yla Kerimcan da Notüs Gladyüs'le mücadele etmeye başlar. Kel Derviş ise fırsatını bulunca arkadan saldıracaktır. Notüs Gladyüs Kerimcan'la mücadele ederken ayağı kayar ve uçuruma yuvarlanır. Onu görüp şaşırان Uranha'nın bu şaşkınlığından yararlanan Mavro da elindeki kılıcı Uranha'ya saplar. Kel Derviş de kendisine taşla vuran Uranha'yı uçurumdan aşağı atar.

Kerimcan ağabeyi Demircan'ın intikamını aldıktan sonra Şeyh Edebalı'nın yanına gitmeye karar verir. Bacıbey ise Kerimcan'ın Şeyh Edebalı'nın yanına gideceğini öğrenince eline aldığı kırbaçıyla buna engel olmaya çalışır fakat Kerimcan annesinin elinden kırbaç alır ve Şeyh Edebalı'nın yanına gideceğini tekrarlar. Bacıbey ve Aslıhan bir şey yapamayacaklarını anlayınca odadan dışarı çıkarlar. Kerimcan da eline aldığı kitabı okumaya başlar.

2.3.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı

Devlet Ana adlı romanla ilgili mekânlar aşağıdaki şekilde tasnif edilmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır.

2.3.2.1. Somut Mekânlar

2.3.2.1.1. Açık Mekânlar

Karacahisar Kalesi Yakınlarındaki Bataklık

Karacahisar Kalesi yakınlarındaki bataklığın romanın en önemli mekânlarından biri olduğu söylenebilir. Zira yollarını kaybettirmek isteyen kişiler burayı kullanırlar. Bir yerden başka bir yere gitmek isteyenler kestirme olduğu için burayı kullanmak zorundadırlar. Bataklığın herkese ürküntü veren bir tarafı da vardır. Zira bataklığın dilini bilmeyen kişi, buraya gömülmektedir. “Değil insanları, koca kervanları bile yutan

batak, romanda, kötülüğün, karanlığın, ölümün simgesi” (Moran, 1991: 165)'dir. Bataklık ayrıca Türkler açısından Anadolu olarak da düşünülebilir. Zira Anadolu tarih boyunca birçok millete ev sahipliği yapmıştır. Bu milletler güçten kuvvetten düşünce düşmanları tarafından Anadolu'ya gömülmüşlerdir. Bizans'ın ve Anadolu'daki Bizanslı tefurların da zemini kaygan olan, dilini bilmediği için burayı geçemeyeceklerini düşündükleri Kayı aşiretini Anadolu'da hapsedip onları ortadan kaldırma düşünceleri de Anadolu'nun bataklığa benzetilmesi çerçevesinde değerlendirilebilir. Ayrıca bataklık için şu değerlendirme de yapılabilir. Romanın başkişilerinden biri olan Kerimcan'ın, Kerim Çelebi kimliğinden sıyrılıp Kerimcan olması üç aşamada gerçekleşir. Ayrılma, sınav (ölme) ve yeniden doğuş adlarını taşıyan bu “geçiş töreni” nde bataklık, Kerimcan için ölüp-dirilme aşamasının bir parçasıdır. Kerimcan Mavro'yla bataklığa girince onun öldüğüne dair haber Söğüt'e gelir. Bunun üzerine Bacıbey “vay batağa batıp giden bahtsız oğlum” (Tahir, 2010: 619) diyerek dövünür (Moran, 1991: 161-165) bu şekilde Kerimcan'ın sınav (ölme) aşaması gerçekleşir.

Üzerinden geçemeyen insanların kaderlerine hükmeden (Korkmaz, 1997: 182) bataklık, Mavro, Pop Markos, Keşiş Benito ve Pervane Subaşı tarafından geçilebilmektedir. Mavro'nun bataklığa dair şunları söylediği görülür:

...Gündüz bunaltır adamı namussuz batak, nerde kaldı gece... Gidersin bir zaman... Bildiğin sazlıktır. “Gözüm görmekte, aklım başımda” diye güvenirsin! “Ayak yordamıyla bulurum sağlam toprağı... Kötüsü gelirse, dağlar nah şurada... Geri basar girdiğim yerden çıkarım” dersin. Aman haaa... Aman ki ne kadar... Hele atlıysan, yüreğine hiç kuşku gelmez. Çünkü başın sazlardan yukarda... Aman olmaz. Çünkü ölümdür bunun sonu... Çünkü at ayağı, adam ayağından daha kötü saplanır. İlk tökezlemede bineğin yılar. Bakarsın dizleri titremeye başlamış, gözleri evlerinden uğramış... Hayvanın korkusu, ossaat, seni kavrar. Sökemeyeceğini anladın, döneceksin. Yedeklemek için attan indin mi, tamam, umduğun dağları da yitirdin! Yukarda gök, aşağıda batak... Dört yanın saz... Bata çıka debelenirken, bakarsın ki, kesinlik seni kapmış... Soluğun ağzına sığmaz olmuş... Batak iz saklamaz, sazlar nişan tutmaz. “Geri basmaktayım, eyvah, dönelemekteyim” kuşkusunun ardından, ölüm korkusu yüreğini sardı bil! Yüreğine korku düştüyse, çabalama boşuna!... Bırak, kartal kuşları, kel akbabalar gelip yüreğini gagasın, gözlerini oysun! (Tahir, 2010: 55-56).

Bataklıkta yaşanan ilk olay Keşiş Benito'nun, Notüs Gladyüs ve Uranha'yla birlikte Demircan'ın yanına gitmek için buradan geçmeye çalışmalarıyla ortaya konur. Notüs Gladyüs ve Uranha ne yapacaklarını bilemezler. Keşiş Benito bataklıkta, saldırgan yabani mandaların olduğunu söyleyince korkuları daha da artar. Keşiş Benito, bataklığı

nasıl geçeceğini bildiği için onları kısa bir süre içinde bataklıktan çıkartır (Tahir, 2010: 74-78).

Bataklıkta yaşanan bir diğer olay da Mavro ve Kerimcan'dan kaçan Pervane Subaşı, Notüs Gladyüs ve Uranha'nın burada yaşadıklarıyla ortaya konur. Notüs Gladyüs, Mavro'nun attığı okla yaralanmıştır. Uranha, Notüs Gladyüs'ün yaralandığını görünce gömleğini çıkartır. Notüs Gladyüs'ün belinde içi altınlarla dolu olan bir kemer vardır. Uranha bu kemeri görünce uygun bir zamanı kollayıp Notüs Gladyüs'ü öldürmeyi planlar. Notüs Gladyüs de Uranha'nın aklından geçen düşüncelerini anlar ve kemeri ona verir. Uranha, Notüs Gladyüs'ün bu davranışından çok etkilenir. Daha sonra almak şartıyla kemeri Pervane Subaşı'na verir. Pervane Subaşı da içi altın dolu kemeri alınca şövalyeleri bataklıkta bırakarak yanlarından kaçır. Bataklıkta yalnız kalan Notüs Gladyüs ve Uranha kendi çabalarıyla oradan kurtulurlar (Tahir, 2010: 616-625). Bataklık; yaşanan olaylarla, romandaki düğümlerin atıldığı ve tekrar bu düğümlerin çözüldüğü bir mekân konumundadır.

Köslük Meydanı

Osmanlı Devleti'nin kuruluş felsefesindeki değerler sisteminin sorgulandığı (Deveci, 2002: 792) *Devlet Ana* romanında bulunan Köslük Meydanı Söğüt'tedir ve romanın en önemli mekânlarından birisidir. Zira Köslük Meydanı, birçok olayın üzerinde yaşandığı yerdir. Köslük Meydanı'nda yaşanan ilk olay Demircan'ın öldürülmesinden sonra neye karar verileceğine dair yapılan toplantıyla başlar. Dünder Bey ve Daskalos Derviş, vakit kaybetmeden Karacahisar Kalesi'ne saldırılmasını isterler. Osman Bey ise beklemekten yanadır. Toplantı sürerken Ertuğrul Gazi'nin ölüm haberi gelir. Bunu fırsat bilen Akça Koca da Kayı aşiretine “Bey” olarak Osman Bey'i seçmek ister. Dünder Bey'in istememesine rağmen Köslük Meydanı'nda toplanan halk, Osman Bey'i Kayı aşiretine “Bey” olarak seçer (Tahir, 2010: 138-159). Osman Bey'in Kayı aşiretine “Bey” seçilmesi ve bu seçimden sonra Kayı aşiretinin bolluk ve berekete kavuşması “Çorak Ülke Arketipi” nin de gerçekleştiğini göstermektedir. Zira Ertuğrul Gazi yaşlılığının son noktasındadır. Kayı aşireti de bir ekmeğe muhtaç duruma gelmiştir. Ertuğrul Gazi'nin ölmesinden sonra yerine geçen Osman Bey döneminde Kayı aşireti zenginleşmiştir (Moran, 1991: 160-161).

Köslük Meydanı'nda yaşanan bir diğerk olay da Flatyos'un, Liya'nın katilini bulmak için esir ettiği Mavro'yla birlikte Köslük Meydanı'na gelmesiyle gerçekleşir. Flatyos Mavro'nun her şeyi anlattığını ve Liya'nın katilinin Demircan olduğunu söyler. Osman Bey ve Köslük Meydanı'nda toplanan halk buna bir anlam veremez. Zira Demircan'ı öldüren okların da Karacahisar okları olduğunu söylerler. Flatyos Mavro'yu alıp oradan uzaklaşmak ister fakat Bacıbey, Flatyos'un Mavro'ya bir kötülük edebileceğini düşünerek onu vermek istemez. Osman Bey de Bacıbey'i destekleyince Flatyos, bu duruma sinirlenerek Köslük Meydanı'ndan ayrılır (Tahir, 2010: 192-202). Köslük Meydanı, Kayı aşiretinin geleceğini etkileyen pek çok olayın yaşandığı bir mekândır.

Kuyucak Çeşmesi

Kuyucak Çeşmesi Söğüt'tedir. Bu çeşmeyi Ertuğrul Gazi yaptırmıştır. Kuyucak Çeşmesi Söğütlü kadınların bir araya geldikleri, konuşup sıkıntılarını paylaştıkları, Söğüt'e ve Kayı aşiretine dair bilgi alış verişinde buldukları yerdir. Kuyucak Çeşmesi romanda ilk olarak Aslıhan'ın buraya gelip Ertuğrul Gazi'ye dair kadınlara çeşitli bilgiler vermesiyle ortaya konur. Aslıhan, Ertuğrul Gazi'nin nakris isimli bir hastalığa yakalandığını, yatağından kalkamayacak duruma geldiğini Kuyucak Çeşmesi'nin başındaki kadınlara söyler. Bir süre sonra da yanlarına Kurt Ali Bey gelir. Kadınlar Kurt Ali Bey'in esaret altında oluşuna çok üzülürler ve esareten kurtulması için ona para verirler (Tahir, 2010: 118-125).

Kuyucak Çeşmesi'nin başında yaşanan olaylardan biri de su doldurmak için oraya gelen Aslıhan'ın yaşadıklarıdır. Aslıhan, Kuyucak Çeşmesi'nin başında Âdem Ejderhası Pir Elvan'ı görünce şaşırır. Zira Âdem Ejderhası Pir Elvan'ın niyeti iyi değildir. Aslıhan kendisine sarkıntılık etmeye başlayan Âdem Ejderhası Pir Elvan'dan kurtulmak için bağırmağa başlar. Aslıhan'ın sesini oradan geçmekte olan Kerimcan duyar ve elindeki kamçıyla Âdem Ejderhası Pir Elvan'ı döverek Aslıhan'ı kurtarır (Tahir, 2010: 130-134). Kuyucak Çeşmesi, Kayı aşiretinin kadınlarının bir anlamda sosyalleştikleri mekândır.

Dönmezköy Yakınlarındaki Çayır

Dönmezköy yakınlarındaki çayır, Demircan'ın çadırının bulunduğu yerdir. Orhan Bey'le Kerimcan, Demircan'ı görmek için buraya gelirler fakat Demircan'ın cesediyle karşılaşır.

— N'olmuş [Ne olmuş]? Kim o? — Ağama kıydılar... Yediler Kayı'nın babayiğidini... Vay anam!.. Yediler arslan [aslan] Ağamı! Orhan bir bakışta, oku, okun Karacahisarlı olduğunu, Demircan'ın garip çıplaklığını gördü. Kerim Çelebi hiçbirinin farkında değildi. Ölünün yanına çökmüş dövünüyordu: — Vurdular kahpelikle... Ardından vurdular (Tahir, 2010: 108).

Orhan Bey Demircan'ın sırtındaki okların Karacahisarlıların okları olduğunu görür. Onları çıkartıp saklatır. Demircan'ın cesedini de çadıra taşıttırır. Dönmezköy'den gelen Rumlar da Demircan'a çok üzürlüler. Orhan Bey, köyün papazı olan Pop Markos'u bir kenara çeker ve onunla konuşmaya başlar. Pop Markos Demircan'ın yanına Liya'nın geldiğini söyler. Orhan Bey de Demircan'ı Karacahisar oklarının öldürdüğünü, Osman Bey'in savaş atlarının çalındığını söyleyerek bu olayın basit bir kıskançlık olmadığı değerlendirmesini yapar. Onlar konuşurken Demircan'ın yardımcısı Ermeni Toros ağlayarak gelir. Demircan'ın öldüğünü öğrenmiştir. Orhan Bey işin iç yüzünün daha iyi anlaşılabilmesi için çayırdaki bulunan izlerin takip edilmesine ve çayırın yanında bulunan bataklığa girilmesine karar verir (Tahir, 2010: 108-115). Dönmezköy yakınlarındaki çayır, Demircan'ın ve Liya'nın ölümüyle romanın hareket unsurunu oluşturan olayların başladığı yerdir.

Ermeni Dervendi Adlı Boğaz

Ermendi Dervendi Bilecik topraklarındadır. Ermeni Dervendi'yle ilgili şu bilgilerin verildiği görülür: “Boğaz pek uzun değildi ama, göğe baş çekmiş keskin kayalarla gerçekten amansızdı. Canpazarı bir beldi ki, gayet korkunçlu, kuş uçuramaz melun bir geçitti. Hiçbir esinti, hiçbir ses olmadığı halde, sanki kayalar içlerinden uğulduyorlardı” (Tahir, 2010: 458). Karacahisar Tekfurunun kardeşi Flatyos, Çudaroğlu, Pervane Subaşı, Notüs Gladyüs ve Uranha Osman Bey'e burada tuzak kurarlar. Osman Bey Kurt Ali Bey'in haber vermesi üzerine tuzağa karşı önlem alır. Yanına aldığı akıncılarla Flatyos ve yanındakileri tuzağa düşürür ve onları yener (Tahir, 2010: 458-462).

Ermeni Dervendi'nde yaşanan olaylardan biri de Kozpınar Meydanı'ndan kaçan Pervane Subaşı, Notüs Gladyüs ve Uranha'nın burada tuzağa düşürülmesidir. Mavro attığı okla Notüs Gladyüs'ü sağ omzundan vurur. Pervane Subaşı ve Uranha neye uğradıklarını şaşırırlar ve Notüs Gladyüs'ü de alarak oradan uzaklaşırlar (Tahir, 2010: 613-616). Ermeni Dervendi, Notüs Gladyüs'le Uranha'nın ölmeden önce zorunlu olarak uğradıkları son mekândır.

Kanlı Boğaz

Kanlı Boğaz Karacahisar Kalesi yakınlarında, Issız Han'a giden yolun üzerindedir. Kanlı Boğaz'ın içinden Kanlı Dere akmaktadır. Kanlı Boğaz'ın sağ yanı derin bir uçurumdan sol yanı ise çeşitli kayalardan oluşmaktadır. Kanlı Boğaz, Karacahisar topraklarına gitmeye çalışan Notüs Gladyüs'le Uranha'nın buradan geçmeye çalışmalarıyla ortaya konur. Onları takip eden Mavro ve Kerimcan da Kanlı Boğaz'dan geçerler (Tahir, 2010: 627-631). Kanlı Boğaz'ın sağ yanında derin bir uçurumun olması, sol yanında da çeşitli kayaların bulunması geçilmesi zor bir mekân olduğunu göstermektedir.

Keşiş Benito'nun Mağarasının Önündeki Meydan

Keşiş Benito'nun mağarası İnönü Kalesi yakınlarındadır. Meydan da bu mağaranın önündedir. Meydan, Keşiş Benito'nun burada öldürülmesiyle ortaya konur. Orhan Bey, Mavro, Kerimcan ve Âdem Ejderhası Pir Elvan Daskalos Derviş'i takip ederek mağaraya gelirler. Keşiş Benito'yla Daskalos Derviş mağaradan çıkınca da önlerini keserler. Âdem Ejderhası Pir Elvan Keşiş Benito'yu yakalamak için yanına gittiğinde Keşiş Benito zehirli bir bıçak çıkartarak Âdem Ejderhası Pir Elvan'ı öldürmek ister fakat çıkarttığı bıçakla kendisi ölür. Keşiş Benito'nun öldüğünü gören Daskalos Derviş de mağaraya kaçar (Tahir, 2010: 573-575). Meydan, roman boyunca birçok işin planlayıcısı olan ve Kayı aşiretinin aleyhinde çalışan Keşiş Benito'nun öldürüldüğü yer olması bakımından dikkat çekmektedir.

Romanda ayrıca Afrika Kıtası, Dönmezköy yakınlarındaki orman, Karadeniz, Akdeniz, Marmara Denizi ve Basra Körfezi, Dönmezköy'deki Göl, Simanvna Gölü, Karasu Nehri, Sarısu Nehri, Domaniç Yaylası, Kamağan Derviş'in Mağarasının Önündeki Çayır, Rodos, Lindos, Nesirez, Malta, Kıbrıs ve Kanarya Adası, Keşiş Dağı, Yeşil Dağ, Yellice Dağı, Koca Dağ, Bozdağ ve Sipahi Dağı, Bilecik Yolundaki Tepe, Gemlik Limanı, Bacıbey'in evinin bahçesi, Kaplan çavuşun evinin bahçesi, Karacahisar, Bilecik, İznik ve Konya Kalesi, İran, Mısır, İtalya, Endonezya, Irak, Sudan, Çin ve Hindistan ülkesi, Bursa, İnegöl, Kütahya, İznik, Konya, İstanbul, Eskişehir, Sivas, Keyseri, Aydın, Bodrum, Vire, Ankara, Bolu, Adana, Taraklı, İğneci, Amasya, Çat, Lazik, Darendede, Kemah, Erzincan, Gürün, Bilecik, Afyon, Gemlik, Karaman, Ermenak, Seyitgazi, Diyarbakır, Lefke, Bağdat, Buhara, Horasan, Moskova, Şam, Tebriz, Halep

ve Pekin şehri, Kozpınar Meydanı, Dönmezköy, Sarıköy, Tuna ve Oluklu Köyü, Karacahisar, Kocahisar ve Cuma Pazarı, İnönü Çarşısı, Halep Çarşısı ve Demirciler Arastası, Dargın Pınar ve Oynaşhisar adlı mekâna da yer verilmiştir.

2.3.2.1.2. Kapalı Mekânlar

Issız Han

Issız Han'ın, romandaki en önemli mekân olduğu söylenebilir. Zira romandaki düğümlerin atıldığı ve yine düğümlerin çözüldüğü yer Issız Han'dır. Roman boyunca adından söz ettirecek olan Notüs Gladyüs'le Uranha ilk kez Issız Han'da ortaya çıkarlar ve romanın sonunda da Issız Han'da öldürülürler. Issız Han, Kerimcan'ın “geçiş töreni” nin üçüncü ve son aşaması olan “yeniden doğuş” unun da gerçekleştiği yerdir. Öyle ki Kerimcan, ağabeyi Demircan'ı öldüren Notüs Gladyüs ve Uranha'yı burada öldürür ve “geçiş töreni” ni tamamlar (Moran, 1991: 161-165). Ayrıca Issız Han, Kerimcan'ı büyüyle eşikten geçiren ve rahim imgesi olan “balının karnı”yla da simgelenen yerdir. Eşikten içeri giren Kerimcan, Kerim Çelebi'yi yok etmiş, yeniden doğarak kendi bedeninde yeni bir ruha bürünmek için adım atmıştır (Campbell, 2010: 107-108).

Issız Han, Karacahisar Kalesi yakınlarındaki Kanlı Boğaz'dadır. Kanlı Boğaz'ın tepesinde olduğu için kenarları uçurumdur. Issız Han'ın ismiyle ilgili Mavro'nun şunları söylediği görülür:

...Burası yapılışında han değildir. Çok eskiden, Selçuklu'ya [Selçukluya] karşı palangalar sıralamış imparatorumuz [İmparatorumuz] dağların başına... Bura, binbaşı hisarıymış... Selçuklu sürüp gelip İznik'imizi aldığında, binbaşı da kalmamış yüz başı da... Babam rahmetli, kör Yahudi işinde Karacahisarlıya kahredince, anamızı alıp gelmiş... Bakmış “Kanlı Boğaz Hanı” denecek, “Issız handır [Han'dır] buranın adı,” demiş... (Tahir, 2010: 15).

Issız Han'a önce Mavro'nun annesi ve babası gelir. Mavro burada doğar. Mavro, anne ve babası ölünce ablası Liya'yla Issız Han'da yaşamaya başlar. Mavro için Issız Han, varlığın değer niteliği kazandığı, kapalı, korunmuş, sıcacık bir yaşamı ifade eder (Bachelard, 1996: 35).

Issız Han romanda ilk olarak Notüs Gladyüs'ün buraya gelişiyle ortaya konur. Notüs Gladyüs'ün gelişiyle de Mavro için “dünya köşesi” olan Issız Han (Bachelard, 1996: 32) huzursuzlukların başladığı, mutsuzluk kaynağı olan (Tekin, 2003: 147) bir mekân haline dönüşür. Notüs Gladyüs, Issız Han'a gelir gelmez Liya'ya âşık olur. Mavro'yla Kayı

aşiretine dair sohbetler eder. Mavro'yu kendi yanına çekmek için de onu şövalye yapacağını söyler. Mavro bu teklife çok sevinir fakat ablası Liya'nın da ikna edilmesini ister. Bir süre sonra Issız Han'a yedi kişi gelir. Bunlardan ikisi Yunus Emre'yle esir olan Kurt Ali Bey'dir. Diğer beş kişiyse cavlaktır. Daha sonra da Issız Han'a Uraha'yla Keşiş Benito gelir. Kurt Ali Bey esaretiyle ilgili Notüs Gladyüs'e bir mektup yazdırır. O sırada Liya elindeki suyla çıkagelir. Kurt Ali Bey'in ayaklarını yıkayacaktır. Orada bulunanlar buna çok şaşırırlar. Notüs Gladyüs de Liya'ya daha çok bağlanır. Ertesi gün Notüs Gladyüs gizlice Liya'nın odasına girer ve Liya'ya saldırır. Liya, zehirli olduğunu söylediği bıçağını çıkartınca Notüs Gladyüs odadan çıkmak zorunda kalır (Tahir, 2010: 7-67).

Issız Han'ın, Notüs Gladyüs'le Uranha'nın öldürüldükleri yer olduğu da görülür. Yaralı olan Notüs Gladyüs, Uranha'yla birlikte Issız Han'a gelir. Handa bulunan Kel Derviş'i bayıltan Uranha onu mutfağa bağlar. Şövalyeleri takip eden Kerimcan ve Mavro da Issız Han'a gelirler. Kel Derviş'i kurtararak şövalyelerin karşısına çıkarlar. Mavro Uranha'yla Kerimcan da Notüs Gladyüs'le dövüşmeye başlar. Mücadele sırasında Notüs Gladyüs'ün ayağı kayar ve Notüs Gladyüs uçurumdan yuvarlanır. Uranha da Kel Derviş'in bıçağıyla yaralanır. Kel Derviş Uranha'yı da uçurumdan aşağı atar ve şövalyeler öldürülür (Tahir, 2010: 631-640). Roman boyunca birçok olayın sahnesi olan ve ön plana çıkan Issız Han'ın, Notüs Gladyüs ve Uranha'nın ölümleriyle romanın son bulunduğu yer olması bakımından da dikkat çektiği söylenebilir.

Keşiş Benito'nun Mağarası

Keşiş Benito'nun mağarası İnönü Kalesi yakınlarındadır. Mağaraya dair şu bilgilerin verildiği görülür:

Keşiş Benito'nun, kasılarak, dünya nimetleriyle “değiştim” dediği mağara çorak bir tepenin tam ortasındaydı. Geniş ağzı, uzaktan bakılınca bu tepeyi, çenelerini çatırdatarak esneyen dişsiz bir devenin dazlak kafasına benzetiyordu. Arkasını batağa vermişti. Yüzü batıya, Ertuğrul Bey'in uç topraklarına dönüktü. Önünden geçen yol gökle yerin kavuştuğu çizgiye kadar, bükülmeden uzanıyordu. Ne ev vardı, ne ağaç, ne de ekili bir karış yer... (Tahir, 2010: 68).

Keşiş Benito, bütün ihtiyaçlarını bu mağarada karşılar. Mağaranın girişine, içeri kimsenin girmemesi için kurtkapanı kurmuştur. Mağara Notüs Gladyüs ve Uranha'nın buraya gelişleriyle romanda ortaya konur. Notüs Gladyüs ve Uranha, Demircan'ın

yetiştirdiği atları çalmak için Keşiş Benito'yla işbirliği yapar. Mağarada Moğol elbiseleri giyinerek ok torbalarını Karacahisar oklarıyla doldururlar ve oradan ayrılırlar (Tahir, 2010: 68-72).

Keşiş Benito'nun mağarasına Kerimcan'ın da geldiği görülür. Mağara, Kerimcan'ın “geçiş töreni” nin ikinci aşaması olan ölme ve yeniden doğuşun gerçekleştiği yerdir. Kerimcan Keşiş Benito'nun gizli saklı işlerle uğraştığından şüphelendiği için tek başına mağaraya girer. Mağarada Keşiş Benito'nun giydiği Kara Kılavuz'un elbiselerini görür ve Kara Kılavuz'un Keşiş Benito olduğunu anlar. Daha sonra mağaradaki sandığı görür. Sandığın içinde çok değerli kitaplar ve heykeller vardır. Kerimcan, kitapların ve heykellerin alıntı olduğunu fark edince her şeyi anlar (Moran, 1991: 164). Kerimcan için “...kuluçkaya yatıp yenilenmek üzere kapatıldığı gizli bir oyuk” (Jung, 2011: 66) olan mağara, oradan ayrılmak istediği zaman geçit vermeyen bir mekâna dönüşür. Zira Kerimcan'ın ayağı Keşiş Benito'nun kurduğu kurtkapanına yakalanmıştır. Ayağını kurtkapanından güçlükle çıkartan Kerimcan, mağaradan ayrılır (Tahir, 2010: 472-477).

Keşiş Benito'nun mağarasına Orhan Bey'le Mavro'nun da geldiği görülür. Dündar Bey'in yardımcısı Daskalos Derviş, Keşiş Benito'yla görüşmek için mağaraya gelir. Orhan Bey'le Mavro da bir kenara saklanıp onların konuşmalarını dinlemeye başlarlar. Daskalos Derviş Osman Bey'in kendisine kurulan tuzaktan haberdar olduğunu Keşiş Benito'ya söyler. Keşiş Benito da Liya'yla Demircan'ı öldürenlerin Nots Gladyüs'le Uranha olduklarını Daskalos Derviş'e söyler. Onların konuştuklarını da Orhan Bey'le Mavro saklandıkları yerden hayretler içinde dinlerler (Tahir, 2010: 565-572). Keşiş Benito'nun mağarası romanın entrika ağlarının rldğu yerdir. Romanda sır olarak kalan birçok olayın burada aydınlandığı görülür.

Bacıbey'in Evi

Bacıbey'in evi, Kerimcan'ın buraya gelip Kerimcan kimliğinden sıyrılarak tekrar Kerim elebi'ye dönüşmek istemesiyle romanda ortaya konur. Kerimcan, yapılan fetihlerden sonra eve gelir ve kılıcını bırakır. Zira Bilecik'e gidecek ve şeyh Edebali'nin medresesine hoca olacaktır. Yanına gelen Aslıhan'a da bu düşüncesini söyler. Aslıhan ne yaparsa yapsın Kerimcan'ı hocalık fikrinden ayıramayacağını anlayınca onun fikrini kabul eder fakat eve gelen Bacıbey, Kerimcan'ın elindeki kitapları görünce çok sinirlenir ve kitapları ocakta yakmasını ister. Kerimcan, Bacıbey'in elindeki kılıcı alır

ve kitapları yakmayacağını, hocalık yapmak istediğini ona söyler. Bacıbey de Kerimcan'ın ciddi olduğunu görünce ne yapacağını bilemez ve Aslıhan'ı da alarak evden dışarı çıkar. Evde kalan Kerimcan da Keşiş Benito'nun mağarasından getirdiği kitapları okumaya başlar (Tahir, 2010: 644-651). Kerimcan'ın bu evde, romanın başından beri yapmak isteyip de yapamadığı kitap okuma eylemini gerçekleştirdiği ve iç huzurunu yakaladığı görülür.

Demircan'ın Çadırı

Demircan'ın çadırı Dönmezköy yakınlarındadır. Demircan'la Liya çadırdayken Ertuğrul Gazi'i için yetiştirilen atları çalmaya gelen Notüs Gladyüs ve Uranha onları görür. Notüs Gladyüs attığı okla Demircan'ı sırtından vurur ve öldürür. Demircan'ın öldüğünü fark edemeyen Liya, karşısında Notüs Gladyüs'le Uranhayı görünce ne yapacağını şaşırır. Notüs Gladyüs Issız Han'da yapmak isteyip de yapamadığı tecavüzü burada gerçekleştirir. Daha sonra da Liya'yı boğarak öldürür (Tahir, 2010: 78-84). Çadır, yaşanan ölümlerle Nötüs Gladyüs'le Uranha'nın ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Selçuklu Sultanının Sarayı

Selçuklu Sultanının sarayı Konya'dadır. Saray; Kaplan Çavuş'un, Osman Bey tarafından elçi olarak buraya gönderilmesiyle romanda ortaya konur. Kaplan Çavuş'un sarayla ilgili şunları söylediği görülür: "...Oturacak yer aradım. Koca Sultan Mesut divanhanesinde minder şurda [şurada] kalsın, tazı altına serilecek çul yok..." (Tahir, 2010: 492). Kaplan Çavuş Osman Bey'in, Karacahisar Kalesi'nin alması için Selçuklu Sultanından yardım istemek amacıyla kendisini görevlendirdiği için bir an önce Selçuklu Sultanıyla görüşmek ister. Selçuklu Sultanı bir aracı göndererek düşüncelerini söyler:

...“Bana uçlardan böyle kâğıtları, sakın yazmasınlar!” diyesi... “Tekfur hisarı basmanın, uyur yılanı uyarmanın sırası hiç değildir,” diyesi... “İstanbul Kayzeri Andronik'in bacısını Argun İlhan'a vereceğinden ve de marazı atlatır atlatmaz İlhan'ın kırk bin kişilik orduyla gidip İznik'ten gelini alacağından bunların haberi yok mu?” diyesi... “Türkmen göze hiç görünmesin ve de ayakaltında dolaşıp kendini perişanlatmasın,” diyesi... “İlhan'ın ülkeyi, imparatora [İmparatora] başlık vereceği söylenmektedir. Durum gayretle korkuludur. Bana yazdıkları kâğıdı okumamla yakmam bir oldu. Konya'da Moğol casusu ve de Kayzer casusu kum gibidir. Bu ulak bize kâğıt getirdiğini, birine söylese değil, aklından geçirse, düşünde görse, bak neler olur,” diyesi... “Oturdukları yerde otursunlar, kimseye sakın bulaşmasınlar,” diyesi... “Bu ulak, buralarda hiç eğleşmesin, atına hoplayıp

dakka [dakika] geçirmeden savuşmaya baksın,” diyesi... “Soranlara ulak geldiğini dedi mi, Moğol sopasına dayanamayıp kâğıt getirdiğini söyledi mi, önce kazığa geçiririm, sonrası derisine saman doldururum, bunu böyle bilsin,” diyesi... (Tahir, 2010: 493).

Kaplan Çavuş kendisine verilen bilgiler üzerine saraydan ayrılır (Tahir, 2010: 493). Selçuklu Sultanının sarayı Kaplan Çavuş'un anlatımıyla ortaya konmaktadır. Selçuklu Devleti'yle saray arasında paralellik kurulabilir. Güçten, kuvvetten düşen Selçuklu Devleti sarayına da yansımış; eski ihtişamlı görünümünden uzaklaşmıştır.

Osman Bey'in Konağı

Romanın en önemli mekânlarından biri olan Osman Bey'in konağı Söğüt'tedir. “Bey Evi” de denilen konağın dış görünüşü ve iç özelliklerine dair romanda herhangi bir bilginin verilmediği görülür. Osman Bey bu konakta babası Ertuğrul Gazi, annesi Hayma Hatun, karısı Mal Hatun ve oğlu Orhan Bey'le birlikte yaşar. Osman Bey Kayı aşiretini bu konaktan yönetir. Konak önemli kararların alındığı, yapılacak fetih hareketlerine karar verildiği bir yerdir. Konak öncelikle Orhan Bey'in, Demircan'ın öldüğü haberini söylemek için buraya gelmesiyle romanda ortaya konur. Haberi öğrenen Ertuğrul Gazi, Osman Bey'in acele karar vermemesini, savaş isteyeceğini düşündüğü Dündar Bey'e engel olmasını ve ertesi gün Şeyh Edebalı'nın yanına gitmesini ister (Tahir, 2010: 125-128).

Osman Bey'in konağında yaşanan olaylardan biri de Kamağan Derviş'in buraya gelip Ertuğrul Gazi'ye ve Osman Bey'e Demircan'ın ölümüyle ilgili bilgi vermesiyle ortaya konur. Kamağan Derviş, Keşiş Benito'nun Kara Kılavuz kılığına girdiğini, yanındaki Notüs Gladyüs ve Uranha'ya da Moğol elbiseleri giydirek mağarasından ayrıldığını söyler. Demircan'ın öldürülmesiyle onlar arasında bağlantı kurar (Tahir, 2010: 159-165).

Orhan Bey'in Kerimcan'a, Nurettin Bey'in konağına gitme görevini de Osman Bey'in konağında verdiği görülür. Nurettin Bey, öğlen yemeği için Alışar Bey'i çağırarak, Alışar Bey de Bal Hatun'un Osman Bey'e istenmesi için aracı olacaktır (Tahir, 2010: 248-254).

Orhan Bey'in Kerimcan'la Osman Bey'in konağında, Alışar Bey'in yaptıklarını konuştukları da görülür. Alışar Bey, Bal Hatun'u Osman Bey'e değil kendisine

istemiştir. Osman Bey de Alişar Bey'le yüz yüze konuşmak istediğinden Kerimcan'ı Nurettin Bey'in konağına gönderme kararı alır. Kerimcan, Nurettin Bey'e Alişar Bey'i öğlen yemeğine çağırmasını söyleyecektir (Tahir, 2010: 353-355).

Osman Bey'in konağına Kaplan Çavuş'un da geldiği görülür. Kaplan Çavuş, Selçuklu Sultanından getirdiği haberleri Osman Bey'le Şeyh Edebalı'ye verecektir (Tahir, 2010: 484-492). Kaplan Çavuş getirdiği haberleri söylemeye başlar:

...Onu gördüm ki, Şeyhim, Konya Sarayı'nda lâf anlar adam kalmamıştır, saray, saraylıktan çıkmış, sözüm burdan [buradan] dışarı, çingen çadırına dönmüştür. Say ki Moğol talanına uğramış fukara köy evidir. Altından gümüşten geçtim, tunç, şamdan, bakır mangal yoktur. Mumları, toprak çanakların kırıklarına diki dikivermişler. Şurda [şurada] burda [burada] yağ kandilleri gördüm ki, dul karılar ellerine almaz... — Konya'dan yeterince asker, yarar mancınık istediğimize gülermiş meğerse... ..Konya'da adam kalmamıştır. Çarşı pazar, arasta bedesten kapalı... Kaçabilen savuşmuş, dizleri gövdesini taşıyamayanlar kalmış... “Cuma camisinde, beş on gezgin derviş, birkaç sakat dilenci varsa vardır,” dedi, Şeyh kardaşınız... Karatay Medresesi'nde tavuklar eşinmekte, Sahip Ata Mescidi, Türbesi, ören olmuş göçmekte imiş... “Bedrettin Muslihin Sırçalı Medresesi'nde sırça şurda [şurada] kalsın, sağlam taş bulamazsın,” dediler. Sultan'ın [Sultanın] akçası ayarsızlıktan geçmezlenmiş. Bu yüzden bölüklerde asker kalmamış... Çeri kılığında dolaşanlar, şarap sarhoşu besmelesizler... Gündüz gözüne hamam basıp çıplak avrat sürümektelermiş, bağırta çağırta, doğru mu eğri mi seçmeden... ..Konya'nın Selçuk Sultanlığı'nı öldü bilmeli, kendi gücümüzden gayrısına hiç güvenmemeli... (Tahir, 2010: 493-497).

Osman Bey ve Şeyh Edebalı Kaplan Çavuş'un sözlerinden sonra bir süre düşünürler. Ardından Osman Bey, Karacahisar Kalesi'ni tek başlarına alabileceklerini söyleyerek Şeyh Edebalı'den izin ister. İzni almasından sonra da hazırlıklara başlamak için Şeyh Edebalı'nın yanında ayrılır (Tahir, 2010: 497-498).

Orhan Bey'in, Lotüs'ü kaçırma düşüncesini Osman Bey'in konağında Şeyh Edebalı'yle konuştuğu görülür. Orhan Bey, Lotüs'ün kendisini kaçırmasını istemesi üzerine Akça Koca'nın yanına gelir. Akça Koca'dan babasıyla konuşmasını ister. Akça Koca Osman Bey'le konuşur ve Orhan Bey'in istediğini yapmasını söyler. Bunun üzerine Orhan Bey de konaktan ayrılır (Tahir, 2010: 530-533). Orhan Bey'in konaktan ayrılmasından sonra Osman Bey, Orhan Bey'i geri çağırır ve Lotüs'ten vazgeçmesini, Bilecik Tekfuruyla aralarının bozulmasının iyi olmayacağını ona söyler. Orhan Bey babasının sözleri üzerine çok üzülür ve konaktan ayrılır (Tahir, 2010: 534-536).

Osman Bey'in konağına Sarı Aratos'un da geldiği görülür. Sarı Aratos Osman Bey'e, Bizanslı tekfurların yaptıklarından bahseder. Osman Bey'in, Karacahisar Kalesi'ni

fethetmesi onları endişeye düşürmüş, Bilecik Tekfurunun da desteğini alarak Osman Bey'e karşı bir ittifak kurmuşlardır. Osman Bey bunu öğrenince dost olarak bildiği Bilecik Tekfuruna çok sinirlenir (Tahir, 2010: 543-547). Kayı aşiretiyle ilgili bilgileri Bizanslı Tekfurlara kimlerin verdiğini sorgulamaya başlar. Yanında bulunan Akça Koca da Dünder Bey'in yapabileceğini söyler. Osman Bey kendisine karşı kurulan ittifakı bozmak ve tekfurları ortadan kaldırmak için onlara saldırmayı düşünür. İlk olarak da Domaniç Yaylası'na çıkılacağını emreder (Tahir, 2010: 551-552).

Son olarak Osman Bey'in konağında Dünder Bey'in öldürüldüğü görülür. Osman Bey, kendilerine ihanet eden kişinin Dünder Bey olduğunu tespit ettikten sonra onu konağa çağırır. Dünder Bey bu çağrılışa bir anlam veremez. Osman Bey odada hazır bulunan Kerimcan ve Mavro'yu konuşturur. Onlar da Daskalos Derviş'in, Keşiş Benito'nun mağarasında söylediklerini odada bulunanlara söylerler. Dünder Bey bu sözler üzerine bıçağını çıkartıp Osman Bey'e atar fakat bıçak isabet etmez. Kenarda hazır bekleyen Âdem Ejderhası Pir Elvan da çıkarttığı bıçağı Dünder Bey'in göğsüne saplar ve onu öldürür (Tahir, 2010: 577-580). Osman Bey'in konağı hem yaşam alanı hem de devlet işlerinin görüşülüp karara bağlandığı yönetim merkezidir. Yapılacak fetih hareketlerine, alınacak kararlara hep bu konakta karar verildiği görülür.

Şeyh Edebali'nin Tekkesi

Şeyh Edebali'nin tekkesi Eskişehir yakınlarındaki İtburnu köyündedir. Tekkeye dair şu bilgilerin verildiği görülür:

Ünlü Ahi Şeyhi Edebali'nin İtburnu'ndaki tekkesi, yüksekten bakılırsa, bir su geçidini kesmek için düze yapılmış, güçlü bir hisara benziyor, iç avluların duvarlarla bölünmesi, bu benzerliği artırıyordu. Tekke buraya kurulurken, herhangi bir saldırıda, imdat yetişene kadar, dayanma hesapları da, hiç yapılmamış değildi. Küçük bir dere, kalın taş duvarların altındaki demir parmaklıklmazgallardan geçip bütün avluları dolaştıktan sonra Sarısu'ya karışmaktaydı. Çevresinde birkaç derviş evi, ekilmiş topraklar, meyvalıklar, bağlar vardı. Salt tekkede barınanların kadın erkek, çoluk çocuk, elli kişiyi bulduğu biliniyordu (Tahir, 2010: 179-180).

Tekke Ertuğrul Gazi'nin ölümünden sonra “Bey” olan Osman Bey'in, Kerimcan'la birlikte buraya gelip Şeyh Edebali'yi ziyaret etmesiyle romanda ilk kez ortaya konur. Şeyh Edebali, Osman Bey'in genç ve tecrübesiz olduğunu, kendisinden akıl almaya geldiğini düşünür. Osman Bey konuşmaya başlayınca hakkındaki düşüncelerden vazgeçer. Osman Bey Konya'nın üzerine gitmeyeceğini, yüzünü batıya Bizanslı

tekfurlara döneceğini söyleyince Şeyh Edebalı Osman Bey'i desteklemeye karar verir (Tahir, 2010: 179-192).

Şeyh Edebalı'nın tekkesine Alışar Bey'in de geldiği görülür. Alışar Bey, Bal Hatun'u ister fakat Şeyh Edebalı, kızının bey konaklarının işlerini yapamayacağını ve oralarda ezileceğini söyler. Alışar Bey bu kez de başlık parası vermeyi teklif eder. Bu teklif üzerine de Şeyh Edebalı, kızının esir olmadığını söyleyerek Alışar Bey'i tekkeden gönderir (Tahir, 2010: 266).

Şeyh Edebalı'nın tekkesine Alışar Bey'in gönderdiği Hocana adlı kadının da geldiği görülür. Hocana, yaptığı çeşitli nuskalarla Bal Hatun'u Osman Bey den soğutup Alışar Bey'e âşık etmeye çalışır fakat Bal Hatun Osman Bey'den vazgeçmez (Tahir, 2010: 270).

Son olarak Şeyh Edebalı'nın tekkesine Osman Bey'in bir kez daha geldiği görülür. Şeyh Edebalı, Alışar Bey'in Bal Hatun'a karşı yaptıklarını duyunca kızını Osman Bey'e vermek ister. Tekkeye çağırıldığı Osman Bey'e Bal Hatun'u kendi eliyle teslim eder. Osman Bey'le Bal Hatun ilk gecelerini tekkede geçirirler (Tahir, 2010: 399-404). Tekke, Bal Hatun'la Osman Bey'in kavuştukları mekân olması bakımından dikkat çekmektedir.

Bacıbey'in Aşevi

Bacıbey'in aşevi Söğüt'tedir. Aşevi, romanın en önemli mekânlarından biridir. Kerimcan'ın, Kerim Çelebi kimliğinden sıyrılarak Kerimcan olması bu aşevinde gerçekleşir. Kerimcan, ağabeyi Demircan'ın ölümünden sonra buraya gelir. Annesi Bacıbey'in bütün kitaplarını ocağa atarak yakıldığını görür. Bacıbey, Kerimcan'ın artık hocalık yapmayacağını, Demircan'ın elbiselerini giyinip kılıcını alarak savaşçı olacağını söyler. Kerimcan bu isteği kabul etmek istemese de Bacıbey'in şakasının olmadığını anlar ve söylediklerini yapar. Bacıbey, Kerim Çelebi'nin ismini de Kerimcan olarak değiştirdiğini söyler (Tahir, 2010: 134-138). Aşevinde, Kerim Çelebi'nin hocalık hayallerinin son bulduğu, romanın sonuna kadar sürecek olan intikam ateşiyile doldurulduğu görülür.

Romanda ayrıca Kaplan Çavuş'un evi, Akça Koca'nın evi, Lazik'teki kadılık evi, Çingenerin çadırı, Kostî Çavuş'un Odası, Nurettin Bey'in Konağı, Alışar Bey'in konağı, İnegöl Tekfurunun konağı, Kaplan Çavuş'un dükkânı, Kıbrıs Manastırı,

Ayasofya Kilisesi, Eskişehir'deki cami, Sahip Ata Mescidi, Karatay Medresesi, Sırçalı Medrese ve Konya Medresesi, Osman Bey'in konağındaki aşevi, Şeyh Edebali'nin konağındaki aşevi, Şeyh Edebali'nin tekkesindeki konukevi, Kaplan Çavuş'un evindeki sundurma, Karacahisar zindanı, Bilecik Kalesi'ndeki mahzen, Yarhisar Kalesi'ndeki kule, Karacahisar Kalesi yakınındaki değirmen, Sahip Ata Türbesi, Ilıca Hamamı ve Osman Bey'in konağındaki ahıra da yer verilmiştir.

2.3.2.2. Soyut Mekânlar

2.3.2.2.1. Duyusal Mekânlar

Pervane Subaşı'nın Rüyası

Pervane Subaşı'nın rüyasındaki mekânların, duyusal mekânların örnekleri olduğu söylenebilir. Pervane Subaşı rüyasında, Ankara'daki bir camidedir. Bağırsakları bozulduğu için camiden çıkmak ister fakat caminin kalabalık oluşu onun çıkmasını engeller. Yanına gelen bir kişi ona sıkıntısını sorar. Pervane Subaşı da söyleyince adam onu göz açıp kapayıncaya kadar ıssız bir yere götürür. Pervane Subaşı kendisine yardım eden kişinin Hızır olduğunu düşünür ve elini öpmeye çalışır. Ona yardım eden kişi de Pervane Subaşı'yı döver. Pervane Subaşı'nın rüyasında geçen Ankara, cami ve ıssız bir yer duyusal mekânlara örnek verilebilir.

Yunus Emre'nin Rüyası

Yunus Emre, Şeyh Edebali'nin tekkesinde kaldığı bir gece bir rüya görür. Gördüğü rüyadaki mekânlar duyusal mekânların örnekleridir. Yunus Emre'nin rüyası şu şekildedir:

...Şeyh Edebali Efendimizin mübarek kucaklarından bir ay doğdu, ...Osman Bey'iniz de iki dizi üstünde sağ yanımdadır ve de tespihe girmiştir. Gökleri bezeyen ay, inip geldi, göğsüne yaslandı, gövdesine karıştı. "Aman nedir, ne hikmettir?" dememize kalmadı, ayın gömüldüğü yerde bir fidan belirdi, yeşerip büyüdü, göklere dal budak saldı. Toprağın, denizlerin yüzünü kapladı. Kaf dağlarının ve de Toros dağlarının ve de Atlas dağlarının ve Hosma dağlarının doruklarını gölgesine aldı. Fırat ırmağı, Dicle'yi, mübarek Nil'i, Frenk içindeki coşkun Tuna'yı kavradı. Uçsuz bucaksız çöller, bozkırlar, çayırli çimenli ovalar, sahralar, yedi denizler ve de ağaç denizinden nişan verir derin ormanlar, uzakların parlak gümüş kubbeli, göğe baş çekmiş kuleli, Firavun çağından kalma nice nice anıtlı nice kentler geldi, hep bu ağacın altına sokuldu. (Tahir, 2010: 220-221).

Yunus Emre'nin rüyasındaki duyusal mekânlar: denizler, Kaf Dağı, Toros, Atlas ve Hosma Dağları, Fırat, Dicle, Nil ve Tuna Nehri, çöller, bozkırlar, ovalar, ormanlar, kentler şeklindedir.

Romanda ayrıca Alamut Dağı, Serendip Adası ve Kaf Dağı fantastik; cennet, cehennem ve Sırat Köprüsü ise metafizik mekân olarak geçmektedir.

2.3.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi

Devlet Ana romanındaki mekânlar genel olarak değerlendirildiğinde şunlar söylenebilir: Romandaki mekânların bütünü somut mekânların oluşturduğu görülür. Soyut mekânlar ise ismi geçen birkaç mekân dışında sayıca çok azdır. Somut mekânı oluşturan açık ve kapalı mekânlara bakılacak olursa romandaki hareket unsurunun açık mekânları biraz daha ön plana çıkarttığı söylenebilir. Açık veya kapalı olsun romandaki mekânların yaşanan olaylara zemin hazırlamaları bakımından işlevsel oldukları söylenebilir. Yazarın amacının, Kerimcan'ın başından geçen olayları anlatmak ve Osmanlının devletleşme çabalarını ortaya koymak olduğu göz önüne alındığında mekânların, olayların gölgesinde kaldığı söylenebilir.

Romanda açık ya da kapalı olsun dikkat çeken mekânların olduğu görülür. Bunlardan biri Karacahisar Kalesi yakınlarındaki bataklıktır. Bataklık, üzerinden geçmeye çalışan insanlara korku verir. Bataklığı geçmeyi bilmeyen kişiler buraya girdiklerinde bu hareketlerini canlarıyla öderler. Osman Bey'in konağının, romanın dikkat çeken bir diğer mekânı olduğu söylenebilir. Zira Osman Bey'in, Kayı aşiretiyle ilgili yapılacak fetih hareketlerine dair her şeye bu konakta karar verdiği görülür. Konak adeta bir devletin yönetim merkezi gibidir. Köslük Meydanı'nın da romanın dikkat çeken mekânlarından bir diğeri olduğu söylenebilir. Zira bu Meydan, Kayı aşiretinin tamamının katılımıyla kararların alındığı, suçlunun suçsuzun ayırt edildiği bir yerdir. Romanın en önemli mekânınınınsa Issız Han olduğu söylenebilir. Issız Han, romandaki düğümlerin atıldığı ve yine romandaki düğümlerin çözüldüğü bir yer olarak ortaya konur. Roman Issız Han'da başlar ve roman boyunca etkili olan Notüs Gladyüs'le Uranha burada okuyucunun karşısına çıkartılır. Romanın sonunda da Notüs Gladyüs'le Uranha yine burada öldürülür.

Son olarak romandaki mekânlara, belirsizliklerin olup olmadığı yönüyle bakılacak olursa herhangi bir mekân belirsizliğinin olmadığı görülür. Mekânlar ortaya konulurken üslup birliğinin sağlanmış olduğu da söylenebilir. Tasvir bağlamında mekânlara bakıldığında da öznel ya da nesnel olsun mekân tasvirlerinin yapılmadığı söylenebilir. Bunda da yazarın, olayları ön plana çıkartma tutumunun etkili olduğu söylenebilir.

2.4. *Ovaya İnen Şahin*

1971'de ilk baskısı yapılan (Argunşah, 1990: 416) Ragıp Şevki Yeşim'in* yazdığı *Ovaya İnen Şahin* adlı roman; Söğüt başta olmak üzere Anadolu'nun çeşitli yerlerinde 1281-1326 yılları arasında (Topdemir, 2005: 72), romanın başkişisi olan Osman Bey'le Bizanslı tefurlar arasında yaşanan olayları konu edinir. Genel olarak hâkim bakış açısıyla yazılan romanda, roman kişilerinin bakış açılarına da yer verildiği görülür. Osman Bey, Orhan Bey, Nilüfer Hatun, Bâlâ Hatun, Mal Hatun, I.Murat, Süleyman Paşa gibi genellikle tarihî kişilerden oluşan ve sade, akıcı bir dille yazılan roman, çeşitli isimler taşıyan yirmi bir bölümden oluşur.

2.4.1. Romanın Özeti

Roman yirmi beş yaşında “uç beyi” olan Osman Bey'in, Eskişehir'de bulunan Ahi Tekkesi'nden dışarı çıkmasıyla başlar. Osman Bey, tekkenin bahçesindeki kuyunun başında bir kız görür. Bâlâ Hatun isimli bu genç kıza ilk görüşte âşık olur. Evine dönünce de sürekli Bâlâ Hatun'u düşünür.

Osman Bey bir yandan Bâlâ Hatun'u düşünür bir yandan da fetih hareketlerine başlamak ister. Söğüt yakınlarında bulunan Tomrukbayırı Meydanı'nda akıncı arkadaşlarıyla bir

*Ragıp Şevki Yeşim 1910'da Makedonya'da doğar. İlkokulu İstanbul'da, ortaokulu Mersin'de liseyi ise Antalya'da okur. Mersin'de Fransız bankasında çalışan yazar, aynı zamanda yerel gazetelerde yazılar yazmaya başlar. İlk hikâyeleri de bu yıllarda çıkar. Mersin'den İstanbul'a gelen yazar 1932'de *Cumhuriyet* gazetesinde muhabir olarak çalışmaya başlar. Daha sonra da çeşitli gazetelerde yazı işleri müdürlüğü yapar. Yakalandığı kanser hastalığına yenik düşerek 1971'de de ölür.

Cumhuriyet Döneminde, popüler roman denilince akla ilk gelen isimlerden olan Ragıp Şevki Yeşim; fıkra, röportaj, makale, hikâye gibi türlerde çeşitli eserler verir. Asıl ününü ise yazdığı tarihî romanlarıyla yakalar. Yazarın, Osmanlı Devleti'ni konu edinen romanlarında; İmparatorluğun kuruluşundan yıkılışına kadar her dönem işlenir. Osmanlı Devleti'ni konu edinmesindeki amaç da okuyucunun tarihe olan ilgisini arttırmaktır. Ragıp Şevki Yeşim'in yazdığı tarihî romanlardan bazıları şöyledir: *İçimizden Biri* (1936), *Dişi Örümcük* (1937), *Efeler* (1938), *Yaralı Kurt* (1944), *Genç Osman* (1964), *Ovaya İnen Şahin* (1971)... gibi. bk. (Kılıç, 2009: 31-44).

toplantı yapar. Osman Bey burada, Sögüt ve Domaniç'in artık kendilerine yetmediğini ve yeni yerlerin fethedilmesi gerektiğini söyler. Bu yerlerin başında da Bilecik Kalesi'nin geldiğini fakat Bilecik Kalesi'nin fethedilmesi için önce İnegöl Kalesi'nin alınmasının uygun olacağını sözlerine ekler.

Osman Bey aklından bir türlü çıkartamadığı Bâlâ Hatun'u istemek için Şeyh Edebali'nin yanına gider ve kendisine verilen odada istirahate çekilir bir süre sonra da uyur. Rüyasında güzel bir yüz görür. Bu yüz Şeyh Edebali'nin göğsüne girer. Ardından bir ay şeklinde onun göğsünden doğup Osman Bey'in göğsüne girer. Kısa süre içinde de Osman Bey'in kaburgaları içinden büyük bir ağaç çıkar. Bu ağaç o kadar büyüktür ki neredeyse tüm dünyayı gölgelik içinde bırakır. Heyecan içinde uyanan Osman Bey rüyasını odasına giren Ahi Hasan'a anlatır. Ahi Hasan da Şeyh Edebali'ye haber verir. Şeyh Edebali de rüyasını anlatması için Osman Bey'i odasına çağırır. Şeyh Edebali Osman Bey'in rüyasını dinledikten sonra Allah'ın Osman Bey'e ve oğullarına büyük zaferler vereceğini ve kızı Bâlâ Hatun'un da hep Osman Bey'in yanında olacağını söyler. Osman Bey bu sözlere çokça sevinir. Zira istediği olmuş Şeyh Edebali, kızını kendisine vereceğini söylemiştir.

Bâlâ Hatun'la evlenen Osman Bey fetih hareketlerine başlar. İnegöl Tekfuruyla Karacahisar Tekfurunun birleşerek Sögüt'e saldıracaklarını öğrenir. Bunun üzerine Osman Bey hemen harekete geçer ve onların gelmelerini beklemeden kuvvetleriyle baskın yapmayı düşünür. İnegöl ve Karacahisar Tekfurunun kuvvetlerinin toplanacağı Domaniç yakınlarındaki Agrillum isimli yere askerleriyle gelir ve beklemeye başlar. Sabahın ilk ışıklarıyla birlikte tekfurların askerleri toplanmaya başlar. Osman Bey de baskının işareti olan şahinleri uçurur ve Osmanlı askerleri harekete geçerler. Agrillum'da bulunan tekfurların askerleri neye uğradıklarını şaşırırlar zira ağır kayıplar vermeye başlamışlardır. Kısa süre sonra da İnegöl Tekfuru ölür. Askerlerin bir kısmı kaçar, bir kısmı esir edilir bir kısmı da öldürülür. Zafer Osman Bey'indir. İnegöl ve Karacahisar Kalesi fethedilmiştir. Fetihlerine devam eden Osman Bey, Bursa'ya yönelir fakat Bursa'nın alınması için öncelikle Yenişehir'in alınmasını uygun görür. Daha sonra da Koyunhisar Kalesi'ni fetheder.

Bursa'yı fethetmeyi çok isteyen Osman Bey “nikris” hastalığına yakalanır ve yatağından kalkamayacak duruma gelir. Osman Bey'in hedefini gerçekleştirmek için Orhan Bey

hazırlıklarına başlar. Bursa'yı kuşatır fakat Osman Bey'in son nefesini vermek üzere olduğunu öğrenince Osman Bey'in yanına gelir. Osman Bey bir süre Orhan Bey'le sohbet eder ve daha sonra son nefesini verir.

2.4.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı

Ovaya İnen Şahin adlı romanla ilgili mekânlar aşağıdaki şekilde tasnif edilmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır.

2.4.2.1. Somut Mekânlar

2.4.2.1.1. Açık Mekânlar

Söğüt Şehri

Romanın en önemli mekânı ve Kayı aşiretinin yaşama alanı olan Söğüt, Osmanlı Devleti'nin de temellerinin atıldığı yerdir. Söğüt, "...vakanın bir ögesi olarak, aksiyonun oluşmasına veya şekil almasına etki eder" (Narlı, 2002: 99). Kurmaca yapısından beslenen dokusu Kayı aşiretine rengini vermektedir (Şengül, 2010: 529). Söğüt'ün "‘tanıtım’ ve ‘takdim’ sorununun ötesinde" olayların yaşandığı çevreyi tanıtmak ve roman kahramanlarını çizerek toplumu yansıtmak gibi işlevlerinin (Tekin, 2003: 129) de olduğu söylenebilir. Ayrıca Söğüt'ün Osman Bey için "insanın görevinin büyüklüğüne göre büyüdüğü" (Jung, 2011: 51) sözünün uygulama alanı olması bakımından da dikkat çektiği söylenebilir. Roman boyunca çeşitli şekillerde kendisini gösteren Söğüt'e dair söylenebilecek ilk şey, Osman Bey'in İnegöl ve Karacahisar Tekfuruna karşı taarruza geçmeye karar vermesi üzerine burada yapılan hazırlıklardır. Bu hazırlıkların şu şekilde olduğu görülür:

Ermenibeli'ne yakın yerlerdeki tekkelerden Ahi yiğitlerinin atlandığı, yer yer her hafta gezindikleri, peşlerine yeni Ahi yiğitleri taktıkları görüldü. Öylesine bir kaynaşma görülüyordu ki Söğüt ovasında [Ovası'nda], saçı sakalı aklaşmış ihtiyarlar bile heyecana geldiler. Çadırlarının orta direklerine astıkları kılıçlarını kuşantılar, kadınlar ok dövmeye, çocuklar deri tokmaklamaya başladılar. Kara Osman Bey, nereye atını sürerse, orada bir savaş hazırlığı görüyordu. Bıyıkları yeni terlemiş delikanlılar bile yolunu kesiyorlar, Kumral Dedenin [Dede'nin] tekkesine yakın bir yerde, ağaçlıklar altında toplanan gençlere katılmak istiyorlardı. ...O güne kadar Söğüt ovasında [Ovası'nda] bu kadar büyük ve hararetli bir hazırlık görülmemişti. Bir hafta içinde taş ve toprak ayaklandı adeta... (Yeşim, 2004: 82).

Söğüt'te yaşanan bir diğer gelişme de Osman Bey'in Köse Mihal'den, Bilecik Tekfuru tarafından kendisine bir tuzak kuracağını öğrenmesidir. Osman Bey ve Köse Mihal

Söğüt'te bir ağaç altına otururlar ve Köse Mihal getirdiği bilgileri anlatmaya başlar. Bilecik Tekfurunun; Yarhisar Tekfurunun on üç yaşındaki kızı Holofira'yla evleneceğini, düğüne Osman Bey'in de çağrılacağını ve düğün esnasında öldürüleceğini söyler (Yeşim, 2004: 97-99). Osman Bey'in de Köse Mihal'in verdiği bilgi üzerine hemen bir plan yaptığı görülür:

— Onların davetini kabul edeceğim Mihal, dedi. Ama, üstten kabul bu... Hediye olarak da bir sürü koyun hazırlayacağım. Sen bunları Tekfur'a [Tekfura] bildirirken şunu da söyleyeceksin: "Türk Beyi düğünden sonra yaylaya çıkacak. Babasının yaptığı gibi kıymetli eşyalarını senin hisarına bırakmak istiyor. Bu eşyaların kadınlarla hisara ulaştırılmasına izin istedi. (Eğer saygıdeğer Tekfur izni verirse hemen hazırlığa başlayayım.)" dedi, dersin (Yeşim, 2004: 99).

Düğüne gitme vakti gelir. Osman Bey hazırlıkları gözden geçirir. Bilecik Kalesi'ne gönderilecek kafilde kadın kılığına girmiş erkekler bulanacaktır. Bir kısım akıncı Kaldero Boğazı'nda pusu kurarken bir kısmı da Osman Bey'le birlikte düğünün yapılacağı Çakıllıpınar Meydanı'na gidecektir (Yeşim, 2004: 100-103). Osman Bey'in, yapılacak mücadele öncesi Osmanlı akıncılarına yönelik onların morallerini yükseltecek bir konuşma yaptığı görülür:

— Beyliğim bugün sizinle savaşa başlıyor. İlk vuran kazanır. Siz de ilk vuran olacaksınız. Çok kuvvetli vuracaksınız. Vurduğunuz yerde artık bir yabancının sesi çıkmayacak... Hem bilirsiniz ki bu dövüş, bundan sonra birbiri ardına gelecek dövüşlerin ilkidir. Her savaş son savaş olmayacak sizin için... Türkmen yiğidi iken savaş çerisi olacaksınız. Eski baskınların yerini ordu savaşı alacak. Yalnız kılıcınız değil, başınıza konmuş olan komutanlarınıza itaat de savaşın şartı olacak. Bugün bir hisar ele geçireceksiniz, yarın yolunuz gök mavisi denize açılacak, o denizden karşı yakalara akacaksınız. Her savaşta ele geçireceğiniz şehirler gittikçe büyüyecek. Eğer bir gün kendinizi, çevresi göğe yükselen taş duvarlarla kaplı Bizans'a ulaştırmış görürseniz, biliniz ki sizler, bir devletin kahramanlarısınız... (Yeşim, 2004: 101-102).

Söğüt'ün, romanın en önemli mekânı olduğu söylenebilir. Zira roman boyunca yaşanan olayların bütününe yakını burayla bağlantılıdır. Kimi zaman yapılacak mücadelelere burada karar verilir kimi zaman Osman Bey ve akıncı arkadaşları burada eğlenir kimi zaman da bütün Kayı aşiretinin buraya gelerek düşmanlarının üzerine buradan yürüdükleri görülür.

Söğüt Ovası

Söğüt Ovası romanın başkişisi olan Osman Bey'in, akıncı arkadaşlarıyla birlikte tavşan avına çıkmasıyla romanda ortaya konur. Söğüt Ovası'nın görünüşüne dair şu bilgiler

verilir: “Çok derin ve dar olan boğazın eteklerindeki Söğüt, merdiven merdiven yukarılara doğru tırmanıyordu. Kasabanın içinden akan derenin, güneş ışınlarıyla iki de bir parlayan suyu ta buralardan, ovanın bu bol ağaçlı bahçeleri içinden görünüyordu...” (Yeşim, 2004: 21).

Osman Bey Söğüt Ovası'nda, yetiştirdiği şahinle tavşan avlamaktadır.

Gerçekten de ok gibi fırlayıp giden şahin, ovada atlıların önünde yıldırım gibi kaçan tavşanın üzerinde bir müddet gittikten sonra daldı, yere indi, inmesiyle toprağı yalayarak kalkması bir oldu. Pençelerinin arasında bembeyaz bir tavşan göründü. Osman Bey, son derece büyük bir zevkle takip ettiği bu manzara karşısında, keyfinden boğuk bir sesle haykırdı: — Hey koca şahin! İşte kaptı geliyor!.. (Yeşim, 2004: 22).

Osman Bey avlanan tavşanı alıp arkadaşlarıyla birlikte Söğüt Ovası'ndan ayrılmak üzereyken şahininin bir tilkiye saldırdığını görür fakat tilki çalılıkların arkasına saklanmıştı. Şahin de tilkiyi yakalamak için çalılıklara sürekli saldırır. Her saldırışında da tüyleri bir bir kopar. Osman Bey, kurnazlığını bildiği tilkiyi Abdurrahman'a öldürterek şahini kurtarır (Yeşim, 2004: 23-24). Söğüt Ovası'nda yaşanan olayla Osman Bey'in etrafındaki akıncılara nasihatler vermesi Söğüt Ovası'nın dikkat çeken yanını oluşturmaktadır.

Domaniç Yaylası

Osmanlı Devleti'nin kurulduğu topraklardan biri olan Domaniç, çeşitli olaylara sahne olur. Bunlardan ilki, Ertuğrul Gazi'nin ölümünden sonra Kayı aşiretinin başına geçecek kişinin seçilmesi işidir. “Bey” olmak için seçime giren dört kişi vardır. Bunlar Ertuğrul Gazi'ni üç oğlu olan Sarubatu Savcı Bey, Gündüz Bey, Osman Bey ve kardeşi Dünder Bey'dir (Yeşim, 2004: 11). Seçimin yapılacağı Domaniç Yaylası'nın o anki görünüşüne dair şu bilgilerin verildiği görülür:

...Bütün güngörmüş, kocamış Türkmenler, Domaniç yaylağının çimenleri üzerine bağdaş kurup oturmuşlardı. Bunların da hemen gerisinde saçlarına ve bıyıklarına kır düşmüş bahadrlar, geniş ve büyük bir halka çevirmişler, onların arkalarını yüzlerce, binlerce yiğit almıştı. Osman Bey iki ağabeyi, Sarubatu Savcı Beyle [Bey'le] Gündüz Beyin [Bey'in] ortasında bu halkanın bir tarafındaydı. Arkasında da çocukluğunun ve gençliğinin arkadaşları Abdurrahman, Turgut Alp, Konur Alp, Aykut Alp, Akça Alp, Gündüz Alp, Emir Ali yer almışlardı. Karşı tarafta ise Ertuğrul [Beyin] Bey'in kardeşi Dünder Bey oturuyordu (Yeşim, 2004: 11-12).

Oğuz beylerinin en yaşlısı olan Ahmet Ağa isimli kişi, Kayı aşiretinin başına geçecek olan kişinin seçilme işini başlatmak için ayağa kalkar ve konuşmaya başlar:

— Ey Kayı boyundan gelmiş, nice nice yıllar geçirmiş, güngörmüş, kocamış Beyler! İşte mekanı [mekânı] cennet olan koca beyimiz Ertuğrul'un kılıcı... Bugün burada bu kılıcın sahibini seçeceğiz. Hepinizin yerine ant içerim ki, böyle bir günde yüreğimizde kötü bir düşünce taşımadan, kendi çıkarımızı düşünmeden, yalnız ve yalnız beyliğimizin selametinden başka bir şey düşünmeden bu seçimi yerine getireceğiz. Günler var ki kafalarınızı bu seçime göre hazırladınız. İşte ortada dört soylu kişi var. Biri, mekanı [mekânı] cennet olan koca beyimiz Ertuğrul Beyin [Bey'in] kardeşi; üçü, yine o koca bahadır beyimizin üç bahadır oğlu... (Yeşim, 2004: 12).

Ahmet Ağa'nın konuşmasını Dünder Bey böler ve seçimin yapılmaması gerektiğini, beyliğin kendi hakkı olduğunu söyler. Bu sözler orada bulunanları hayal kırıklığına uğrattır zira yaşlı olan Dünder Bey'in, "Bey" olmasını istememektedirler. Dünder Bey'e ilk itiraz eden Sarubatu Savcı Bey olur. "Bey" olacak kişinin yaşlı değil genç ve çevik bir kişi olması gerektiğini söyleyerek Osman Bey'i gösterir. Kendisi de "Bey" lik hakkından vazgeçer. Ardından söz alan Gündüz Bey de "Bey" lik hakkından vazgeçtiğini ve Osman Bey'in, "Bey" olmasını ister. Ardından seçim için toplanan diğer beylere teker teker sorulur ve hepsi Osman Bey'in, "Bey" olmasını istediklerini söylerler. Bunun üzerine Osman Bey Domaniç Yaylası'nda Kayı aşiretinin yeni "Bey" i olarak seçilir (Yeşim, 2004: 12-18). Domaniç Yaylası'nın, bütün Kayı aşiretinin katılımıyla Osman Bey'in seçildiği yer olması bakımından romanda dikkat çektiği söylenebilir.

Kaldero Boğazı

Kaldero Boğazı, düğünden dönen Osman Bey'i öldürmeyi planlayan Bilecik Tekfuru ve adamlarının, Osman Bey tarafından tuzağa düşürülerek öldürüldükleri yerdir. Osman Bey Kaldero Boğazı'nda yapılacak mücadeleye on yaşındaki oğlu Orhan Bey'i de getirir. Orhan Bey'den, yapılacak savaşa girmemesini sadece ok atmasını ister. Orhan Bey de babasının bu isteğini kabul eder (Yeşim, 2004: 111-112).

Osman Bey ve adamlarının beklediği vakit gelir. Bilecik Tekfuru, nişanlısı Holofira ve düğün alayı boğaza doğru gelmeye başlarlar. Tuzağa düştükleri anda da Osman Bey saldırı emrini verir (Yeşim, 2004: 114-115). Yaşanan mücadelenin şu şekilde anlatıldığı görülür:

— Ur ha! Ur ha! Ur ha!.. Belokoma Tekfuru ile yüzlerce askeri ve halkı neye uğradıklarını şaşırıyorlar, atlar, kulaklarını dikerek, gözlerini iri iri açarak sağa sola kaçışmaya başlamıştı. Bu bir baskındı. Kılıçlar çekilmiş, yerden biter gibi çıkan atlılar bu darmadağın, perişan kafiye saldırmıştı. Ortalık öylesine karıştı ki,

haykırışlar, çığlıklar, naralar öylesine birbirine girdi ki, Kara Osman Bey bulunduğu yerden avucu içinde imiş gibi gördüğü bu manzara karşısında kendisini zor zapt ediyordu. — İyi bastırıldı bizimkiler! Şu hallerine bakın! Böyle bir şeyi hiç beklemiyorlardı. İnmekte olan güneşin pırıl pırıl aydınlattığı boğazda her şey olduğu gibi görülüyordu. Kılıçlar parlıyor, insanlar atları üzerinde kollarını açarak yerlere yuvarlanıyorlar, topuzlar başları parçalıyor, mızraklar gövdeleri deliyordu... (Yeşim, 2004: 115-116).

Mücadele sırasında Osman Bey yerini terk ederek savaş meydanına yönelir.

— Bre hay, bu oğlan ne iş yapar! Üzerinde kılıcı da yok! diye bağırıldı. Orhan Bey, boğaza iner inmez hayvanını Tekfur'u [Tekfuru] sarmış olanların üzerine sürdü. Belokoma Tekfuruna [Tekfuruna] yaklaşırken de yayını gerdi, yana doğru yattı ve okunu hızla fırlattı. Öylesine fırlattı ki, tam Tekfur'un [Tekfurun] arkasında bulunduğu için ok Tekfur'un [Tekfurun] iki küreği arasına girdi. Sarhoş Tekfur iki elini de havaya açtı, sağ elindeki kılıç uçtu, koca gövdesi, bir çuval gibi yere, hayvanının ayakları dibine düştü. ...Orhan bir sıçrayışta kendi atından Tekfur'un [Tekfurun] atına atladı, hayvanın yelelerine yapışmış olan beyazlı gelinin beline sol kolunu sardı, sağ elini de uzatıp hayvanın dizginlerini yakaladı. Sonra şaşılacak bir ustalikle hayvanını birkaç defa şahlandırdı. (Yeşim, 2004: 116-117).

Holofira'nın kaçırılmasıyla birlikte mücadele sona erer.

Kaldero Boğazı'nda yaşanan gelişmelerden biri de fethedilen Belokoma Kalesi'ne Bilecik Kalesi isminin verilmesidir. Bu durum da şu şekilde anlatılır:

— Geyikli Baba “Bileceğiniz hisar.” dedi az önce orası için... Gayrı bir Türk hisarı olduğuna göre... Oraya bir Türk adı gerekir. Acep ne koysak? Belokoma... Belokoma... Geyikli Baba da “Bileceğiniz.” dedi. “Bilecik” deyiversek ne olur? (Kara Osman bu ismi çok beğenmiş gibi neşeli bir şekilde bağırıldı.) Bilecik Hisarı... Tanrı'ya şükür olsun ki bizim oldu o hisar... (Yeşim, 2004: 119).

Osman Bey bir kısım askerini fethettikleri Bilecik Kalesi'ne gönderirken bir kısmını da yanına alarak Yarhisar Kalesi'nin fethine yönelir (Yeşim, 2004: 120). Kaldero Boğazı'nın gerek yaşanan mücadelelerle gerekse Orhan Bey'in Holofi'ı kaçırmasıyla romanda dikkat çektiği söylenebilir.

Tomrukbayırı Meydanı

Söğüt'te bulunan Tomrukbayırı Meydanı'nda Osman Bey ve akıncı arkadaşları, yapılacak fetih hareketlerini konuşurlar. Köse Mihal'in de bulunduğu bu toplantı da Osman Bey'in şunları söylediği görülür:

— Babamdan bana kalan topraklar bize küçük gelmeye başladı. Babamdan bana kalan sürüler arttı, obalarımızda çocuk sesleri çoğaldı. Artık yeni yeni topraklar almak ihtiyacındayız. Üstelik eğer gücümüzü kuvvetimizi göstermez, bir kenarda duraklarsak etrafımızdaki tekfurular bizi rahat komaz. ...İşte önümüzde iki düşman var: Biri İnegöl Tekfuru, öbürü de Belokoma Tekfuru... Hele İnegöl Tekfuru bizim

hava almamıza bile dayanamadığı derecede bizim düşmanımız... Ben önce Bilecik Kalesi'nin ele geçirilmesini uygun bulurum. Siz ne dersiniz?... (Yeşim, 2004: 31).

Osman Bey'e Akça Koca karşı çıkar ve önce Karacahisar Kalesi'nin alınarak İnegöl ile Bilecik Kalesi arasındaki toprakların güvenliğinin sağlanmasını ister. Osman Bey de bunun üzerine önce İnegöl Kalesi'nin alınmasına ardından da Bilecik Kalesi'nin alınmasına karar verir ve yaptığı planı akıncılarla paylaşır. Bir süre sonra yanlarına Kumral Dede isimli bir derviş gelir ve Osman Bey'in Ertuğrul Gazi'den kalan kılıcını ister. Zira bu kılıcı okuyacaktır (Yeşim, 2004: 31-34). Kumral Dede'nin Osman Bey'in kılıcını alıp okuması ve Osman Bey'e yönelik söylediği sözler de şu şekilde ortaya konur:

Kumral Dede, kılıcı iki elinin ayaları üzerine yatırdı ve homurtuyu andıran bir sesle okumaya başladı. Yukarıdan bir yaprak geldi, bu kılıç üzerine düştü, kaldı, güneş de dallar ve yapraklar arasından yol bularak aşağıya doğru aktı, tam kılıcın üzerine aksetti. ...Duasını bitirir bitirmez kılıcı Osman Bey'e [Bey'e] uzattı. — Bak delikanlı, dedi. Bu kılıcın üzerinde duam yedi kuşak evlatlarının üzerinden eksik olmayacaktır. Sekizinci kuşaktan sonrakiler için bir şey demem. Onların encamını Allah bilir! dedi (Yeşim, 2004: 34).

Kısa bir süre sonra yanlarına akıncı olan Aktimur gelir ve İnegöl Tekfurunun Bilecik Tekfuru ve Karacahisar Tekfuruyla ittifak kurmak için harekete geçtiğini söyler (Yeşim, 2004: 34-38). Tomruk Bayırı Meydanı'nda Osman Bey'in, Kayı aşiretinin geleceği için fetih hareketleri yapmaya karar verdiği görülür. Ayrıca Osman Bey'in, Kumral Dede'nin söylediklerine itibar etmesi onun savaşçılık yönü dışında manevi yönüne de ışık tutmaktadır.

Çakılıpınar Meydanı

Bilecik Kalesi yakınlarında bulunan Çakılıpınar Meydanı'nda Bilecik Tekfurunun düğünü yapılacaktır. Bu düğüne Osman Bey de çağrılır. Osman Bey'in yanındakilerle birlikte meydana geldiği görülür:

Belokkoma Tekfuru, pınarın önüne çıkmış, etrafında en azından kırk silah adamı ile, onu elleri kalçalarında karşıladı. Bozuk bir Türkçe ile: — Bey, düğünümüze hoş geldiniz! dedi. Sonra yanında durmakta olan kır saçlı bir adama bir şeyler söyledi. Kır saçlı adamı Tekfur'un [Tekfurun] tercümanı idi. Uzun uzun, yaldızlı sözlerle Kara Osman Beyi [Bey'i] Tekfur'un [Tekfurun] ağzıyla övdü durdu. Kara Osman Bey, atından atladi, yaklaşıp Tekfur'un [Tekfurun] iki elini de aldı, sıktı, sarstı: — Beni bu mutlu gününüzde hatırladığınız için de yıllar boyu, babam günlerinde olduğu gibi, kıymetli eşyalarınızı kalenizde [Kale'nizde] kabul ettiğiniz için de size teşekkür borcum var. (Yeşim, 2004: 103).

Osman Bey, adamlarıyla birlikte kendileri için ayrılan yere oturur ve yanlarına gelen Bilecik Tekfurunun nişanlısı olan Holofira'ya bir kolye takar (Yeşim, 2004: 104-105).

Düğün başlar ve çeşitli eğlenceler düzenlenir. Bir süre sonra Aktimur Çakılıpınar Meydanı'na gelir ve Osman Bey'e bir haber verir. Verilen haber ve haber sonrası yaşananların da şu şekilde anlatıldığı görülür:

— Bey, Saruhanlılar baskın yaptı, Söğüt'te savaş var! Tiz yetiş gel! diye bağırdı. Bu cümle, Belokoma hisarına kadın kılığında girenlerin parolası idi. “Kaleyi bastık, aldık. Savaş olmadan her şey tamam oldu.” demek istiyorlardı. Belokoma'yı basanlar Kara Osman Bey'e [Bey'e], planın bu birinci bölümünün başarısını böyle haber vereceklerdi. Haber ulaşınca da Osman Bey ve silah arkadaşları yapacaklarını biliyorlardı. On biri birden hızla ayağa fırladılar, başta Tekfur olmak üzere bütün Rumlar hayretle açılan gözleri önünde atlarına koşular, bir sıçrayışta üzerlerine atladılar. Kara Osman Bey: — Heyyy, dilmaç!.. diye bağırdı tercümana... Tekfur'una [Tekfuruna] söyle, bizi hoş görsün, kusurumuzu bağışlasın. Yurdumuz tehlikede... (Yeşim, 2004: 106).

Bilecik Tekfuru yapılan plandan habersizdir. O da kendisine Dünder Bey'den gelen mektupla ilgilenir. Dünder Bey mektubunda şunları yazıyordu: “ ‘Burada savaş hazırlığı var. Büyük bir kuvvet kalkıp gitti. Ne tarafa gittiklerini öğrenemedim. Eğer sizin üzerinize geliyorsa hazırlıklı bulunun. Domaniç'ten şimdi gelmiş bulunuyorum. Olan bitenleri iyice bilmiyorum’ ” (Yeşim, 2004: 107). Dünder Bey'in mektubunda yazdığı bilgilere bir anlam veremeyen Bilecik Tekfuru, düğüne kaldığı yerden devam eder. İçilen şarabın da sarhoşluğuyla nişanlısı Holofira'yı çağırır. Genç kız, koluna giren adamların eşliğinde Tekfurun karşısına getirilir ve iki askerin karşılıklı tuttıkları bir kılıcın üzerine oturtulur. Bilecik Tekfuru ve meydanda bulunan diğer kişiler de bu durum karşısında sevinç çığlıkları atarlar. Holofira ise kendisinin Bilecik Tekfurunun elinden kurtulması için Allah'a dua eder (Yeşim, 2004: 107-110). Çakılıpınar Meydanı, hem Dünder Bey'in Kayı aşiretine olan ihanetini ortaya koyan hem de Holofira'nın yardım çığlıklarını dile getirdiği bir mekândır.

Söğüt'te Bulunan Bir Meydan

Söğüt'te bulunan bu meydan Dünder Bey'in, Osman Bey tarafından öldürüldüğü yerdir. Osman Bey bütün Kayı aşiretini bu meydanda toplar. Onlara bir konuşma yapar. Yaptığı konuşma şu şekilde ortaya konur:

— Türkmen beyleri! Silah arkadaşları! Aşiretin eli öpülecek ihtiyarları!
...Yolumuz gayri deniz yoludur. Denize çıkmamız gerekiyor. ...O denize çıkarken

keşiş dolu bir dağı aşır geçmemiz şarttır. Ama o dağdan önce de ele geçirilmesi gerek olan bir yer var: Bu yer, Yenişehir'e ulaşmadan önce, batı yönünde bulunan Köprülü Hisar'dır. ...Önce Yenişehir'e ulaşmak için Köprühisar'ı ele geçirmek isterim, o işi bitirdikten sonra Yenişehir'den keşişlerin dağına tırmanacağım, Tanrı'nın yardımı ile oradan aşağıya inmek de bize nasip olacak (Yeşim, 2004: 130-131).

Osman Bey'in yaptığı bu konuşmaya Dünder Bey'in itiraz ettiği ve kendisinin de bir konuşma yaptığı görülür:

— Bursa'nın yolu bizim için uğurlu bir yol değildir. O yolda yiğitlerimiz erir, tükenir. Çünkü... Çünkü karşımıza dikilecek olan üç beş tekfur değildir; Bizans Krallığı'dır. ...Bizim yapacağımız şey komşularımızla iyi geçinmek, bu toprakları böylece korumaktır. Biz Bursa yolundaki hisarları ele geçirmeye kalktığımız o gün Bizans'ı karşımızda görmekle kalmayacağız, bugüne değinceye kadar bize göz koymuş, dış bileyen Germiyanogullarını [Germiyanogulları'nı] da kötülüğümüze çevireceğiz, o da ardımızdan bize saldırarak, iki ateş arasında kalacağız. ...— İki düşman arasında kalmanın ne demek olduğunu tecrübesi az olanlar bilmez. Tanrı afatı gibi bir hal alır aşiretimizin üzerine... (Yeşim, 2004: 132-133).

Osman Bey, Dünder Bey'in konuşmasından sonra eline yay ve ok alarak konuşmaya başlar:

— Şimdi dinle beni Dünder Bey. Gayri ne ben senin kardeşin oğluyum ne de sen benim babamın kardeşisin. İki yabancı gibi konuşalım. ... (Elindeki oku yaya yerleştirdi, gerdi.) ...Selçuk Sultanı Mesut bana tuğ, bayrak ve davul gönderdiği zaman bir ferman da yolladı. O fermanla bana "Osman Şah" diye hitap ediliyordu. Ben Tanrı'ya bağlı gözü pek bir Beyim. Belki bana "Şah" demeyeceklerdir, fakat benden sonra gelecek oğullarım ve torunlarım şah olacaklardır, sultan olacaklardır. ...Şimdi ey Türkmen beyleri, gözlerinizi çevirip babamın karındaşı olan Dünder Bey'e [Bey'e] bakınız... (Yeşim, 2004: 134-135).

Osman Bey Aktimur'a seslenir ve Bilecik Tekfurundan alınan, Dünder Bey'in yazdığı mektubu getirmesini ister. Getirilen mektubu da Osman Bey Aretos'tan yüksek sesle okumasını ister.

"Sen ki Belokoma Tekfuru'sun [Tekfurusun], önceden uyduğumuz üzere, sana Osman'ın burada düğüne davetini kabul etmiş olduğunu haber vereyim. Ancak beraberinde silah arkadaşlarını da getirmekte olduğunu bilesin... (Yeşim, 2004: 137).

Okunan mektuptan sonra Osman Bey elindeki oku yaya yerleştirir ve bütün Kayı aşiretinin önünde Dünder Bey'i oklayarak öldürür (Yeşim, 2004: 138-139). Söğüt'te bulunan meydan, Osman Bey'in Kayı aşiretinin lideri olmasını içine bir türlü sindiremeyen Dünder Bey'in öldürüldüğü yer olması bakımından dikkat çekmektedir.

Agrillum Adlı Mekân

Agrillum, Domaniç yakınlarında bulunan bir yerdir. Osman Bey düşmanlarına karşı ilk zaferini burada kazanır. Kendisini ve ordusunu ortadan kaldırmaya çalışan İnegöl ve Karacahisar Tekfurunun askerlerini de burada tuzağa düşürür. İnegöl ve Karacahisar Tekfurlarının askerleri toplanmak için Agrillum'a gelirler. Osman Bey ise adamlarıyla daha önceden buraya gelmiştir. Osman Bey saldırı emrini verir ve Osmanlı akıncıları toplanan askerlere hücum ederler. Mücadele sırasında İnegöl Tekfuru öldürülür. Mücadele Osman Bey ve adamları tarafından kazanılır.

Agrillum'da Osman Bey'in, kazandığı zafere sevinememesine neden olan bir olayın da olduğu görülür. Ağabeyi Sarubatu Savcı Bey mücadele sırasında öldürülür. Osman Bey ağabeyini bir çam ağacının altına defneder ve İnegöl'le Karacahisar Kalesi'ni teslim almak için yola çıkar (Yeşim, 2004: 84-89). Agrillum'un; Osman Bey'in, Bizanslı tekfurlara gözdağı verdiği mekân olması bakımından dikkat çektiği söylenebilir.

Oynaşhisar Adlı Mekân

Oynaşhisar, Karacahisar Kalesi yakınlarındadır. Burada Orhan Bey ve adamları, Karacahisar Kalesi'nde bir pazarı yağmalayan Moğolları tuzağa düşürmek için beklerler. Amaçları Moğolların Osmanlı topraklarındaki isteklerini ortadan kaldırmaktır. Orhan Bey ve adamları bir süre bekledikten sonra Moğollar gelir. Orhan Bey'in mücadeleye başlamak için işaretini verdiği görülür:

— Salın şahinleri! diye bağırdı. ...Aşağılarda pusuya yatmış olan yiğitler bu iki hayvanı görür görmez hemen yanbaşlarındaki [yanı başlarındaki] atlarına sıçradılar ve bir kısmı Çavdarların önlerine, bir kısmı yanlarına doğru saldırdılar. Çavdarlar neye uğradıklarını şaşırmışlardı. ...Kırbaçlarını kışlarının altlarına sokmuşlar, ince, kıvrık kılıçlarını çekmişlerdi. ...Hepsi birden sola doğru hayvanlarını çevirdiler, o tarafları boş sandılar, fakat bir müddet at koşturduktan sonra bir ırmakla karşılaşınca şaşkınlıkları büsbütün arttı. Başlangıçta önlerine çıkanlarla yanlarını vuranlar, bir orak gibi kendilerini sıkıştırmışlardı... (Yeşim, 2004: 186).

Orhan Bey adamlarıyla birlikte kısa bir süre içinde Moğolları Oynaşhisar'da yener (Yeşim, 2004: 187). Moğollar, Osman Bey'le ilk kez Oynaşhisar'da karşılaşılır hem Osman Bey'in hem de Kayı aşiretinin gücünden korkarlar.

Romanda ayrıca Ege Denizi, İznik ve Manyas Gölü, Fırat, Sakarya ve Ulubat Nehri, Kalolimnos, Sakız ve İmralı Adası ve Uludağ, Ermeni Beli'ndeki boğaz, Birinci Ahi

tekkesinin bahçesi, İkinci Ahi tekkesinin bahçesi, Koyunhisar, Kocahisar, Caber, Karacahisar, Harmankaya, İnönü, Kulacahisar, Yarhisar, Yonddhisar, Köprühisar, İnegöl, Hodriyani, Madnos, Kete, Kestel, Köylüce, Kara Tekin, Küplüce, Anadoluhisarı, Frecis, Nifcehisar, Karagözhisar, Tekfurpınarı, Akhisar, Beğece, Geyve, Koca Pazarı, Oynaşhisar ve Balabancık Kalesi, Kostantiniyye, Horasan, Adana, Maraş, Mudurnu, Bursa, Eskişehir, Bilecik, Ulubat, Gemlik, İznik, Orhangazi, Akcara, Lefke, Sultanönü, Orhaneli, Germiyan, Pınarbaşı ve Horkon şehri ve İstavroz köyü, Yenişehir yakınlarında bulunan bir meydan, Ermenibeli adlı mekâna da yer verilmiştir.

2.4.2.1.2. Kapalı Mekânlar

Osman Bey'in Birinci Evi

Osman Bey'in evi Söğüt'tedir. Bu evin görünüşüne dair şu bilgileri verildiği görülür: "...Bu ev, diğer evlere göre daha iri, daha yüksek, daha bakımlı idi. Önünde gür bir çardağı vardı, içinde durmadan, gürül gürül akan yalağı..." (Yeşim, 2004: 28). Osman Bey bu evde, eşi Mal Hatun'la birlikte kalır. Evde onlardan başka iki yaşında olan oğulları Alaaddin ve Osman Bey'in doksan yaşındaki at uşağı Cerme Bahadır da bulunmaktadır. Roman boyunca Osman Bey'in evinin, bir kez ortaya konduğu görülür. Yemek yemek için evine gelen Osman Bey, Tomrukbayırı Meydanı'nda akıncılarla yapılacak toplantıya katılmak için evden ayrılır (Yeşim, 2004: 28-30). Osman Bey'in evinin, romanda dikkat çekmeyen bir mekân olduğu söylenebilir.

Osman Bey'in İkinci Evi

Osman Bey'in evi Söğüt'tedir. Osman Bey bu evde, eşi Bâlâ Hatun ve on yaşındaki oğlu Orhan Bey'le kalmaktadır. Daha sonra bu eve, Orhan Bey'in evlendiği Nilüfer Hatun'un da getirildiği görülür. Evde yaşanan ilk olayın, Osman Bey'in bir sabah uyanıp geçmişte yaşanan olayları hatırlamasıyla gerçekleştiği söylenebilir.

...Can çekişmenin son günlerinde Selçuk Sultanlığı'ndan ona egemenlik belgesi olarak üç şey getirmişti yeğeni Aktimur, Konya'dan: Bir bayrak, bir davul, bir de tuğ... ..Sonra o Modra seferini de unutmuyordu. Çam denizi halindeki dağlardan, gürül gürül akan Sangaris suyundan geçerek tatar ve kaşık yapan zengin köyleri aşmışlar Oлимп dağı [Dağı] edeğindeki, Samsa Çavuşun [Çavuş'un] toprakları Harmankaya yoluyla Karacahisar'a dönmüşlerdi... (Yeşim, 2004: 91-92).

Evde yaşanan bir diğer olay ise Orhan Bey'le Nilüfer Hatun arasındadır. Orhan Bey eve, zırhlı bir gömlek almak için gelir ve evde Nilüfer Hatun'un yalnız olduğunu görür. Bu

durumdan hiç hoşlanmaz. Zira Nilüfer Hatun'dan utanmaktadır. Üç yıldan bu yana evli olmalarına rağmen utangaçlığını üzerinden atamayan Orhan Bey'in, Nilüfer Hatun'la şu konuşmayı yaptığı görülür:

— Sen artık oldu bir erkek... Erkek yok kaçmak kadından... Hem sen kılıç tutan bir erkek... Burada var benimle konuşmak... ..Sen ilan ben arkadaş... Karı koca... ..— İşte ben burada oturazak, sen de bana konuşacak... ..— Babamın bütün silah arkadaşları bir araya geldiler, konuşacaklar. Babam bana, zırhlı gömleğini giy, gel, dedi. — Ooooh, demek sen prens oldu artık... Orhan iri siyah gözlerini hayretle açarak: —Prens ne demek Nilüfer? dedi. ...— Prens, kralın oğlu demek. Senin baban Bey, ona Şah da diyorlar tekfurlar... “Osman Şah” diyorlar. Sen de onun oğlu, Prens diyecekler sana... (Yeşim, 2004: 125-127).

Orhan Bey bu konuşmadan sonra eşi Nilüfer Hatun'u öper ve evden ayrılır (Yeşim, 2004:127). Osman Bey'in evinin, yaşanan olayların sahnesi durumunda olduğu görülür. Olayları etkilemek, onlara yön vermek gibi bir özelliği yoktur.

Osman Bey'in Üçüncü Evi

Osman Bey'in evi Yenişehir'dedir. Osman Bey burada eşi Bâlâ Hatun'la kalır. Yaşı hayli ilerleyen Osman Bey'in vücudunu da “nikris” hastalığı sarar. Osman Bey bu hastalığından dolayı evinden dışarı çıkamaz. Evinin camından da sık sık dışarıyı seyreder. Yine bir gün dışarıyı seyrettiği bir sırada Orhan Bey'in ordusunun Bursa'yı fethetmek için sefere gittiğini görür (Yeşim, 2004: 195). Osman Bey'in, giden ordunun arkasından şunları söylediği görülür:

“Ben de olacaktım onların aralarında... İznik'in kapılarına ben de dayanacaktım. Bursa'nın önünde ben de bulanacaktım. Ama işte... (Dizinin dibini kuvvetli parmakları ile acıtırcasına sıktı.) Kahrolası bu illet... Bırakmıyor beni... Kalkmıyorum. Kalksam yürüyemiyorum. Yürüsem ata binemiyorum” (Yeşim, 2004: 196).

Osman Bey; her şeyiyle ilgilenen, ona hep yardım eden eşi Bâlâ Hatun'la da bu evde sık sık sohbet eder. Tamamlayamadığı seferlerini, ulaşamadığı hedeflerini, içindeki karamsarlık duygularını onunlar paylaşır (Yeşim, 2004: 198-199).

Osman Bey bu evde hiç yalnız bırakılmaz. Akıncı arkadaşları sık sık ziyaretine gelirler. Gelenlerden biri de Akça Koca'dır. Osman Bey, Akça Koca'yla sohbet ederken yanlarına Germiyanlı olduğunu söyleyen bir kişi gelir. Bu kişi Osman Bey'le sohbet ettikten sonra ondan bir istekte bulunur (Yeşim, 2004: 203-204). Bu kişinin isteğinin Osman Bey'i çokça şaşırttığı görülür:

— Bey, Yenişehir pazarının bacını bana verir misin? Osman Gazi hayretle gözlerini açtı: — Bac mı? Bac nedir? —Bac şudur Bey: Pazara her kim yük getirirse ondan akçe almak... —Bu akçeyi kim alacak? — Ben alacağım, Bey. ...—Bre kişi! Yenişehir pazarına [Pazarı'na] gelenlerden alacağın mı var ki bunlardan akçe almaya kalkarsın? — Bu bir âdettir Bey, dedi adam sakın sakın... Her büyük ilde vardır bu... —Bre bu Tanrı buyruğu mu, peygamber kavli midir? Yoksa her ilin sultanı bunu kendi mi ortaya koyar? ...— Bre yürü irak! Bu arada durma ki sana ziyanım dokunur... (Yeşim, 2004: 204-205).

Akça Koca, bütün büyük devletlerin bu parayı aldığını ve Osmanlı Devleti'nin de büyüdüğü için bu parayı alması gerektiğini söylemesi üzerine Osman Bey, Osmanlı Devleti'nin ilk kanununu koyar (Yeşim, 2004: 205-206). Bu kanunun da şu şekilde olduğu görülür: “— Osmanoğlu Devleti'nin bu ilk kanunudur ki, Yenişehir pazarında [Pazarı'nda] hükmoluna. Her kim pazara bir yükü satmaya getirirse iki akçe verecektir. Satarsa verecektir. Eğer satamazsa hiçbir şey vermeyecektir” (Yeşim, 2004: 206).

Evinde yalnızlığa çekilen Osman Bey, kendisini neşelendirecek haberleri de yine burada öğrenir. Öyle ki Orhan Bey'le Bursa'nın fethine çıkan Ahi Hasan, Osman Bey'in evine gelir ve Bursa'nın anahtarı sayılabilecek olan Orhaneli'nin alındığını söyler. Bu haber Osman Bey'i çok sevindirir. Zira bir sonraki adamın Bursa olacağını iyi biliyordur. Bursa'nın fethinin ise daha birkaç gün sürebileceğini öğrenince de sevinci yerini üzüntüye bırakır. Zira Bursa'nın fethedileceği güne kadar yaşayamayacağını düşünmektedir (Yeşim, 2004: 206-210). Osman Bey'in evi, Osmanlı Devleti'nin ilk kanununun konulduğu ve Osman Bey'in son günlerini geçirdiği mekân olması bakımından dikkat çekmektedir.

Osman Bey'in Dördüncü Evi

Osman Bey'in evi; hastalığının son evresinde, bir at sırtında gelerek kaldığı Söğüt'teki üçüncü evidir. Osman Bey, ölümünün yaklaştığını bildiği için bu eve gelir ve son nefesini burada vermek ister. Osman Bey'in bu eve gelişine dair şunların söylendiği görülür:

“Oraları benim çocukluğumun toprakları. Babam burada yatıyor, anam bu topraklara karıştı. Eğer dediğimi yapmazsanız, ben tek başıma Söğüt'e gitmeye kalkarım. Yolda Tanrı'ya canımı teslim edersem vebali sizin boynunuza olur.” demişti (Yeşim, 2004: 211).

Söğüt'e gelen Osman Bey hemen yatağına yatırılır. Zira çok yorulmuştur. Akıncı arkadaşları da onu hiç yalnız bırakmazlar. Kimi zaman kendini kaybeden Osman Bey,

yanında bulunanlara son isteğinin Orhan Bey'i görmek olduğunu söyler. Haber Orhan Bey'e bildirilir ve Orhan Bey de kuşatmasının yönetimini akıncılara bırakarak Osman Bey'in yanına gelir (Yeşim, 2004: 212-215). Orhan Bey'in eve gelişinin şu şekilde anlatıldığı görülür:

Evin önünde nal sesleri çınladı. En azından otuz atlı birden gelip kapıya dayanmışlardı. Sofada önce gürültülü bir ayak sesi duyuldu, sonra bu gürültü kesildi, kapı açıldı ve Orhan Bey, başında babasının giydiği, üstü yuvarlak kırmızı takkeye benzeyen takkesine, yine babası gibi büyük kabarıklar yapan, beyaz bir sarık sarmıştı. ...Odaya girer girmez önce ayakta durmakta olan devlet erkânına, sonra anasına, nihayet sedir üzerindeki yatağında sırtını yatağına vermiş olan babasına baktı. ...basının elini aldı, öptü, başına koydu (Yeşim, 2004: 215).

Orhan Bey'in gelişine hasta yatağında çok sevinen Osman Bey'in, gerek Bursa'nın fethine gerek vasiyetine ve gerekse bırakacağı maddi ve manevi değerlere dair Orhan Bey'e şu sözleri söylediği görülür:

— Bursa hâlâ dayanır mı oğul? dedi. — Beli, dedi Orhan Bey sesi titreye titreye... Ama hiçbir yandan bir deliği kalmadı. — Sabırlı ol, düşecektir. Sana birinci öğüdüm bu: O şehir senin olacaktır. (Osman Bey konuşurken ara sıra derin derin nefes alıyordu.) Daha önceden söylediklerim aklındadır: Toprağa burada da düşsem beni oraya, o gümüşlü kubbenin altına götürüp bırakacaksın. ...— Sana bırakacağım baba öğütleridir oğul... Kulağımı dört aç, canından bile... Ben gayrı bu dünyayı bırakıp gitmekteyim. ...Tanrı buyruğundan gayrı iş işleme. Bilmediğini şeriat âlimlerinden sorup anla. İyice bilmeyince bir işe başlama. ... — Ey oğul... yurdunun... işlerini... işlerini... noksansız gör... Herkese... af ile... hareket et... diye fısıldadı. ... — Beni... şu gümüşlü... kümbetin altına... koy!.. (Yeşim, 2004: 216-217).

Osman Bey'in ölümü orada bulunan Orhan Bey ve Bâlâ Hatun başta olmak üzere herkesi derin bir üzüntüye boğar. Orhan Bey, Bursa fethedilene kadar Osman Bey'i defnetmek istememesine rağmen Akça Koca'nın, İslam dininde böyle bir uygulamanın olmadığını söylemesi üzerine bu fikrinden vazgeçer (Yeşim, 2004: 218-220).

Osman Bey'in Söğüt'te bulunan evinin, onun öldüğü yer olması bakımından romanın dikkat çeken mekânlarından biri olduğu söylenebilir.

Ertuğrul Gazi'nin Kaldığı Kulübe

Ertuğrul Gazi'nin kaldığı kulübe, Söğüt'le Eskişehir arasında ismi tam olarak romanda ortaya konmayan bir yerdedir. Ertuğrul Gazi bu kulübede bir gece kalmıştır. Hayatını İslami kurallara göre yaşayan bir kişinin kulübesi olan bu yerde Ertuğrul Gazi Kuran-ı Kerim'i görür. Hayatında ilk kez Kuran-ı Kerim'i gören Ertuğrul Gazi, onu sabaha kadar

okur. Bu okuma sonucunda da, Osmanlı Devleti'nin büyüyüp geliyeceğine dair rüyasını bu kulübede görür (Yeşim, 2004: 25-26). Kulübe, Kayı aşiretinin manevi temellerinin atıldığı yerdir. Ertuğrul Gazi'nin İslam dinine dair bilgileri bu kulübede olgunlaşmıştır.

Yenişehir'deki Toplantı Çadırı

Yenişehir'de bulunan toplantı çadırı Osman Bey'in, akıncı arkadaşlarını ve Kayı aşiretinin ileri gelenlerini toplayarak etraflıca bir toplantı yaptığı yerdir. Çadırın görünüşüne dair şu bilgileri verildiği görülür:

O güne kadar Türkmenler bu kadar büyük, bu kadar pırıltılı bir çadır görmemişlerdi. Buna çadır demeye de dilleri varmıyordu. Ev gibi, göz göz, bölük bölük bir şeydi bu... Saçakları vardı ki pırıl pırıl sarkıyordu aşağılara... Pencerelelere var ki, kenarlarına kurşun rengi atlaslar kaplamıştı. İçinde büyük, geniş bir meydan bulunduğunu söylüyordu bu çadırın içine girenler... (Yeşim, 2004: 169).

Toplantı başlamadan önce Osman Bey ve yanındakilerin görünüşlerine dair de şu bilgiler verilir:

İşte böyle azametli bir çadırın böyle çok büyük ve geniş meydanında bütün Türkmen beyleri, gazi yiğitler, kocamış Türkmen ağaları toplanmıştı. Osman Gazi, üzerine kilimler serilmiş yüksekçe bir yerde, her tarafı keçelerle kaplanmış, ipekliden geniş bir şilte atılmış tahtadan bir sedir üzerinde oturuyordu. Bir yanında oğlu Orhan, öteki yanında Samsa Çavuş vardı. Daha arkada Gazi Abdurrahman'la Akçakoca yer almışlardı. Bellerinde kılıçları, kuşaklarında hançerleri duruyordu (Yeşim, 2004: 169).

Toplantıya katılanlar arasında Köse Mihal de vardır. Köse Mihal'in bu çadırda Müslüman olacağını açıkladığı görülür:

— İşte ben, bunun için sizinle benim aramda, küçük bir diken gibi huzurumuzu kaçıran bu farkı ortadan kaldırmaya karar vermiştim: Sizinle beraber olursam Allah'a daha iyi ibadet edeceğimi, Allah'a imanımın daha da kuvvetleneceğini, insanlığa hizmetimin daha büyük olacağını düşündüm: Müslüman olacağım Bey. Bu son cümle bütün otağı heyecanla dalgalandırdı. Osman Bey oturduğu yerden ayağa kalkarken Mihal Kazes gözleri buğulanmış olarak: — Evet, Müslüman olacağım Bey! diye tekrar etti (Yeşim, 2004: 172).

Bu habere çok sevinen Osman Bey, hemen Şeyh Edebalı'yi çağırır ve ondan Köse Mihal'e kelime-i şehadet getirmesi konusunda yardım etmesini ister (Yeşim, 2004: 173).

Osman Bey toplantının açılışını gerçekleştirir. Öncelikle yaptıklarından bahseder. Önceleri bir aşiret olduklarını ardından kaleler, topraklar fethederek büyüdüklerini ve artık devlet olmalarının zamanının geldiğini söyler. Kurulacak devlete de “Osmanlı

Devleti” denmesini ister. Etrafındaki beyleri, akıncıları göstererek onların bu devletin devlet adamları olduklarını, yapılan toplantının da bu devletin ilk kurultayı olduğunu sözlerine ekler ve sözü Orhan Bey'e bırakır. Orhan Bey fethedilen topraklardan bahseder ve Moğolların yaptıkları saldırılara ve yağmalara karşı tedbir alınmasını ister. Bunu üzerine Osman Bey Moğolları püskürtmek için bir plan yaptığını ve bu iş için de Akça Koca, Saltuk ve Orhan Bey'i görevlendirdiğini söyler (Yeşim, 2004: 173-180).

Toplantı çadırının, Köse Mihal'in Müslüman olduğu ve Kayı aşiretinin devlet olarak isminin konduğu yer olması bakımından dikkat çektiği söylenebilir.

İkinci Ahi Tekkesi

Ahi Tekkesi Yenişehir'dedir. Şeyh Edebalı Söğüt'ten Yenişehir'e göç etmiş ve bu Tekke'yi Yenişehir'e kurmuştur. Osman Bey Şeyh Edebalı'nın Yenişehir'e göç ettiğini öğrenince hem onu ziyaret etmek hem de Bâlâ Hatun'u görmek için buraya gelir. Ahi Hasan tarafından karşılanıp bir odaya alınır. Ahi Hasan Osman Bey'in, Bâlâ Hatun'la evlenebileceğini fakat önce Ahi olması gerektiğini Osman Bey'e söyler. Osman Bey Ahi olmayı kabul eder. Ahi Hasan, durumu Şeyh Edebalı'ye anlatır. Şeyh Edebalı de akşam olunca Osman Bey'in Ahi olması için gerekli törenin yapılacağını söyler. Haberi alan Osman Bey heyecan içinde akşamın olmasını beklemeye başlar (Yeşim, 2004: 56-58).

Akşam vakti gelir ve Osman Bey törenin yapılacağı odaya girer. Odaya ve odada bulunan kişilere dair şunların söylendiği görülür:

Her şey hazırды. Bakırdan yapılmış çırağlar yanıyordu etrafta... İçyağının kokusu bu dört köşe meydanı doldurmuştu. Kara Osman Bey, duvar diplerinde, üzerlerine abadan bir elbise giymiş, ayaklarına mestler geçirmiş on beşe yakın Ahi şeyhi gördü. Başlarında softan beyaz birer külah vardı bu adamların... Kara Osman Bey içeriye girer girmez hepsi de başlarındaki bu külahı çıkarıp önlerine koydular. Ahi Hasan, kolunu tuttuğu Osman Beyi [Bey'i] ortalık yere getirdi, oradaki bir peykeye oturttu. Bir adam, elinde bir makas çırağları dolaşıyor, fitilleri kesiyor, ortalığa biraz daha aydınlık yayılmasına sebep oluyordu (Yeşim, 2004: 58).

Kısa bir süre sonra tören başlar. Törene dair de şu bilgiler verilir:

— Ya Ahi Evren! diye güreledi. Kapımıza gelmiş bir yiğit var! Kasdimiz [kastımız] tokluk, gürlük, dürüstlük, Allah yolunda iyilik, Allah nimetlerine şükürlülük [şükürlük], güzellik, dostluk, tazelik, mertlik, cümertliktir [cömertliktir]. Onu da bu berekete sokmak gerekir. Kalk, töremizi onun üzerine de yerleştir. Kara Osman Bey, duvar diplerinden oturanlar birinin kalktığını, elinde bir peştamal ile kendisine yaklaştığını gördü. Ak sakallı, ak kaşlı, ak yüzlü bir ihtiyardı bu... Osman Bey onun karşısında ayağa kalkmak lazım geldiğini hissederek doğruldu. İhtiyar

elindeki peştemalı birdenbire açtı. İki ucundan tutup Osman Beyin [Bey'in] beline sarıldı, şaşılacak bir ustalıklarla bu iki ucu arkasında düğümlendi, sonra bir şeyler söylemeye başladı. Neler söylediğini anlayamıyordu. Osman Bey... Çünkü o sırada, içyağı ile düzenlenmiş bakır çırağların saçtığı soluk ışıklar arasında Şeyh Edebalı'yi görmüştü. Elinde koca bir tespih, durmadan çekiyor; gözleri açık mı, kapalı mı belli olmuyordu. ...Ahi Evren diye çağrılan ak sakallı, ak saçlı ihtiyar uzun uzun bir dua okuduktan sonra dönüp yerine gitti, orada elindeki makasla dolaşan adam, bir bakır çırağı getirip Kara Osman Beyin [Bey'in] ayakları ucuna bırakıp çekildi. İşte bu sırada Osman Beyin [Bey'in] arkasında durmakta olan Ahi Hasan, uzanıp ona şöyle fısıldadı: — Bu çırağı al, oturanların önünden dolaş, Şeyh amcamın önüne bırak, sonra dön, geldiğin kapıdan çık! dedi (Yeşim, 2004: 59-60).

Söylenenleri yapan Osman Bey odadan çıkar. Yanına gelen Ahi Hasan da artık onun Ahi olduğunu ve bu gece uyuyup yarın Ahi olarak uyanacağını ona söyler (Yeşim, 2004: 60).

Ahi Tekkesi'nde yaşanan dikkat çekici olaylardan biri de Şeyh Edebalı'nın Osman Bey'e, Bâlâ Hatun'u burada vermesidir. Ahi olmasının sabahında gözlerini Tekke'de açan Osman Bey, gördüğü rüyayı yanına gelen Ahi Hasan'a anlatır. Ahi Hasan da Osman Bey'in gördüğü rüyadan Şeyh Edebalı'ye bahseder. Bunun üzerine Şeyh Edebalı Osman Bey'i yanına çağırır ve rüyasını anlatmasını ister (Yeşim, 2004: 62-66). Rüyayı yorumlayan Şeyh Edebalı'nın Osman Bey'e şunları söylediği görülür:

— Ulu Allah'ın istediği senden ve benim kızımın gelecek kuşakların yüceliği... Sen bir millet kuracaksın ey yiğit oğlum, Cenabı Hak senin oğullarına dağlar, topraklar, göller ve nehirler verecek. Senin göğsüne giren benim ömrümün tek yıldızı olan kızım Bâlâ Hatundur [Hatun'dur]. Allah onu sana mübarek kılsın, dedi. ...Hiçbir kitap bir hükümdarlığı senin gördüğün rüya gibi tasvir edememiştir. Senden sonra gelecek olan oğulların ve torunların ülkeler fethedecekler, bu ülkelerde ezan sesleri duyulacak, şehirlerin en muhteşemlerini ele geçirecekler. Büyük, çok büyük bir devlet kuracaklar (Yeşim, 2004: 66).

Osman Bey bu sözler üzerine çok sevinir. Zira Bâlâ Hatun'a artık kavuşacaktır. Şeyh Edebalı, kızının da Osman Bey'e karşı sevgisinin olup olmadığını anlamak için Bâlâ Hatun'u çağırır ve ondan süt getirmesini, eğer gönlü varsa getireceği sütlerin içine gül yaprağı koymasını, gönlü yoksa süt getirmemesini söyler. Bir süre sonra Bâlâ Hatun içine gül yaprağı koyduğu sütleriyle çıkagelir (Yeşim, 2004: 67-68). Şeyh Edebalı'nın tekkesi; Osman Bey'in Ahi teşkilatına girdiği ve Bâlâ Hatun'a kavuştuğu yer olması bakımından dikkat çekmektedir.

Kocahisar Tekfurunun Kulesi

Kocahisar Tekfurunun kulesi Kocahisar Kalesi'ndedir. Osman Bey ve yanındaki akıncılar Kocahisar Kalesi'ni fethettikten sonra Kale'de bulunan kuleye çıkarlar. Kule içinde bulunan odanın görünüşüne dair şu bilgilerin verildiği görülür:

Girdikleri kule odasının taş döşemesi Girit halılarıyla döşenmişti. Duvarlarda, üzerleri yırtık kalkanlar, pas tutmuş mızraklar, topuzlar vardı. Tam ortalık yerde ise, üzerinde testiler, toprak bardaklar, koca bir kilit, bir yay ve kalın, deri ciltli bir kitap duruyordu (Yeşim, 2004: 163).

Osman Bey ve akıncılar bu kulede, Moğollar ve Bizans İmparatorunun kız kardeşi Prenses Mariya'yla ilgili sohbet ederler. Prenses Mariya, kendisini Moğol Hükümdarının nişanlısı olarak ilan eder ve Osman Bey'e tehditlerle dolu bir mektup yazar. Mektup burada okunur. Prenses Mariya mektubunda; alınan bütün kalelerin ve toprakların geri verilmesini, Orta Asya'ya geri dönülmesini Osman Bey'den ister. Aksi takdirde Moğolların Osmanlı topraklarını yağmalayacağı tehdidinde bulunur. Osman Bey, Prenses Mariya'nın sözlerine çok sinirlenir ve fetihlerden vazgeçilmeyeceğini akıncı arkadaşlarına söyler.

Kocahisar Tekfurunun kulesinde Osman Bey ve akıncılar, Bizans'a yönelik çeşitli hayaller de kurarlar (Yeşim, 2004: 164-167). Kule, Osman Bey ve akıncıların Bizans'n dahi fethedebileceğini düşündükleri yer olması bakımından dikkat çekmektedir.

Romanca ayrıca Doyruk ninenin evi, Orhan Bey'in evi, Osman Bey'in dağ kulübesi, Osman Bey'in birinci ve ikinci çadırı, Birinci Ahi tekkesine de yer verilmiştir.

2.4.2.2. Soyut Mekânlar

2.4.2.2.1. Duyusal Mekânlar

Osman Bey'in Birinci Rüyası

Osman Bey rüyasını Söğüt'teki birinci evinde görmüştür. Osman Bey'in gördüğü rüyasındaki mekânın bir göl olduğu görülür. Osman Bey rüyasında, bir gölün içinde Bâlâ Hatun'u görür. Ayrıca gölün içinde beyaz nilüferler de vardır. Bâlâ Hatun bu nilüferlere doğru bir yandan akıp genişlerken bir yandan da tekrar toplanıp uzar (Yeşim, 2004: 25). Osman Bey'in rüyasında geçen göl duyusal mekânın örneğidir.

Osman Bey'in İkinci Rüyası

Osman Bey Yenişehir'deki Ahi Tekkesi'ne gelir. Dinlenmek için kendisine ayrılan odada uykuya dalar. Osman Bey'in burada gördüğü rüya şu şekildedir:

...Bâlâ Hatunun [Hatun'un] hayali... ..Beyaz ile pembe karışığı o çok güzel yüz, yavaş yavaş bir ay hâline geldi ve bir insan göğsünden doğmaya başladı. Bu insan Şeyh Edebalı idi. ...Ay yavaş yavaş kendisine doğru yaklaştı, yaklaştı, kendi göğsüne girdi, girdi. ...ay göğsünde kaybolduktan sonra kaburgaları arasından bir ağaç belirdi. ...büyüdü, büyüdü, dev bir ağaç hâlini aldı. ...Dalların verdiği gölgelikler yeryüzünün dörtte üç, bütün ufuklarını kapladı, ufukların sonlarına kadar, kara ve denizi kapladı, depolardan da daha büyük, akıl almaz büyüklükte bir çadır hâline geldi bu ağaç... Bu çadırın direklerini ülkeler teşkil ediyordu. Kafkaslardan Atlas denizine, Toroslardan çöllere kadar uzanan ülkeler... ..Dicle, Fırat, Nil ve Tuna nehirleri gibi şeylerdi bunlar... İşte, o dev çadırın altında birçok kurşun renkli kubbe, birçok mermer sütun, zafer takları, üzerlerine altından yarım aylar kondurulmuş muhteşem kuleler bezenmiş vadiler vardı... (Yeşim, 2004: 61-62).

Osman Bey'in bu rüyasında net bir mekân olmamakla birlikte karaların, denizlerin, isimleri belli olmayan çok sayıda ülkenin, birçok nehrin, ovanın, dağların mekân olarak ortaya konduğu görülür.

Ertuğrul Gazi'nin Rüyası

Ertuğrul Gazi, söz konusu rüyayı orman içindeki kulübede görür. Ertuğrul Gazi'nin rüyası şu şekilde ortaya konur: "...Bu ses bana şöyle buyurdu: "Ey Ertuğrul! Benim ebed olan sözlerimi bu kadar büyük bir saygı ile ayakta okuduğun için evlatların da, torunların da birbiri ardına insanlıkça saygı kazanacaklardır" (Yeşim, 2004: 25-26).

Ertuğrul Gazi'nin gördüğü rüyaya bakıldığında, kendisine söylenen sözlerin kaldığı kulübede söylendiği görülür. Dolayısıyla rüyadaki mekânın da kalınan kulübe olduğu görülür.

2.4.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi

Ovaya İnen Şahin adlı romandaki mekânlara genel olarak bakıldığında bu mekânların, daha çok somut olan yani açık ve kapalı mekânlardan oluştuğu göze çarpar. Soyut mekânlar ise sadece duyusal mekân başlığıyla göze çarpar. Soyut mekânın diğer başlıkları olan ütöpik, fantastik, metafizik gibi mekânların romanda olmadığı görülür. Romandaki mekânların birçoğunu da tarihî mekânlar oluşturur. Bursa, Söğüt, Caber Kalesi, Anadolu Hisarı, Horasan, Kostantiniyye bu tarihî mekânlara örnek verilebilir.

Mekânların, sadece olaylara sahne olmaları bakımından işlevsel oldukları söylenebilir. Zira mekânların, olayları etkileyerek yönlendirmek gibi özellikleri yoktur.

Roman, kırk beş yıl gibi geniş bir zaman diliminde meydana gelen olayları işlediğinden bu olayların daha çok açık mekânlarda ortaya konduğu görülür. Öyle ki roman kişilerinin dinlenme, yeme, içme, uyuma gibi biyolojik ihtiyaçları olmasa kapalı mekânların romanda neredeyse ortaya hiç konmayacağı yorumu yapılabilir. Açık veya kapalı olsun romanda geçen mekânlara bakıldığında da -diğer bir kısım tarihî romanlarda olduğu gibi- birçok karışıklığın, belirsizliğin olduğu görülür. Bu karışıklık, belirsizlik durumuna evler örnek gösterilebilir. Osman Bey'in Mal Hatun'la kaldığı Söğüt'teki evinde, daha sonra evlendiği Bâlâ Hatun da mı kalıyor? Bu durumun açık bir şekilde ortaya konmadığı görülüyor. Evlerle ilgili bir karışıklık, belirsizlik durumu da Orhan Bey'le Osman Bey'in birlikte oturup oturmadıkları yönündedir. Romanın birkaç yerinde Orhan Bey'in, evliliğinin üçüncü yılında Osman Bey'le oturduğu görülüyor olsa da romanın ilerleyen bölümlerinde bu birlikteliğin olmadığı göze çarpmaktadır. Evlere dair son karışıklık, belirsizlik durumunun Osman Bey'in Söğüt'e getirilmesinde ortaya çıktığı söylenebilir. Osman Bey, Söğüt'te Bâlâ Hatun'la birlikte bir evde kalmaktadır. Ardından Yenişehir'de başka bir eve taşınılır. Osman Bey, hastalığının son evresinde de geri kalan ömrünü, çocukluk ve ilk gençlik yıllarını geçirdiği Söğüt'te tamamlamak ister fakat Yenişehir'den Bâlâ Hatun'la birlikte geldiği Söğüt'teki evinin eski kaldığı ev mi, yoksa yeni yerleştiği bir ev mi olduğuna dair romanda açıklayıcı bilginin olmadığı görülür.

Mekân isimlerinde de bir karışıklık, belirsizlik durumunun olduğu görülür. Bu durumun da Yenişehir adlı mekânla kendini gösterdiği söylenebilir. Öyle ki romanın bir bölümünde Bursa yakınlarında Yenişehir adlı bir yerin alındığı ve oraya yerleşildiği söylenirken bir bölümünde de Osman Bey'in, Söğüt'ü geliştirerek buranın ismini Yenişehir olarak değiştirdiği söylenmektedir. Osman Bey'in hastalığının son evresinde de Yenişehir'den kalkıp at sırtında uzun bir yol kat ettikten sonra Söğüt'e gelmesi de bu karışıklık, belirsizlik durumunun dayanağı olduğu söylenebilir.

Romanın en dikkat çeken mekânının Söğüt olduğu görülür. Zira romanda yaşanan olayların bütününe yakını Söğüt'le bağlantılıdır. Romanda dikkat çeken bir diğer mekân da Bursa'dır. Zira Bursa, gerek romanın başkışisi olan Osman Bey'in gerekse Orhan

Bey'in roman boyunca fethetmek istedikleri tek mekân olarak ortaya konmaktadır. İncelenen diğer tarihî romanlarda olduğu gibi bu romanda da yapılan mücadelelerin odak noktasını, mekânların fethedilmesi düşüncesinin oluşturduğu söylenebilir. Romana hareketlilik katan bu düşüncenin, mekânların ne denli önemli olduğunu ortaya koyması bakımından da dikkat çektiği söylenebilir.

Son olarak romanda, öznel ya da nesnel olsun neredeyse hiçbir mekân tasvirinin yapılmadığı görülür. Bu da romancının asıl amacının, mekânlardan ziyade olayları okuyucunun karşısına çıkartarak mesajını vermeye çalıştığı şeklinde yorumlanabilir.

2.5. Osman Gazi

1972'de ilk baskısı yapılan (Argunşah, 1990: 416), Cavid Ersen'in* yazdığı *Osman Gazi* adlı roman; Söğüt başta olmak üzere Anadolu'nun çeşitli yerlerinde, 1251-1326 yılları arasında (Topdemir, 2005: 58), romanın başkişisi olan Osman Bey'le Bizanslı tekfurlar arasında yaşanan mücadeleleri konu edinir. Hâkim bakış açısıyla yazılan romandaki kişiler çoğunlukla tarihî kişilerden oluşur. Osman Bey, Orhan Bey, Nilüfer Hatun, Bâlâ Hatun, Mal Hatun, Akça Koca, Turgut Alp, Hayme Hatun bu kişiler arasında gösterilebilir. Sade bir dille yazılan roman, on sekiz bölümden oluşur.

2.5.1. Romanın Özeti

Roman, Oğuzlara mensup olan Kayı aşiretinin Anadolu'ya gelişiyle başlar. Kayı aşireti Gündüz Alp'in liderliğinde, dört yüz çadır ve dört bin kişiden oluşan bir toplulukla Ahlat'a gelir. Gündüz Alp Selçukluların egemenliğini kabul eder ve kendisine Diyarbakır ve çevresi verilir. Moğol tehlikesinin geçmesinden sonra da geldikleri topraklara geri dönmek için Diyarbakır'dan ayrılırlar fakat Fırat Nehri'ni geçerlerken

*Cavid Ersen 29 Mart 1921'de Adana'da doğar. Şair olan Süreyya Hanım'la soyu Ramazanoğulları'na dayanan Muallim Ömer Nazım Bey'in oğlu olan Cavid Ersen; edebiyat dünyasına *Çeteler* ismini taşıyan, Adana'nın tarihini anlatan beş perdelik trajedi türündeki eseriyle adım atar. Ardından yirmili yaşlarında kaleme aldığı *Melekler ve Şeytanlar*, *Annesini Kurtaran Kahraman Çocuk*, *Fakirler*, *Vefasız*, *Mektup* gibi eserlerini Türk okuruna sunar. Bu eserleriyle millî ruh ve şuur oluşturup bunu okuyucularıyla paylaşmayı amaçlar.

Adana Şehir Tiyatrosunun kurucusu olan Cavid Ersen, bir süre edebiyat öğretmenliği yapar ve öğretmenlikten gelen birikimini, yazdığı ders kitaplarıyla ortaya koyar. *Benim Üniversitem* adlı eseri bu birikim sonucunda yazılmıştır. 1967'de yayımlanan *Kızıl Zindanlar* adlı romanıyla da adından söz ettiren Cavid Ersen; *Osman Gazi*, *Selahattin Eyyübi*, *Fatih Sultan Mehmet*, *Battal Gazi* gibi çeşitli tarihî romanlar yazar. Yaşadığı süre içinde ekonomik sıkıntılardan bir türlü kurtulamayan Cavid Ersen, ömrünün son on yılını Kocaeli'deki bir huzur evinde geçirir. 2003'te de aynı huzur evinde ölür. bk. (www.biyografi.net, 2011).

Gündüz Alp nehre düşer ve boğulur. Onun ölümü üzerine de Ertuğrul Gazi Kayı aşiretinin lideri olur.

Ertuğrul Gazi, batıya göç eder ve Ankara çevresini yurt olarak seçer. Karacadağ'ı egemenliği altına alır. Ardından Selçuklu Sultanı, Söğüt ve Domaniç'i kendisine verir. Ertuğrul Gazi'nin Söğüt'te bir çocuğu olur. Bu çocuk Osman Bey'dir. Osman Bey iyi yetiştirilir. Evlenme çağına gelince de Türkmen bir aşiret reisi olan Ömer Bey'in kızı Mal Hatun'la evlendirilir. Kısa süre sonra da Orhan Bey dünyaya gelir.

Osman Bey'in yolu bir gün İtburnu köyüne düşer. Burada çeşme başında su dolduran kızları görür. Kızların arasında Şeyh Edebalı'nın kızı Bâlâ Hatun da vardır. Osman Bey Bâlâ Hatun'a âşık olur. Bala Hatun da Osman Bey'i sever. Aradan uzun bir süre geçer ve İtburnu köyüne Oğuz boyuna mensup bir aşiretten olan Murat Alp gelir. Murat Alp de çeşmenin başında gördüğü Bâlâ Hatun'u sever fakat Bâlâ Hatun Osman Bey'i sevdiği için Murat Alp'le ilgilenmez.

Osman Bey yapılacak fetih hareketlerini konuşmak için harp meclisini toplar. Osman Bey toplantıda bulunan akıncılarla yapılacak fetihlere dair fikir alış verişi yapar. Akıncıların bir kısmı Kostantiniyye'nin kuşatılıp alınmasını, bir kısmı da daha da batıya gidilerek Macaristan, Arnavutluk, Bosna Hersek gibi ülkelerle mücadele edilip buraların fethedilmesini teklif ederler. Osman Bey ise Osmanlının ne Kostantiniyye'yle ne de söz konusu olan bu ülkelerle savaşacak askeri gücünün olmadığını, öncelikle etraflarındaki tefurlarla mücadele edilerek onların kalelerinin alınması gerektiğini söyler. Ertesi gün harp meclisi tekrar toplanır. Osman Bey Köprühisar Kalesi'nin fethedileceğini söyleyerek Yenişehir'e gitme kararı alır. Osman Bey istediğini yapmış, hedefine ulaşmıştır. Bundan sonra da gözünü Karacahisar, Yarhisar, Bilecik, Mudurnu, İznik ve Bursa'nın fethine diker. Osman Bey bunları düşünürken bir yandan da aklını hep meşgul eden Bâlâ Hatun aşkına da çözüm bulmak ister ve annesi Hayme Hatun'un yanına gider. Bâlâ Hatun'la ilgili her şeyi ona anlatır. Hayme Hatun bu duruma çok sevinir ve hemen harekete geçer. Şeyh Edebalı'nın yanına giden Osman Bey ve Hayme Hatun, Bâlâ Hatun'u isterler. Şeyh Edebalı ve yanlarında bulunan Kamu Salp, bu isteğe çok şaşırırlar. Şeyh Edebalı, kızını Kamu Salp'ın oğlu Murat Alp'e vereceğini Osman Bey'e söyler. Osman Bey bu cevap karşısında ne yapacağını bir süre düşünemez hale gelir. Daha sonra bu işi barış yoluyla çözmeye karar verir. Osman Bey Bâlâ Hatun'la Murat

Alp'i çağırır. Murat Alp'le Bâlâ Hatun arasında bir gönül ilişkisinin olmadığını öğrenir ve bu işi biraz daha somut hale getirmek için olaylara şahit olduğunu öğrendiği Gülizar'ı da konağa getirtir. Gülizar, Bâlâ Hatun'un Osman Bey'i daha önce tanıdığını, Murat Alp'le ise hiç konuşmadığını söyleyince de durum iyice açığa çıkar. Osman Bey Bâlâ Hatun'u alır. Murat Alp'in de gönlünün kırılmasını istemediğinden ona sevgiyle bakan Gülizar'a, Murat Alp'le evlenip evlenmeyeceğini sorar. Olumlu cevap alınca da çifte düğün yapılır.

Osman Bey'le Bâlâ Hatun evlendikten sonra Osman Bey, Bâlâ Hatun'u ziyaret için Şeyh Edebalı'nın yanına götürür. Bâlâ Hatun burada tek başına ata biner, dağlara ormanlara gider, tabiatın temiz havasını içine çeker. Yine böyle bir gezi sırasında ormana gider ve ormanda bulunan su kenarında saçlarını yıkar ve dinlenir. Oradan geçmekte olan İnegöl tüccarları ve yanlarındaki askerler Bâlâ Hatun'u görürler. İçlerinden biri Bâlâ Hatun'a yaklaşır ve ona saldırır. Bâlâ Hatun adama karşı koymaya çalışır fakat elinden çok da bir şey gelmez. Avlanmak için ormana gelen Murat Alp, bir kadın çığlığı duyar ve sesin geldiği tarafa doğru gider. Bâlâ Hatun'u mücadele içinde görünce yayına yerleştirdiği oku atar ve adamın yanağını parçalar. Bâlâ Hatun, Murat Alp'i gördüğüne çok sevinir.

Osman Bey'in yaptığı fetih hareketleri Bizanslı tekfurları endişeye düşürür. Bir gün sıranın kendilerine de geleceğini iyi bildiklerinden Osman Bey'i öldürmeye karar verirler. Bunu da Bilecik Tekfurunun düğününde yapacaklardır. Olan biteni en ince ayrıntısına kadar öğrenen Köse Mihal, yapılan planı Osman Bey'e haber vermek için hemen harekete geçer. Haberi alan Osman Bey de bir plan yapar. Düğün zamanı gelince de Bilecik Kalesi'ne gider. Düğün sırasında Osman Bey işaretini verir, keçelerin içindeki askerler ve kadın kılığına giren askerler ortaya çıkarlar. Kısa bir mücadeleden sonra Bilecik Kalesi fethedilir. Bilecik Tekfuru da öldürülür. Osman Bey, Yarhisar Kalesi'ni de almak ister ve askerlerini oraya götürür. Yarhisar Kalesi'nde yapılan mücadeleyi Osman Bey ve adamları kazanır ve Yarhisar Kalesi fethedilir. Yarhisar Tekfurunun kızı Holofira da Orhan Bey'le evlendirilir.

Romanın son bölümü Bursa'nın fethiyle başlar. Bursa on iki yıldan beri kuşatılmış sonunda da alınmıştır. Haberi Osman Bey'e vermek için Orhan Bey yollara düşer. Orhan Bey, Osman Bey'in yanına geldiğinde ise Osman Bey son nefesini vermek

üzeredir. Bursa'nın fetih haberini duyunca sevinir. Vasiyet olarak da Bursa'ya defnedilmeyi isteyen Osman Bey, Orhan Bey'e birtakım öğütler vererek 1326'da ölür.

2.5.2. Romadaki Mekânların Ele Alınışı

Osman Gazi adlı romanla ilgili mekânlar aşağıdaki şekilde tasnif edilmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır.

2.5.2.1. Somut Mekânlar

2.5.2.1.1. Açık Mekânlar

Malazgirt Ovası

Romanın en önemli mekânı olan Malazgirt Ovası Sultan Alparslan'ın, Bizans İmparatoru Romen Diyojen'i yenerek Anadolu'nun kapısını Türklere açtığı yerdir. Türkler için “uygarlığın ve uygarlaşmanın vitrini” (Tekin, 2003: 131) olan Anadolu, onları “büyülü eşikten” geçiren ve yeniden ortaya çıkartan bir mekân hüviyetindedir (Campbell, 2010: 109). Tarihsel potansiyelle dolu olan ve bundan dolayı da tüm varlığıyla tarihsel olayların içinde bulunan (Bakhtin, 2001: 30) Malazgirt Ovası ise Anadolu'yla Türkler arasında köprü vazifesi görmektedir. Bizans'ın “varoluşunun konumlandığı yer” (Korkmaz, 2007: 399) olan bu ovada, Romen Diyojen'in yüz altmış bin kişilik ordusunun karşısına, Sultan Alparslan kırk bin kişilik bir orduyla çıkar. Sultan Alparslan, 26 Ağustos 1071'de kılınan Cuma Namazı'ndan sonra, yapılacak savaş için komutanlarını görevlendirir (Ersen, 1983: 39-40).

Bu görevlendirmenin ve savaşa yönelik çeşitli taktiklerin şu şekilde anlatıldığı görülür:

Döndü ve Peçenek [beyine] Beyine seslendi: “— Sen sağ cenahtan saldırıya geçeceksin. ...— Önce süvariler, sağımdan, solumdan saldıracaktır. Düşman her taraftan yarılacak, içeri girecektir. Kılıçlar çekilecek, geride bulunanlar ok atacaklar!. Alparslan böyle söyledi ve kırk bine yaklaşan Türk Ordusu [ordusu] göklere Allah Allah Allah Allah nidalarıyla ses verdi. Malazgirt ovası [Ovası], inliyor, yer yerinden oynuyordu... (Ersen, 1983: 40-41).

Savaş başlar ve Romen Diyojen'in askerleri ok atarak taarruz ederler. Sultan Alparslan onun ne yapmak istediğini anlar ve askerlerine geri çekilmelerini emreder. Romen Diyojen, askerlerin korktuklarını düşünür ve kendi askerlerine hücum emri verir. Oklarını bırakan askerler hücumla kalkarlar. Sultan Alparslan da askerlerini geri

döndürerek Romen Diyojen'i şaşkırtır (Ersen, 1983: 41-42). Göğüs göğüse bir mücadelenin yapıldığı görülür:

...güneşin ışıkları altında kılıçlar çekilmiş, süvariler Bizans'ın korkak, pısırk süvarilerine çullanmışlar, başlar gövdeden ayrılmakta, kol ve bacaklar yere düşmekte, kanlı bir meydan savaşı verilmektedir. Bir panik başlamış. Kaçışanlar... Teslim olanlar... Ölmek istemeyenler diz çöküp, haykıra haykıra ağlayıp yalvarıp yakarıyorlar... Allah Allah nidalarıyla Türk ordusu yenilgiyi kabul eden düşmanı perişan etmekte. “— Eyvah, mahvolduk!. Bizans İmparatoru'nun [İmparatorunun] aklı başından çıkmış, gözleri kan çanağı... Binlerce ölü, ve daha fazla yaralı!.. (Ersen, 1983: 42-43).

Yüz altmış bin kişilik ordusuyla yenilen ve esir düşen Romen Diyojen, Sultan Alparslan'ın huzuruna getirilir.

“— Hatırından geçenlerin hiçbirisi olmayacaktır. Sizi serbest bırakacağım, dedi. Romen Diyojen inanmadı. Türklerin berbat millet olduğuna inanmıştı. Onlar, asıp keserler, öldürürler, zulüm çarklarını işletirler, haraç alırlar, canlara kıyarlardı... Henüz Türk'ün kendisine haz meziyetlerinden, bilhassa konukseverliğinden haberi yoktu. ...“— Sen yine Bizans Hükümdarı olarak kalacaksın. Başını yukarı kaldır, yüce Rabbimden af dile! diye bağırdı. Alp Arslan. ...“— Bu savaş, dedi. Seni pek çok perişan etti. İstirahat buyurun... (Ersen, 1983: 45).

Romen Diyojen, Sultan Alparslan'ın yaptığını, aynı fırsat kendi eline geçse yapamayacağını düşündüğü için kendisinden utanır. Kazanılan zaferden sonra Sultan Alparslan'la savaş meydanını gezer. Yaralıların tedavi edilmesini, ölenlerin ise açılacak mezarlara defnedilmesini ister (Ersen, 1983: 46). Malazgirt Ovası, Anadolu'nun Türkleşeceğinin ve Türk yurdu olacağının ilk işaretinin verildiği yer olması bakımından dikkat çekmektedir.

İtburnu Köyü Yakınındaki Orman

İtburnu köyü yakınında bulunan orman, Bâlâ Hatun'un buraya gelişiyle ortaya konur. Bâlâ Hatun dinlenmek amacıyla bu ormana gelir. Ormanın içindeki su birikintisinde saçlarını yıkar. Bu ormandan, İnegöl tüccarları ve onların yanında bulunan bir grup asker de geçmektedir. Bâlâ Hatun'un atının çıkardığı sesi duyan bir kişi Bâlâ Hatun'un bulunduğu yere doğru gelir. Bâlâ Hatun, adamın geldiğini çok geç fark eder. Adam Bâlâ Hatun'a hızla saldırır ve onu yere yatırır (Ersen, 1983: 180-184). Adamın Bâlâ Hatun'la konuştuğu görülür:

“— Sen böyle sultanlar gibi güzelsin de, hiç kimsenin haberi yok?! Seninle şurada biraz gönül eğlendirmek ne demektir, bilir misin? Benim için dünyaya bedelsin yavrum... Haydi, fazla ileri gitme! Bâlâ kurtuluş çaresi üzerinde duruyordu. Adamı

nasıl tatlılıkla yola getirebilirdi? “— Var git işine kardeşim, dedi. Benden ne istersin? “— Senin yanından nasıl ayrılabilir miyim hiç [ayrılabilirim]?! “— Ben senin neyin olurum? “— Hiçbir şeyim olmazsın, amma bundan sonra herşeyim [her şeyim] olabilirsin? “— Benim sahibim var... “— Olabilir. Fakat şu anda senin sahibin benim. Elimden kurtulamazsın. Bâlâ'nın gözleri hiddetle açılmıştı. Ne söylüyordu bu kalleş herif? Fakat onun çirkin maksatlarını şimdi peki iyi anlayabiliyordu (Ersen, 1983: 184-185).

Ormanda ava çıkan Murat Alp, uzaktan bir kadın çığlığı duyar ve hemen oraya gider. Bir adamın Bâlâ Hatun'a saldırdığını görür ve attığı okla adamın yanağını parçalar. Adam neye uğradığını şaşırır. Bâlâ Hatun, Murat Alp'i görünce çok sevinir ve kurtulacağına inanmaya başlar fakat kısa bir süre sonra etrafları sarılır (Ersen, 1983: 183-187).

Murat Alp'in kendini tutamayarak bağırdığı görülür: “— Bu kadından ne istersiniz haydutlar! Biriniz şurada can çekişiyor. Eğer hepiniz o duruma düşmek istemiyorsanız, çekilip gidin, yahut birer birer gidin!” (Ersen, 1983: 187). Gelen adamlar da Murat Alp'in meydan okumasına kayıtsız kalmazlar ve içlerinden iri yapılı olan bir kişi onun karşısına çıkar ve Murat Alp'le mücadele etmeye başlar. Bâlâ Hatun ise Murat Alp'in bu kadar kişiyle mücadele edip başarılı olacağına inanmamaya başlar. Umutlarının tükenmeye başladığı sırada Kamu Salp'ın, adamlarıyla birlikte geldiğini görür (Ersen, 1983: 188-191).

Kamu Salp, orada bulunan adamların ellerini bağlatır ve olayın nasıl gerçekleştiğini sorgular.

“— O'nu kim yaraladı? Murat Alp cevap verdi: “Ben! “— Suçu, taksiratı ne idi? “— Bir kadına tecavüz etmek üzere idi. ...“— Cenab-ı Hakkın mutlak varlığını nasıl inkâr edebilirsiniz? Sonra derin bir nefes alarak ilave etti: “— Münkir misiniz? “— Hayır! “— Bir yerde bir gariban görürseniz, onu candan kucaklamak yerine eziyet etmeye başvurursunuz, Allah sizi nasıl affeder? Aralarında bulunan ihtiyar kişi şöyle dedi: “— Bizim [hiç bir] hiçbir şeyden yoktur efendimiz. “— Ya bu haliniz nedir? ...“— Bir tüccar olaraktan kentleri dolaşıp Bizans'a mal götürmek üzere ticaretle uğraşırdık. Önümüze çıkan bu haydut -Çağlayana gidip kanlarını yıkayanı işaret etmişti- şu gördüğünüz hatunu rahatsız etmiş. Bu sırada - Murat Alp'i göstererek- : “— Delikanlı da hatunu kurtarmak üzere silah çekmiş... (Ersen, 1983: 192-193).

Kamu Salp onların gerekli dersi aldıklarını düşünür ve hepsini serbest bırakır. Bâlâ Hatun'a da olan biteni kimseye anlatmamasını söyleyerek oradan ayrılır (Ersen, 1983: 193-195). İtburnu köyü yanındaki orman; Bâlâ Hatun'un, Murat Alp tarafından kurtarıldığı yer olması bakımından romanda dikkat çekmektedir.

Karacadağ Yakınındaki Ova

Karacadağ yakınında bulunan ova da Ertuğrul Gazi'nin Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat'a yardım ettiği görülür. Ertuğrul Gazi, yanına Osman Bey'i de alarak Karacadağ yakınında bulunan ovaya gelir. Amacı, ovada mücadele eden ama isimlerini bilmediği iki gruptan güçsüz olana yardım etmektir. Böylece savaşta daha fazla kan dökülmeyecektir (Ersen, 1983: 53-55). Ertuğrul Gazi askerleriyle birlikte savaşan iki grubun arasına girer.

Allah, Allah nidalarıyla [nidalarıyla] yeri göğü inleterek, tozu dumana katıp, zayıfların arkasında yer aldılar. Bu durum karşısında saldırı devam ediyordu. Yaylar geriliyor, oklar düşmanı delik deşik ediyor. Sonra kılıçlar parlıyor, saflar ortadan ayrılıyor, canhıraş seslerle galipler yok ediliyordu. Savaş alanında bir panik başlamıştı... (Ersen, 1983: 55).

Ertuğrul Gazi yardım ettikleri kişinin Alaaddin Keykubat olduğunu görünce şaşırır. Alaaddin Keykubat Moğollara karşı yapılan savaşı kazanır (Ersen, 1983: 55).

Karacadağ yakınlarında bulunan ovanın, Osmanlı açısından önemine bakıldığında şunlar söylenebilir: Osmanlının ortaya çıktığı yerler olan Söğüt ve Domaniç, burada kazanılan zaferden sonra Selçuklu Sultanı tarafından Ertuğrul Gazi'ye verilmiştir.

Köprühisar Kalesi

Köprühisar Kalesi Osman Bey'in "Bey" olduktan sonra zafer kazanarak elde ettiği ilk topraktır. Osman Bey askerlerine, Kale'ye saldırmaları emrini verir ve Kale'de mücadele başlar. Yapılan mücadele sırasında Osman Bey'in öldürülmeye çalışıldığı fakat Kara Tekin'in Osman Bey'i kurtardığı görülür:

...bir süvari Osman Gazi'nin boş yerini aramakla meşguldü. ...Sağ elini kaldırdı, tam vuracağı zaman, ağzı da açılmış soluyordu ki, bir ok diline saplanınca, neye uğradığını bilmeden attan düşüp yerde debelendi. Bu ok Şeyh Mahmud'un, yahut Gazi Abdurrahman'dan çıkmamıştı. Çünkü onlar da şiddetli bir savaş içinde çırpınıyorlardı. Osman Gazi önünde savaşan iki muharibin başını gövdesinden ayırmış ve arkasına dönünce Kara Tekin'in yerde yatan muharibin beynini kılıç darbesiyle dağıttığını görmüştü... (Ersen, 1983: 188).

Kısa bir süre sonra da Köprühisar Kalesi fethedilir. Osman Bey, endişe içinde bekleyen halkın bu endişelerini gidermek için onlara bir konuşma yapar:

“— Köprühisar halkı bundan sonra rahat olsun. Bundan sonra bu topraklarda hür ve bağımsız yaşayacaklardır. Hiç kimse kendilerine zulüm etmeyecektir. Zulmeden tekfurunuz [Tekfurunuz] bundan sonra gelip sizi rahatsız etmeyecektir. Çalışıp

kazanın. Gerektiği zaman hep birlikte savaşağız. Hak ve şeriat ne ise bu mülkte onun icrasından başka bir şey düşünmek caiz değildir (Ersen, 1983: 122-123).

Osman Bey yaptığı konuşmasından sonra Kale'nin beyliğine, Kunur Alp'i getirir ve oradan ayrılır (Ersen, 1983: 123-124). Osman Bey'in Köprühisar Kalesi'nde yaptığı konuşma, Kayı aşiretinin devletleşme yolunda olduğunu göstermektedir. Kale de bu devletleşmenin sembolü niteliğindedir.

İnegöl Kalesi

İnegöl Kalesi, Osman Bey'in fethetmeye çalıştığı kalelerden birisidir. Bu Kale'nin fethedilmesinde farklı bir yol denenir. Amaç savaş yapılmadan Kale'nin teslim alınmasıdır. Turgut Alp bu iş için gönüllü olur ve Osman Bey'le adamlarının iki gün sonra kuşluk vaktinde Kale'ye gelmeleri için hazırlık yapacağını söyler (Ersen, 1983: 207).

Sorunsuz bir şekilde Kale'ye giren Turgut Alp'in fark edildiği ve yakalanmaya çalışıldığı görülür:

“— Yakalayın onu! Kaçıyor. Aramızda bir düşman var!.. ...Turgut Alp, önüne çıkanları çiğniyor ve at koşturuyordu. Fakat hangi tarafa gitse karşısında bir yığın muharip görüyordu. ...Şehrin güneyine geldiği zaman, kalenin [Kale'nin] kapısını açık buldu. Fakat daha fazla askerle karşılaştı. Yahut bu kapıdan çıkacak yahut şehit olacaktı. Üzerine şimdiden mızraklar atılmaya başlamıştı. Kimisini tutup, tekrar düşmana atıyor, kimisinin önünde eğilerek, ya da sağa sola yalpa yaparak kendisini koruyordu (Ersen, 1983: 210-211).

Turgut Alp, Kale içinde bulunan bir incir ağacını görür ve ağaca tırmanarak İnegöl Tekfurunun konağına girer (Ersen, 1983: 212-213).

İnegöl Kalesi'nde yaşanan bir diğer olay da Turgut Alp'e gönlünü kaptıran İnegöl Tekfurunun kızı Anya'nın, Osman Bey ve askerlerini Kale'ye almasıdır.

“— Babam, dedi. Bu gece dış ağrısından çok sıkıntı çekti. Emirlerini size iletiyorum. Bugün kentimize Osman Gazi misafir olarak askerleri ile birlikte geliyor. Onlara elden gelen her türlü iyilikte bulunmak vazifemizdir. Sakın bir hata yapayım demeyin, aksi halde başınızı gövdenizden uçurmak için bir işaret vermek kâfi gelecektir. Anladınız mı? Bu kat'i ve kesin emre karşı askerler saygı ile eğilmişlerdi. Döndü. Yürüdü. Şehrin diğer kapıları da bu şekilde açılmıştı (Ersen, 1983: 229).

Sorunsuz şekilde teslim alınan Kale'den içeri Osman Bey ve askerleri girer. Osman Bey Kale'nin yönetimini Turgut Alp'e bırakır. Turgut Alp de Anya'yla evlenir ve İnegöl

Kalesi'nde birlikte yaşamaya başlarlar (Ersen, 1983: 230-232). İnegöl Kalesi, bir kalenin savaş yapılmadan da alınabileceğini göstermesi bakımından dikkat çekmektedir.

Yarhisar Kalesi

Yarhisar Kalesi romanda, Nilüfer Hatun'un Orhan Bey'i görüp ona âşık olduğu yer olarak ortaya konur. Osman Bey, Bilecik Kalesi'nin fethinden sonra oğlu Orhan Bey'i ve bir kısım Osmanlı askerini Yarhisar Kalesi'nin fethiyle görevlendirir. Orhan Bey de askerlerle birlikte Yarhisar Kalesi'ne gelir. Kale'de bulunan askerlerle mücadele etmeye başlar. Yaşanan bütün olaylar ve Kale'nin fethi, kuytu bir yere saklanarak olayları seyreden Nilüfer Hatun'un gözlerinin önünde cereyan eder. Nilüfer Hatun, karşısındaki herkese meydan okuyan ve Kale'yi fetheden Orhan Bey'e âşık olur (Ersen, 1983: 270-271). Kale, Nilüfer Hatun'un Orhan Bey'i gördüğü ve ona âşık olduğu yer olması bakımından dikkat çekmektedir.

Söğüt Şehri

Osmanlı Devleti'nin kurulduğu topraklar olan Söğüt, düzenlenen çeşitli şenliklerle romanda ortaya konur. Osmanlının bağımsız bir devlet olmasını sağlayan Selçuklu Sultanı Gıyaseddin Mesut'un gönderdiği semboller ve hediyeler, Söğüt'te büyük bir şölenin düzenlenmesini sağlar. Bu şölene dair şunların söylendiği görülür:

Pehlivanlar güreşiyorlar, delikanlılar cirit talimi yapıyorlar, kuzular kızartılıyor, etli, nohutlu bulgur pilavları kazanlarda!... Hoşafklar çeşit çeşit... Çimenlerin üzerine bağdaş kurup oturanlara sofralar açılıyor, bol bol yiyip, Allah'a şükrediyorlardı (Ersen, 1983: 167).

Düzenlenen bu şölen sırasında Bilecik Tekfuru da Osman Bey'e elçilerini gönderir. Osman Bey'in zaferlerini kutlamak için onu, düzenleyeceği ziyafete çağırır. Osman Bey de bu daveti kabul eder (Ersen, 1983: 168). Söğüt, Osmanlı Devleti'nin kurulduğu iki topraktan biri olduğu için romanda dikkat çekmektedir.

Bursa Şehri

Bursa, on iki yıllık bir kuşatma sonucunda fethedilir. Bursa'nın görünüşüne dair şu bilgilerin verildiği görülür:

Karşılardan Uludağ, bütün haşmetiyle Orhan Gazi'ye sanki selam veriyordu. Aşağılarda, yemyeşil, kestane ormanlarıyla son bulan büyük vadi, sisli tepelerin önünde kalmıştı. Göz alabildiğine mümbit ve bereketli topraklar, Osmanlı

Devletine [Devleti'ne] başkent olabilecek nitelikte bir büyük kent... (Ersen, 1983: 312).

Bursa, roman boyunca fethedilmesi planlanan ve sonunda fethedilen bir yer olarak romanda ortaya konur.

İtburnu Köyü

İtburnu köyü, Şeyh Edebalı'nın kontrolü altında bulunan bir yerdir. Bu köyde yaşayan insanlara dair şunların söylendiği görülür:

...Henüz, hiç kimsenin ocağında fitne mevcut değildi. İnsanlar dirlik düzen içinde yaşarlardı. Muhtaçlara elden gelen yardım gösterilir, gıybet edilmez, konu komşu ziyaretleri devam eder, düşkünlerin imdadına koşulurdu. Allah'a ve Resulullah'a itaat edenler, yeni yetişenlere bu vasıflarıyla yol gösterirler, rehber olurlardı. Çünkü Cenab-ı Hakkın gazabından korkarlardı. Doğruluktan ayrılmamak için mahzun din kardeşlerinin sevinçleri sevinçti; acıları ise müşterekti (Ersen, 1983: 19-20).

İtburnu köyü özellikle, Osman Bey'in su içmek amacıyla köydeki bir çeşmenin başına gelmesiyle ortaya konur. Çeşmenin başında köydeki genç kızlar toplanmıştır. İçlerinde de güzelliği bütün köyün dilinde olan, Osman Bey'in de hep rüyasında gördüğü Bâlâ vardır. Osman Bey, çeşmeden su içer ve Bâlâ Hatun'u görür. Bâlâ Hatun testisini doldurup oradan uzaklaşırken Osman Bey de onun peşine takılır. Bir süre sonra Bâlâ Hatun'u, testisi kırılmış ve yerde yatarken bulur. Bâlâ Hatun, Osman Bey'le konuşabilmek için böyle yapmıştır. Osman Bey, Bâlâ Hatun'un yanına yaklaşır ve onu yerden kaldırır. Bâlâ Hatun aksayarak evine doğru gider.

Osman Bey, köyün içine geldiğinde büyük bir şenlik yapıldığını görür. Yaşlı bir adama ne olduğunu sorar. Adam da Selçukluların Moğollarla mücadeleye gireceklerini, bu yüzden asker toplamak için bu şenliğin düzenlendiğini söyler. Osman Bey sırtındaki ceylanı yaşlı adama verir ve ceylanı, köyün ileri gelen kişisi olan Şeyh Edebalı'ye vermesini söyleyerek köyden ayrılır (Ersen, 1983: 21-33).

İtburnu köyü romanda, Murat Alp'in de buraya gelişiyle ortaya konur. Murat Alp de tıpkı Osman Bey gibi su içmek amacıyla buraya gelir ve çeşme başında Bâlâ Hatun'u görür ve ona âşık olur (Ersen, 1983: 71). Aradan günler geçer ve Murat Alp, çeşmenin başında görüp âşık olduğu Bâlâ Hatun'u görmek için tekrar İtburnu köyüne, çeşmenin başına gelir. Testilerini dolduran genç kızları görür. İçlerinde Bâlâ Hatun yoktur zira Bâlâ Hatun, Murat Alp'e ümit vermemek için çalılıkların içine gizlenmiştir. Arkadaşı

Gülizar'ı, Murat Alp'le konuşması için gönderir. Gülizar da Bâlâ Hatun'un evlenmesini ve sıranın kendilerine gelmesini istediğinden Murat Alp'e Bâlâ Hatun hakkında birçok bilgi verir ve yanından ayrılır. Murat Alp, Bâlâ Hatun'un ismini ve kaldığı yeri öğrenmiş olmanın verdiği sevinçle oradan ayrılır (Ersen, 1983: 78-81). İtburnu köyü, Osman Bey'le Bâlâ Hatun'un tanıştıkları yer olması bakımından dikkat çekmektedir.

İncirpınar Köyü

İncirpınar köyü Bilecik Tekfurunun, diğer tekfurlar ve Osman Bey için düzenlediği ziyafetin yapıldığı yerdir. Bu yere Osman Bey, akıncı arkadaşlarıyla birlikte gelir. Bilecik Tekfuru, Osman Bey'den üstün olduğunu göstermek amacıyla ona elini öptürmek ister. Osman Bey ise Türklerin, sadece kendi büyüklerinin ellerini öptüğünü söyleyerek Tekfuru elini sıkır. Tekfur da Osman Bey de bu olaydan rahatsız olur (Ersen, 1983: 168-169).

İncirpınar köyünde Bilecik Tekfuruyla Osman Bey arasında, Bizans'ın içinde bulunduğu son duruma dair bir konuşmanın yapıldığı görülür:

“— Bizans, bir iç bunalım içindedir. Bizans'ı soylu kişiler idare etmemektedir. Kostantiniye sefahata dalmıştır. İmparator gaflet uykusundadır. Bir gün başına gelecek felaketlerden habersizdir. Çünkü, kılıcı kuvvetli olanlar, saraya saldırıp İmparatorun başını gövdesinden ayırıp, hükümdar olmaktadır. Biz bunu gördük, biz bunu biliriz.” “—Orası öyle amma, Bizans'ın sizden çok sayıda askeri vardır. “— O askerlerdir ki, imansızdır. Para ile tutulmuşlardır. Bugün paralı askerleri olmasın, hükümdar, kaçacak delik arayacaktır. Siz, beyhude yere Bizans'ı beslemeye devam ederseniz, gönderdiğiniz haraçla kendi çıkarı için yaşayan bir avuç insanın aç kursağını şişirmekten başka bir şey yapmamış olduğunuzu yakında anlayacaksınız. Hakikat halde Bilecik halkı sizden yardım istemektedir... Bizans'a hoş görünmek yerine kendi [teb'anızı] tebaanızı besleseniz daha iyi olmaz mı? (Ersen, 1983: 171).

İncirpınar köyü, Bilecik Tekfurunun askerleriyle Osmanlı akıncıları arasında yapılan çeşitli oyunlara da sahne olur. İlk oyun Samsa Çavuş'la Bilecikli bir pehlivan arasında yapılan güreşle başlar. Samsa Çavuş, rakibini kısa sürede yener. İkinci oyun ise Osmanlının üç akıncısı olan Abdurrahman, Ak Timur ve Akça Koca'nın, Bilecikli üç askerle oynadıkları cirittir. Osmanlı akıncıları cirit oyununu kazanırlar. Osman Bey akıncılarıyla gurur duyarken Bilecik Tekfuru utancından yerinden kalkamaz (Ersen, 1983: 172-178). İncirpınar köyü Osman Bey'in, başta Bilecik Tekfuru olmak üzere Bizanlı tekfurlara gücünü gösterdiği ve onları bir nebze de olsa korkuttuğu bir mekândır.

Bilecik Kalesi'ndeki Meydan

Bilecik Kalesi'ndeki meydan, Nilüfer Hatun'un Osman Bey'in huzuruna getirilmesiyle ilk olarak romanda ortaya konur. Osman Bey Nilüfer Hatun'u, oğlu Orhan Bey'e almak ister. Nilüfer Hatun'sa Orhan Bey'le birbirlerini tanımadıklarını, evliliğin sonra yapılmasını teklif eder. Osman Bey bu teklifi kabul eder.

Meydanda yaşanan olaylardan biri de Köse Mihal'in Müslüman olmasıdır. Bilecik Kalesi'nin fethinden sonra Köse Mihal, Osman Bey'in yanına gelir ve Kale'sini teslim ederek Müslüman olmak istediğini söyler. Osman Bey bu duruma çok sevinir. Abdurahman'ı, Müslüman olmasında Köse Mihal'e yardım etmesi için görevlendirir. Köse Mihal kelime-i şehadet getirerek Müslüman olur ve Abdullah ismini alır (Ersen, 1983: 260-265). Meydan, Osmanlı dostu olan Köse Mihal'in Müslüman olduğu yer olması bakımından dikkat çekmektedir.

Romanda ayrıca Asya ve Avrupa Kıtası, Marmara Denizi ve Akdeniz, Van Gölü, Fırat, Ceyhun ve Sakarya Nehri'yle Maveraünnehir, İmralı Adası, Sina ve Kocaeli Yarımadası, Kafkas ve Toros Dağları'yla Uludağ, İtburnu köyündeki bahçe, Bilecik sınırındaki geçit, Kandelor ve Koyunhisar Kalesi, Karamürsel, Ahlat, Diyarbakır, Ankara, Kostantiniyye, Kayseri, Trabzon, Urfa, Erzincan, Kemah, Şebinkarahisar, Sivas, Malatya, Adana, Maraş, Antakya, Konya, Niğde, Karaman, Tokat, Kastamonu, Çankırı, Antalya, Kütahya, Eskişehir, Manisa, Muğla, İzmir, Aydın, İznik, Alanya, Birgi, Beyşehir, Yenişehir, Mudurnu, Dinboz, Adronos, Kestelli, Lefke, Akhisar, Yenikali, Yemen, Bağdat, İsfahan, Halep ve Şam şehrine de yer verilmiştir.

2.5.2.1.2. Kapalı Mekânlar

Osman Bey'in İkinci Çadırı

Osman Bey'in çadırı Söğüt'tedir. Bu çadırda Osman Bey'e, Kayı aşiretinin başına geçip “Bey” olacağı haber verilir. Akça Koca ve diğer akıncılar Osman Bey'in “Bey” olmasını kararlaştırırlar ve çadıra gelirler. Kayı aşiretinin büyük kısmı da çadırın önündedir (Ersen, 1983: 84-85). Akça Koca Osman Bey'in çadırında konuşmaya başlar:

“— Ya Osman Gazi! diye başladı. ...Ülkenin efendisi maddi varlığı ile aramızdan ayrılmıştır. Ey Kayı Han neslinden kopup gelen yiğitler! Analar, bacılar, kardaşlar! Beni iyi dinleyin!. Biz, akşam durduk, düşündük, tartıştık ve bir karar aldık: Aşiret

reisleri ile görüştük. Hepsinin fikri ile şu sırada size sesleniyorum: Bugün burada yeni hükümdarımıza biat edeceğiz. ...“— Oğuz Han aramızdan ayrıldı. Yerine Kayı Han geçti. Yurdumuzu, yuvamızı bırakıp, nice güçlüklerle buraya geldik. Az mı çektik. Çok canlar kaybettik. ...İmdi derim ki, bizler de izin eyleyip O [o]'nun biricik oğlu Osman Gazi'ye hanlığı veriyorduk. Bu kol, daha yüzyıllar boyu memleketimizin bağımsızlığı, uygarlığı için devam edip gide. Ey Osman Gazi, onlar seni başta görmek istediler ve bu görevi sana ulaştırmak üzere beni memur eylediler. Sen kabul et” (Ersen, 1983: 86-87).

Osman Bey, bu habere çok sevinir fakat amcası Dünder Bey bir şey söylemese de bu seçimden rahatsız olur (Ersen, 1983: 295-296). Çadır, Kayı aşiretinin liderliğine Osman Bey'in getirildiği yer olması bakımından dikkat çekmektedir.

Ertuğrul Gazi'nin Birinci Çadırı

Ertuğrul Gazi'nin çadırının yeri tam olarak belli değildir. Bu çadıra Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat'ın, Moğollarla yapılan mücadeleden sonra geldiği görülür. Selçuklu Sultanı, Moğollarla yapılan mücadelede kendisini destekleyen Ertuğrul Gazi'ye Söğüt ve Domaniç'i verir. Oğlu Osman Beyi de Konya'ya eğitim alması için götürmek istediğini söyler. Ertuğrul Gazi bu teklifi, kendisinin yaşlı olduğunu ve ölümünden sonra Kayı aşiretinin başına Osman Bey'in geçeceğini söyleyerek kabul etmez (Ersen, 1983: 58-59). Çadırda; göçebe olan Kayı aşiretine Söğüt ve Domaniç'in verildiği, bu sayede Kayı aşiretinin de yerleşik bir düzene geçtiği görülür.

Birinci Harp Meclisi Çadırı

Birinci harp meclisi çadırı Söğüt'tedir. Bu çadırda Osman Bey yanında bulunan akıncılarla o dönemin siyasi oluşumlarına ve Kayı aşiretinin durumuna dair konuşmalar yapar. Osman Bey öncelikle, Selçukluların yıkılmak üzere olduğunu ve Kayı aşiretinin hiçbir devlete bağlı olmaması gerektiğini yanında bulunanlara söyler (Ersen, 1983: 89-90). Toplantıda akıncıların da söz alarak konuştukları görülür. Akça Koca şunları söyler:

“— Sultanım! Aşiret reisliğini kabul etmekle bize sonsuz cesaret verdiniz. Bugünden sonra yapılacak işlerimiz o kadar çoktur ki, etrafımızı çevreleyen ve bizi çekemeyen rum [Rum] ve ermeni [Ermeni] tefurları ile savaşmak, topraklarımızı genişletmek ve mukaddes dinimizi yayıp Bizans'a kadar götürmek niyetindeyiz. Merhum Ertuğrul Gazi'nin yegâne arzusu bu idi... (Ersen, 1983: 90).

Ardından söz alan Kara Tekin'in ise Osmanlı'nın devlet yapısına dair fikirlerini söylediği görülür:

“— Ülkemizin imar ve ihyasına zaruret vardır. Hayvanlarımıza yeni otlaklar bulmak, askerimizin gıdasına daha çok önem vermek gerektir. Bütün bu işlerinin yapılmasının zarureti inandırmaktayız. Osman Gazi ferman buyurursa, bundan böyle aşiretlerden alacağımız öşür ile dullara ve yetimlere yardım edilse en münasibi olur (Ersen, 1983: 90).

Osman Bey, akıncıların söylediklerini dinler ve kendisi de yapılacak fetih hareketlerinde batının değil öncelikle etraflarında bulunan tekfurların kalelerinin alınması gerektiğini söyler (Ersen, 1983: 91-93).

Farklı zamanlarda toplanan harp meclisi çadırında konuşulan konulardan biri de Bizans'ın fethedilmesi meselesidir. Kara Tekin, Bizans'ın fethedilerek Hz. Peygamberin hadisi şeriflerine layık olmak gerektiğini söyler. Osman Bey Kara Tekin'in fikrine karşı çıkar ve Bizans'la mücadele edecek güçlerinin olmadığını, böyle bir hamlenin yapılması sonucunda çok sayıda can kaybının olacağını ifade eder (Ersen, 1983: 107).

Harp meclisi çadırında İnegöl Kalesi'nin fethedilmesine karar verilir. Bu fetih için de Turgut Alp gönüllü olur. Öyle ki Turgut Alp, İnegöl Kalesi'ne gideceğini ve iki gün sonra da Osman Bey ve askerlerinin kuşluk vakti -Kale kapısı kendilerine açılarak- sorunsuz bir şekilde Kale'den içeri girebileceklerini söyler (Ersen, 1983: 206-207). Çadır, Osman Bey'in hedeflerinin ortaya konduğu, yapılacak fetih hareketlerine karar verildiği bir mekândır.

İkinci Harp Meclisi Çadırı

Harp meclisi çadırı Yenişehir'dedir. Bu çadırda Osman Bey, kazanacağı ilk zafer olan Köprühisar Kalesi'nin fethine dair akıncı arkadaşlarıyla fikir alış verişi yapar fakat Osman Bey'in hep başarısız olmasını ve Kayı aşiretinin gözünden düşmesini isteyen Dünder Bey Köprühisar Kalesi'nin fethine karşı çıkar. Osman Bey, Dünder Bey'in niyetini anlar ve yapacağı hamle öncesinde Dünder Bey'e ve çadırda bulunanlara bir konuşma yapar:

“— Şu ana kadar hiç ses çıkarmadım [çıkartmadım], ey babamın kardeşi! Allah günahımı affetsin... Bu ülkenin hükümdarı [Hükümdarı] sen misin, ben miyim?
“— Ben kendiliğimden Padişah olmadım! Beni Beyler [beyler] seçtiler. Halk bunu böyle istiyordu. Senden başka kalbi tutuşan ve bir ihtirasın kurbanı olan kimseye tesaduf edilmezdi ve edilmedi de. ...“— Henüz bir iki lafım daha vardır ki, söylemek isterim: Bir kere Rum tekfurları kendi iç bünyesinde kurdukları zulüm çarklarını işlettikleri için halk için için kaynamaktadır. Tekfurun emrinde yeni bir savaşa katılacak gönüllüler pek azdır. ...“— Şunu da söylemek isterim ki, bir gün

Anadolu'da bir Türk İslam Birliği [birliği] kurulacaktır. Biz bunun öncüsü olmak muradındayız (Ersen, 1983: 112-113).

Konuşmasını tamamlayan Osman Bey, Dündar Bey'i çadırda bulunanların gözü önünde ok atarak öldürür ve hedeflerinin Köprühisar Kalesi olduğunu, bundan da asla vazgeçmeyeceklerini söyler (Ersen, 1983: 114). Çadır, Kayı aşiretinden olan Dündar Bey'in öldürüldüğü yer olması bakımından dikkat çekmektedir.

İnegöl Tefurunun Sarayı

İnegöl Tekfuru sarayında, kızı ve metresiyle birlikte kalmaktadır. Turgut Alp Kale'yi fethetmek için gelip askerler tarafından fark edilince bu saraya saklanır. Sarayda; Tekfurun kızı Anya, Turgut Alp'e yardım eder.

Tekfurun sarayı, düzenlenen eğlencelere de sahne olmaktadır. Tekfur, eğlenceleri metresi olan Orsini'yle birlikte düzenlemektedir. Anya ise hem bu eğlencelerden hem de Orsini'den hiç hoşlanmaz. Zira Orsini, Anya'nın annesini zindana attırmıştır ve kadın zindanda ölmüştür.

Turgut Alp'in Anya'yla İnegöl Kalesi'nin geleceğine dair konuşmalar yaptığı da görülür. Öyle ki Tekfurun Bizans'a gönderilmesini isteyen Turgut Alp, Orsini'nin geleceğini Anya'ya bırakır. Anya da Orsini'nin öldürülmesini istemez ve onun da babasıyla birlikte Bizans'a gönderilmesini ister (Ersen, 1983: 213-122).

İnegöl Tekfurunun sarayında yaşanan olaylardan biri de Tekfurla birlikte Orsini'nin Turgut Alp tarafından esir alınmasıdır. Turgut Alp Tekfurun yattığı odanın kapısını çalarak Tekfurla Orsini'yi uyandırır. Anya da bir yandan bağırarak Tekfurun kapıyı açmasını sağlar. Tekfur karşısında Turgut Alp'i görünce şaşırır. Turgut Alp Tekfurla Orsini'ye odadan dışarı çıkmamalarını aksi takdirde öldürüleceklerini söyler. Tekfur ve Orsini bunu hemen kabul ederler. Tekfur akıbetlerinin ne olacağını sorar. Turgut Alp de Orsini'yle birlikte Bizans'a gönderileceklerini, Anya'nın ise Kale'de kalacağını söyler. Anya da Turgut Alp'in söylediklerini destekleyince Tekfur söylenilenleri kabul etmek zorunda kalır (Ersen, 1983: 223-228).

İnegöl Tekfurunun sarayına Osman Bey'le akıncıların da geldikleri görülür. Kale'nin alınmasından sonra Tekfur ve Orsini, saraya gelen Osman Bey'in karşısına çıkartılır. Tekfur, hayatlarını bağışladığı için Osman Bey'e teşekkür eder. Daha sonra da Tekfurla

Orsini, Bizans'a gönderilmek üzere saraydan çıkartılırlar (Ersen, 1983: 230-231). Düzenlenen çeşitli eğlencelerle ortaya konan sarayın, Anya'nın Turgut Alp'e yardım etmesiyle fethedilen bir mekân olduğu görülür.

Şeyh Edebalı'nın Konağı

Şeyh Edebalı'nın konağı İtburnu köyündedir. Taştan yapılan konakta Şeyh Edebalı, kızı Bâlâ Hatun ve karısı Kevser'le birlikte kalmaktadır. Konak aynı zamanda tekke görevi üstlendiği için kimi zaman da bu konağa dervişler gelmektedir. Konak ilk olarak Osman Bey'in, avladığı ceylanı buraya getirmesiyle romanda ortaya konur. Osman Bey, İtburnu köyünde tanıştığı yaşlı bir adamla konağa gelir. Çalınan kapıyı Bâlâ Hatun açar. Osman Bey onlarla vedalaşıp kapıdan ayrılırken yaşlı adam konağa girer ve Şeyh Edebalı'nın yanına çıkar. Şeyh Edebalı'yla görüşen yaşlı adam, ceylanı kendisine veren kişinin bu ceylanın parçalanıp fakir fukaraya dağıtılmasını istediğini Şeyh Edebalı'ye söyler. Şeyh Edebalı de söylenileni yapar. Ceylanın derisini yüzer, etlerini parçalar ve fakir fukaraya bu etleri dağıtır (Ersen, 1983: 33-35).

Şeyh Edebalı'nın konağına Kamu Salp'ın da geldiği görülür. Kamu Salp, yanında bulunanlarla birlikte Bâlâ Hatun'u istemek için konağa gelir. Bâlâ Hatun gelenlerin Osman Bey'in ailesi olduğunu düşünür fakat içinde bir tedirginlik vardır. İçindeki bu tedirginlikten kurtulmak için de arkadaşı Gülizar'ı çağırır. Gülizar, gelen kadınlarla bir süre görüşükten sonra damat adayının Osman Bey değil Murat Alp olduğunu öğrenir. Bu bilgi Bâlâ Hatun'u çok üzer (Ersen, 1983: 101-106).

Şeyh Edebalı'nın konağında yaşanan en dikkat çekici olayın, Osman Bey'in Bâlâ Hatun'u istemek için buraya gelmesiyle ortaya konduğu söylenebilir. Osman Bey Samsa Çavuş'u, verdiği bir ceylanla Şeyh Edebalı'nın konağına gönderir. Konağa gelen Samsa Çavuş, kısa bir süre sonra da Osman Bey'in geleceğini söyler. Şeyh Edebalı'nın yanında Kamu Salp da vardır. Bir süre sonra da Osman Bey konağa gelir. Osman Bey Şeyh Edebalı'yla görüşür ve onun İslam dinine dair düşüncelerini öğrenmek için kendisine bazı sorular sorar. Şeyh Edebalı'nın gerek İslam dinine dair gerekse hurafelere dair söylediği sözler Osman Bey'in hoşuna gider.

Osman Bey ve yanındakiler, geceyi Şeyh Edebalı'nın konağında geçirirler. Ertesi sabah Osman Bey elindeki kılıçla Şeyh Edebalı'nın kendisini beklediğini görür. Şeyh Edebalı,

kılıçla yapılacak mücadeleyi kazananın o ülkenin hükümdarı olacağını söyler ve Osman Bey'i mücadeleye çağırır. Osman Bey teklifi kabul eder ve mücadele başlar. Osman Bey yaptığı hamleyle Şeyh Edebalı'nın kılıcını düşürür. Babasının öldürüleceğini düşünen Bâlâ Hatun da heyecanla odaya girer ve Osman Bey'den babasını öldürmemesini ister. Şeyh Edebalı ve Kamu Salp, Osman Bey'e ismiyle hitap eden Bâlâ Hatun'a hayretle bakarlar.

Kılıçla yapılan mücadeleyi kazanan Osman Bey Şeyh Edebalı'yi bir kenara çeker ve ona, konağa geliş amacından bahseder. Öncelikle onlarla topraklarını birleştirmek istediğini söyler ve ardından Bâlâ Hatun'u ondan ister. Şeyh Edebalı ne söyleyeceğini bilemez. Yanlış bir şey yapmamak için Kamu Salp'ın da oğlu Murat Alp için geldiğini söyler. Bunu üzerine Murat Alp'i çağırın Osman Bey ona, Bâlâ Hatun'la bir gönül ilişkisinin olup olmadığını sorar. Ardından Bâlâ Hatun'u çağırır ve aynı soruyu ona da sorar. Bâlâ Hatun'dan da aynı cevabı alınca Şeyh Edebalı'nın aklındaki şüpheleri gidermek için Gülizar'ı çağırır. Gülizar da Bâlâ Hatun'la Murat Alp'in hiç konuşmadıklarını, Bâlâ Hatun'un Osman Bey'i çok önceden tanıdığını söyleyince her şey açığa çıkar. Murat Alp'in moralinin bozulduğunu gören Osman Bey, Gülizar'ın onu sevdiğini anlayınca Murat Alp'e, Gülizar'la evlenip evlenemeyeceğini sorar. Olumlu cevap alınca da iki düğünün birlikte yapılmasına karar verilir (Ersen, 1983: 127-155).

Şeyh Edebalı'nın konağında yaşanan bir diğer olay da serinlemek için ormana giden Bâlâ Hatun'un dönmemesi üzerine annesinin yaşadığı kaygıdır. Kevser, Bâlâ Hatun'un başına bir şey gelmesinden şüphe ederek onun yolunu bekler. Bu kaygılarını Şeyh Edebalı'yla paylaşır. Şeyh Edebalı de Bâlâ Hatun'un Gülizar'la birlikte olduğunu tahmin ettiğini ve şüphelerinin yersiz olduğunu söyler fakat bu sözlerin Kevser'i teselli etmediği görülür (Ersen, 1983: 188-189). Kevser'in endişeli bekleyişi sonunda Bâlâ Hatun çıkagelir ve ormanda yaşadığı olayları ona anlatır (Ersen, 1983: 195-196).

Şeyh Edebalı'nın konağında yaşanan son olay ise bir sorunun çözümü için kendisine başvurulması ve onun da bu soruna çözüm bulmasıyla ilgilidir. Bir köylü, bahçesinde çıkan altınların paylaşımıyla ilgili kavga çıktığını ve bu durum karşısında ne yapacağını sormak için Şeyh Edebalı'nın konağına gelir (Ersen, 1983: 199-200). Şeyh Edebalı'nın herkesi dinledikten sonra şu cevabı verdiği görülür:

“— Ey müminler! dedi. Bir ağaç devrilmiş, gövdesi kökünden ayrılmıştır. Toprak üstünde bir küp altın bulunmuştur. Bu altınların çıkarılmasına hizmet edenler ise hak sahibi olduklarını iddia ederler. Bu konuyu inceliğine düşündüm. Allah'a and içerim ki, mal, ihtiyar bahçe sahibine ait olamaz. İhtiyar bir anda sarsılmış, acayip acayip Şeyh Edebali'nin yüzüne bakmıştı. Büyük bir İslam âlimi olan Şeyh Edebali eli ile işaret ederek: “— Müsterih ol kardeşim, dedi. Bu altınlarda senin de hissen var, devletin de... Mal kaçırınlar, yahut yağmaya yeltenenlerin dudakları buruşmuş, gözleri derin bir ye's [yeis] ile süzülmişti. Şeyh Edebali devam etti: “— Dört altından bir tanesi sana aittir. -İhtiyara hesap edin, eli ile teslim ediyordu...- Üç tanesi ise devletimizin olacaktır fakat... Bir an için durakladı... Sonra alçak sesle dedi ki: “— Ama, isterse, mal sahibi, altınların çıkarılması için çalışan ve kendisine hizmet edenlere de birer ikişer adet hediye verebilir. Onu kendisi bilir (Ersen, 1983: 200-201).

Şeyh Edebali'nin verdiği cevaptan memnun olan bahçe sahibi, orada bulunanlara da haklarını vermek için hareke geçer (Ersen, 1983: 201). Şeyh Edebali'nin konağı, kimi zaman insanların Şeyh Edebali'ye akıl danışmak için uğradıkları kimi zaman da ibadet etmek için geldikleri bir mekândır.

Osman Bey'in Konağı

Söğüt'te bulunan Osman Bey'in konağında Osman Bey, annesi Hayme Hatun'la birlikte kalır. Osman Bey'in konağının, romanda çeşitli olayların yaşandığı yer olarak ortaya konduğu görülür. Öncelikle Osman Bey'in konağa gelmesi ve yapacağı fetihlere dair kurduğu hayaller bu konakta ortaya konur. Bu hayallerin şu şekilde olduğu görülür:

Yakın komşuları olan Bizans'ın çeşitli kaleleri vardı. Bunları fethettikten sonra sırasıyla Karacahisar'ı, İnegöl'ü, Yarhisar'ı, Bilecik'i, Mudurnu'yu, İzmit ve daha sonra Bursa'yı fethetmeyi tasarlıyordu. Çünkü Bursa o devrin en mükemmel kentlerinden birisi idi ve etrafı muhkem surlarla çevrili bulunuyordu. Bizans ise, Marmara Denizinden [Denizi'nden] Mudanya yolu ile Bursa'ya takviye kuvvetleri gönderebilirdi. Henüz ordusunda disiplin vardı, amma asker sayısı büyük fütuhatlara girecek güçte değildi (Ersen, 1983: 125).

Osman Bey, bir yandan yapacağı fetihleri düşünürken bir yandan da Bâlâ Hatun'u düşünür. Hayme Hatun, oğlunun düşünceli halini görür ve onunla konuşur. Osman Bey Bâlâ Hatun'la ilgili her şeyi annesine anlatır ve ertesi gün sabahın ilk ışıklarıyla birlikte Şeyh Edebali'nin yanına gitmeye karar verilir (Ersen, 1983: 126).

Osman Bey'in konağı onun hastalığıyla da ortaya konur. Osman Bey, bacaklarını saran ve onu halsiz bırakan bir hastalığa yakalanır. Konağından dışarıya çıkamaz olur. Bu çaresizlik içinde Osman Bey, sürekli geçmişi hatırlar. Hatırladıkları arasında Bâlâ

Hatun'la evlenmesi, Osmanlı Devleti'nin kuruluşu, kendisine kurulan tuzak ve bu tuzağı Köse Mihal'in haber vermesi vardır (Ersen, 1983: 232-242).

Osman Bey'in konağında yaşanan bir diğer olay da hastalığı ilerleyen Osman Bey'e uygulanan tedavidir. Osman Bey ağrıları artınca Söğüt dışında bulunan bir kaplıcaya götürülür. Ardından tekrar konağa getirilerek yeni soyulmuş olan bir koç derisine sarılır. Osman Bey çok acı çekmesine rağmen eski sağlığına kavuşmak için bütün acılara sabreder (Ersen, 1983: 298-300).

Osman Bey'in konağının, Orhan Bey'in evlenmesi sırasında da kullanıldığı görülür. Orhan Bey için konakta bir oda düzenlenir ve bu odada Nilüfer Hatun, Orhan Bey'in kendisine oynadığı oyunu öğrenir (Ersen, 1983: 306-310).

Osman Bey'in konağı romanda son kez, onun öldüğü yer olarak ortaya konur. Orhan Bey, Bursa'nın fethedildiğini haber vermek için konağa gelir. Osman Bey ise son nefesini vermek üzeredir. Orhan Bey Bursa'nın fethedildiğini söyleyince Osman Bey bu fethetme çok sevinir ve yeni inşa edilecek olan kubbenin altına defnedilmeyi vasiyet eder (Ersen, 1983: 312-314). Osman Bey'in, son nefesini verirken Orhan Bey'e bazı nasihatlerde bulunduğu görülür:

“— Her neyi bilmez isen, şeriat ulemasına danışacaksın. Aklının ermediği bir şey hakkında istişare yapmalısın. Büyüklerin [büyüklerine] ve tecrübeli din adamlarına sorup öğreneceksin. Seni sevip sayanları, sana itaat edenleri hoşnut edesin. Taptığımız Allah'tır. Kitabımız Kuran-ı Kerim'dir. Ona inanacak, ondan fayda umacaksın. Haksızlık edersen, ahirette iki elim yakanda olacaktır. Daima haklıların yanında olacaksın. Mukaddes cihad devam edecektir. Küffara kılıç çekip, ülkemizin sınırlarını genişletip, halkımızın refah ve saadetini teminden başka bir şey düşünmeyeceksin. Bu soy, daha nice yüzyıllar devam edecektir. Askerimiz dünyaya diz çöktürecek cesarettedir. Yeni bir devlet kurduk, bunu yaşatmak ve yükseltmek, sizin elinizdedir. Bu da kalplerinizdeki iman gücüne bağlıdır. İmanı zayıf bir kavmin sonu geldi demektir. Kitabı elden bırakmayıp, Allah'a şükreyleyip, nurlu yolda yürüyesin... (Ersen, 1983: 314-315).

Bu sözler Osman Bey'in söylediği son sözler olur ve Osman Bey 1326'da ölür (Ersen, 1983: 315). Konak; Osman Bey'in ilk gençlik yıllarını, Bâlâ Hatun'la evlendikten sonra da olgunluk ve yaşlılık yıllarını geçirdiği yer olması bakımından dikkat çekmektedir.

Mal Hatun'un Konağı

Söğüt'te bulunan bu konakta Mal Hatun, oğlu Orhan Bey'le birlikte oturmaktadır. Mal Hatun, Osman Bey'in Bâlâ Hatun'la evleneceğini Hayme Hatun'dan bu konakta öğrenir.

Mal Hatun, Osman Bey'in evlenecek olmasına çok üzülür. Osman Bey'le geçirdiği günleri hatırlar ve duygulanır (Ersen, 1983: 159-162).

Mal Hatun'un konağına Nilüfer Hatun'un, Osman Bey'in emriyle getirildiği de görülür (Ersen, 1983: 277). Nilüfer Hatun bu konakta Mal Hatun'la oturmaya başlar. Mal Hatun Nilüfer Hatun'a, Orhan Bey'le evlenmesi yönünde telkinlerde bulunur. Onun gözü ise Yarhisar Kalesi'nde savaşıyan akıncıdadır. Bu akıncının Orhan Bey olduğunu bilmeden onu sever. Orhan Bey Nilüfer Hatun'u görmek için konağa gelir. Nilüfer Hatun, Orhan Bey'i karşısında görünce çok sevinir ve kendisini kaçırmamasını ister. Orhan Bey olup bitene bir anlam veremez fakat onu da kırmak istemez. Nilüfer Hatun'u alarak Söğüt'ün dışına götürür (Ersen, 1983: 279-282).

Nilüfer Hatun'un, Orhan Bey'le evlenmeyi yine Mal Hatun'un konağında kabul ettiği görülür. Nilüfer Hatun kelime-i şahadet getirerek Müslüman olur ve Orhan Bey'le evleneceği günü beklemeye koyulur (Ersen, 1983: 289-290).

Son olarak Mal Hatun'un konağında, Abdurrahman'ın Mal Hatun'a bazı nasihatlerde bulunduğu görülür:

“— Anaya, babaya itaat etmek gerektir. Sonra kocan, yani Orhan Gazi'ye boyun bükeceksin. ...— Muhakkak ki senin de bir yuvan olacaktır. Ocağından ateş yakıp, efendine hizmet edeceksin. Vazifelerinin nelerden ibaret olduğunu ancak sana Kuran gösterir. Rehberimiz, ilham kaynağımız Kuran-ı Kerim'dir. Ülkemize bilgili İslam alimleri [âlimleri] gelmekte, halka doğru yolu göstermektedir. Onlar Osman Gazi'nin en gözde misafirleridirler. Sen de onların feyzi ile bilgi sahibi olan hocalardan, daha çok şeyler öğreneceksin (Ersen, 1983: 303-304).

Nilüfer Hatun bu nasihatlerden oldukça etkilenir ve içinin huzurla dolduğunu söyler (Ersen, 1983: 305). Konak, Orhan Bey'le Nilüfer Hatun'un kavuştukları yer olması bakımından dikkat çekmektedir.

Romanda ayrıca Gülizar'ın evi, Osman Bey'in birinci ve üçüncü çadırı, Sultan Alparslan'ın çadırı, Ertuğrul Gazi'nin ikinci çadırı, Kamu Salp'ın çadırı, Murat Alp'in çadırı, Kamu Salp'ın konağı, Dünder Bey'in konağı, Birinci ve ikinci mescide de yer verilmiştir.

2.5.2.2. Soyut Mekânlar

2.5.2.2.1. Duyusal Mekânlar

Osman Bey'in Rüyası

Duyusal mekânlar, Osman Bey'in rüyasıyla ortaya konur. Osman Bey'in, Şeyh Edebalî'nin evinde kaldığı zaman gördüğü rüyanın içinde pek çok duyusal mekân vardır. Osman Bey'in gördüğü rüya şu şekildedir:

“— Göğsünden fışkıran ulu ağaç, dal, budak verip, büyüyecek ve asırlar boyu bir daha kurumayacaktır. Daha sonra meyvesini verecektir. Sen şu anda bir Devlet Başkanısın [devlet başkanısın]. Bu devlet pek çok büyüyecek. Başa geçenler fütühatlarıyla bütün dünyaya dal budak salacaklar. Beş kıta üzerinde hakimiyet [hâkimiyet] kuracaklar... İşte bu gördüğün rüya buna işarettir. Allah, hayırlara tebdil eylesin. Âmin” (Ersen, 1983: 156).

Ağacın dallarının ırmakları, ovaları, dağları, ülkeleri, kıtaları kaplaması gibi ayrıntıların, duyusal mekânın örnekleri olduğu söylenebilir.

Romanda cennet ve cehennem metafizik mekân olarak geçmektedir.

2.5.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi

Osman Gazi adlı romana bakıldığında, romandaki mekânların neredeyse tamamının somut mekânlardan oluştuğu görülür. Soyut mekânlar ise metafizik ve duyusal mekân başlığı altında ortaya konulmuştur. Romanda tarihî mekânların da olduğu görülür. Bursa, Söğüt, Caber Kalesi, Bağdat, Kostantiniyye bu tarihî mekânlara örnek verilebilir. Mekânların diğer tarihî romanlarda olduğu gibi olayları etkileyen, onlara yön veren özelliklerinin olmadığı, sadece anlatılan olaylara zemin hazırlamaları bakımından işlevsel oldukları söylenebilir.

Roman, yetmiş beş yıl içinde yaşanan olayları konu edindiğinden açık veya kapalı olsun, mekânların sayıca çok ve çeşitli olduğu görülür. Yazarın da bu çeşitlilikten ve çok oluştan etkilenecek kimi zaman -mekân bağlamında- üslup birliğini yakalayamadığı söylenebilir. Öyle ki bir çadıra kimi zaman çadır kimi zaman otağ demektedir. Otağın, çadırın daha süslü ve daha gelişmiş hali olduğu düşünüldüğünde yazarın tavrı anlaşılabilir. Bu yüzden yapılan çalışmada üslup birliğini sağlamak için bu mekânların hepsine çadır denilmiştir. Yazarın kimi zaman Kostantiniyye kimi zaman da

aynı mekâna İstanbul demesi yine mekân bağlamında üslup birliğini sağlayamamasının bir örneği olarak gösterilebilir.

Romadaki mekânların kimi zaman da karışıklıklar, belirsizlikler taşıdığı görülür. Öyle ki Şeyh Edebali'nin konağı Eskişehir'deki İtburnu köyüdeyken bazen bu konağın Söğüt'te olduğu söylenir. Mekânlardaki belirsizliklere bakıldığında da şunların olduğu görülür: Osman Bey harp meclisini toplar. Toplanan bu harp meclisi nerede toplanmıştır? Toplantı yeri belli değildir. Sadece yaşanan olaylar anlatılmıştır. Yine, Bizanslı tekfurlar, Osman Bey'i öldürmek için toplanırlar ve bir plan yaparlar. Onların toplantı yaptıkları yerin de belli olmadığı görülür. Son olarak Harmankaya Tekfuru Köse Mihal'in, Osman Bey'e kurulan tuzağı haber vermek için Söğüt'e gelirken geçtiği yerlere dair bilgilerin de verilmediği görülür. Sadece ormandan geçtiği, dağlar aştığı gibi ifadeler kullanılmıştır.

Romanda üzerinde durulması gereken bir başka konu da dikkat çeken, çarpıcı olan, açık veya kapalı olsun herhangi bir mekânın kullanılmadığıdır. Sadece, Malazgirt Ovası'nda yapılan savaşın Türkler tarafından kazanılmasının, Anadolu'nun kapısının Türklere açılması anlamına gelmesi, Malazgirt Ovası'nın diğer mekânlara göre biraz daha ön plana çıktığının göstergesi olabilir. Diğer taraftan, fethedilmesi planlanan ve Osman Bey'in sürekli üzerinde durduğu Bursa'nın, roman boyunca yeteri kadar işlendiği söylenemez. Romanda sadece Kayı aşiretinin Anadolu'yu, çeşitli mücadelelerden geçerek yurt tutması ve yerini sağlamlaştırıp buraya fetihler düzenlemesi anlatıldığı için mekânların geri planda tutularak olayların gölgesinde bırakıldığı değerlendirilmesi yapılabilir.

Son olarak romanda, öznel veya nesnel olsun hiçbir mekân tasvirinin yapılmadığı görülür. Bunun da olayları ön plana çıkarmaya çalışan yazarın tutumuyla örtüştüğü söylenebilir.

2.6. *Sunguroğlu-1*

1973'te ilk baskısı yapılan (Argunşah, 1990: 416), Yavuz Bahadıroğlu'nun* yazdığı *Sunguroğlu-1* adlı roman, serinin ilk kitabıdır. Roman; Bursa, Bilecik dolaylarında

*Asıl adı Niyazi Birinci olan Yavuz Bahadıroğlu, 1945 yılında Rize'de doğar. Meslek yaşamına 1971 yılında gazeteci olarak başlayan Yavuz Bahadıroğlu, gazetecilik yaparken çocuklara

Orhan Bey döneminde, Osmanlı akıncısı olan Sunguroğlu'yla Bizanslı şövalye Selikos arasında, Sunguroğlu'nun babasının intikamını almak için Selikos'la ve kimi zaman da Bizanslı askerlerle yaptığı mücadeleleri konu edinir. Hâkim bakış açısıyla yazılan romanda yer verilen şahıslardan bazıları tarihî kişilerdir. Orhan Bey, Süleyman Paşa, Akça Koca bu tarihî kişilere örnek verilebilir. Sade bir dille yazılan roman, sekiz bölümden oluşur.

2.6.1. Romanın Özeti

Romanın başkişi olan Aykut; babası, Selikos tarafından öldürülünce Akça dede dediği, babasının silah arkadaşı olan eski bir Osmanlı akıncısı tarafından yetiştirilir. Akça Koca; silah arkadaşı Sungur Alp'in oğlu olan Aykut'u, o dokuz yaşındayken yanına alır zira Sungur Alp ölürken oğlunu kendisine emanet etmiştir. Akça Koca, akıncılığı bıraktıktan sonra evlenir ve Nilüfer isimli bir kızı olur. Aykut, Akça Koca, Nilüfer ve Akça Koca'nın karısı hep birlikte yaşarlar. Aykut, annesini hiç tanımaz. Zira o bebekken annesi ölmüştür. Bir sütanne tarafından büyütülür. Babasının şehit edildiğini bilir fakat kim tarafından nasıl öldürüldüğünü bilmez. Bu merakını Akça Koca'yla gidermeye çalışır. Aykut'un odasına gelen Akça Koca yaşadıklarını anlatmaya başlar. Akça Koca; Osmanlı Devleti'nin ikinci hükümdarı olan Orhan Bey'in, kendilerinin de içinde bulunduğu akıncılara, yeni yerlerin fethedileceğini söylediğini ifade eder. Bu sözlerin ışığında akıncıların çeşitli yerlerin fethedilmesiyle görevlendirildiğini, kendisinin ve Sungur Alp'in de bir grup akıncıyla birlikte fetih için yola çıktığını sözlerine ekler. Onlar yola çıktığında yollarının Bizanslı şövalye Selikos ve askerleri tarafından kesilir ve onlarla amansız bir mücadele içine girerler. Selikos'un, mücadeleye girmediğini ve Sungur Alp'i arkasından bir ok atarak öldürdüğünü dile getirir. Sungur Alp'in kendi kollarında ölürken son dileğinin: “Oğlum sana emanet Akça, oğlumu sen yetiştir.” dediğini Aykut'a söyler. Aykut, duyduğu gerçekler karşısında çok üzülür ancak her şeyi biliyordur artık. Ertesi gün Sunguroğlu'nun içi içine sığmaz. Zira gitme vakti gelmiştir. Babasının intikamını alacak ve Bursa'ya giderek Orhan Bey'in sancağı altına girecektir.

Sunguroğlu'nun, Akça Koca'nın yanından ayrılmasından sonra beş yıl geçmiştir. Bu beş yıl içinde Sunguroğlu Bursa'ya gitmiş, Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa'nın yanında

yönelik eserler yazmaya başlar. “Yavuz Bahadıroğlu” ismiyle yazdığı eserleriyle tanınan yazar, Osmanlı Devleti'nin çeşitli dönemlerini işleyen popüler tarihi romanlar da kaleme alır. Evli ve üç çocuk babasıdır. bk. (Temur, 2009: 9).

bulunmuştur. Bazen İzmit'e bazen Bursa'ya geçmiş ve çeşitli mücadelelere katılarak Orhan Bey'in takdirini kazanmıştır. Orhan Bey'in yanındaki beyler de Sunguroğlu'na, babasına gösterdikleri saygı ve hürmeti göstermişlerdir. Sunguroğlu, gösterdiği bu yararlılıklardan dolayı Süleyman Paşa tarafından, kendi boynundan çıkarttığı gümüş korumalı bir muskayla ödüllendirilmiştir.

Sunguroğlu'nun yolu bir ormandan geçer. Ormanda ilerlerken karşısında, Bizans şövalyesi olan beş kişiyi ve bu şövalyelerin Osmanlı casusu dedikleri Yörükoğlu İbrahim adlı bir Türk gencini ağaca bağlanmış halde bulur. Sunguroğlu'nun heybetli duruşu ve şövalyelerin de şarabı çok fazla içmeleri onların Sunguroğlu'yla mücadele edememelerine neden olur. Şövalyeler, esir aldıkları Türk gencini ve kendi silahlarını da orada bırakarak uzaklaşırlar.

Etraf aydınlanırken Şarköy Kalesi'ne yaklaşan Sunguroğlu ve Yörükoğlu İbrahim, Kale'nin dış görünüşünden etkilenirler. Bir süre sonra da Kale'nin içine girerler ve Selikos'u aramaya koyulurlar fakat içlerinde buldukları durumun bir tuzak olduğunu, kendilerine oklarını çevirmiş askerleri etraflarında görünce anlarlar. Askerlerle mücadele etmeye başlarlar fakat askerlerin sayısı da gitgide artar. Selikos ve Şarköy Kalesi Tekfuru onları canlı yakalamak istediği için teslim olmaya çağırır. Durumlarının pek iç açıcı olmadığını gören Sunguroğlu, Yörükoğlu İbrahim'e kılıcını bırakmasını söyler ve kendisi de teslim olur. Bu karışıklıktan faydalanan Düka, şimşek hızıyla Kale'nin kapısından çıkarak gözden kaybolur.

Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim zindandan kurtarılır. Köse Papaz İlhan'la birlikte papaz kılığında zindana gelir. Zehirli şarapları askerlere ve zindan bekçisi Yorgi'ye verir. Zindan komutanı da her şeyden habersiz zindanı onlara gezdirmektedir. Köse Papaz, Sunguroğlu'nun kaldığı zindanın önüne geldiği sırada İlhan'a bir işaret vererek onun, zindan komutanını öldürmesini sağlar. Osmanlı akıncıları ise Gelibolu Kalesini alıp Rumeli'ye geçmeyi planlamaktadırlar. Osmanlı akıncıları Gelibolu Kalesi'nin fethi için hazırlıklarını tamamlar. Osmanlı akıncıları tam Kale'den içeri girecekken deprem olur ve Kale'nin duvarları yıkılır. Osmanlı akıncıları da bunu fırsata çevirirler ve Kale Tekfurunu esir alırlar, askerler de hemen teslim olunca Kale fethedilmiş olur.

2.6.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı

Sunguroğlu-1 romanıyla ilgili mekânlar aşağıdaki şekilde tasnif edilmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır.

2.6.2.1. Somut Mekânlar

2.6.2.1.1. Açık Mekânlar

Birinci Orman

Bu orman; Sunguroğlu'nun, Bizans topraklarına gitmek için yolunun geçtiği yerdir. Yazarın, ormanla ilgili nesnel bir tasvir yaparak ormanı okuyucunun karşısına çıkarttığı görülür:

Bir öğle üstü, [öğleüstü] avlanmak niyetiyle atını sık ağaçlıklı bir ormanın içlerine doğru sürdü. Yayını çıkararak kirişe bir ok yerleştirdi. Orman oldukça sık ağaçlıklarla kaplı idi. Uzun çınar ve kayın ağaçlarının boyları neredeyse gökyüzünde oynaşan bulutlara degecekti. İki gün evvel yağan kardan eser yoktu. Sık ağaçlardan kurtulup yere inememiş ağaçların tepesindekiler ise çoktan erimişti (Bahadıroğlu, 2010a: 74).

Sunguroğlu bu ormanda, Bizans askerlerini ve onların ağaca bağladıkları bir genci görür. Adının Yörükoğlu İbrahim olduğunu öğrenen Sunguroğlu, genci Bizans askerlerinin elinden kurtarır. Sunguroğlu'nun, askerlerin elinden kurtardığı Yörükoğlu İbrahim'den önemli bilgiler aldığı görülür:

“Bana Yörükoğlu İbrahim derler ağam. Çimpe Kalesindenim [Kalesi'ndenim]. Bizim Bey, beni Orhan Gazi'ye gönderdi. Bazı ricaları vardı. Onları iletecektim. Fakat yolda baskına uğradım. Esir ettiler. Birçok şey sordular, ama tek kelime bile söylemedim” ...Bu arada Beyimizin kızı Gül Hatun'u da kaçırdılar” (Bahadıroğlu, 2010a: 82-83).

Sunguroğlu'nun, ileride işine yarayacak olan Yörükoğlu İbrahim'i burada tanınması, bu mekânın önemli bir yanını oluşturur.

İkinci Orman

Bu orman Sunguroğlu'nun, babasını öldüren Bizanslı şövalye Selikos'u öldürdüğü yerdir. Romanın başından bu yana ulaşılmak istenen hedefin gerçekleştiği bu yere Sunguroğlu ve yanındakiler, Şarköy Kalesi'nden kaçtıktan sonra Bizanslı askerlerin kendilerini takip etmeleri sonucunda gelirler. Bu ormanda, Bizans üzerine bir harekât düzenleyen Süleyman Paşa ve askerleri de bulunur. Süleyman Paşa'nın askerleri

Bizanslı askerlerle mücadeleye girişir. Sunguroğlu da bu mücadelenin içindedir. Sunguroğlu'yla Selikos'un karşılaşmasını yazar şu şekilde anlatır:

Bir ara Sunguroğlu kulağına yabancı gelmeyen bir ses duydu. Küffar askerlerine kumanda veren bu sesi tanımişti. Bu ses Selikos'un uğursuz sesiydi. Bütün gücüyle bağırdı: “Savulun bre, yıkılın it sürüleri!” ...“Geliyorum Selikos!” diye bağırdı. Atlı bu sesi duyar duymaz daha etrafına bakmadan atını mahmuzlamıştı. Gelenin kim olduğunu sesinden çok iyi tanımış, kurtuluşunun kaçmasına bağlı olduğunu anlamıştı. “Dur Selikos kaçma, erkekçe vuruşalım!” Fakat Selikos durmadı... (Bahadıroğlu, 2010a: 263).

Ormanlar; içlerindeki ağaçlarla, temiz havalarıyla, kimi zaman da uçsuz bucaksızmış gibi oluşlarıyla insanlara rahatlık ve enerji veren açık mekânlardır. Selikos açısından ise içinde buldukları orman, labirentleşen bir yapıya bürünerek kapalı mekân olur (Korkmaz, 2007: 405) zira Sunguroğlu, babasını ve çok sayıda Osmanlı askerini çeşitli entrikalar yaparak öldüren, bütün kirli işlerin altında parmağının olduğunu düşündüğü Selikos'u bu ormanda öldürür. Bu sahne de, yazar tarafından şu şekilde anlatılır:

Ve bir atak daha yaptı. Havaya fırlattığı kılıcı büyük bir ustalıklı sol eline geçirdi... “İşte bu babam için Selikos!” Şiddetle indirdi. Mehtaplı geceyi keskin bir feryat kapladı. Ses, dalga dalga büyüdü yankılandı, yavaş yavaş gevşedi silindi gitti. Selikos olduğu yerde birkaç kere döndü. “Bu da Akça Dedem için Selikos!” Ağır kılıç bir kere daha indi kof bir sesle Selikos'un vücuduna gömüldü. “Bu da köse Papaz için.” Kılıç bir kere daha indi. “Bu da milletim için.” Son bir kere daha indi. Artık Selikos'un ayakta duracak hali kalmamıştı. Bir iki sallandı. Birkaç defa inledi. Düştü kaldı... (Bahadıroğlu, 2010a: 264-268).

Selikos'un öldürüldüğü bu mekân, romanda ulaşılmak istenen hedefin gerçekleştiği mekân olması yönüyle de işlevsel bir boyuta sahiptir.

Orhan Bey'in Bahçesi

Orhan Bey'in evi de oğlu Süleyman Paşa'nın evi gibi Bursa Kalesi'ndedir. Yörükoğlu İbrahim, Süleyman Paşa'yla görüşükten sonra Orhan Bey'le görüştürülmek için onun evine götürülür. Nesnel bir tasvir yapılarak da Orhan Bey'in bahçesinin ortaya konduğu görülür:

Bir hayli yürüdükten sonra büyük bir evin önünde durdular. [Ev]güzel bir bahçenin içine kurulmuştu. Mevsim kış olmasına rağmen rengârenk çiçekler, âdeta insanın yüzüne gülümsüyordu. Bahçe kapısındaki nöbetçileri geçip içeri girdiler. İbrahim, bu güzel bahçeyi cennet bahçesine benzetmişti. Dar yollardan bir müddet daha ilerlediler. Bahçe alabildiğine genişti ve bu genişliğin tam ortasında bir konak yavrusu dikiliyordu (Bahadıroğlu, 2010a: 93).

Yapılan tasvirde; kış ayı olmasına rağmen çiçeklerin açmasının, bahçenin geniş oluşunun ve metafizik bir mekân olan cennetin, bahçenin benzetileni olmasının Yörükoğlu İbrahim'i etkilediği görülür.

Arap [Azap] Geçidi

Azap Geçidi; Çimpe Kalesi Beyinin kızı Gül Hatun'u, Enez Kalesi Beyine zorla götürmek için geçilecek olan yerdir. Geçidi, Bizans İmparatoru çok sayıda esir kullanarak açtırmıştır. Olayın yaşandığı geceye ve Azap Geçidi'nin açılmasına dair bilgileri yazar, şu şekilde anlatır:

İliklere işleyen bir rüzgâr esiyordu. Mart ayının en soğuk gecelerinden biriydi. Ay bazan [bazen] bulutların arasında sönüyor, bazan [bazen] etrafı güneş gibi aydınlatıyordu. Yerde kar olmamasına rağmen tepelerde hala yumak yumak beyazlıklar vardı. Ay ışığı bunların üstünde oynastıkça gümüş gibi parıldıyorlardı. Üstü karlı dağlar yalnız bir yerden geçit veriyordu. Bu geçidin bir Bizans imparatoru tarafından açıldığı ve açılış sırasında çok sayıda esir kullanıldığı rivayeti vardı. Onun için buraya Arap [Azap] Geçidi derlerdi. Enez'le Şarköy arasında geçilebilecek yegâne yol bu idi... (Bahadıroğlu, 2010a: 132).

Azap Geçidi'ni Sunguroğlu, Yörükoğlu İbrahim ve Kaya Hanı'ndan gelen İlhan başta olmak üzere altı kişi tutar. İlhan ve arkadaşları Azap Geçidi'nin üstünde, Azap Geçidi'nin çıkışına taşlar yuvarlamak için beklerken Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim Azap Geçidi'nde, gelenlere saldırıp Gül Hatun'u kurtarmak için beklerler.

Gül Hatun, Şarköy Kalesi zindanlarından alınır ve sekiz kişi eşliğinde Enez Kalesi'ne götürülmek için yola çıkartılır. Enez Kalesi'ne gitmek için iki yol vardır. Biri dağlık yerlerden geçen yol, diğeri ise Azap Geçidi'dir. Dağlık yerlerden geçen yol, çok tehlikeli olduğundan eşkıyalar Gül Hatun'u Azap Geçidi'nden götürmek isterler (Bahadıroğlu, 2010a: 133). Sunguroğlu, Azap Geçidi'nde eşkıyalarla karşılaşır ve onlarla mücadeleye girişir. Yapılan bu mücadeleyi Sunguroğlu ve arkadaşları kazanır. Mücadele sırasında Yörükoğlu İbrahim'in yaralanır. Eşkıyaları öldüren Sunguroğlu ve arkadaşlarının Gül Hatun'u kurtardıkları görülür:

... “Hey kimse yok mu orada?” Gül Hatun'un arabada olduğundan emin bulunduğu için Türkçe seslenmişti. Sesi, bomboş geçitte çınlayarak eridi. Fakat bu sese cevap veren olmadı... İçeride [içeriden] hafif iniltiler gelmeye devam ediyor, fakat tatminkâr bir cevap çıkmıyordu. Sunguroğlu'nun sabrı artık taşmıştı. Arabayı örten bezi tuttuğu gibi hızla çekti. Sert bir yırtılma sesi duyuldu... ..Elleri bağlı ve ağız tıkaçlı birisinin bulunduğunu ancak o zaman fark edebildi: “Çabuk çözün şu kızı!” diye güreledi (Bahadıroğlu, 2010a: 140-143).

Gül Hatun, sevdiği erkek olan Yörükoğlu İbrahim'in de yaralandığını yine Azap Geçidi'nde öğrenir. Sunguroğlu, Gül Hatun'u İlhan'a emanet ederek Çimpe Kalesi'ne gönderir (Bahadıroğlu, 2010a: 145). Kendisi de mücadele ettiği eşkıyalardan birini konuşturarak Selikos'un Enez Kalesi'nde Gül Hatun'u teslim almak için beklediğini öğrenir (Bahadıroğlu, 2010a: 146-147). Azap Geçidi'nde arkadaşlarıyla birlikte yaptığı planı başarılı olan Sunguroğlu, Kaya Hanı'na geri döner.

Azap Geçidi, Sunguroğlu'nun ismini duyurduğu ve Gül Hatun'un, sevdiği kişi olan Yörükoğlu İbrahim'e daha çok bağlandığı yer olması bakımından romanın önemli mekânlarından birini oluşturur.

İkinci Geçit

Bu mekân Sunguroğlu'nun, Kaya Hanı'ndan ayrılan Selikos ve askerlerini tuzağa düşürüp onlarla mücadele ettiği yerdir. Sunguroğlu planı, akşam karanlığında uygulamaya koyar.

... Dikkatle etrafına bakmaya başladı. Aylardır buralarda bulunduğu avucunun içi gibi civarı ezberlemişti. Nerede bulunduğunu kestirmek için keskin bakışlarla karanlığı tarıyordu. Bulduğu yeri anlayınca içi rahatladı. Ana yoldan ayrılarak atını yamaca doğru sürdü. Böylece kestirmeden varacak, Selikos ve avanesinin yollarını kesebilecekti. ...İki saat kadar mehtap altında çıplak yamaçlarda at sürdü. Bazan [bazen] cehennemi bir süratle gidiyor, bazan [bazen] yavaşlamaya mecbur oluyordu. Arazinin bir bölümü hızlı at sürmeye imkân vermeyecek kadar arızalı idi. Hatta çok tehlikeli bir inişte atından inmeye mecbur olmuş, bir süre atı yedekte yaya gitmişti (Bahadıroğlu, 2010a: 182).

Selikos'u öldürmeye bir adım daha yaklaşan Sunguroğlu, geçide gelerek yanında taşıdığı ipini geçide gerer ve Selikos'u beklemeye koyulur (Bahadıroğlu, 2010a: 184). Bir süre sonra da tuzağının işe yaradığını görür. "...‘Şeytan soyları tuzağa düştük!’ ‘Lanet olası!’ ” (Bahadıroğlu, 2010a: 184).

Sunguroğlu bu geçitte, gecenin de karanlığından faydalanarak Selikos'u öldürmeyi düşünür zira ilk kez burada onunla mücadeleye tutuşacaktır. Daha önce hep ismini duyduğu Selikos'u burada görecektir ve onu öldürmeye çalışacaktır.

Sunguroğlu, Selikos ve adamlarına saldırır fakat Selikos her zamanki gibi geridedir. Sunguroğlu birçok askeri öldürmesine rağmen Selikos'a dokunamaz. Zira o, çoktan Şarköy Kalesi'ne gitmek için yola koyulmuştur. (Bahadıroğlu, 2010a: 186-188). Sunguroğlu mücadele ederken yanına Yörükoğlu İbrahim'in de geldiğini görür ve bu

sayede onun da mücadele isteği artar fakat köpeği Düka'nın bayılmış olmasına rağmen öldüğünü düşünmesi, moralini iyiden iye bozar. Selikos da çoktan Şarköy Kalesi'ne kaçmıştır. Sunguroğlu, yakaladığı bu fırsatı kaçırmak istemez ve Yörükoğlu İbrahim'le birlikte Selikos'un peşine düşer (Bahadıroğlu, 2010a: 189-195).

İkinci Geçit Sunguroğlu'nun, Selikos'u tuzağa düşürmesine rağmen, Yörükoğlu İbrahim'le birlikte Şarköy Kalesi'nde, kendi düşecekleri tuzağa da açılan bir kapı olması yönüyle önemlidir.

Şarköy Kalesi

Şarköy Kalesi, romanın belirleyici mekânlarından bir diğeridir. Çimpe Kalesi Beyinin kızı Gül Hatun'un kaçırılıp Şarköy Kalesi zindanlarına götürülmesiyle Şarköy Kalesi ismi romanda ortaya çıkar. "...‘Son aldığımız haberlere göre Şarköy'e kaçırmışlar ve orada zindana atmışlardı. Şimdi zavallı kız kim bilir hangi karanlık zindanda çile doldurup kurtarıcısını bekliyordur?’..." (Bahadıroğlu, 2010a: 90).

Şarköy Kalesi, Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim'in Selikos'u takip ederek gittikleri yer olarak da kendisini göstermektedir. Şarköy Kalesi, şu şekilde anlatılır:

Sivri kuleleri, konak yavrusu evleriyle oldukça güzel bir görünüşü vardı. Şehrin tam göbeğinde, büyük ve yemyeşil bir bahçe içinde kurulmuş Tekfur sarayının kuleleri pırıl pırıl parlıyordu. ...“Şuraya bak İbrahim! Ne kadar güzel bir kale [Kale] değil mi? İnsan seyretmekle doyamıyor.” ...Sunguroğlu, arkadaşının söylediklerini duymamış gibi kendi kendine mırıldandı: “Ne güzel bir kale [Kale] bu! Bu güzellik muhakkak bizim olmalıdır”... (Bahadıroğlu, 2010a: 195-196).

Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim, başlarına gelecek olandan habersiz, Şarköy Kalesi'nde dolaşırken etraflarını saran askerler olduğunu görürler ve gerçeği hemen anlarlar. Zira Selikos, iki arkadaşı tuzağa düşürmüştür. Şarköy Kalesi'nde tuzağa düşürülen iki arkadaş mücadele etmenin faydasız olduğunu görürler ve teslim olurlar. Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim'in yakalanmasının ardından Düka da kendini bu karışık ortamdan kurtarmak için Kale kapılarına doğru yönelir ve Kale'den kaçır (Bahadıroğlu, 2010a: 201).

Açık mekân olan Şarköy Kalesi'nin bir başka özelliği de, Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim'in hapsedileceği zindanların burada olması ve onları kurtarmaya gelecek olan Köse Papaz'la İlhan'ın kaldıkları Avram Efendi'nin evinin de yine burada bulunmasıdır.

Gelibolu Kalesi

Gelibolu Kalesi'nin alınması, Osmanlının Rumeli'ye geçip oradaki yerini sağlamlaştırması anlamına gelmektedir ki Süleyman Paşa da bunu iyi bildiğinden öncelikle buranın fethine önem verir.

Köse Papaz ile Sunguroğlu, Gelibolu Tekfuruna elçi olarak gönderilir. Amaçları Kale'yi kan dökmeden almaktır (Bahadıroğlu, 2010a: 282). Bu durum ve elçilerin yaşadıkları olaylar şu şekilde anlatılır:

Bir tekfurun bu kadar tantana ve ihtişam içinde bulunabileceğini Sunguroğlu'nun aklı almıyordu. Bu haşmet ancak Bizans saraylarında olur sanıyordu. Meğer Bizans tekfuruları da imparatora özenmiş, zevk ve sefadan başka şey düşünmez olmuşlardı. Kendi kendine mırıldandı: “Şu anda askerlerin başında bulunması lazım gelen bir kumandan oturmuş sırmalı libaslar içinde şarap yudumlamakla meşgul olursa, o kale [Kale] elbette yenilmeye mahkûmdur. Gelecek kuvveti beklemeye lüzum yok, kale [Kale] civarındaki bir avuç Osmanlı akıncısı bile bu işi halleder” (Bahadıroğlu, 2010a: 282).

Osmanlı askerlerinin Kale'yi almak için taarruz edecekleri sırada ilahi bir yardım sayesinde Kale'nin sorunsuz şekilde alındığı görülür:

Birden kuvvetli bir sarsıntı ile titrediler. Birkaç asker atından aşağı yuvarlandı. Bağırtilar, çağırtilar ayyuka çıkıyordu. Sarsıntı daha şiddetli olarak bir kere daha tekrarlandı... “Zelzele oluyor!” Toprak dalga dalga kabarıyor, ulu çınar ağaçları değnek gibi devriliyordu. Sunguroğlu bütün dikkatini gözlerine vermiş, kaleye [Kale'ye]bakıyordu. Sur yer yer yıkılmış, birkaç gedik açılmıştı. Allah'ın kendilerine bir kere daha yardım ettiğini düşünüyor ve içten içe dua ediyordu...(Bahadıroğlu, 2010a: 283-284).

Depremde zarar gören Gelibolu Kalesi tamir edilir ve Kale içindeki halkın can, mal ve namuslarının emniyet altında olduğu ifade edilir (Bahadıroğlu, 2010a: 286).

Gelibolu Kalesi'nin bir diğer önemi de yüzünü fetih hareketine dönen Osmanlı askerlerine, Kale'nin alınması sırasında ilahî yardımın dahi yetiştiğidir.

Bursa Şehri

Bursa, romanda adı geçen tarihi mekânlardan biridir ve burada da Osmanlı Devleti'nin başkenti olduğu görülür. Orhan Bey ve oğlu Süleyman Paşa Bursa'da oturur. Orhan Bey, devletini ve ordusunu buradan yönetir. Bursa'yla ilgili Yörükoğlu İbrahim'in söylediklerinin dikkat çekici olduğu görülür:

Bursa çoktan uyanmış, sokaklar çoktan canlanmıştı. Gecenin ölmüştüğünden eser yoktu şimdi. Her taraf cıvı cıvı kaynıyordu. Tacirler sergilerini açmış, mallarını yol boyunca sıralamış, bağıra bağıra müşteri çekmeye çalışıyorlardı. İbrahim, hayatında Bursa kadar büyük şehir görmemişti. Bunun için her tarafa dikkatle bakıyor, her yeniliği hayretle süzüyordu... (Bahadıroğlu, 2010a: 92).

Yörükoğlu İbrahim'in Bursa'yla ilgili söylediklerine bakılarak Kuruluş Döneminde olan Osmanlı Devleti'nin, Bizans kalelerinde yaşanan hayata benzer bir hayat yaşamadığı, erken kalkmaya ve çalışmaya önem veren insanlardan oluşan bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

Romanda ayrıca Çimpe, Malkara ve Enez Kalesi, İzmit, Samandıra ve Söğüt şehrine de yer verilmiştir.

2.6.2.1.2. Kapalı Mekânlar

Akça Koca'nın Evi

Romanın en önemli iki mekânından biri olan Akça Koca'nın evi, Sunguroğlu'nun yetiştiği mekândır. Sunguroğlu'nun “dünya köşesi” (Bachelard, 1996: 32) olan ev onun “varoluşunun konumlandığı yer” (Korkmaz, 2007: 399)'dir. Bachelard'a göre; “ev olmasaydı, insan dağılıp giderdi” çünkü “ev insan yaşamında kazanılmış şeylerin korunmasını sağlar, bunları sürekli kılar” (1996: 33). Ev, insanı doğanın fırtınalarına karşı koruduğu gibi hayatın bütün olumsuzluklarına karşı da korumaktadır. Bundan dolayı evin maddi ve manevi olmak üzere iki yönü vardır. Kısaca ev “hem beden, hem ruhtur” (İnci Elçi, 2003: 17). Ev, çocuk için hem biyolojik anlamda büyümenin hem de ruhsal olgunlaşmanın kundağı gibidir. Çocuğa büyümede, kendisinin farkına varmasında ve yeteneklerini keşfetmesinde ev gerekli olan bir mekândır (Göka, 2001: 76-78). Bu yönüyle de Akça Koca'nın evi romanın en dikkat çeken mekânlarının başında gelir. Sunguroğlu, babası öldürülünce dokuz yaşında bu eve gelir. Evden ayrılacağı on dokuz yaşına kadar da burada kalır. Evde Sunguroğlu'nun dışında Akça Koca, Akça Koca'nın karısı ve kızı Nilüfer vardır. Sunguroğlu'nun çocukluk ve ilk gençlik yılları bu evde geçer. Babasının intikamını alması için Akça Koca tarafından bu evde yetiştirilir.

Akincılıktan ayrılan Akça Koca'nın, Söğüt'te bir arazi alarak buraya kurduğu çiftlik evinin diğer bir özelliği de Sunguroğlu'nun, babasının ve annesinin nasıl öldüklerini bu

evde öğrenmesidir. Bir gece Sunguroğlu'nun odasına giden Akça Koca'nın, bütün olup biteni ona anlattığı görülür:

“Peki annem ne zaman ölmüş?” ...“Bilmiyorum yavrum. Yalnız bildiğim bir şey var o da babanla anca iki sene kadar evli kalabildikleri. Sen daha birkaç aylıkken annen ölmüş (Bahadıroğlu, 2010a: 20-21).

Sunguroğlu; babasının, Selikos tarafından öldürüldüğünü de şu şekilde öğrenir:

“Bir anda kılıçlar kınlarından çekildi. Müthiş bir dövüş başladı. Biz üç kişiydik onlar sekiz kişi. Buna rağmen arslanlar [aslanlar] gibi dövüşüyor, üstünlüğü muhafaza ediyorduk”... “Selikos kavgaya girmiyordu. ...“Tam o sırada müthiş bir şey oldu. Nereden geldiği belli olmayan kahpe bir ok, babanın sırtına saplandı. Başımı hızla çevirdiğimde Bizans imparatorunun [İmparatorunun] kalleş uşağı, Selikos kâfirini gördüm. Tepede durmuş pis pis sırtıyordu. ...“Nasibimiz kahpece atılmış bir okmuş Akça dedi. ...“Oğlum sana emanet Akça,’ diye devam etti. ‘Oğlum sen yetiştir...’ Sonra Kelime-i Şehadet getirerek bir daha açmamak üzere gözlerini kapadı (Bahadıroğlu, 2010a: 22-25).

Babasıyla ilgili gerçeği öğrenen Sunguroğlu, Akça Koca'nın evinde babasının intikamını almak için yemin eder. Yine bu evde, asıl adı Aykut olan Sunguroğlu'na, “Sunguroğlu” ismini Akça Koca'nın verdiği görülür. “ ‘Allah kılıcını keskin, bahtını açık etsin oğul! Bundan sonra sana babanın nâmını veriyorum. Nâmın Sunguroğlu olsun’ ” (Bahadıroğlu, 2010a: 29).

Sunguroğlu bu evde kaldığı on yıllık süre içinde, Akça Koca tarafından bir akıncı olarak yetiştirilir. Kılıç kuşanır, ok atar, ata binmeyi öğrenir. Uzun yıllar yanından hiç ayırmayacağı can dostları olan atı Şahin ve köpeği Düka'ya da bu evde sahip olur. Akça Koca Sunguroğlu'nu, bir savaşçı olarak yetiştirmenin yanı sıra, onun manevi yönünü de ihmal etmeyerek ona sürekli vatani için, milleti için, dini için mücadele etmesi gerektiğini telkin eder. Babasını öldüren Selikos'u bile, Osmanlı aleyhinde entrikalar çevirmekten vazgeçtiğini görürse öldürmemesi gerektiğini söyler. “...Nefsine uyduğün gün, hiç olup gidersin. Dinin, devletin, milletin için dövüşeceğine, icap ederse bu yolda öleceğine bir kere daha yemin etmeni istiyorum. Sunguroğlu gözlerini yere indirdi. Yemin ediyorum,’ diye fısıldadı” (Bahadıroğlu, 2010a: 37).

Sunguroğlu, anne ve babasını o çok küçükken kaybeder. Bu evde; Hatun ona annelik, babasının akıncı arkadaşı Akça Koca ona babalık ve hiç kardeşi olmayan Sunguroğlu'na Nilüfer kardeşlik yapar. Sunguroğlu'nun evden ayrılma zamanı geldiğinde de isimleri söylenen kişilerin derin üzüntü yaşadıkları görülür:

...“Bu ne acele böyle nine? Daha kuşluk olmadan sofrayı kurmuşsunuz?” Yaşlı kadın, yanağını ıslatan gözyaşlarını yemenisinin ucuyla sildi: “Demek bizi bırakıyorsun yavrum; gidiyorsun öyle mi?” “Yok Hatun nine, ağlama! Dinime, milletime hizmete gidiyorum. Siz ağlarsanız ben nasıl giderim?” ...Nilüfer saklandığı kapı aralığından çıkarak Aykut'a baktı. “Aykut ağam, gitme ne olur! Bizimle kal. Hüngür hüngür ağlıyordu (Bahadıroğlu, 2010a: 34-35).

Akça Koca'nın eviyle kendisi arasında bir gönül bağı kuran Sunguroğlu'na da bu evden ayrılacak olmak çok zor gelir. “...Hayatının en tatlı, en tasasız yıllarını geçirmiş olduğu tek katlı küçücük ev, sanki gözyaşı döküyormuş gibi geldi ona (Bahadıroğlu, 2010a: 38).

Akça Koca'nın evi, romanın başkişisi olan Sunguroğlu'nun; Aykut isminden sıyrılıp Sunguroğlu ismini aldığı, romanın sonuna kadar canlı tutacağı intikamını öğrendiği, aile sıcaklığını tattığı, ayrıca kapalı bir mekân olmasına rağmen huzur dolu bir çocukluk geçirdiği için genişleyerek açık bir mekâna dönüştüğü (Korkmaz, 1997: 177) yer olması bakımından da romanın önde gelen mekânlarından bir diğeridir.

Kaya Hanı

Kaya Hanı'nın romanın en önemli diğer bir mekânı olduğu söylenebilir. Yemenin, içmenin, dinlenmenin, korunmanın yani içsel olanın yeri olan (Göka, 2001: 98) Kaya Hanı, Enez Kalesi'yle Çimpe Kalesi arasında kurulmuştur. Kaya Hanı'nda kalacak olan Sunguroğlu'nun Bursa'yla bağlantısını hanın sahibi Niko sağlar. Birinci handa Sunguroğlu'nun yanına gelen Saltuk'un ona verdiği bilgi üzerine Sunguroğlu'nun harekete geçer.

Kaya Hanı, fiziki mekân olarak romanda şu şekilde tanıtılır:

Kaya Hanı, diğer bütün hanlar gibi yapılmış olmasına rağmen en belirli hususiyeti, biraz fazla büyük olması idi. Ayrıca diğer hanlardaki gibi beş-on kişi aynı odada yatırılmaz, isteyene bir-iki kişilik odalar da bulunurdu. İçeri girdikten sonra küçücük bir sofadan geçip iki kanatlı yarım bir kapıdan büyük bir odaya girilirdi. Bu oda, bütün müşterileri alacak kadar büyüktü. Tam ortasında kocaman bir taş direk vardı. Üstüne kabartma bir Meryem Ana resmi nakşedilmişti. Büyük odanın bir köşesinde perde ile ayrılmış küçücük bir kilise bile mevcuttu. ...Büyük odanın azametiyle mütenasip bir ocağı vardı. Bu ocak yazın bir tahta perde ile kapatılır, kış boyu ise cayır cayır yakılırdı... ..Mutfak kısmı giriş kapısının karşısına isabet ediyordu. Tam ortasında açılan büyükçe bir delik servis penceresi olarak kullanılırdı. Mutfağın sağında ve solunda arka kısma açıldığı sanılan iki kapı vardı. Aslında bunlardan biri atların bağlandığı tavlaya, öbürü de üst kat odalarına çıkan merdivene açılırdı (Bahadıroğlu, 2010a: 103-105).

Kaya Hanı'nın fiziki tasvirinden sonra, handa bulunan ve hanın ana mekân olarak romanda belirleyici rol oynamasını sağlayan bazı kişiler vardır. Bunlar: hanın sahibi Niko, Bizanslı Köse Papaz, Hancı Niko'nun Türk olan dört yardımcısı, civar kale beylerinin adamları, Selçuk artığı diye adlandırılan bir süvari ve Bizans'tan gelen ve sayıları bazen artan bazen azalan askerler şeklindedir.

Sunguroğlu Kaya Hanı'nda Köse Papaz'la karşılaşır, yanına oturan Köse Papaz'ın kendisiyle ilgili birçok bilgiye sahip olduğunu söylemesinin Sunguroğlu'nu çokça şaşırttığı görülür (Bahadıroğlu, 2010a: 110-120). Bu durum şu şekilde anlatılır:

...“Anlat çabuk, ne biliyorsan anlat! Yoksa bir daha güneşi göremezsin ...“Dur be akıncı! Bir ihtiyarın kanıyla elini kirletmek istemezsin herhalde. Bırak ki anlatayım.” Sunguroğlu, ellerini açtı. Papaz, bir külçe gibi sedirin üstüne düştü...
...“Biliyorum Osmanlı, onu da biliyorum. Hancı ile pek sıkı fıkı olduğunu bildiğim gibi. Orhan Gazi hesabına çalıştığınızı da biliyorum. Buraları fethe hazırladığınızı da biliyorum...” Sunguroğlu şaşıp kalmıştı. ...“Nereden öğrendin?” diye sordu. Köse Papaz, sinsi sinsi güldü: “Bu bana ait bir sırdır yiğidim, öğrenmek istediğim şeyi muhakkak öğrenirim.” ...Sunguroğlu adamın para istediğini anlamıştı. ...Kuşağının arasından çıkardığı keseyi havaya fırlatıp tuttu (Bahadıroğlu, 2010a: 111-113).

Sunguroğlu; Köse Papaz'ın bütün sözlerine rağmen ona ilk başta inanmadığı ve güvenmediği için onu -Çimpe Kalesi beyinin kızı Gül Hatun'u kurtarmasına engel olacağını düşündüğünden- Kaya Hanı'nın tavan arasındaki odaya hapseder (Bahadıroğlu, 2010a: 119-120).

Kaya Hanı'nın dikkat çeken özelliklerinden biri de Sunguroğlu'nun, babasını öldüren Bizanslı şövalye Selikos'un ismini Akça Koca'nın evinden ayrıldıktan sonra ilk kez burada Köse Papaz'dan duymasıdır. Selikos'un ismini duyunca heyecanlanan Sunguroğlu, yine heyecanlanacağı bir haberi daha Köse Papaz'dan, Kaya Hanı'nda öğrenir. Çimpe Kalesi Beyinin kızı Gül Hatun, Enes Kalesi Beyine götürülecektir (Bahadıroğlu, 2010a: 117-119).

Romanın en önemli mekânlarından biri olan Kaya Hanı'nda çarpıcı gelişmeler yaşanmaya devam eder. Sunguroğlu, babasını öldüren Bizanslı Şövalye Selikos'un ismini Akça Koca'nın evinden ayrıldıktan sonra ilk kez burada duymuştu. Yaşanan gelişmeler Selikos'un bu Han'a gelmesini doğurur. Bu haberi de Köse Papaz, Han'a gelen üç şövalyeden öğrenir (Bahadıroğlu, 2010a: 165-175). Selikos askerleriyle birlikte Kaya Hanı'na gelir. Kısa bir süre sonra da Han'dan ayrılır. Sunguroğlu da ayağına gelen

bu fırsatı kaçırmak istemediğinden, Selikos'un peşine düşer (Bahadıroğlu, 2010a: 177-181).

Selikos'u yakalamak için peşinden giden Sunguroğlu, tuzağa düşürülüp arkadaşı Yörükoğlu İbrahim'le birlikte yakalanınca, Düka'nın bu durumu haber vermek için Kaya Hanı'na geldiği görülür:

“Ne oldu yavrum, nedir bu telaşın?” Ne yazık ki, hayvan konuşmıyordu. Yalnız acaip [acayip] hareketler yapıyor, kesik kesik uluyordu. Papaz, köpeğin gözlerine bakınca ağladığını gördü. Gözlerinden düşen damlalar ağızda biriken köpüklere karışıyor, beraberce kirli döşeme tahtalarına akıyordu. “Düka Sunguroğlu'na bir şey mi oldu?” Zeki hayvan, Sunguroğlu'nun ismi geçince havladı. Papaz hayretle baktı; köpek, sualine adeta evet diyordu! “Allah kahretsin!” diye bağırdı (Bahadıroğlu, 2010a: 211).

Selikos'un, Şarköy Kalesi'ne doğru gittiğini bilen Köse Papaz, yakalanan Sunguroğlu ve arkadaşının da Şarköy Kalesi zindanlarında esir edildiğini tahmin eder. Yanına yardımcı olarak İlhan'ı alır ve papaz kılığına girerek Şarköy Kalesi'ne gider (Bahadıroğlu, 2010a: 212-217).

Kaya Hanı'nın, *Sunguroğlu-1* romanının en önemli mekânlarından biri olduğu söylenebilir. Öncelikle Kayı Hanı'nın, toplumsal ilişkiler ağını yansıtan sosyal bir alan olduğu görülür (Hazer, 2001b: 395). Roman boyunca gerçekleşen çarpıcı olayların bütününe yakınının bu Han'la bağlantılı olması bu mekânın işlevsel yönünü ortaya koyar. Kaya Hanı'nın, romanın başkişisi olan Sunguroğlu'nun Bizans topraklarına giderken konakladığı ve Bursa'yla bağlantısını sağladığı yer olması bakımından da dikkat çektiği söylenebilir.

Süleyman Paşa'nın Evi

Süleyman Paşa'nın evi Bursa Kalesi'ndedir. Bu eve Yörükoğlu İbrahim, Sunguroğlu'nun selamını getirmek için gelir. “Konuşa konuşa yürüdüler. Epey yürüdükten sonra büyük bir evin önünde durdular. Şehrin bütün evleri zifiri karanlık içinde olduğu halde burası ışıl ışıl yanıyordu” (Bahadıroğlu, 2010a: 86).

Yörükoğlu İbrahim, gördüğü ev karşısında çok şaşırır. Bu evin, Orhan Bey'in evi olduğunu düşünür. Evin içinde de şaşkınlığı devam eder. Yanındaki askerin onu uyarmasıyla gerçeği öğrenir. “...Koridorlarda çeşitli kıyafetler içinde askerler dolaşıyordu. Büyük kapılar sıkı sıkıya bağlıydı ve çoğunun önünde nöbetçi vardı”

(Bahadıroğlu, 2010a: 86). Yörükoğlu İbrahim, Süleyman Paşa'nın huzuruna çıkartılır. Yörükoğlu İbrahim'in içeri girdiği odayla ilgili de yazar şunları söyler:

Girdiği yer çok geniş bir oda idi. O kadar geniş ki bir ucundan bir ucuna adam zor tanınırdı. Odanın ortasında yedi sekiz kişi bağdaş kurmuş oturuyorlardı. Delikanlı şaşkın, birkaç adım attı. Ayakları heyecandan birbirine dolaşıyordu. Bütün başlar kendisine çevrilmiş, bütün gözler ona dikilmişti veya öyle hissediyordu (Bahadıroğlu, 2010a: 87).

Süleyman Paşa, Yörükoğlu İbrahim'le uzun uzun sohbet eder ve onu, o gece evinde misafir eder. Yörükoğlu İbrahim, Süleyman Paşa'nın evinde ibadetini yapar, dinlenir ve Orhan Bey'in huzuruna çıkartılır (Bahadıroğlu, 2010a: 91-92).

Orhan Bey'le görüşen Yörükoğlu İbrahim, Süleyman Paşa'nın evine tekrar getirilir. Bu evde, bir önceki gün kabul edildiği odaya değil de başka bir odaya alınır. Bu oda, Yörükoğlu İbrahim'in ifadeleriyle şu şekilde tasvir edilir: “Odada Süleyman Paşa kendisini bekliyordu. Fakat bu oda dün girdiği odadan çok küçük ve sade döşenmişti. Adeta bir fakirhane idi. Ortada eski bir kilim, kenarda ise bir divan vardı. Başkaca hiçbir eşya görünmüyordu” (Bahadıroğlu, 2010a: 99).

Bu odada Süleyman Paşa'nın, Yörükoğlu İbrahim'le Çimpe Kalesi Beyinin kızı Gül Hatun hakkında konuştukları görülür. Süleyman Paşa, Gül Hatun'u kurtarması için Yörükoğlu İbrahim'den Sunguroğlu'na bir mektup götürmesini ister. (Bahadıroğlu, 2010a: 99-101). Yine bu odada Yörükoğlu İbrahim'in Gül Hatun'a olan aşkını, Süleyman Paşa'nın hissettiği görülür:

İbrahim geri geri kapıya kadar gitti. Tam kapıdan çıkacağı sırada Süleyman Paşa: “Meraklanma delikanlı,” diye seslendi. “Yakında Gül Hatun hürriyetine ve sevdiklerine kavuşacak inşallah mürüvvetini de görürüz.” İbrahim adeta donup kalmıştı. Bu büyük kumandan, bu kahraman Osmanlı şehzadesi, içindekileri nasıl da okumuştun?... (Bahadıroğlu, 2010a: 100-101).

Süleyman Paşa'nın evi bir nevi, Osmanlı Devleti'nin yönetildiği mekân olarak ortaya çıkar. Zira devlet işlerine dair birçok karar burada alınır. Evin görünüş itibariyle ihtişamlı oluşu da bunu destekler.

Orhan Bey'in Evi

Bursa Kalesi'nde olan Orhan Bey'in evi, görünüş itibariyle ihtişamlı Yörükoğlu İbrahim'in ifadesiyle: “Konak yavrusu” dur (Bahadıroğlu, 2010a: 93). Çimpe Kalesi

Beyinden getirdiği haberleri Orhan Bey'e vermek isteyen Yörükoğlu İbrahim, evin karşısında şaşkınlığını gizleyemez. Yazar bunu şu şekilde anlatır:

... “Orhan Gazi burada yalnız mı oturur?” Yanındaki, İbrahim'in cahilliğine gülererek: “Yalnız olur mu?” dedi. “Hanımları, çocukları, torunları var. Hizmetçileri var. Onlarla beraber oturur.” ...İbrahim'in aklı başına gelmişti. Öyle ya; Koca Osmanlı Beyi küçücük bir evde oturacak değil ya! ...Geniş kapılar uzun salonlar geçitler ve nihayet dört yalınkılıç nöbetçinin beklediği, iki kanatlı koca kapının önünde durdular (Bahadıroğlu, 2010a: 93-94).

Yörükoğlu İbrahim'in Orhan Bey'in huzuruna çıkartılmasıyla Orhan Bey'in odasının görünüşüyle ilgili bilgiler verilir:

...Yavaş yavaş adımlarımı kapıdan içeri attı. İçerisi zannettiği kadar büyük bir oda değildi. İyi de döşenmemişti. Hatta Süleyman Paşa'nın odasına nazaran kötü düzenlenmişti. Fuzuli hiçbir şey yoktu içerde. Sadece birkaç divan ve üstünde Orhan Gazi'nin oturduğu basit bir sedir vardı... (Bahadıroğlu, 2010a: 94).

Orhan Bey'in odası, devlet işlerinin görüşüldüğü, beyleriyle toplantıların yapıldığı yerdir. Bu odada, Yörükoğlu İbrahim'in de bulunduğu sırada yapılan bir toplantıyla ilgili şu bilgiler verilir:

“Akçakocaoğlu Orhan Gazi'ye baktı. Sonra zekâ fişkırın gözlerini beylerin üzerinde gezdirdi. İbrahim'in üzerinden bir müddet bekletti. “Tedbir odur ki Beyim, biz derhal birkaç yüz kişilik bir akıncı kuvvetini hudut boylarına gönderelim. Gördükleri kâfire aman vermesinler. ...Biz de bu müddet içinde hazırlanır, zamanı gelince de taarruz ederiz.” ...Orhan Gazi güldü: “Bak a Balabancık Gazi! Boyuna endişelenirsin. Osmanoğulları, artık birkaç yüz atlı ile zayıflayacak kadar azlık değildirlen. Biz leşkerimizi hudut boylarına salar, yine istediğimiz kuvvetle sefere çıkabiliriz. Hatta gerekirse Bizans'ın altını üstüne getirebiliriz” (Bahadıroğlu, 2010a: 98-99).

Orhan Bey'in odasında, Yörükoğlu İbrahim'in söyledikleri dikkatlice, Orhan Bey ve beyleri tarafından dinlenir. Çimpe Kalesi Beyinden getirilen haberlere önem verilir ve en erken zamanda Bizans üzerine bir sefer düzenleneceği vurgulanır (Bahadıroğlu, 2010a: 100-101).

Orhan Bey'in devlet işlerini görüştüğü, meşveret odası adı verilen bu yerle ilgili romanın ilerleyen bölümlerinde şu bilgiler verilir:

Büyük meşveret odası o gün tamamiyle doluydu. Bütün kandilleri yakılmış, sağnak halindeki ışıklar, bir zamanlar Selçuk sultanının [Sultanının] Osman Bey'e hediye ettiği halıların üstüne dökülüyordu. Pencerelerde asılı atlas perdeler, sıkı sıkıya kapalı idi. Meraklı bir gözün değil içerisini seyredebilmesi, dışarıya ışık sızması bile mümkün değildi. Bu süslü perdeler de, Bizans imparatoru [İmparatoru] Altıncı Yoannis Kantakuzinos'un kızına düğün hediyesiydi. (Bahadıroğlu, 2010a: 121-122).

Bizans üzerine bir harekât yapılacaksa meşveret odasında Orhan Bey, beylerine danışarak karar verir ve harekât yapılır (Bahadıroğlu, 2010a: 125-131).

Köse Papaz'ın da meşveret odasına geldiği görülür. Malkara Kalesi'nden çıkan haberciden Sunguroğlu'yla birlikte aldıkları mektubu Orhan Bey'e vermek isteyen Köse Papaz, casus gibi yakalanıp Orhan Bey'in ve beylerinin huzuruna getirilir (Bahadıroğlu, 2010a: 158-162). Bu getiriliş ve orada yaşanan olaylara dair de yazar şunları söyler:

...Bir casustan ziyade, at hırsızına benziyordu. “Kimsin, burada ne arıyorsun?”...
...“Doğru mu söylersin?” Adam arkasını dönüp bağlı ellerini gösterdi. “İşte delilim. Şu parmağımdaki yüzüğü Sunguroğlu verdi. Babasının hatırasıymış. Burada Turgut Gazi namıyla bir yiğit varmış ve bu yüzüğü tanıyormuş. O zat burdaysa [buradaysa] lütfen baksın o mu, değil mi?”... ..Tanıdın mı Turgut Gazi?” Bu suale sadece başını sallamakla cevap verdi. Orhan Gazi askerlere: “Esirin ellerini çözün,” diye emretti (Bahadıroğlu, 2010a: 158-161).

Orhan Bey'in; Osmanlı Devleti'nin başkenti olan Bursa'daki evinin, devletin yönetim merkezi olduğu görülür. Orhan Bey'in evi, ortaya konan bu özelliğiyle işlevsel bir boyuta sahiptir.

Avram Efendi'nin Evi

Avram Efendi'nin evi, Şarköy Kalesi içindedir. Köse Papaz, Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim'i kurtarmak için yanına İlhan'ı alır ve eski bir arkadaşı olan Avram Efendi'nin evine gider. Yazar, Avram Efendi'nin eviyle ilgili şunları söyler:

Papaz her zaman yaptığı gibi meraklı bakışlarla odayı tetkik ediyordu. İnceden inceye baktı. Pencerelerdeki ağır atlas perdelerden yerdeki halılardan, işlemeli minderlerden gözlerini ayıramıyordu. “Uf be, amma da döşenmiş. Saray gibi mübarek,” diye söylenmekten kendini alamadı (Bahadıroğlu, 2010a: 226).

Köse Papaz'ın, Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim'i kurtarmak için bu evde Avram Efendi'yle her şeyi konuştuğu görülür:

...Her şeyi olduğu gibi değil de, işine geldiği gibi anlatıyordu. Buna göre, Bizans imparatoru [İmparatoru] kendisini mecbur tutmuştu. Şarköy zindanında bulunan Osmanlıyı ya kurtaracak, Bizans'a gönderecek ya da papazın kellesini alacaklardı. Gizli birtakım sebeplerden dolayı esirlerini imparator resmen tekfurdan istemiyordu... ..İmparator bu iki Osmanoğlunu niçin kurtarmak ister?” ...“Bunlar devletlerarası meselelerdir. Ne senin, ne de benim aklım erer (Bahadıroğlu, 2010a: 231-232).

İki eski dostun bu evde, Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim'i kurtarmak için baş başa verip bir plan yaptıkları görülür:

Bu plana göre, Avram Efendi olur olmaz zamanlarda zindana girip çıkacak, nöbetçilere şarap hediye edecek ve onları kendine alıştıracaktı. Daha sonra iki papazın zindanı gezmek istediklerini kumandana söyleyecek ve kabul ettirecekti. Köse Papaz'la İlhan bu şekilde zindana alınacaklar, hazırladıkları zehirli şarabı mukaddes şarap niyetine nöbetçilere dağıtacaklar ve zindancı Yorgi'ye de bol bol ikram edeceklerdi. Kısa zamanda nöbetçiler ve Yorgi sızacak, Yorgi'den alacakları anahtarla esirler serbest bırakılacaktı. Bu harekâtı akşam akşam karanlığına yakın bir zamanda yapmaya çalışacaklardı. ...Onlar zindanda meşgulken Avram Efendi dışarıda atlarını hazırlayacak ve çıkışta bekleyecekti (Bahadıroğlu, 2010a: 246).

Avram Efendi'nin evi, romanın dikkat çeken mekânlarından bir diğeridir. Zira Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim'in kurtarılmasının anahtarının bu evde olduğu görülür.

Orman İçindeki Manastırda Bulunan Geçit

Orman içinde bulunan manastırın dikkat çeken özelliklerinden biri, içinde gizli bir geçidin olmasıdır. Geçit ve geçitte yaşanan olaylar yazar tarafından şu şekilde anlatılır:

...Kocaman bir delik açılmıştı. Rahip kenara çekilerek: “Girin bakalım,” diye yol verdi. ...“Basamakları iyi sayın. Tam sekiz tane olacak. Ondan sonra ayağınızı uzun adım ileri uzatın, o zaman geçit başlıyor. Yoksa derin bir kuyuya düşersiniz.” ...Sekiz basamak saydıktan sonra, rahibin tavsiyesine uyarak uzunca bir adım attılar. Ayakları vıcık vıcık bir çamurun içine girmişti. Bu sırada papazın sesi duyuldu: “Tamam artık, dosdoğru gidiyoruz. ...“Burası amma da kasvetli yer be!” Bu sözü İbrahim söylemişti. Papaz güldü: “Şarköy zindanından fena değildir her halde?” “Papaz efendi, buranın bir çıkışı vardır, değil mi?” “Tabii var. İleride bir ormana çıkar. Ama o zamana kadar bir saat yürümemiz lazım!... ...Bir saat kadar karanlık, ıslak geçitte yürüdükten sonra hakikaten bir ormana çıktılar. Geçidin ağzını çalılar öylesine kapamıştı ki, güç hal dışarı süzülebilmişlerdi (Bahadıroğlu, 2010a: 258-260).

Sunguroğlu ve arkadaşları bu geçidi kullanarak Bizanslı askerleri geride bırakıp özgürlüklerine kavuşurlar.

Birinci Han

Bursa'dan ayrılan Sunguroğlu, serhat boylarına gidip akıncılık yapmak isterken, Biga yolu üzerinde bulunan bir hana uğrar. Bu han şu şekilde tasvir edilir:

Hanın içi adeta karanlıktı. Koca salonu sadece iki mumlu bir şamdan ve ocakta cayır cayır yanan ateşin alevleri aydınlatıyordu. Bazen uzayıp bazen kısalan alevlerden kirli duvarlarda tuhaf şekiller oynaşıyordu. ...Yirmi kişinin rahatça yatabileceği genişlikte olan bu odanın sağ köşesinde bir mutfak ve mutfağın yanında ikinci kata çıkmak için merdivenlere açılan büyük bir kapı vardı. Odanın tavanı ahşaptı. Tam ortasına alçıdan büyük bir kabartma yerleştirilmişti. İnsana her an düşecekmiş intibamı veren koca oyma alçı, her halde han odasına azamet vermesi için bir akıllı tarafından düşünülmüş olacaktı (Bahadıroğlu, 2010a: 39).

Hanın sahibi; şişman, küçük gözlü, hana gelen insanlar arasında Türk, Rum ayrımı yapmayan Türkmen asıllı kişidir. Han oradan geçen çoğu kişinin uğrak yeri olduğu için, kimi zaman sakin kimi zaman da oldukça gürültülüdür. Gürültünün kaynağını da İznik'in Osmanlılar tarafından fethedilmesiyle başıboş kalan Rum eşkıyalar oluşturur. Bu eşkıyalar; etraftaki Türkmen köylerine saldırıp onların mallarına el koyarlar. Hancı bu eşkıyalardan muzdarip olmasına rağmen onların bu yaptıklarına engel olacak kimse de yoktur. Sunguroğlu, Bursa yakınlarında bulunan bu hana gelir. Hancıdan; atı, köpeği ve kendisi için yemek getirmesini ister. Karşılığında da bol para vereceğini söylemesi üzerine Rum eşkıyalar harekete geçerler (Bahadıroğlu, 2010a: 39-44). Rum eşkıyalar, Sunguroğlu'yla mücadeleye başlarlar fakat onun umdukları gibi olmadığını kısa süre sonra anlarlar. Sunguroğlu, köpeği Düka'nın da yardımıyla Rum eşkıyaları dize getirir. Mücadele sonrası Sunguroğlu, yaralı olan eşkıyalarla ilgilenir (Bahadıroğlu, 2010a: 45-56).

Sunguroğlu bu handa akıncı arkadaşı Saltuk'la da görüşür. Saltuk, Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa'dan getirdiği, Sunguroğlu'na yazılmış olan mektubu burada kendisine verir. Rum eşkıyaların yardımına gelen kişilerle de Sunguroğlu ve Saltuk burada mücadele eder ve bu kişilerin sonu da Rum eşkıyaların sonu gibi olur (Bahadıroğlu, 2010a: 56-73).

Birinci han; Sunguroğlu'nun, Akça Koca'nın evinden ayrıldıktan sonra, kendini ilk kez gösterdiği yer olması bakımından dikkat çekmektedir.

Şarköy Kalesi Zindanı

Şarköy Kalesi zindanı, Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim'in Selikos tarafından tuzağa düşürülüp yakalanmaları sonucunda getirildikleri yerdir. Bu yerde iki arkadaş, Köse Papaz'ın kendilerini kurtaracakları zamana kadar bekleyecektir. Yazar, Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim'in zindana atılırken yaşadıkları durumu ve zindanın görünüşünü şu şekilde anlatır:

Artık rutubetli karanlık koridorlar başlamıştı. Paslı demir kapılar gıcırdayarak açılıyor, parmaklıklar arasından perişan kılıklı çökmüş insanlar görünüyordu. ...Birçok karışık dehlizlerden geçtiler. Su sızan rutubetli karanlık duvar boyu ilerlediler. Merdivenden indiler, İbrahim yedi kat yerin altına indiklerine hükmediyordu. Her taraf köstebek yuvası gibi dehlizlerle oyulmuştu (Bahadıroğlu, 2010a: 203).

Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim'i zindanda, Zindancı Yorgi karşılar. Yorgi iki arkadaşı kalacakları odaya götürür. Odanın tasviri de şu şekilde yapılır:

Buldukları oda, hemen bütün zindanlar gibi duvarları yosun bağlamış taş bir oda idi. Duvarlardaki halkalardan paslı zincirler sarkıyordu. Tepede bulunan kalın demirlerle örülmüş küçücük bir pencereden hafif bir ışık sızıyordu. Odanın yüksekliği üç adam boyundan daha fazla idi. Bir köşede tahta bir ranza vardı. Üstüne eski bir posteki atılmıştı. Bunlardan başka kenarı kırık bir çanak ve kimbilir ne zamandan kalma bir su destisi [testisi] bulunuyordu. Demir kapının küçücük bir deliği vardı. Fakat delik o kadar küçüktü ki, bir el bile zor girerdi. Herhalde zindancının mahkûmları gözetleyebilmesi için açılmış olacaktı. Sunguroğlu, tavandaki pencereye gözlerini dikip uzun uzun baktı. Oraya ulaşabilmek için ağaç kadar uzun olmak lazımdı... (Bahadıroğlu, 2010a: 207).

Yakalanan Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim'in, buldukları ortamdan dolayı içlerini korku kaplar (Bahadıroğlu, 2010a: 208-209). İki arkadaş aç, susuz zindanda tutulurlar. Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim'i görmek için Avram Efendi zindana gelir. Avram Efendi Sunguroğlu'nun kulağına onları kurtaracağını söyler (Bahadıroğlu, 2010a: 242).

Avram Efendi'yle işbirliği yapan Köse Papaz, İlhan'la birlikte önceden yaptıkları planı uygulamak için zindana gelir. Köse Papaz'la İlhan, Yorgi'yi öldürüp iki arkadaşı kurtarırlar (Bahadıroğlu, 2010a: 248). Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim, yapılan planın başarılı olması sayesinde özgürlüklerine kavuşurlar fakat Şarköy Kalesi'nden çıkarılarken İlhan, askerler tarafından atılan bir okla öldürülür (Bahadıroğlu, 2010a: 252).

Şarköy Kalesi zindanı, birçok insanın son uğrak yeri olmasına rağmen Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim, arkadaşlarının yardımıyla buradan kaçmayı başarmışlardır. Kapalı bir mekân olan bu zindanın, ne kadar kötü şartlara sahip olursa olsun Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim'i ömür boyu hapsetmeye gücünün yetmediği de vurgulanması gereken bir başka yönüdür.

Romanda ayrıca Kaya Hanı'ndaki Kilere ve Ormanın içindeki manastıra da yer verilmiştir.

2.6.3. Romadaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi

Yavuz Bahadıroğlu'nun *Sunguroğlu-1* adlı romanındaki mekânlara bakıldığında bu mekânların yalnızca somut mekân olan açık ve kapalı mekânlardan oluştuğu göze çarpar. Yani mekânsal sınıflandırma içinde bulunan ütöpic, fantastik... gibi soyut

mekânlar romanda bulunmaz. Romandaki olaylar daha çok Bursa, Bilecik gibi mekânlarda veya bu mekânların etrafında geçer. Verilen mekânlar da romanda yaşanan olaylara bir dekor oluşturmak amacıyla ortaya konur. Yani mekânların, karakterleri etkileyen, olaylara yön veren özellikleri yoktur. Sadece mekânlar dekor oluşturmaları yönüyle işlevseldir.

Sunguroğlu-1 tarihî roman olduğu için olay merkezlidir. Bu yüzden mekânlar, olaylara sahne olan yerlerdir. Yani mekânlar, fiziki özellikleriyle romanda yer alırlar. Olayın ön planda olması, açık mekânların roman boyunca öne çıkmasını sağlar. Öyle ki, roman boyunca yaşanan ve romanı durağan yapısından alıp hareketli bir yapıya kavuşturan mekânlar hep açık mekânlardır. Ormanlar, geçitler, kaleler, şehirler bu mekânlardan birkaçıdır. Kapalı mekân olarak da iki mekânın dikkat çektiği görülür. Birincisi, romanın başkişisi olan Sunguroğlu'nun yetiştiği Akça Koca'nın evi, diğeri ise roman boyunca yaşanan olayların düğümlerinin atıldığı ve yine düğümlerinin çözüldüğü yer olan Kaya Hanı'dır.

Romanda yapılan mekân tasvirlerine bakıldığında da bu tasvirlerin tamamına yakını nesnel tasvirlerin oluşturduğu görülür. Yapılan bu tasvirlerle, roman kişileri ya da yaşanacak olaylarla bir ilişki kurulmaya çalışılmaz. Tasvirler, sadece anlatılacak olayların belirgin kılınmasında bir araç olarak kullanılır. Onların, olaylara yön vermek gibi bir özelliği yoktur.

2.7. *Sunguroğlu-2 (Bizans Saraylarında)*

1974'te ilk baskısı yapılan (Argunşah, 1990: 416) *Sunguroğlu-2 (Bizans Saraylarında)* adlı roman serinin ikinci kitabıdır. Roman; şimdiki ismi İstanbul olan Kostantiniyye'de, Orhan Bey döneminde yaşanan, Osmanlı akıncısı olan Sunguroğlu'nun Bizans imparatorluğu tahtında yaptığı iktidar değişikliği sırasındaki olayları konu edinir. Roman tıpkı, serinin ilk kitabı olan *Sunguroğlu I*'de olduğu gibi hâkim bakış açısıyla yazılmış ve genellikle tarihî kişilerden oluşmuştur. Orhan Bey, Süleyman Paşa, Akça Koca, Bizans İmparatoru Altıncı Yoannis Kantakuzinos, Beşinci Yoannis Paleologos bu kişilerdendir. Sade ve akıcı bir dille yazılan roman yedi bölümden oluşur.

2.7.1. Romanın Özeti

Roman Sunguroğlu'nun, beş yıl boyunca Osmanlı Devleti'nin çeşitli yerlerdeki topraklarında akıncılık yaptıktan sonra doğup büyüdüğü yer olan Söğüt'e dönmesiyle başlar. 1355 yılının yaz ayıdır. Sunguroğlu, sadık iki dostu olan atı Şahin ve köpeği Düka'yla birlikte Söğüt'e gelir. Yolda da çocukluk arkadaşı olan Kasım'a rastlar. Akça Koca'nın öldüğünü Kasım'dan öğrenen Sunguroğlu hemen köye koşar. Yetiştğinde ise Akça Koca'nın defnedildiğini görür. Büyük bir üzüntü içinde dualar eder.

Sunguroğlu Söğüt'te vakit geçirirken Bursa'da bulunan Orhan Bey ve yanındaki devlet adamları Bizans imparatorluğunun nabzını tutmaya çalışırlar zira Bizans'ta iç karışıklıklar artmıştır. Bizans İmparatoru Altıncı Yoannis Kantakuzinos, damadı olan Orhan Bey'e Bizans topraklarını satmakla itham edilir. O da ne yapacağını bilemez bir halde Orhan Bey'e elçiler göndererek ondan, Rumeli'de aldığı toprakları geri vermesini ister. Orhan Bey Bizans'taki iç karışıklıklardan faydalanmak ister ve Saltuk'u, Sunguroğlu'nu çağırması için köyüne gönderir. Orhan Bey Sunguroğlu'ndan; Kostantiniyye'ye gitmesini, orada yaşanan gelişmeleri Bursa'ya bildirmesini, fırsatını bulduğunda da Bozcaada'da sürgünde bulunan Paleologos'u tekrar imparator yapmasını ister. Hatun'u ve Nilüfer'i de düşünmemesi gerektiğini söyleyen Orhan Bey, onlara İzmit'te bir arazi ve ev vereceğini de sözlerine ekler.

Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim, Bizanslı kılığına girerek Kostantiniyye'ye giderler. Ayasofya Kilisesi'nde, Köse Papaz'la sohbet ederler. Burada Bizans İmparatoru Kantakuzinos'un tahtından indirilmesini konuşan üç eski dost geceyi geçirmek amacıyla Köse Papaz'ın bildiği gizli bir eve gitmek için Ayasofya Kilisesi'nden ayrılırlar fakat arkalarında onları takip eden bir kişi vardır. Bu kişi Nikola isimli, Ayasofya Kilisesi'nde çalışan, Bizans İmparatoru Kantakuzinos'a hizmet eden ve Köse Papaz'dan Türklerle işbirliği yaptığını düşünerek şüphelenen kişidir.

Sunguroğlu yeni tanıştığı Bizanslı şövalyelerle konuşmak için Tanrı Meydanı'na gider. Şövalyeler kendilerini tanıtır: Birincisinin adı Şövalye Lagan Mişöp, diğerinse Şövalye Kalyan'dır. Sunguroğlu da kendisini Taryon diye tanıtır. Arkadaşlarınınsa kendisine Uzun Kargalı Tarya dediklerini söyler. Hep birlikte şövalyelerin, ihtilal için hazırlık yaptıkları bir eve giderler. Gittikleri gizli evde şövalyeler, hipodromda yapılacak yarışmalar sırasında isyan çıkartacaklarını ve İmparatoru devireceklerini

söylerler. Sunguroğlu ise bu planın eksik olduğunu, İmparatoru devirdikten sonra bir başka kişinin onun yerine geçirilmesi gerektiğini söyleyerek kedisinin eski imparator Paleologos'u Bozcaada'dan getireceğini ve ihtilalden sonra tahta çıkartacağını ifade eder.

Sunguroğlu eski imparator Paleologos'u kurtarmak için Bozcaada'ya gider. Paleologos'u kaçıtır fakat askerler peşlerine takılır. Sunguroğlu bindiği teknesiyle askerlerden kurtulur ve yapılacak yarışlara katılmak üzere hipodroma gider. Hipodromda yapılacak yarışmalar Bizans halkı için çok önemlidir. Zira Bizans'ın en güçlü kişisi bu yarışmalar sonunda tespit edilir. Yarışmaların öne çıkan isimleri ise Sarı Todori ve Çaprak Yani'dir. Yapılan plan gereği Sunguroğlu, bütün yarışmaları kazanacak ve İmparator Kantakuzinos'u selamlamayacaktır. İmparator da onu tutuklatmaya kalktığına halkın arasına yerleştirilen kişiler, kahramanlarının yakalatılmayacağını söyleyerek halkı tahrik edeceklerdir. Daha sonra ise görevlendirilen askerler İmparator Kantakuzinos'u tutuklayacaklar ve hazırda bekletilen Paleologos'u tahta geçireceklerdir. Yarışmalar başlar ve Sunguroğlu herkesi geride bırakarak bütün yarışmaları kazanır. Yapılan plan geriye de eski imparator Paleologos tekrar tahta çıkartılır. Karışlıktan yararlanarak hipodromdan çıkan Sunguroğlu, yolda önünü kesen Sarı Todori ve onun tuttuğu kişileri görür. Sunguroğlu, karşısına çıkan kişileri yenemeyeceğini bilmesine rağmen mücadeleye girer. Vücudunun çeşitli yerlerinden yaralanır. Sarı Todori'yi bir kılıç darbesiyle yere sermesine rağmen kendi gözlerinin de kararmasına engel olamaz ve yere düşer. Yerde yaralı olarak yatan Sunguroğlu'nu tahttan indirilen Kantakuzinos'un doktoru Miros ve onun kızı İrini bulur. Miros'un evinde iki gece geçiren Sunguroğlu'nu, arkadaşları Köse Yusuf ve Yörükoğlu İbrahim çok merak eder. Düka'nın da yardımıyla Miros'un evine gelirler. Köse Yusuf ve Yörükoğlu İbrahim Bizans'ta yaşananları Sunguroğlu'na anlatırlar. Kalyan başkomutan olduğunu ve yaptırdığı tutuklamalardan bahsederler. Sunguroğlu da bunun üzerine harekete geçer. Anemas Zindanı'nda bulunan Mişöp'ü kurtarmak için Kalyan'ın sarayına girer ve onu tutsak ederek hazırlanan arabaya biner ve Anemas Zindanı'na gider. Mişöp'ü kurtaran Sunguroğlu, Kalyan'ın kendisine saldırması üzerine onu öldürür. Ertesi gün hep birlikte Paleologos'un sarayında giderler. Olanlardan haberi olan Paleologos, büyük bir pişmanlık içindedir. Zira Kalyan'a verdiği yetkinin altında ezilir. Sunguroğlu'ndan ve arkadaşlarından özür diler. Mişöp'ü başkomutan tayin eder.

2.7.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı

Sunguroğlu-2 (Bizans Saraylarında) adlı romanla ilgili mekânlar aşağıdaki şekilde tasnif edilmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır.

2.7.2.1. Somut Mekânlar

2.7.2.1.1. Açık Mekânlar

Kostantiniyye'deki Hipodrom

Romanın en önemli mekânı olan Hipodrom, Bizans'ın en güçlü kişisinin her yıl seçildiği yer olarak ortaya konur. Bazı mekânlar kişileri engelleyen veya onlara yardım eden bir özellik arz etmektedir (Narlı, 2004: 469). Hipodrom da Sunguroğlu'na düşüncelerini gerçekleştirmesinde yardım etmiştir. Ayrıca hipodrom, üzerinde yaşanan olayları şekillendirirken “atmosfer yaratma işlevi”ne büründüğü için mekânı tanıtmaya veya takdim etme işlevinden ayrılmıştır (Tekin, 2003: 129). Hipodrom, yarışmacılar için yarış kazandıkları zaman zafer meydanı olurken imparatorlar için de genellikle korku ve endişe meydanı olur. Zira birçok imparator burada çıkan ihtilaller sonucu ya tahtından indirilmiş ya da öldürülmüştür. Bu bağlamda hipodrom için “üzerinde yaşayan insanların kaderine hükmediyor” (Korkmaz, 1997: 182) denebilir.

Hipodrom, Sunguroğlu'nun buraya gelip yarışmalara katılmasıyla romanda ortaya konur. Yapılan plan gereği Sunguroğlu, bu hipodromda yapılacak yarışmalara katılacaktır. Bütün yarışmaları kazandıktan sonra da İmparator Kantakuzinos'u selamlamayacak, halkın arasına karışan kişiler halkı galeyana getirecek ve çıkan ihtilal sonrasında da eski imparator Paleologos tahta oturtulacaktır (Bahadıroğlu, 2010b: 153).

Yarışmaların yapılacağı gün hipodromdaki duruma dair şunların ortaya konduğu görülür:

Koca hipodrom ağzına kadar dolmuştu. Mermer basamaklarda halk adeta birbiri üstüne yığılmıştı. Süslü sütunların çıkıntılı yerlerinde bile oturanlar vardı. Müthiş bir gulgule, direk direk semaya yükseliyordu. Hele kadınlar kısmı başlı başına bir âlem. Bazı anneler bırakacakları kimseleri olmadığından çocuklarını birlikte getirmişlerdi. Arasına [ara sıra] bunlar koro halinde bir ağlama tutturuyor, kadınlar kısmını çin çin çınlatıyordu. Erkekler kısmı da az gürültülü değildi. Hepsi eğlenceli oyunlar seyredeceği ümidi içinde neşeli, uzaktan uzağa selamlaşıyor, birbirleriyle şakalaşiyor, yüksek sesle bağırıp çağırıyorlardı (Bahadıroğlu, 2010b: 145-146).

Hipodroma İmparator Kantakuzinos da gelir ve kendisi için ayrılan bölüme oturur (Bahadıroğlu, 2010b: 148). İmparatorun oturduğu yere dair şunların söylendiği görülür:

İmparatorun oturduğu yer, halktan demir parmaklıklarla ayrılmıştı. Birçok kereler bu hipodromda kanlı hadiseler olmuş, isyanlar çıkmış, çok imparatorun başı burada kesilmişti. Onun için şimdi imparatorun yeri bir demir kafesle halktan ayrılmış, kafasına esen birkaç çapulcunun imparatoru devirmesi güya böylece önlenmişti (Bahadıroğlu, 2010b: 148).

Yarışmalar başlar. İlk yarışma kargı atmadır. Dört yarışmacı kargılarını atar. Bunlar içinde en başarılı olan Çapraz Yani'dir zira hedefi tam ortasından vurmıştır. Yarışmaya son anda katılan Sunguroğlu da kargısını atar ve attığı kargı diğer kargıların tam ortasına isabet eder. Halk şaşkınlık içindedir. Zira Sunguroğlu'nu ilk kez görüyorlardır. İkinci yarışma ok atmadır. Bu yarış da Sunguroğlu kazanır ve üçüncü yarış olan araba yarışına sıra gelir. Bu yarış Sarı Todori, Çapraz Yani ve Sunguroğlu arasında geçecektir. Yarışı kazanacağına kesin gözüyle bakılan Sarı Todori, yarış başlayınca ilk sırada olmasına rağmen yarışın sonuna doğru Sunguroğlu'na geçilerek yarış kaybeder (Bahadıroğlu, 2010b: 153-161).

Yarışmaların hepsini kazanan Sunguroğlu'nun, yapılan planın ilk aşamasını uygulamaya koyduğu görülür:

“Ey şanlı Bizans halkı! Kahramanımızı tevkif ediyorlar!” Bu kuvvetli ses de öbürü gibi halkın arasında dolaştı, kulaktan kulağa yayıldı. Vaktin geldiğini anlayan asi Şövalye Lagan Mişop'un halk arasına yerleştirdiği adamlar da, birer birer yerlerinden fırlayıp imparator aleyhine halkı kışkırtmaya başladılar. ...“Hain imparator!” “Zalim Kantakuzinos!” “Bizans topraklarını babasının mali gibi dağıttı!” (Bahadıroğlu, 2010b: 162-163).

Planın son aşaması İmparator Kantakuzinos'un tahttan indirilip yerine eski imparator Paleologos'un getirilmesidir. Bu aşamanın da başarıyla gerçekleştirildiği görülür:

“Tahttan feragat ediyorum!” Köse Yusuf derhal, İmparatorun [imparatorun] asasını ve pelerinini çaktı aldı. Götürüp piskoposa teslim etti: “Buyurun muhterem peder. Geleneklere göre sahibi gelene kadar bu emaneti siz muhafaza edeceksiniz.” On kadar ihtilalci, Şövalye Kalyan'ın kumandasında düşük imparatoru kucakladıkları gibi bir arabaya attılar. ...Birkaç kişi: “Eski imparatorumuz,” diye mırıldandı. Artık müthiş yarış kazanan, bütün hedefleri ortasından vuran, elli seçme varenkle kıyasıya dövüşen Sunguroğlu ile kimse alakadar değildi (Bahadıroğlu, 2010b: 167-168).

İmparator tahttan indirilmiş yerine de yeni imparator getirilmiştir. Böylece yapılan plan başarıyla sonuçlanmıştır.

Hipodromun, romanın en önemli mekânı olduğu söylenebilir. Zira romanın odak noktasını oluşturan Bizans'taki ihtilalin burada çıkartıldığı ve İmparatorun yine burada değiştiği görülür.

Bozcaada

Bozcaada, eski imparator Paleologos'un, sürgün hayatını yaşadığı yerdir. Sunguroğlu'nun, Orhan Bey'den aldığı talimat doğrultusunda Paleologos'u kurtarmak için Bozcaada'ya gitmenin yollarını arar ve bir tekne satın alır. Sunguroğlu satın aldığı tekneyle Bozcaada'ya gider. Sık ağaçlarla ve çalılarla kaplı olan Bocaada'nın (Bahadıroğlu, 2010b: 119) önemine dair yazar şunları söyler:

Bozcaada, imparatorların ve prenslerin sürgün yeri olarak nam yapmıştı. Sürgünlere orada bir miktar arazi veriliyor, geçimlerini sağlamaları temin ediliyordu. Sürgün imparator Beşinci Yoannis Paleologos da kendisine verilen tarlayı sürüyor, akli fikri Vlekerna sarayında [Sarayı'nda] olduğu halde zoraki çiftçilik yapıyordu (Bahadıroğlu, 2010b: 119).

Sunguroğlu yaptığı planın başarılı olması sayesinde Paleologos'u evinden kaçırarak kendilerini bekleyen tekneye doğru gider fakat eski imparatorun kaçırıldığını haber alan askerler de onların peşine düşer. Kaçırılan Paleologos, kendisini kaçıranın sadece Sunguroğlu olduğunu öğrenince şaşırır. Zira bu adadan kurtuluşun tek kişiyle olacağına inanmaz.

Sunguroğlu Paleologos'la birlikte Bozcaada'nın sahiline gelir. Burada kendilerini Kostantiniyye'ye götürecek olan sakladığı tekneyi aramaya başlar fakat bir türlü bulamaz (Bahadıroğlu, 2010b: 130-131). Aramalar sırasında çokça zaman kaybeden Sunguroğlu'nun, Paleologos'la birlikte yakalanmalarının an meselesidir zira sakladığı tekneyi sahile gelen askerler bulmuştur (Bahadıroğlu, 2010b: 131-132).

Sunguroğlu, kendilerini kurtuluşa ulaştıracak teknenin askerler tarafından alıkonulmasına göz yummaz ve harekete geçer. Bir kısım askeri öldüren bir kısmını da yaralayan Sunguroğlu eski imparatorla sahilden kaçarak uzaklaşır (Bahadıroğlu, 2010b: 133-136).

Planı başarılı olan Sunguroğlu, Paleologos'u Bozcaada'dan kaçıtır. Bozcaada'nın romanın en önemli ikinci mekânı olduğu söylenebilir. Zira Osman Bey'in, Sunguroğlu'na verdiği görevin ilk kısmı bu mekânda gerçekleşmiştir.

Ege Denizi

Ege Denizi; romanın başkişisi olan Sunguroğlu'nun, Paleologos'u kaçırmak amacıyla Bozcaada'ya gitmek için geçeceği ve onu kaçırdıktan sonra Bozcaada'dan döneceği mekândır. Sunguroğlu, satın aldığı teknesiyle Bozcaada'ya gitmek için Ege Denizi'ne açılır (Bahadıroğlu, 2010b: 119).

Sunguroğlu'nun Bozcaada'ya giderken geçtiği yer olan Ege Denizi'nin, Sunguroğlu dönerken hiç de sessiz olmadığı görülür. Zira Sunguroğlu'nun, Paleologos'u kaçırdığını öğrenen askerler bindikleri büyük bir gemiyle onların peşine düşerler fakat onları yakalayamazlar (Bahadıroğlu, 2010b: 137).

Sunguroğlu ve Paleologos'un Ege Denizi'nde olan mücadelelerinin daha bitmediği görülür. Askerlerden kurtulan Sunguroğlu ve Paleologos bu kez de Ege Denizi'nde kopan fırtınayla baş etmek zorunda kalacaklardır. Yazar bu durumu şu şekilde anlatır:

...“Galiba fırtına çıkacak!” Hakikaten hava gittikçe kararıyordu. Ay yeniden gri bulutların ardında silinmişti. Rüzgâr çıkmış, denizin üstü beyaz dalgacıklarla köpürmüştü. ...Yarım saat kadar fevkalâde bir gayretle kaba dalgalarla mücadele ederek gittiler. ...“Batıyoruz!” feryadı duyuldu. ...“Vasileas!” İmparatorun cevap vermesini beklerken yanbaşımda [yanı başında] Düka'nın havlamasını duydum. “Yanıma gel Düka. Ama dikkat et.” Tekrar bağırdı: “Vesileaaaas!” Hayal meyal bir ses duyar gibi oldu. Sesin geldiği yana doğru yüzmeye başladı. “Vasileas.” Bu sefer imparatorun sesini yakından duydum. “Buradayım!” “Dayan geliyorum.” Birkaç kulaçta yanına varmıştı. “Nasılısınız?” İmparator ağzına dolan dalgalardan kurtulmaya çalışarak cevap verdi: “İyi değilim.” Hoş bir tesadüf eseri kayık yanlarına sürüklenmişti. Tersine dönmüş, muvazenesiz bir şekilde sallanıyordu (Bahadıroğlu, 2010b: 137-140).

Ege Denizi'nde hem askerlerle hem de kopan fırtınayla mücadele eden Sunguroğlu ve Paleologos, yaptıkları mücadeleyi teknenin parçalarına tutunarak kazanırlar (Bahadıroğlu, 2010b: 140).

Yaşananlara bakılarak Ege Denizi'nin, kahramanların bir yerden başka bir yere gitmelerini engelleyen mekân olma özelliğinden sıyrılarak onların, hedeflerine ulaşmalarına yardım eden mekân özelliğine büründüğü ve işlevsellik kazandığı söylenebilir.

Valekerna Sarayı'nın Bahçesi

Valekerna Sarayı'nın bahçesi Mişöp'le Kalyan'ın, aralarındaki dikkat çekici olaya sahne olan yerdir. Bizans'taki ihtilal gerçekleşikten sonra Kalyan, tahttan indirilen İmparatorun yakın çevresinin tutuklanmasını ister. Bu duruma Mişöp karşı çıkar. Mişöp, arkadaşı Kalyan'ı ikna etmek için Valekerna Sarayı'na gider (Bahadıroğlu, 2010b: 198-200). Saray bahçesinde Kalyan'la karşılaşan Mişöp, onun Bizans orduları başkomutanı olduğunu öğrenir. Arkadaşını tebrik eder fakat Kalyan'ın niyeti çok başkadır (Bahadıroğlu, 2010b: 201). Yazar Kalyan'ın niyetini ve yaşanan olayları şu şekilde anlatır:

“Ulu Bizans İmparatoru haşmetlü [Haşmetlü] Beşinci Yoannis Paleologos'un bana verdiği selâhiyete dayanarak seni tevkif ediyorum şövalye, derhal kılıcını teslim et,” diye bağırdı. Lagan Mişop yıldırımla vurulmuşa dönmüştü. Arkadaşının nasıl olup da böyle hareket edebildiğini düşünmeye bile zamanı yoktu. Zehir gibi acı bir gülümseme ile Kalyan'a bakıyordu: “Her halde şaka ediyorsun Kalyan!” Kalyan pis pis sırıttı: “Hayır, sözlerim gayet ciddidir. Bana Kalyan diye hitap etmekten seni menederim. Karşında koca bir imparatorluğun başkumandanı vardır. (Bahadıroğlu, 2010b: 201-202).

Kalyan'ın eline düşmek istemeyen Mişöp, askerlerle mücadele eder. Yaptığı mücadeleyi kaybeden Mişöp, Kalyan'ın emriyle Anemas Zindanı'na gönderilir (Bahadıroğlu, 2010b: 203-205).

Valekerna Sarayı'nın bahçesinin, baştan beri içindeki niyetini saklayan Kalyan'ın bu niyetinin ortaya çıkmasını sağlayan yer olması yönüyle de dikkat çektiği söylenebilir.

Söğüt Şehri

Söğüt romanda öncelikle, Sunguroğlu'nun beş yıl akıncılık yaptıktan sonra döndüğü yer olarak ortaya konur. Sunguroğlu Söğüt'te yaşadığı olayları bir bir hatırlar. Sunguroğlu doğup büyüdüğü köye doğru giderken yolda bir çoban görür ve onunla sohbet etmeye başlar. Sohbet ettiği çoban, çocukluk arkadaşı olan Kara Kasım'dır. Sunguroğlu sohbet sırasında Akça Koca'nın öldüğünü öğrenir (Bahadıroğlu, 2010b: 11-13). Öğrendiği bilgi üzerine de Akça Koca'nın mezarına gider. Mezarın başında dua ettikten sonra Nilüfer ve Hatun'u alarak eve gelir (Bahadıroğlu, 2010b: 16).

Söğüt romanda, Sunguroğlu'nun arkadaşı olan Saltuk'un buraya geldiği ve Orhan Bey'in haberini Sunguroğlu'na verdiği yer olarak da ortaya konur. Sunguroğlu'nu arayan Saltuk, karşılaştığı ilk kişi olan Kasım'a Sunguroğlu'nu sorar.

“Sen Söğüt'lü [Söğütlü] müsün?” “Evet gözümü burada açtım ve bu yaşıma kadar burada yaşadım. Adıma Kara Kasım derler.” “Benim adım Saltuk, Orhan Gazi'nin akıncılarındanım. Bir iş için Söğüt'e geliyorum. Burada Sunguroğlu diye biri var mı?” Çoban tereddüt etmeden cevap verdi: “Yok.” “İyi düşün, burada olması lâzım [lazım]!” “Düşünmeye ne hacet yiğidim! Yıllarca Söğüt'te otururum ve burada hiçbir zaman böyle bir adamın yaşamadığını bilirim” (Bahadıroğlu, 2010b: 30).

Sunguroğlu'nu bulmaya niyetli olan Saltuk'un sorduğu soruyu değiştirdiği ve istediği cevabı Kasım'dan aldığı görülür:

“Son zamanlarda buraya bir akıncı gelmedi mi hiç?” “Ha, bak o geldi işte. Akça Dede'nin oğlu Aykut geldi. Senelerdir kayıptı. Geldiği gün de Akça'nın ölüsüyle karşılaştı. O kadar üzüldü ki sorma.” Sözlerin sonunu heyecandan dinlemeyen Saltuk, Sunguroğlu'nun kendi memleketinde eski ismini kullandığını, şöhret olmasın diye lâkabını [lakabını] sakladığını hemen anlamıştı (Bahadıroğlu, 2010b: 30).

Kasım'dan atını alan Saltuk, onun tarif ettiği yere doğru gider. Kasım ise aklını meşgul eden sorularla baş başa kalır. Zira Kasım Aykut'un Sunguroğlu olduğundan şüphelenir. Sunguroğlu'nun evini bulamayan Saltuk, evi bulmak için yaşlı bir kişiye de evi sorar ve onunla birlikte eve gider (Bahadıroğlu, 2010b: 32-34).

Aklındaki sorulara cevaplar bulmaya çalışan Kasım, Aykut'un Sunguroğlu olduğundan şüphelenerek gerçeği öğrenmeye karar verir.

...Sunguroğlu'nun çalıştığı tarladan geçerken merakını yenemeyerek kara sabanla çift süren delikanlıya doğru bağırdı: “Sunguroğlu!” Sunguroğlu boş bulunmuş, ansızın sesin geldiği yana dönmüştü. Kara Kasım birden gülmeye başladı. Artık bütün şüpheleri zail olmuş, Aykut Bey'in Sunguroğlu namındaki kahraman akıncı olduğuna kanaat getirmişti (Bahadıroğlu, 2010b: 34-36).

Kasım'dan Saltuk'un Söğüt'e geldiğini öğrenen Sunguroğlu, Saltuk'un önemli haberler getirdiğini iyi bildiğinden onu görmek için eve gider (Bahadıroğlu, 2010b: 36).

Söğüt'ün son olarak, Sunguroğlu'nun gerçek kimliğini öğrenen köylünün sevincine sahne olan yer olarak da romanda ortaya konduğu görülür:

...Aykut Beyin [Bey'in] Sunguroğlu olduğunu bilmeyen kalmamıştı. Ne kadar erkek varsa toplanmış, evin önüne birikmişlerdi. Hep bir ağızdan tekbir alıyor, Sunguroğlu'nu methedici sözler söylüyorlardı. Her taraf bir bayram havasına bürünmüştü. Söğüt'ten Sunguroğlu gibi bir kahramanın çıkmış olmasını kutluyorlardı (Bahadıroğlu, 2010b: 39).

Söğüt'ün romanda mekân olarak ön plana çıkmasını sağlayan faktörlere bakıldığında iki unsurun dikkat çektiği söylenebilir: Birincisi Osmanlı akıncısı olan Sunguroğlu'nu yetiştirmesi ikincisi ise Akça Koca'nın mezarının burada bulunmasıdır.

Kostantiniye Şehri

Kostantiniye'nin öncelikle, Sunguroğlu'nun buraya gelmesi ve burada yaşanan olayların anlatılmasıyla ortaya konduğu görülür:

Bizans, Sunguroğlu'na anlatıldığından daha beter bir yerdi. Baba-oğul İmparator Altıncı Yoannis Kantakuzinos'la, oğlu Matheos Kantakuzinos, İmparatorluğu tam bir keşmekeşe düşürmüşlerdi. Baba imparatorun verdiği fermana oğul imparator uymuyor, oğul imparatorunkini baba imparator meşru saymıyordu. Birinin meşru saydığını öbürü gayr-i meşru ilan ediyordu, birinin verdiği bir emre uyulmasını öbürü yasaklıyordu. Baba Kantakuzinos, oğlunu ortak aldığına bin pişmandı. Halk hangi emre uyacağını artık kestiremez olmuştu. En sonunda rahatlığı hiçbirine uymamakta bulmuş, bunun neticesi olarak da bir sürü çapulcu, vurguncu türemiştir (Bahadıroğlu, 2010b: 53-54).

Osmanlı dostu olan Köse Papaz da Kostantiniye'de yaşar. Ayasofya Kilisesi'nde papazlık yapan ve Kostantiniye'de yaşanan gelişmeleri Bursa'ya yani Osman Bey'e bildiren Köse Papaz, Bursa'dan gelen Sunguroğlu'na ve Yörükoğlu İbrahim'e kucak açar. Onları kalmaları için Kostantiniye'de bulunan gizli bir eve götürürken karşılıklarına yankesiciler çıkar. Köse Papaz ve arkadaşları yankesicilerle mücadele ederler ve onları kaçırtırlar (Bahadıroğlu, 2010b: 59). Kostantiniye sokaklarında bu mücadele yaşanırken olayları sessiz bir şekilde görünmeden seyreden bir kişi vardır. Bu kişi Ayasofya Kilisesi'ndeki papazlardan biri olan Nikola'dır. Mücadele bittikten sonra Köse Papaz ve yanındakiler gizli eve giderler. Nikola da onların girdiği evi zihnine iyice yerleştirmeye çalışılır (Bahadıroğlu, 2010b: 62).

Kostantiniye'de yaşanan olaylardan biri de Köse Papaz'ın takip edildiklerine dair bilgiyi bir mektupla Sunguroğlu'na bildirmeye çalışmasıyla ortaya çıkar. Ayasofya Kilisesi'nin temizlik işleriyle uğraşan Koçini isimli küçük bir çocuğa; yazdığı mektubu veren Köse Papaz, onu Sunguroğlu'nun evine gönderir (Bahadıroğlu, 2010b: 72). Koçini, Sunguroğlu'nun kaldığı evin önüne gelir fakat burada evi uzun süredir gözetleyen Nikola da vardır. Nikola, gelen çocuktan ve çocuğun elindeki mektuptan şüphelenir (Bahadıroğlu, 2010b: 73-74). Nikola'nın türlü çarelere başvurarak mektubu Koçini'den almaya çalıştığı görülür:

“Bak Koçini, yavrum O mektup bana gelmişti. Muhterem pederle ben sözleşmişim, ver onu bana.” Çocuk elini arkaya sakladı. “Hayır. Muhterem pederin tarif ettiği adam sen değilsin. ...Elini kuşağına atıp bir kese çıkardı. “Bak, bunun yarısını sana verebilirim.” Çocuk gözlerini altın kesesinden ayıramıyordu. ...Bakışlarının değiştiğini gören Nikola, için için seviniyordu. ...“Koço, mektubu satmaya razı olmadığı takdirde onu öldürüp almaya karar vermişti. Fakat çocuğun tereddüdü uzun sürmedi. “Ver kesenin yarısını, al mektubu,” dedi. Zangoç memnun memnun sırttı. Ağzı kulaklarına varıyordu (Bahadıroğlu, 2010b: 74-75).

Mektubu alan Nikola, okumaya başlar. Fakat işleri planladığı gibi gitmez. Zira onu Koçini'yle konuşmaya başlamasından itibaren Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim takip etmektedir. Yaptıkları plan gereği de Nikola köşeyi dönmeden mektubu ondan alacaklardır. Sunroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim'in konuşmalarını duyan Nikola, etrafındaki askerleri onları yakalamaları konusunda yönlendirir fakat askerle Nikola'ya değil de Sunguroğlu'na inanırlar. Yaptığı yönlendirme boşa çıkan Nikola, askerler tarafından yakalanır. Elindeki mektup da askerlerin komutanı tarafından okunur (Bahadıroğlu, 2010b: 76-79). Mektupta Köse Papaz şunları yazmıştır:

“Aziz dostum. Takip edildiğinizi haber vermek için bizzat gelemedim. Çünkü bu takdirde hep birlikte yakalanabilirdik. Bu mektubu bir çocukla gönderiyorum Bunun da bazı tehlikeleri olduğunu biliyorum, ama ziyaretime geldiğini takdirde hep beraber yakalanabileceğimizi düşününce, başka çare bulamadım. Bu gece Valekerna Sarayının [Sarayının] önündeki büyük çınar ağacının altında buluşalım. Köse” (Bahadıroğlu, 2010b: 79).

Sunguroğlu hem Nikola'yı ele geçirmek hem de askerleri ortadan kaldırmak için mektupta yazan yer olan Valekerna Sarayının önüne hep birlikte gitmeyi teklif eder. Askerler bu teklifi kabul ederler. Valekerna Sarayı'na gelmek üzereyken Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim harekete geçerler ve askerleri etkisiz hale getirirler (Bahadıroğlu, 2010b: 80-82). Yapılan mücadeleyi kazanan Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim, Nikola'yı da yanlarına alarak akşama kadar bekleyecekleri ormana giderler (Bahadıroğlu, 2010b: 86).

Kostantiniyye'de yaşanan bir diğer önemli olay da Valekerna Sarayının önünde buluşan Sunguroğlu'yla Köse Papaz arasında gerçekleşir. Bu olay, gerek *Sunguroğlu-1* romanında gerekse *Sunguroğlu-2 (Bizans Saraylarında)* romanında Köse Papaz olarak tanınan Peder Jozef'in İslam dinini seçerek Müslüman olması ve ismini değiştirmesidir. Sunguroğlu, Köse Papaz'la onun gönderdiği mektup üzerine Valekerna Sarayının önünde buluşur. Burada iki arkadaş bir müddet sohbet ettikten sonra söz İslam dinine gelir ve Köse Papaz Yusuf ismini alarak Müslüman olur (Bahadıroğlu, 2010b: 88-91).

Kostantiniyye'de önemli olaylar yaşanmaya devam eder. Bizans'ta yapılan ihtilalin hazırlayıcılarından olan Mişöp'le Kalyan'ı, Sunguroğlu'nun Kostantiniyye'de tanıdığı görülür. Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim, evlerinin önünden gelen sesler üzerine aşağı inerler ve iki şövalyenin sayıca çok olan Bizanslı askerlerle mücadele ettiklerini görürler (Bahadıroğlu, 2010b: 97-98). Yörükoğlu İbrahim'in mücadeleye girişme konusunda isteksiz olduğunu gören Sunguroğlu'nun ona şunları söylediği görülür:

“Şu adamlar kendilerinden güçlü bir kuvvete karşı dövüşüyorlar.” “Bize ne bundan birbirlerini yesinler.” “Bize ne olur mu kardeşim? İki şövalyenin kılığını görmedin mi? Asil oldukları belli. Yardım edersek onlar da gün gelir, bize yardım ederler. Hem varenklerle araları açık olduğuna göre bunlar imparator düşmanıdır. Eğer öyleyse aradığımızı bulduk demektir. Sen dilersen uyu, ama beni bağlasalar durmam” (Bahadıroğlu, 2010b: 97-98).

Mişöp'le Kalyan'a yardım eden Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim, Bizanslı askerleri geri püskürtürler. Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim'in kendileri gibi İmparator Kantakuzinos'un düşmanı olduklarını öğrenen Mişöp'le Kalyan, ertesi gece şimdiki ismi Bayezid Meydanı olan Tanrı Meydanı'nda buluşmak üzere oradan ayrılırlar (Bahadıroğlu, 2010b: 99-10).

Romanın başkişisi olan Sunguroğlu'nun ilk kez ciddi şekilde yaralandığı görülür. Yine bu olay Kostantiniyye'de yaşanır. Hipodromda katıldığı bütün yarışmaları kazanarak İmparator Kantakuzinos'un tahttan indirilmesini sağlayan Sunguroğlu'nun yolu, Sarı Todori ve adamları tarafından kesilir. Zira Sunguroğlu, Sarı Todori'nin planlarını bozmuştur. Sunguroğlu, Sarı Todori ve arkadaşlarıyla mücadele etmeye başlar fakat yalnız olduğu için kazanamayacağını düşünmektedir. Sunguroğlu mücadele sırasında çokça yorulup yara almasına rağmen bir hamle yaparak Sarı Todori'yi öldürür. Bunun üzerine Sarı Todori'nin adamları, onun öldüğünü görünce Sunguroğlu'yla mücadele etmeyi bırakırlar ve oradan kaçarlar. Sunguroğlu da gözleri kararak yere düşer fakat düşerken bir kişinin koluna girdiğini hisseder (Bahadıroğlu, 2010b: 171-173).

Kostantiniyye, romanın dikkat çeken mekânlarından biridir. Gerek romanın odak noktasını oluşturan mekânları bünyesinde taşıması gerekse yaşanan ve romanın gidişatını etkileyen olaylara sahne olmasının bunda etkili olduğu söylenebilir.

Tanrı Meydanı

Kostantiniyye'de bulunan Tanrı Meydanı, romanın başkişisi olan Sunguroğlu'nun, Mişöp ve Kalyan'la buluştuğu yerdir. Bu buluşma şu şekilde anlatılır:

...Sunguroğlu hakikaten bu adamları ölesiye merak ediyordu. Kendini tanıtmak için düzme bir isim söyledi: “Adım Taryon, arkadaşlarım, Uzun Kargılı Tarya derler.” Uzun boylu şövalye de kendini tanıttı: Benim adım Şövalye Lagan Mişöp. Bu da arkadaşım ve yoldaşım Şövalye Kalyan. Eski imparator Beşinci Yoannis'in dostları ve yakınlarıyız” (Bahadıroğlu, 2010b: 101).

Tanrı Meydanı'nın, Sunguroğlu'nun hedefine ulaşmasında rol oynayan Mişöp'le Kalyan'ı daha yakından tanıdığı yer olması bakımından dikkat çektiği söylenebilir.

Romanda ayrıca Kostantiniyye'deki orman, Gelibolu Yarımadası, Kumkale Sahili, İzmit, Edirne ve Bursa şehrine de yer verilmiştir.

2.7.2.1.2. Kapalı Mekânlar

Akça Koca'nın Evi

Söğüt'te bulunan Akça Koca'nın evi, Sunguroğlu'nun beş yıl akıncılık yaptıktan sonra geri geldiği yer olarak romanda ortaya konur. Sunguroğlu'nun, beş yıl aradan sonra gördüğü Akça Koca'nın eviyle ilgili şunları söylediği görülür:

Sunguroğlu beş sene evvel terkettiği [terk ettiği] evi, bir parça harap buldu. Tahtalar yer yer kararmış, aralıklar meydana gelmişti. Dış görünüşe de çok ehemmiyet veren Akça Dede, demek son yıllarda bir umursamazlık içine düşmüştü. Evladı gibi sevdiği Sunguroğlu'nun yokluğundan gelen umursamazlık hâkim olmuştu belki işlerine, kimbilir? [kim bilir?] (Bahadıroğlu, 2010b: 16).

Sunguroğlu evde Nilüfer ve Hatun'la bir süre sohbet eder ve ardından, çocukluğunu ve ilk gençlik yıllarını geçirdiği odasına çıkar. Odasının bıraktığı gibi duruyor olacağını iyi biliyordur. Bu düşüncesini de Nilüfer'in şu sözlerinin pekiştirdiği görülür:

“Babam bu odanın böyle kalması için hep ısrar ederdi. Günde muhakkak birkaç kere buraya gelir, sanki karşısında sen varmışsın gibi elbiselerinle konuşurdu. Sunguroğlu'nu yiğitliğini her duyuşta memnun memnun başını salları, ‘Biz bu memlekete Sunguroğlu gibi bir evlat yetiştirdik’ diye övünürdü.” (Bahadıroğlu, 2010b: 23).

Sunguroğlu; bir süre Akça Koca'yla yaşadığı olayları, Köse Papaz'ı, Yörükoğlu İbrahim'i ve akıncılık hayatını düşünür (Bahadıroğlu, 2010b: 21-23).

Akça Koca'nın evinde, Orhan Bey'den getirdiği haberi Sunguroğlu'na veren Saltuk'un da Sunguroğlu'yla vakit geçirdiği görülür. Saltuk, Sunguroğlu'nu Bursa'ya gitmesi yönünde ikna eder (Bahadıroğlu, 2010b: 36-38).

Akça Koca'nın evinde Sunguroğlu da Hatun'u ve Nilüfer'i Bursa'ya gitmeleri için ikna eder (Bahadıroğlu, 2010b: 40-41).

Akça Koca'nın evi, gerek ev halkı için gerekse Sunguroğlu için çeşitli hatıralar taşımaktadır. Buna rağmen evin bırakılıp gidilmesinin derin bir üzüntüye neden olduğu söylenebilir.

Süleyman Paşa'nın Evi

Bursa'da bulunan Süleyman Paşa'nın evine Sunguroğlu, Hatun ve Nilüfer Söğüt'ten ayrıldıktan sonra gelirler (Bahadıroğlu, 2010b: 45). Sunguroğlu'nun bu evde, Orhan Bey'in kendisine verdiği görevin ayrıntılarını ve Bizans'ın içinde bulunduğu durumu Süleyman Paşa'yla konuştuğu görülür:

“Bizans bugün [bu gün] tam bir keşmekeş içindedir yiğidim. Esasında bizim yardımımızla İmparator olan Altı Yoannis Kantakuzinos,(*) taht şeriki Beşinci Yoannis Paleologos'u halledip Bozcaada'ya sürdü ve Edirne Valisi [valisi] olan oğlunu saltanat ortağı ilan etti. Hâlbuki halk Kantakuzinos'u Devleti [devleti] Osmanlılara peşkeş çekmekle itham ediyor ve çekilmesini istiyor. Bu durumda çaresiz kalınca bize müracaat ederek yardım istedi. Rumeli'nin geri verilmesini rica etti.” ...“İşte sen içten, biz dıştan bu yıkılışı hazırlayacağız (Bahadıroğlu, 2010b: 48-51).

Son olarak bu evde Sunguroğlu, akıncı arkadaşı olan Yörükoğlu İbrahim'in de kendisine katılacağını ve Kostantiniyye'ye birlikte gideceklerini öğrenir (Bahadıroğlu, 2010b: 52).

Süleyman Paşa'nın evinin romanın dikkat çeken mekânlarından bir diğeri olduğu söylenebilir. Zira Orhan Bey tarafından Sunguroğlu'na verilen görevin ayrıntıları bu evde konuşulur. Sunguroğlu, hiç gitmediği Kostantiniyye'ye ve Bizans imparatorluğuna dair bilgileri de yine bu evde öğrenir.

Köse Papaz'ın Gizli Evi

Kostantiniyye'de bulunan Köse Papaz'ın gizli evi, buraya gelen Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim'in gizlice kaldıkları yerdir. Bu evle ilgili yazarın şunları söylediği görülür:

Bu ev bir zamanlar Köse Papaz'ın hususi olarak yaptırdığı gizli ev idi. Birçok badirelerden [badireden], bu ev sayesinde kurtulmuş, çok kereler bu eve kaçarak kellesini muhafaza edebilmişti. Bu ev olmasa Selikos'un kılıcı çoktan başını gövdesinden ayırmış olacaktı. Sunguroğlu ile arkadaşı geldiği zaman, bu evi onlara tahsis etmiş, kendisi kilisedeki mütevazı odasında kalmaya başlamıştı (Bahadıroğlu, 2010b: 72-73).

Bu ev yaşanan birçok olaya sahne olur. Öncelikle, yakalanan Nikola ve Bizans askerlerinin bu eve getirildiği ve burada konuşturuldukları görülür:

O zaman iki esirini hatırlayıp İbrahim'e getirmesini söyledi. Zangoç Nikola önce konuşmamakta direnmişti ama İbrahim'in sillesi ense köküne oturunca bülbül gibi şakıdı. Başkumandan Sarı Todorî hesabına nasıl çalıştığını, kösedan nasıl şüphelendiğini bir bir söyledi. Asker daha iyi şeyler biliyordu. Saraydaki dalaverelerden bahsetti. Varenlerin bu korkak imparatoradan [İmparatoradan] artık bıktıklarını, yerine çıkacak kim olursa olsun boyun eğeceklerini iddia etti (Bahadıroğlu, 2010b: 95).

Köse Papaz'ın Müslüman olduğunu Yörükoğlu İbrahim bu evde öğrenir ve Köse Papaz'a Köse Yusuf ismi bu evde verilir (Bahadıroğlu, 2010b: 91-92).

Köse Papaz'ın gizli evinde yaşanan en önemli olay ise Orhan Bey'in mesajının Sunguroğlu'na bu evde bildirilmesidir. Mesaj gereği Sunguroğlu Bozcaada'ya gidecek ve eski imparator Paleologos'u kurtaracaktır. Ayrıca Orhan Bey, Sunguroğlu ve arkadaşlarını da eski imparator Paleologos'a Osmanlı elçisi olarak tayin etmiştir (Bahadıroğlu, 2010b: 92-94).

Köse Papaz'ın gizli evinin, Orhan Bey'in Sunguroğlu'na verdiği görevin gerçekleşmesinde etkili olduğu göz önünde bulundurulduğunda romanın dikkat çeken mekânları arasında olduğu söylenebilir.

İhtilalcilerin Gizli Evi

Kostantiniye'de bulunan bu ev, başta Mişöp ve Kalyan olmak üzere İmparator Kantakuzinos'a karşı ihtilal yapmak isteyen kişilerin toplandıkları yerdir. Sunguroğlu, Mişöp ve Kalyan'la birlikte bu eve gelir.

Şövalye nihayet durdu. Bir evin kapısına yaklaştı ve üç defa vurdu. Kapının üstündeki küçük pencere aralandı. Kısık bir ses: “Kimsiniz? Diye sordu. Şövalye aynı kısık sesle mukabele etti: “Lagan Mişöp dehlizi arıyor.” Bu karşılığın bir parola olduğunu anlayan Sunguroğlu kapının açıldığını gördü. Üçü birden içeri girdiler. Birkaç kapıdan daha girdikten sonra bir samanlığa varmışlardı. Şövalye samanları ayağı ile itti. Meydana çıkan kapağı kaldırdı ve içeriye doğru üç kere bağırды: “Kartal! Kartal! Kartal!” Dehlizde ışığın parladığı görüldü. Bu ışıktan faydalanarak birkaç basamak indiler. Şövalye Lagan Mişöp: “İşte böyle,” dedi.

“Kendi öz memleketimizde köstebekler gibi yer altlarında yaşamaya mecburuz.” Sunguroğlu: “Zararı yok,” diye teselliye çalıştı. “Hürriyetperverler tarihte de daima gizli yerlerde yaşamışlardır.” İki insanın yan yana yürüyemeyeceği kadar dar bir geçitte bir müddet ilerlediler. Nihayet her tarafı çırallarla aydınlatılmış bir meydana gelmişlerdi. Sunguroğlu etrafa dikkatle göz gezdirdi. Her tipten insan burada toplanmış, konuşuyorlardı (Bahadıroğlu, 2010b: 102-103).

Sunguroğlu bu evde İmparator Kantakuzinos'u tahttan indireceğini ve Bozcaada'da bulunan eski imparator Paleologos'u tahta çıkartacağını söyler. Mişöp ve Kalyan Sunguroğlu'na hayranlıkla bakarlar. Sunguroğlu onlardan sadece serbestçe hareket etmek için “müsaade kâğıdı” ister. Onlar da İmparator'dan böyle bir kâğıdı, orada bulunan bir adamları sayesinde alabileceklerini söyleyerek Sunguroğlu'na destek verirler (Bahadıroğlu, 2010b: 105-107).

Sunguroğlu'nun; gerçekleştireceği ihtilal için şövalyelerin desteğini bu gizli evde alması bu evin, romandaki önemini ortaya koymasına bakımından dikkat çekici olduğu söylenebilir.

Miros'un Evi

Kostantiniyye'de bulunan Miros'un evi, Sunguroğlu'nun Sarı Todori'yle dövüşürken yaralanıp getirildiği yerdir. İmparator Kantakuzinos'un doktoru olan Miros, bu evde kızı İrini'yle birlikte yaşamaktadır. İrini'nin Sunguroğlu'na âşık olduğunu görünce de yaralanan Sunguroğlu'nu tedavi etmek için evine getirir (Bahadıroğlu, 2010b: 173-179).

Sunguroğlu bu evde, tedavi edildikten sonra iki gece geçirir. Onu merak eden Köse Papaz ve Yörükoğlu İbrahim de Düka'nın gayretiyle eve gelirler (Bahadıroğlu, 2010b: 183-194). Köse Yusuf'la Yörükoğlu İbrahim'in, Sunguroğlu'yla bir süre hasret giderdikten sonra ona Kostantiniyye'de yaşanan gelişmeleri anlattıkları görülür:

“Eh yiğidim. Bizans'ta kuvvetten ziyade iş gören bir gizli kuvvet daha olduğunu anlamışsın artık.” “Nedir o?” “Hile!” Başını arkaya attı: “Anlayacağın kuvvet ve cesarete hile galip geldi ve Şövalye Lagan Mişöp başkumandan olacak diye beklerken zindanı boyladı.” Sunguroğlu'nun aklı başından gidiyordu az daha. “Kim?” “Kim olacak, dostumuz Mişöp.” “Kim başkumandan oldu?” “Kim oldu dersin?” Sunguroğlu bilmece çözecek halde değildi, biraz da kızgınlıkla Köse'ye baktı: “Uzatma sözü, doğru dürüst söyle şunu!” Köse Yusuf'un verdiği isim Sunguroğlu'nun beynine adeta bir bomba gibi inmişti. “Şövalye Kalyan.” ...” “Evet yiğidim, Şövalye Kalyan başkumandan oldu. Ve kendine rakip olarak gördüğü arkadaşı Lagan Mişöp'ü derhal tevkif ettirip Anemas Zindanına [Zindanı'na] attırdı.” “Deme yahu!” “Lagan Mişöp'ü affettirmemiz lazım.” İbrahim sordu: “İmparatora mı?” “Elbette, bundan tabii ne olabilir? İmparator o makama bizim sayemizde geçti” (Bahadıroğlu, 2010b: 196-197).

Miros'un evinde yaşanan önemli olaylardan biri de Kalyan'ın babasının Selikos olduğunun, Sunguroğlu ve arkadaşları tarafından burada öğrenilmesidir. Bu gerçek onları çokça şaşkırtırken Miros da Selikos'u öldüren Sunguroğlu'nun kendi karşısında olduğunu görünce şaşkınlığını gizleyemez (Bahadıroğlu, 2010b: 211-213).

Miros'un evi, romanın başkışisi olan Sunguroğlu'nun tedavi edilerek hayatının kurtarılmasında etkili olduğu için romanın dikkat çeken mekânları arasında gösterilebilir.

Meşveret Odası

Orhan Bey'in Bursa'daki evinde bulunan meşveret odası çeşitli toplantıların yapıldığı, kararların alındığı bir yerdir. Bizans'ın içinde bulunduğu durumun değerlendirilmesine yönelik bir toplantının yapılmasıyla ortaya konur. Toplantıda şu kişilerin bulunduğu görülür:

Her toplantıda olduğu gibi büyük oda yine beylerle dolu idi. Ak sakallı ihtiyar beylerden, henüz yeni bıyıkları çıkmış genç akıncı beylerine kadar herkes derin bir sükût içinde Orhan Gazi'nin söyleyeceklerini dinlemeye hazırlanmışlar, gözlerini ona dikmişlerdi (Bahadıroğlu, 2010b: 25).

Orhan Bey Bizans'ın içinde bulunduğu duruma dair şu değerlendirmeyi yapar:

“Gazilerim! Kostantiniyye'deki casuslarımız vasıtasıyla aldığımız bazı haberleri anlatacağım. Her gün yeni ihtilaller çıkmaktadır. Üç beş kuruşla tahrik edilen çapulcu sürüleri her gün sarayın üzerine yürüyor. Kan gövdeyi götürüyor. Sarayda her dakika yeni bir cinayet işleniyor. Halk sakağa çıkamaz olmuş. İmparatorun askerleri yakaladıklarını âsi diye idam ediyorlar. Bozcaada'da sürgünde bulunan eski İmparator [Eski İmparator] Beşinci Yoannis Paleologos, baş kaldırmak [başkaldırmak] için fırsat gözlemeye başlamıştır. Son aldığım haberlere göre İmparator Kantakuzinos, Edirne Valiliğinde [Valiliği'nde] bulunan oğlu Matheos Kantakuzinos'u saltanat şeriki olarak ilan etmiş. Fakat şuna inanıyorum ki, Altıncı Yoannis pek kısa zamanda Beşinci Yoannis'e yenilecektir. Çünkü halkı kandırması ve kendi tarafına çekmeyi başarmıştır (Bahadıroğlu, 2010b: 26-27).

Toplantıda bulunanlar Orhan Bey'in sözlerine güvenmekle birlikte bu bilgilerin de kim tarafından gönderildiğini merak ederler (Bahadıroğlu, 2010b: 27). Toplantıdan Sunguroğlu'nun Bursa'ya çağırılması ve Kostantiniyye'ye gönderilerek ondan gelecek haberler üzerine hareket edilmesi kararı çıkar (Bahadıroğlu, 2010b: 28).

Meşveret odasının, devletin yönetimine dair kararların alındığı yer olması bakımından dikkat çektiği söylenebilir.

Köse Papaz'ın Ayasofya Kilisesi'ndeki Odası

Köse Papaz, Kostantiniyye'deki Ayasofya Kilisesi'nde papazlık yapar. Burada da kendisine ayrılan odada kalır. Bizans'a dair bütün bilgileri Orhan Bey'e Köse Papaz bildirir. Sunguroğlu'yla Yörükoğlu İbrahim Kostantiniyye'ye gelince Köse Papaz'ın odasında bir süre vakit geçirirler. Bu odada, hipodromda yapılacak yarışmalara dair sohbet ederler (Bahadıroğlu, 2010b: 58).

Köse Papaz, Nikola'nın kendilerini takip ederek gizli evi öğrendiğine dair bilgiyi de bu odada öğrenir. Parayla tuttuğu adamı olan Mihaliç, bütün olup biteni Köse Papaz'a anlatır.

Bir elinde saplı süpürge olduğu halde Zangoç Mihaliç içeri girmişti. Köse Papaz hayretle sordu: “Süpürmek için biraz erken değil mi?” Mihaliç endişeli nazarlarla arkasına baktı. Kapıyı iyice sürgüledikten sonra: “Mühim haberler var,” dedi. Anlaşıldığı üzere Mihaliç daha evvel Köse Papaz tarafından tutulmuş bir casustu. Sunguroğlu'nun getirdiği çil çil altınlardan [altından] bir miktarı bu işe kâfi gelmişti. Köse Papaz sabırsızlıkla: “Anlat hele,” dedi, “ne haberler var?” Mihaliç yatağın kenarına ilişti. Gece olup bitenleri tek tek anlattı. Sonunda: “Takip ediliyorsunuz peder,” diye sözünü bağladı. Papaz düşünceye dalmıştı. Keşfedilmeleri çok fena idi. En kısa zamanda Zangoç Nikola'yı konuşmasına fırsat vermeden safdışı [saf dışı] etmeleri lazımdı (Bahadıroğlu, 2010b: 69).

Nikola'ya karşı tedbir almayı düşünen Köse Papaz yine kaldığı odada bunun çözümünü bulur. Odasını düzeltten ve kilise işleriyle uğraşan on üç yaşındaki Koçini isimli çocuğu, yaşananları anlattığı mektubu Sunguroğlu'na vermesi için görevlendirir (Bahadıroğlu, 2010b: 70-72).

Köse Papaz'ın odasının, onun Osmanlı Devleti'yle bağlantı sağlamasında işini kolaylaştırması açısından işlevsel bir özelliğe sahip olduğu söylenebilir.

Nikola'yla Mihaliç'in Ayasofya Kilisesi'ndeki Odası

Bu oda Nikola'nın, Köse Papaz'ın gizli evini öğrendikten sonra geldiği yer olarak romanda ortaya konur. Nikola burada Mihaliç'le birlikte kalır. Nikola öğrendiği bilgileri doğrulamak ve daha güçlü kanıtlara ulaşmak için Mihaliç'i de kendi yanına çekmek ister. Yazar bu durumu şu şekilde anlatır:

“Eğer bana yardım edersen kısa zamanda ikimiz de zengin olduk gitti demektir. Ha, zengin olmak istersin herhalde?” Mihaliç için çekti. “Elbette isterim, kim istemez ki?” “Herkes ister şüphe yok. Ama biz, herkesten daha çok layıkız [layıgız] buna.” “Ne yapmamı istiyorsun?” Nikola söyleyip söylememekte bir an tereddüt

etti. ...“Yeni gelen papaz var ya, hani Türkelinde [Türkeli'nde] sürgün olan papaz.”
“Peder Jozef?” “Evet o.” “Ee?” “İmparator ondan şüpheleniyor anlayacağın. Takip edilmesini istiyor.” ...“Anlatacağım, İmparator [imparator] bizden yardım istiyor.”
“Peder Jozef'i takip etmemiz için mi?” “Evet.” ...“Peki benim vazifem ne olacak?”
“Papazı gözden uzak etmeyeceksin (Bahadıroğlu, 2010b: 65-68).

Nikola, Mihaliç'i kendi yanına çekmeye çalışsa da işlerin istediği gibi olmayacağı kısa süre sonra ortaya çıkacaktır.

Valekerna Sarayı

Valekerna Sarayı Bizans imparatorlarının oturduğu yerdir. Bozcaada'da sürgündeyken oradan kurtarılarak Kostantiniyye'ye getirilen eski imparator Paleologos, Bizans'a imparator olur ve Valekerna Sarayı'na yerleşir. Tahta oturduğu için zafer sarhoşu olan İmparatorun, kendi geleceğini dahi etkileyebilecek bir konuşmayı bu sarayda Kalyan ve Mişöp'le yaptığı görülür:

Bu sırada Şövalye Kalyan bir teklif ortaya attı: “Sayın Vasileas; arkadaşımın teklifi belki bir anda makul gibi görünecektir, ama iyi düşünülürse çok hatalı bir yol olduğu hemen meydana çıkar. Eski imparatorun yakınlarını tevkif ettirmeniz, size bir şan kazandırmayacak, aksine bazı çevreleri düşman edecek ve ilk fırsatta ayaklandıracaktır...(Bahadıroğlu, 2010b: 70-72).

Bizans ordularına başkomutan olmak isteyen ve Mişöp'ü önünde en büyük engel olarak gören Kalyan'ın, bu hedefine yine Valekerna Sarayı'nda ulaştığı görülür:

Ne var ki, birkaç dakika sonra Şövalye Kalyan, tekrar huzura kabul edilmek isteğinde olduğunu bildirdi. İçeri girince de yerlere kadar eğilerek sordu: “Düşük imparatoru ne yapalım Vasileas?” İmparator hiç düşünmeden cevap verdi: “Aynaroz'a gönderiniz. Haşmetpenah çok yorulmuştur, istirahat buyursunlar bir müddet!” Kalyan çıkmak için döndü. Tam kapıya vardığı zaman tekrar imparatora [İmparatora] baktı: “Derhal bir başkumandan lazım Vasileas. İşlerin bundan fazla aksamasına ülkenin tahammülü yoktur.” Beşinci Yoannis bezgin bir tavırla elini boşlukta salladı: “Pekâlâ, seni başkumandan tayin ediyorum. Git ne yapılacaktır.” Sonra süslü yazı masasına giderek emrini yazdı ve mühürledi (Bahadıroğlu, 2010b: 199-200).

Tahta geçip Valekerna Sarayı'nda zafer sarhoşu olan İmparatorun bu sarhoşluğu uzun sürmez. Zira işler tamamen tersine dönmeye başlar. Kalyan'ı başkomutan yaptığına pişman olur. Anemas Zindanı'nda Kalyan'ın başına gelen olayları öğrenir. İmparator, Osmanlı elçileri olduğunu söyleyen kişilerin Valekerna Sarayı'na geldiğini öğrenince onları bekletmeden içeri aldırır (Bahadıroğlu, 2010b: 242-243). Yazar bu durumu şu şekilde anlatır:

“Gel arslanım [aslanım] seni bir kucaklayayım.” Diğerlerinin şaşkın bakışları altında biri imparator, biri başıboş bir akıncı, iki eski dost sarmaş dolaş kucaklaştılar. İmparator kesik kesik özür diliyordu: “Kusura bakma yiğidim. Bilmeyerek büyük hatalar işledim. Şövalye Kalyan'a itimat etmekle ne kadar hata ettiğimi çok iyi anlıyorum şimdi. Ben senin çoktan Bursa'ya gittiğini sanıyordum. Meğer ki [Meğerki], hilekâr herif senin için de tevkif emri çıkarttırmış. Duyunca şaşkına döndüm” (Bahadıroğlu, 2010b: 244).

İmparator, Kalyan'dan boşalan başkomutanlığa Mişöp'ü getirir. Sunguroğlu ve arkadaşlarını da sarayında misafir etmek ister fakat Sunguroğlu ve arkadaşları Kostantiniyye'de işlerinin bittiğini söyleyerek Valekerna Sarayı'ndan ayrılırlar (Bahadıroğlu, 2010b: 245-246). Valekerna Sarayı; Bizans İmparatorunun, Kalyan'ı başkomutan tayin edip hata yaptığı, daha sonra da hatasını telafi ederek Mişöp'ü bu göreve getirdiği yer olması bakımından dikkat çekmektedir.

Başkomutanlık Sarayı

Kostantiniyye'deki Başkomutanlık Sarayı'nda Kalyan'ın oturduğu görülür. Başkomutanlık Sarayı, Sunguroğlu'nun buraya gelmesiyle romanda ortaya konur. Sunguroğlu, Kalyan'ı Anemas Zindanı'na götürüp Mişöp'ü kurtarmak için bir gece buraya gelir ve Kalyan'ın odasına girerek onun başına dikilir (Bahadıroğlu, 2010b: 227-229). Yazarın bu durumu şu şekilde anlattığı görülür:

Sunguroğlu kılıcını Kalyan'ın tam gırtlığı hizasına uzattı: “Aç gözlerini Kalyan, ne zamandır beni aramıyor muydun? İşte geldim.” ...Kalyan yatağın içinde doğruldu: “Ne istiyorsun?” “Şimdilik bağırmanın tavsiye ederim. Çünkü pis boğazını [pisboğazını] delmek için sabırsızlanan kılıcımı zor zapt ediyorum [zapt ediyorum]. Sonra da benimle geleceksin.” ...Şövalye Lagan Mişöp seni görmek için nasıl sabırsızlanıyordur. Fazla bekletirsek ayıp olacak, onun için hemen şu süslü elbiselerini geçir üstüne” (Bahadıroğlu, 2010b: 228-229).

Sunguroğlu, Kalyan'ı alarak Anemas Zindanı'na doğru yola çıkar (Bahadıroğlu, 2010b: 232). Saray; Kalyan'ın, başkomutanlıktan ayrılmasının ilk aşamasını oluşturması bakımından dikkat çekmektedir.

Bozcaada'daki Meyhane

Sunguroğlu, Bozcaada'ya gelip etrafı dolaşırken bu meyhaneye rastlar. Meyhaneden içeri girer ve müşterilerin çoğunun asker ve subaylardan oluştuğunu görür. Bir süre sonra yanına Dimitri adında, adada bulunan eski imparator Paleologos'un muhafız subaylığını yapan bir kişi gelir. Sunguroğlu, Dimitri'nin içki borcunu öder ve onun dostluğunu kazanarak meyhaneden birlikte çıkarlar (Bahadıroğlu, 2010b: 120-126).

Meyhanenin; Sunguroğlu'nun, eski imparator Paleologos'u kurtarmasında istemeden de olsa ona yardım edecek olan Dimitri'yi tanıdığı yer olması bakımından romanın dikkat çeken mekânlarından biri olduğu söylenebilir.

Anemas Zindanı

Kostantiniyye'de bulunan Anemas Zindanı öncelikle, Kalyan'ın başkomutan olduktan sonra Bizans halkını tutuklatıp attırdığı yer olarak kendini gösterir (Bahadıroğlu, 2010: 205). Daha sonra da Mişöp'ün tutuklanarak getirildiği yer olarak ortaya konur. Sunguroğlu ve arkadaşları Mişöp'ü kurtarmak için Kalyan'ı zorla Anemas Zindanı'na getirirler. Kalyan'ın verdiği talimat üzerine de hücresinden çıkartılan Mişöp, özgürlüğüne kavuşmak üzereyken harekete geçen Bizanslı askerlerle mücadele etmek zorunda kalır. Bu mücadele sırasında Kalyan bıçaklanır ve askerlerin birçoğu da ölür. Sunguroğlu ve arkadaşları da özgürlüğüne kavuşan Mişöp'ü yanlarına alarak oradan uzaklaşırlar (Bahadıroğlu, 2010b: 235-240). Anemas Zindanı, haklı ya da haksız birçok kişinin hapsedildiği, isminin geçtiği yerlerde insanların içine korku salan bir mekân olarak ortaya konmaktadır.

Romanda ayrıca Dimitri'nin evi, Beşinci Yoannis Paleologos'un evi, Nalbant'ın evi, Bozcaada yolundaki han ve Mangan Kulesi'ne de yer verilmiştir.

2.7.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi

Sunguroğlu-2 (Bizans Saraylarında) adlı romandaki mekânlara bakıldığında bu mekânların, serinin ilk kitabı olan *Sunguroğlu-1* adlı romanda olduğu gibi sadece somut mekânlardan oluştuğu göze çarpar. Soyut mekânlar romanda bulunmaz. Olaylar daha çok Kostantiniyye, Bursa, Söğüt, Bozcaada, Gelibolu Yarımadası gibi tarihî mekânlarda geçer. Mekânların tıpkı *Sunguroğlu-1* adlı romanda olduğu gibi olayların yaşanmasına zemin hazırlamaları bakımından işlevsel bir özelliğe sahip oldukları söylenebilir. Romandaki mekânların bir diğer özelliği de kimi zaman silik oluşlarıdır. Öyle ki romanın odak noktasını oluşturan, Sunguroğlu'nun Bizans tahtında yapacağı iktidar değişikliğine dair bilginin ona, Orhan Bey tarafından nerede verildiği belli değildir. Sunguroğlu, Orhan Bey'in huzuruna kabul edilir ve bu görev kendisine verilir. Orhan Bey'in Sunguroğlu'yla nerede görüştüğüne dair romanda açıklayıcı bir bilginin olmadığı görülür. Bu görüşmenin yapıldığı yer meşveret odası mı, yoksa başka bir yer mi? Belli

değildir. Romandaki silik mekânlara bir başka örnek de şu şekilde verilebilir: Orhan Bey, Rumeli topraklarının geleceğine dair Bizans İmparatoruyla bir haberleşme gerçekleştirir. Bu haberleşmede tarafların kaldıkları yerler nerelerdir? Buna dair de romanda verilen bilgilerin açıklayıcı olmadığı söylenebilir.

Romandaki mekânların bütünü değerlendirildiğinde açık mekânların daha ön planda olduğu söylenebilir. Yazarın asıl niyetinin olayları anlatıp onları okuyucunun karşısına çıkartmak olduğu için hareketli bir yapıya sahip olan olaylar açık mekânlara ihtiyaç duyarlar. Bu bağlamda romanın en önemli mekânının açık bir mekân olan Kostantiniyye'deki hipodromun olduğu söylenebilir. Zira romanın odak noktasını oluşturan, Bizans tahtında yapılan imparator değişikliği bu hipodromda gerçekleşmiştir.

Romanda mekânlara dair neredeyse hiçbir tasvirin yapılmadığı görülür. Bu durumun da eşyanın, çevrenin veya kişilerin geri planda tutularak sadece olayların ya da verilmek istenen mesajın önemli olduğu izlenimini uyandırdığı söylenebilir.

2.8. *Konak*

1974'te ilk baskısı yapılan (Argunşah, 1990: 416) Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun* yazdığı *Konak* adlı roman; *Dünkü Türkiye Dizisi* adlı seride bulunan, Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Devrinin anlatıldığı üçlemenin ilk kitabıdır. Roman; Söğüt, Konya, Tebriz ve bu mekânların yakınlarında 1273-1275 yılları arasında gerçekleşen (Topdemir, 2005: 61), dervişlerin ve Osman Bey'in yaptığı faaliyetleri konu edinir.

*Mustafa Necati Sepetçioğlu 1932'de Tokat'ın Zile ilçesinde doğar. Asıl ismi Hacı Necati olan yazar, ilk ve ortaokulu Zile'de liseyi ise İstanbul'da tamamlar. İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 1956 yılında mezun olan yazar uzun bir süre edebiyatla uğraşmaz ve İstanbul Adalar Belediyesi başta olmak üzere çeşitli kurumlarda müdürlük ve müdür yardımcılığı görevlerinde bulunur. 8 Temmuz 2006 yılında İstanbul'da ölür ve Karaca Ahmet Mezarlığı'na defnedilir (Argunşah, 2007b: 17-26)

Yazı hayatına çok küçük yaşlarda başlayan Mustafa Necati Sepetçioğlu, edebiyat dünyasına hikâyeci olarak adım atar ve ilk hikâye kitabı olan *Abdürrezzak Efendi* (1955)'yi yazar (Demir, 2010: 801). Yazı faaliyetlerine çeşitli gazetelerde tefrika edilen romanlarıyla devam eden yazar, ismini daha çok tarihî roman alanında yazdığı eserleriyle duyurur (Yetiş, 2007: 2). Romancı kimliğini tarihe yaslayan (Arslan, 2007: 383) ve tarihî romanlarında öğreticiliği, millî ve manevî değerler aşılarmayı ön planda tutan yazar (Yalçın Çelik, 2007: 45-46), *Kilit* (1971) adlı romanıyla tarihî roman alanda çıkışını yapar. Ardından *Anahtar* (1972), *Kapı* (1973), *Konak* (1974), *Çatı* (1974), *Üçler Yediler Kırklar* (1975), *Bu Atlı Geçide Gider* (1977)... adlı romanlarını yayımlar. Kıbrıs tarihine de ilgi duyan yazar *Sabır Ağacı* (1922), *Bir Ömür Boyu Kıbrıs* (2000) adlı eserleri kaleme alır. Çocukları da unutmayan Mustafa Necati Sepetçioğlu *Beyaz Güvercin* (1978), *Kutsal Kaya* (1978), *Demir Dağlar Sıra Sıra* (1978) adlı romanları yazar. bk. (Argunşah, 2007b: 15-34).

Hâkim bakış açısıyla yazılan romanda yer verilen kişilerin büyük kısmını tarihî kişilerin oluşturduğu görülür. Ertuğrul Gazi, Hayme Hatun, Osman Bey, Mal Hatun, Köse Mihâl, Akça Koca bu kişilere örnek verilebilir. Genellikle sade bir dille yazılan roman dört bölümden oluşur.

2.8.1. Romanın Özeti

Roman; Hz. Pir'in, Yesi'deki Yesi Tekkesi'nde yaşanan olayların anlatımıyla başlar. Yesi Tekkesinde, Yesevi Tarikatı'nın son dervişi olan Kumral Dede bulunmaktadır. Kumral Dede Tekke'de bahçıvanlık yapmaktadır. Hz. Pir'in yanına gider ve Tekke'den ayrılmak istediğini söyler. Hz. Pir de Tekke'den daha önce ayrılanlara yaptığı gibi onun için de ocaktan çıkan ökseği alıp atacağını, ökseğinin düştüğü yeri bulmasını ve orada yaşamaya başlamasını Kumral Dede'ye söyler. Kumral Dede, yanan ocaktan ökseği alır ve Hz. Pir'e uzatır. Hz. Pir ökseği atar ve birden bire yere düşerek son nefesini verecek duruma gelir. Ölmeden önce de Kumral Dede'ye Konya'dan önce durmamasını, ökseği Konya'dan sonra aramasını söyler ve ölür. Hz. Pir'in ölümünden sonra yola çıkan Kumral Dede, üç gün yürüdüktan sonra bitkin bir halde kendinden geçer. Onu, romanın başkişilerinden biri olan Rahman bulur ve Merv şehrindeki hana getirir. Kendisine gelen Kumral Dede, Rahman'ı sever ve onun da babasını bulmak için Konya'ya gitmek istediğini duyunca çok sevinir. Zira kendisine candan ve güvenilir bir yoldaş bulmuştur. Kumral Dede hemen yola çıkmak ister fakat Rahman meslekleri bileyici, debbağ* ve okçu olan üç arkadaşıyla Konya'ya yarın gitmek için sözleştiklerini, o yüzden yarını beklemelerinin uygun olacağını söyler. Kumral Dede de Rahman'ın sözüne uyar. Rahman ertesi gün arkadaşlarının haber vermeden gittiklerini görünce Kumral Dede'yle yola çıkar. Bir handa bileyici, debbağ ve okçuya rastlarlar onları da alarak yola çıkarlar. Erzurum'u geçerler. Ardından Malatya'yı fakat Malatya'yı geçerken taş yontucusu olan yaşlı bir adamı ve dülger olan bir genci yanlarına alarak yollarına devam ederler. Kumral Dede ve yanındakiler hep birlikte Konya'ya gelirler. Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat'ın sarayının önünde toplanan kalabalığa karışırlar. Bir süre sonra meydana büyük bir sessizlik olur. Zira her cuma olduğu gibi o cuma da Mevlana, Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat'la görüşmek için saraya gidiyordur.

*Debbağ: Deriye dayalı üretim yaparak ürün çıkartan kişi. bk. (Hülagü, 2002: 1).

Romanın önde gelen kişilerinden biri olan Osman Bey'se İnegöl Tekfurunun adamlarının kaçırmaya kalktığı sürüsüne sahip çıkmak için Ermeni Gediği adlı yere gider. Osman Bey Ermeni Gediği'ne geldiğinde öldürülen çobanları görür. Ayrıca Kayı aşiretinin sürüsü de ortada yoktur. Hırsızların üzerine yürür, birkaçını öldürür fakat sayıca çok olan Tekfurun adamları karşısında fazla dayanamaz. Adamlar tam Osman Bey'i öldürmek üzereyken Rahman yetişir ve onu kurtararak Kumral Dede'nin konağına götürür.

Kumral Dede Konya'da bir süre kaldıktan sonra Ermeni Gediği'ne gelir ve burada bir harabe görür. Bu harabeyi, Taş Yontucu ve Dülger'in de yardımıyla bir konağa dönüştürür. Debbağ, Bileyici ve Okçu da kendi hünelerini göstererek Kumral Dede'nin konağını ve konağın etrafını düzenlerler.

Osman Bey'in İnegöl Tekfurunun adamlarıyla mücadele etmesinden sonra Ertuğrul Gazi'nin odasında bir toplantı yapılır. Toplantıda Ertuğrul Gazi ve Dünder Bey başta olmak üzere Turgut Alp, Akça Koca, Kunur Alp, İnegöl Tekfuru ve adamlarıyla Bilecik Tekfurunun adamları vardır. Osman Bey'le İnegöl Tekfurunun adamları arasında yaşanan mücadeleden dolayı toplanılmıştır. İnegöl Tekfuru, topraklarına izinsiz girdiği ve adamlarını öldürdüğü için Osman Bey'den hesap sorar. Osman Bey dönen oyun karşısında şaşkındır. Ertuğrul Gazi Osman Bey'in, İnegöl Tekfurunun elini öpmesini ve zararların karşılanması teklif ederek yaşanan olayı kapatmak ister. Osman Bey'in şaşkınlığı ise daha da artar. Babasının isteğini geri çevirmez, istemeye istemeye İnegöl Tekfurunun elini öper.

Roman boyunca birçok Bizanslı Tekfurla mücadele eden Osman Bey, Ertuğrul Gazi'nin son nefesini vermek üzere olduğu haberini alınca babasının çadırına gider. Ertuğrul Gazi'yle bir süre sohbet eder. Daha sonra yanlarına Hayme Hatun neşe içinde gelir ve Mal Hatun'un bir erkek çocuk dünyaya getirdiğini söyler. Ertuğrul Gazi, çocuğun boynunun sol yanında tüylü bir benin olup olmadığını sorar. Olumlu cevap alınca da artık rahat şekilde ölebileceğini söyler zira babasının ölümünden sonra kardeşleriyle birlikte doğdukları topraklara gitmek üzereyken bir dervişin kendisine batıya doğru gitmesini ve geleceğin kendisi üzerine kurulacağını söylediğini anlatır. Ayrıca rüyasında gördüğü torununu da dervişin tarif ettiğini söyler. Bu sözler Ertuğrul Gazi'nin son sözleri olur.

2.8.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı

Konak adlı romanla ilgili mekânlar aşağıdaki şekilde tasnif edilmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır.

2.8.2.1. Somut Mekânlar

2.8.2.1.1. Açık Mekânlar

Kumral Dede'nin Konağının Bahçesi

Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun milli romantik duyuş tarzıyla yazdığı romanlar, “ ‘toprağı vatanlaştıran ruhu, tarihi gerçekliğin ışığında ‘insan’ unsuru’ ” ile çevreleyen metinlerdir. Mustafa Necati Sepetçioğlu roman kişilerinin “ ‘somut bireysel tarihleri ile toplumun soyut ve nesnel ideolojik yapısını birbiriyle bütünleştirerek dinamik bir düzleme kur(duğu)’ ” eserinde tarihî unsurları edebi eserin içine yerleştirerek “milli romantik bir söylem yaratır” (Deveci 2007, 78). Geniş bir araştırmanın ürünü olarak yazılan eserde mekânlar “ortak bellek” olan tarihi gerçeklere bağlı kalınarak oluşturulmuştur (Deveci 2007, 85). Anadolu'nun son durak yeri olarak seçilmesinin anlatıldığı *Konak* romanındaki (Namlı 2007, 228) mekânlardan biri de İnegöl'deki Ermeni Gediği'nde kurulan Kumral Dede'nin konağının bahçesidir. Kumral Dede Yesi'deki tekkesinden gelirken yanında çeşitli bitki tohumları da getirmiştir. Bunlar: “...Kumral Dede'nin getirip ektiği gülleri, menevşeleri [menekşeleri], Yesi buğdaylarını, kayısılarını.. [...] Yesi pamuğunu.. [...]”(Sepetçioğlu, 2010a: 117). Kumral Dede'nin adeta bahçıvan gibi hareket etmesi çok anlamlıdır. Yesi'deki tekkeden ayrılırken belindeki kuşağına koyduğu bitki tohumlarını bahçesine ekmesi, artık Anadolu topraklarının da “Türkleşeceğinin, Müslümanlaşacağıının ve vatanlaşacağıının” müjdecisi gibidir. Anayurt olan Orta Asya'dan getirilen bitki tohumları Anadolu'da filizlenip boy verecek ve görkemli bir medeniyetin kurulmasına önyak olacaktır (Namlı 2007, 230).

Bahçe romanda, Kumral Dede'nin konağa yerleşmesinin üzerinden iki yıl geçtikten sonra ortaya konur. Kumral Dede bir sabah uyanır ve bahçesinde birtakım olayların gerçekleştiğini görür. Bir saksağan gelir ve sürekli ötmeye başlar. Ardından bir kaplumbağa gelir ve Kumral Dede'nin dizlerinin dibinde durur. Daha sonra bir bal arası ses çıkartarak gelir ve Kumral Dede'nin göğsüne çarparak dizine düşer. Son olarak da

Kumral Dede, bir kurdun çamurlar içinde yuvarlandığını görür. Yaşananların birer tesadüf olduğunu ve bugünün de diğer günlerden bir farkının olmadığını düşünerek işlerine devam eder (Sepetçioğlu, 2010a: 117-120). Kumral Dede'nin bahçesinde yaşanan bu olaylar gerek *Konak* romanında gerekse serinin diğer kitapları olan *Çatı* ve *Üçler Yediler Kırklar* romanında bulunan konak adlı mekânda yaşanacak gelişmelerin ipuçları olarak değerlendirilebilir. Zira Kumral Dede'nin konağı, yolu oraya düşen herkese açık olan bir mekân konumundadır. Müslüman olsun veya olmasın yardıma muhtaç olan herkes bu konaktan yararlanabilmektedir. Yaralıysa tedavi edilmekte, açsa karnı doyurulmakta, kalacak yeri yoksa uzun veya kısa süreli burada ikamet edebilmektedir. Bu hizmeti alan insanların milliyetlerine bakılmamaktadır. Yani bu bahçe için romanın ilerleyen bölümlerinde yaşanacak gelişmelerle ilgili bilgi veriyor denilebilir (Tekin 2003, 146).

Bahçede yaşanan olaylardan biri de Hamza'nın buraya gelerek Kumral Dede'ye ve Rahman'a, Ertuğrul Gazi'ye ait olan sürülere İnegöl Tekfurunun adamlarının saldırdığını söylemesiyle başlayan süreçtir. Haberi alan Rahman hemen sürüyü kurtarmak için harekete geçer. Hamza da Kumral Dede'yle sohbet etmeye başlar. Bizanslı tekfurların Ertuğrul Gazi'den çekinmedikleri fakat Osman Bey'den korktuklarını Kumral Dede'ye söyler (Sepetçioğlu, 2010a: 126-129). Ertuğrul Gazi'nin sürüsüne saldıran İnegöl Tekfurunun adamlarıyla mücadeleye giden Rahman, Osman Bey'i yaralı olarak bulur ve bahçeye getirir. Osman Bey kendinde değildir. Bir ara gözlerini açar ve Kumral Dede'nin konağını Şeyh Edebalî'nin tekkesine benzetir. Tamamen kendisine geldiğinde de yanında Hamza'yı bulur ve Hamza'dan her şeyi öğrenir. Osman Bey bir yandan Hamza'yla konuşur bir yandan da Hamza'nın geçmişini hatırlar. Zira onu, baskına uğramış bir aşiretin çocuğu olarak kurtarmış ve yanına almıştır. Ailesini kaybettiği için de onu üzmemeye dikkat eder (Sepetçioğlu, 2010a: 107-110). Kumral Dede kendine gelen Osman Bey'in yanına gider. Osman Bey de onun elini öpmeye çalışır fakat Kumral Dede elini öptürmez ve Osman Bey'den yaptıklarının karşılığı olarak bir şey ister. Osman Bey buna bir anlam veremese de maşrapasını yapılanların karşılığı olarak Kumral Dede'ye vermek ister. Kumral Dede maşrapayı kabul etmez. Bunun üzerine Osman Bey, Dündar Bey'den kalan kılıcı verir. Kılıcı alan Kumral Dede istediğinin başka şeyler olduğunu söyler (Sepetçioğlu, 2010a: 131-136). Kumral Dede'nin isteğinin şu şekilde olduğu görülür:

...Benim olmayanı veremem.” “Senin olacak!” ...Osman Bey de aynı ciddilikte: “O zaman da benim değil Türkmen milletinin malı olur, yine veremem; hakkım olmaz” dedi. “Kullanma hakkını ver. ...“Pekey” dedi; “Pekey baba, dediğin gibi olsun...” “Yaz bir kâğıt öyleyse.” Osman Bey duruverdi. Bir anda yüzlerce, binlerce yıl fırladık gibi dönmeye başladı beyninde. İnsanlar, insanlar, tanımadığı bilmediği insanlar.. [...] “Yapamam baba bağışla beni.. [...] ben [Ben] benden sonrakilere hükmedemem.” “Sen senden sonrakilere de hükmedemezsin neyin hevesindesin öyleyse oğul Osman Bey? Padişahlık çelik çomak oyunu mudur?” “Padişahlık yarının malını bugünden yemek midir?.. Bugüne güvenip hastalanacağını da düşünmemek midir? Padişahlık bedene benzer baba; çocuk gibi doğar, büyür yiğit olur, yaşlanır, sayru düşer.. [...] bunları [Bunları] bilemeyen bedeninin ölümü yakın olmaz mı?” Rahman bir ok atımından daha yakındı. Kumral Dede de kısa kesmek zamanının geldiğini anlamıştı: “Dediğin gibi olsun oğul Osman Bey. Amma damgan da şart. Bas elini şu toprağa; elin damgadır bundan böyle.” Osman Bey, bir çocuk uysallığıyla uydu bu isteğe (Sepetçioğlu, 2010a: 136-137).

Osmanlı Devleti'nin kurucusu olan Osman Bey'in gözlerini ilk açtığında, gördüğü bahçeyi Şeyh Edebalı'nın tekkesine benzetmesi ve orada huzur bulması mekânın insanlar için mutluluk ve ya mutsuzluk kaynağı olabileceğini göstermektedir (Tekin 2003, 147). Ayrıca bahçe, Osman Bey için “büyülü eşik” ten geçtiği ve yeniden doğuşunun gerçekleştiği yer (Campbell, 2010, 108) olan tekkeyle, içindeki dervişler bakımından da karşılaştırılabilir. Tekkenin başında Şeyh Edebalı, konağın başında ise Kumral Dede vardır. Osman Bey gerek Şeyh Edebalı'nın gerekse Kumral Dede'nin sözünden dışarı çıkmaz. Konağın içinde bulunduğu toprakları Kumral Dede'ye vermesi de bunun göstergesidir.

Konya'daki Meydan

Milletin varoluş macerasının hedefi olan vatan sıradan bir toprak parçası olmayıp ortak bilincin simgesi konumundadır. Romanda vatan konumundaki Anadolu “siyasi, sosyal ve mitik nitelikleri ile kutlu bir mekân halindedir” (Eliuz 2007, 105). Konya'daki meydana da Anadolu'nun Türklere vatan olmasının simgesi gözüyle bakmak gerekir. Konya'da bulunan meydan, Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat'ın sarayının önündedir. Bu meydana çokça Söğüt ağacı vardır. Ayrıca bu meydana bir şadırvan ve bu şadırvanın yanında taştan yapılmış peykelerin olduğu da görülür. Kumral Dede, Rahman, Bileyici, Debbağ, Okçu, Taş Yontucu ve Dülger 1273'te haziran ayının bir cuma gününde bu meydana gelirler. Meydan kalabalık içindedir. Zira bu kalabalık Mevlana'yı görmek için gelmiştir. Mevlana her cuma günü Selçuklu Sultanıyla görüşmek için saraya geldiğinden meydan da bulunan kalabalık da onu bu vesileyle

görmektedir. Kalabalığın beklediği vakit gelir ve Mevlana meydana çıkarak Selçuklu Sultanının sarayının merdivenlerine doğru yönelir (Sepetçioğlu, 2010a: 78-83).

Mevlana'ya ve o andaki duruma dair şu bilgilerin verildiği görülür:

Kumral Dede ile yoldaşlarının yanına ulaştığı vakit aslından çok yaşlı görünen biri, sarayın taş merdivenlerine doğru yürümekteydi. Ufak tefek, ince yapılı, kabuğunda kavrulmuş bir çam ağacı göğdesinin [gövdesinin] özü.. [...] sanki [Sanki] birkaç yüz bin yıl, sanki birkaç gün; gelecek saatler, geçmiş saatler, şimdiki saatler hepsi bir arada bu kendi kabuğunda kavrulmuş çam ağacı özünde birden duruyor, birden işliyor, birden geri kalıyor, yahut ileri gidiyordu. Beli hafif eğik bir yürüme; eller kol yenlerinin içinde göbek üstünde bağlanmış, sarımsı uzun bir sakal.. [...] bört [Bört] biçimi başlığından taşmış dümdüz saç.. [...] Konya, herhalde bu yürüyen adamda susuyordu; haziran ışımalarının bütün tortusunu bu adam yüklenmişti.. [...] Sanki götürecekti, sarayın merdivenlerine dökülecekti yükünü yahut sarayı da yüklenecekti (Sepetçioğlu, 2010a: 83-84).

Mevlana sağ ayağını kaldırır ve merdivene atmak ister fakat bir türlü atamaz. Meydandaki kalabalığın içinde olan Kumral Dede: “ ‘At adımını ya Mevlana at adımını!’ ” (Sepetçioğlu, 2010a: 85) diyerek Mevlana'nın adım atmasını sağlar. Mevlana da sesin geldiği tarafa döner: “ ‘Sen de at adımını öyleyse... [...] izin [İzin] verildi bil’ ” (Sepetçioğlu, 2010a: 86) diyerek Kumral Dede'ye karşılık verir ve kendisini merdivenlerde karşılayan Osman Bey'le bir süre sohbet ettikten sonra saraya girer (Sepetçioğlu, 2010a: 87-90).

Kumral Dede'yle Mevlana arasındaki bu konuşma dikkat çekicidir. Kumral Dede ve Mevlana birbirlerine söyledikleri, adımlarını atmaları yönündeki sözleriyle Anadolu'da kalıcı olmayı telkin etmektedirler. Kumral Dede kurduğu konakla Osmanlı Devleti'ni simgelediği için Anadolu'da kalıcı olurken Mevlana da İslam dininin; hoşgörüye, barışa, ibadetlerin huşu içinde yerine getirilmesine dayalı yönünü ön plana çıkartarak oluşturduğu tasavvuf anlayışıyla Anadolu'da kalıcı olmaktadır.

Ermeni Gediği Adlı Mekân

Ermeni Gediği, İnegöl topraklarındadır. Ermeni Gediği öncelikle, Ertuğrul Gazi'nin sürüsünün, İnegöl Tekfurunun adamları tarafından kaçırılmak istenmesi haberini alan Osman Bey'in buraya gelmesiyle ortaya konur. Çevrenin tasviri de Osman Bey'in bakışıyla verilir: “...Osman'ın gözlerini ileriye iyice dikmesine sebep oldu; gördüğü Ermeni Gediği'nin kel kayası oldu; lök gibi oturup tortulanmış, ortadan sivrilmiş, oyuğunda, mağaralaşmış; çipil bir su, oyuğun kırmızı toprağından sızıp duruyor...”

(Sepetçioğlu, 2010a: 104). Osman Bey, sürünün yaklaşık on kişi tarafından götürüldüğünü görür. Yerde de onların öldürdüğü dört çoban yatmaktadır. Vakit kaybetmeden Tekfurun adamlarına hücum eder. Birkaçını öldürmesine rağmen yaralanmaktan kurtulamaz. Tam öldürölmek üzereyken yardımına Rahman gelir (Sepetçioğlu, 2010a: 104-107).

Osman Bey'in Ermeni Gediği'nde çobanların öldürüldüğünü görmesi, kendisinin de yaralanması Ermeni Gediği'yle ilgili öznel bir tasvir yapmasına neden olmuştur. Kayanın kel olması, lök gibi oturması, çipil bir suyun kırmızı toprakla birleşip akması gibi tasvirler yaşanan olumsuzluğun mekâna aktarıldığını göstermektedir. Bu durum da mekânın “yansıtma” işlevini ortaya koymaktadır (Tekin 2003,147). Ayrıca çipil bir suyun kırmızı toprakla birleşip akmasının kanı çağrıştırıyor olması da, yaşanacak ölümlere ve akacak kanlara işaret etmesi bakımından Ermeni Gediği'nin mekân bağlamında haber verme işlevini ortaya koymaktadır (Sağlık 2002, 148).

Ermeni Gediği'nde yaşanan son olay İnegöl Tekfurunun, Osman Bey'e hazırladığı tuzak sonunda yapılan mücadeledir. Osman Bey Söğüt'e gitmek için yola çıkar. Kendisine hazırlanan tuzağı haber almıştır. Kurulan üç tuzak için üç kişiyi görevlendirir. Osman Bey tuzağın kurulduğu yere geldiğinde planlamadığı bir şey olur ve Hamza bağırarak kendisine doğru gelmeye başlar. Zira Hamza, Ertuğrul Gazi'nin kendisini görmek istediğini ona haber verecektir. Tuzaktan haberi olmayan Hamza orada öldürölür ve mücadele başlar. Mücadele kısa bir süre içinde Osman Bey ve adamlarının zaferiyle sonuçlanır fakat mücadele sırasında Bay Hoca da öldürölmüştür. Osman Bey Hamza'yla Bay Hoca'nın ölümlerine çok üzölür. Yanına gelen Kumral Dede'den, konağının bulunduğu yere Hamza Bey köyü ismini vermesini ister (Sepetçioğlu, 2010a: 269-278). Osman Bey zafer kazanmış olmasına rağmen Hamza'nın ve Bay Hoca'nın ölümleriyle sarsılmıştır. Bundan dolayı Ermeni Gediği kendisi için huzursuzluğu, mutsuzluğu çağrıştırıran, hatırlamak istemediği bir mekân konumuna bürünmüştür.

Tebriz Şehri

Maddesel yapıya sahip, insan varlığının gerçekleştiği mekânlardan biri olan (Tümer, 1979: 1) Tebriz romanda, Kumral Dede'nin Konya'ya gitmek için Yesi'den ayrıldıktan sonra geçtiği yer olarak ortaya konur. Tebriz romanda ayrıntılı bir şekilde ortaya konmamış olsa da yaşanan bir olayın anlatımıyla okuyucunun karşısına çıkartılır.

Kumral Dede Tebriz'de bulunan bir hanın yakınında otururken yanına mesleği debbağlık olan bir kişi gelir. Debbağ bir süre Kumral Dede'yle sohbet eder ve yaşadığı sıkıntısını onunla paylaşır. Bir söz vermiş ve tutamamıştır. Merv'de bulunan bir handa arkadaşları olan Bileyici ve Okçuyla otururlarken yanlarına bir delikanlının geldiğini, kalan yollarına birlikte devam etme kararı almalarına rağmen arkadaşlarının delikanlıyı istememeleri üzerine ona haber vermeden handan ayrıldıklarını söyler. Yaptığından pişmanlık duyduğunu ve o delikanlıyı bir daha görürse yanından ayrılmayacağını sözlerine ekler. Kumral Dede, Debbağın söylediği kişinin Rahman olduğunu anlar. Debbağ ayrıca Rahman'ı bulmak için onu, rastladığı bir aşirete sorduğunu fakat onların da kendi dertleriyle uğraştıklarını söyler. Aşiret Beyinin oğlunun karısı doğum sırasında ölmüş ve aşiret, sorumlu olarak Ebe Aybüken'i göstermiştir. Ayrıca Dalaman Ertuğrul Gazi'nin yanına gitmemek için aşiretin yarısını da kandırmıştır.

Debbağ, Kumral Dede'yle Ertuğrul Gazi'ye yönelik de konuşur. Ertuğrul Gazi'nin Bizanslı tekfurlarla samimi ilişkiler kurduğunu, onların her söylediğini yaptığını ve Söğüt'ten ayrılmak istemediğini söyler. Kumral Dede, Debbağla konuştuktan sonra kalacağı hana gitmek üzereyken karşıdan gelen bir at görür. Atın ağzında da bir insan vardır. Bu kişi Rahman'dır. Kumral Dede, yaralı olduğunu gördüğü Rahman'ı hana götürürken Debbağ da Rahman'ın atıyla ilgilenir (Sepetçioğlu, 2010a: 54-62). Tebriz Kumral Dede'nin, yaşanan gelişmelere dair Debbağdan çeşitli bilgiler öğrendiği yer olarak dikkat çekmektedir.

Söğüt Şehri

Söğüt; Ertuğrul Gazi, Bay Hoca ve Hamza'nın ölümlerinden sonra verilen salalarla ortaya konur. Söğüt'te meydana gelen ve halkı üzen ölümler açık olan mekânın daralarak kapalı mekâna dönüştüğü ve Söğütlüleri sıktığı, bunalttığı görülür. Halkın ruhsal durumunun, ilgili mekânın kapalı ya da açık oluşuna karar verdiği bu tür mekânlar “karakter sentezleyici roman” ın özelliği olan “olgusal mekân” başlığı altında değerlendirilebilir (Korkmaz, 2007: 403). Özellikle Ertuğrul Gazi'nin ölümü Söğüt halkını çok üzer. Dünder Bey ve karısı da cenaze törenini kendi menfaatleri için kullanmak amacıyla harekete geçerler. Dünder Bey'in karısının, Ertuğrul Gazi için ağıtlar yakmaya başlamak üzereyken Hayme Hatun tarafından engellendiği görülür:

...“Nedir bu ağıt işi? Kimden soruldu, kim izin verdi? Ağıt Ertuğrul gibi yiğitler için değildir, karılar içindir, duymayım sakın. Ağlanacak erim ölmedi benim, üç arslan [aslan] babasına ağlanmaz; Söğüt Ertuğrul'una ağlamaz çek götür karını.. [...] Ağlayacaksa gitsin evinde ağlasın” (Sepetçioğlu, 2010a: 290).

Ertuğrul Gazi, Bay Hoca ve Hamza'nın cenazeleri Söğüt'te toprağa verilir ve Kumral Dede Osman Bey'e, Ertuğrul Gazi'nin çadırında toplantı yapmasını tavsiye eder (Sepetçioğlu, 2010a: 291-193). Söğüt'in, Kayı aşiretinin yaşadığı hüznün simgesi olan bir mekân konumunda olduğu söylenebilir.

Romanda ayrıca Karahisar, Karacahisar, Harmankaya ve Caber Kalesi, Anadolu, Bulgar* ve Mısır ülkesi, Sakarya ve Fırat Nehri, İnegöl'deki dere, İnegöl, Konya, Erzurum, Malatya, Ankara, Eskişehir, Bilecik, Tokat, Kastamonu, Sinop, Denizli, Isparta, Beyşehir, Karaman, İznik, Yesi, Merv, Buhara, Rey, Belh, Engirü ve Mahan şehri, Bey ve Hamza Bey köyü, Demirciler Çarşısı, Meram Bağları ve İtburnu adlı mekâna da yer verilmiştir.

2.8.2.1.2. Kapalı Mekânlar

Kumral Dede'nin Konağı

Konak romanda, yeni kurulacak olan Osmanlı medeniyetinin inşasının simgesidir. Ermeni Gediği adlı bataklık bir yere yerleşen Kumral Dede, yanına aldığı Dülger, Taş Yontucu ve Debbağla yeni kurulacak olan Osmanlı medeniyetinin mimarlığına soyunmuştur. İçlerinde taşıdıkları inançla Yesi'den gelen bu insanlar, “eski çağ kalıntılarının üstünde yepyeni bir medeniyetin rüyasını görürler” (Namlı, 2007: 230).

Taş yontucunun söylediği sözler dikkat çekicidir:

Bir kubbe Şeyhim, bir kubbe, Tekfurlardan, Selçuk ustalarından kalanları bir kubbe örtmeli. Öyle taşlar yonttum ki kaşşamışlığı sarıp sarmalayacak, bu sütunları diriltecek, istese de istemese de bizi kubbeye götüreceek... Say ki gökyüzü olsun bu kubbe.... (Sepetçioğlu, 2010a: 127).

Bu sözler Kumral Dede'ye hep Osman Bey'i hatırlatmaktadır. Yaralandığında da Osman Bey'e, hükümdar olacağını müjdesini kendisi vermiştir (Namlı, 2007: 231).

Konak, bir medeniyet değişmesidir. Akıncı olan Türkler at koşturmaktan bıkmış Anadolu'yu mesken tutarak “yerleşik bir medeniyet” kurmayı arzulamışlardır (Kaplan,

*Bulgaristan

1978: 308-309). Oluşturacakları yeni medeniyetle de “kültürel bellek” lerini geleceğe taşımayı düşünmüşlerdir (Assmann, 2001: 26).

Kumral Dede'nin konağı İnegöl'deki Ermeni Gediği adlı yerdedir. Bu konak bir harabe üzerine kurulur. Konağın ilk haline dair şu bilgilerin verildiği görülür:

Taş Yontucu burada durmuştu; Ermeni Gediği'nin bu alt yanında kervansaray mı, yoksa eski bir Tekfur [tekfür] sarayı mı ne olduğu pek bilinmeyen bir kalıntının bulunduğu bu ufak dere düzlüğünde bakıp kalmıştı dört bir yanına. Koca yapı kalıntısı üstten Selçuk taşlarını andırıyordu. Selçuk ustalarının elinden çıkmış oymalar yer yer kırılmıştı ama yine de alımlıydı; hele kapı, bir silme heybeti, fakat kağışamıştı. Temel taşlarında ise Tekfurun ustalarının elleri nakışlanmıştı; sağlam duruyordu, fakat yakışksız... (Sepetçioğlu, 2010a: 115-116).

Kumral Dede bu harabeden bir konak meydana getirmeyi düşündüğünden Taş Yontucu ve Dülgerle birlikte çalışmaya başlar. Konağın yapılan çalışmadan sonra ortaya çıkan görünüşüne dair de şu bilgiler verilir:

...Aşevi tamamlanmış, hamam çoktan bitmişti. Lokma dağıtılacak yerin üstü örtülmüş, hastaların dinleneceği revaklar hazır hale gelmişti. Tekke, konuk sofası, yolcu barınağı, cami ve güdük minaresi epeyce kendini belli etmişti. Sabun kalıbı düzeninde, sabun kalıbından ak, kaygan taşlar gün ışığında yanık aşı boyasının ekşimişliğinde yanıyor, gece ay ışığında pırpırlanıyordu. Bütün bunlar, öyle bir yanyana [yan yana] dizilmişlik, öylesine bir üst üste binmişlik içinde kurulmuştu ki şaşırıp yanılıp da bir uğursuz, camiyi yahut aşevini, yahut hamamı alıp yıksa, çekip götürse bütün yapı olduğu gibi alt üst olurdu. “Kefereler gelse de” diye düşünüyordu Kumral Dede; “Bu yapının yerindeki eski kapıyı yapan kefereler gelip baksa kendi yapılarına, acep tanıyabilirler miydi?” Öylesine değişmişti ki eski kalıntı; temellerin eski görkemli taşlarını Taş Yontucu, gönül evciğinde yonttuğu alışılmamış taşlarla öyle sarıp sarmalamıştı ki kefereler gelmiş bile olsa elleriyle koydukları kendi eski taşlarını göremezlerdi, bulamazlardı.. [...] bulsalar [Bulsalar] da tanıyamazlardı (Sepetçioğlu, 2010a: 227-228).

Konağın tamamlanmış haliyle Osmanlı Devleti'nin kurulduktan sonraki durumu da karşılaştırılabilir. Konak, iç içe geçmiş ve birbirinden ayrılması mümkün olmayan çeşitli yapılardan meydana gelmiştir. Bu yapılardan biri dahi çıkarılsa konağın ortadan kalkacağı söylenmektedir. Konak, eski halini bilenlerin gördükleri zaman şaşıracakları bir yapıya kavuşturulmuştur. Osmanlı Devleti'ne bakıldığında ise ordusuyla, idarî yapısıyla, halkını koruyup kollaması için oluşturduğu çeşitli kurumlarıyla Türklerin sağlam temeller üzerine kurduğu bir teşkilatı gözler önüne sermektedir.

İnegöldeki Mağara

Mağaralar; kimi zaman yeniden doğuşun, -“insanın kuluçkaya yatıp yenilenmek üzere kapatıldığı gizli bir oyuk..” (Jung, 2011: 66) olurken- kimi zaman da insanın kendi yalnızlığında kayboluşunun mekânlarıdır. Rahman'ın babası Salur Usta'nın İnegöl'de kaldığı mağara ise onun kendi yalnızlığında kaybolduğu bir mekândır. Salur Usta, adeta bir “kabuk” gibi olan (Bachelard, 1996: 125) bu mağarada Dünder Bey ve onunla işbirliği içinde olanlara kılıç yapmaktadır. Mağaranın görünüşüne ve mağaraya çıkış yoluna dair şu bilgilerin verildiği görülür:

...Tam tamına çıkmıyordu mağaranın önüne; zaten mağaranın önü diye bir yer yoktu; bir adamın zor oturacağı bir kaya düzlüğü, sonra uçurum.. [...] sağdan [Sağdan] iki ayak genişliğinde basamak taşların çıktığı daracık bir merdiven... [...] mağaranın [Mağaranın] üstüne çıkıyordu... (Sepetçioğlu, 2010a: 246).

Salur Usta bir gün, çalışmasını bitirip yemek yemek için mağaranın önüne çıktığı bir sırada iki kişinin mağaraya doğru geldiklerini görür. Hemen mağaraya girip saklanır. Gelen kişiler Bileyiciyle Rahman'dır. Bileyici mağaranın karanlık olmasından dolayı bulduğu meşaleyi Rahman'a yaktırarak etrafı aydınlatır. Salur Usta mağaraya gelen kişilerden birinin, oğlu Rahman olduğunu görünce çok heyecanlanır fakat yanına gitmek istemez. Rahman ise etrafındaki kılıçları incelemeye başlar. Kılıçların babasına ait olmadığını söylemesi üzerine Salur Usta dayanamaz ve saklandığı yerden çıkarak Rahman'a hakaretler etmeye başlar. Rahman, babasını bulmuş olmanın şaşkınlığı içindeyken birden onun yere yığıldığını görür. Zira Salur Usta sırtından bıçaklanmıştı. Rahman Bileyicinin de yardımıyla Salur Usta'yı kucaklar ve Kumral Dede'nin konağına götürmek için mağaradan çıkartır (Sepetçioğlu, 2010a: 241-255).

Salur Usta'nın kendisi için “dünya köşesi” (Bachelard, 1996: 32) olan mağarada, son nefesini verirken hasretini çektiği oğlu Rahman'dan da ayrılmak zorunda kaldığı görülür. Uzun yıllar hayatını devam ettirdiği, intikamını almak için sürekli çalıştığı mağara Salur Usta için açık, ferah bir mekân haline gelmemiş; aksine onu sıkı, ona engeller çıkartan ve onun diğer insanlarla iletişim kurmasına engel olan bir mekâna dönüşmüştür (Korkmaz, 1997: 177). Mağara, baba ve oğlun birbirlerine kavuşmalarından doğan mutluluğun değil birbirlerine kavuşamamalarından doğan mutsuzluğun ve hüznün mekânı olmuştur.

Şeyh Edebali'nin Tekkesi

Şeyh Edebali'nin tekkesi İtburnu adlı yerdedir. Kimi zaman kahramanı büyüdü eşikten geçiren ve onun yeniden doğumuna sahne olan tekke (Campbell, 2010: 107) kimi zaman da, mekânla zaman arasında toplumsal deneyimler vasıtasıyla kurulan içsel bağların adıdır (Bakhtin, 2001: 28). Tekke öncelikle, Osman Bey'in gelişiyiyle romanda ortaya konur (Sepetçioğlu, 2010a: 161). Tekkede yaşanan en dikkat çeken olayın Şeyh Edebali'nin düzenlediği toplantı olduğu söylenebilir. Dini kimliğe sahip kişilerin Türk toplumundaki şekillendiriciliği ve yönlendiriciliği romanda özellikle ortaya konmuştur. Toplumun manevi kişileri insanları daha yüce işlere yönlendirmektedirler. Anadolu'yu manevi anlamda yurtlaştıranlar tekkede bir araya gelmişlerdir (Namlı, 2007: 228-229). Şeyh Edebali tekkede düzenlediği toplantıya Taptuk Emre, Yunus Emre, Sarı Saltuk, Tokatlı Barak Baba, Geyikli Baba, Kaygusuz Abdal, Abdal Musa ve Karaca Ahmet'i çağırır. Şeyh Edebali Karaca Ahmet'in gönül gözüyle görüp kendilerine söyleyeceği sözleri yorumlatmak istemektedir (Sepetçioğlu, 2010a: 163-171). Karaca Ahmet'in öncelikle Kumral Dede'ye yönelik bilgiler verdiği görülür:

...Adına Kumral Dede derler bu eren şu sıra Ermeni Gediği'nin üst yanında ocağını yakmak üzeredir. Şimdiden çevresi dolmuştur. Buhara'dan, Yesi'den, Merv'den gelen zanaat sahibi erenler alpler kendisini bırakacağı benzer cinsten değildir. Gördüğüme göre tekfurlardan birinin baştan ayağa sıracalı kızını sağaltmaya uğraşiyor. Bu kız, tekfur [Tekfur] babası, sıracasından dolayı kaldırıp attı. Eğer Kumral Dedemiz [Dede'miz] bu kızın iyi ederse ki edecek, edecek; o zaman adını duymayan kalmayacak... (Sepetçioğlu, 2010a: 163-171-172).

Karaca Ahmet daha sonra Germiyaoğulları, Karası Beyliği, Candaroğulları Beyliği, Sinop, Karahisar ve son olarak da Anadolu'daki beyliklerle ilgili bilgiler verir (Sepetçioğlu, 2010a: 173-176). Bu bilgilerden sonra Şeyh Edebali, Anadolu'da birliğin olmadığını; dikkat çekmeyen ve başarılı olacağını düşündüğü Osman Bey'i desteklemek istediğini söyler. Bunun için de kızını Mal Hatun'u Osman Bey'e vereceğini, böylelikle Ahiler'in de Osman Bey'in arkasından yürüyeceklerini sözlerine ekler (Sepetçioğlu, 2010a: 180-181). Şeyh Edebali'nin tekkesi “ümme içinde millet olma ideali, ‘ben’ den çok ‘biz’ demeyi öğreten Kumral Dede Ocağının bir öğretisi” olarak ortaya çıkmaktadır (Fedai, 2007: 26). Kumral Dede'nin, belindeki kuşak içinde getirdiği tohumların simgesel olarak atıldığı yerin Şeyh Edebali'nin tekkesi olduğu söylenebilir. Zira Osman Bey'e, Anadolu'da kuracağı büyük medeniyet için manevi destek bu tekkede verilmiştir.

Ertuğrul Gazi'nin Odası

İnsanın varoluşunun konumlandığı mekânlardan (Korkmaz, 2007: 399) biri olan Ertuğrul Gazi'nin odası “Bey Damı” adı verilen Söğüt'teki çadırının içindedir. Bu odada, dikkat çeken çeşitli olayların meydana geldiği görülür. Yaşanan ilk olay, İnegöl Tekfurunun adamlarını öldüren Osman Bey'in durumunun konuşulması için bir toplantının yapılmasıdır. Toplantıda Turgut Alp, Akça Koca gibi Osmanlı akıncılarıyla birlikte İnegöl Tekfuru ve Bilecik Tekfurunun adamları ve Dündar Bey hazır bulunur. Ertuğrul Gazi Osman Bey'in, çobanların yaptığı bir ağız dalaşını büyütüp İnegöl Tekfurunun adamlarını öldürdüğü için İnegöl Tekfurunun elini öpüp ondan özür dileyeceğini söyler. Osman Bey duydukları karşısında şaşkındır. Babasının böyle konuşmasına bir anlam veremez. İstemeye istemeye İnegöl Tekfurunun elini öper. Tekfur, bundan son derece memnun olur. Zararının da ödeneceğini duyunca yanındakilerle birlikte odadan ayrılır. Ertuğrul Gazi hiçbir şey olmamış gibi Osman Bey'i yanına çağırır ve onun Şeyh Edebalı'nın tekkesine gitmesini ve yaşanan bu el öpme meselesini büyütmemesini, eli onun değil kendisinin öptüğünü söyler (Sepetçioğlu, 2010a: 151-160).

Ertuğrul Gazi'nin odasında yaşanan bir diğer olay da romanın Ertuğrul Gazi'nin burada ölmesidir. Osman Bey, son nefesini vermek üzere olduğunu öğrendiği babasını görmek için odasına gider. Ertuğrul Gazi Osman Bey'i görünce odada bulunanların dışarıya çıkmasını ister. Osman Bey'le yalnız kalınca da ona bazı tavsiyelerde bulunur. Öncelikle bir devlet kurmasını ve Bizans'ı fethetmesini, eğer Bizans'ı fethedemezse bu fetih düşüncesini kendisinden sonra gelen evlatlarına vasiyet etmesini ister. Öldüğü zaman Söğüt'e defnedilmeyi de isteyen Ertuğrul Gazi, gözlerini Mal Hatun doğum yaptıktan sonra kapatacağını söyler. Bir süre sonra da Mal Hatun'un doğum yaptığını, boynunun sol yanında üzeri tüylerle kaplı beni olan bir erkek çocuğu doğurduğunu öğrenir. Bu habere çok sevinen Ertuğrul Gazi, yıllar önce yaşadığı olayın gerçek olduğunu söyler. Babasının ölümünden sonra Orta Asya'ya dönmek üzereyken karşılarına bir dervişin çıktığını, bu dervişin batıya gitmelerini ve bunu yaparlarsa onların üzerine bir geleceğin kurulacağını kendisine söylediğini ifade eder. Osman Bey'in doğan çocuğunu da rüyasında gördüğünü sözlerine ekler ve ölür (Sepetçioğlu, 2010a: 280-288).

Ertuğrul Gazi'nin odasında yaşanan son olay ise Dünder Bey'in öldürülmesidir. Ertuğrul Gazi'nin ölümünden sonra Kumral Dede, Osman Bey'den bir toplantı yapmasını ister. Osman Bey de Ertuğrul Gazi'nin odasında bir toplantı yapar. Toplantının konusu Kayı aşiretinin başına kimin “Bey” olacağı meselesidir. Dünder Bey yapılan toplantıda Osman Bey'in aşiretin başına geçeceğini bildiği için toplantının hemen bitirilmesini ister. Gündüz ve Saru Batu Savcı Bey beylik hakkından vazgeçip Osman Bey'i desteklediklerini söylemeleri üzerine Dünder Bey sinirlenir. Toplantıda bulunan Rahman, Dünder Bey'in tefurlarla ve Moğollarla işbirliği yaptığını anlatınca da Dünder Bey Rahman'a ve Osman Bey'e hakaretler ederek odadan çıkmak ister. Osman Bey de eline aldığı yaya bir ok yerleştirir ve odada bulunanların gözü önünde Dünder Bey'i öldürür. Ardından İnegöl Tekfurunun kalbi olduğunu düşündüğü Karacahisar Kalesi'nin o gece, yapılacak bir baskınla fethedileceğini söyleyerek toplantıyı bitirir (Sepetçioğlu, 2010a: 293-309). Ertuğrul Gazi'nin odası, romandaki birçok önemli olayın yaşandığı mekândır. Osman Bey'in İnegöl Tekfurunun elini öpmesi, Ertuğrul Gazi'nin vasiyetleri ve ölümü, Osman Bey'in; bir oğlunun olduğunu öğrenmesi ve Dünder Bey'in öldürülmesi bu önemli olaylardır. Odanın, bu olayların yaşanmasına zemin hazırlaması bakımından işlevsel olduğu söylenebilir.

Yesi'de Bulunan Tekke

Yesi'de bulunan tekke Hz. Pir adındaki dervişin kontrolündedir. Kumral Dede de bu tekkede yetişmiştir. Tekkenin içinin görünüşü öznel bir tasvir yapılarak şu şekilde ortaya konur:

Alacası koyulaşmış esmerlikte hemen hiç bir [hiçbir] şey görünmüyordu. Ta dipte, karanlık ağız yanıp yanmamak arasında yalazlanan ocağın aydınlamışı vardı; bir de hücrenin hayli yukarısında daha bir küçülen, şimdi kara pırıltılı, irice bir baş büyüklüğündeki oyuk cam. Camda, kireç sıvalı bir oyuğun gözlenmesi, hüznü, yalnızlaşması.. [...] camda bütün bir hücrenin insansız kalabalıklaşması ve o kalabalığın inatçı susuşu vardı; bir garip tebessümle aklaşmıştı yine bir garip tebessümle kararıyordu... (Sepetçioğlu, 2010a: 5).

Tekke Hz. Pir'in yalnızlığıyla örtüşmektedir. Zira tekkede artık kimse kalmamıştır. Kumral Dede tekkeden ayrılacak olan son derviştir. Bu yüzden tekke “yanstıma işlevi”nde kullanılmıştır (Tekin, 2003: 147). Kumral Dede, tekkeden ayrılma vaktinin geldiğini söylemek için Hz. Pir'in huzuruna çıkar. Hz. Pir de ocakta bulunan ve ökseği ismini taşıyan kor ateşi getirmesini ondan ister. Ökseği eline alan Hz. Pir, onu atacağını

ve düştüğü yeri yurt olarak tutması gerektiğini Kumral Dede'ye söyler. Hz. Pir ökseği atar ve yere yığılır. Kumral Dede olanlara bir anlam veremez fakat Hz. Pir'in de son nefesini vermek üzere olduğunu görür. Hz. Pir ölmek üzereyken Kumral Dede'ye, Konya'dan önce durmamasını ve ökseği Konya'da aramasını söyler. Bu sözler üzerine Kumral Dede yola çıkar (Sepetçioğlu, 2010a: 5-16). Tekkenin, romanın başkişilerinden biri olan Kumral Dede'nin yetişmesinde etkili olduğu için dikkat çektiği söylenebilir.

Romanda ayrıca Kumral Dede'nin konağındaki mescit ve Tahtalı Medrese, Ertuğrul Gazi'nin çadırı, Aybüken'in çadırı, Hayme Hatun'un odası, Mehmet Bey'in ve Alaaddin Keykubat'ın sarayı, Taptuk Emre Dergâhı, Birinci, İkinci, Üçüncü, Dördüncü Han ve Taş Han'a da yer verilmiştir.

2.8.2.2. Soyut Mekânlar

2.8.2.2.1. Duyusal Mekânlar

Osman Bey'in Rüyası

Osman Bey bu rüyasını Şeyh Edebali'nin evinde kalacağı bir gün görecektir. Onun bu rüyayı göreceğini Şeyh Edebali söylemektedir. Osman Bey'in rüyasındaki mekânlara bakıldığında ise şunlar göze çarpar: Osman Bey'in göğsünden çıkan ağacın gölgesi dünyayı kaplar. Bu gölgenin altında dağlar, sular, ovalar vardır. Görüleceği üzere dağlar, ovalar ve çeşitli sular duyusal mekânın örnekleri olarak gösterilebilir.

Romanda ayrıca cennet ve cehennem metafizik; Kaf Dağı fantastik mekân olarak geçmektedir.

2.8.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi

Konak adlı romandaki mekânlarla ilgili değerlendirmelere geçmeden önce romanın isminden yola çıkarak birkaç şey söylenebilir. Romana isim olan başlığın da yine bir mekân ismi olduğu görülür. Mehmet Kaplan'ın, kitabın ismiyle ilgili olarak şu değerlendirmeyi yaptığı görülür: Konağın, sembolik olarak Türklerin Anadolu'ya gelip orayı yurt edinmelerini ifade ettiğini söyleyen Kaplan, ayrıca konağın yerleşik medeniyetin anahtarı olduğunu da söyler (1978: 308).

Romadaki mekânların bütününe yakınıni somut mekânların oluşturduğu göze çarpar. Soyut mekânlar ise duyuşal mekânlar dışında sadece isim olarak ortaya konulmuştur. Ayrıca romanda tarihî mekânlar da bulunmaktadır. Tebriz, Söğüt, Konya, Merv, Yesi, Mısır, Buhara, Rey, Belh bu tarihî mekânlara örnek olarak verilebilir. Romanda yer verilen mekânlar, olayların yaşanmasına zemin hazırlamaları bakımından işlevsel bir özelliğe sahiptir. Olayları etkileyip onlara yön verme özellikleri yoktur. Bazı mekânların da simgesel özellik taşıdığı görülür. Bu mekânlar: Kumral Dede'nin konağı, Kumral Dede'nin konağının bahçesi ve Yesi'deki tekkedir.

Mekânların bir kısmının diğeri birkaç tarihî romanda olduğu gibi belirsizlik taşıdığı görülür. Öyle ki Buharalı kılıç ustası olan Salur Usta, Ertuğrul Gazi ve Osman Bey'le onların yanında kalmak için görüşme yapar fakat bu görüşmenin yapıldığı yer belli değildir. Yine söz konusu olan bu belirsizliklerle ilgili olarak Çavuldur aşiretinin Tebriz'den çıktıktan sonra konakladığı yer örnek verilebilir.

Romanda; üzerinde durulan, diğeri mekânlarla ilişki içinde olan herhangi bir mekânın olmadığı görülür. Sadece Kumral Dede'nin konağının harabe halindeyken yapılan çalışmalarla konağa dönüştürülmesi ve bu konağa çeşitli yerlerden insanların gelmesi buranın, Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu sembolize etmesi bakımından diğeri mekânlara göre biraz daha ön plana çıkmasını sağlamıştır fakat konak üzerinde çok fazla durulmaması, sadece birkaç özelliğinin verilip geçilmesi bu önemine gölge düşürmüştür denilebilir.

Romanda iki yıl içinde yaşanan olaylar konu edinildiğinden olaylardan ziyade tasvirlerin ön plana çıktığı görülür (Ercilasun, 1999: 6). Bu tasvirlerin de nesnel olmadığı öznel olduğu söylenebilir. Ertuğrul Gazi'nin, Bay Hoca'nın ve Hamza'nın ölümünden sonra Söğüt'e dair yazarın yaptığı tasvirler buna örnek verilebilir:

Söğüt'e yatsı namazından sonra çıkılırken geldi. Yatsı sonu karanlığında, ışısız bir susmuşluk, mayısın Söğüt'ten ayrıca gençleşen gecesini yüz yılların yaşında ihtiyarlatmış gibiydi. Derenin iki yanındaki meşe çıvgınları bile kapkara, çalı kesilmiş, kıpırtısızdı. Yolun iki yanından dolandığı yıllanmış çınarı hiç böyle süklüm püklüm, sünepe, kaçak döneke görmemişti Osman Bey (Sepetçioğlu, 2010a: 279).

Yapılan bu tasvirlerle mekânın “yansıtma işlevi”nden faydalanılarak (Sağlık, 2002: 147) Osman Bey'in içindeki üzüntünün ortaya konduğu görülür. Özel tasvirlerin bu yönüyle işlevsel oldukları söylenebilir.

2.9. Çatı

1974'te ilk baskısı yapılan (Argunşah, 1990: 416), Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun yazdığı *Çatı* adlı roman serideki üçlemenin ikinci kitabıdır. Roman genellikle Eskişehir ve İnegöl'de 1288-1326 yılları arasında gerçekleşen (Topdemir, 2005: 78), Osmanlı Devleti'nin temelini oluşturan aşiretlerin, göçebelikten yerleşik düzene geçişlerinde yaşadıkları sıkıntıları konu edinir. Hâkim bakış açısıyla yazılan *Çatı* adlı romandaki “çatı” sözcüğü, Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu simgeler. Bir devletin çatısının oluşturulmasının; mücadelenin, sabrın ve işbirliğinin olduğunu göstermesi açısından önemli olduğu söylenebilir (Sınar, 2007: 258). Osman Bey, Orhan Bey, Mal Hatun, Nilüfer Hatun, Şeyh Edebalı gibi tarihî kişilerden oluşan ve sade, akıcı bir dille yazılan roman tek bölümden oluşur.

2.9.1. Romanın Özeti

Roman, Karacahisar Kalesi'nin alınması ve burada kılınan ilk namazla başlar. Kadı olarak tayin edilen Dursun Fakih, toplanan cemaate fetihten sonraki ilk namazı kıldırır. Namazdan sonra Osman Bey, Dursun Fakih'e bazı tavsiyelerde bulunur. Göçmen olarak bulunan Türkmenler Kale'ye geldiklerinde onlara toprak verilmesini, Kale'de bulunan yerli halka zarar verilmemesini ve yeni gelenlerle Kale'de daha önce bulunanlar arasında ayırım yapılmamasını ister.

Osman Bey camide konuşurken kendisini Pir Cabbar'ın Ali'si olarak tanıtan bir kişi de Osman Bey'in konuşmalarını dinler. Pir Cabbar'ın Ali'si, gittiği yerde karışıklık çıkartan, bunu da din adına yaptığını söyleyen bir kişidir. Osman Bey, kadıyla birlikte görev yapması ve Kale'nin güvenliğinden sorumlu olması için bir subaşı seçer. Yeni seçilen subaşı Rahman olur ve Osman Bey kararlarını açıkladıktan sonra Kale'den ayrılır.

Romanda dikkat çeken Çavuldur aşireti bir arazide konaklar. Kış için hazırlıklar yapılır. Koyunlar kesilir, herkes bir koşuşturmaca içindedir. Aşiret Beyinin karısının çadırına giren Dalaman, onunla gizli gizli konuşmaya başlar. Aşiret Beyinin karısı, Çavuldur

aşiretinin Osman Bey'e katılmasını istemez ve bunun için Dalaman'dan yardım ister. Dalaman da aşiret halkının aklını karıştırması için Pir Cabbar'ın Ali'si gibi adamlarla işbirliği yapacağını ve Çinli bir kişiden öğrendiği barutu kullanacağını söyler. Barutun ne olduğunu bilmeyen aşiret Beyinin karısı bunu nasıl kullanacağını sorar. Dalaman da halkı kandırdığını düşündüğü Kumral Dede'yi yok edeceğini ve onun konağını patlatacağını söyler.

Osman Bey tarafından subaşılık görevine getirilen Rahman ise bu görevden ayrılmak için çareler aramaya başlar ve Kumral Dede'nin konağına gider. Hamamda bir süre yıkanır ve orada uyuyakalır. Uyandığında yanına Kumral Dede'nin geldiğini görür. Kumral Dede sıkıntısının olduğunu gördüğü Rahman'ın, başını dizine koymasını ister. Söylenileni yapan Rahman, sıkıntılarını Kumral Dede'yle paylaşmaya başlar. Subaşılığın kendisini çok bunalttığını, halkla arasına adeta bir perde çektiğini ve çok yalnız kaldığını söyler. Karacahisar Kalesi'nde de istediği düzeni sağlayamadığından şikâyet eder. Kumral Dede onun sıkıntısının yalnızlık olduğunu söyleyerek Kendi Gelen'in kardeşi Aryetta'dan bahseder.

Rahman gibi Dursun Fakih de sıkıntı içindedir. Zira devletleşme yolunda birtakım adımların atılması için çalışmalar yapmaktadır. Bir gün kadılık evine Elyazar isimli bir kişi gelir. Elyazar, Karacahisar Pazarı'nın bac'ını* almak istediğini söyleyince Dursun Fakih, daha önce hiç duymadığı bu teklif karşısında çokça şaşırır. Biraz düşünür ve bunun devlet adına yapıldığında faydalı olacağına karar verir. Bir hafta sonra Karacahisar Pazarı'nın bac'ının alınması için bir toplantı yapılacağını, bac'ı almak isteyenlerin kadılık evine gelmesini duyurur.

Dalaman, aşiret Beyinin karısıyla gayri meşru bir ilişki yaşar. Bu ilişki sonrası kadın hamile kalır ve Dalaman Aybüken'den yardım ister. Aybüken'i aşiret Beyinin çadırına götürür. Çadıra giren Aybüken, kadının hamile olduğunu ve doğum yapmak için kıvrandığını görünce her şeyi anlar. Dalaman'a olan nefretini söylemek ister fakat öncelikle kadının doğum yapmasını sağlamaya çalışır. Yanına iki kadın daha alan Aybüken, çocuğu bir türlü doğurtamaz ve çocuk kadının karnında ölür. Kadının da öleceğini söyleyerek çadırdan dışarı çıkar. Gecenin sabahında kadın da ölür. Yaşanan olaylardan aşiretin de haberi olur ve Çavuldur aşireti Osman Bey'e katılmak için yola

*Bac: Osmanlı Devleti'nde gümrükten alınan vergi. bk. (*Türkçe Sözlük*, 2010: 220).

çıkar. Dalaman ise aşireti geri getirmek için Pir Cabbar'ın Ali'sinden yardım ister. Kumral Dede'nin konağını patlatırsalar aşiretin geri döneceğini düşünürler ve hemen plan yapmaya koyulurlar. Yanlarına aldıkları barutla, gece vakti Kumral Dede'nin konağına giderler. Konağın bahçesine barutu yerleştirecek uygun bir yer ararlar. Dalaman bir süre sonra Pir Cabbar'ın Ali'sinin, yanında olmadığını görür. Korkup kaçtığını düşünerek işine devam eder. Barutu bahçedeki mermerlerin altına koyar. Tam yakacağı sırada üzerine bir yılan saldırır. Yılanın saldırısını gören Dalaman kenara kaçar ve yılan duvara çarparak ölür. Dalaman barutu ateşler fakat barut ateş almaz. Olup biteni görmeye gittiğinde de barut ateşlenir. Dalaman orada ölür fakat konağa bir şey olmaz.

Bütün bu gelişmeler yaşanırken Osman Bey de Bizanslı tekfurular mücadele etmektedir. Tekfurular Osman Bey'i öldürmek için harekete geçerler. Osman Bey'i Çakır Pınar adlı yerde yapılan düğüne çağırırlar. Osman Bey ise olanlardan haberdardır. Çakır Pınar'da düğün başlar. Her şey normalmiş gibi de devam eder. Bir süre sonra düğün yerine bir haberci gelir ve hararetle bir şeyler söyler. Osman Bey vaktin geldiğine karar verir ve harekete geçer. Atına binip düğün yerinden uzaklaşır. Tekfurular durumu anlarlar ve mücadele başlar. Osman Bey'in yanında getirdiği ve yüzleri kapalı olan kadın kılığındaki askerler de ortaya çıkıp mücadeleye katılırlar. Bilecik Tekfuru öldürülür. Osman Bey Kıldırık Deresi'ne gider ve oradaki mağarada saklanan Orhan Bey ve Kunur Alp'le buluşur. Bir süre sonra da yanlarına elindeki kesik başla Rahman gelir. İnegöl Tekfuruna ait olduğunu söyleyerek Osman Bey'den affını ister fakat yaralıdır. Mücadele sırasında okla vurulmuştur. Kısa süre içinde de Osman Bey'in kucağında ölür. Osman Bey, Orhan Bey'e emir vererek Yarhisar Tekfurunu öldürmesini ve Holofira'yı alırsa onu kendisiyle evlendireceğini söyleyerek gönderir.

Osman Bey yaptığı fetih hareketlerinden sonra gözünü Bursa'nın fethine diker fakat bir türlü Bursa'yı alamaz. Bilecik Kalesi'nden gelen haber onu büsbütün yıkar zira Mal Hatun ölmüştür. Kötü haberler birbirini kovalar bir süre sonra da Kumral Dede'nin vefat ettiği haberi duyulur. Cenaze yıkandıktan sonra Osman Bey, Kumral Dede'nin vasiyeti üzerine kuşağı cenazenin beline sarmak ister fakat bu vasiyete Bileyici Baba ve Dursun Fakih haram olduğunu söyleyerek karşı çıkarlar. Bileyici Baba, Kumral Dede'nin akşam vakti yazdığı mektubu Osman Bey'e verir. Kumral Dede mektubunda insanların

dünyadan hiçbir şey götüremediklerini, eski bir kuşak olan dünya malının dünyada kaldığını yazmıştır. Osman Bey Kumral Dede'nin kerametini görür ve ona dua ederek Yenişehir'e gitmek için oradan ayrılır. Osman Bey Yenişehir'deki evine geldiğinde çok hastadır. Son nefesini vermek üzeredir. Kapıdan sesler gelmeye başlar. Sülemiş heyecan içinde odadan içeri girer ve Osman Bey'in yanına yaklaşır. Son nefesini vermek üzere olan Osman Bey'e torununun olduğunu söyler. Osman Bey bu habere çok sevinir.

2.9.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı

Çatı adlı romanla ilgili mekânlar aşağıdaki şekilde tasnif edilmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır.

2.9.2.1. Somut Mekânlar

2.9.2.1.1. Açık Mekânlar

Karacahisar Kalesi

Çatı romanında Anadolu'nun vatan haline getirilmesinin romanın ana matrisi olduğu söylenebilir. “Tarih söyleminden roman metni söylemine doğru anlamsal ve içeriksel bir dönüşümün gerçekleştirildiği eserde, ‘spekülatif tarih felsefesi’, (Uçar, 1994: 27) ile örtüşen milli romantik tarih dönüştürümü yapılır” (Eliuz, 2007: 98). Vatan haline getirilen Anadolu'da kalıcı bir yerleşme sağlamak için çeşitli faaliyetlere girişilir. Bu söylem ışığında Karacahisar Kalesi'nin romanın en dikkat çeken açık mekânı olduğu söylenebilir. Zira Osmanlının, göçebelikten yerleşik hayata geçişinin sembolünün Karacahisar Kalesi olduğu görülür. Romanda, Orta Asya'dan göç eden Türklerin, Bizans hâkimiyetindeki Anadolu'yu fethetmeyi hedefledikten sonra manevi bir güç olmadan sadece bilek gücüne, silah gücüne dayalı olarak verecekleri savaşların başarılı olmayacağını fark etmeleri de vurgulanır (Fedai, 2007: 23).

Söğüt'te, Domaniç'te göçebe olarak yaşayan Türkmenlere topraklar verilir ve bu Türkmenler Kale'ye yerleştirilir. Roman boyunca ‘şehirleşme’ de yer yer vurgulanır ve göçebe olan Türkmenlerin yerleşik hayata geçerken yaşadıkları problemlerden bahsedilir (Namlı, 2007: 232). Yine Karacahisar Kalesi, Osmanlının devletleşme sürecinde de ön plana çıkar. Devlet olmanın gereği olan kadılık, subaşılık gibi birtakım makamların bu Kale'de oluşturulduğu görülür.

Kumral Dede'nin Konağının Bahçesi

Kumral Dede'nin konağının bahçesi, Pir Cabbar'ın Ali'siyle Dalaman'ın buraya gelip konağı havaya uçurmak istemeleriyle romanda ortaya konur. “Türkmenlerin dingin yaşamlarına, ümmet içinde millet oluşlarına” dikkat çekilen romanda, Kumral Dede'nin belindeki kuşak içinde Orta Asya'dan getirerek diktiği, çeşitli bitki tohumlarının sembolize ettiği değerler (Fedai, 2007: 26) Pir Cabbar'ın Ali'siyle Dalaman'ın, yanlarında getirdikleri barutla ortadan kaldırılmak istenmektedir. Asıl havaya uçurulmak istenen Anadolu'daki Türk ve Müslüman birliğidir. Yurt edinmenin, sahiplenmenin, bir yeri mamur etmenin, yapılacak akınlar dışında ne şekilde olabileceğinin örneğini gösteren Kumral Dede, onun bu davranışını anlamlandırılan düşmanları tarafından yok edilmeye çalışılmaktadır (Fedai, 2007: 28).

Harekete geçen Pir Cabbar'ın Ali'si Dalaman'ı orada bırakarak kaçar. Yalnız kaldığını gören Dalaman ise işine devam eder. Dalaman konağı patlatacağı sırada üzerine atılan yılandan son anda kurtulur. Yaptığı işi sonuçlandırmak ister ve barutu ateşler fakat barut ateşlenmez. Barutun yanına gittiğinde de barut ateş alır ve patlar. Dalaman da konağın bahçesinde ölür (Sepetçioğlu, 2010b: 198-206). Gerek *Konak* romanında gerekse *Çatı* romanında, yaptığı kötülüklerle ön plana çıkan Dalaman'ın bu bahçede ölmesi, bahçenin; romanın dikkat çeken mekânlarından biri olmasını sağlamıştır.

Karacahisar Pazarı

Karacahisar Pazarı, Karacahisar Kalesi'ndedir. Karacahisar Pazarı'na dair bilgiler Osman Bey'in gözünden şu şekilde ortaya konur:

...Bilecik'ten gelen kefereler; İnegöl'den Eskişehir'den, Bursa'dan, gelenler... İznik'in çinicileri, küpçüleri; Yenişehir'in kömürçüleri, Kestel'in tahta işçileri, bardakçıları bir aradaydı. Yarım Türkmence, yarım anadillerinde geleni gideni çekmeğe çevirmeğe çalışıyorlardı, mallarını övüyorlardı, ötekilerin mallarını gizli ağız kötülüyorlardı; satmak, yine satmak, daha satmak istiyorlardı.. [...] komşularından [Komşularından] önce, yanındakilerden daha çok, onların zararına satmak istiyorlardı. (Sepetçioğlu, 2010b: 283-284).

Osman Bey Karacahisar Pazarı'nda dolaşırken Germiyan'dan gelen bir kişinin Bilecikli bir esnaftan bardak aldığını ve parasını ödemediğini görür ve buna müdahale eder. Orada bulunanlara örnek olması için de Germiyanlı olan bu kişiyi falakaya yatırarak ona elli sopa vurdurur (Sepetçioğlu, 2010b: 284-287).

Türkler için gerçekleştirilmek istenen asıl şey Anadolu'yu mamur edip korumak, alplerin ve dervişlerin katkılarıyla manevi birliği sağlamak; geleneklere, törelere bağlılığı ve çalışmayı ibadet saymayı telkin etmektir. Bu sayede Osman Bey'in, her şeyin Orhan Bey ve ondan sonra gelenler için olduğunu söylediği sözü gerçekleşecektir. Bu sayede de Rum pazarcılarının kendi mallarını övüp komşularının mallarını kötüleyen zihniyetlerine karşılık, Ahilik prensibi gereği komşuları siftah yapmadan kendi mallarını değil onların mallarını övmeleri, günlük yaşamlarında din ilkelerinden ve hoşgörüden ayrılmayan Türkmenlerin “dingin yaşamlarına, ümmet içinde millet oluşlarına dikkat çekilir” (Fedai, 2007: 26). Osman Bey'in, Karacahisar Pazarı'nda Germiyanlı olan kişiye verdiği ceza bu anlayışın yerleşmesi için yapılmıştır. Pazar, Osman Bey'in adalet anlayışını ve devlet lideri olabileceğini göstermesi bakımından dikkat çekmektedir.

Harmankaya Tekfurunun Ormanı

Ormanlar kimi zaman entrika ağlarının örüldüğü, içinde yaşanan olayların bir sonuca bağlandığı yerler olurken (Bakhtin, 2001: 320) kimi zaman da anlam üretmeyen sadece yaşanan olaylara bir dekor oluşturma işleviyle ortaya konmaktadır. Harmankaya Tekfurunun ormanı Harmankaya Kalesi yakınlarındadır. Bu ormana Orhan Bey ve Sülemiş, yaptıkları at yarışı sonunda gelirler. Ormanın görünüşüne dair şu bilgilerin verildiği görülür:

Harmankaya Tekfurunun ormanı, düzlüğün hiç sonu gelmeyeceği sanılırken, kümbet biçimi bir yay çizgisinde birden belirdi sağ yanlarında; birden yaylaşıp kabardı, birden çıktı ortaya hızla yaklaştı karanlık yeşilliğiyle, allı morlu gölgelenişiyle, Orhan'la Sülemiş'i kucağına aldı.. [...] üstlerine [Üstlerine] kapandı; birden bire kuş ötüşleri, böceklerin sayılamayanı cıvıl cıvıl üstlerine yağdı. Yıllanmış eskiliğinden serin, dinlemiş bir orman kokusu, hasına gün ışığı aralanıp vura vura sardı dört yanlarını. Ormana giren yol daraldı, ağaç tenhaliğinde birbirine girdi... (Sepetçioğlu, 2010b: 303-304).

Orhan Bey ve Sülemiş, geldikleri ormanda yalnız değillerdir. Bu yalnız olmama durumu da Orhan Bey'in avladığı bir geyikle ortaya çıkar. Geyiği vuran iki okun olduğunu görürler. Birisi Orhan Bey'in okudur. Diğeriyse Yarhisar Tekfurunun kızı Holofira'nın okudur. Holofira da yalnız değildir. Yanında kardeşi Bilekoma ve Harmankaya Tekfuru Köse Mihal vardır. Köse Mihal Orhan Bey ve Sülemiş'i sarayına davet eder fakat Orhan Bey, ormanda bulduklarından kimsenin haberinin olmadığını söyleyerek daveti geri

çevirir ve oradan ayrılırlar (Sepetçioğlu. 2010b: 306-311). Orman, Orhan Bey'in Holofira'yı tanıdığı mekân olması bakımından dikkat çekmektedir.

Karanlık Dağ

Karanlık Dağ, Çavuldur aşiretinin yaz ayının sıcağından korunmak için konakladığı yerdir. Karanlık Dağ, zamanı ve yaşanan olayları dokunulabilir, görülebilir bir kıvama getirerek cisimleştirir. Olayları bilgiye dönüştürerek onları kesinleştirir (Bakhtin, 2001: 324-325). Belen Nehri'nin de buradan geçtiği Karanlık Dağ'ın görünüşüne ve yaşanan sıcaklığa dair şu bilgilerin verildiği görülür:

...Üstelik o vakte kadar kışın yazın silme kekik boyamasında dümdüz, bastın mı ayak bileğinece tırpanlanıp yatan çayırı, çimeni otu, yayvanı kelleştirivermişti; olacak iş değildi, görülmüşü bilinmişü mümkünü yoktu ama çayır çimen kelleşmiş, otlar dökülüp boyun kırmış, neredeyse anıza kesmekteydi. Çamlarda bir sarı hastalık tozlaşıyordu, nice yaşlarına rağmen hep gençlik kütürdeyen gövdeleri kararıp kabuk bağlıyor, kozalaklar yeşertisini olgunlaştırmadan sulu çipil gözlerin cıvıklığında akıyordu. Kekinden yavşandan ne haber, kirpik otuyla sakız otları bile aranır olmuştu da bulanına rastlayan yoktu. Temmuz, sonuna doğru inadına yanıyordu; görünen her şey bu yanmaya vermişti kendini. Daha haziran ortalarına kadar, adam gibi esen, yelliği yele benzeyen Belenin [Belen'in] ünlü rüzgârı da ortadan sır olmuştu; esen şimdi temmuz sonunun ateşine bulanmış, erimiş kurşun ağırlığındaki sıcak havaydı, esmiyordu o da, kımıldıyordu arada bir. Çam kozalaklarındaki cıvıklığı, sarı hastalık tozlarını, otlardaki alacalanmış kekik boyasını, çayır çimenin canını alıp götürüyor yahut getirip ölümüne serpiyordu (Sepetçioğlu. 2010b: 128-129).

Çavuldur aşiretinin göçebeliği bırakıp Osman Bey'e katılmalarını sağlayan olayın ve Dalaman'la aşiret Beyinin karısının yaptıkları işlerin ortaya çıkmasını sağlayan olayların burada yaşandığı görülür. Karanlık Dağ'da konaklayanlar arasında Pir Cabbar'ın Ali'si ve Aşiret Gelini de vardır. Aşiret Gelini, Kumral Dede tarafından buraya haber getirip götürmesi için gönderilir. Pir Cabbar'ın Ali'si de aşiret içinde karışıklık çıkartmak için buradadır.

Aşiret Gelini, aşiret Beyinin karısını gizli gizli takip eder ve onun akşamları çadırından çıkıp yalnız dolaştığını ve Dalaman'ın da aynı saatlerde yalnız dolaştığını görür. Bu bilgilerini Aybüken'le paylaşmasına rağmen Aybüken ona inanmaz. Aybüken Pir Cabbar'ın Ali'sinin etkisi altında kalmak üzeredir zira onun söylediği sözler Aybüken'in aklını karıştıır (Sepetçioğlu. 2010b: 129-131). Bir gece Karanlık Dağ'da yalnız başına dolaşan Aybüken, Pir Cabbar'ın Ali'sine rastlar ve onunla konuşmaya başlar. Pir Cabbar'ın Ali'sinin Osman Bey'e yönelik söylediği sözler de Aybüken'i şaşırtır:

“Demedi de pekey halkın malı olan köprüden geçen fakir fukaradan neden para aldı zorla. Pazara kendi ürettiği malı getirip satmak isteyen yoksulun üç kuruşuna neden göz dikti? Aşiret milletini alıştığı topraktan, alıştığı çadırdan zorlayıp hisarlara neden çekmek ister?.. ..“Ben vereyim cevabını Ebem” dedi, “Osman Beyimiz [Bey'imiz] sizin gâvur Tekfurlarla [tekfurlarla] gizlice anlaştı.. [...] Niyeti Edebalı Şeyh'in de Kumral Deden [Dede'n] de bu sacayağının küçükleri. Osman Bey kendi başına kalsa belki bu kadar kötü olmaz amma o Edebalı ile Kumral yok mu? Ama sen yine inanma bana.. [...] bir [Bir] gün gelir bir Ali vardı dersin... bir [Bir] gece vakti yıldızlar Tanrı'nın gibiyken üstümüzde bana böyle, böyle dediği de inanmamıştım dersin. Tabii [Tabii] bunları demeye düşünmeye vaktin kalırsa, Osman Beyimiz [Bey'imiz] küplerini doldurmuş, sen açıklıktan bir deri bir kemik kalmışsan.. [...] mecalsizlikten [Mecalsizlikten] düşünebilme imkânı bulursan.. [...] ne [Ne] deyim bilmem ki Ebem” (Sepetçioğlu. 2010b: 133-134).

Aybüken, aşirette yaşadığı sıkıntılarını Pir Cabbar'ın Ali'sinin sözleriyle de pekiştirerek onun haklı olabileceğini düşünmeye başlar (Sepetçioğlu. 2010b: 135). Karanlık Dağ, Çavuldur aşiretinin yaşadığı olaylara sahne olması yönüyle romanda dikkat çekmektedir.

Atros Kalesi

Atros Kalesi, Kendi Gelen'le Aryetta'nın Kalesi'dir. Kale'nin, anlatı sisteminde yer alan vakanın somutlaşmasında önemli rol oynadığı görülür (Tekin, 2003: 150). Kale, fethedilen Osmanlı akıncılarının yaptıkları faaliyetlerle ortaya konur. Fetih için Akça Koca, Rahman, Mürsel, Orhan Bey ve yanlarında bulunan birkaç akıncı gelir. Onlar Kale'nin, içeriden yardım alınmadan fethedilemeyeceğini iyi bilirler. Bekledikleri yardım çok geçmeden gelir. Aryetta'nın bir çediğe sararak attığı mektup onları harekete geçirir. Aryetta mektubunda şunları söyler:

“Siz ki her kimseniz, Atros Hisarı'nı baskın yapıp almak için gelenler... bu [Bu] mektup sizin içinizden biri için yazılmıştır... O kimse kendisinin kim olduğunu bilir, ayrıca benim kim olduğumu da bilir... adımı [Adımı] onun için demiyorum. Şimdi bu mektubum elinize geçtiğinde artık burada hisarın önünde durmayın. Kalkın, bu hisarın üzerinden gidin. Bu mektubu aldığınız günün gecesi yarı gece sabaha dönüştüğünde en çok inandığınız kişiler her kim ise onları, kalabalık olmasınlar, bu mektubu bulduğunuz yerdeki sur dibine gönderiniz. Burçtan kalın bir ip sarkıtacağım; o ipe tutunur sura tırmanırsınız. Kapıyı açıp hisarı alırsınız, ben onun için yazmaktayım, onun için beklemekteyim bilesiniz... (Sepetçioğlu, 2010b: 261).

Mektupta yazılanlar sonucunda hareket eden Osmanlı akıncıları akşamın olmasını beklerler. Akşam olunca Kale'den sarkıtılan halata tutunarak Kale'ye ilk giren kişi Rahman olur. Rahman, Kale kapılarını açar ve Osmanlı akıncılarını içeri alır. Atros Kalesi, mücadele edilmeden fethedilir (Sepetçioğlu, 2010b: 267-269).

Atros Tekfuru, Kumral Dede'yle dosttur. Osman Bey'le de iyi ilişkiler içindedir. Buna rağmen Kumral Dede'nin planıyla Kale'nin fethedilmesinin, Kumral Dede'nin Osman Bey'e verdiği desteği göstermesi bakımından dikkat çekici olduğu söylenebilir.

Bilecik Kalesi

Bilecik Kalesi, roman boyunca Osman Bey'e çeşitli tuzaklar kurarak onu öldürmeye çalışan Bilecik Tekfurunun Kalesi'dir. Kale, itibari âlemde yaşanan olayların sahnesi olmaktan öte bir işleve sahip değildir (Çetişli, 2004: 108). Kale, Sesli Dere'nin yakınındadır. Osman Bey'in yüklerini bırakmak için Aybüken ve yanındaki dervişlerin gelmeleriyle romanda ortaya konur. Aybüken yanındaki dervişlerle birlikte Kale'ye gelir fakat Kale muhafızları önce onları içeri almak istemezler. Daha sonra da yüklerle birlikte Kale'ye alınırlar. Dervişlerin yaptığı baskınla Kale'de mücadele başlar. Aybüken Kale burcundan atılan bir taşla Kale kapısında öldürülür (Sepetçioğlu, 2010b: 334-338). Kale, Kayı aşiretine verdiği destekle bilinen Aybüken'in öldürüldüğü yer olması bakımından dikkat çekmektedir.

Çakır Pınar Adlı Mekân

Çakır Pınar Bilecik Kalesi yakınlarındadır. Çakır Pınar'ın ortaya konmasıyla okuyucunun olayları daha kolay ve rahat anlaması sağlanmaya çalışılmıştır (Tekin, 2003: 150). Bilecik Tekfuru burada hem düğününü yapmak hem de Osman Bey'e tuzak kurup onu öldürmek istemektedir. Çakır Pınar'da yapılan düğüne ve düğünde bulunan kişilere dair şu bilgilerin verildiği görülür:

...Düğün alabildiğinceydi, sarhoş destilerinde [testilerinde] şarabın boşu gidiyor dolusu geliyordu; kuzusundan domuzuna kızaran etler şarabına kokuyordu. Sağ yanındaki Bilecik Tekfurunun gözleri sık sık Bilecik'ten inip gelen yola kayıyordu; gizliden kayıyordu, açıktan kayıyordu. İnegöl Tekfuru Osman Bey'in karşısındaydı. ... (Sepetçioğlu, 2010b: 339).

Çakır Pınar'da Osman Bey'in kadın kılığına soktuğu Osmanlı akıncıları da vardır (Sepetçioğlu, 2010b: 340).

Bilecik Tekfurunun beklediği an gelir ve haberciden aldığı bilgi üzerine harekete geçmek ister fakat Osman Bey daha önce kalkar ve Çakır Pınar'dan hızla uzaklaşır. Bu hareketi, mücadelenin başlamasına işaret etmek içindir. Bilecik Tekfuru tuzak kurmak isterken tuzağa düşer. Yenileceklerini anlayan İnegöl Tekfuru Çakır Pınar'dan kaçan ilk

Tekfur olur (Sepetçioğlu, 2010b: 342-343). akır Pınar, Osman Bey'le Bizanslı tekfurların mücadele etmek için karşı karşıya geldikleri mekândır. Bu yönüyle de işlevsel bir özelliğe sahiptir.

Romanda ayrıca Sakarya ve Belen Nehri, Kaba ay, Kum Deresi, Kaldırık Deresi, Sesli Dere, Ermeni Geçidi, Gündüz Bey'in Bağı, Rahman'ın köşkünün bahçesi, Birinci ve İkinci köprü, Andronos, Kulacahisar, Yarhisar, Kara epiş, İznik ve Kara Tekin Kalesi, Meraga, Buhara, Yesi, Konya, Karası, Domaniç, Söğüt, Yalova, Bursa, İznik, Gemlik, Eskişehir, Horasan, İnegöl, Kestel, Yenişehir, İzmit ve Adapazarı şehri, Eskişehir Pazarı, Kılıçılar arşı, İtburnu, Sahrazln, Tarak Yenicesi, Sorkun ve Sarıkaya adlı mekâna da yer verilmiştir.

2.9.2.1.2 Kapalı Mekânlar

Kumral Dede'nin Konağı

Kumral Dede'nin konağının, romanda kapalı mekân olarak dikkat çeken en önemli mekân olduğu söylenebilir. “mmet içinde millet olma ideali, ‘ben’ den çok ‘biz’ demeyi öğreten...” (Fedai, 2007: 26) Kumral Dede'nin konağı İnegöl'dedir. Beylikten devlete geçiş aşamasında toprak fethetme ve fethedilen toprakları vatan yapma sürecinin anlatıldığı eserde (Deveci, 2007: 83) yazar, “konak” simgesiyle Bizans'ın elinden alınan Anadolu'yu Türkler için vatan haline dönüştürmektedir (Fedai, 2007: 29). Kumral Dede'nin konağı i içe geçmiş birçok yapıdan meydana gelir. Aşocağı, aşevi, cami, konuk odası, sayrular evi, hamam, divan odası konağı oluşturan yapılardır. Konakta birçok olay yaşanır. Bu olayların ilki Kumral Dede'yi görmek için Aybüken'in konağa gelmesiyle yaşanır. Aybüken Pir Cabbar'ın Ali'sinin, kafasını karıştırmasıyla birlikte Kumral Dede'yi görmek ister fakat Kumral Dede konakta yoktur. Bir gün beklemesine rağmen Kumral Dede gelmez. O da konaktan ayrılır (Sepetçioğlu, 2010b: 167-169).

Göçebe topluluklar halinde yaşayan ve kabuğuna sığmayan Türkler “konak” simgesiyle Anadolu'ya yerleşmeye başlamışlardır (Fedai, 2007: 29). Konakta yaşanan bir diğer olay, Kumral Dede'nin çağrısı üzerine yola çıkan Rahman'la Mürsel'in yolda Sülemiş'i bulmaları ve bitkin bir halde olan çocuğu konağa getirmeleriyle ortaya konur. Kumral Dede Sülemiş'i alır ve tedavi etmek için odasına götürür (Sepetçioğlu, 2010b: 213-219).

Dış dünyayla insan arasındaki ilişkinin işlevsel boyutta olduğu (Deveci, 2007: 83) konakta yaşanan en dikkat çeken olay olarak da Rahman'la Aryetta'nın evlenmeleri ve düğün sırasında yaşananlar gösterilebilir. Nikâhın Kumral Dede tarafından kıyıldığı düğünde Osman Bey de Aryetta'nın nikâh şahidi olur. Düğün sırasında Köse Mihal de konağa gelir ve Osman Bey'le görüşür. O da yeğeni için yapacağı düğüne Osman Bey'i çağırır. Ayrıca düğün sırasında Bizanslı tefurların da kendisini öldürmeyi planladıklarını söyler (Sepetçioğlu, 2010b: 273-276). Düğünün sonlarına doğru Rahman, Kumral Dede'nin yanına gider ve subaşılık görevini bırakmak istediğini, Aryetta'yla birlikte konağa yerleşip kalan ömrünü burada geçirmek istediğini ona söyler. Rahman bu düşüncelerini, Kumral Dede'nin Osman Bey'e iletmesini ister (Sepetçioğlu, 2010b: 281-282).

Yazarın coğrafi konumlandırmasının bir yansıması olarak (Deveci, 2007: 83) Kumral Dede'nin konağında yaşanan bir diğer olay da Osman Bey'in Bizanslı tefurlara yönelik düzenleyeceği fetih hareketi öncesi Köse Mihal'in, Kumral Dede'yle burada konuşmasıdır. Köse Mihal, Kumral Dede'yle Rahman'ın durumunu konuşur. Rahman'ın Osman Bey'in yanında olmasını ister. Kumral Dede de Rahman'ın bir oğlu olduğunu, hayatını çocuğuna ve karısına adamak istediğini Köse Mihal'e söyler (Sepetçioğlu, 2010b: 322-325).

Kumral Dede'nin konağı aradan uzun yıllar geçtikten sonra, yaşanan olayların Kumral Dede ve Bileyici Baba tarafından değerlendirildiği yer olarak da romanda ortaya konur. Bileyici Baba, Orhan Bey'le Nilüfer Hatun'un evlendiğini ve hâlâ çocuklarının olmadığını söyler. Ardından İnegöl'ün, Yenişehir'in ve Yarhisar Kalesi'nin fethedildiğini, Osman Bey'in Yenişehir'e, Şeyh Edebalı'nın Bilecik Kalesi'ne yerleştiğini ve Yunus Emre'nin öldüğünü sözlerine ekler. Ardından Orhan Bey'in Osman Bey gibi iyi yetiştiğini ve Kara Çepiş Kalesi'nin alınması sırasında gösterdiği yararlılıktan söz eder. Son olarak da Bileyici Baba'nın, Orhan Bey'in Kara Tekin Kalesi'ni aldığını ve Osman Bey'in bir hastalığa yakalandığını Kumral Dede'ye söylediği görülür (Sepetçioğlu, 2010b: 346-350).

Kumral Dede'nin konağında yaşanan en son ve en dikkat çeken olay olarak da Kumral Dede'nin ölmesi gösterilebilir. Kumral Dede konakta ölür ve onu sevenler konağa gelirler. Kumral Dede yıkandıktan sonra kefenlenmek üzere hazırlanır. Bu sırada

Osman Bey onun vasiyetine uyarak kuşağını beline sarmak ister. Osman Bey'e Dursun Fakih ve Bileyici Baba engel olur. Osman Bey vasiyeti yerine getirememenin üzüntüsü içinde konaktan ayrılacağı sırada Bileyici Baba, Kumral Dede tarafından yazılan mektubu Osman Bey'e verir. Mektup Kumral Dede tarafından bir gece önce yazılmıştır (Sepetçioğlu, 2010b: 361-364). Bileyici Baba'nın okuduğu mektupta Kumral Dede şunları yazmıştır:

...“Osman Bey oğlum.. [...] Bil ki Tanrı uludur, her meselesinde bir hikmet gizlidir; eyi bakarsan gizliyi çözersin, kötü bakarsan kötülüğün kalır.. [...] gördün [Gördün] ki ben, Kumral Dede diye bilinen ben, ölüp gittiğimde, o kadar istediğim halde, bir eski kuşağı bile alıp götüremedim yanımda.. [...] dünya [Dünya] malıydı dünyada kaldı. Götüremedim.. [...] Dünya, malını vermez oğul, götürüyüm diyen el, boş gider. Tanrı'ya emanet olasın.. [...] bu [Bu] kadarı yeter bilene” (Sepetçioğlu, 2010b: 365).

Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Devrinde manevi birliğin kurulması için çokça emek vermiş olan Kumral Dede'nin Osman Bey'e asıl vasiyeti ise, bütün varlığıyla halka bağlanması, nefsi için mal mülk edinme düşüncesi taşımaması, “devlet bilinci” taşıması şeklinde okunabilir (Fedai, 2007: 28).

Kumral Dede'nin konağı; Osman Bey'in Anadolu'ya yerleşmesine önyak olan ve yetiştirdiği dervişlerle Türkmenlerin, Osman Bey'e bağlılığını arttıran bir mekân olduğu için romanda dikkat çeken mekânlar arasında gösterilebilir.

Kadılık Evi

Mustafa Necati Sepetçioğlu, Türklerde devlet anlayışı ve birlik düşüncesi açısından “halkın beylik için değil, beyliğin halk için olduğu” düşüncesinden hareket eder (Fedai, 2007: 27). Bu düşünce de Beye ait olan her şeyin halkın malı sayılacağı sonucunu doğurur. Toprakları genişleyen Osmanlı Devleti, çeşitli kurumlar oluşturarak kurumsal bir kimliğe bürünmek istemektedir. Bu kurumlardan biri de kadılık evidir. Kadılık evi, Karacahisar Kalesi'ndedir. Bu evde Dursun Fakih, Karacahisar halkının davalarına bakar. Osmanlının devletleşme sürecine katkısı olan mekânların başında olan kadılık evinde, Dursun Fakih tarafından hukuki anlamda ilk kuralın konduğu görülür. Dursun Fakih çağırdığı Rahman'a emrini verir:

...Rahman Ağa eyce dinle hemi de, bir kelimesini unutma. Sıkı ezberle hemi de, sıkı kovala sonunu, göreyim seni. Şöyle ki: Birr.. [...] Yeni köprüden geçen her bir yayadan bundan böyle bir akçenin onda bir nispetinde geçiş parası alınacaktır. Eğer Türkmen eğer yerli halk, eğer gazi [,] eğer başı bozuk [başıbozuk], eğer derviş,

kişinin kanına ve cinsine cibilliyetine bakılıp ayırt edilmeden alınmalıdır bu para. İkiii. [...] Atlıdan, sürüden, kervandan ne alınacağı ayrıca yazılıp köprü'nün her iki başına asılacaktır. Gazâya giden gaziler bu ücretten bağışlanmıştır, böyle biline” (Sepetçioğlu, 2010b: 93).

Dursun Fakih'in emri karşısında şaşırان Rahman'ı yine Dursun Fakih'in ikna etmeye çalıştığı görülür: “ ‘Bu da gazâdır sübaşı [subaşı] Rahman Ağa... gazâ [Gaza] illâ kılıçla yapılmaz, kılıçsız yapılan da makbuldür...’ ” (Sepetçioğlu, 2010b: 93).

Kadılık evinde; Osmanlının, hukukileşmesine yönelik konulan kurallardan biri de Karacahisar Pazarı'nın bac'ının verilmesidir. Kadılık evine gelen Elyazar isimli kişi Karacahisar Pazarı'nın bac'ının kendisine satılmasını ister. Daha önce böyle bir uygulamayı görmeyen Dursun Fakih, bunun yapılabileceğini düşünür ve kararını verir. Bir hafta sonra herkesin huzurunda yapılacak satışla bac'ın en yüksek parayı veren kişiye satacağını söyler. Bu kararını da habercisine bildirir ve Kale'ye duyurmasını ister (Sepetçioğlu, 2010b: 97-105).

Kadılık evinde alınan kararlara yine burada, Osman Bey tarafından itiraz edildiği görülür. Osman Bey yanına Akça Koca, Rahman ve Orhan Bey'i alarak kadılık gider. Köprü parası onu rahatsız etmiştir (Sepetçioğlu, 2010b: 106). Osman Bey'in Dursun Fakih'le konuşmaya başladığı görülür:

“Ne ola bu köprü parası? Kimin için alınır?” ...“Bu hakkı kim verdi sana Dursun Fakih?” “Kendim Osman Beyim [Bey'im], Kadılığım.” “Kadılıkta millete zulüm etmek mi vardır?”... ... “Köprüden geçenlerden para almak millete zulüm değil de ya nedir Kadı?” “Töredir.” “Ya ne biçim töredir bu, görülmüşlüğü var mıdır?” ...“Bu töreyi kitap yazmaz!” Osman Bey'in fitillenivereceğini ummamıştı; birden fitillenip lâfı aldı Osman Bey: “Kitabın yazmadığı töre olmaz Kadı, sen ne dediğini bilmez misin? Benim öz paramla yapılmayan bir köprüden benim adıma, benim keseme para almak ne demektir? Allah'tan korkmaz mısın? Milletten utanmaz mısın? Gelip hisarlarını ellerinden aldığımız yerliler soyguncu mu bunlar derse yüzün yere gelmez mi?” (Sepetçioğlu, 2010b: 107-108).

Onlar konuşurken kapı önünden geçen ve pazar bac'ının satışına dair yapılacak toplantının duyurusunu yapan habercinin sesi duyulur (Sepetçioğlu, 2010b: 109).

Dursun Fakih olayların kontrolden çıktığını görür ve son noktayı koymak için konuşmaya başlar:

...“Köprü geçiş parası da, Pazar yeri bacı [bac'ı] da töredir Osman Bey” dedi; ...“Töredir” diye tekrarladı; “Bu töre seninle başladı. Köprü de, pazar yerleri de, varsa yahut ileride çıkacaksa daha bir sürü benzerleri de tek başına senin omuzuna [omzuna] binemez Osman Beyim [Bey'im], senin yüküne herkesin katılması

gerektir.” ...“Aşiret değiliz artık dedin” diye devam etti; (Sepetçioğlu, 2010b: 109-110).

Dursun Fakih'in konuşmasıyla ikna olan Osman Bey, hem köprü geçiş parasını hem de pazar bac'ı parasını kabul eder (Sepetçioğlu, 2010b: 110).

Osman Bey yapılan konuşmadan sonra yanındakilerle birlikte Dursun Fakih'i de Şeyh Edebali'nin tekkesine götürmek ister fakat gelen haber Dursun Fakih'i çok üzer. Zira hasta olan karısı ölmüştür (Sepetçioğlu, 2010b: 112).

Kadılık evi; konulan kurallara, bu kurallara yapılan itirazlara ve duygusal olaylara sahne olduğu gibi adaletsiz olarak görülebilecek uygulamalara da izin verilmeyen bir yer olarak romanda ortaya konur. Öyle ki Osman Bey, Karacahisar Pazarı'nda yaşanan olaydan sonra pazar bac'ından Bilecikli tüccarların muaf tutulmasını ister fakat Dursun Fakih bu uygulamanın adaletsizlik yaratacağını ve tüccarlarla halk arasında huzursuzluklara yol açabileceğini söyleyerek bu isteğe karşı çıkar. Osman Bey'in, Bilecikli tüccarların ödeyeceği bac'ı, kendi parasıyla vereceğini söylemesi üzerine ise Dursun Fakih teklifi kabul eder (Sepetçioğlu, 2010b: 288-289).

Kadılık evinin, romanın dikkat çeken bir diğer mekânı olduğu söylenebilir. Göçebe olarak getirilen ve Karacahisar Kalesi'ne yerleştirilen Türkmenler ve yerli halk arasında yaşanan ve yaşanacak problemlere, konulan kurallar çerçevesinde hükümler verilir. Kadılık evi, yerleşik düzenin simgesi olan mekânların başında gelmektedir.

Pir Cabbar'ın Ali'sinin Çadırı

Pir Cabbar'ın Ali'sinin çadırı Karanlık Dağ'dadır. Çadırın görünüşüne dair şu tasvirin yapıldığı görülür:

Pir Cabbarın Ali'sinin [Pir Cabbar'ın Ali'sinin] çadırı, Aşiret Gelini'nin çadırından daha döküntüydü. Keçe mi, kilim mi, cicim mi ne olduğu belli olmayan, tiftiklenip yer yer pırtmış çul parçaları, iri sicimlerle ilinip çadır biçiminde, ne çadır biçimi, şöyle böyle bir güneşlik tentesinde bir sarığın tepesinden asılmış, uçları da toprağa çakılmış odun artıklarına bağlanıvermişti... (Sepetçioğlu, 2010b: 137).

Çadırın perişan durumuyla Pir Cabbar'ın Ali'si arasında bağlantı kurulabilir. Mekânın “yansıtma” işlevine örnek olan durum öznel bir tasvir yapılarak ortaya konmuştur (Sağlık, 2002: 147). Pir Cabbar'ın Ali'sinin çadırı, Aşiret Gelini'yle Pir Cabbar'ın Ali'sinin burada konuşmalarıyla romanda ortaya konur. Aşiret gelini ayağındaki çediği diktirmek için çadıra gider. Amacı hem çediği diktirmek hem de Pir Cabbar'ın Ali'sinin

kim olduğunu öğrenmektir. Onlar sohbet ederken Aybüken çadırın önünden geçer ve onlara selam vermez. Pir Cabbar'ın Ali'si bu durumu fırsata çevirmek ister. Aybüken'in Kumral Dede'nin konağını barutla patlatacağını söyler. Aşiret Gelini bu söze inanmamaya çalışsa da aklı büsbütün karışır. Bir süre sonra yanlarına Veli Baba isimli, Karanlık Dağ'daki bir mağarada yaşadığını söyleyen kişi gelir. Veli Baba, Pir Cabbar'ın Ali'siyle birlikte çalışmaktadır. Aşiret Gelini'ne karşı da kötü niyetler beslemektedir. İçinde kar olduğunu söylediği torbasını çadırın bir köşesine asar. Veli Baba, Aşiret Gelini'ni kandırmak için konuşmaya başlar. Aşiret Gelini de kendisine oynanacak oyunu fark eder ve çadırdan dışarı çıkar. Pir Cabbar'ın Ali'si ise kurduğu planı bozan Veli Baba'ya sinirlenerek onu Aşiret Gelini'nin çadırına gönderip kadını orada öldürmesini ister (Sepetçioğlu, 2010b: 139-153).

Pir Cabbar'ın Ali'sinin çadırına Dalaman'ın da geldiği görülür. Dalaman bu çadırda Pir Cabbar'ın Ali'sine, aşiret Beyinin karısının hamile olduğunu ve çocuğunu doğuramadığını söyler. Dalaman bu olayın aşirette duyulmasından da endişelidir. Zira aşireti kontrol edemeyeceğini düşünür. Pir Cabbar'ın Ali'si ise bu olayı menfaatlerine yönelik kullanmayı planlar. Aklına Sülemiş gelir. Ertesi gün öğlen vakti buluşmayı kararlaştırarak çadırdan ayrılırlar (Sepetçioğlu, 2010b: 192-196). Pir Cabbar'ın Ali'sinin çadırının, Kayı aşireti içinde çıkartılacak dedikodulara karar verilen bir mekân olduğu görülür.

Kumral Dede'nin Konağındaki Hamam

Kumral Dede'nin konağındaki hamamda Rahman'ın Kumral Dede'yle konuştuğu görülür. Rahman'ın varoluşunun konumlandığı yer olan (Korkmaz, 2007: 399) hamam, Rahman'ın içindeki sıkıntı göz önünde bulundurularak öznel bir şekilde tasvir edilir:

...Karanlıgımsı, sıcak terlemiş, buğulu kubbe göz göz ışıklıydı; beş, on, yirmi, elli, yüz oyuk cam... karanlıgımsı [Karanlıgımsı], sıcak, terlemiş, buğulu, geniş mi geniş bir kubbede beş, on, yirmi, elli, yüz kocaman yıldız... her [Her] yıldızdan ayrı oluklanmış akan ışıklar.. [...] karanlık [Karanlık] mavimsilemekte yayılıp; sıcak terlemiş buğu bir yaz gecesinde uçmakta.. [...] neredeyse koyun çingirakları uzaktan, çok, pek çok uzaktan uykuya yatmakta, bir kuş, yahut, hayır, cırcır böcekleri.. [...] cırcır [Cırcır] böcekleri de değil bir puhu kuşu her neyse Karacahisar'dan uzak, sübaşılığı [subaşılığı] bilmem bir gecenin sesi.. [...] çadırlar [Çadırlar] yıldızlarla kurulmuş, tahta evleri yıldızlarda yıkık; taş evleri, zindancı terlerini yele vermekte.. [...] hamam [Hamam] yok, göbek taşı yok, kaçıp kovalamaca yok.. [...] yaz [Yaz] gecesi, yıldızlar, gökyüzü var; çadırlar var. Daha bir sürü hatırladıkları, daha bir sürü hatırlayamadıkları... (Sepetçioğlu, 2010b: 70).

Rahman'ın içindeki sıkıntıyla hamamın tasvirinin örtüştüğü görülmektedir. Yazar Rahman'ın sıkıntısını hamamla özdeşleştirerek mekânın “yanstıma” işlevinden yararlanmışır (Sağlık, 2002: 147). Rahman, başını Kumral Dede'nin dizine koyar ve yalnız olduğunu, subaşılık görevinden ayrılmak istediğini ona söyler. Karacahisar Kalesi'nde işler, onun istediği gibi gitmemektedir. Asayışı bir türlü sağlayamamaktan şikâyet eder. Kumral Dede, Rahman'ın içindeki sıkıntıyı anlar ve ona Aryetta'dan bahseder. Rahman Kumral Dede'nin Aryetta'dan bahsetmesine şaşırmasına rağmen buna çok da sevinir (Sepetçioğlu, 2010b: 73-82).

Rahman'ın gerek *Konak* romanında gerekse *Çatı* romanında bir türlü önüne geçemediği bir iç huzursuzluğu vardır. Bu huzursuzluk önce babasını arayışının verdiği belirsizlikten daha sonra da Aryetta'ya âşık oluşu ve subaşılığa getirilmesinden kaynaklanmaktadır. Rahman, Jung'un dediği dışarıya karşı sahnelenen ve “persona” (Namlı, 2007: 231-232) ismini alan subaşılık maskesinden Kumral Dede'nin yardımıyla kurtulur.

Divan Odası

Türk evlerinin tipik bir unsur olarak yapılan odalar kimi zaman yeme, içme, uyuma, oturma gibi pek çok işlevi yerine getirirken (İnci Elçi, 2003: 25) kimi zaman da sadece toplantıların yapıldığı alanlar olarak ortaya konmaktadır. Kumral Dede'nin konağında bulunan divan odası birçok önemli görüşün konuşulduğu yerdir. Bu konulardan ilki Atros Kalesi'nin alınması meselesidir. Kumral Dede, bu konunun konuşulması için Akça Koca, Rahman ve Orhan Bey'i çağırır. Akça Koca, yapılacak bu fetihten Osman Bey'in haberinin olmaması üzerine fethine karşı isteksizliğini dile getirir. Orhan Bey'in kendisini ikna etmesi üzerine de endişeleri ortadan kalkar ve fethine karar verilir (Sepetçioğlu, 2010b: 234-238).

Divan odasında konuşulan ikinci konu ise Karası'dan gelen Mürsel'in getirdiği bilgilerle ilgilidir. Kumral Dede'yle Mürsel Karası'da yaşanan olaylarla ilgili sohbet ederler. Kumral Dede Mürsel'i gönderdikten sonra Bileyici Baba'yı çağırır ve Mürsel'le yaptığı konuşma üzerine bazı tedbirler alır.

“Yarıdan tezi yok yarısını Karası'ya gönder. Eskiciliğe, debbağlığa, dülgerliğe eli yatkın olanları seç. Bileyicilik yapmak yok. Yerleşecekler gittikleri yere; dönmece yok artık; gezginlik yok. Üç beşini çerçilik için ayır; bunlar haber getirip götürü.

Geriye kalanlardan kimini Germiyan toprağına yerleştir.. [...] kimini [Kimini] de.. [...] Bursa'ya. Buralarda en geçer akçe hangi meslek ise ona göre adam seersin tabii [tabii].. [...] bu [Bu] yirmi kişinin yirmisi de sıkıştı mı eli kılıçlı olabilir, he mi?" "Olurlar şeyhim." "Eyi yleyse.. [...] ötesini sen nersin gayri, ben yorulmayım" (Sepetçioğlu, 2010b: 242).

Divan odasında, Osman Bey'in yanındaki akıncılarla toplantı yaptığı da görülür. Toplantıya Köse Mihal de katılır. Osman Bey, yapılacak fetihler öncesi akıncıların fikirlerini almak ister. Köse Mihal'in şunları söylediği görülür:

...“Osman Beyim [Bey'im]” dedi; “Sorkun zerine Sarıkaya'dan Beştaş'tan geçelim ki Sakarya Suyu'nu atlayabilelim. Beştaş Tekkesinde [Tekkesi'nde] konaklayabiliriz. O yandaki gaziler de Tekkede [Tekke'de] toplanabilir: Beştaş Tekkesinin [Tekkesi'nin] şeyhi Kumral Dedemizden [Dede'mizden] el almıştır” (Sepetçioğlu, 2010b: 279-280).

Osman Bey'in de söylediği sözlerle Köse Mihal'e destek verdiği görülür: ...“ ‘Doğrusun Mihal’ dedi. ‘Hemi de uzaktır. İnegöl'den de Bilecik'ten de.. [...] Mürsel, yarından tezi yok Samsa avuş'a gidecek.. [...] Samsa avuş Akça Koca Bey'i Beştaş Tekkesinde [Tekkesi'nde] Sakarya'nın karşı kıyısında bekleyecek”... (Sepetçioğlu, 2010b: 280).

Divan odasının; Anadolu'da tutunmaya alışan Osmanlının, adeta yönetim merkezi gibi olduğu söylenebilir.

Kumral Dede'nin Odası

Kumral Dede'nin odası konağın içindedir. Orta Asya adır kültürünün gelişmiş hali olan odalar (İnci Elçi, 2003: 25) eşitli amaçlar için kullanılmaktadırlar. Kumral Dede'nin odasının ismi romanda “hücre” olarak ortaya konmaktadır. Kumral Dede, içinde sadece eski bir postun olduğu bu odaya çekilip ahireti düşünür. Dünya işleriyle olan bütün bağını bu odaya girince keser. Osman Bey, Kumral Dede'yi bu odada ziyaret eder. Kumral Dede, Osman Bey'e vasiyetini açıklar. Postun altından çıkardığı eskimiş kuşağını, öldüğü zaman beline bağlamasını ister. Osman Bey de vasiyetini yerine getireceğine dair Kumral Dede'ye söz vererek odadan ayrılır (Sepetçioğlu, 2010b: 358-361). Odanın içinin sade oluşuyla Kumral Dede'nin kişiliği arasında bağlantı kurulabilir. Hücre olarak anılan oda, Kumral Dede'nin son günlerini geçirdiği yer olması bakımından dikkat çekmektedir.

Osman Bey'in Konağı

Osman Bey'in konağı Karacahisar Kalesi'ndedir. Osman Bey'in bu konakta, Rahman'ın subaşılıktan ayrıldığını öğrendiği görülür. Konağa gelen Bileyici Baba, Kumral Dede'nin söylediklerini Osman Bey'e iletir.

...“Kumral Dedemiz [Dede'miz] der ki Osman Beyim [Bey'im], bu Rahman oğlumuzun yorgunluğu bir yaş dönümüdür, üzerinde durulmasın der. Çok koşan yılar, hele aradığını koşmuş da bulamamışsa, işte böyle Rahman'ın şimdiki yaşına varıp çatınca bunalırmış.. [...] geriye [Geriye] dönmek ister dönemezmiş.. [...] sekiz [Sekiz] on yılını unutup bir adımda ileriye atlamak istermiş, atlayamazmış. Bu ikisini de yapamayınca san yemiş karpuzlar misali tıs tıs ötermiş.. [...] Osman Bey Rahman'ın şimdiki sesini duymamış olsun diyor Kumral Dedemiz [Dede'miz]...” (Sepetçioğlu, 2010b: 283).

Osman Bey de Kumral Dede'nin dileğini yerine getireceğine dair söz verir (Sepetçioğlu, 2010b: 283).

Osman Bey'in konağına Köse Mihal'in de geldiği görülür. Köse Mihal, Bilecik Tekfurunun düğününde Osman Bey'e tuzak kurulacağını haber vermek için gelmiştir. Osman Bey, Köse Mihal'den öğrendiği bilgiler üzerine hemen harekete geçer ve bir plan yapar. Düğünün Bilecik Kalesi yakınındaki Çakır Pınar adlı yere alınmasını, Gündüz Bey'e de haber göndererek bir hafta sonra yaylaya çıkılacağını Karacahisar Kalesi'ne duyurmasını ister. Yaylaya çıkılırken Bilecik Kalesi'ne bırakılacak ağırlıklar için de Aybüken'i görevlendirir (Sepetçioğlu, 2010b: 311-316). Son olarak Osman Bey'in Köse Mihal'e, Kumral Dede'ye iletmesi için bir bilgi verdiği görülür:

...“Akça Koca'yla Turgut Alp'a [Alp'e] birer derviş göndersin, dervişlerle şu haberi salacak.. [...] Nerede bulunurlarsa bulunsunlar, halleri nice olursa olsun, durmasınlar.. [...] İne-göl'e [İnegöl'e] doğru kaysınlar. Tam düğün günü akşama doğru her ikisi bir olup İnegöl'ü vursunlar, almacasına vursunlar; alamadık, gücümüz yetmedi bahanesini dinleme; düğünün ikinci günü gelip her ikisini de İnegöl'ün içinde bulacağım.. [...] Konur Alp'a [Alp'e] da haber iletinler ki, Orhan'ı yanına alsın, düğününden önce sekiz on yiğidiyle beni Çakır Pınar'ın altındaki Kıldırık Deresi'nin mağarasında beklesin” (Sepetçioğlu, 2010b: 316).

Osman Bey'in, kendisini öldürmeye çalışacak olan Bizanslı tekfurların topraklarını fethetmeye bu konakta karar vermesi ve çeşitli planlar yapması konağın işlevsel oluşunu ortaya koymaktadır.

Şeyh Edebali'nin Tekkesi

Şeyh Edebali'nin tekkesi İtburnu adlı yerdedir. Şeyh Edebali'nin tekkesi başta olmak üzere birçok mekân tarihsel bir potansiyelle doludur. Bundan dolayı bu mekânlar tüm varlığıyla tarihsel olayların içinde olmaya zamansal, tarihsel bir kronotopun parçası olmaya çabalar (Bakhtin, 2001: 30). Bu tekke Osman Bey'in, Şeyh Edebali ve Orhan Bey'le aynı sofrada oturup yemek yemeleriyle ortaya konur. Tekkeye, Bileyici Baba da gelir. Bileyici Baba, Türkmenler arasında karışıklık çıkartan kişilerin İran kökenli olduklarını söyler. Bu haber Şeyh Edebali'nin çok hoşuna gider. Zira mücadele edecekleri düşmanın kökenini artık bulmuşlardır (Sepetçioğlu, 2010b: 127-128). Tekke hem ibadetlerin yapıldığı hem de yapılacak fetih hareketlerinin kararlaştırıldığı yer olması bakımından dikkat çekmektedir.

Romanda ayrıca Kıldırık Deresi'ndeki mağara ve Karanlık Dağ'daki mağara, Dursun Fakih'in evi, Aşık Ana'nın evi, Osman Bey'in evi, Çavuldur aşireti Beyinin çadırı, Aybüken'in çadırı, Aşiret Gelininin çadırı, Çavuldur aşireti Beyinin Karısının çadırı, Osman Bey'in çadırı, Ertuğrul Gazi'nin çadırı, Ertuğrul Gazi'nin odası, Atros Tekfurunun Sarayı, Harmankaya Tekfurunun Sarayı, Rahman'ın köşkü, Kumral Dede'nin konağındaki Cami, Şeyh Edebali'nin Tekkesindeki Mescit, Beştaş Tekkesi, Kumral Dede'nin konağındaki aşevi, Birinci ve İkinci çardağa da yer verilmiştir.

2.9.2.2. Soyut Mekânlar

2.9.2.2.1. Duyusal Mekânlar

Dursun Fakih'i Rüyası

Dursun Fakih'in, üzerinde Osman Bey'i gördüğü rüyasında geçen mekân köprüdür. Söz konusu köprünün, duyusal mekânın örneği olduğu söylenebilir.

Rahman'ın Rüyası

Rahman rüyasında Atros Kalesi'ni görür. Kale'den sarkıtılan halatla Kale'ye çıkmaya çalışır. Halatın ucu da bir kızın beline dolanmıştır. Kızın yüzünü görmek üzereyken uyanır (Sepetçioğlu, 2010b: 266). Rahman'ın rüyasında gördüğü Atros Kalesi, duyusal mekâna örnek verilebilir.

Romanda cennet ve cehennem metafizik mekân olarak geçmektedir.

2.9.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi

Çatı adlı romandaki mekânlar genel olarak değerlendirildiğinde somut mekânların, romandaki mekânların neredeyse tamamını oluşturduğu görülür. Soyut mekânlar ise serinin ilk kitabında olduğu gibi duyuşsal mekânlar dışında yalnızca isim olarak geçmektedir. Yine tarihî romanların bütününde olduğu gibi bu romanda da yer verilen mekânların, olayların yaşanmasına zemin hazırlamaları yönüyle işlevsel oldukları söylenebilir. Olayları etkileme, yönlendirme gibi özellikleri yoktur.

Romandaki mekânların bir kısmında belirsizliklerin olduğu görülür. Öyle ki Çavuldur aşiretinin Karanlık Dağ'a çıkmadan önce konakladığı yere dair romanda herhangi bir bilginin olmadığı görülür. Yine Aybüken'in, Kumral Dede'nin konağından ayrıldıktan sonra Osman ve Orhan Bey'le sohbet ettiği yere dair de romanda herhangi bir bilginin olmadığı görülür.

Romanın konusuyla da bağlantılı olarak bazı mekânların ön plana çıktığı söylenebilir. Öyle ki Karaacahisar Kalesi'nin romanın en dikkat çeken mekânı olduğu görülür. Yerleşik hayata geçirilen göçebe Türkmenler, Karacahisar Kalesi'ne yerleştirilirler. Bunu sonucunda da Kale'nin, yerleşik hayata geçişin sembolü olduğu görülür. Kale için “kadılık” ve “subaşılık” makamlarının oluşturulması da yerleşik hayatı destekleyen unsurlar olarak değerlendirilebilir. Romanın konusuyla bağlantılı olarak ortaya konan ve dikkat çeken ikinci mekânın, Kumral Dede'nin konağı olduğu söylenebilir. Konak, neredeyse bütün olaylarla bağlantılıdır. Zira Türkmenler arasında karışıklık çıkartmaya çalışan kişilere karşı burada tedbirler alınır, romanın başkişilerinden biri olan Rahman burada evlendirilir, romandaki ilk fetih hareketi olan Atros Kalesi'nin fethine de yine burada karar verildiği görülür.

Son olarak romanda yapılan mekân tasvirlerine bakılacak olursa, söz konusu tasvirlerin nesnel olmadığı, öznel tasvirler olduğu söylenebilir. Örneğin Rahman'ın, subaşılık görevinden ayrılmak istemesine dayalı ruh haliyle gittiği Kumral Dede'nin konağındaki hamamın yapılan tasviri öznel tasvirdir. Tasvirlerin bu yönüyle yani kahramanların ruh hallerini ortaya koymaları bakımından işlevsel oldukları söylenebilir.

2.10. Üçler Yediler Kırklar

1975'te ilk baskısı yapılan (Argunşah, 1990: 417) Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun yazdığı *Üçler Yediler Kırklar* adlı roman, serideki üçlemenin son kitabıdır. Roman; çoğunlukla Balıkesir ve Yenişehir'de 1326-1355 yılları arasında yaşanan, Osmanlı'nın devletleşme sürecini ve Osmanlı'nın bazı devlet adamlarına karşı atılan iftiraları konu edinir. Kimi zaman hâkim kimi zaman da roman kahramanlarının bakış açısıyla yazılan roman, genellikle tarihî kişilerden oluşur. Osman Bey, Orhan Bey, Nilüfer Hatun, Süleyman Paşa, Alaaddin Bey, Dursun Fakih bu kişilere örnek verilebilir. Sade bir dille yazılan; olayların geriye dönüşler ve hatırlatmalarla ortaya konduğu (Ercilasun, 1999: 8) roman, kimi zaman aynı kimi zaman da farklı isimler taşıyan on yedi bölümden oluşur.

2.10.1. Romanın Özeti

Roman; Süleyman Paşa'nın emriyle yola çıkan Ece Halil, Gazi Fazıl ve Bileyici Baba'nın bindikleri bir salla Marmara Denizi'ne açılmalarıyla başlar. Amaçları Rumeli topraklarına çıkarak o toprakları iyi bilen bir kişiyi Süleyman Paşa'ya getirmektir. Yola çıkan üç arkadaş, daha önce denizde hiç yolculuk yapmadıkları için yol boyunca endişelenirler. Gidecekleri yönü de tam olarak bilmedikleri için bindikleri sal kayalıklara çarpar ve salın altındaki tulumlardan biri patlar. Salın bir küreği kırılır ve sal, akıntıda kontrolsüz şekilde ilerlemeye başlar. Bir ara geri dönmeyi düşünseler de Süleyman Paşa'nın karşısına eli boş çıkmamak için yollarına devam etme kararı alırlar.

Romanda Karası Beyliği'nde yaşanan olaylar da dikkat çekmektedir. Bileyici Baba, Karası Beyliği'ne gelir. Pir Cabbar'ın Ali'si ve Veli Baba hakkında Gazi Fazıl'a ve Evrenuz Bey'e bilgiler verir. Bu arada Karası Beyi ölmüş yerine de oğlu Aclan Bey "Bey" olmuştur. Aclan Bey'in Dursun ve Demirhan Bey adında iki oğlu vardır. Demirhan Bey, Pir Cabbar'ın Ali'sinin kontrolündedir. Aclan Bey'in veziri olan Hacı İlbeğ de Dursun Bey'i yetiştirmektedir. Amacı, Aclan Bey öldükten sonra Karası Beyliği'nin başına Dursun Bey'i geçirmektir. Bu arada Balıkesir'de çokça yağmur yağar ve Demirhan Bey bu yağmurda kaybolur. Pir Cabbar'ın Ali'si, Veli Baba'nın keramet gösterdiği dedikodusuyla kaybolan Demirhan Bey'i bulur ve Aclan Bey'in evine getirir. Aclan Bey de oğlunun bulunduğunu görünce Veli Baba'ya istediği kadar toprağın verilmesini ister. Hacı İlbeğ, durumun kontrolden çıktığını görür. Bir süre Veli Baba Dergâhı'nı gözetletir fakat halk Veli Baba'ya ve Veli Baba Dergâhı'na büyük ilgi

gösterir. Pir Cabbar'ın Ali'si boş durmaz. Getirdiği Tacik asıllı bir kızı, Aclan Bey'in haremine sokar ve tamamen Aclan Bey'i kontrolü altına alır.

Pir Cabbar'ın Ali'sinin çocukluk aşkı olan Zöhre ise onu bulmak için Balıkesir'e gelir. Veli Baba Dergâhı'na gelen Zöhre kapıyı çaldığında Pir Cabbar'ın Ali'sini karşısında bulur. Pir Cabbar'ın Ali'si Zöhre'yi tanır ve hemen odasına götürür. Üç gün boyunca dışarıya hiç çıkmadan sürekli konuşurlar. Pir Cabbar'ın Ali'si Zöhre'den faydalanmayı düşünür. Dergâh'ta yapılan toplantıda Osmanlı Devleti'nin yıpratılması ve daha sonra yıkılması için yapılacak faaliyetleri açıklayan Pir Cabbar'ın Ali'si, öncelikle Dursun Fakih hakkında dedikodular çıkartılacağını ve Zöhre'nin de ona nikâhlatılacağını söyler. Zöhre duydukları karşısında çokça şaşkındır zira onun Pir Cabbar'ın Ali'siyle evlenip bir yuva kurmak gibi mütevazı isteklerinin, Pir Cabbar'ın Ali'sinin düşünceleriyle hiç örtüşmediğini görür.

Zöhre bir süre sonra Dursun Fakih'in evine gider. Onu Güllücük karşılar. Zöhre, Dursun Fakih'in evinde gördüğü hoşgörü ve iyi niyetten etkilenir ve oraya geliş amacını Güllücük'e anlatır. Güllücük Zöhre'nin, Pir Cabbar'ın Ali'siyle ilgili anlattıklarından etkilenmez. Dursun Fakih'e de bildiklerini anlatmak istediğini söylemesine rağmen Güllücük, Zöhre'ye hiç ses çıkartmaz. Zira Dursun Fakih'in bu tür dedikodularla ilgilenmeyeceğini düşünür. Zöhre, bildiklerini Âşık Ana'ya anlatır. O da Güllücük gibi düşünür. Zöhre bildiklerini Dursun Fakih'e söylemeye çalışsa da Dursun Fakih, yemekten sonra konuşmaları gerektiğini söyleyerek Zöhre'yi geri çevirir. Yemek bittikten sonra Zöhre, bildiği her şeyi Dursun Fakih'e anlatır. Dursun Fakih de hiçbir şey duymamış gibi davranır. Bunun üzerine Zöhre, Dursun Fakih'in korkak olduğunu düşünmeye başlar.

Dursun Fakih'le ilgili çokça dedikodu çıkartılır. Bunun üzerine Orhan Bey, İznik'teki evine Cendereli Kara Halil'i çağırır. Dursun Fakih'e dair görüşlerini sorar. Cendereli Kara Halil de herkesi dinleyerek kararını verdiğini ve Dursun Fakih'in suçsuz olduğuna inandığını söyler. Son olarak da Orhan Bey'i dinlemek ister. Orhan Bey Dursun Fakih'in, köprü geçiş ücreti ve pazardan alınan bac konusunda Osman Bey'e karşı çıktığını ve kendisinin de buna şahit olduktan sonra Dursun Fakih'e kin duyduğunu söyler. Cendereli Kara Halil, Dursun Fakih'in gönlünün alınmasını ve onun Bursa'ya kadı yapılmasını Orhan Bey'e teklif eder. Orhan Bey bu teklifi kabul etmez.

İznik'te bulunan kişilerden biri olan Dursun Fakih, Bileyici Baba'yla görüşmek ister. Kısa süre içinde bulunduğu yere Bileyici Baba gelir. Birlikte uzun uzun sohbet ederler. Bileyici Baba Karası Beyliği'nde yaşananları anlatır. Demirhan Bey'in kaçtığını, Orhan Bey'in Karası'ya, Aclan Bey'in küçük oğlu Dursun Bey'i “Bey” tayin ettiğini ve Pir Cabbar'ın Ali'sinin de Veli Baba'yla birlikte öldürüldüğünü söyler. Bu haberler Dursun Fakih'i şaşırtsa da onu asıl şaşırtan Orhan Bey'in Rumeli'ye geçeceğini öğrenmesidir. Keşif yapmaları için iki kişinin görevlendirildiğini öğrenince onlarla birlikte Rumeli'ye gitmek amacıyla yanına aldığı Bileyici Baba'yla Temaşalık Burnu'na gider. Burada bir süre beklerler. Karanlıkta iki kişinin bir salla denize açılacağını görmeleri üzerine de onlara doğru koşarlar fakat Dursun Fakih yere düşer ve daha fazla gidemez. Bileyici Baba da Gazi Fazıl ve Ece Halil'e katılmak için onlara yetişir.

2.10.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı

Üçler Yediler Kırklar adlı romanla ilgili mekânlar aşağıdaki şekilde tasnif edilmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır.

2.10.2.1. Somut Mekânlar

2.10.2.1.1. Açık Mekânlar

Marmara Denizi

Dünkü Türkiye Dizisi serisinin son kitabı olan *Üçler Yediler Kırklar* romanında mekânın karadan denize taşındığı görülür. Türklerin, anayurt olan Orta Asya'dan göç etmeleriyle birlikte dünya tarihini etkileyecek bir süreç başlamıştır. Bozkırın yarattığı atlı göçebe kültürü karaya dayalı mekânlarda vücut bulmuştur (Namlı, 2007: 227). Fethedilen son topraklar Türkleri denizle tanıştırdı da deniz onların alışmak zorunda kaldıkları bir mekân haline dönüşmüştür. Marmara Denizi'nin romanın dikkat çeken mekânlarından birisi olduğu söylenebilir. Zira Osmanlı Devleti'nin Rumeli topraklarına ulaşması için geçmesi gereken yegâne yerin Marmara Denizi olduğu görülür. Süleyman Paşa'nın emriyle harekete geçen Gazi Fazıl, Ece Halil ve Bileyici Baba yaptıkları salla Marmara Denizi'ne açılırlar. Amaçları Rumeli topraklarına varıp orada yaşayan ve o toprakları iyi bilen bir veya birkaç kişiyi Süleyman Paşa'ya getirmektir. Bunun sonucunda da Osmanlı Devleti yapacağı fetih hareketlerine yön verecektir. Ulaşacakları yeri bilmeden yol alan üç arkadaş sadece iz sürerek kendilerini akışa bırakmışlardır (Namlı, 2007: 229). Üç

arkadaş için deniz yolu bildik bir yol değil egzotik yabancı bir yoldur (Bakhtin, 2001: 318).

Marmara Denizi'ne açılan üç arkadaşın içinde bulunduğu sal gecenin karanlığında, deniz üzerinde bulunan kayalıklara çarpar ve bir küreği kırılır. Bileyici Baba da hem başlarına gelen bu olaydan hem de deniz üzerinde bir türlü yol alamadıklarından denizle karayı karşılaştırmaya başlar:

...Deniz toprak gibi güvenilir değil, cıvık; gözleri yüreğini saklayan insandan farksız; şimdi güzel ama az sonra sana ne oyun edeceğini bilemiyorsun. Halbuki toprağa baktın mı ne var ne yok görürsün, altında sağlam durur, kaymaz, düşürmez seni; ben buyum işte, korkma gel der... Gözleri yüreğini saklamayan insandır toprak; saklısız gizlisiz... (Sepetçioğlu, 2010c: 14).

Bileyici Baba yaptığı bu değerlendirmeye ete kemiğe büründürdüğü denizi karayla karşılaştırarak anlamlandırır (Bakhtin, 2001: 28). Başlarına neyin geleceğini bilmeden yol alan üç arkadaş için deniz, hem yeni başlangıçların hareket noktası hem de çeşitli olayların sonuçlanacağı mekândır (Bakhtin, 2001: 317).

Marmara Denizi'nde yol alan üç arkadaş bir ara geri dönmek isterler fakat Süleyman Paşa'nın karşısına eli boş çıkmak istemediklerinden yollarına devam ederler (Sepetçioğlu, 2010c: 16-17).

“Eylem mahali işlevi” (Bakhtin, 2001: 320) gören Marmara Denizi'nde üç arkadaşın çeşitli olaylar yaşamaya devam ettikleri görülür. Bileyici Baba ilk kez bindiği ve denize açıldığı salda, denizden etkilenerek hastalanır. Başı da dönen Bileyici Baba denize düşer. Onu denize atlayan Ece Halil kurtarır. Elbiselerini çıkartmamakta direnen Bileyici Baba salın bir köşesinde oturur. Sala binmeye gelirken yalnız olmadığını ve yanında Dursun Fakih'in de olduğunu Gazi Fazıl'a ve Ece Halil'e söyler. Uzun bir yolculuktan sonra da denizdeki akıntı onları Çimpe Burnu'na sürükler (Sepetçioğlu, 2010c: 203-210). “...Zaman ve hareket ile sınırları belirlenen, içinde insanların değer sistemlerinin ve sosyal yapının şekillendiği bir mekanizma...” (Eliuz, 2007: 103) olan mekânın romanda karadan denize taşındığı görülür.

Romanda ayrıca Akdeniz, Karadeniz, Sapanca Gölü, Büyüksu Nehri, Nilüfer Çayı, Balıkesir'deki Dere ve Kite Ovası da isim olarak geçmektedir.

Uludağ

Keşiş Dağı olarak da bilinen Uludağ, Geyikli Baba'nın yaşadığı yerdir. Bileyici Baba'nın buraya gelişiyle romanda ortaya konur. Bileyici Baba, Geyikli Baba'yla görüşmek için onun kaldığı mağaranın önüne gelir fakat görüşmek için izin almadığından mağara önünde bulunan köpekler Bileyici Baba'nın mağaraya girmesine engel olurlar. O da bir gece ağaç altında uyur. Ertesi gün de Geyikli Baba'yla görüşemez ve bu durum üç gün devam eder. Dördüncü güne gelindiğinde Turgut Alp, yanına aldığı çocuklarla Geyikli Baba'nın yanına gelir. Kendileri için kurulan sofralara otururlar. Karnı aç olan Bileyici Baba ise kabul edilmeyeceğini bildiği için Geyikli Baba ve Turgut Alp'in sofrasına değil de köpeklerin yanına oturur. Onlarla birlikte yal yer.

Turgut Alp'in Uludağ'a geliş amacı kimsesiz çocuklar için Geyikli Baba'dan yardım istemektir. Geyikli Baba, Kumral Dede'nin konağının kimsesiz çocuklara yardım edebileceğini söyler. Bu sözleri onları dinleyen Bileyici Baba da duyar. Turgut Alp'in oradan ayrılmasından sonra Geyikli Baba Bileyici Baba'nın yanına gelir ve onunla sohbet eder. Bileyici Baba Kumral Dede'nin konağını çekip çevirebileceğini Geyikli Baba'ya söyler ve ondan izin alarak Uludağ'dan iner (Sepetçioğlu, 2010c: 187-198). Uludağ'ın, engin ve gözlerden ırak olan konumuyla dervişlerin yaşama alanı olduğu görülür.

Stelyo'nun Bağı

Stelyo'nun bağı Rumeli topraklarında Çimpe Kalesi yakınlarındadır. Buraya Gazi Fazıl, Ece Halil ve Bileyici Baba, sallarının denizde sürüklenmesiyle gelirler. Stelyo'nun bağı üzüm ağaçlarından oluşan bir bağıdır. Bağa gelen üç arkadaş üzüm dolu küfeleri görürler. Burada bir kişinin olduğunu düşünerek onu aramaya başlarlar. Bileyici Baba bir çalılık arkasında Stelyo'yu bulur. Stelyo, bu bağın kendisine ait olduğunu ve Kale Tekfuru kendisinden çok fazla vergi aldığı için kendi üzümünü çalmak zorunda kaldığını söyler. Üzümleri yakında bulunan bir hana götürüp satacağını da sözlerine ekler. Yanlarına gelen Gazi Fazıl ve Ece Halil de Stelyo'yu görürler. Çimpe Kalesi'nin gizli bir kapısının da olduğunu öğrenerek Stelyo'yu Süleyman Paşa'ya götürmek üzere yola çıkarlar (Sepetçioğlu, 2010c: 307-313). Stelyo'nun bağının, Rumeli topraklarına gelen üç arkadaşın Süleyman Paşa'nın verdiği görevi yerine getirdikleri yer olması bakımından dikkat çektiği söylenebilir.

Bursa'daki Cami İnşaatının Bahçesi

Bursa'daki cami inşaatının bahçesi, inşaatta çalışan Karagöz ve Hacivat'ın, çalışan diğer işçileri eğlendirmek için yaptıkları konuşmalarla ortaya konur. Orhan Bey, Cendereli Kara Halil'le birlikte cami inşaatını kontrol etmek için o bahçeye gelir. Karagöz'le Hacivat da Orhan Bey'in kendilerini seyrettiğini bilmeden konuşmaya başlarlar. Yaptıkları konuşmada; Orhan Bey, Dursun Fakih ve Pir Cabbar'ın Ali'sinden bahsederler (Sepetçioğlu, 2010c: 217-218). Karagöz'le Hacivat'ın işçileri işten alıkoyan siyasi konuşmaları Orhan Bey'in hoşuna gitmez. Orhan Bey Cendereli Kara Halil'i de alarak oradan ayrılır (Sepetçioğlu, 2010c: 224). Bahçe Orhan Bey'in, Karagöz'le Hacivat hakkında kanaat sahibi olduğu yer olması bakımından dikkat çekmektedir.

Balıkesir Şehri

Balıkesir Karası Beyliği'nin kurulduğu yerdir. Romanda Pir Cabbar'ın Ali'sinin ve Veli Baba'nın dervişlerinin yaptıkları faaliyetlerle ortaya konur. Hacı İlbeğ'in, Veli Baba Dergâhı'nı kontrol etmek için orayı göz hapsine alması üzerine dervişlerin harekete geçtiği görülür:

...Bey Evinin [evinin] önündeki meydanda belli başlı sokak aralarında Veli Baba Dergâhı'nın [Dergâhının] sırtı yarım postlu, ayağı yalınayak, başı kabak dervişleri “Huu!” çekip dolanmağa [dolanmaya]: “Adalet!.. Huu!.. İnsaf!.. Hu!..” deyip höngürdemeğe; “Dergâhımız gözlenir, ibadetlerimiz basılı, vay ne mene iştir bu! Hak ki Hak!..” iniltileriyle [İniltileriyle] vaveylalarıyla başladılar. ...Balıkesir öyle bir havaya büründü ki bu dervişlerden yana çıkmayan suçlu gibi sandı kendini; beye [Beye] karşı gelmiş, Karası eline hayın [hain] olmuş gibi göründü... (Sepetçioğlu, 2010c: 68).

Pir Cabbar'ın Ali'si de halkın yapılan faaliyetlerden şikâyetçi olmaması için dervişleri sokaklardan çeker (Sepetçioğlu, 2010c: 75). Balıkesir, Pir Cabbar'ın Ali'sinin ve adamlarının kontrolünde olan bir mekândır. Bu yönüyle de dikkat çekmektedir.

Romanda ayrıca Temaşalık, Çimpe ve Nara Burnu, Meregâ'daki mescidin bahçesi, Osman Bey'in konağının bahçesi, Karacahisar ve Çimpe Kalesi, Mısır ülkesi, Konya, Kirmasti, Yenice, Söğüt, Yenişehir, İznik, İzmit, Akyazı, Eskişehir, Kocaeli, Karaman, Bergama, Mihaliç, Meraga ve Yesi şehri, Kurudu ve Hamzabey köyü, Demirciler Çarşısı, Sultanönü ve Çakır Pınar adlı mekâna da yer verilmiştir.

2.10.2.1.2. Kapalı Mekânlar

Kumral Dede'nin Konağı

Osmanlı medeniyetinin inşasının sembolü olan Kumral Dede'nin konağının (Namlı, 2007: 230), *Düinkü Türkiye Dizisi* serisinin son romanında da yer aldığı görülür. “Zaman ve hareket ile sınırları belirlenen, içinde insanların değer sistemlerinin ve sosyal yapının şekillendiği bir mekanizma” (Eliuz, 2007: 103) olan konak, İnegöl sınırlarındaki Hamzabey köyündedir. Kumral Dede'nin konağı Sülemiş'in gözüyle ortaya konur. Sülemiş Kumral Dede'nin ölümünden sonra konağa gelir. Konağın geçmişi ve bugününü değerlendirir:

...Bir zamanlar Rahman Ağam, Kara Mürsel yiğit, Akça Koca, Konur Alp gibi nice yiğitlerin gelip gidip nasip aldığı, adı duyulmuş duyulmamış nice erenlerin halleşip söyleştiği konak, şimdi arada bir yol düşüren bir kervanın gelip konduğu, yoksul bir dervişin konaklamak için uğradığı az büyücek bir hana dönmüştü. Her gün ya bir debbağ, ya bir okçu, ya bir kılıççı, yahut da başka bir esnaf bir yere göçüyordu. ...Yeni yetmeliğimde gözümü alan taş duvar aklı, o zamanlar hele ay ışığı vurdu mu yeni tımar edilmiş süt beyaz bir at derisinde ışıldar da ışıldardı. Şimdi, isli bir aklık habire dumanlanıyordu. Hamamın göz göz kubbesi toprağa doğru abanıyor, caminin minaresi akşamın bir an önce kararmasını bekliyor gibiydi. Belki de bana öyle geliyordu... (Sepetçioğlu, 2010c: 146).

Anlatı sisteminde vakanın somutlaşmasında önemli rol oynayan mekân unsurunun yansıtmacı işlevi, Sülemiş'in konakla ilgili söylediklerinde kendisini göstermektedir (Tekin, 2008: 150). Kumral Dede'nin yaşadığı günlerde konak, adeta insan gibi aydınlık ve parlaktır. Kumral Dede'nin ölümüyle de tenhalaşmış ve kendi yalnızlığına çekilmiştir.

Sülemiş konaktayken yanına Kendi Gelen gelir. Sülemiş önce onu tanıyamaz ve onunla sohbet eder. Kendi Gelen, Dursun Fakih ve Kumral Dede'yle ilgili çıkarılan dedikodudan bahseder:

...Kumral Dedemiz öldüğünde cenazesinde, hatırlarsın belki bir kuşak vasiyeti vardı. ...“Biliyorum” dedim; “Rahman Ağamdan çok dinlemişimdir o kuşağın gelişini.” ...“İşte o kuşak” dedi. Lafi değiştirdi; kaçamak bir yoklama yaptı eminim... ...“Kumral Dede'miz, Tanrım [Tanrı'm] kuru iftiralardan sana sığınırım, sözüm buradan irak, güya konağa adanan öteyi beriyi altına çevirmiş, kuşağına sarıp toprağa, beraberinde mezara götürmek istemiş. Vasiyeti bunun içinmiş. Dursun Fakih de bu işe önyak olmuş ki her iş bittikten sonra mezarı gizlice açıp altınları gizlice çıkaracak, zenginliğine zenginlik ekleyecekmiş.. [...] (Sepetçioğlu, 2010c: 149-151).

Bir süre daha sohbet ettikten sonra akşam ezanını okumayı geciktiren cami imamına bakmak için konaktan ayrılırlar (Sepetçioğlu, 2010c: 156).

Kumral Dede'nin konağında yaşanan bir diğer olay da Kendi Gelen'in ağzından anlatılır. Kumral Dede ölmeden önce Mürsel konağa gelir. Yaptıklarını Kumral Dede'yle paylaşır. Rahman'ın intikamını almak için birçok yeri fethettiğini söyler. Bunun üzerine Kumral Dede sakinleşmesini ve intikam duygularıyla hareket etmemesini ona tavsiye eder (Sepetçioğlu, 2010c: 170-171).

Osmanlı Beyliği'nin temel taşlarından biri olan ve kuruluş aşamasındaki Osmanlıyı temsil eden konak (Namlı, 2007: 258), Anadolu'nun Türkleşmesinde ve İslamlaşmasında büyük rol oynamış ve Osmanlı Devleti'nin kurulup kurumsal bir niteliğe kavuşmasıyla da önemini yitirmiştir.

Hacı İlbeğ'in İkinci Evi

Hacı İlbeğ'in ikinci evi Balıkesir'dedir. Hacı İlbeğ bu eve Gazi Fazıl, Ece Halil ve Evrenuz Bey'i çağırarak Karası Beyliği'nin durumu ve Pir Cabbar'ın Ali'sinin faaliyetleri hakkında bir toplantı yapar. Hacı İlbeğ öncelikle Karası Beyliği'nden bahseder:

...“Devletse devlet burda [burada] yok, milletse burada millet kalmamış; göz bağcıların buyur edildiği; gözü sürmeli dervişlere kurtarıcı deyi kucak açıldığı yerde yaşamak haramdır” dedim. Öfkem sesimden belli oluyordu; böyle anlarda bir gözüm yukarı aşağı oynar, yine oynuyordu. “Burada kalsak da, buradan gitsek de farketmez [fark etmez]” (Sepetçioğlu, 2010c: 62).

Hacı İlbeğ'in söylediklerine Ece Halil karşılık verir:

...“Eyi ama bizim niyetimiz Karası'yı kurtarmak değil ki Hacı İlbeğ.. [.] Sırası gelince nasıl olsa kurtarılır. Bizim niyetimiz Karası Beyliği'ni Osman Bey'e karşı düşman etmemektir; Osman Bey öldüğüne göre şimdi de Orhan Bey'e karşı düşman davranmasını önlemek olacak. Nedenini biliyorsun; Osmanlı kefareye karşı savaş açtı, kefare topraklarını Bizans'a doğru temizlemedi. Osmanlı bu durumda arkadan vuruldu mu yok olur; Osmanlı'yı [Osmanlıyı] da arkadan ancak Karası Beyi vurur bu karışıklıkta. Aşağıdan Germiyanoglu nasıl gemleniyorsa buradan da Aclan Bey öyle gemlenmelidir, bunu da ancak sen yapabilirsin..” (Sepetçioğlu, 2010c: 63).

Baş başa veren dört arkadaş yapılacak planı da konuşurlar:

... Onun için ahileri bırakalım bir yana. Sel ağzındaki debbağhanelerden, Demirciler Çarşısından [Çarşısından], Okçular Arastasında [Arastısından] Kumral Dede ocağından gelme ustalığa soyunmuş dervişler vardı. Önce söylediklerim yerleşik, sonrakiler gezgincidir.. [.] Biz nasıl beyi [Beyi] kollayacaksak bunlar da

halkı kollayacaklardı.. [.] El altından haber salmakta yarar görürüm (Sepetçioğlu, 2010c: 64).

Bir sonraki aşamayı ise Evrenuz Bey'in evden ayrılmasından sonra Hacı İlbeğ şu şekilde açıklar:

...“Küçük oğlanın Orhan Bey'e gönderilmesi şart!” dedim; “Bu bizim ayrıca güçlü olmamız demektir yeter ki Dursun Fakih Orhan Bey'i razı edebilsin. Bir oğlu Orhan Bey'in yanında olursa Aclan Bey ne de olsa çekinir, ölçüsüz gidemez” (Sepetçioğlu, 2010c: 66).

Dursun Bey'in, Aclan Bey'den istenmesi konusunda da Dursun Fakih'ten yardım istemeyi düşünen Hacı İlbeğ toplantıyı bitirir ve arkadaşlarını alarak evden ayrılır (Sepetçioğlu, 2010c: 67). Hacı İlbeğ'in evi yapılan planlamalarla dikkat çekmektedir.

Aclan Bey'in Evi

Aclan Bey'in evi Balıkesir'dedir. “Bey Evi” de denilen bu ev, romanın dikkat çeken mekânlarından biridir. Karası Beyliği'nin yönetildiği bu evde gerek Karası Beyliği'ne gerek Veli Baba Dergâhı'na gerekse Osmanlı Devleti'ne dair birçok karar alınır. Ev romanda ilk olarak Hacı İlbeğ'in buraya gelişiyle ortaya konur. Aclan Bey, oğlu Demirhan Bey'i sele kapılmaktan kurtaran Veli Baba'ya karşı minnet duyar. Bu konuyla ilgili olarak da Hacı İlbeğ'le konuşur.

...“Ne dersin bu işe se?.. Beyliğimizi eline bıraktığımız vezir, oğlumuzu sele kaptırır da dönüp yüzüne bakmadığımız bir yoksul derviş el uzatıp selden alır.. [.] Bu ne iştir? Neden böylelerini korumayız biz? Şanımıza yakışır mı?.. Tezinden dirlik verilsin Veli Baba'ya.. [.] Bir köy mü, beş köy mü ne dilerse!.. Dilediği yerde de tekkesini kursun, harcına yardım edilsin...” (Sepetçioğlu, 2010c: 60).

Hacı İlbeğ, Aclan Bey'e karşı çıkmak ister fakat daha uygun bir fırsat beklemeye koyulur. Öncelikle Veli Baba Dergâhı'nı göz hapsine aldırır (Sepetçioğlu, 2010c: 60).

Aclan Bey'in evinde yaşanan olaylardan biri de zehirlenen Dursun Bey'in, Pir Cabbar'ın Ali'si tarafından iyileştirilmesidir. Hacı İlbeğ bu durumu ve daha sonra yaşanan olayları şu şekilde anlatır:

...Aclan Bey'in aklına o anda Ali'den başka bir ad gelmemiş, hemen Ali'yi çağırılmıştı. Ali de çocuğu kusturup kurtarmıştı. Ondadan sonra tüstüler, acayip ayınlar, sağa sola kötü ruhları kovmak için köpek kanı sürmeler işin gözbağcılık kısmıydı; ... Aclan Bey'in ağzını açık bıraktırdı. ...“Sana ne oldu Hacı İlbeğ?. Gazi Fazıl'a ne oldu?. Ece Halil, Evrenuz?. Ne yapmak niyetindesiniz bre?. Hâlâ neden Veli Baba dergâhı [Dergâhı] onarılmaz, neden yeniden yapılmaz? Oğul, böyle veliler bir toprağa binde bir nasip olur; ...Görmez misin ki Osman oğlu

[Osmanoğlu] cümle dervişi, şeyhi toplamıştır; boşuna mı sanırsın? Veli Baba bundan böyle incitilmeyecek bilesin, istenmeden verilecek.. [.] Sabrım taşmasın!” (Sepetçioğlu, 2010c: 61).

Aclan Bey'in evinde yaşanan en dikkat çeken olayın, Veli Baba'nın dervişlerinin Balıkesir sokaklarına yayılmasından sonra, Aclan Bey'in Hacı İlbeğ'i çağırarak ona hesap sormasının ve alınacak tedbirlere dair konuşmaların yapılmasının olduğu söylenebilir. Hacı İlbeğ, Aclan Bey'in evinde yapılan konuşmayı şu şekilde anlatır:

...Sakalının boyanmış karanlığı bütün yüzüne vurmuştu; iki eliyle iki yakama birden yapıştı: Sen!.. Sen!.. Sen ne yaptın sen!..” diyor da başka bir şey demiyordu. “Durdur nasıl durduracaksan, durdur hadi!..” diyebildi en sonunda. Yakamdan çeke çeke meydana bakan camın önüne getirdi beni. Meydanda kaynayan dervişlerle onlara katılmış ne idüğü belirsiz kalabalığı gösterdi: “Bunları deliklerinden çıkarmanın yeri miydi, sırası mıydı Hacı İlbeğ? Yeri miydi, sırası mıydı ha? (Sepetçioğlu, 2010c: 68-69).

Aclan Bey'in, Veli Baba'nın dervişlerinden korkması da onun Hacı İlbeğ'e söylediği ve Hacı İlbeğ'in ağzından anlatılan şu sözlerle ortaya konur:

...O donmuşlukta, donmuş bir sesle: “İyi yapmadın” dedi; “Vezirlik değil bu seninkisi” dedi. ...sona doğru bağırıyordu. Ama, ilk gördüğüm zamanki şuuru karışmış Aclan Bey değildi artık. Yavaş yavaş, donmuşluğunda çözülüyordu: “Deli desem deli değilsin, akıllı da değil. Aşağımızdaki Germiyanoglu'nu düşünmedin ya Orhan Bey'i de mi düşünmedin? ...Germiyanoglu “Vay” diyecek; “Sen böyle yapamazsın, yaparsan ben gelir dervişleri korurum deyip düzüleri bahane edecek; o etmezse Orhan edecek, Orhan etmezse Karamanoğlu niyetlenecek; halk bıyacak, bilinecek, taşacak. Kim kazanacak bundan vezir, kim? De hele bana. Hadi, ne susarsın?” (Sepetçioğlu, 2010c: 70).

Aclan Bey Balıkesir sokaklarındaki huzursuzluğu gidermek için Hacı İlbeğ'i ordusundan çıkartır (Sepetçioğlu, 2010c: 70). Aclan Bey'in evi Karası Beyliği'nin yönetildiği yerdir. Ev bu yönüyle dikkat çekmektedir.

Dursun Fakih'in Evi

Dursun Fakih'in evi Yenişehir'dedir. Dursun Fakih burada evlatlığı olan Güllücük'le birlikte kalır. Ev Zöhre'nin, Pir Cabbar'ın Ali'si tarafından buraya getirilmesiyle romanda ortaya konur (Sepetçioğlu, 2010c: 120-121). Evin tasvirinin şu şekilde yapıldığı görülür: “Ev iki göz oda, bir aş pişirme yeri, bir çamaşırlık gusülhane, bir de ayak yolunun [ayakyolunun], genişçe bir hayatın çevresine sıralanmıştıydı; ayak yolu [ayakyolu] hayatın dibinde, odalardan uzakçaydı...” (Sepetçioğlu, 2010c: 252). Eve getirilen Zöhre Güllücük'e ısınır. Onun, Dursun Fakih'le olan baba kız ilişkisi çok hoşuna gider. Bu yüzden Pir Cabbar'ın Ali'sinin niyetini ve çıkarılan dedikoduları

Güllücük'e anlatır ve bir tedbir alınmasını ister (Sepetçioğlu, 2010c: 253). Güllücük'ün, Zöhre'nin anlattıklarına şu şekilde cevap verdiği görülür:

...Kadı Bey babamda hor görme yoktur; ...Biri gelse de şu gördüğün evde ne var yok soyup götürse üzülür belki, sadece üzülür; neden insanlar bunu yaparlar diye, ama hırsızdan şekvacı olmaz. Gelgelelim komşunun evi soyulsa, yahut bir başkasının canına, malına dokunsalar onun şekvacısı olur, suçlunun ardına düşer, cezasını vermeden gönlü rahat etmez. ...Şimdi sen gidip Pir Cabbarın Alisini [Pir Cabbar'ın Ali'sini] anlatmak istiyorsun. İlk sorusu senden ne olacak biliyor musun? Beye, beyliğe karşı mı ayaklanır bu Pir Cabbarın Alisi [Pir Cabbar'ın Ali'si]? Şekvacı olan var mı? Şekvasını tanık göstererek doğrulayan var mı?.. olacak” (Sepetçioğlu, 2010c: 254).

Zöhre söylediklerini Dursun Fakih'le de paylaşmak ister ve bir araya geldikleri bir akşam yemeğinde her şeyi Dursun Fakih'e söyler. Dursun Fakih de şu şekilde cevap verir:

...“Neleri dert edinmişsin kendine Zöhre Kız?”... ..“İnsanoğlu bu”... ..“Neyi nerede, neden söyleyeceğini bilemezsin ki kızım. Kimi insanın gıdası, başkalarının yaşaması, mutlu olması, yükselmesidir. Kimi insanın gıdası da yaşayan, mutlu olan, yükselen kimsenin ölümündedir, sürünmesinde, yok olmasındadır. Bu böyledir diye oturup dertlenmek mi gerektir?.. Öfkelenmem neyi değiştirir?. Hoş göreceksin; Yaradan'ın cilveleridir bunlar” (Sepetçioğlu, 2010c: 263).

Zöhre Dursun Fakih'in güçsüz ve korkak olduğunu düşünür. Dursun Fakih de konuşmasına devam eder:

“Suçu ortadan kaldırmadan suçluyu yok etmek çare midir kızım?” diye sordu; “Suç olduğu müddetçe suçlu da olacaktır. Ha Ali ha Veli; adı değişir sadece suçlunun sadece. Biri yer biri bakarsa, hakkıya hakkını vermez de şirretten korkarsan suç, durmadan suçlu doğurur; sen doğurursun suçluyu, ben doğururum, Güllücük doğurur, insanların yüreğine sevgi tohumu ekip yeşertebiliyor musun? Gerisi laftır kızım.. [.] ama [Ama] insanların yüreğine sevgi tohumunu ekmek de o kadar zor ki. Erken doğan çocuk, kendinden sonra doğanı kıskanır; neden? Yaradan'ın cilvesi işte” (Sepetçioğlu, 2010c: 263).

Zöhre Dursun Fakih'in söylediği sözlere bakarak ona acımaya başlar (Sepetçioğlu, 2010c: 264).

Dursun Fakih'in evinde yaşanan bir diğer olay da Bileyici Baba'nın buraya gelip Dursun Fakih'in İznik Kadısı olabileceğini ona söylemesidir. Haberi öğrenmeye çalışan Güllücük'ün, Bileyici Baba'ya abdest suyu dökerken onun ağzından bu haberi öğrendiği görülür:

Güllücük, Bileyici Baba'nın abdest suyunu dökerken ağırdan almış.. [.] Bileyici Baba sinirlenmiş: “Dök hay kız, su Allah'ın suyu, esirgeme sana mı düşer!” diye çıkmış; ardından da: “Hele Kadı Bey baban İznik Kadısı olsun o zaman derim

ben sana diyeceğimi” diye ekleyince Güllücük fırsatı kaçırmamış: “O da nereden çıktı Bileyici Baba; kimin aklına gelir böyle hayırlı iş?” demiş, deşmek için. Bileyici Baba: “Orhan Bey'in hay kız, başka kimin aklına gelecek? Sokak sussun, beylik konuşsun istiyorsa tabiy [tabii]” (Sepetçioğlu, 2010c: 266).

Dursun Fakih'in evinde yaşanan son olay ise Sülemiş'in buraya gelerek birtakım bilgileri Dursun Fakih'le paylaşması ve Güllücük'ün Sülemiş'e olan duygularını ortaya koymasıdır. Sülemiş, Zöhre'yi görmek ve daha güvende olması için onu götürmek üzere Dursun Fakih'in evine gelir. Güllücük, Sülemiş'i görünce on âşık olur. Bu duygusunu da Zöhre'yle paylaşır. Zöhre de Güllücük'e yardım etmeye karar verir. Akşam yemeğinde bir araya gelen Sülemiş'le Dursun Fakih sohbet ederler. Sülemiş, İznik'te bir imarethanenin açılacağını ve Süleyman Paşa'nın Rumeli'ye geçeceğini Dursun Fakih'e söyleyince Dursun Fakih heyecanlanır ve ona, imarethanenin açılışı sırasında Bileyici Baba'yla görüşmek istediğini söyler. Sülemiş, yemekten sonra evden ayrılırken Zöhre onun yanına gelir ve Güllücük'ün ona âşık olduğunu, o da isterse Âşık Ana'yla konuşmasını ve Güllücük'ü isteyebileceğini söyler. Habere çok sevinen Sülemiş evden ayrılır (Sepetçioğlu, 2010c: 275-287). Dursun Fakih'in evi mütevazı oluşu ve çıkartılan dedikoduların hep dışarıda tutulması bakımından dikkat çekmektedir.

Aryetta'nın Evi

Aryetta'nın evi Kumral Dede'nin konağının yanındadır. Aryetta bu evde oğlu Karaca'yla kalmaktadır. Ev, hastalanan imamın, Sülemiş tarafından buraya getirilmesiyle romanda ortaya konur. Aryetta Sülemiş'in, evine gelmesinden rahatsız olur. Zira oğlu Karaca'nın, elinden alınacağını düşünür. Sülemiş'le konuşurken ona tepki gösterir ve daha fazla dayanamayarak içindeki her şeyi söyler:

...Karaca'ya dokunmayın!” “Karaca'ya dokunmak isteyen kim?” diye gerçekten şaşım; “Ben demek istedim ki.. [...] yani ben.. [...] bacım [Bacım] bu Karacamızın [Karaca'mızın].. [...]” “Neden sizin Karacanız [Karaca'nız] oluyor?” “Yani bu Karaca böylesine demek istedim. Orhan Beyimizin [Bey'imizin] yanında olmaktır yeri; Orhan Beyimizin [Bey'imizin]...” Aryetta çıldırmak benzeri bir yüz karışıklığında: “Gidin evimden!” dedi birden; “Alın ölünüzü de götürün.. [...] Abla!” “Abla!” diye bağıışı kendi eski ana dilinde oldu. Ana dilinde “Abla!” derken yüzü de gözleri de öyle bir değişti ki tanımak zordu. ...“Sizin Tanrınız ölüm!” dedi Aryetta; “İçkiniz ölüm, sarhoşluğunuz ölüm, her şeyiniz ölüm...” (Sepetçioğlu, 2010c: 161-163).

Sülemiş duyduğu sözler üzerine evden ayrılır (Sepetçioğlu, 2010c: 165).

Aryetta'nın evinde yaşanan bir diğerk olayın da yine Karaca'yla bağlantılı olduğu görülür. Kendi Gelen, Karaca'yla ilgili olan olayı anlatır. Mürsel, Karaca'yı görünce onu Orhan Bey'in yanına götürmek ister. Bu isteğini Kumral Dede'ye de söyler. Aryetta ise bu duruma sert bir şekilde tepki gösterir.

...“Beylik sadece siz de mi var?” diye bağırdı; “Benim babam da tekfurdu, beydi; bilirim oğlumı büyötmeyi. Beyliği ben de bilirim. Benim oğlum ölümüne koşmayacak!” Allahtan [Allah'tan] Kumral Dede vardı yanımızda, kolayca araya girdi: “Karaca burda [burada] büyüyecek Kara Mürsel oğlum” dedi; “Rahman, oğlunun kitap ehli olmasını dilerdi, Karaca da kitap ehli gibi okuyacak” (Sepetçioğlu, 2010c: 172).

Kendi Gelen de Aryetta'yı Karaca konusunda yumuşatmak ister ve onunla konuşmaya başlar:

...“Yazık ediyorsun Karaca'ya” dedim; “Bir gün gelir lanetler seni bu çocuk, erler arasında yerini bulamazsa kimin yüzüne bakabilir? Sen oğlunun yüzüne nasıl bakabilirsin?” dedim. “Oğul benim oğlum, kime ne?” dedi. “Rahman yaşasaydı da mı böyle derdin?” dedim. “Rahman yaşamak istemedi” dedi; “Yaşamak isteseydi bizi böyle komazdı.” “Rahlman'ı da, istedin ki böyle, bu Karaca gibi bağlayasın, dizinin dibinden ayırmayasın, tutsağın kılasın. “Sen.. [...] sen.. [...]” dedi. Gözleri gerilere kaçarak; “Sen seviyordun Rahman'ı.. [...]” Sanki Karaca'yı elinden alacaktım; öylesine eğildi bedeni, Karaca'yla benim arama eğildi. Hüzünlendim. ...“Rahman'ı mı? diye tekrarladım; “Hep olmayacak düşlere mi yatarsın sen Aryetta?... (Sepetçioğlu, 2010c: 176-177).

Kendi Gelen sözlerini tamamladıktan sonra Aryetta'nın evinden ayrılır (Sepetçioğlu, 2010c: 178). Aryetta için kaldığı ev, kendi hayatının evreni gibidir. Aryetta burada, dışarıdan gelebilecek her türlü tehlikeye karşı oğlu Karaca ve kendisine bir yaşam kurmuştur. Ev bu yönüyle işlevseldir.

Birinci Kadılık Evi

Kadılık evi Yenişehir'dedir. Bu evde Yenişehir Kadısı olan Dursun Fakih görev yapar. Kadılık evi ilk olarak Bileyici Baba'nın buraya gelişiyle ortaya konur. Bileyici Baba, çıkarılan dedikoduları Dursun Fakih'le paylaşmak ve tedbir almak için kadılık evine gider. Dursun Fakih'le uzun uzun konuşur:

...“Anlattıkların doğru senin.. [...]” dedi; “Akıl mantık yoluyla doğru.. [...] gelgelelim görmedin sen bu anlattıklarının hiç birini, kulağınla duymadın” dedi. “Gördün mü gözlerinle, duydun mu öz kulağınla?” diye sordu; “Bu yalanları Ali'nin yaydığını gördün, Ali'nin ağzından işittin mi?” “Hayır” dedim; “Ne gördüm ne işittim. Ama bunun böyle olduğunu sanıyorum, biliyorum, inanıyorum” dedim. ...Kesti sözümü: “Devlet devletse insan da insandır” dedi; “Suçu görünmeli, belli olmalı.. [...] ...“Ama sen!” diye bağırdım artık, tutamadım kendimi; “Söyledim az

önce Dursun Fakih, okun varacağı yer sensin; canını sokakta mı buldun sen?” “Ben Devlet değilim” dedi; “Dursun Fakih'in canı devlet değil; ölürsem hesabımı suçludan Devlet sorar, ama ben ölmeyim diye Devlete suçlu yaratamam. Tanrı hepimizin taksiratını affetsin.. [...]”(Sepetçioğlu, 2010c: 183-184).

Dursun Fakih'in hakkında çıkarılan dedikodulara karşı tedbir almayacağını görünce Bileyici Baba, kadılık evinden ayrılır (Sepetçioğlu, 2010c: 184).

Kadılık evinde yaşanan bir diğer olay da Orhan Bey'in; eşleri ölen kadınları erkeklerin, ikinci veya üçüncü eş olarak alabilecekleri şeklinde çıkardığı kanun üzerine, bu kanundan rahatsız olan bir gayrimüslim kadının buraya gelmesiyle ortaya konur. Gayrimüslim kadın bu uygulamadan rahatsız olur ve onu isteyenle değil kendi istediğiyle evlenmek istediğini söyler (Sepetçioğlu, 2010c: 268-269).

Dursun Fakih bu istek karşısında şu kararı verir:

...“Bu senin şekvan mıdır yoksa senin gibi olan bütün yerli dul kadınların adına mıdır?” “Ben beni bilirim” demiş yerli dul kadın. “Öyleyse iş kolaylaştı” demiş Dursun Fakih de sakalını bırakıp: “Bey buyruğu herkes içindir, umum düşünülerek buyurulmuştur; isteyene değil, karşılıklı isteyene izin vermiştir. Rızasız evlenmek zorlama olur; Bey de olsa kimse kimseyi zorlayamaz gönlü ferah olsun. Yaradan'ın verdiği hakkı Bey alamaz, var git rahat otur evinde.” “Kadı sözü mü üstündür sizde Bey sözü mü?” “Yerini şaşırılmamak gerektir; birbirine karıştırılmamalıdır” (Sepetçioğlu, 2010c: 269).

Gayrimüslim kadın Dursun Fakih'ten yazılı bir kağıt da alarak kadılık evinden ayrılır (Sepetçioğlu, 2010c: 269). Kadılık evinin, Dursun Fakih'in Osmanlı'nın devletleşmesi için her türlü düzenlemeyi yaptığı bir mekân olduğu görülür.

İkinci Kadılık Evi

Kadılık evi Bursa'dadır. Burada Cendereli Kara Halil görev yapar. Bu kadılık evi Âşık Ana'nın gelip Cendereli Kara Halil'le konuşmasıyla ortaya konur. Âşık Ana, Güllücük'ün Sülemiş'le evlendiğini, Süleyman Paşa'nın kendilerine İznik'te bir ev verdiğini, Dursun Fakih'in kadılığı bıraktığını ve evini satarak parasını Zöhre'yle Güllücük'e bağışladığını Cendereli Kara Halil'e söyler (Sepetçioğlu, 2010c: 291-294).

Kadılık evi, Cendereli Kara Halil'in çocukluk günlerini düşündüğü yer olarak da ortaya konur. Cendereli Kara Halil, kadılık evinden dışarıyı seyrederken havlayan köpekleri ve kar yağışını görür. Köpek havlamaları içini ürpertir. Zira küçükken üç köpek tarafından sıkıştırılmış ve çok korkmuştur. Bu düşünceler içinde vicdan muhasebesi de yaparak

Dursun Fakih'e iftira atıldığına kanaat getirir. Kadılık evine çağırıldığı Bursa subaşısına, Hacı İlbeğ'e ulaştırılmak üzere bir bilgi verir. Verdiği bilgide Pir Cabbar'ın Ali'sinin tutuklanmasını istemektedir (Sepetçioğlu, 2010c: 297-299). Kadılık evinin, roman boyunca birçok kirli işin altında parmağı olan Pir Cabbar'ın Ali'sinin tutuklanmasına karar verilen mekân olduğu görülür.

Orhan Bey'in Evi

Orhan Bey'in evi İznik'tedir. Bu ev Orhan Bey'in, Cendereli Kara Halil'le konuşmak için onu çağırmasıyla ortaya konur. Cendereli Kara Halil, Pir Cabbar'ın Ali'sinin öldürüldüğünü anlatır.

“Karası Beyliği Orhan Beyim [Bey'im]; yani Balıkesir, Aclan Bey oğlu Dursun Bey'in buyruğuna girince Veli Baba Dergâhı denilen yılan yuvası da sarıldı. Dervişlerden kaçan kaçtı, tutulan tutuldu. Gelgelelim Pir Cabbar'ın Alisi [Pir Cabbar'ın Ali'si], Veli Baba denilen yardıyla bir taş hücreye kapanmış Orhan Bey'im; bir iki beklenilmiş, aç susuz bırakılmak istenmiş.. [...] derken bir patlama olmuş toz duman içinde, taş hücre taş taş üstüne çökmüş.. [...] Pir Cabbarın Alisi de [Pir Cabbar'ın Ali'si] de Veli Baba da çöküntünün altında.. [...] kara [Kara] barut...” (Sepetçioğlu, 2010c: 229-330).

Orhan Bey, Pir Cabbar'ın Ali'sinin ölü olarak yakalanmasına üzülür. Zira bu durumun Dursun Fakih'i aklayamadığı gibi Pir Cabbar'ın Ali'sine de itibar kazandıracağını düşünür. Cendereli Kara Halil'se Dursun Fakih hakkında tam olarak bir kararın verilebilmesi için Orhan Bey'in de dinlenmesini isteyerek Orhan Bey'e bir şey söylemek isteyip istemediğini sorar (Sepetçioğlu, 2010c: 332). Orhan Bey de Dursun Fakih'le ilgili şunları söyler:

...“Dursun Fakih, Osman Bey'in Karacahisar Kadısıydı. Karacahisar'ı alan da, Dursun Fakih'i oraya kadı yapan da Osman Bey'di, benim atamdı. Çocuktum daha. Osman Bey'in üstüne bütün Anadolu'da, bütün Bizans'ta bir bey daha olamaz biliyordum. Osman Bey gibi bir bey buyurdu mu akan sular dururdu, durmalıydı. Buyruğuna akan suların bile durmadığı bir beye nasıl bey denilirdi yoksa? ...Bir tek bu Dursun Fakih dinlemedi. Şu Karacahisar Pazarı'nın baçı [bacı] ile köprü baçı [bacı] meselesinde, üstelik bütün öfkesini başına toplamışken, Osman Bey dediğini yaptıramadı. ...Düşününce buldum; ağırıma [ağırımı] giden, atam Osman Bey'in, buyruğundaki kadıya yenilişiydi. O zaman bey birine, sen kadısın der, o da ondan sonra beyin buyruğundan çıkamaz sanıyordum. “Ben sana gösteririm Dursun Fakih, hele bir bey olayım da gör sen!” dedim dişlerimi sıkı sıkı...” (Sepetçioğlu, 2010c: 332-33).

Orhan Bey'in evinde konuşulan bir başka konu da Dursun Fakih'in kadı olarak nereye atanacağıdır. Cendereli Kara Halil onun Bursa Kadısı olmasını isterken Orhan Bey ise

Rumeli Kadısı olması gerektiğini söyler. Orhan Bey evine, Dursun Fakih'in ve kardeşi Alaaddin Bey'in çağrılmasını isteyerek Cendereli Kara Halil'i gönderir (Sepetçioğlu, 2010c: 335-336). Orhan Bey'in evinde Dursun Fakih'in geleceğine karar verilir. Rumeli Kadılığına getirilmesiyle bir anlamda cezalandırılmış olur.

Orhan Bey'in Konağındaki Oda

Orhan Bey'in konağındaki oda, Alaaddin Bey'in yaptığı konuşmayla ortaya konur. Orhan Bey Osmanlı Devleti'nin başına kardeşinin geçmesini ister. Alaaddin Bey'se bu isteği reddeder.

...“Başından belli bir işi konuşuyoruz. Sultan sensin; at, kılıç, çeri seni bilir; Osman Bey babamız seni bunun için yetiştirdi. Ben Edebalı Tekkesi'nin çiçeğiyim. Sen ise savaşların, barışların, yine savaşların, yine barışların çiçeğisin. Bunlar olmasa bile benim büyüğümsün, büyük varken küçüğe uymak düşer...” “Konuştuk bunu karındaşım. Kendi isteğimle senin buyruğunda çalışmak istiyorum” (Sepetçioğlu, 2010c: 34).

Orhan Bey istemeye istemeye de olsa hükümdarlık görevini üstlenir. Alaaddin Bey'in de yanında olması için ona çeşitli topraklar verdiği görülür:

...Kite Ovası tekmil köyleriyle birlikte senin dirliğin olsun, sultan buyruğudur bu!” “Kite Ovası'nda Kurudu Köyü [köyü] sultanım; buyruğun yerine gelmesi için.. [...] Kurudu Köyü [köyü]? Adı üstünde bre Alaaddin?..” Derin, dertli, keyfi iyice kaçmış bir soluk aldı; bir an tuttu göğsünde. Boşalttı aynı şekilde: “N'olaydı?” dedi; “Ah n'olaydı biraz da şu dünyanın bir ucundan tutmaya heveslenseydin! Neyse, dediğin olsun... Dilediğince yaşa; dilediğince yaşarken de beni unutma, acımı düşün” (Sepetçioğlu, 2010c: 37).

Odada konuşulan konulardan biri de Dursun Fakih hakkında çıkarılan dedikodulardır. Orhan Bey halkının aklında şüphe kalmaması için Dursun Fakih'i aklamaya karar verir (Sepetçioğlu, 2010c: 38). Orhan Bey'in konağındaki odada Osmanlı Devleti'nin yeni hükümdarına karar verildiği görülür. Oda, yaşanan olayların sahnesi olur.

Hacı İlbeğ'in Odası

Karası Beyi'nin veziri olan Hacı İlbeğ'in odası, Aclan Bey'in evindedir. Hacı İlbeğ bu odada iki mektup yazar. Mektuplardan biri Dursun Fakih'e dir. Dursun Fakih'e yazdığı mektubunda Hacı İlbeğ, Aclan Bey'in oğlu Dursun'un Orhan Bey tarafından çağrılmasını; Dursun Fakih'in de bu iş için aracı olmasını ister. Diğer mektup ise Bileyici Baba'yadır. Bileyici Baba'dan da Dursun'un çağrılması konusunda bir problem çıkarsa söz konusu problemleri gidermesini ister. Dursun Fakih'e yazdığı mektubu

Sülemiş'e, Bileyici Baba'ya yazdığı mektubu da emrindeki adamlardan birine vererek mektupları gönderir (Sepetçioğlu, 2010c: 71). Hacı İlbeğ'in odası, Kayı aşiretinin yaşayacağı olumsuzlukların giderilmesi için Hacı İlbeğ tarafından yazılan mektuplarla ortaya konmuştur.

Pir Cabbar'ın Ali'sinin Odası

Veli Baba Dergâhı'nda bulunan ve "hücre" adını taşıyan Pir Cabbar'ın Ali'sinin odası Zöhre'nin buraya gelişiyle romanda ortaya konur. Zöhre, Sülemiş tarafından Konya Dergâhı'ndan alınıp buraya getirilmiştir. Pir Cabbar'ın Ali'si de onu, etraflarında bulunan insanlardan saklamak için odasına almıştır. Zöhre, Pir Cabbar'ın Ali'siyle bir hayat kurup yaşamak ister. Pir Cabbar'ın Ali'si ise Zöhre'nin kendisine ayak bağı olacağını düşünür. Pir Cabbar'ın Ali'si, Zöhre'nin dizine başını koyar ve ona çocukluğundan bahseder. Eline aldığı kamçıyı ata vurmak isterken atın kendisine çifte attığını, babasının annesini sürekli dövdüğünü ve ilk kez gördüğü, kesilen bir koyunun kendisini çok şaşırttığını Zöhre'ye anlatır (Sepetçioğlu, 2010c: 80-88).

Pir Cabbar'ın Ali'sinin odasında Zöhre'nin; Dursun Fakih'e, Veli Baba'ya ve Pir Cabbar'ın Ali'sine dair gerçekleri de öğrendiği görülür. Veli Baba'yla Pir Cabbar'ın Ali'si, Dursun Fakih hakkında çıkarılacak dedikoduları odanın önünde konuşurlar. Zöhre de bütün olup biteni odadan dinler. Pir Cabbar'ın Ali'si odaya gelip uyuduğunda Zöhre, onu öldürmeyi düşünür fakat bir türlü başaramaz. Sabaha karşı da oda kapısı çalınır ve Zöhre Dursun Fakih'in evine götürülmek üzere odadan çıkartılır (Sepetçioğlu, 2010c: 119-120). Oda; Zöhre'nin, Pir Cabbar'ın Ali'sinin gerçek niyetini anladığı ve ona karşı bütün güvenini kaybettiği mekândır.

Ehli Hakçıların Dergâhı

Ehli Hakçıların dergâhı Meraga'dadır. Dergâh romanda ilk kez Pir Cabbar'ın Ali'sini aramaya çıkan Zöhre'nin buraya gelişiyle ortaya konur. Pir Cabbar'ın Ali'sinin babası ölür. Zöhre de Pir Cabbar'ın Ali'sini bulup ona başsağlığı dilemek için dergâha gelir. Dergâhta Pir Cabbar'ın Ali'sini babasının katiliyle kucaklaşırken bulur. Kısa süre içinde de gerçeği anlar ve oradan uzaklaşır fakat Pir Cabbar'ın Ali'sine olan aşkının önüne geçemez ve dergâha döner. Bu kez Pir Cabbar'ın Ali'sini dergâhta bulamaz. Dergâhın

babasından onun Anadolu'ya gittiğini öğrenir. O da Pir Cabbar'ın Ali'sinin peşinden Anadolu'ya gitmek için çareler aramaya başlar (Sepetçioğlu, 2010c: 98-100).

Ehli Hakçıların dergâhı, Zöhre'nin buraya sığınmasıyla da ortaya konur. Zöhre iki yıl bu dergâhta çalışır. Daha sonra dergâhın babası Zöhre'yi Anadolu'ya Pir Cabbar'ın yanına göndermeye karar verir (Sepetçioğlu, 2010c: 101). Zöhre'yi yanına çağırır ve onunla konuşur:

...Ali'ye varınca söyle ona bildiğince yolunu çizsin. Savaşın içinde olan kendisidir, savaşın gidişatına göre yönetimini savaşın içindeki belirler. Burda [burada] öğrendikleri eskimişse yenisini yerine koymakta serbesttir; bizden kopmuş, kendi kendinin yıldızı olmuştur artık. Biz onun yüreğine ışık, kafasına beyin olduk, kılıcına su verdik. Bundan kelli Anadolu'da ışık da o, beyin de o, kılıç da o... Kesmezse keserler, yakmazsa yakarlar, tutuşturmazsa söyündürürler [söndürürler]. Dediklerim aklına yer etti mi? Ettiyse olduğunca ilet, ne demeğe gelir anlar Pir Cabbarın Alisi [Pir Cabbar'ın Ali'si]. Yolunun kahrı azalsın, var sağlıcakla Zöhre.. [...] Hadi!" (Sepetçioğlu, 2010c: 101-102).

Zöhre Anadolu'ya gitmek için oradan ayrılır (Sepetçioğlu, 2010c: 102). Ehli Hakçıların Dergâhı'nın, Pir Cabbar'ın Ali'sinin yetiştiği mekân olduğu görülür.

Veli Baba Dergâhı

Veli Baba Dergâhı Balıkesir'de Karası Beyliği topraklarındadır. Dergâh, Pir Cabbar'ın Ali'sinin düzenlediği toplantıyla romanda ilk kez ortaya konur. Pir Cabbar'ın Ali'sinin, Zöhre'nin ve Veli Baba'nın da olduğu bir toplantı sırasında Osmanlı Devleti'ne ve Dursun Fakih'e dair çeşitli sözlerin söylendiği görülür:

...“Karşımızda bir Devlet var artık. Şimdiyece bu Devlet'in birlik olmaması için çalıştık.. [...] beceremedik [Beceremedik]. Osman Bey bizden güçlü çıktı. Baş dayanağı Şeyh Edebalı idi, Kumral Dede'ydi.. [...] Bu ikisi, Anadolu'nun bu ucunda, bizden önce geldikleri, hem de açık söyleyim [söyleyeyim], bizden akıllı oldukları için baş edemedik. Şimdi hem Osman Bey yok, hem Şeyh Edebalı, hem de Kumral Dede.. [...] geberdiler [Geberdiler]. Şeyh Edebalı'yle Kumral Dede'nin yerine geçecek kimse yok; Osman Bey'in iki oğlu var. Önce bu ikisinin arasını açmak için her çareye baş vurmalyız [başvurmalyız]. ...Bunun için ben Dursun Fakih'i seçtim. Dursun Fakih Osman Bey'in en ünlü kadısıdır; haktan şaşmaz, karşısında Osman Bey de olsa, haklı olan davacı kefereye hakkını vermek için direnir. Bunu bilmeyen yoktur. Bunu bilmeyen olmadığı için de Türkmen Dursun Fakih'in adı geçti mi hakkından emindir. Dursun Fakih'e karşı duyulan bu güveni yok edeceğiz; yerine kuşkuyu, yerine nefreti yerleştireceğiz. (Sepetçioğlu, 2010c: 112-113).

Toplantı sırasında Veli Baba kendilerine ihanet ettiğini düşündüğü kişiyi eline aldığı bir kılıçla öldürür. Bu sahne Zöhre'nin bayılmasına neden olur (Sepetçioğlu, 2010c: 115-117).

Veli Baba Dergâhı'nda, Pir Cabbar'ın Ali'sinin Veli Baba'yla konuştuğu da görülür. Yapılan konuşma Zöhre'ye ve Bileyici Baba'ya yöneliktir.

...Sonra Veli Baba'nın itiraz eden sesinde adımlı duydum: “Zöhre'ye güvenmekle?..” diyordu. Ali: “Ne zararı var?” dedi. “Çok” dedi Veli Baba; “En iyisi öldürmek. Elimizle casus gönderiyoruz.” “Ne suç bulacağız şimdi?” “Beklersek.. [...] buluruz [Buluruz].” “Bekleyemeyiz. Onu buraya getirenler Bileyici Baba tayfasıdır, başkası olamaz; Konya Dergâhı'ndan başkası adam kaldıramaz. Buraya da bana ayakbağı [ayak bağı] olsun diye getirdiler; benim de ona tutkun olduğumu sandılar ireziller. Bir karı âşık ise, hele hele bunca yıl erkeksiz kalıp azmışsa korkulur o kadından. Zöhre o cins.. [...] başımdan [Başımdan] savmalıyım. Savarken de hemi vakit kaybetmemeli, hem işe yarar bir yere savmalıyım. Bu da Dursun Fakih'in yanındır.” “Ya dediğin gibi Dursun Fakih nikâhlanmazsa?” “Nikâhlar.. [...] Dursun Fakih yersiz yurtsuz bir kadını evine alacak merhamettedir.. [...] Dursun Fakih Zöhre gibi bir kadını damının altına aldı mı da, karılık için olmasa da bile günaha girmemek için nikâhlar da alır.. [...] (Sepetçioğlu, 2010c: 117-118).

Zöhre Pir Cabbar'ın Ali'siyle Veli Baba'nın yaptığı konuşmayı odasının kapı aralığından dinler ve bütün gerçeği öğrenir (Sepetçioğlu, 2010c: 115-119). Veli Baba Dergâhı, Kayı aşireti ve İslam dini aleyhinde çalışan Pir Cabbar'ın Ali'sinin ve Veli Baba'nın faaliyetlerini yönettiği yerdir. Dergâh'ın bu yönüyle işlevsel olduğu söylenebilir.

Romanda ayrıca Hacı İlbeğ'in evi, Zöhre'nin evi, Sülemiş'in evi, Veli Baba'nın Odası, Orhan Bey'in konağındaki sofa, Orhan Bey'in konağı, Karacahisar Kilisesi, Kumral Dede'nin Konağındaki Cami, Ayasofya Cami, Balıkesir'deki cami, Meregâ'daki Mektep, Kumral Dede'nin konağındaki mektep, Edebali Tekkesi, Konya Dergâhı, Kumral Dede'nin türbesi, Nilüfer Hatun İmarethanesi, Abdi'nin Hanı, Zöhre'nin evindeki çardak, Birinci kadılık evindeki zindana da yer verilmiştir.

2.10.2.2. Soyut Mekânlar

Romanda cennet ve cehennem metafizik mekân olarak geçmektedir.

2.10.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi

Üçler Yediler Kırklar adlı romandaki mekânlara bakıldığında bu mekânların bütününe yakınımlı serinin ilk iki kitabında olduğu gibi somut mekânların oluşturduğu görülür.

Soyut mekânların ise isim olarak dahi neredeyse hiç geçmediği söylenebilir. Tarihî romanların bütününde olduğu gibi mekânların, olaylara sahne olmaları bakımından ön plana çıkartılmalarına bu romandaki mekânlarda da rastlanır. Mekânların işlevsel oluşu bu yönleriyle değerlendirilebilir.

Romandaki mekânlar belirsizlikleri yönüyle ele alındığında ise serinin ilk iki kitabına göre belirsizliklerin söz konusu romanda daha fazla olduğu söylenebilir. Mekân isimlerine genellikle yer verilmediği sadece o mekânlardaki olayların anlatıldığı görülür. Örneğin roman kişilerinden birkaçının Dursun Fakih'in yanına geldiği ve onunla görüştüğü söylenir. Bu görüşme Dursun Fakih'in evinde mi yoksa kadı olduğu kadılık evinde mi gerçekleşiyor bu durum belli değildir.

Romanın konusuyla bağlantılı olarak bazı mekânların ön plan çıkartıldığı görülür. Öyle ki Veli Baba Dergâhı romanın dikkat çeken mekânlarından biri olur. Osmanlı Devleti topraklarında çıkarılacak dedikodulara burada karar verilir. Romanın önde gelen kişilerinden biri olan Zöhre, Pir Cabbar'ın Ali'sinin gerçek yüzünü burada görür. Romanın dikkat çeken mekânlarından bir diğerrinin ise Dursun Fakih'in evi olduğu söylenebilir. Veli Baba Dergâhı roman boyunca ne kadar dedikodu çıkartsa da Dursun Fakih'in evi bu dedikodularla hiç uğraşmaz ve bunlara hep hoşgörülle yaklaşır. Bu hoşgörünün de Osmanlı Devleti'nin temel prensipleriyle örtüştüğü söylenebilir.

Romandaki mekânlarla ilgili söylenebilecek bir husus da söz konusu romana mekân olarak denizin de eklenmiş olmasıdır. Türklerin mekân anlayışlarının temelini, karanın ve karaya dayalı mekânların oluşturduğu göz önünde bulundurulursa denizin olmamasının yadırganmaması gerektiği söylenebilir fakat söz konusu romanda bu anlayışın dışına çıkılmıştır. Türklerin Rumeli'ye ilk geçişleri deniz yoluyla ve bu geçiş romanda Bileyici Baba, Gazi Fazıl ve Ece Halil tarafından gerçekleştirilir. Romanda Bileyici Baba tarafından kara ve deniz karşılaştırılır ve kara denizden üstün tutulur.

Tarihî romanlarda olayların anlatımına önem verildiği için açık mekânlar ön planda, kapalı mekânlar ise çoğu zaman isimleri dahi söylenmeyerek arka planda tutulur. Söz konusu bu romanda ise fetih hareketlerinin, çokça mekânın zapt edilmesi gibi eylemlerin görülmemesi açık mekânları geri plana itmiştir. Romanda ön plana çıkartılan

kapalı mekânlardır. Veli Baba Dergâhı, Dursun Bey'in evi, kadılık evleri, Orhan Bey'in konağı gibi mekânlar bunlardan birkaçıdır.

Son olarak da romanda yapılan mekân tasvirlerine bakılacak olursa öznel veya nesnel olsun neredeyse hiçbir mekân tasvirinin yapılmadığı görülür. Serinin ilk iki kitabında öznel veya nesnel olsun çokça mekân tasviri yapılmış, anlatılan olaylar bu tasvirlerle daha da anlaşılır kılınmaya çalışılmıştır. Bu romanda ise mekânların diğer iki romana göre daha fazla belirsizlik taşıması ve sadece olayların anlatımı üzerinde durulması, mekân tasvirlerine yer verilmemesinin gerekçesini oluşturduğu söylenebilir.

2.11. *Turgut Alp*

1975'te ilk baskısı yapılan (Argunşah, 1990: 417) *Turgut Alp* adlı roman, Yavuz Bahadıroğlu'nun Kuruluş Devrine dair yazdığı son kitabıdır. Roman, Anadolu'da 1280-1326 yılları arasında (Topdemir, 2005: 169) Osman Bey ve kısmen de Orhan Bey döneminde, Osmanlı akıncısı olan Turgut Alp'le Bizanslı tekfurlar arasında yaşanan olayları konu edinir. Roman, kendisinden önce aynı yazar tarafından yazılan *Sunguroğlu* serisinde olduğu gibi hâkim bakış açısıyla yazılmış ve çoğu kahramanı tarihî kişilerden oluşmuştur. Osman Bey, Orhan Bey, Gündüz Bey, Dünder Bey, Akça Koca bu tarihî kişilere örnek verilebilir. Sade ve akıcı bir dille yazılan roman yedi bölümden oluşur.

2.11.1. Romanın Özeti

Roman; Yarhisar Tekfurunun İnegöl Tekfuruna yazdığı mektubu götürün şövalyelerin, yola çıkmalarıyla başlar. Kalamos, Tomas ve Nikola adlı bu şövalyeler, uzun süre at bindikten sonra dinlenmek için bir hana giderler. Hanın görevlisi ise Bizanslı tekfurların Osman Bey aleyhinde faaliyete geçip geçmediklerini tespit etmeye çalışan Osmanlı akıncısı Turgut Alp'tir. Turgut Alp'in yanında arkadaşı Akbaş da vardır. Osman Bey bu iki akıncıyı, tekfurların kendi aralarında yapacakları gizli ittifakları haber vermeleri için görevlendirmiştir. Turgut Alp, şövalyelerin elinden Yarhisar Tekfurunun yazdığı mektubu alır ve Osman Bey'e götürür. Osman Bey tekfurlara saldırmayı düşünür fakat bahar ayının da gelmesini beklemeye koyulur. Bahar ayına kadar zaman kazanmak için tekfurları birbirlerine düşürmeyi planlar. Bu amaçla Yarhisar Tekfurunun yazdığı mektubu değiştirir. Onun ağzından, İnegöl Tekfuruna yazılan mektupta, kalesinin

hemen teslim edilmesi aksi takdirde Osman Bey'in, aleyhinde kışkırtılacağı söylenir. Osman Bey yazılan mektubun İnegöl Tekfuruna, Turgut Alp tarafından götürülmesini ister. İnegöl Kalesi'ne gelen Turgut Alp ve Saltuk, Yarhisar tekfurunun elçileriymiş gibi İnegöl Tekfuruyla konuşmaya başlarlar. Tekfurlarının İnegöl Kalesi'ni istediğini söylerler. Bu sözler karşısında ne yapacağını bilemeyen İnegöl Tekfuru, Yarhisar Tekfuruna çok kızar ve çareler aramaya başlar.

Osmanlının dostu olan Köse Mihal, kızı için düğün yapar. Düğüne Bizanslı tekfurlarla birlikte Osman Bey de katılır. Düğünde çeşitli oyunlar sahnelenir. Turgut Alp de türlü hilelere başvuran şövalye Aramis'i kendisine rakip olarak seçer. Turgut Alp'in amacı, yaptıklarından dolayı kendisine büyük öfke duyduğu Aramis'i yenerek herkesin gözünde küçültmektir. Aramis ise yenileceğini bildiği için Turgut Alp'in karşısına çıkmak istemez fakat yapacak pek bir şeyinin olmadığını görünce de meydana isteksizce çıkar. İlk kementleri hep Aramis atar. Turgut Alp ise onun yorulmasını istediği için atak yapmaz. En sonunda Turgut Alp attığı kementle Aramis'i yakalar ve atının arkasından sürükleyerek onu herkesin gözünden düşürür. Aramis'in Turgut Alp'e olan düşmanlığı ise daha da artmıştır.

Aramis, içten içe Osmanlı akıncılarına düşmanlık etmektedir. Turgut Alp ve Saltuk da Aramis'i yakalamak için onu takip etmeye başlarlar. Aramis Bilecik Kalesi'ne gelir. Burada Bilecik şövalyeleri başkomutanı olan Aristidi Monteskö'yü görmek istediğini söyler. Aristidi Monteskö, Aramis'in elinde büyümüştür. Askerler Aramis'i, Aristidi Monteskö'nün konağına götürürler. Eski öğrencisiyle her şeyi konuşan Aramis, kendisine her konuda yardım etmesi için onu ikna eder. Aramis'i takip ederek Bilecik Kalesi'ne gelen Turgut Alp ve Saltuk, Kale'ye çok yaklaştıkları an Aristidi Monteskö tarafından tuzağa düşürülürler. İki arkadaş, kalabalık olan Bilecik şövalyeleriyle bir saat mücadele ettikten sonra çeşitli yerlerinden yaralar da alarak yakalanırlar. Aristidi Monteskö tarafından yakalanan Turgut Alp ve Saltuk, Bilecik Zindanı'na atılırlar. Turgut Alp ve Saltuk Bilecik Zindanı'ndan yaptıkları plan sayesinde kurtulurlar.

Bizanslı Tekfurlar daha önce yapamadıkları Osman Bey'i öldürme işini Çakırpınarı Meydanı'nda bir düğün sırasında yapmak isterler. Düğün başlar fakat düğünde hizmet eden bütün hizmetçilerin kılıç kuşandıkları Turgut Alp ve Osman Bey'in dikkatinden kaçmaz. Hizmetçilerden birinin Osman Bey'in yanına gelip ona saldırmaya çalıştığı bir

anda Turgut Alp bu duruma müdahale eder ve Çakırpınarı Meydanı'nda mücadele başlar. Neye uğradıklarını şaşırarak Bilecik Tekfuru ve yanındaki diğer tekfurlar beklemedikleri bu hamle karşısında mücadeleye katılırlar fakat Osman Bey'in gücü karşısında bir varlık gösteremezler. Önce Lefke Tekfuru, ardından İnegöl Tekfuru mücadeleden kaçır. Gizlendikleri yerden çıkan yüz asker de mücadeleyi sonlandırmaya çalışır. Osman Bey Targal'a bir işaret vererek Bilecik Kalesi'ne gitmesini ve arabalara gizlenen kırk askerin Kale'yi almasını ister. Olan biteni saklandığı yerden seyreden Yarhisar Tekfuru ne yapacağını bilemez zira kızlarının içinde olduğu gelin arabası da Orhan Bey tarafından Karacahisar Kalesi'ne götürülmek üzere kaçırılmıştır. Bir süre sonra yanına Aramis gelir. Aramis'in gelmesine bir nebze de olsa sevinen Yarhisar Tekfurunun bu sevinci kısa sürer çünkü Aramis, Tekfurun moralini bozmak için Bilecik Kalesi'nin alındığını, ardından Yarhisar Kalesi'nin de aynı akıbete uğrayacağını söyler. Osmanlının artık kabına sığmayacağını, belki Bizans'ı da kısa zaman içinde alabileceğini sözlerine ekler. Duyduğu sözlere çok sinirlenen Yarhisar Tekfuru çıkardığı hançeri Aramis'e saplar ve onu Çakırpınarı Meydanı'nda öldürür. Osman Bey'in yaptığı plan başarılı olmuş ve Bilecik Kalesi'yle Yarhisar Kalesi alınmıştır. Osman Bey Turgut Alp'i, İnegöl Kalesi'nin fethi için görevlendirir. Yarhisar Tekfurunun kızı Holofira'yı da oğlu Orhan Bey'le evlendirir. Holofira Müslüman olur ve Nilüfer ismini alır. Orhan Bey Bursa Ovası'ndan geçen Odiyses Çayı'na "Nilüfer Çayı" ismini verir. Köse Mihal Kale'sini Osman Bey'e bırakır ve Abdullah Mihal ismini alarak Osman Bey'in yanında yer alır. Son olarak da Dünder Bey yargılanır ve oklanarak öldürülür.

2.11.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı

Turgut Alp adlı romanla ilgili mekânlar aşağıdaki şekilde tasnif edilmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır.

2.11.2.1. Somut Mekânlar

2.11.2.1.1. Açık Mekânlar

Anadolu'daki Geçit

Anadolu'daki geçit Osman Bey'in, Köse Mihal'in kızının düğününe katıldıktan sonra yanındakilerle birlikte geçtiği yolun üzerindeki yerdir. Burada, Aramis tarafından Osman Bey'e çeşitli tuzaklar kurulur. Anadolu'daki bu geçidin şu şekilde anlatıldığı

görülür: “Yolun iki yanında sarp kayalar yükseliyordu. Geçit ancak iki atının yan yana geçebileceği bir genişlikte idi” (Bahadıroğlu, 2010d: 270-271).

Turgut Alp, Abdurrahman ve Saltuk, Osman Bey ve yanındakilerin güvenliğini sağlamak için kafilenin önünden giderler ve Aramis tarafından geçitte kurulan iki tuzağı görürler. Turgut Alp bu tuzakların arkasında Aramis'in olduğunu düşünür. Olanları haber vermesi için Abdurrahman'ı, kafilenin yanına gönderir. Kendisi de Saltuk'u yanına alarak kayanın düştüğü yere çıkar. Turgut Alp yaşananların tesadüf olmadığını ispatlamaya çalışır (Bahadıroğlu, 2010d: 271-273). Geceyi geçitte geçiren Turgut Alp ve Saltuk ertesi gün, gece yaşadıkları olayların daha somut kalıntılarını bulurlar:

“Hey, baksana şuraya!” “Ne var?” “Gel hele.” Turgut arkadaşının yanına seğirtti: “Evet.” “Şu ağaçta ne görüyorsun?” “Vay canına.” İki arkadaşı hem hayrete düşüren, hem sevindiren şey ağacın kesik dalları idi. Keskin bir aletle çalışılmıştı. “Kılıçla kestiler galiba,” dedi Turgut. “Ya da bir balta ile.” “Balta olamaz, çünkü bu dallar baltanın iki, üç darbesiyle kesilebilir. Oysa pörtüklere en azından her birine on darbe indirilmiş.” “Kılı yani!” “Evet kılıç, kılıçla kesilmiş bu dallar. Ne yaptıkları da aşikâr.” “Kayayı yuvalamak için kullanmışlardır.” “Tabii.” ...Saltuk, “On kişi kadar olmalılar,” diye fikrini söyledi. “Bence doğuya gittiler.” Turgut tasdik etti (Bahadıroğlu, 2010d: 275-276).

Ellerindeki bulguları değerlendiren iki arkadaş, tuzağı hazırlayanın Aramis ve adamları olduğuna ve onların Bilecik Kalesi'ne doğru gittiklerine kanaat getirerek arkalarından gitmeye karar verirler (Bahadıroğlu, 2010d: 277). Kimi zaman insanlar tarafından kimi zaman da doğal yollarla açılan geçitler insanların ulaşımını kolaylaştırmaktadır. Anadolu'daki geçit ise Aramis'in, Osman Bey ve yanındakileri öldürmek için kullanmaya çalıştığı bir mekân görünümündedir.

Bilecik Kalesi

Bizans'a bağlı olan bir başka kale de Bilecik Kalesi'dir. Bilecik Kalesi, Osman Bey'i ortadan kaldırıp yerine amcası Dünder Bey'i getirmeye çalışan Bilecik Tekfurunun Kale'sidir. Bilecik Kalesi'ne dair şu bilgilerin verildiği görülür:

Bilecik, dağ eteklerine sırt dayayan bir kale [Kale] idi. Gayet iyi korunuyor, akşam olunca ne içeriden dışarıya, ne de dışardan içeriye kuş uçurulmuyordu. Tekfurun Bizans'la özel teması da vardı. Bunun için diğer kaleler ona karşı bir nevi hürmetle bağlı idiler. Bilecik tekfuru [Tekfuru] da bundan azami istifade ile işlerini görmeye çalışırdı (Bahadıroğlu, 2010d: 103).

Turgut Alp ve Saltuk Osman Bey'in emriyle, Bilecik Kalesi'nde yaşanan olayları gözlemlemek amacıyla Bursalı tüccarlar kılığına girerek buraya gelirler (Bahadıroğlu, 2010d: 106).

Bilecik Kalesi'nde yaşanan dikkat çekici olaylardan biri Turgut Alp'in Aramis'le karşılaşmasıdır. Turgut Alp ve Saltuk, Germiyoğlu'nun adamını yakalayıp konuşturmak için yanına yaklaşırlar. Onu tam götürmek üzereyken de Aramis'le karşılaşılır (Bahadıroğlu, 2010d: 112). Bu durum da şu şekilde anlatılır:

“Nereye götürüyorsunuz bunu?” Turgut: “Çok kaçırmış da hana götürüyoruz.” Alaylı bir kahkaha loş sokakta yankılandı. Peşinden istihza dolu bir ses duyuldu: “Öyle mi?” Turgut beynine bir kılıç yemiş gibi sersemledi birden. Bu sesin sahibini bir yerlerden tanıyor olmalıydı. Ses kendisine hiç de yabancı gelmemişti. Turgut'un yanındaki adamlar da şaşırılmış, donup kalmışlardı. Çünkü az önceki sözler hiçbirisinin ağzından çıkmamış, köşeden gelmişti. Ellerini kılıçlarına atmışlar, dikkatle etrafi gözlüyorlardı. Nihayet sokağın başında pelerinli bir karaltı gözüktü. Ve aynı müstehzi ses tekrar çınladı: Demek öyle ha Turgut Alp!” Aynı anda Turgut'un dudaklarından bir isim fırladı: “Aramis!” (Bahadıroğlu, 2010d: 122-123).

Aramis, Turgut Alp tarafından yakalanmış ve Söğüt'te zindana atılmıştır. Zindandan kurtulan Aramis, intikamını almak için Turgut Alp'in peşine düşmüştür. Bilecik Kalesi'nde bu fırsatı yakalayan Aramis'in, Germiyoğlu'nun adamlarından da yararlanarak Turgut Alp'i yakalamaya çalıştığı görülür:

“Dikkat edin, tehlikelidir. Yakalarsanız mükâfatımız bol olacak.” Mükafât sözünü duyan Germiyoğulları yavaş yavaş ellerini kılıçlarına götürürken, Turgut Alp Aramis'e doğru bağırdı: “Kafesten nasıl kurtulduğunu bilmiyorum Aramis, ama gel seninle bir kere olsun erce dövüşelim [dövüşelim]. Hep kahpelik yapa yapa dünya yüzünde de kahpelik bırakmayacaksın, kalles herif!” (Bahadıroğlu, 2010d: 123-124).

Mücadelenin çok uzamasını istemeyen Turgut Alp ve Saltuk, Germiyoğlu'nun adamlarını ortadan kaldırdıktan sonra Aramis'i ararlar fakat Aramis, eski nişanlısı Meri'yi kaçırmak için Karacahisar Kalesi'ne doğru çoktan yola çıkmıştır (Bahadıroğlu, 2010d: 126-127).

Bilecik Kalesi'ne, Osman Bey'in de Bilecik Tekfurunun düğünü için geldiği görülür:

Hisara girişleri göz kamaştırıcı oldu. Arkalarına takılarak çılginca alkışlayan kalabalık, konağın önüne kadar geldi. Orada Türkleri aralarına aldılar, sanki konağa girmelerini istemiyor gibi idiler. Hep yanlarında kalsınlar hep seyretsinlerdi. Halk kendisine eğlence arıyordu galiba (Bahadıroğlu, 2010d: 370).

Orhan Bey Nilüfer Hatun'u ilk kez bu Kale'de görür ve aralarında bir iletişim olur.

Orhan Bey'in gözleri konağın pencerelerine kaydı. ...“Onu demiyorum, konağın orta penceresine bak.” Turgut baktı ve bir zamanlar Harmankaya'daki konağın penceresinde gördüğü yüzü tanıdı: “Gördüm Orhan Bey, o da sana bakıyor.” “Bana mı? Tanımıyor bile.” “Yanıyorsun.” “Birşey [bir şey] mi biliyorsun Turgut Gazi?” Turgut mânalı mânalı [manalı manalı] gülümsedi: “Sen söyle bakalım, bu kızı sevdin mi?” Orhan Bey başını indirdi: “Yakından görmüş bile değilim.” “Bak, mendil sallıyor sana.” Holofira pencereden mendil sallıyordu (Bahadıroğlu, 2010d: 370-371).

Bilecik Kalesi'nin; Orhan Bey'in, ileride kendisine eş olarak seçeceği Nilüfer Hatun'la iletişim kurmasına ve onu sevmesine aracılık etmesi bakımından dikkat çektiği söylenebilir.

Harmankaya Kalesi

Harmankaya Kalesi, Osmanlı dostu olan Köse Mihal'in Kale'sidir. Osman Bey, Köse Mihal'in kızının düğünü için Kale'ye gelecektir. Öncelikle kardeşini ve akıncılarını çeşitli hediyelerle Kale'ye gönderir (Bahadıroğlu, 2010d: 239). Orhan Bey de Harmankaya Kalesi'ne gelir. Yazar bu durumu da şu şekilde anlatır:

Dörtmala hisar kapısına yaklaştılar. Sonra yavaşladılar. Kapıdan girdiler. Kendiliğinden iki yana açılan kalabalığın arasına girdiler. Önce şaşırın, dalgalanan kalabalık birden çılgınca alkışlamaya, “Yaşasın Osman Bey, yaşasın Kayı aşireti!” diye bağırmaya başladı. ...Türklerin girişi alkışlar arasında sürdü (Bahadıroğlu, 2010d: 245-248).

Orhan Bey'le Nilüfer Hatun'un birbirlerini ilk gördükleri yerin de yine Harmankaya Kalesi olduğu görülür:

“Abla, şu doru atın üstündeki genç kim acaba?” “Hani şu elini hançerinden eksik etmeyen delikanlı mı?” “Evet abla o.” “Osman Beyin [Bey'in] olduğunu anlamak için tanımaya ihtiyaç yok, baksana at üstünde bile babası gibi duruyor.” Uçbeyinin oğlu ha?” “Evet yavrucuğum. Uçbeyinin oğlu.” “Güzel çocuk doğrusu.” ...“Turgut ağam, şu pencereye baksana.” Turgut başını kaldırdı. “Tanıyor musun o kızı?” “Kim tanımaz ki! Holofira denen kız odur işe [işte] (Bahadıroğlu, 2010d: 246-248).

Orhan Bey Bizanslı tekfurların kendisini, Bilecik Tekfurunun düğününde öldürmeyi planladıklarını ve ölümünden sonra yerine amcası Dünder Bey'in getirilmesinin düşünüldüğünü de yine romanın dikkat çeken mekânlarından biri olan Harmankaya Kalesi'nde öğrenir (Bahadıroğlu, 2010d: 269-270). Kale, Orhan Bey'le Nilüfer Hatun'un birbirlerini ilk kez gördükleri ve Bizanslı tekfurlarla Dünder Bey'in gerçek niyetlerinin Osman Bey tarafından öğrenildiği yer olması bakımından dikkat çekmektedir.

Anadolu

Romanın açık mekân olarak en geniş mekânının Anadolu olduğu söylenebilir. Anadolu öncelikle Yarhisar Tekfurunun yazdığı mektubu İnegöl Tekfuruna götüren şövalyelerin geçtiği yer olarak ortaya konur. Kalamos, Tomas ve Nikola adındaki bu şövalyeler Yarhisar Tekfurunun yazdığı mektubu İnegöl Tekfuruna götürmek için yola çıkarlar (Bahadıroğlu, 2010d: 10-16).

Anadolu; romanın başkişisi olan Turgut Alp'le, onun sürekli mücadele içinde olduğu Aramis'in karşılaşmalarına da sahne olur. Yarhisar Tekfurunun gönderdiği elçileri yakalayan Turgut Alp elçi kılığında İnegöl Kalesi'ne giderken elçilerin gelmediğinden şikâyet eden Aramis ve adamları da Yarhisar Kalesi'ne gitmek için yola çıkarlar. Turgut Alp'le Aramis bir süre sonra karşılaşır. Roman boyunca sürekli mücadele halinde olan bu iki kişinin karşılaştıkları ilk yerin Anadolu olduğu görülür. Turgut Alp ve Aramis mücadeleye tutuşurlar. Yapılan mücadeleyi Aramis kaybeder ve Turgut Alp'e esir olur. Turgut Alp de onu, akıncı arkadaşı olan Akbaş'a teslim edip Söğüt'e gönderir (Bahadıroğlu, 2010d: 54-64).

Anadolu'da yaşanan dikkat çeken olaylardan biri de esir olduğu Söğüt'ten kurtulan Aramis'in, Harmankaya Kalesi'ne gitmek için yola çıkması ve Osmanlı akıncısı olan Targal'ın da onu Turgut Alp ve Saltuk'la takip etmesidir. Aramis para ve adam bulmak için Harmankaya Kalesi'ne doğru yola çıkar. Targal da onun Aramis olduğunu bilmeden peşine düşer. Harmankaya Kalesi'ne gelen Aramis, gece olduğu için Kale'nin kendisine açılmayacağını bildiğinden gizlenmek için yer arar ve bir çalılığın arkasına saklanır. Kısa bir süre sonra da onu takip eden Targal oraya gelir. Aramis, Targal'la mücadele etmeyi göze alamaz ve Karacahisar Kalesi'ne gitmek için saklandığı yerden ayrılır. Targal da gece vakti Aramis'in Kaleye giremeyeceğini düşünerek çareler aramaya başlar (Bahadıroğlu, 2010d: 144-146). Bu durum şu şekilde ortaya konur:

...“Hey kapıcıbaşı!” Ses seda çıkmayınca ellerini boru gibi ağzına tutarak tekrarladi: “Kapıcıbaşı heey!” Karşılık geldi: “Kim bağıryor?” “Ben, Osman Gazinin [Gazi'nin] akıncısı Targal, az evvel kapıdan giren oldu mu?” ...“Burada benim haberim olmadan kapı açılmaz.” “Kalenin [Kale'nin] başkaca girişi var mı?” “Arkadan küçük bir kapı daha var. ...Aradığınız bir Türk mü?” “Yo, hayır, bir şövalye.” Kapıcıbaşı uzun bir kahkaha attı: “Öyleyse boşa zahmet etmeyin yığidim, gece vakti içeriye hiçbir şövalye giremez. Ne arka kapıdan, ne de buradan” (Bahadıroğlu, 2010d: 146-147).

Targal Kale muhafızının verdiği bilgilere güvenir ve geldiği yoldan geri döner. Yolu üzerinde de Turgut Alp ve Saltuk'la karşılaşır. Turgut Alp ve arkadaşları Aramis'in nereye gidebileceğini düşünürler. Ardından Turgut Alp, Aramis'in Karacahisar Kalesi'ne gidip Meri'yi kaçırabileceğini düşünerek arkadaşlarıyla birlikte Karacahisar Kalesi'ne doğru yola çıkar (Bahadıroğlu, 2010d: 148-150).

Anadolu'nun, Meri'nin Aramis tarafından kaçırılmasına ve Turgut Alp tarafından kurtarılmasına sahne olması bakımından da dikkat çektiği söylenebilir. Aramis, Moris ve Side'nin yardımıyla Meri'yi kaçıtır. Meri'nin kaçırıldığını öğrenen Turgut Alp ve Saltuk da Aramis'in peşine düşerler. Kısa süre sonra da karşılarına çıkarlar (Bahadıroğlu, 2010d: 202-210). Yazar bu durumu şu şekilde anlatır:

“Kahrolsun şeytanın soyu!” Turgut bir kahkaha attı. Atını meydana sürdü: “Sen şeytanın soyu falan değilsin Aramis, ta kendisisin; ama bu sefer elimden kurtulamayacaksın. Yanındakilerin canlarını bağışlayabilirim, senin asla! Derhal Meryem Hatunu [Hatun'u] buraya gönder. Kozumuzu erkek erkeğe paylaşalım.” Aramis'in adamları yol kesenlerin yalnız iki kişi olduğunu anlayınca rahatlamıştı. Aramis madem ki [mademki] yirmi Türk akıncısını sadece ismini söylemekle kaçırtmış bir şövalye idi, bunları nasılsa tek başına halledecek, kendilerine de tatlı tatlı seyretmek kalacaktı. İçlerinden biri, “Hadi şövalyem, gösterin kendinizi,” diye teşvik etti. Fakat Aramis çoktan soğuk terler dökmeye başlamıştı (Bahadıroğlu, 2010d: 210-211).

Turgut Alp ve Saltuk Aramis'in adamlarını kısa süre içinde geri püskürtür. Aramis ise yalnız kalır. Mücadele ederek kurtulamayacağını anlayan Aramis Meri'yi kullanarak kaçmaya çalışır.

Kılıcını Meryem'in sırtına dayadı: “Bir adım daha atarsan kızı ölmüş bil Osmanoğlu.” ...Eğer peşimden geldiğini sezersem yavuklunu ölmüş bil! Tamam mı?” Atını yavaştan sola çevirdi. Niyeti orman içinde geçip tekrar yola inmektir (Bahadıroğlu, 2010d: 214-215).

Turgut Alp'in elinden kurtulan Aramis Saltuk'la da karşılaşır: “ ‘Yazık be,’ dedi. “Kılıç taşıyan bir adamın bu kadar alçalması, gerçekten çok yazık.’ ‘Ne söylersen söyle, ama bir adım ileriye çıkayım deme, kız ölür.’ ‘Pekala [pekâlâ], git bakalım. Nasılsa yine karşılaşacağız’ ” (Bahadıroğlu, 2010: 215). Meri ise ne yapacağını düşünür ve kendisini attan aşağı atar. Aramis de kaçmaktan başka çarenin kalmadığını anlar ve karanlıktan faydalanarak gözden kaybolur. Turgut Alp ve Saltuk Meri'yi alarak Karacahisar Kalesi'ne götürürler (Bahadıroğlu, 2010d: 216-217).

Anadolu romanda son olarak, Turgut Alp ve Saltuk'un Aramis tarafından tuzağa düşürülüp Aristidi Monteskö tarafından yakalandıkları yer olarak da ortaya konur. Turgut Alp ve Saltuk, Bilecik Kalesi'ne giden Aramis'i yakalamak için peşine düşerler fakat Aramis, eski öğrencisi olan Bilecik şövalyeleri başkomutanı olan Aristidi Monteskö'yü ikna eder ve Turgut Alp'le Saltuk'a tuzak kurar. Yazar iki akıncının yakalanmasını şu şekilde anlatır:

“Yakalayın!” Ağaçların arasından yalın kılıç adamlar fırlayıp bir anda iki arkadaşın etrafını sardı. Saltuk, “Vay kâhpeler!” diye bağırdı. Kılıçlarını çektiler. Turgut zaten bunu beklediği için fazla şaşırılmıştı. Ama Saltuk'un öfkesi burnuna çıkmış, alabildiğine bağıırıyordu: “Kalleşler, arkadan vurmaktan başka bir şey bildiğiniz yok. Erseniz beşer beşer gelin.” Fakat herşey [her şey] boşuna idi. Elli kişi ile vuruşup sağ kalmak imkânsızdı (Bahadıroğlu, 2010d: 309-313).

Saltuk'u da yakalayan şövalyeler, ikisini de Bilecik Zindanı'na götürürler (Bahadıroğlu, 2010d: 314). Romanın en geniş mekânı olan Anadolu'nun, romandaki hareket unsurlarının yaşandığı, romana dinamizm kazandıran bir mekân olduğu söylenebilir.

Buzlupınar Meydanı

Harmankaya Kalesi yakınlarında bulunan Buzlupınar Meydanı, Köse Mihal'in kızının düğünündeki eğlencelerin düzenlendiği yerdir. Osman Bey ve yanındaki davetliler Buzlupınar Meydanı'na gelirler. Meydan'ın görünüşü şu şekilde anlatılır:

Orman eteğinde oldukça geniş bir meydan vardı. Cirit oyunları ve at yarışları için hazırlanmış olduğu anlaşılıyordu. Meydanın [Meydan'ın] dört yanını tahta basamaklar çevreliyordu. Seyirciler bu basamaklardan rahatça oyunları seyredebileceklerdi (Bahadıroğlu, 2010d: 253).

Meydan'da düzenlenen ilk oyun cirit oyunudur. Bu oyunu, Yarhisar Tekfurunun askerleri, Köse Mihal'in askerlerine karşı kazanırlar. Bir süre sonra da karşlarına Osmanlı akıncıları çıkar. Osmanlı akıncıları kısa sürede Yarhisarlı askerleri yenerek meydanda bulunanları coştururlar (Bahadıroğlu, 2010d: 252-258).

Buzlupınar Meydanı'nda yaşanan en dikkat çeken olayın; Turgut Alp'in, Aramis'i yenerek herkesin gözünden düşürmesi olduğu söylenebilir. Turgut Alp, hileleriyle ün salan ancak yapılan mücadelelere girmeyen Aramis'i kement oyununa davet eder. Turgut Alp Aramis'i yenmek için onun yorulmasını sağlamaya çalışır. Kementleri önce Aramis atar fakat hiçbirinde isabet ettiremez. Sıra Turgut Alp'e gelir (Bahadıroğlu,

2010d: 261-263). Turgut Alp'in Aramis'i yakalaması ve yaşanan olaylar şu şekilde anlatılır:

“Kolla!” diye bir nara savurdu, kemendi Aramis'in üstüne fırlattı. Aramis vaktinde davranmamıştı. Kement omuzlarını aşmış kollarını da çembere aldı. Atından aşağı yuvarlandı. Turgut atını mahmuzladı, şövalyeyi sürüklemeye başladı. Aramis böğürüyor, Turgut atını dörtlüğe sürüyordu. Osman Gazinin [Gazi'nin] önüne kadar geldi. Halk çılgınca alkışlıyor, “Gebert onu, gebert onu,” diye bağırişiyorlardı [bağırişiyorlardı]. Osman Beyin [Bey'in] önüne gelince selama durdu. Aşiret reisinin gözü gülüyordu. Ama bakışları... Turgut'u azarladığı belli idi, Aramis'i meydana [Meydan'da] sürüklemesini hoş karşılamamıştı. Turgut bunu anladı. Başını önüne eğdi (Bahadıroğlu, 2010d: 263-264).

Uzun süre yerde süründürülen Aramis, herkesin gözünden düşer. Utancından bir süre yerde hareketsiz kalır ve yanına gelip koluna giren askerler tarafından Meydan'dan götürülür. Turgut Alp'e olan öfkesi ve intikam duygusu da bir kat daha artar (Bahadıroğlu, 2010d: 264-265). Meydanın; Aramis'in, Turgut Alp'e yinelerek Bizanslı tefurların gözünden düştüğü mekân olması yönüyle dikkat çektiği söylenebilir.

Çakırpınarı Meydanı

Romadaki ikinci meydan olan Çakırpınarı Meydanı, Bilecik Tekfurunun düğününün yapıldığı yerdir. Bilecik Kalesi yakınlarında bulunan Çakırpınarı Meydanı'na Bizanslı tefurlar ve Osman Bey, yapılacak düğün için gelirler. Bizanslı tefurlar Osman Bey'i burada öldürmeyi düşündüklerinden harekete geçerler.

“Bir şey istedin arslanım [aslanım]?” Adam karşısında Turgut'u görünce nereden çıktığını anlayamadı, afalladı: “Şey... ben... şarap verecektim de!” “Öyle mi? Osman Beye [Bey'e] şarap ha!” Şiddetli bir tokat bütün gürültülerin üstünde şakladı. Adam yere yuvarlandı, entarisi sıyrıldı ve kılıç meydana çıktı. Turgut bir çekişte kılıcını aldı. Önce Osman Beye [Bey'e] gösterdi, sonra şaşkınlıkla bakınan tefurların önüne fırlattı. Bilecik Tekfuru hem şaşkın, hem bitkin söylendi: “Ne demek oluyor?” Osman Bey ağır ağır doğruldu, bıyıklarını sıvazladı: “Asıl bu soruyu ben sormak isterim Tekfur hazretleri,” dedi. “Hizmetçinin entarisi altına kılıç çıkıyor. Gerçekten ne demek oluyor bu?” Hemen birşey [bir şey] uydurması lazımdı, uydurdu da: “Efendim, sizi korumaları için, düşmanlarımız var... onlardan korumaları için... Osman Bey hiddetle gürlendi: “Beni benden olanlar korur, sizin koruyuculuğunuzu isteyen olmadı.” Kılıcını sıyrıldı, masanın üstüne çıktı: “Yallah arslanlar [aslanlar]!” diye narayı bastı (Bahadıroğlu, 2010d: 374).

Osman Bey yanında getirdiği yirmi askeriyle harekete geçer. Bilecik Tekfuru ve yanındaki tefurlar neye uğradıklarını şaşırırlar. Zira Osman Bey'den bu hamleyi beklememektedirler. Yapılan mücadeleden yararlanan Orhan Bey'in gelin arabasını kaçıtır (Bahadıroğlu, 2010d: 374). Mücadeleden bir şey elde edemeyeceğini anlayan

Lefke Tekfuru ve İnegöl Tekfuru savaş alanından kaçarlar. Bilecik Tekfuruyla Yarhisar Tekfuru yalnız kalırlar. Osman Bey mücadelenin bir an önce tamamlanması için Çakırpanarı Meydanı'na daha önce sakladığı yüz askerini de çağırır (Bahadıroğlu, 2010d: 376-377).

Çakırpanarı Meydanı'nda yaşanan dikkat çeken olaylardan biri de Aramis'in burada öldürülmesidir. Yarhisar Tekfuru canını kurtarmak için Meydan'ın kuytu bir yerine saklanır. Yanına da bir süre sonra Aramis gelir. Aramis'i gördüğüne sevinen Yarhisar Tekfuru onun söylediği sözler üzerine umutsuzluğa kapılır. Zira Aramis Bilecik Kalesi'nin fethedildiğini, Yarhisar Kalesi'nin de kısa bir süre sonra alınacağını ve Osmanlının bunlarla da yetinmeyip Bizans'a gözünü diktiğini söyler (Bahadıroğlu, 2010d: 378-381). Yarhisar Tekfuru, kendisini umutsuzluğa sevk eden ve adeta kendisiyle intikam alırcasına konuşan Aramis'i bu Meydan'da öldürür.

Nikefor hançerini sezdirmeden çıkarmaya muvaffak oldu. “Öyleyse al!” Hançerini sapına kadar Aramis'in böğrüne gömdü. Aramis sırt üstü döndü. Gözleri şaşkınlıkla açıldı. Birşey [bir şey] söylemek istedi, ama muvaffak olamadı. Hançer ciğerini parçalamıştı. Feryat etmeye bile zaman bulamadı. Ağzından hırıltılar döküldü, sonra kan geldi. Başı yana düştü. Ölmüştü (Bahadıroğlu, 2010d: 381-382).

Çakırpanarı Meydanı'nda yapılan mücadele Osman Bey ve adamları tarafından kazanılır. Osman Bey Bilecik ve Yarhisar Kalesi'ni fetheder.

Çakırpanarı Meydanı'nın romanın en önemli mekânı olduğu söylenebilir. Zira roman boyunca yaşanan olayların bir sonuca bağlanması bu Meydan'da gerçekleşir. Yine romanın, Turgut Alp'ten sonra gelen ikinci önemli kişisi olan Aramis'in bu Meydan'da öldürüldüğü görülür.

Romanda ayrıca Nilüfer Çayı ve Bursa Ovası, İnegöl Kalesi, Yarhisar ve Karacahisar Kalesi, Söğüt şehri, Ekizce, Bursa, İznik, Eskişehir, Yenişehir şehri ve Karacahisar Kalesi'ndeki şehre de yer verilmiştir.

2.11.2.1.2. Kapalı Mekânlar

Osman Bey'in İkinci Evi

Osman Bey'in evi Karacahisar Kalesi'ndedir. Ev romanda, Osman Bey'in beyleriyle ve akıncılarıyla yaptığı toplantıyla ortaya konur. Osman Bey, Kayı aşiretine ihanet ettiğini düşündüğü amcası Dünder Bey'in durumunu görüşmek için beylerini ve akıncılarını

toplantı yapmak için evine çağırır. Toplantının yapıldığı odayla ilgili şunların söylendiği görülür:

Büyük salonun bütün perdeleri sıkı sıkıya kapalıydı. Köşelere yerleştirilmiş yağ kandillerinin çıkardığı ışık duvarlarda kıvrak kavisler meydana getirerek oynayıyordu. Gaziler bağdaş kurmuşlardı Osman Bey'le ağabeyi Gündüz'ün girdiğini görünce ayağa kalktılar (Bahadıroğlu, 2010d: 321).

Toplantının açılış konuşmasını yapan Osman Bey, Dündar Bey'in Kayı aşiretine karşı ihanet içinde olduğunu söyler. Toplantıda bulunanlar da Dündar Bey'le ilgili kararın Şeyh Edebali ve Dursun Fakih'le konuşulduktan sonra verilmesini kararlaştırırlar (Bahadıroğlu, 2010d: 321-322).

Toplantıdaki bir diğer konu da Osmanlının dostu olarak bilinen Bilecik Tekfurunun Bizanslı tekfurularla ittifak yapmasının konuşulmasıdır. Bu konuda da Bilecik Tekfurunun düğününe gidileceği ve düğünün Kale'de değil de açık bir mekânda yapılmasının teklif edileceği kararı alınır. Köse Mihal'den gelecek bilgilerle ve Turgut Alp'le Saltuk'un yaptıkları keşifler sonucunda gönderecekleri bilgiler doğrultusunda hareket edileceğine karar verilir (Bahadıroğlu, 2010d: 322-324).

Osman Bey'in ikinci evinde yaşanan dikkat çeken olaylardan biri de Bilecik Kalesi'ne yapılacak taarruzun burada planlanması ve Köse Mihal'in burada Müslüman olmasıdır. Osman Bey beylerini ve akıncılarını toplantıya çağırır. Köse Mihal de toplantıya katılanların arasındadır. Köse Mihal Osman Bey'e, Bizanslı tekfuruların Bilecik Kalesi'nde bir toplantı yaptıklarını ve kendisini düğün sırasında öldürmeyi planladıklarını söyler. Bunun üzerine Osman Bey yaptığı planı toplantıda bulunanlarla paylaşır. Abdurrahman, Hasan Alp ve Samsa Çavuş'u Bilecik Tekfuruna elçi olarak göndereceğini ve yapılacak düğünün Bilecik Kalesi'nde değil de Kale'ye yakın bir yer olan Çakırpınarı Meydanı'nda olmasını teklif edeceğini söyler. Kadın kılığında giren kırk asker, Bilecik Kalesi'ne gönderilecek, Çakırpınarı Meydanı'na yakın bir yere de yüz asker saklanacaktır. Ayrıca Yarhisar Kalesi'ni almak için de üç yüz asker gönderilecektir. Uygun bir zamanda da bu askerlere işaret verilecek ve mücadele başlayacaktır. Osman Bey'in yaptığı plan toplantıda bulunanlar tarafından kabul görülür ve uygulamaya konmasına karar verilir (Bahadıroğlu, 2010d: 359-367). Osman Bey'in evinin, fetih hareketlerine dair planlamaların yapıldığı ve devlet işlerinin görüşüldüğü yer olarak dikkat çektiği söylenebilir.

Moris'in Evi

Moris ticaret yaparak geçinen, gizli gizli de Türkler aleyhinde çalışan Rum asıllı bir kişidir. Kızı Side'yle birlikte Karacahisar Kalesi'nde bulunan evinde oturmaktadır (Bahadıroğlu, 2010d: 157). Moris'in evi, Aramis'in Meri'yi kaçırmak için buraya gelmesiyle romanda ortaya konur. Aramis eve gelerek Moris'ten para ister. Moris bir kese para vermesine rağmen Aramis daha fazlasını ister. Birlikte Side'nin yattığı odaya giderler fakat Aramis, alacağı paradan ziyade odada bulunan Side'yle ilgilenir (Bahadıroğlu, 2010d: 157-162). Yazar bu durumu şu şekilde anlatır:

“Kim bu peri kızı Moris?” diye sordu. Aynı anda genç kız da uyanmıştı. Odasında bir yabancı olduğunu görür görmez yorganı çaktı. Başını bu örtünün altına sakladı. Aramis kısık bir kahkaha attı. “Pek de mahcup şey!” Moris çenesiyle karyolayı göstererek, “Side,” dedi. “Kızımdır, ölen karımın tek hatırası.” Aramis gözlerini karyoladan alamıyordu: “Bu bir hazineye değer Moris. Bunu orada tutmakla akıllılık etmiyorsun.” Sesi ihtiras doluydu (Bahadıroğlu, 2010d: 162).

Aramis, Moris'in açtığı çekmecede keselerce altını görünce büyük bir kısmını alır. Aklına da bir fikir gelir zira Meri'yi kaçırmak için Moris'ten ve Meri'den faydalanacaktır. Yaptığı plana göre Side Müslüman olmak için Meri'yi eve getirecek, bu sayede de Aramis genç kızı yakalayacak ve bir şekilde Karacahisar Kalesi'nden çıkartarak kaçıracaktır (Bahadıroğlu, 2010d: 162-167).

Side, babasını esir alan Aramis'in zorlamasıyla Meri'yi eve getirmeye razı olur. Meri'yi kısa bir süre içinde eve getirir. Kendi odasına çıkartır. Meri ise olacıklardan habersiz şekilde odada beklemeye başlar (Bahadıroğlu, 2010d: 171). Yazar Meri'nin yakalanmasını şu şekilde anlatır:

Birden arkasından dolanan kuvvetli bir el ağzına bastırıldı. Çırpıntı, kurtulmak için debelendi. Ama, el her saniye daha çok bastırdı. Neredeyse nefesi tıkanacaktı. Meryem can havliyle meçhul bileği kavradı. Bütün kuvvetiyle asıldı. Ama çemberden kurtulması mümkün olmadı. Gözleri gittikçe karardı, gittikçe etrafı seçemez oldu. Sonra başına vurulduğunu hissetti. Belli belirsiz inledi. Kahpece bir oyuna getirildiği kafasından şimşek gibi geçti. Ama uzun boylu düşünemedi. Bayılmıştı. Aramis genç kızın ağzının üstünden elini çekti. Kollarından kavrayarak yatağa çekti, beyaz örtülerin içine attı (Bahadıroğlu, 2010d: 171-172).

Meri'yi yakalayarak planın ilk aşamasını gerçekleştiren Aramis Moris'i, kaçmasına yardım edecek adamları bulması için dışarı gönderir (Bahadıroğlu, 2010d: 175).

Moris'in evine bir süre sonra Turgut Alp ve Saltuk'un da geldikleri görülür. Zira Meri evden çıkmış olmasına rağmen hâlâ eve dönmemiştir. Kapıyı onlara Moris açar. Moris,

Meri'nin sabah geldiğini ancak şimdi nerede olduğunu bilmediğini söyler. Eğer beklerseler, kızı Side'nin yanına çıkıp kendilerine bilgi getirebileceğini söyler ve kapıyı kapatarak Side'nin yanına çıkar. Aramis, Turgut Alp ve Saltuk'u ancak Side'nin gönderebileceğini düşünür ve onu aşağı indirir. Side de aşağı inerek onlara Meri'nin yarım saat önce evden ayrıldığını ve pazara gittiğini söyler (Bahadıroğlu, 2010d: 182-185). Side'nin Turgut Alp ve Saltuk'u inandırmak için şu yola başvurduğu ve bunda da başarılı olduğu görülür:

“Bir tas ayranımızı içerseniz bizi ihya edersiniz yiğitlerim,” dedi. “Buyurmaz mısınız? Ne zamandır birkaç akıncıyı ağırlamak istiyordum.” O zamana kadar hâlâ şüphe içinde bulunan Saltuk bile bu istek karşısında bütün şüphelerini atmamak zorunda kaldı. “Sağol bacı,” dedi. “İnşallah başka birgün [bir gün]. Müslüman olduğuna sevindik. Allah mübarek etsin.” Döndü, Turgut'un yanına gitti: “Doğru söylediği muhakkak,” dedi. “Şüphelerimiz yersizmiş, dönelim.” Targal da yanlarına geldi. Birlikte dönmeye başladılar (Bahadıroğlu, 2010d: 185-186).

Aramis'in içini korku kaplar. Zira akıncıların tekrar geleceklerini iyi biliyordur. Hemen evden çıkması gerektiğini düşünerek bir plan yapar. Moris'ten büyükçe bir sandık ve kendisi için de bir uşak elbisesi getirmesini ister. Getirilecek sandığa Meri'yi koyacak kendisi de uşak kılığına girerek Moris'le birlikte evden çıkıp Kale'den dikkat çekmeden ayrılacaklardır. Moris söylenileni yapar ve sandıkla birlikte uşak elbiselerini getirir. Sandığa üç delik açan Aramis, Meri'yi sandığa koyduktan sonra sandığın Kale çıkışındaki muhafızlar tarafından arandığı zaman dikkat çekmemesi için içine kumaşlar ve ziynet eşyaları da koyar. Kendisi de sakallarını keser ve uşak elbiselerini giyinerek evden ayrılırlar (Bahadıroğlu, 2010d: 189-197).

Moris'in bir sandık ve uşakla evden ayrıldığını gören Turgut Alp hemen eve gider ve olup biteni anlamaya çalışır. Side, Aramis'in Meri'yi kaçırdığını söyleyince de Turgut Alp Aramis'e engel olmak için onların peşine düşer (Bahadıroğlu, 2010d: 200).

Moris'in evinin, Aramis'in Karacahisar Kalesi'nde rahatça hareket etmesini sağlaması ve Meri'nin kaçırılmasına önayak olması bakımından dikkat çektiği söylenebilir.

Meri'nin Evi

Meri'nin evi Karacahisar Kalesi'ndedir. Meri bu evde Hatice isimli yaşlı bir kadınla kalır. Ev öncelikle; Turgut Alp, Saltuk ve Targal'ın gelişleriyle romanda ortaya konur.

Eve gelen Turgut Alp ve arkadaşlarını Meri karşılar. Meri'nin görünüşünün Turgut Alp'in dikkatini çektiği görülür:

“Hayatımı kurtaran, Türklere yardım eden bir kızın hatırını sormak için geldim Meri,” dedi. “Bu kâfi değil mi?” Genç kız hafifçe gülümsedi: “Artık Meri değil Turgut Bey, Meryem.” Turgut şaşkınlıkla başını kaldırıp baktı. Karşısında bir örtü ile her tarafını kapatmış, yalnız gözleri görünen bir kadın duruyordu. “Meryem mi?” diye mırıldandı. “Sizin haberiniz nereden olacak Turgut Bey, çoktandır Müslüman olduğumu nereden bileceksiniz?.. (Bahadıroğlu, 2010d: 152).

Meri'yle Turgut Alp'in yanına Hatice gelir. Turgut Alp, sütanesiyle de sohbet ettikten sonra onlarla vedalaşarak evden ayrılır (Bahadıroğlu, 2010d: 153-154).

Müslüman olmak istediğini söyleyerek Meri'yi kendi evine götürmek isteyen Side de bu eve gelir (Bahadıroğlu, 2010d: 167-169). Meri'yi ikna eden Side onunla birlikte evden ayrılır. Meri'nin evine Turgut Alp ve arkadaşlarının vedalaşmak için geldikleri görülür. Meri'nin sabahın erken saatinde evden ayrıldığını ve bir daha eve dönmediğini öğrenen Turgut Alp ve arkadaşları endişeli bir şekilde oradan ayrılırlar (Bahadıroğlu, 2010d: 178-179). Evin, Meri'yle Turgut Alp'in birbirlerini görünce sevdikleri mekân olduğu söylenebilir.

Osman Bey'in Birinci Çadırı

Romanda Osman Bey'in üç çadırının olduğu görülür. Bunlardan birincisi Söğüt'tedir. Söğüt'te bulunan çadır; Yarhisar Tekfurunun İnegöl Tekfuruna yazdığı mektubu ele geçiren Turgut Alp'in, bu mektubu Osman Bey'e verdiği yer olarak romanda ortaya konur. Osman Bey mektubu alınca beylerini ve akıncılarını çadıra çağırır. Mektubu Turgut Alp'e okutarak Yarhisar Tekfuruna karşı nasıl bir tedbir alınacağını sorar. Beylerin bir kısmı kış ayı olmasına rağmen hemen sefer yapılmasını ister bir kısmı da bahar ayının beklenmesini ister. Toplantıya Osman Bey'in on altı yaşındaki oğlu Orhan Bey de katılır. Osman Bey, oğlunun fikrine çok önem verir. Toplantıda bulunan beyler de Orhan Bey'in söyleyeceği sözleri merakla beklerler (Bahadıroğlu, 2010d: 40-47). Orhan Bey'in şu sözleri söylediği görülür:

“Hemen savaşmak isteyen Abdurrahman ağamla Turgut ağamı takdir etmemek mümkün değildir. Bu iki serdengeçtinin hakikaten ulu dinimize, büyük aşiretimize hizmetleri çoktur. ...İyi bir akıncı bence mutedil bir akıncıdır. Geride karısının aç kalıp kalmadığını düşünen muharibin savaşta iyi dövüşmesi beklenemez. Ben derim ki, kış kıyamette bir hisar dibinde beklemek olacak iş değildir. Bahara kadar

kalelerimizi tahkim edip bekler, baharla birlikte de taarruza geçeriz (Bahadıroğlu, 2010d: 47-48).

Onun bu sözleri başta Osman Bey olmak üzere orada bulunan herkesi etkiler. Osman Bey de yapılacak seferin bahar ayında gerçekleşmesine karar verir. Bahar ayına kadar zaman kazanmak için de Yarhisar Tekfurunun mektubunun değiştirilerek yeni bir mektubun yazılması düşünülür (Bahadıroğlu, 2010d: 48-49). Osman Bey'in mektupta bulunmasını istediği ifadelerin şu şekilde olduğu görülür:

Mesela Yarhisar Tekfurunun ağzından şöyle diyebiliriz: 'Eğer kaleni üç aya kadar teslim etmezsen taş üstüne taş komamacasına yıkacağım. Ayrıca Osman Beye [Bey'e] de bir mektup yazarak aleyhine geçireceğim. Birlikte canına okuyacağız...' Bu mealde bir şey olabilir. İnegöl Tekfurunu çıldırtır bu. Mutlaka arayı düzmek ve Yarhisar Tekfuru aleyhine bizi doldurmak için Söğüt'e elçi üstüne elçi çıkarır. bu [Bu] hengamede kış da geçer. Bahar gelince de iş koladır" (Bahadıroğlu, 2010d: 50).

Osman Bey'in bu fikrine herkes katılır. Osman Bey de gönderilecek mektubu Akçakoca'ya yazdırır (Bahadıroğlu, 2010d: 50-51).

Osman Bey'in çadırına Köse Mihal'in de geldiği görülür. Köse Mihal Osman Bey'e önemli bilgiler verir. Köse Mihal; Bilecik Tekfurunun, Yarhisar Tekfurunun kızı Holofıra yüzünden oğluyla arasının açık olduğunu söyler. Yarhisar Tekfuru kızını Bilecik Tekfuruna vermeyi kabul etmiş fakat bunun karşılığında da Osman Bey'e karşı bir ittifak yapılmasını Bilecik Tekfurundan istemiştir. Bilecik Tekfuru da bu teklifi kabul etmiştir. Osman Bey dostu olarak kabul ettiği Bilecik Tekfurunun böyle bir ittifak içine girmesine şaşıır. Turgut Alp ve Saltuk'u Bilecik Kalesi'ne gidip gözlem yapmaları için görevlendirir (Bahadıroğlu, 2010d: 95-102).

Osman Bey'in Söğüt'te bulunan çadırında yaşanan olaylara bakıldığında bunlar içinde en dikkat çekenin vasiyeti olduğu söylenebilir. Osman Bey, Orhan Bey'e vasiyetini açıklar: " 'İyi duyuyor musun Orhan? Bütün emelim Bursa'ya gömülmektir. Eğer onu fethetmeye ömrüm [ömrüm] yetmezse, vasiyetim budur ki, mutlaka Bursa'yı alasin ve beni oraya hâkim bir tepe üstüne defnedesin' " (Bahadıroğlu, 2010d: 236).

Osman Bey arkadaşı olan Köse Mihal'in, kızı için düzenleyeceği düğüne gitmeye de yine bu çadırda karar verir (Bahadıroğlu, 2010d: 238). Çadırın, gerek devlet işlerinin konuşulduğu gerekse roman kişilerinin yaşama alanı olduğu görülür.

Osman Bey'in Üçüncü Çadırı

Osman Bey'in çadırı Karacahisar Kalesi yakınlarındadır. Osman Bey burada Osmanlı akıncısı olan Baysungur'u kabul eder. Zira Baysungur, önemli bilgiler getirmiştir. Dünder Bey'in Germiyanoğlu'yla işbirliği yaptığını Osman Bey'e söyler. Bunun üzerine Osman Bey ne yapacağına karar vermek için ağabeyi Gündüz Bey'i çağırır. Gündüz Bey, Dünder Bey hakkında verilecek kararın aşiret beyleri tarafından alınması gerektiğini söyler. Osman Bey de bu öneriyi kabul eder.

Osman Bey'in bu çadırında yaşanan dikkat çeken olaylardan birinin, Osman Bey'in aklındaki planı ağabeyi Gündüz Bey'le paylaşması olduğu söylenebilir. Osman Bey, Bilecik Tekfurunun düğününe katılacağını ve Bilecik Kalesi'ni o gece alacağını Gündüz Bey'e söyler. Ondan da bu planı kimseye söylememesini ister (Bahadıroğlu, 2010d: 314-321). Osman Bey'in çadırında sadece devlet işlerinin konuşulup karara bağlandığı görülür.

İnegöl Tekfurunun Konağı

İnegöl Tekfurunun konağında yaşanan olaylara geçmeden konağın dış ve iç görünüşüne dair yapılan tasvirlerle bakılacak olursa şunların söylediği görülür:

Muazzam ağaçların boy verdiği, mevsim kış olmasına rağmen yeşilliklerin solmadığı bahçenin ortasındaki konak, her eğlence akşamı olduğu gibi ışıklarla donatılmıştı. Yeşilliklerin ortasından kıvrılarak geçen yollar nehirler gibi konağa akıyordu. ...Konağın dillere destan yeşil odası kadınlı, erkekli sefahat topluluğunun cirit meydanı idi. ...Boy boy mumlarla, yağ kandilleriyle aydınlatılmış yeşil odanın nefis kokusu insana rehavet veriyordu. Odanın çeşitli yerlerinde yakılan buhurdanlardan çıkan bu koku yalnız eğlence salonunu değil, konağın her yanını sarmıştı (Bahadıroğlu, 2010d: 52).

İnegöl Tekfurunun konağında yaşanan en dikkat çeken olayın; Turgut Alp ve Saltuk'un, Osman Bey tarafından Yarhisar Tekfurunun elçileriymiş gibi görevlendirilerek bu konağa gelmelerinin olduğu söylenebilir. Konağa gelen Turgut Alp ve Saltuk, İnegöl Tekfuruyla ertesi gün görüşürülmek üzere bir gece kalacakları odaya götürülürler. Geceyi odalarında geçiren iki arkadaş ertesi gün İnegöl Tekfurunun huzuruna çıkartılırlar (Bahadıroğlu, 2010d: 66-73). Turgut Alp ve Saltuk'un İnegöl Tekfuruyla karşılaşmaları ve yaşanan olayların yazar tarafından şu şekilde anlatıldığı görülür:

“Sayın Yarhisar Tekfurunun selamlarını getirdim. Selamlarıyla birlikte bazı emirlerini de tabii.” Bu sözler Tefurun üstünde bir şok tesiri yaptı. Baştan aşağı

titredi. Yarhisar Tekfuru kim oluyordu da kendisine emrediyordu? ...“Yanlış mı duyuyorum yoksa!” diye bağırdı. ...“Hayır Tekfur hazretleri, yanlış duymuyorsunuz,” diye cevap verdi. “Kudretli Tekfurum aynı zamanda kaleyi [Kale'yi] kendisine teslim etmenizi de emir buyuruyorlar.” “Ne!” ...Buna nasıl cür'et [cüret] ettiğine şaşırıyordu alabildiğine. ...Yoksa birine mi güveniyordu? “Germiyanoğlu Ali Şir Mahmut Beyden [Bey'den] daha kuvvetli bir müttefik bulduğunu söylemekliğimi emir buyurdular.” ...“Osman Bey!” Turgut başını sallayarak tasdik etti: “Evet Osman Bey!” (Bahadıroğlu, 2010d: 74-76).

Turgut Alp, verdiği bilgiler karşısında İnegöl Tekfurunun ne yapacağını bilemez bir duruma geldiğini görünce ona Osman Bey'le ilgili bazı tavsiyelerde bulunur:

“Bakın Tekfur hazretleri. Kanaatimizce Yarhisar Tekfuru size blöf yapıyor. Henüz Osman Beyle [Bey'le] bir anlaşmaya varmış değildir.” ...Şu anda Yarhisar'da Osman Bey'e [Bey'e] gönderilecek elçiler hazırlanmaktadır. Eğer siz erken davranarak Osman Bey'e [Bey'e] bağlılığınızı bildirirseniz oyunu bozabilirsiniz (Bahadıroğlu, 2010d: 78).

Turgut Alp'in tavsiyelerini de İnegöl Tekfurunun kabul ettiği görülür: “ ‘Peki,’ dedi sonunda. ‘Söğüt'e bir heyet göndereceğim. Bu arada Yarhisar tarafına da bir müfreze asker tabii. Yarhisar köpeğinin fazla ileri gittiği muhakkak. Bir ders vereyim de aklı başına gelsin’ ” (Bahadıroğlu, 2010d: 79).

Turgut Alp ve Saltuk Osman Bey'in verdiği görevi yerine getirerek İnegöl Tekfurunun konağından ayrılırlar (Bahadıroğlu, 2010d: 81). Konak, Osman Bey'in yaptığı planın Turgut Alp ve Saltuk tarafından başarıyla uygulandığı bir mekândır.

Bilecik Tekfurunun Konağı

Bilecik Tekfurunun konağı romanda ilk olarak Osman Bey tarafından gönderilen Turgut Alp ve Saltuk'un buraya gelmeleriyle ortaya konur. Uşak kılığında konağa giren Turgut Alp ve Saltuk, Bilecik Tekfurunun düzenlediği eğlencede Osman Bey aleyhinde yapılacak konuşmaları dinlemeye çalışırlar. Bu eğlencede Germiyanoğlu tarafından görevlendirilen bir kişi de vardır. Bu kişi Bilecik Tekfuru'na, Osman Bey'e karşı bir ittifak kurmayı teklif eder. Bilecik Tekfuru da Osman Bey'le bir husumetinin olmadığını, onunla dostane ilişkilerinin olduğunu söyleyerek Germiyanoğlu'nun adamının yaptığı teklifi reddeder. Turgut Alp ve Saltuk duydukları cevap karşısında çokça sevinirler (Bahadıroğlu, 2010d: 114-121).

Bilecik Tekfurunun konağında yaşanan dikkat çekici olaylardan biri de Osman Bey'in öldürülmesine burada karar verilmesidir. Konakta Bizanslı tekfurular toplanır. Bilecik

Tekfurunun düğününde Osman Bey'in öldürülmesine karar verilir. Aramis de yapılan toplantı sırasında kaybettiği ününü tekrar kazanmak için yakaladığı Turgut Alp ve Saltuk'u tekfurların huzuruna çıkartmak ister fakat onların kaçtıklarını öğrenince heyecanlanarak bayılır (Bahadıroğlu, 2010d: 356-359).

Bilecik Tekfurunun konağı romanda son olarak, Abdurrahman'ın Osman Bey'in elçisi olarak buraya gelmesiyle ortaya konur. Abdurrahman yapılacak düğünün Çakırpınarı Meydanı'nda olmasını teklif eder. Bilecik Tekfuru da yapılan teklifi, açık alanda Osman Bey'le daha iyi mücadele edebileceklerini düşünerek kabul eder (Bahadıroğlu, 2010d: 369). Bilecik Tekfurunun konağının, Bizanslı tekfurlar tarafından Osman Bey'in öldürülmesine karar verilen bir mekân olduğu görülür.

Yarhisar Tekfurunun Konağı

Yarhisar Tekfurunun konağı, Aramis'in Dünder Bey'i ikna ettikten sonra buraya gelmesiyle ortaya konur. Haberi getiren Aramis, Yarhisar Tekfuru büyük sevince boğar. Tekfur kendisine bir görev daha vereceğini bunu da başarırsa kızı Hanofe'ri onunla evlendireceğini söyler. Aramis bu teklife çok sevinir. Zira Meri'yle evlenemediği için kendisine kapanan ikbal yolları Hanofe'le evlendiğinde kısmen de olsa tekrar açılacaktır. Yarhisar Tekfuru Aramis'in, Köse Mihal'le de konuşmasını bu kez onu ikna etmesini ister. Aramis hayal kırıklığına uğrar. Zira Köse Mihal'i ikna etmek Dünder Bey'i ikna etmeye benzememektedir. Aramis'in tereddüt ettiğini gören Yarhisar Tekfuru, kızını almasının tek şartının Köse Mihal'i ikna etmesi olduğunu ona söyler. Aramis de istemeye istemeye teklifi kabul eder (Bahadıroğlu, 2010d: 327-330). Yarhisar Tekfurunun konağı Aramis'in, kaybettiği ününü tekrar kazanması için kendisine fırsatların verildiği bir mekândır.

Harmankaya Tekfurunun Konağı

Harmankaya Tekfuru Köse Mihal'dir. Turgut Alp ve Saltuk Meri'yi kurtardıktan sonra Köse Mihal'i görmek ve hep ününü duydukları Harmankaya ayranından içmek için bu konağa gelirler. Köse Mihal tarafından karşılan Turgut Alp ve Saltuk Bizanslı tekfurların Dünder Bey'le işbirliği yapıp Osman Bey'i ortadan kaldırmayı düşündüklerini bu konakta Köse Mihal'den öğrenirler. Köse Mihal, kızı için yapacağı düğüne Turgut Alp ve Saltuk'u çağırdıktan sonra Osman Bey'i de davet etmek için bir

elçi çağırır ve elçiyle birlikte Turgut Alp ve Saltuk'u Söğüt'e gitmeleri için yola çıkarır (Bahadıroğlu, 2010d: 218-223).

Turgut Alp ve Saltuk'tan sonra Köse Mihal'in konağına, Yarhisar Tekfuru tarafından gönderilen Aramis'in geldiği görülür. Aramis Köse Mihal'e, Bizanslı tekfurlarla birleşmesini teklif eder. Bu konuyu konuşmak için de kendisini Yarhisar Kalesi'ne davet eder. Köse Mihal de kızının evlilik hazırlıklarıyla uğraştığı için gidemeyeceğini fakat tekfurların düğüne gelmeleri halinde onlarla konuşabileceğini söyler. Bu teklif Aramis'i çok sevindirir zira Yarhisar Tekfuruna, bütün tekfurları düğüne kendisinin davet ettirdiğini söyleyecektir. Köse Mihal'le vedalaşan Aramis konaktan ayrılır (Bahadıroğlu, 2010d: 230-233).

Köse Mihal'in konağının romanda son olarak Osman Bey ve Bizanslı tekfurların düğün için buraya gelmeleriyle ortaya konduğu görülür. Osman Bey'in, konağına gelmesi Köse Mihal'i çok sevindirir. Konakta, dikkat çeken bir olayın olduğu görülür. Köse Mihal'in kızı ve damadı gelen misafirlerin ellerini öpmek için onlarla görüşmeye başlarlar. Orada bulunanlar da Osman Bey'in tavrının ne olacağını merak ederler. Zira Müslümanların kadınlarla tokalaşmadıklarını bilirler. Osman Bey de Köse Mihal'in kızına dirseğini öptürür. Bunun da bir Türk geleneği olduğunu söyler. Çıkarttığı yüzüğü de kıza hediye eden Osman Bey, gerek hediyesinin güzelliği gerekse yaptığı davranıştan dolayı orada bulunanları kendisine hayran bırakır (Bahadıroğlu, 2010d: 248-253). Köse Mihal'in konağı Osman Bey'in, Bizanslı tekfurlara gücünü gösterdiği bir mekândır.

Aristidi Monteskö'nün Konağı

Aristidi Monteskö'nün konağı Bilecik Kalesi'ndedir. Aristidi Monteskö Bilecik şövalyeleri başkomutanıdır. Aramis'in elinde büyümüştür. Aramis de Turgut Alp'i yakalamak için yardım almak amacıyla bu konağa gelir.

Önünde büyük, bir demir kapı vardı. Üstüne başkumandanlık alametleri işlenmişti. Bir ok, bir yay ve çapraz iki kılıç. Aramis bu alamete uzun uzun baktı. Kendi evinin kapısına hiç böyle şeylerden konmayacak mıydı? Hoş evi de yoktu ya? Ne zamandır Hristiyanlık âlemine hizmet ettiği halde başı boş [başıboş] şövalye olmaktan öte bir işe yaramamış, başka resmi bir ünvanı [ünvanı] olmamıştı (Bahadıroğlu, 2010d: 298).

Aristidi Monteskö kendisini ziyarete gelen Aramis'le konağında görüşür. Aramis, peşinde Osmanlı akıncılarının olduğunu ve eski günlerin hatırı için ona yardım etmesi

gerektiğini söyler. Aristidi Monteskö, Aramis'in bu isteğini geri çevirmez (Bahadıroğlu, 2010d: 302-306). Aritidi Monteskö'nin konağı Aramis'in, Turgut Alp'i yakalamk için en büyük desteği gördüğü mekândır.

Birinci Han

Bu han, Yarhisar Kalesi'nden İnegöl Kalesi'ne gitmek isteyen Nikola, Tomas ve Kalamos'un dinlenmek amacıyla uğradıkları yerdir. Bu handa, hancı kılığına giren ve Bizanslı tekfuruların kendi aralarında kurdukları işbirliğini öğrenmeye çalışan Turgut Alp çalışmaktadır. Yarhisarlı şövalyeler Turgut Alp'ten çorba getirmesini isterler. Turgut Alp geç olduğunu söyleyerek onların bu isteğini yerine getirmez. Şövalyelerin ısrarları üzerine de buz gibi bir çorba getirir. Şövalyeler bundan memnun olmazlar ve Turgut Alp'le mücadeleye girişirler. Onun Turgut Alp olduğunu öğrenince de ne yapacaklarını bilemezler. Turgut Alp onları öldürmez. Yarhisar Tekfuruyla İnegöl Tekfuru arasındaki işbirliğini öğrenmek için onları konuşturmaya karar verir. Nikola bir fırsatını bulup Turgut Alp'i öldürmeye kalkışır fakat arkasından gelen Akbaş buna engel olur. Turgut Alp de Nikola'yı öldürür. Yarhisar Tekfurunun yazdığı mektubu alan Turgut Alp, Tomas ve Kalamos'u handaki bir odaya hapsederek oradan ayrılır (Bahadıroğlu, 2010d: 18-40).

İnegöl Tekfuruna; Osman Bey'in, Yarhisar Tekfurunun ağzından yazdığı mektubunu götüren Turgut Alp'in, yolu üzerinde bulunan hana tekrar geldiği görülür. Yanında da Saltuk vardır. Turgut Alp ve Saltuk hana geldiklerinde üç Osmanlı akıncısının Bizanslı şövalyelerle mücadele ettiklerini görürler. Onlara yardım ederler ve Bizanslı şövalyeleri geri püskürtürler. Orada bir süre dinlendikten sonra daha önce bir odaya hapsedilen Tomas ve Kalamos'u alarak Söğüt'e gitmek için yola çıkarlar (Bahadıroğlu, 2010d: 83-91). Turgut Alp'in kontrolünde olan han, Kayı aşiretinin güvenliğinin sağlanması için kurulmuş olan bir mekândır.

İkinci Han

Bu han Bilecik Kalesi'ndedir. Turgut Alp ve Saltuk Bilecik Kalesi'ne Osman Bey'in görevlendirmesiyle gelirler. Amaçları Bilecik Kalesi'nde yaşanan olayları gözlemlemektir. Bursalı tüccarlar kılığına girerek hana gelirler. Handa Germiyanoğlu'nun adamları da vardır. Hancıyla konuşan Turgut Alp ve Saltuk, Bilecik

Kalesi'nde yaşanan gelişmelerin bir kısmını ondan öğrenirler. Bilecik Tekfurunun oğlunun, babasını yenerek Bilecik'e tekfur olmak istemesi bu bilgilerden birkaçıdır. Turgut Alp, Tekfurun konağında yaşanan gelişmeleri öğrenmek için de konağa girmek ister. Hancının uşakları kılığına girerek konağa giderler (Bahadıroğlu, 2010d: 106-114).

Turgut Alp ve Saltuk'un, Bilecik Kalesi'nde Tekfurun adamlarıyla mücadele ettikten sonra tekrar bu hana geldikleri görülür. Onlara yardım ettiği için hancıya parasını öderler ve dinlenmek için odalarına çekilirler (Bahadıroğlu, 2010d: 127-131). Bilecik Kalesi'ndeki han, Turgut Alp ve Saltuk'un Kale içinde faaliyette bulunurken kimliklerini gizleyerek saklandıkları mekândır.

Üçüncü Han

Bu han, Aramis'in Harmankaya Kalesi'ne giderken yolunun üzerinde bulunan handır. Han eski bir Osmanlı akıncı olan Baba Temür adlı kişiye aittir. Baba Temür, akıncılığı bıraktıktan sonra bu hanı açar. Hana gelen şövalyelerden duyduğu bilgileri Osmanlı akıncılarıyla paylaşarak bir nevi görevine devam etmektedir. Baba Temür, hana gelen Türklerden para almazken gayrimüslimlerden iki katı para alır. Hana gelen Aramis, Baba Temür'den domuz etiyle şarap ister. Baba Temür, istediklerinin handa olmadığını söyler. Aramis de isteklerinden vazgeçer. Zira Baba Temür'ün eski bir akıncı olduğunu anlar. Getirdiği çorbayı içerken de Harmakaya Kalesi'ne ne kadar sürede gideceğini ona sorar. Amacı handa çok kalmamaktır. Zira Turgut Alp'in peşinde olduğunu bilir. Hesabı ödemediğinden handan ayrılmak ister fakat Baba Temür buna izin vermez. Amacı, üzerinde Osmanlı kıyafeti taşıyan bu kişiyi biraz oyalamak ve peşinde olduğunu düşündüğü Osmanlı akıncılarına onu yakalatmaktır. Aramis, geç olduğu için ve Baba Temür'le mücadele etmeyi göze alamadığından hızla atına biner ve handan kaçarak uzaklaşır. Baştan beri handa olan ve olup biteni bir köşeden sessizce seyreden akıncı Targal da Aramis'in peşine düşer. Bir süre sonra da hana Turgut Alp ve Saltuk gelir. Baba Temür'ün, yaşanan olayı anlatması üzerine Turgut Alp ve Saltuk Aramis'in peşine düşerler (Bahadıroğlu, 2010d: 132-144). Baba Temür'ün kontrolünde olan hanın, Türkler tarafından Kayı aşiretinin güvenliğinin sağlanması için kurulmuş hanlardan biri olduğu görülür.

Dördüncü Han

Kestel'de bulunan bu han, adamlarıyla birlikte Bilecik Kalesi'ne doğru giden Aramis'in uğradığı yerdir. Handa Germiyanoğlu'nun, Dündar Bey'e gönderdiği Mesut ve Yusuf adında iki adamı da vardır. Onlar Aramis'i tanır fakat Aramis çok yorgun olduğu için onlarla konuşmak istemez. Zira Buzlupınar Meydanı'nda Turgut Alp, herkesin gözü önünde kendisini at arkasında sürüklemiştir. Aramis, Dündar Bey'le görüşüğünü söyleyen Germiyanoğlu'nun adamlarıyla konuşmak üzereyken kendi adamları hanın bir odasını boşaltmak için Baysungur adlı Osmanlı akıncısıyla mücadeleye başlarlar. Baysungur'un, altı şövalyeye mücadele ettiğini gören Germiyanoğlu'nun adamları, onun yardımına koşarlar. Aramis, adamlarının yenilmek üzere olduğunu anlayınca handan kaçarak canını kurtarır. Bir süre sonra da hana Turgut Alp ve Saltuk gelir. Germiyanoğlu'nun adamları Dündar Bey'le görüşüklerini, Dündar Bey'in de Osman Bey'i ortadan kaldırma noktasında Germiyanoğlu'yla anlaşmaya vardığını Turgut Alp'e söylerler. Bu bilgi üzerine de Turgut Alp, Baysungur'u Karacahisar Kalesi'ne Osman Bey'in yanına gönderir. Kendisi de Saltuk'u alarak Bilecik Kalesi'ne doğru yola çıkar (Bahadıroğlu, 2010d: 200). Kestel'de bulunan hanın, Dündar Bey'in Kayı aşiretine ihanetinin öğrenilip Osman Bey'e bildirilmesi için harekete geçilen yer olduğu görülür.

Bilecik Zindanı

Bilecik Kalesi'nde bulunan Bilecik Zindanı, Turgut Alp ve Saltuk'un Aramis'in tuzağına düşerek getirildikleri yerdir. Bilecik Zindanı'na ve orada yaşananlara dair şunların söylendiği görülür:

Halk Bilecik zindanına [Zindanı'na] “Kuyu” adını yakıştırmıştı. Şöhret bakımından Bizans'ın Anemas Zindanlarından [Zindanları'ndan] sonra geldiği muhakkaktı. Sırtını şehrin surlarına dayayan bu iki katlı kapkara bir girenin bir daha sağ çıktığı görülüş şey değildi. İçinde sık sık idamlar olur, halkın gözünden saklanmak istenen cesetler, bir gizli geçitten geçirilip ormana götürülürdü. İdam için Tekfur aleyhine tek kelime söylemek kâfi sebebi. Arada bir hırsızların da boynu vurulduğu olurdu ama bir katilin, bir namus düşmanının zindanı boyladığı pek görülmezdi. Hele katiller, adam öldürmek suretiyle cesaretlerini ispat ettikleri için tekfur [Tekfur] ordusuna asker bile yazılabilirlerdi. Halk zindana “Kuyu” derdi ve gerçekten de bir kuyudan farklı değildi. Karanlık, rutubetli, soğuk, yosunlu, dipsiz bir kuyu. Kulelerinde nöbetçiler dururdu. Binanın bir köşesinde de askerler kalırdı. Tekfurun özel muhafızlarıyla pek hoş geçindikleri de söylenemezdi. Aynı ülkenin askeri olmalarına rağmen birbirine dış biler, düşman nazarıyla bakarlardı (Bahadıroğlu, 2010d: 324-325).

Turgut Alp ve Saltuk yakalanarak Bilecik Zindanı'na atılırlar. İkiisi aynı hücreye konur. Hücrede, demir parmaklıklı küçük bir pencere vardır. Bu pencere de oldukça yüksektir. Dört günden buyana tutuldukları bu hücreye Marko Botsaris ve subay kılığına giren Aykut gelir. Turgut Alp ve Saltuk, Aykut'u görünce çok sevinirler. Aykut da Osman Bey'den haberler getirdiğini ve onların Bilecik Kalesi'ni gözlemlemelerini istediğini söyler. Bir süre sonra da yanlarına zindan bekçisi Mavronihalis gelir. Hep birlikte oradan ayrılırlar. Kurtulacaklarını düşünen ve bu hayalle yaşayan Turgut Alp ve Saltuk'un yanına Aramis ve Aristidi Monteskö gelir. Aramis, biraz önce yapılan konuşmaları duyduğunu ve Aykut'la Marko Botsaris'in zindana atıldığını söyler. Bu sözler Turgut Alp'le Saltuk'un kurtuluş hayallerini ortadan kaldırır. Aramis ve Aristidi Monteskö oradan ayrılınca da Turgut Alp'le Saltuk başlarının çaresine bakmayı düşünürler ve bir plan yaparlar. Mavronihalis'i, kaldıkları hücreye çağırırlar. Zira Saltuk, yerde hasta numarası yapmaktadır. Mavronihalis de içeri girince Turgut Alp onu yakalar ve zindandan çıkmak için kullanacakları geçidin anahtarını ondan ister. Mavronihalis de hem anahtarın hem de geçidin kapısının kulübesinde olduğunu söyleyerek onları kulübesine götürür. Turgut Alp ve Saltuk; Aykut ve Marko Botsaris'i de yanlarına alarak Bilecik Zindanı'ndan çıkarlar (Bahadıroğlu, 2010d: 335-356). Bilecik Zindanı, Turgut Alp ve Saltuk'un kurtulamayacaklarını düşündükleri sırada kendi çabalarıyla özgürlüklerine kavuştukları bir mekândır.

Romanda ayrıca Osman Bey'in evi, Karacahisar Kalesi'ndeki ev, Marko Botsaris'in evi, Osman Bey'in ikinci çadırı, Dünder Bey'in çadırı, Karacahisar Tekfurunun Konağı, Karacahisar Kulübesindeki Cami ve Karacahisar Zindanı'na da yer verilmiştir.

2.11.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi

Turgut Alp adlı romandaki mekânlara bakıldığında bu mekânların, *Sunguroğlu* serisinde olduğu gibi yalnızca somut mekânlardan oluştuğu göze çarpar. Romanda tarihî mekânların da olduğu görülür: Söğüt, Bursa bu tarihî mekânlara örnek verilebilir. Olaylara, üzerinde geçtiği mekânların -tıpkı *Sunguroğlu* serisinde olduğu gibi- yön vermediği görülür. Yani mekânlar, yaşanan olaylara sahne olmaları bakımından romanda işlevsel bir özelliğe sahiptir.

Romandaki olayların çok geniş ve çeşitli mekânlarda geçtiği görülür. Öyle ki akıncılar, roman boyunca uçsuz bucaksız Anadolu topraklarında at koştururlar ve yazar kimi

zaman bu mekânların isimlerini telaffuz etmez. Yapılan çalışmada da mekânlar ayrıntılı şekilde ortaya konmaya çalışıldığı için akıncıların at koşturdukları bu mekânların bütününe Anadolu ismi verilmiştir. Yine kimi zaman söz konusu mekânların, yazarın *Sunguroğlu* serisinde olduğu gibi belirsiz oldukları görülür. Örneğin Osman Bey Söğüt dışında bir evde kalır. Bu evin Söğüt dışında olduğu söylenmiş fakat nerede olduğu belirtilmemiştir.

Turgut Alp adlı roman tarihî roman olduğu için açık mekânların kapalı mekânlara göre daha önemli olduğu söylenebilir çünkü hareket halinde bulunan olaylar, roman kişileri vasıtasıyla açık mekânlara taşınırlar ve olaylar açık mekânlarda bir sonuca kavuşur. Öyle ki romanın en önemli mekânı olduğu düşünülen Çakırpınarı Meydanı da yine açık bir mekândır. Roman boyunca gerçekleşmesi düşünülen her şeyin bu meydanda gerçekleştiği görülür. Osman Bey aleyhinde faaliyet yürüten Bizanslı tekfurların planları bu meydanda bozulur ve Osman Bey bu meydanda yapılan mücadeleyi kazanarak Yarhisar ve Bilecik Kalesi'ni fetheder. Yine romanın başkişisi olan Turgut Alp'in roman boyunca hep karşısında olan Aramis'in de bu meydanda Yarhisar Tekfuru tarafından öldürüldüğü görülür. Kapalı mekânlara bakıldığında da Osman Bey'in ikinci evinin en önemli kapalı mekân olduğu söylenebilir. Zira Çakırpınarı Meydanı'nda gerçekleştirilecek mücadelenin planı bu evde yapılır.

Son olarak romanda, nesnel veya öznel olsun neredeyse hiçbir mekân tasvirinin yapılmadığı görülür. Bu da yazarın, mekânlardan ziyade olayları daha ön plana çıkartmaya çalıştığı ve olayları, mesajını aktarmasında bir vasıta olarak kullandığı şeklinde yorumlanabilir.

2.12. *Sunguroğlu-3 (Foça Korsanlarına Karşı)*

1977'de ilk baskısı yapılan (Argunşah, 1990: 417) *Sunguroğlu-3 (Foça Korsanlarına Karşı)* adlı roman, Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Devrine dair yazılan *Sunguroğlu* serisinin son kitabıdır. Roman; Foça'da Orhan Bey döneminde, Sunguroğlu'yla Foça korsanları arasında yaşanan, Şehzade Halil Bey'in kurtarılması olayını konu edinir. *Sunguroğlu-3 (Foça Korsanlarına Karşı)* romanı da tıpkı serinin ilk iki kitabında olduğu gibi hâkim bakış açısıyla yazılmış ve genellikle tarihî kişilerden oluşmuştur. Orhan Bey, Şehzade Halil Bey, Bizans İmparatoru Beşinci Yoannis Paleologos bu tarihî kişilere örnek verilebilir. Sade ve akıcı bir dille yazılan roman beş bölümden oluşur.

2.12.1. Romanın Özeti

Roman Sunguroğlu'nun İzmit'teki evinde, Bursa'dan gelen Saltuk'la konuşmasıyla başlar. Saltuk Sunguroğlu'na Orhan Bey'den haber getirmiştir. Orhan Bey, iki yıl önce kaçırılan oğlu Şehzade Halil'in Foça korsanlarının elinden kurtarılmasını istemektedir. Sunguroğlu, Köse Yusuf'la Yörükoğlu İbrahim'i de yanına alarak Kostantiniyye'ye gider. Burada Bizans orduları başkomutanı olan arkadaşları Mişöp'le görüşürler. Mişöp'e Foça'ya gitmek istediklerini söylerler ve orada bir tanıdığının olup olmadığını sorarlar. O da Gobis adında, meyve dükkânı olan bir eniştesinin olduğunu, Gobis'in onlara yardım edebileceğini söyler. Foça'ya gitmek için yola çıkan Sunguroğlu ve arkadaşlarının bindikleri gemi denizde iki gün sakin bir şekilde yol aldıktan sonra, üçüncü gün fırtınanın çıkmasıyla zor anlar yaşar.

Sunguroğlu ve arkadaşları Foça'ya inerler. Bir süre şehri gezip kalabilecekleri bir yer ararlar. Güzel görünüşlü bir han bulup içeri girerler. Korsanika Hanı denilen bu hanın, hancısı tarafından çok övülen bir odasına yerleştirilirler. Sunguroğlu burada kendisini tanıtır. Şüphe çekmemek için de bu tanıtmayı kendi isteğine göre yapar. O, Bizanslı şövalye Aleksidir. Köse Yusuf onun hocası Jozef'tir. Yörükoğlu İbrahim de at uşağı olan dilsiz Mişon'dur. Sunguroğlu ve arkadaşları Gobis'le tanışmak için Han'da çalışan Grimo'ya Gobis'in meyve dükkânını sorarlar ve Grimo'nun tarif ettiği dükkâna giderler. Gobis dükkânda yoktur. Kısa bir süre sonra dükkâna gelen güzel giyimli, incecik olan Gobis'le tanışırlar.

Han'da dinlenen Sunguroğlu ve arkadaşları Foça'yı gezmek için Han'dan ayrılırlar. Bir süre şehri dolaşırlar ardından kalabalık bir gruba rastlarlar. Kalabalığın yanına gidince de boynu vurulan bir kişiyi görürler. Bu kişinin başında neredeyse dış dünyayla bağlantısını kesmiş halde bulunan bir genç vardır. Köse Yusuf, boynu vurulan kişiyle başında bekleyen genç arasında bir bağlantının olabileceğini düşünerek gence yaklaşır. Ölen kişinin babası olduğunu ve kızını vermediği için Foça Beyi tarafından öldürüldüğünü gençten öğrenir. Adı Kalber olan bu genç, Köse Yusuf'u ve arkadaşlarını çok sever. Onları kaldıkları ve isyan etmek için hazırlandıkları mağaraya götürür.

Halil Bey'in kurtarılması için bir plan yapılır. Plan gereği Gobis, Venedik'e meyve götürmek için gemi kiralayacak fakat gemi boş olacaktır. Çünkü meyvesini yakın bir limandan yükleyecek, Sunguroğlu da yirmi kişiyle gemiye binecektir zira Sunguroğlu

ve yanındakiler geminin güvenliğini sağlayacaklardır. Gemi denize açılınca da kaptanı etkisiz hale getirilecek ve başka bir limana yaklaşp orada bekleyen Kalber ve adamları gemiye alınacaktır. Ayrıca Foça sahilindeki Kaptan Gredos'un gemisinden ve onun topladığı adamlardan da faydalanılacaktır.

Halil Bey'in kaçırılmak istenmesiyle büyük bir mücadele başlar. Mücadele sırasında Boğa ölür. Jozef'in de tam öldürölmek üzereyken Sunguroğlu yetişir ve onu kurtarır. Sunguroğlu ve adamları yapılan mücadeleyi kazanarak Halil Bey'i esaretten kurtarırlar. Kalber ve Jozef'in de Kostantiniyye'ye gelmeleri yönünde ikna ettikten sonra gemilerin dümenlerini Kostantiniyye'ye çeviren Sunguroğlu, Orhan Bey'in verdiği görevi yerine getirmenin guru içinde yoluna devam eder.

2.12.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı

Sunguroğlu-3 (Foça Korsanlarına Karşı) adlı romanla ilgili mekânlar aşğıdaki şekilde tasnif edilmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır.

2.12.2.1. Somut Mekânlar

2.12.2.1.1. Açık Mekânlar

Ege Denizi

Ege Denizi, Sunguroğlu ve arkadaşlarının Foça'ya gitmek için ve Foça'dan Kostantiniyye'ye dönmek için kullandıkları doğal mekândır. Sunguroğlu ve arkadaşları Foça'ya gitmek için bir gemiye binerler. İki gün sakin şekilde yol aldıktan sonra üçüncü günün sabahında büyük bir fırtınayla uyanırlar. Deniz kabarır ve gemilerinin boyuna ulaşan dalgalar meydana getirir. Gemide bulunan herkes büyük korku içindedir. Köse Yusuf da denizden etkilenerek hasta olur (Bahadıroğlu, 2010c: 19-20). Gemi kaptanı Geredos yolcuların korkusunu arttıracak bir haber verir. İki saate kadar fırtınanın daha da büyüyeceğini söyler. Fırtına, geminin iki yelkenini şişirerek geminin batmasına neden olmaya başlar. Yelkenlerin halatlarının kesilmesi gerekecektir fakat bu işi yapacak gönüllü bir kişi çıkmaz. Gredos, yelken halatlarını kesmek için direğe tırmanır ve yelkenlerden birinin halatını keser fakat çok yorulur ve aşğı inmek zorunda kalır (Bahadıroğlu, 2010c: 21-28). Yelkenlerden birinin halatının kesilmesi tehlikenin kısmen atlatıldığını gösterse de önemli olan ikinci yelkenin halatının kesilmesidir. Bu iş için

gemi tayfasından biri olan Grimo'nun öne çıkar fakat Grimo rüzgâra dayanamaz ve denize düşer (Bahadıroğlu, 2010c: 29-30).

Grimo'nun başarısız oluşunun ardından, denizcilik anlamında bir tecrübesi olmayan Sunguroğlu, geminin ve kendi hayatlarının kurtulması için ikinci yelkenin halatını kesmeye karar verir. Direğe tırmanır ve halatı keser (Bahadıroğlu, 2010c: 32-36). Gemiye batmaktan gemidekileri de ölmekten kurtaran Sunguroğlu, cesaretiyle herkese güç verir. Ege Denizi üzerinde dördüncü günlerine uyanan Sunguroğlu ve arkadaşları akşamki fırtınadan herhangi bir iz kalmadığını görünce çok sevinirler. Zira yolculukları da bitmek üzeredir. Karşılarında Foça sahilleri vardır. Yanlarına Gredos gelir ve onlarla konuşmaya başlar. Gredos, onların Bizanslı olmadıklarını, Osmanlı akıncıları olduklarını anladığını söyler. Bu sözler Sunguroğlu'nu ve arkadaşlarını çok şaşırtır. Ardından Gredos, hayatını Sunguroğlu'na borçlu olduğunu söyleyerek onun her söylediğini yapmaya hazır olduğunu belirtir. Sunguroğlu da ondan, gemisini Foça sahilinde hazır bekletmesini ve etraftan toplayacağı korsanlarla birlikte kendisinden gelecek haber doğrultusunda hareket etmesini ister. Gredos, Sunguroğlu'nun isteğini kabul eder. Gemi bir süre sonra Foça'ya yanaşır (Bahadıroğlu, 2010c: 41-46).

Ege Denizi, Halil Bey'in kurtarıldığı ve Kostantiniyye'ye hep birlikte dönülen yer olarak da ortaya konur. Sunguroğlu yapılan plan gereği Gobis'in kiraladığı gemiyle Ege Denizi'ne akşam karanlığında açılır. Ege Denizi'nde Gredos'un kullandığı bir gemi daha vardır. Bu gemi de Sunguroğlu'nun emrindedir. Sunguroğlu Gobis'in kiraladığı gemiyi ele geçirmek için fırsat kollar. Bunu da Boğa'yla birlikte yapar. Sunguroğlu geminin tamamını ele geçirmek için Kalber'den yardım ister. Kalber de adamlarıyla birlikte gemiyi alır (Bahadıroğlu, 2010c: 147-151). Geminin tamamını ele geçiren Sunguroğlu, gemide bulunan kürekçilerin daha hızlı ve gayretli kürek çekmeleri için onlara çeşitli vaatlerde bulunur.

“Artık esaret yok,” dedi. “Kırbaç da yok. Bol bol yeyip [yiyip] içecek ve kürek çekeceksiniz. Aranızda hasta olup kürek çekemeyenler varsa hemen söylesinler, kamaraya alalım.” ...“Birkaç günlük işimiz var. Sonra hepimizi serbest bırakacağım. İsteyen benimle birlikte Bizans payitahtına gelebilir. Ama o zamana kadar sabredeceksiniz. Şimdi asılın küreklere, kuvvetle asılın. Ulaşmak istediğimiz bir menzil var, hem de acele olarak” (Bahadıroğlu, 2010c: 151-153).

Sunguroğlu'nun sözleriyle canlanan kürekçiler özgürlüklerine kavuşmak için canla başla kürek çekmeye başlarlar (Bahadıroğlu, 2010c: 153).

Kontrolü altındaki gemilere tamamen hâkim olan Sunguroğlu, hazırlıklarını tamamlar ve Gobis'in gemisini Gredos'un gemisinin yanına götürerek ertesi gün öğlen vakti gelecek olan Foça Beyinin gemilerini bekleyeme koyulur (Bahadıroğlu, 2010c: 156-157). Ertesi gün öğlen vakti olur ve Ege Denizi'nde Foça Beyinin Halil Bey'i taşıyan gemileri görünür. Sunguroğlu hiçbir şeyin yapacakları baskını etkilememesi için Jozefin'in kamaraya geçmesini ister. Jozefin'in ise Sunguroğlu'na onun hiç beklemediği bir tepki verir ve mücadeleye katılacağını söyler (Bahadıroğlu, 2010c: 165-167).

Sunguroğlu yaklaşan gemileri durdurmak için iki kez uyarır. Uyarıların sonuçsuz kaldığını gören Sunguroğlu, gemilerine mancınıklarını çalıştırmalarını ve atış yapmaları talimatını verir (Bahadıroğlu, 2010c: 169). Yaşanan mücadele sırasında Jozefin'in yaralanır. Sunguroğlu da onu kurtarır. (Bahadıroğlu, 2010c: 173-174). Ege Denizi'nde yapılan bu mücadeleyi Sunguroğlu ve arkadaşları kazanır. Sunguroğlu mücadele sonrasında Halil Bey'i, küçük bir kamarada bağlanmış ve ağzı tıkaçla kapatılmış halde bulur (Bahadıroğlu, 2010c: 175-176). Yazar bu sahneyi şu şekilde anlatır:

“Şehzadem,” diye mırıldandı. Şehzade Halil Bey, dilini konuşan birini görünce, hayretle baktı. Tıkaçlı ağzından birkaç inilti çıktı. ...“Kurtuldum ha! Kurtuldum öyle mi!..” “Kurtuldunuz beyim. Allah'ın izni ile kurtuldunuz. Artık babanıza, memleketinize, sancağınıza kavuşacaksınız. Ne kadar memnun olduğumuzu bilemezsiniz” (Bahadıroğlu, 2010c: 176-177).

Sunguroğlu kendisine verilen görevi Ege Denizi'nde yerine getirmiş ve Halil Bey'i kurtarmıştır. Foça Beyinin üzerine gitmeyi ve onunla mücadeleyi boş bir uğraş olarak değerlendirir. Kalber'i de intikam düşüncesinden vazgeçmesi için ikna etmeye çalıştığı görülür:

Sunguroğlu elini Kalber'in omuzuna [omzuna] koyarak dostça bir kaç [birkaç] darbe indirdi. “Çok doğru hareket ediyorsun Kalber. İntikam, kan davası kötü hislerdir. Halil Beyi [Bey'i] elinden almakla zaten darbelerin en büyüğünü Foça Beyine vurmuş olduk, daha belini doğrultamaz.” Kalber bir müddet düşündükten sonra: “Doğru söyledin yiğidim!..” (Bahadıroğlu, 2010c: 180).

Sunguroğlu'nun konuşmasıyla ikna olan Kalber, kız kardeşi Jozefin'le birlikte Kostantiniyye'ye Sunguroğlu'nun davetlisi olarak gitmeye karar verir (Bahadıroğlu, 2010c: 179-180).

Sunguroğlu Kostantiniyye'ye dönerken Halil Bey'le uzun uzun sohbet eder. Orhan Bey'in onu kurtarmak için yaptığı faaliyetlerden bahseder (Bahadıroğlu, 2010c: 191).

Ege Denizi'nin, Sunguroğlu'na verilen görevi yerine getirmesinde ona yardım ettiği görülür. Bu yönüyle işlevsel olduğu söylenebilir. Ege Denizi'nin dikkat çeken özelliklerinden biri de, Sunguroğlu'nun kendisine karşılıksız bir şekilde yardım eden Kaptan Gredos'u burada tanınmasıdır. Romanın ana mekânı olan Ege Denizi'nin bir diğer özelliğinin ise okuyucuya, mücadelesini hep karada yapan ve başarılı olan Sunguroğlu'nun, denizde de başarılı olduğunu göstermesidir.

Kostantiniyye Şehri

Kostantiniyye öncelikle, Foça'ya gitmek isteyen Sunguroğlu ve arkadaşlarının Mişöp'ü görmek için geldikleri yer olarak ortaya konur. Sunguroğlu ve arkadaşları akşamüzeri Kostantiniyye'ye gelirler ve Mişöp'le görüşürler. Ona, Foça'ya gideceklerini ve orada bir tanıdığın olup olmadığını sorarlar. Mişöp de Gobis adında, meyve dükkânı olan bir eniştesinin olduğunu ve onunla görüşebilirlerse Gobis'in onları Foça Beyinin şarapçıbaşısı olan Fabil'le tanıştılabileceğini söyler. Sunguroğlu'nun aklını karıştıran bir başka mesele de Foça'ya nasıl gidecekleridir. Mişöp de onlar için ya gemi kiralayabileceğini ya da onları Foça'ya giden bir gemiye bindirebileceğini söyler. Sunguroğlu da geminin kiralanmasının dikkat çekebileceğini söyleyerek Foça'ya giden bir gemiye binmek ister. Ertesi gün Venedik'e giden ancak onları Foça'da indirebileceğini söyleyen bir gemiciyle anlaşarak yola çıkarlar (Bahadıroğlu, 2010c: 15-19).

Kostantiniyye, Sunguroğlu ve arkadaşlarının Halil Bey'i Foça korsanlarının elinden kurtardıktan sonra getirdikleri yer olarak da romanda ortaya konur. Sunguroğlu ve arkadaşları Halil Bey'i kurtardıktan sonra önce Kostantiniyye'ye gelirler. Halil Bey'in geleceğini duyan Bizans halkı da onu karşılamaya gelir (Bahadıroğlu, 2010c: 92-94). Sunguroğlu ve yanındakileri karşılamaya gelenler arasında Mişöp de vardır. Sunguroğlu, Kostantiniyye sokaklarından geçerek Valekerna Sarayı'na gidene kadar Mişöp'le uzun uzun sohbet eder. İrini'nin hamile olması, Miros'un kısa süre önce ölmesi sohbetin başlıca konuları arasındadır. Mişöp'ün verdiği bir haber Sunguroğlu'nu çokça şaşırtır. Bu da Kalyan'ın Osmanlı Devleti'ne sığındığı haberidir. Sunguroğlu'nun Mişöp'ten bir isteği de vardır. Sunguroğlu, yanında getirdiği Kalber ve Jozefin'in korunmasını istemektedir. Mişöp onları, kendi evine götüreceğini söyleyerek Sunguroğlu'nu rahatlatır (Bahadıroğlu, 2010c: 194-201).

Kostantiniyye romanda son olarak Halil Bey'in, Sunguroğlu'nun ve arkadaşlarının uğurlandıkları yer olarak romanda ortaya konur. Kostantiniyye'de iki gün kalan Sunguroğlu ve arkadaşları, Halil Bey ve Bizans İmparatoruyla birlikte İzmit'e gitmek için yola koyulurlar. Onları uğurlamaya da Gredos, Kalber, Jozefin, Mişöp ve İrini gelmiştir (Bahadıroğlu, 2010c: 205). Sunguroğlu'nun veda anında, çok sevineceği bir haberi İrini'den aldığı görülür:

“Biz Müslüman olmaya karar verdik yiğidim.” Sunguroğlu hayret ve neşe ile sordu: “Siz mi?” “Evet. Ben kocam Lagan Mişöp. Siz gittikten sonra uzun uzun düşünüp bu kararı verdik. ...“Fakat İslamın [İslam'ın] şartlarını bilmediğimiz için yerine getiremiyoruz. Eğer arkadaşlarınızdan birini yanımıza bir müddet için bırakırsanız sevaba girersiniz.” “Tabii bırakırım İrini.” “Artık ismim İrini değil.” “Ya!..” “Hatice. İlk Müslüman olan muhterem kadının ismi bu imiş. Ben bu ismi çok seviyorum” (Bahadıroğlu, 2010c: 206-207).

Sunguroğlu, kendisini sevindiren bu haber üzerine onların yanına, İslam dinini öğretmesi için kısa bir süreliğine Köse Yusuf'u bırakır ve oradan ayrılır (Bahadıroğlu, 2010c: 208).

Tarihî bir mekân olan Kostantiniyye'nin, Bizans imparatorluğunun merkezi olmasına rağmen bir Osmanlı şehri gibi hareket ettiği söylenebilir.

Foça Şehri

Foça, Orhan Bey'in kaçırılan oğlu Halil Bey'in tutulduğu şehirdir. Sunguroğlu ve arkadaşları Foça'ya Halil Bey'i kurtarmak için giderler. Foça'yla ilgili Köse Yusuf'un Sunguroğlu ve Yörükoğlu İbrahim'e şunları söylediği görülür:

“Foça, Venedik-İzmit kolonisinin bir şehridir. Halkı denizcidir. Çoğunun denizciliği korsanlık üstüne bina edilmiştir. Esir ticareti de çok revaçtadır.” Derin bir nefes aldı: “Zahiren Venedik Cumhuriyetine [Cumhuriyeti'ne] bağlı ise de, idari meselelerde başlı başına bir krallık gibi davranır. Çok kere bir korsanın emri altında idari mekanizma yürütülür. ...Sokaklar insan cesetlerinden tepciklerle dolar. Halihazır durumun ne olduğunu bilmiyorum. Şehrin etrafında muhkem duvarlar yükselir. Sanki bir Çin Seddi de Foça'da inşa edilmiştir. Bu yüzden şehrin müdafaası rahatlıkla yapılabilmektedir. Küçük ve güçsüz olmasına rağmen, kolay kolay hiçbir devlete boğun egmemiştir” (Bahadıroğlu, 2010c: 12).

Foça'nın yönetilmesine dair de Köse Yusuf şunları söyler:

“Bu Foça denen yer ne menem şeydir Köse? Padişahları var mıdır? Ne işler çevirirler?” “Vardır tabii,” dedi Köse, “Padişah yerine zalim bir beyleri var. Korsanlıkla geçinirler. Bizans'a bir parça bağlı görünürlerse de, aldırma; baksana Halil Beyi [Bey'i] İmparatora vermediler. Demek ki, Bizans imparatorunu da pek umursamıyorlar” (Bahadıroğlu, 2010c: 47).

Gredos'un gemisiyle Foça'ya giden Sunguroğlu ve arkadaşları, şehrin kapısından girip etrafı seyrede seyrede şehirde ilerlerler (Bahadıroğlu, 2010c: 48). Şehrin görünüşünün Yörükoğlu İbrahim'in bakışıyla şu şekilde ortaya konduğu görülür:

İbrahim merakla bakınıyordu. Evler daha ziyade tek kat üzerine yapılmış ve genellikle çiğ gibi bir sarıya boyanmıştı. Sokaklar, sabahın erken saati olmasına rağmen, rahatça at sürülemeyecek kadar kalabalıktı. İbrahim hayretle: “Amma çok insan var!” diye söylendi. Tekrar etrafını seyre koyuldu. Meydanlarda sergiler açılmış, Bizans'tan gelen kumaşlar, Venedik'ten gelen mücevherler satışı çıkarılmıştı. Aralarda Şam halıları, Osmanlı kılıçları ve her milletin giyebileceği elbiseler vardı. Pazarcılar bağıra-bağıra [bağıra bağıra] mallarını methediyor, müşteri toplamak için, her satıcı, var gücüyle bağırıyordu (Bahadıroğlu, 2010c: 48).

Sunguroğlu ve arkadaşları kalabilecekleri bir han ararlar ve Korsanika Hanı'na yerleşirler (Bahadıroğlu, 2010c: 49). Sunguroğlu ve arkadaşlarının Foça'da yaşadıkları önemli olaylardan biri, Halil Bey'in kurtarılmasında destek alacakları kişi olan Kalber'i burada tanımalarıdır. Üç arkadaş şehirde dolaşırken bir kalabalığa rastlarlar. Kalabalığa yaklaştıklarında kafası kesilmiş bir kişiyi görürler. Kısa bir süre sonra da Foçalı askerler gelip cesedi götürürler. Kalabalık dağılmış olmasına rağmen cesedin başından ayrılmayan bir kişinin olması Sunguroğlu ve arkadaşlarının dikkatini çeker (Bahadıroğlu, 2010c: 71-72). Köse Yusuf'un, yaşananları öğrenmek ve bu yaşananların kendileri için bir menfaat doğurması için cesedin başında bekleyen kişinin yanına gittiği görülür:

“Alçaklar!” Sesinde müthiş bir kin ve engin bir intikam duygusu vardı. Bu sesi duyunca, genç adam birden başını çevirdi. Sesin sahibini tanımak ister gibi, dikkatle baktı. Tanıyamayınca da sordu: “Siz babamı tanır mıydınız?” Köse gözündeki yaşları siler gibi yaptı. Genç adamın sualine cevap vermeden, Sunguroğlu'na döndü: “Ne maceralarımız olmuştu değil mi Aleks?” dedi. Sunguroğlu, Köse'nin birşeyler [bir şeyler] yapmak istediğini anlamakta gecikmemişti. “Tabii” diye karşılık verdi. ...“Siz bana babanızın yadigârısınız,” dedi. “Bundan sonra size yardım edeceğiz. Babanızın intikamını alıncaya kadar...” ...“Babamı öldürttü o. Alacağı olsun Septimus'un; ama intikamım korkunç olacak!” ...Çok affedersiniz, kendimi tanıtmayı unuttum. Adım Kalber. Kızkardeşim Jozefin'den başka ailemden kimse kalmadı (Bahadıroğlu, 2010c: 72-74).

Sunguroğlu ve arkadaşları Foça'da, Foça Beyinden intikam almak isteyen bir kişiyi tanıdıkları için çok mutlu olurlar. Zira onlar da aynı hedefe yürümek istemektedirler. Evine gitmek için Sunguroğlu ve arkadaşlarının yanından ayrılan Kalber, Foça Beyinin askerleri tarafından saldırıya uğrar. Askerlerin niyeti, Kalber'in kardeşi olan Jozefin'i götürmektir. Kalber askerlerle mücadeleye başlar fakat askerler sayıca çok

olduklarından Kalber zor durumda kalır. Bunu gören Sunguroğlu ve arkadaşları yüzlerini kapatarak askerlerle mücadeleye başlarlar ve askerleri geri püskürtürler Kalber, hayatını kurtaran Sunguroğlu ve arkadaşlarına daha da güvenir ve onları Foça Beyine karşı isyan hazırlığı içinde oldukları mağaraya götürür (Bahadıroğlu, 2010c: 75-81).

Sunguroğlu'nun, hancı tarafından öldürülmek istendiğinin de Sunguroğlu ve arkadaşları tarafından yine Foça da öğrenildiği görülür. Sunguroğlu ve arkadaşları Foça'da dolaşırken, kurulan bir esir pazarını görürler. Bir süre, bu pazarda yaşanan olayları seyrederek. Pazardan ayrılacakları zaman Sunguroğlu, hancı tarafından öldürüleceğini öğrenir (Bahadıroğlu, 2010c: 140-141). Bu durum da şu şekilde anlatılır:

...Grimo yanlarına varmıştı. Korku dolu gözlerle etrafına baktı evvelâ, sonra Sunguroğlu'na yaklaşp birşeyler [bir şeyler] fısıldadı. ...İbrahim merak ederek sordu. “Ne diyor uğursuz kerata?” Sunguroğlu düşünceli idi. “Bu sefer de uğursuz bir haber getirdi, ama işimize yarayacak doğrusu.” “Nasıl bir haber?” “Senin hancı bizi ahrete göndermeyi kafasına koymuş. Cüce Grimo'yu dört kişiyi çağırması için göndermiş. Bu dört kişi kan içici kiralık katillermiş” (Bahadıroğlu, 2010c: 141-142).

Sunguroğlu Halil Bey'i kurtarmak için zaman kaybetmek istemediğinden duydukları karşısında harekete geçmez (Bahadıroğlu, 2010c: 142).

Foça'nın, romanın önemli mekânlarından biri olduğu görülür. Sunguroğlu'nun, kendisine verilen görevi yerine getirmesinde çokça yardımını gördüğü Kalber'i burada tanıması ve romandaki olayların, çeşitli mekânlarda yaşanmasına rağmen, tamamına yakınının burada geçmesi, Foça'nın mekânsal bağlamda önemini ortaya koyduğu söylenebilir.

Romanda ayrıca Fener Burnu, Foça Limanı, Bursa, İzmit, Üsküdar, İzmir ve Venedik şehrine de yer verilmiştir.

2.12.2.1.2. Kapalı Mekânlar

Foça'daki Mağara

Foça'da yüksek bir tepede bulunan bu mağarayı Kalber'in babası keşfeder. Kızı Jozefin'i de Foça Beyinden korumak için buraya yerleştirir. Mağaraya Sunguroğlu ve arkadaşları hayatını kurtardıkları Kalber'le birlikte gelirler (Bahadıroğlu, 2010c: 82). Mağaranın açılması ve içerisiyle ilgili şunların anlatıldığı görülür:

Önlerinde ilk defa bir kaya vardı. Kalber'in ona doğru yürüdüğünü görünce, gözleriyle hareketlerini takip etmeye başladılar. Biraz sonra Kalber elini oyuğuna soktu. Kocaman kaya önce bir sarsıldı, üç arkadaşın hayretle açılan gözleri altında yana kaymaya başladı. Az sonra bir mağara ağız meydana çıkmıştı. Üçü birden: “Vay canına!..” diye bağırdılar. ...Mağaranın ağız bir insan boyundan oldukça yüksekti. Genişliği ise ancak bir atın geçebileceği kadardı. Atları yedeklerinde olduğu halde içeri girdiler. Kalber içerde başka bir oyuğa elini soktu. Belli belirsiz bir çan sesi duyuldu. Koca taş kapak yine kendiliğinden kapanmaya başladı. Üç Osmanlı akıncısı bir kere daha dönüp hayretle arkalarına baktılar. Üçü de aynı anda kalın sicimler farketti [fark etti]. Sunguroğlu: “Bu kapak nasıl çalışıyor Kalber?” diye sordu. Kalber: “Dikkatinizi çekti değil mi?” dedi. “Bunu babam yapmıştı. Taş kapak sandığınız şey aslında maharetle boyanmış meşe kütüğünden başka birşey [bir şey] değildir. İçerden bir çıkırığa bağlı ipler vasıtasıyla idare ediliyor... (Bahadıroğlu, 2010c: 82-83).

Mağaranın içinde ilerleyen Sunguroğlu ve arkadaşları genişçe bir alana çıkarlar. Burada bulunan birkaç kişiyle sohbet edip mağaranın içinde ilerlemeye devam ederler (Bahadıroğlu, 2010c: 85). Geçtikleri yol ve bu yolun sonunda ulaştıkları alanla ilgili olarak da yazarın şunları söylediği görülür:

Atlarının oradaki adama teslim edip yürüdüler. Az sonra iki kişinin yanyana [yan yana] yürüyemeyeceği dar bir dehlize girdiler. ...Sağlı sollu dizilmiş meşalelerin aydınlattığı koridorumsu geçit, birkaç dakika ancak sürdü. ...İlkinden çok daha geniş bir meydana çıktılar. Sürü ile adam gördüler. Kimisi uzun kılıcına dayanarak ayakta dikiliyor, kimisi mağaranın şurasına, burasına serpiştirilmiş ağaç kütükleri üstünde oturuyordu. ...Sunguroğlu eliyle, kalabalığı gelişigüzel selamladı. ...Yerler ayı postlarıyla kaplanmıştı. Duvarlardan sızıntı diye birşey [bir şey] yoktu. Etraf tertemizdi (Bahadıroğlu, 2010c: 85-86).

Sunguroğlu ve arkadaşları mağara karşısındaki şaşkınlıklarını üzerlerinden atmaya çalışırlar. Kalber mağarada bulunan kişilerin, Foça Beyinin haksızlığına uğrayan kişilerden oluştuğunu ve bu kişilerin de Foça Beyine karşı bir ihtilal yapma hazırlığına giriştiklerini söyler (Bahadıroğlu, 2010c: 84-85).

Sunguroğlu, gözleri intikam ateşiyle dolu olan mağaradaki insanların bu özelliğinden yararlanmak ister ve onlara şu konuşmayı yapar:

“Madem bir işe girişmek istiyorsunuz, mağlup dönmek için hazırlanmak mecburiyetindediniz.” diye devam etti. “Öfkenize uymanız demek, mutedil edememeniz demektir. Mağlup olmak ve hayatınızı kaybetmek istiyorsanız mesele yok. Galip gelmek istiyorsanız yapacağınız şeyi inene-boyuna düşünmeniz gerekir (Bahadıroğlu, 2010c: 88).

Mağarada bulunanlar yeni tanıdıkları bu insanın sözlerine ihtiyatla yaklaşırlar. Bunun üzerine Kalber, Sunguroğlu ve arkadaşlarını onlara tanıtır. İçlerinden biri Sunguroğlu'nu

gözüne kestirerek onunla dövüşmek ister (Bahadıroğlu, 2010c: 88-90). Yazarın bu sahneyi şu şekilde anlattığı görülür:

Tabii Sunguroğlu, Boğa'nın ne yapmak istediğini anlamıştı. Karşılık verdi. Böylece el sıkma merasimi bir kuvvet gösterisi haline geldi. "Kuvvetine diyecek yok," dedi. "Ama kalleşlikte de üstüne yok, haberin olsun." ...Sunguroğlu dikkatle hasmının hareketlerini takip ediyordu. Kasıklarına vurmak üzere bacağını kaldırdığını görünce, şimşek hızıyla eğildi. Boğa'nın bacağını kaparak kıvırdı, kollarından birini de yakalayarak koca gövdeyi başının üstüne kaldırdıktan sonra, yere çaldı. ...Boğa'nın toparlanmasına meydan vermemek için atıldı. Kuvvetli kolları ile belinden kavradı, şiddetli sıktı. ...Boğa kötü durumda idi. Nefesi sıkışıyor, boğazından hırıltılar, ağızdan köpükler geliyordu. Önce gözleri büyüdü, büyüdü, adeta yumruk kadar oldu. Sonra dili dışarı sarktı. Hırıltılar yavaş yavaş seyrekleşti. Sunguroğlu'nun kolları arasına yığıldı, kaldı (Bahadıroğlu, 2010c: 91-97).

Sunguroğlu, yaptığı mücadele sırasında Boğa'yı yener ve başta Kalber'le Jozefin olmak üzere mağarada bulunan herkesin güvenini kazanır. Orada bulunanlar kendilerine liderlik yapması için de Sunguroğlu'nu seçerler. Sunguroğlu da bunu kabul eder (Bahadıroğlu, 2010c: 89-99). Sunguroğlu orada bulunanların gücünden de yararlanıp Halil Bey'i kurtarmak istediğinden onlara bir teklifte bulunur: " 'Bana sorarsanız, evvela zindanı öğrenip orada bulunan esirleri serbest bırakalım. Bir kargaşa çıkacak ve bey kuvvetleri onlarla uğraşmaya başlayacak. Bu arada biz de saraya hücum edip, Septimus'u alaşağı edeceğiz. Ne dersiniz?' " (Bahadıroğlu, 2010c: 101). Yaptığı teklifi kabul edilen Sunguroğlu, kendisinden gelecek haberi beklemelerini söyleyerek oradan ayrılır (Bahadıroğlu, 2010c: 101-103).

Foça'da bulunan mağaranın, Sunguroğlu'na yardım eden insanların toplandıkları yer olması bakımından romanda dikkat çektiği söylenebilir.

Sunguroğlu'nun Evi

Sunguroğlu'nun evi İzmit'tedir. Sunguroğlu bu evde önce Nilüfer ve Nilüfer'in annesiyle birlikte oturur. Nilüfer'in annesi ölünce de Nilüfer'le yalnız oturmaya başlar. Sunguroğlu'nun, Orhan Bey tarafından gönderilen haberi bu evde öğrendiği görülür. Orhan Bey'in habercisi Saltuk, Bursa'dan gelir ve Orhan Bey'in oğlu Halil Bey'in Foça korsanları tarafından kaçırıldığını, Orhan Bey'in de Sunguroğlu'ndan oğlunu kurtarmasını istediğini ona söyler (Bahadıroğlu, 2010c: 7). Saltuk ayrıca, Halil Bey'in kaçırılması üzerine Orhan Bey'in Bizans İmparatoru üzerinde baskı kurduğunu ve Bizans'ın da Foça Beyine, Halil Bey'i serbest bırakması karşılığında kırk bin altın teklif

ettiğini söyler. Bütün bu olanlardan bir sonuç elde edilemeyince de Orhan Bey'in, Bizans'a saldırmayı düşündüğünü fakat Orhan Bey'in yanındaki devlet adamlarının, Sunguroğlu'nun Halil Bey'i kurtarabileceğini söyleyerek onun görevlendirilmesini istediklerini Sunguroğlu'yla paylaşır (Bahadıroğlu, 2010c: 8). Sunguroğlu, kendisine verilen bu görev üzerine harekete geçer. Köse Yusuf ve Yörükoğlu İbrahim'i yanına alır, Nilüfer'i de Yörükoğlu İbrahim'in annesine emanet ederek Kostantiniyye'ye Mişöp'ün yanına gitmek için yola çıkar (Bahadıroğlu, 2010c: 8-12).

Sunguroğlu'nun evinin, kendisine verilen görevi öğrendiği yer olması bakımından romanda dikkat çektiği söylenebilir.

Foça Beyinin Sarayı

Foça Beyinin sarayı, Halil Bey'in kaçırıldığını haber vermek için buraya gelen askerin, Foça Beyinin karşısına çıkartılmasıyla ortaya konur. Büyük bir bahçe içinde olan bu sarayda Foça Beyi, Halil Bey'in kaçırıldığını öğrenir (Bahadıroğlu, 2010c: 186). Haberi getiren askeri de öldürtür. Foça Beyi bu kaçırılma olayından etkilenmemek için Bizans'ın, Halil Bey'i serbest bırakması karşılığında kendisine teklif ettiği altınları almak amacıyla elçileri çağırır (Bahadıroğlu, 2010c: 186-188). Foça Beyinin elçilerle görüşmesi şu şekilde ortaya konur:

...“İşte böyle dostlarım,” dedi. “Düşündüm ki, imparatorumuzun [İmparatorumuzun] emirlerine itaatsizlik kötü bir iştir. ...“Kötülükten birşey [bir şey] çıkmayacağına kanaat getirdim. Şimdi iki yüz bin altından vazgeçiyorum. Hemen yüz bin altın verdiğiniz takdirde Halil Beyi [Bey'i] size teslim edebilirim.” Dört elçi sevinçten neredeyse adamın boynuna sarılacaklardı. Şarlos sırtarak beye [Beye] baktı. “Böyle birdenbire fikrini değiştiren şeyin ne olduğunu bilmiyorum, ama akıllılık ettiğinizi söylemek isterim yoksa Orhan Gazi bizzat gelip Foça'yı yerle bir etmeye hazırlanıyordu. Haberiniz vardır umarım.” Bey güldü: “Ondan da haberim var, ama zerre kadar korkum yoktur (Bahadıroğlu, 2010c: 188-189).

Kısa bir süre sonra oyuna geldiklerini öğrenen Bizans elçileri Foça Beyinin huzuruna tekrar çıkarlar fakat Foça Beyi, Hali Bey'in kaçırıldığını söyleyerek elçileri azarlar (Bahadıroğlu, 2010c: 191).

Foça Beyinin ve sarayının, romanın bütünü boyunca gösterilmeyip sadece romanın son kısmına doğru ortaya konması yazarın, Halil Bey'in kurtarılmasını romanın odak noktası yapmaya çalıştığı şeklinde yorumlanabilir.

Meyve Dükkânı

Foça'da bulunan meyve dükkânı, Bizans ordusu başkomutanı Mişöp'ün eniştesi olan Gobis'e aittir. Sunguroğlu ve arkadaşları Halil Bey'in kurtarılmasına yardım edeceğini düşündükleri Gobis'i görmek için meyve dükkânına giderler. Burada onları Gobis'in çırağı karşılar. Çıracı; Gobis'in dükkânda olmadığını, biraz bekleyebilirlerse onunla görüşebileceklerini söyler. Sunguroğlu ve arkadaşları da bir kenara oturup Gobis'in gelmesini beklerler (Bahadıroğlu, 2010c: 60-63). Bir süre sonra da Gobis gelir, Sunguroğlu ve arkadaşlarıyla tanışır. Sunguroğlu kendisini ve arkadaşlarını Gobis'e tanıtır. Mişöp'ün selamını getirdiğini söyler. Gobis bunun üzerine Sunguroğlu'nu, dükkânın daha sessiz olan ve rahatça konuşabilecekleri bir yerine götürür. Sunguroğlu Gobis'e güvenmek istediğinden onun Mişöp'e olan bağlılığını öğrenmek ister. Gobis de Mişöp'e olan yakınlığını, anlattığı bir hikâyeyle ortaya koymaya çalışır (Bahadıroğlu, 2010c: 63-65). Gobis'in şunları anlattığı görülür:

“Beş yıl öncesine kadar Konstantinople'de otururdum. İyi bir subaydım. İmparatorun yakınları arasında yer alıyordum Ortaya Setimus çıktı. Aleyhimde akla hayale gelmez iftiralar uydurup oyunlar düzerek, beni imparator [İmparator] nezdinde küçülttü. ...“Septimus, meğer karıma göz koymuş; bütün dalavereleri, ona sahip olmak için çevirmişti. ...Bu sıralarda Şövalye Lagan Mişöp isyana hazırlanıyordu. Karım, onun kızkardeşi [kız kardeşi] olurdu. Yanına alarak Septimus'tan kurtardı. ...Sonra bildiğimiz ihtilal meydana geldi. Şövalye Lagan Mişöp başkumandanlığa yükseldi. Beni zindandan çıkarttı. Kızkardeşini [kız kardeşini] de yanıma katarak buraya gönderdi. İhtilal sırasında Konstantinople'den bir gemi ile kaçmayı başaran Septimus ise bir süre korsanlık yaptı. Kuvvetlendi. İki yıl kadar önce de Foça'yı ele geçirdi. Başımıza bey oldu. Beni tanımaması lazımdı. Önce adımı değiştirdim. Aylarca doyasıya yemek yemedim. Hayli şişman olan vücudumu erittim. Gördüğünüz gibi bu hale geldim işte” (Bahadıroğlu, 2010c: 66-67).

Sunguroğlu, Gobis'in anlattıklarından sonra ona güvenebileceğini düşünür. O da Foça'ya geliş amaçlarından bahseder. Orhan Bey'in oğlu Halil Bey'i kaçırmak istediklerini, kendisinin de onlara yardım edip etmeyeceğini sorar. Bu haber Gobis'i çok mutlu eder. Zira o da intikamını almayı çok istiyordur. Hemen orada, yapacakları şeyleri planlarlar. Gobis, Foça Beyinin şarapçıbaşısı olan Fabil'le irtibata geçip Halil Bey'in nerede tutulduğunu öğrenecektir. Yapılan plan sonrasında da Sunguroğlu ve arkadaşları oradan ayrılırlar (Bahadıroğlu, 2010c: 67-68).

Halil Bey'in Venedik'e götürüleceğini yine meyve dükkânında öğrenen Sunguroğlu; Köse Yusuf'la yaptıkları plandan Gobis'i de haberdar etmek için bu dükkâna gelir

(Bahadıroğlu, 2010c: 123). Sunguroğlu'nun, yaptıkları plandan bahsetmesi ve Gobis'le plan üzerine konuşmaları da şu şekilde anlatılır:

“Bir plan yaptık Gobis, Halil Beyi [Bey'i] denizden kaçırmak istiyoruz. ...Yalnız bir kalyona ihtiyacımız olacak. Bunu bize temin edebilir misin?” Adam düşünmeye başladı. ...Sadece kiralayacaksın o kadar.” “Kiralamak mı?” “Evet, kiralamak tabii. Mesela Venedik'ten gelen talebi karşılamak üzere sebze ve meyva [meyve] yüklemek için bir gemiye ihtiyacımız oldu diyelim.” Gobis'in aklına yatmadı bu iş: “Meyve yüklü bir gemi ile harp yapılamaz dostum. Denizcilik hakkında bilginiz olmadığı belli.” Sunguroğlu güldü: “Geminin meyva [meyve] yüklü olacağını kim söyledi?” “Siz söylediniz ya!..” “Yo... Ben öyle birşey [bir şey] söylemiş değilim. ...Fakat gemide meyva [meyve] olmayacak. Buradan boş ayrılacak gemi. Başka bir limandan meyvalarınızı [meyvelerinizi] almak üzere...” Gobis dikkat kesilmişti. “Sonra?” “Sonrası kolay. Mala muhafız olarak birkaç adamımla ben de gemide olacağım. Bir kıyıda bekleyecek arkadaşlarımı alıp Halil Beyi [Bey'i] götürün gemiyi basacağız” (Bahadıroğlu, 2010c: 123-125).

Yapılan planı beğenen Gobis, kiralayacağı gemiyi o gün içinde hazırlaması talimatını alınca da hemen harekete geçeceğini söyler. Sunguroğlu da onunla vedalaşıp meyve dükkânından ayrılır (Bahadıroğlu, 2010c: 126-127).

Meyve dükkânının, Sunguroğlu'nun Halil Bey'e dair bilgileri alması ve yapılan planın somutlaştırılması açısından romanda dikkat çektiği söylenebilir.

Korsanika Hanı

Korsanika Hanı, Sunguroğlu ve arkadaşlarının Foça'ya gittiklerinde kaldıkları yerdir. Sunguroğlu ve arkadaşları Foça'da kalacakları bir yer ararlar. Karşlarına Korsanika Hanı çıkar. Onları Han'ın sahibi karşılar. Hancı, para için her şeyi yapan bir kişidir. Hanı da, Grimo isimli bir cüceyle birlikte işletir. Hancı bütün kirli işlerinde Grimo'yu kullanır (Bahadıroğlu, 2010c: 49-50).

Hanın iç görünüşüne dair Köse Yusuf'un şu gözlemi yaptığı görülür:

Burası ne Osmanlı, ne Bizans hanlarına benziyordu. Önce küçük bir taşlığa giriliyor, oradan yüksek tavanlı büyük bir odaya geçiliyordu. Ortaya birkaç masa konmuş, duvar boylarına tahta ranzalar yerleştirilmişti. Tavandan sarkan paslı zincirlerin herbirinin [her birinin] ucunda bir yağ kandili asılıyordu. Her duvarda kara kara somurtan birer ocak olduğuna göre Foçalılar sıcağa meraklıydılar. Ocaklardan birinin üstünde bir haç kabartması vardı. Diğerinde ise, isten karardığı için okunmayan üç satır yazı göze çarpıyordu. Köse etrafı süzdükten sonra, Sunguroğlu'nun kulağına eğilip fısıldamaktan kendini alamadı: “Han değil Valekerna Sarayı mübarek! İyici rahat edeceğimiz muhakkak!” (Bahadıroğlu, 2010c: 51-52).

Hancı tarafından methedilen odaya yerleşen Sunguroğlu ve arkadaşları yemek yedikten sonra Mişöp'ün söylediği, meyve dükkânının sahibi olan Gobis'i bulmak için Grimo'yu çağırırlar. Grimo da Gobis'in dükkânını onlara tarif eder. Karşılığında da Sunguroğlu Grimo'ya bir altın verir. Sevinç içinde odadan çıkan Grimo hancıya altını gösterir. Hancı da Sunguroğlu'nun çok zengin olduğunu düşünerek onun altınlarına sahip olmak için çareler aramaya başlar (Bahadıroğlu, 2010c: 55-56).

Korsanika Hanı'nda, Halil Bey'in Venedik'e götürüleceği haberinin alınmasından sonra Köse Yusuf tarafından bir plan yapılır. Yapılan plana Sunguroğlu'nun da destek verdiği görülür:

“Uzatma,” dedi Sunguroğlu, “ne düşünüyorsun onu söyle.” “Düşünüyorum ki daha uygun bir yol bulalım.” “Mesela?” “Mesela Gobis var. Meyvalarını [Meyvelerini] Venedik'e götürmek bahanesiyle bize bir gemi kiralayabilir. Bu gemiye hem bizi hem de mağaradaki âsilerden yirmi kadar silahşörü bindirebilir. ...Sunguroğlu ayağa fırladı: “Tamam!..” diye bağırdı “Bravo!” Sevincinden Köse'nin boynuna sarıldı. ...“Kalber'e herşeyi [her şeyi] anlatmalıyız işimize geldiği gibi söyleriz.” “Doğru. Kalber anlayışlı bir adama benziyor. Bana da kalırsa herşeyi [her şeyi] olduğu gibi anlatalım. Yine bize yardım edeceğinden eminim. Çünkü hayatını bize borçlu olduğunu biliyor.” ...Sunguroğlu kılıcıyla oynarken konuştu: “Öyleyse birimiz Kaptan Gredos'u bulup durumu anlatsın. Anlaşılan bu işte bize en yakın olan yine o. Birimiz de dağa çıkıp Kalber'e haber versin.” Köse atıldı: “Kalber'e ben giderim yiğidim. Müsaade edersen tabii.” ...Ben de bu arada Gobis'i bir ziyaret edeyim (Bahadıroğlu, 2010c: 109-112).

Halil Bey'in kurtarılmasına dair planı yaptıktan sonra yemek yemeğe inen Sunguroğlu ve arkadaşları Bizanslı elçileri görürler. Birbirlerine selam verip yemeklerini yerler. Ardından Bizanslı elçiler, Sunguroğlu ve arkadaşlarının yanına gelirler. Bizans İmparatorunun Halil Bey'i, Foça Beyinin elinden kurtarmak için kırk bin altın verdiğini fakat Foça Beyinin bunu kabul etmediğini söylerler (Bahadıroğlu, 2010c: 114-119).

Korsanika Hanı'nda yaşanan olaylardan biri de hancının Sunguroğlu'nu öldürmeye çalışmasıdır. Grimo, yanına aldığı iki kişiyle Sunguroğlu'nun odasına gider. Sunguroğlu odasına gelenleri geri püskürtür ve Grimo'dan, hancının kendisini parası için öldürmek istediğini öğrenir (Bahadıroğlu, 2010c: 128-131). Duyduklarına şaşırmayan Sunguroğlu, hancıya bir ders vermeyi düşünür (Bahadıroğlu, 2010c: 131). Hancının karşısına dikilir ve kesesinden çıkarttığı beş altını yere fırlatır. Bir daha böyle işlere kalkışmamasını, eğer sözünü dinlemezse onu öldüreceğini söyler (Bahadıroğlu, 2010c: 142-143).

Korsanika Hanı romanın dikkat çeken mekânlarının başında gelir. Bunda da, Halil Bey'in kurtarılmasına dair planların burada yapılmasının ve yine roman boyunca yaşanan olayların neredeyse tamamına yakınına burada yön verilmeye çalışılmasının etkili olduğu söylenebilir.

Romanda ayrıca Valekerna Sarayı'na da yer verilmiştir.

2.12.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi

Sunguroğlu-3 (Foça Korsanlarına Karşı) adlı romandaki mekânlara bakıldığında bu mekânların, serinin ilk iki kitabında olduğu gibi somut mekânlardan oluştuğu, soyut mekânların ise romanda bulunmadığı görülür. Olaylar daha çok Foça, Ege Denizi, Kostantiniyye, İzmit gibi mekânlarda geçer. Mekânlar olaylara yön vermezler, olayların yaşanmasında topografik bir zemin olma özellikleriyle ön plan çıkarlar. Bu da onların yaşanan olaylara dekor oluşturmaları yönüyle işlevsel olduklarını gösterir.

Sunguroğlu-3 (Foça Korsanlarına Karşı) adlı romanın, serinin ilk iki kitabından mekânsal bağlamda ayrılan yönüne bakılacak olursa şu tespitin yapılabileceği söylenebilir: Serinin ilk iki kitabında yaşanan olayların bütününe yakınının karaya dayalı mekânlarda geçtiği görülür. Romanın başkişisi olan Sunguroğlu, gücünü düşmanlarına karşı hep kapalı veya açık olsun karaya dayalı mekânlarda gösterir. Bu mekânlar kimi zaman orman, kale, şehir olurken kimi zaman da zindan, han, ev gibi mekânlar olur. *Sunguroğlu-3 (Foça Korsanlarına Karşı)* adlı romana bakıldığında ise romanın odak noktasını oluşturan mekânın Ege Denizi olduğu görülür. Romanın başkişisi olan Sunguroğlu'nun denizci olmamasına rağmen tıpkı bir denizci gibi gerek Foça'ya giderken gerekse Foça'dan ayrılıp Halil Bey'in kurtarılması sırasında Ege Denizi'nde gemi içinde gösterdiği kahramanlıkların, romanın ana mekânının karadan denize taşınmasında etkili olduğu söylenebilir.

Sunguroğlu-3 (Foça Korsanlarına Karşı) tarihî roman olduğundan açık mekânların romanda daha ön planda olduğu görülür. Öyle ki romanın en önemli mekânları olarak gösterilebilecek olan Ege Denizi ve Foça'nın da açık mekân oluşunun bunu örneklediği söylenebilir. Kapalı mekân olarak da Korsanika Hanı'nın romanda dikkat çektiği görülür zira romanın temasını oluşturan, Halil Bey'in kurtarılması eyleminin bu Han'da planlandığı görülür.

Son olarak romanda, serinin ikinci kitabı olan *Sunguroğlu-2 (Bizans Saraylarında)* adlı roman olduğu gibi nesnel veya öznel olsun neredeyse hiçbir tasvirin yapılmadığı görülür. Bunda da yazarın, olayları anlatıp kahramanları aracılığıyla mesaj vermeye çalışmasının etkili olduğu söylenebilir.

2.13. Bu Atlı Geçide Gider

1977'de ilk baskısı yapılan (Argunşah, 1990: 417) Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun yazdığı *Bu Atlı Geçide Gider* adlı roman *Dünkü Türkiye Dizisi* adlı seride bulunan I.Murat, Yıldırım Bayezid ve Mehmet Çelebi yıllarının anlatıldığı üçlemenin ilk kitabıdır (Argunşah, 1990: 297). Roman ağırlıklı olarak Bursa ve Edirne'de 1360-1389 yılları arasında yaşanan, I.Murat'ın yaptığı yenilikleri ve çeşitli fetih hareketlerini konu edinir. Hâkim bakış açısıyla yazılan romandaki kişilerin çoğunu tarihî kişiler oluşturur. I.Murat, Yıldırım Bayezid, Yakup Bey, Somuncu Baba, Bedrettin, Timur bu tarihî kişilere örnek verilebilir. Söz konusu romandaki ve Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun incelenen diğer tarihî romanlardaki kişilerin büyük çoğunluğunun, dinlerine sıkı sıkıya bağlı kişiler oldukları görülür (Çelik, 2007: 150). Sade bir dille yazılan roman üç bölümden oluşur.

2.13.1. Romanın Özeti

Roman Kara Mustafa'nın, yanındaki beş çocukla dinlenmek için Somuncu Baba'nın Bursa'daki evine gitmesiyle başlar. Kara Mustafa, yanındaki beş çocuktan Torlak Kemal, Börklüce Mustafa ve Samet'i yetiştirilmek üzere çeşitli ailelerin yanına; Bedrettin'i Edirne'deki ailesinin yanına gitmesi için kervana ve son çocuk olan Doğan'ı da yetiştirilmesi için Kumral Dede'nin konağına verecektir. Somuncu Baba fırındaki ekmeklerin piştiğini söyler ve çıkan ekmeklerden çocuklara birer tane verir. Kara Mustafa da hazırlığını tamamlar ve çocukları alarak Somuncu Baba'nın yanından ayrılır. Somuncu Baba ise fırındaki ekmekleri öküzünün sırtına yükler ve Bursa Çarşısı'nda dağıtmak üzere yola çıkar.

Kara Mustafa ve çocuklar bir süre yol aldıktan sonra Samet kendisine emanet edildiği Doğan'ın elinden kaçarak kalabalığın içine girer ve gözden kaybolur. Doğan bu duruma çok üzülür. Kara Mustafa ise Doğan'ı teselli etmeye çalışır. Kara Mustafa, elindeki

çocukları sağ salim yerlerine teslim etmek için harekete geçer. Derbentteki* iki eve Torlak Kemal'i ve Börklüce Mustafa'yı vererek Kumral Dede'nin konağına doğru yola çıkar. Kumral Dede'nin konağına gelince de Doğan'ı oraya bırakır ve Derbent'e geri döner. Amacı son olarak Bedrettin'i, Horasan'dan gelip Edirne'ye giden kervana vermektir. Beklenen kervan gelir. Herkes sevinç içindedir. Kervandan ilk inen Kara Mustafa, yanına aldığı Bedrettin'i anne ve babasına götürmek için harekete geçer. Bedrettin'den evlerinin yerini öğrenir. Bir süre gittikten sonra Bedrettin'in babasını görür ve çocuğu adama teslim eder. Oradan ayrılacağı sırada iplerini koparmış bir devenin Bedrettin'e doğru geldiğini görür ve Bedrettin'i kenara çekerek devenin üzerine atılır fakat sarıldığı deveyi daha fazla tutamaz ve savrulur yere düşer. Atılan oklar deveyi öldürür fakat Kara Mustafa da son nefesini vermiştir.

Bursa'da da büyük bir düğün yapılır. I.Murat, kızı Sultan Hatun'u Karamanoğlu Alaaddin Bey'le evlendirirken oğlu Yıldırım Bayezid'i de Germiyan Beyi'nin kızı Devlet Hatun'la evlendirir. Devlet Hatun gelirken çeyiz olarak Kütahya'yı da getirmiştir. Düğün sırasında I.Murat'a önemli bilgiler de gelir. Manastır'ın, Niş'in alındığı, Bizans'ın eski imparatoru olan Yoannins'in zindandan kaçarak Osmanlı Devleti'ne sığındığı I.Murat'a söylenir. I.Murat, Yıldırım Bayezid'in can dostu olan Doğan'ı da “Bey” yaptığını ve kurulacak süvari birliğinin başına tayin ettiğini de düğün sırasında açıklar. Devlet Hatun'un sarayın önüne geldiği haberi üzerine de I.Murat, gelinini karşılamak üzere aşağı iner.

I.Murat'ın Yıldırım Bayezid için yaptığı düğün bütün Osmanlı ülkesinde dilden dile yayılır. Bursa'daki hanların birinde de bu düğün konuşulur. Konuşma sırasında yeniçeriler arasından kaçarak hana sığınan Börklüce Mustafa, söylediği sözlerle bütün dikkatleri kendi üstüne çeker. I.Murat ve Osmanlı Devleti hakkında söylediği sözler handa bulunanların hoşuna gitmez. Börklüce Mustafa'yı öldürmeyi düşünen handakiler Torlak Kemal'in araya girmesiyle bu düşüncelerinden vazgeçerler. Torlak Kemal Börklüce Mustafa'yı tanır ve onu alarak handan çıkarır.

*Derbent: Selçuklu ve Osmanlı Devleti'nde koruma ve iskân için yapılan karakol ve üsler. bk. (www.turkcebilgi.org, 2014).

I.Murat'ın karşısına bir haçlı ordusu çıkar. Kosova Ovası'nda yapılan savaşı I.Murat kazanır. I.Murat yanına kadar getirilen Sırp kralının damadı Miloş, çıkarttığı hançerini I.Murat'ın göğsüne saplar ve onu öldürürler.

2.13.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı

Bu Atlı Geçide Gider adlı romanla ilgili mekânlar aşağıdaki şekilde tasnif edilmiş olup ayrıntılı şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

2.13.2.1. Somut Mekânlar

2.13.2.1.1. Açık Mekânlar

Kosova Ovası

Kosova Ovası'nın, Osmanlı Devleti'nin haçlılara karşı gücünü gösterdiği ve I.Murat'ın öldürüldüğü yer olması bakımından romanın en dikkat çeken mekânlarından biri olduğu söylenebilir. Yani Kosova Ovası “itibari âlemde yaşanan olayların sahnesi olmaktan öte bir işleve sahip” (Çetişli, 2004: 108)'tir. Zira Osmanlı Devleti'nin Avrupa'dan uzun yıllar çıkmayacağını ve anlatı sisteminde yer alan vakanın –Türklerle haçlılar arasındaki mücadelenin- somutlaştırıldığı (Tekin, 2003: 150) göstergesidir. Türklerin “varoluşlarının konumlandığı yer” (Korkmaz, 2007: 399)'lerden biri olan Kosova Ovası'nın görünüşüne dair şu bilgiler verilir:

...Öncüye çıkmaktan dönen Evrenuz Beğ, gördüklerini anlatıyordu. Kaçamaktan baktığından gözüne çarpan dümdüz ova, sağ beri yanında güneşi geri veren uzun bir su şeridinde nehir, geride neler neler yapacağını saklayan ağaç denizine gömülmüş dağlar.. [...] yanlamasına [Yanlamasına] sere serpe dağlar... (Sepetçioğlu, 2010d: 263).

Üzerinde yapılacak mücadele sonrası, tarafların kaderlerine hükmedecek olan (Korkmaz, 1997: 182) Kosova Ovası, karakter sentezleyici romanın özelliği olan “olgusal mekân” durumundadır (Korkmaz, 2007: 403). Osmanlı ordusu uzun bir yolculuktan sonra Kosova Ovası'na gelir. Savaşın kazanılmasına dair planlar yapılır. İlk fikrin Sarıca Paşa tarafından ortaya konduğu görülür:

...“Yel, karşımızdan esiyor, dağdan; böyle esip böyle süreceğe benzer. Burayı iyi bilenlere sordum, bu aylar hep böyle olurmuş. ...“Çaresi Murad Beğim [Bey'im] yeniçeriye geriye çekip develeri sürmektir. Altı yedi bin deve var orduda...” (Sepetçioğlu, 2010d: 265).

Sarıca Paşa'nın fikri I.Murat'ın da aklına yatmasına rağmen Yıldırım Bayezid bu fikre karşı çıkar.

“Eskiler ne diyeceğini bilmez olmuş Murad Beğim [Bey'im] dinlemek gerekmez artık!” ...Develerin ardına saklanıp karılar gibi mi kazandık bu savaşları yoksa Ulu Tanrı'ya güvenerek çarpan yüreğimizle bileğimizin gücünden mi güç alarak zafere koştuk? ...Müslümanız, Türkmeniz [Türkmen'iz] korkaklık bizden uzak durmalıdır, develer bizim cesaretimiz olamaz! (Sepetçioğlu, 2010d: 266-267).

I.Murat Timurtaş Paşa'nın da görüşlerine başvurur.

...“Develer, yerinde bir düşünüşdür Murad Beğim [Bey'im]” dedi. “...Karşıdan esen yelin tozu, bir de haçlı kalabalığının mızrakları okları ve ayrıca arkadan bizimkilerin sopaları develeri köpürtmenin de ötesinde kudurtup gerisin geriye döndürebilir, bu da bizim ayak altında [ayakaltında] kalmamız demektir. (Sepetçioğlu, 2010d: 269).

I.Murat fikirleri değerlendirir ve kendi fikrini açıklar:

...Vuruşacağız! Bu günedek nasıl vurduysak, niçin vurduysak bugün de öyle vuracağız. Ben, tam ortada, başta olacağım. Yıldırım Bayezid ordunun ikinci bölümüyle sağımda, Yakup Beğ [Bey] üçüncü bölümüyle solumda yer alacaktır. Durumumuz hafif kıvrık yay durumudur... (Sepetçioğlu, 2010d: 270).

I.Murat'ın yaptığı savaş planı neticesinde Osmanlı ordusu, sabahın ilk ışıklarıyla harekete geçer. Yapılan mücadeleyi Osmanlı ordusu kazanır. I.Murat savaş meydanını gezmek ister. Yıldırım Bayezid buna engel olmaya çalışsa da babasını durduramaz. Sırp Kralı'nın damadı Miloş, I.Murat'ı göğsünden hançerleyerek öldürür (Sepetçioğlu, 2010d: 281-285). Askerlerin huzursuzluk çıkarmaması için de yeni hükümdar Kosova Ovası'nda seçilir. Yıldırım Bayezid Osmanlı Devleti'nin yeni hükümdarı olurken kardeşi Yakup Bey ise yine Kosova Ovası'nda öldürülür (Sepetçioğlu, 2010d: 286-287). Kosova Ovası'nda Osmanlı Devleti haçlılara karşı zafer kazanmış olmasına rağmen Yakup Bey'in öldürülmesinin bu zaferin gölgelenmesine neden olduğu söylenebilir. Milli romantik duyuş tarzıyla oluşturulan *Bu Atlı Geçide Gider* adlı romandaki Kosova Ovası'nın, ‘toprağı vatanlaştıran ruhu, tarihi gerçekliğin ışığında ‘insan’ unsuru’ (Deveci, 2007: 78) ile bütünleştirdiği söylenebilir.

Çoban Çeşmesi

Çoban Çeşmesi, Kumral Dede'nin konağının yakınındadır. Çoban Çeşmesi romanda, Doğan'ın buraya gelip Yıldırım Bayezid ve İne Bey'le konuşması sonucunda ortaya konur. Yıldırım Bayezid ve İne Bey atlarına su vermek için Çoban Çeşmesi'nin başına

gelirler. İne Bey'in atı su içer fakat Yıldırım Bayezid'in atı su içmez. Bunun üzerine Doğan, atın boğazında sülük olduğunu, sülüğün çıkartılmasıyla atın rahatlayacağını söyler. Atın ağzına elini sokarak sülüğü çıkartır. Yıldırım Bayezid kendisine yardım eden Doğan'ı yanına almak ister (Sepetçioğlu, 2010d: 151-155). Yazar bu durumu şu şekilde anlatır:

Bayezit Bey: “Yolumuz Bursa'yadır” dedi. “Gidelim desem, gelir misin?” Doğan hiç düşünmedi: “Gelemem” dedi. “Çünkü bir başıma değilim.” ...“Kumral Dede Konağı'nın Suyolcusu'ndan sorarlar beni, Şeyhinden [şeyhinden] sorarlar. ...“Onlar izin verdi say.. [...] gelir [Gelir] misin sen onu söyle?” ...“Akıncıya yazılacaksam.. [...] gelirim [Gelirim].” dedi kesinlikle (Sepetçioğlu, 2010d: 156).

Yıldırım Bayezid aldığı cevap üzerine oradan ayrılır (Sepetçioğlu, 2010d: 157). Çoban Çeşmesi; Doğan'ın, Yıldırım Bayezid'le tanıştığı mekân olması bakımından dikkat çekmektedir.

Herat'taki Bahçe

Herat'taki bahçe Torlak Kemal, Börklüce Mustafa ve Nikolas'ın oturup konuştukları yerdir. Bahçenin görünüşü şu şekildedir: ...“Yıkık, bakımsız bir bahçe; yangına da uğradığından daha bir alt üst olmuştu”... (Sepetçioğlu, 2010d: 240). Nikolas Herat'a geliş amacından bahseder:

...“Buraya, bu Herat'a.. [...] değil [Değil] Horasan'aydı, ordan [oradan] gelirim buraya. Horasan'a gelmemi buyurdu benim keşişimiz. Burda [Burada] bir, bir adam; yüz yıl, yok iki yüz yıl herhal önce ortaya çıkmış.. [...] demiş [Demiş] ki demirciymiş bu adam. Deri önlüğünü bayrak yapmış bu demirci, bundan sonra demiş ki, bu günden kelli en güçlü olan ateşe boyun eğilecektir.. [...] ateş [Ateş] herkesi yakar, su herkesi yaykar demiş, toprak herkesi yutar, havayı da herkes nefeslenir demiş. Öyleyse ateş de su da toprak da hava gibi herkeştir.. [...] herkesindir [Herkesindir], insanlar da sudur, topraktır, havadır hem de ateştir öyleyse insanlar da herkesindir yaniya ki ayrıcalık olmaz, olamaz” (Sepetçioğlu, 2010d: 241).

Torlak Kemal ve Börklüce Mustafa Nikolas'ın anlattıklarından etkilenirler ve onunla birlikte Sakız Adası'na gitmeye karar verirler. Gece yarısı bahçede buluşmak üzere anlaşırılar (Sepetçioğlu, 2010d: 246). Bahçe, Torlak Kemal'le Börklüce Mustafa'nın Herat'tan ayrılmaya karar verdikleri mekândır.

Bursa Şehri

Bursa öncelikle I.Murat'ın, çocukları için yaptığı düğünle ortaya konur. Bursa'nın dört kapısı vardır ve yapılan çifte düğün Bursa'nın kalabalığını arttırmıştır.

...Bursa sokakları adam almıyordu. Bursa'da çifte düğün, en dar sokağın ana yollarına kadar taşıyor, sokak başlarında kurulu ocaklar isteyene istemeyene pilavından zerdesine, kavurmasından helvasına durmadan dağıtıyordu. ...Bursa'ya bir gelin geliyor Bursa'dan bir gelin gidiyordu. ...Gelen gelin Germiyandandı [Germiyan'dandı], Germiyan Beyi'nin [Beyinin] kızıydı, adı Devlet Hatun'du, Şehzade Bayezid Bey'e geliyordu. ...Bursa'dan giden gelin Karamanoğlu'na gidiyordu, Murad Bey'in kızıydı, Sultan Hatun'du...(Sepetçioğlu, 2010d: 170).

Bursa, Torlak Kemal ve Börklüce Mustafa'nın birbirlerini bulduktan sonra uzun uzun sohbet ettikleri yer olarak da ortaya konur. İki arkadaşın, Osmanlı Devleti ve İslam dinine dair sohbet ettikleri görülür:

...Börklüce Mustafa kıyasıya bastırıldı elini Torlak'ın göğsüne: “Yat bre!” dedi hınçla; “Al uykunu.. [...] ezan [Ezan] bizim ezanımız değil dedim, başkasının ezanına ne abdesti alacaksın?” “Camiye.. [...] gidilmeyecek [Gidilmeyecek] mi bre biz? Namaz. Kılmaca yok muyuz?” Börklüce Mustafa dişlerini sıktı; taşı, bile bile ve bu taşılıktan bu bile bilelikten hazlana hazlana: “Neden?” dedi; “Namaz neden Torlak? Kimin namazına?” ...“Bre nedir bu aşı? Bizim cami kim yapar bize.. [...] ...Bunlar, bizi çocuk iken durup dururken mi Türkmenlerin yanına verdiler sanki? Bilmen gerek. Niyetleri kendilerine benzetmektir, kendilerinin inandığına inandırmaktır.. [...] ben benzemedim. Ben inanmadım da. Ne yaptılarsa, neyi öğretmeye çalıştılarsa tersi yerleşti bana, tersini düşündüm hep.. [...] Yüreğimin en orta yerindeki sese seve seve uydum.. [...] çünkü [Çünkü] atalarımın sesiydi. Anlayabildin mi Torlak?.. (Sepetçioğlu, 2010d: 190-193).

Bursa'nın, Torlak Kemal'le Börklüce Mustafa'nın gerçek kimliklerini ortaya koydukları yer olması bakımından dikkat çektiği söylenebilir.

Derbent'teki Meydan

Derbent'teki meydan, Kara Mustafa ve yanındaki beş çocuğun buraya gelmeleriyle ortaya konur. Meydanın görünüşünün şu şekilde verildiği görülür:

En görkemli konağın önündeki alana böyle girdiler. Alanın hemen orta yerinde, dalları göğe ser çekmiş üç koca çınar vardı, eşit aralıklıydılar. Dipleri yosun yeşilinde göğermişti, göğdelerinin [gövdelerinin] çevresinde firdolayı peykeler çevriliydi, aralara sekiler atılmıştı. Yaşlı, daha az yaşlı, az yaşlı, ortaca insanlar durumuna göre kimi peyelere kimi sekilere oturmuş, gölgenin serininde mırırmırdan bir söyleşmeye vermişlerdi kendilerini.. [...] (Sepetçioğlu, 2010d: 83-84).

Kara Mustafa arkadaşları olan Hacı İlbeği ve Yiğitbaşı Elvan'la bu meydanda görüşür (Sepetçioğlu, 2010d: 84-85).

Derbent'teki meydandan bulunan kalabalıktan faydalanan Samet, Kara Mustafa'nın yanından kaçarak uzaklaşır (Sepetçioğlu, 2010d: 91). Derbent'teki meydan Kara Mustafa'nın, Samet'i elinden kaçırdığı için üzüntü yaşadığı mekândır.

Bursa Meydanı

Bursa Meydanı, Yıldırım Bayezid'e gelin olan Devlet Hatun'un buraya gelmesiyle ortaya konur. Devlet Hatun, I.Murat'ın karşısına çıkar ve atından inmez. Sofya'nın kendisine verileceği sözü üzerine de atından iner (Sepetçioğlu, 2010d: 177).

Düğüne gelen davetlilerin getirdikleri hediyelerin de Bursa Meydanı'nda bulunanlara gösterildiği görülür:

...Vezir Çandarlı Ali Paşa'nın, katar katar yüklü develeriydi. Geçtiler. Atlar, atlar, atlar geçti: has Arap atlan, uçuşan yeveleriyle Selçuk kırmaları, Türkmen atları, Macar atları.. [...] sonra [Sonra] köleler, sonra cariyeler: sarışın esmer, kumral, haber, dal fidan boylu Sırp güzelleri, Rum dilberleri.. [...] Çerkez köleler, Gürcü köleler, zenci köleler.. [...] bitmek [Bitmek] bilmedi. Mücevher sandıkları, billurlar, altın ibrikler, gümüş leğen takımları, ipek halılar.. [...] sonu [Sonu] gelmeyecek sanıldı. Gören gözler tas tas açılmıştı. Bir zenginlik ırmağı akıyordu sanırsın duyup işitilmemiş, görülüp anlatılmamıştı (Sepetçioğlu, 2010d: 177).

Bursa Meydanı'nda yapılan düğüne Somuncu Baba da gelir. Getirdiği somun ekmeğini ikiye bölerek gelin ve damada verir ve onlardan yemelerini ister. Dualar ederek evliliklerinin bereketli olmasını diler (Sepetçioğlu, 2010d: 179-180). Bursa Meydanı'nın, Osmanlı Devleti'nin gücünü dostuna düşmanına gösterdiği bir mekân olduğu söylenebilir.

Romanda ayrıca Sakız, Girit Adası ve Despot Dağı'yla Meriç, Ceyhun, Nil, Tuna ve Morova Nehri, Bursa'daki dağ geçidi, Sırbistan, Bosna, Arnavutluk, Mısır ve Bulgaristan ülkesi, Derbent, Edirne, Keş, Herat ve Konya, Bilecik, Eskişehir, İnegöl, Kocaeli, Ankara, Biga, Kütahya, Yenice, Vardar, Dalmaçya, Makedonya, Kızılağaç, Yanbolu, Kırkkilise, Rodop, Belh, Manastır, Niş, Sofya, Buhara, Horasan, Mekke, Bergama ve Kahire şehri ve Hoca İlgar köyü, Bursa Çarşısı, Alboyacılar Çarşısı, Okçular Arastası ve Kapalı Çarşı, Simavna, Ermeni Derbendi ve Niğbolu adlı mekâna da yer verilmiştir.

2.13.2.1.2. Kapalı Mekânlar

Somuncu Baba'nı Evi

Hoşgörünün simgesi, “insanın iç dünyasını ve yetiştiği kültürü birebir yansıtan önemli bir alan” olan Somuncu Baba'nın evi Bursa'dadır. Bachelard'a göre “ev olmasaydı, insan dağılıp giderdir” (İnci Elçi, 2003: 17). Somuncu Baba “varoluşunun konumlandığı” bu

evde ekmek yapar, yaptığı ekmekleri Bursa Çarşısı'nda halka dağıtır. Ev Kara Mustafa'nın, yanındaki çocuklarla birlikte Derbent'e giderken burada bir gün kalmasıyla ortaya konur. Somuncu Baba'nın evinde, Kara Mustafa'nın yanındaki çocukların tanıtıldığı görülür. Önce Bedrettin'den bahsedilir. Simavnalı olduğu, sürekli titrediği, anne ve babasının Türkmen olmasından dolayı yanlarına gönderileceği söylenir (Sepetçioğlu, 2010d: 9-10). Bedrettin'den sonra Mustafa, Kemal ve Samet'in tanıtıldığı görülür:

“Şu, üst Makedonya akınlarından gelen çocuklardan, ana baba rum [Rum] milletinden, dil bilmez bir dağlı, Mustafa demişler adına. ...Börklüce Mustafa diye çağırırım. Onun yanındaki torlak, Yahudi dölü; tek tük Türkmence biliyor nereden öğrendi ise, ama buna Türkmence denmez; anlamıyor, bildiği iki üç sözün de kafasını gözünü çıkarıyor; Torlak Kemal denmiş, öyle çağrılmakta. Bu ikisi, bir de aha şu benim sağ yanımdaki ecevitçe olanıyla bu üçü, pençiklerden oluyor, ...Deve Boynu Derbendi'ndeki derbentçilerin yanına verilecekler,... ...“Ecevit dedin? Adı konmamış mı? Ne milleti?” “Ben dedim Ecevit diye. Görünüşüne uydurup dedim. Adı batsın huysuzun biri, üstelik fitnedir de. ...Defterde adı Samet diye yazılı, kendi adımıyş. (Sepetçioğlu, 2010d: 14).

Son olarak da Türkmen asıllı olan Doğan'dan bahsedilir. Kara Mustafa Doğan'ı Kumral Dede Konağına kaydettireceğini söyler (Sepetçioğlu, 2010d: 15-16). Somuncu Baba'nın evinde Demirci Boran Usta'nın top atışları da duyulur. Çocuklar top sesinden korkarlar (Sepetçioğlu, 2010d: 18).

Kara Mustafa kendi evinde yaşadığı bir olayı da Somuncu Baba'yla paylaşır. Evine yıldırım düşmüş, karısı ve kendisi bu olaydan çok etkilenmiştir. Kara Mustafa yaşadığı yıldırım düşmesi olayıyla kendisi arasında ilahi bir bağlantı kurmaya çalışır. Somuncu Baba ise Allah'ın yakıp yıkarak değil sevgi yoluyla geleceğini söyleyerek onun düşüncesine karşı çıkar (Sepetçioğlu, 2010d: 26-27).

Somuncu Baba'nın evinde Kara Mustafa, dağ geçidine doğru atını süren Yıldırım Bayezid'i görür. Somuncu Baba da Yıldırım Bayezid'in, atını hızlı bir şekilde sürmesinden rahatsız olur (Sepetçioğlu, 2010d: 29-30). Somuncu Baba fırında pişirdiği ekmeklerden birer tane çocuklara verir ve onları o gece evinde misafir eder. Ertesi gün de evinden uğurlar (Sepetçioğlu, 2010d: 31-34). Hoşgörünün simgesi olan Somuncu Baba'nın evi, Kara Mustafa'nın yanında getirdiği çocukların tanıtıldığı bir mekân olarak ortaya konmaktadır.

Demirci Boran Usta'nın Yaşadığı Mağara

Demirci Boran Usta'nın yaşadığı mağara Bursa'dadır. Mağaranın Yıldırım Bayezid'in buraya gelişiyle romanda ortaya konduğu görülür:

Çok küçük, çok isli pencerelerin kara aydınlığında, hele gün ışığından gelen bir gözün içerisini seçebilmesinin mümkünü yoktu. Ama adam, yüzündeki tebessüm kadar gümülesinin içine alışmış yürüdü, Bayezid Bey'i de alıştırdı. Gümülenin içi karanlık görünmezliğinde bile belliydi, kalabalıkçaydı; bilmeyen, her adımda bir öte beriye [öteberiye] takılır, yüzde yüz tökezlerdi. Nitekim adam da: “Bu gümelenin içi yamalı çıkıya benzer çocuk” dedi. “Benzer ya. Ama her bir nesne böyle gümelenin içi gibi kafamın orta yerine yerleşmiştir. Bak, şurdaki [şuradaki] körüktür. Basalım bakalım, kor ışıldasın sen de topları göresin.” Körüğün fısıltısı gümelenin hem kara hem serin hem de şöyle böyle eskimiş bir demir pası ile gümelenin içini benimsemiş yanık kömür kokan görünmezliğinde yalpalandı. Ocaktan bir iki cingi çıtırdadı, korkak bir iki yalaz dillenmeğe yeltendi. Az sonra ocak korda tütü, gümelenin görünmezliği penbeden [pembeden] kızardı. Penbe [Pembe] kızartı gümelenin bir köşesine vurdu, orada yığılmış olan ham demir kütüklerini aydınlığa çıkardı. Öteki köşesine vurdu, orada öbeklenmiş kömürleri ışıldattı karasından. İkisinin [İkisinin] arasında üst üste üç dört post atılmıştı, belliydi. Adam, orada yatıyor olmalıydı (Sepetçioğlu, 2010d: 43-44).

Demirci Boran Usta bu mağarada kendisiyle ilgili bilgileri Yıldırım Bayezid'le paylaşır. Önceleri Kumral Dede'nin konağında derviş olduğunu daha sonra da top yapmak için bu mağaraya geldiğini söyler (Sepetçioğlu, 2010d: 45-47). Demirci Boran Usta'nın yaşadığı mağara, onun yalnızlığa çekildiği ve kendisini yaptığı işe adadığı mekândır.

Meşveret Meclisinin Toplandığı Otağ

Meşveret meclisinin toplandığı otağ Kosova Ovası'ndadır. I.Murat ve Yakup Bey'in öldürülmelerinden sonra Yıldırım Bayezid liderliğinde meşveret meclisi toplanır. Ölenler için dualar edilir (Sepetçioğlu, 2010d: 288). Yıldırım Bayezid'in, yapılacak mücadele için çeşitli görevlendirmeler yaptığı görülür:

...Evrenuz Beğ [Bey] sen bu gece.. [...] yarılanmadan [Yarılanmadan] yeniçerilerini kaldır. Varacağın yer Sırbistan'ın yüreği olacaktır. Sırbistan diye bir ülke duymayacağım bundan sonra. Timurtaş Paşa sen.. [...] durmadan [Durmadan] Bulgaristan'ın kuzeyine, sen Sarıca Paşa Epir'e! Durma [Durma] yok, dinlenme yok Kosova, inlerinde kazanacaktır (Sepetçioğlu, 2010d: 288-289).

Yıldırım Bayezid yaptığı görevlendirmelerden sonra çadırına gitmek için otağdan ayrılır (Sepetçioğlu, 2010d: 289). Yıldırım Bayezid'in, Osmanlı Devleti'nin dördüncü hükümdarı olacağına ilk işareti otağda yapılan toplantıdır. Otağ da bu toplantının yapıldığı mekân olarak dikkat çekmektedir.

Yıldırım Bayezid'in Çadırı

Yıldırım Bayezid'in çadırı Kosova Ovası'ndadır. Çadır, Doğan Bey'in buraya gelişiyle romanda ortaya konur.

...Doğan Bey, girdiğine bin pişman oldu.. [...] geri [Geri] çıkmak aklına gelmedi. Girdiği çadır Bayezid Bey'in yanı değildi anlamıştı, değişen bir tek çizgisi bile olmayan aynı çadırın her bir noktası sultanlığın ağır, buyurucu, girene derlenip toparlanması gerektiğini duyuran bir sessiz nefesiyle doluyor boşanıyor yeniden doluyordu. Girmişti bir kere, çağrılmadan girmişti; git, buyurulmadan girmenin elinde olmadığını anlıyordu (Sepetçioğlu, 2010d: 290).

Yıldırım Bayezid, Doğan Bey'i Niğbolu Beyi olarak görevlendirir fakat Doğan Bey bu göreve pek sıcak bakmaz. Zira aklında Alanur vardır. Alanur'dan Yıldırım Bayezid'e bahseder. Yıldırım Bayezid de Doğan Bey'i, Alanur'u Kumral Dede'nin konağından alması ve Niğbolu'da düğün yapması için gönderir (Sepetçioğlu, 2010d: 289-293). Yıldırım Bayezid'in çadırı, Haçlılara karşı yapılacak mücadele için planların yapıldığı mekân olarak ortaya konmaktadır.

Derbent Kadısının Odası

Derbent Kadısının odası Derbent'te bir konak içindedir. Kara Mustafa'nın bu odaya gelişiyle odanın romanda ortaya konduğu görülür:

...Odada Konak Ağası, Tutkavul, Yiğitbaşısı Elvan, yüzlerini şöyle böyle seçtiği birkaç kişi daha vardı, Horasan'dan gelen kervancıyı dinliyorlardı... ..Bu Timur dediğin şahı görmüşlüğü var mıdır? Yakından görmüşlüğü?" "Şah değil Timur Kadı Beğim [Bey'im].. [...] amma [Amma], bana öyle gelir ki niyeti şahlıktadır." ...Senin görmüşlüğü'n var mı, bizim için önemlisi budur." "Var Kadı Beğim [Bey'im]. Biri böyle senin kadar yakından biri de bir cuma namazında. İki saf gerisindeydim. ...Gözleri acımasız bakmakta hepten ne var ki, arkadan vurucular gibi kancık değil. Beyaz, ipektenmiş sanılan saçları var.. [...] temiz [Temiz] tirandaz giyinen bir beğdir [beydir] bildiğim kadarıyla" (Sepetçioğlu, 2010d: 108-109).

Kervancı sözlerine devam eder:

....Bildiğim, Timur Beğ'in [Bey'in] beğlikle [beylikle] yetinmeyeceğidir. Kısa zamanda adı buralarda da duyulunca geçip geçmeyeceğini, sonunun neye varacağını bilemem tabii [tabii]. Daha dün bir bölük çeri bulamazken ardında bugün Emir Hüseyin'in kızını isteyecek kadar güçlenen adamdan total da olsa korkulur (Sepetçioğlu, 2010d: 110).

Kervancı son olarak, Timur'un etrafına karşı da çok duyarlı olduğunu ve her şeyi bilmek istediğini söyler (Sepetçioğlu, 2010d: 111).

Kervancının anlattıkları odada bulunan herkesi etkiler. Yiğitbaşı Elvan duyduklarını ve Derbent'te olanları bir mektupla Edirne'deki saraya bildirmek üzere odadan dışarı çıkar (Sepetçioğlu, 2010d: 112). Derbent Kadısının odasının, Timur'la ilgili bilgilerin öğrenildiği ve Yıldırım Bayezid'e bildirildiği mekân olduğu görülür.

Timur'un Birinci Sarayı

Timur'un sarayı Keş'tedir. Saray Timur'un, Kazan Halil Han'ın kızı Saray Melik Hatun'la evlenmesiyle ortaya konur. Timur, düğünü bahane ederek Türklerin önde gelen liderlerini de saraya çağırır. Amacı, askeri sistem üzerine konuşmaktır (Sepetçioğlu, 2010d: 161-163). Timur'un, kuracağı sistemle ilgili hocası Seyyit Bereke'ye bilgi verdiği görülür:

...“Artık çete değiliz. Ordunun işi ile ordunun dışındaki işler ayrılmalı. Ordu Divanı'nın başına Emir Seyfeddin Nüküz'ü getirmeyi düşünürüm; Oğlan Tuvacı adıyla Ordu Emiri olarak Nüküze [Nüküz'e] yardımcı Şehzade İskender ile Emir Abbas Kıpçak bir de Inak Kavçın uygundur derim Emir Caku Barulas ise ordunun dışındaki halkı yönetsin isterim. Her oymak onbin [on bin] kişilik bir ordu olmalı, Tümen olmalı, Tümen Emirlikleri kurulmalı; her tümen bir binbaşının buyruğunda biner kişiden oluşmalı ve her bin kişi, birer yüzbaşıya bağlanarak yüzer kişiden kurulmalıdır.. [...] sonra [Sonra] onbaşılar.. [...](Sepetçioğlu, 2010d: 163-164).

Seyyit Bereke'nin, Bedrettin'le konuşup öğrendiği bilgileri Timur'la paylaştığı da görülür:

...Murat Han ordusuna yeni bir düzen vermekteymiş, senin gibi aziz Emir.”
...Hristiyan çocuklarını alıp, Türkmen yanında yetiştirip Türkmen'le İslam törelerine bağlamak.. [...] orduya katmak bundan sonra; düzenin kısıkcı bu.
...Murad Han bizim buraların töresi olan Tarhanlık töresini de kendine göre değiştirip bir yeni biçime sokmuş: timar, zeamet, has gibi adlarla toprağı, savaş kazanmış beğlerine [beylerine] vererek hem yerleşmeği hem beslenmeği hem de o yöreleri güven altına almayı, bir bakıma yedek orduluklar anbarı haline getirmeyi akıl etmiş, Bu, kalıcılık içindir Emir Timur, kalıcı Devlet [devlet] düşüncesidir” (Sepetçioğlu, 2010d: 165-166).

Timur duydukları karşısında çokça sinirlenir ve Seyyit Bereke'ye karşılık verir:

...“Demek? Demek şeyhim sence Murad Beğ [Bey] kalıcı devlet uğruna düşünmekte, kalıcı devlet olma yolunda.. [...] bizimki geçici.. [...] böyle mi? Sustun Seyyit Bereke! ...Devlet bize atamızdan kalmadı... ...“Bir gün Osmanoğluyla da burun buruna geleceğim dünya o denli koca değil Seyyit Bereke” dedi. “Sağ olmanı dilerim, görmeni! Vurulunca dağılan Yeniçeri düzeni mi Timur düzeni mi anlarsın. Benim düzenim güçlü olacak, yıkıp geçerim yıkıp!” (Sepetçioğlu, 2010d: 167).

Seyyit Bereke Timur'u daha fazla kızdırmamak için konuşmayı uzatmaz (Sepetçioğlu, 2010d: 167). Timur'un Sarayı; Osmanlı Devleti'nin siyasî, askerî ve idarî yapısına dair konuşmaların yapıldığı bir mekândır.

Timur'un İkinci Sarayı

Timur'un sarayı Herat'tadır. Herat'ın yağmalanması sırasında Seyyit Bereke ve Timur, bu sarayda baş başa verip çeşitli konular hakkında konuşurlar. Konuştukları konulardan biri Osmanlı Devleti'nin Bizans'a yaklaşmasıyla ilgilidir. Timur'un bu konuyla ilgili şunları söylediği görülür:

“Değil, inan ki değil Seyyit Bereke, Bizans'ı almalarını istiyorum. Alınca Bizans'ın nasıl yağmalandığını nasıl yakıldığını görmesem de duymanı istiyorum. Böyle yapmazlarsa Bizans'a girerler, girmesine girerler ama daha öteye gidemezler.. [...] yeniçerileri [Yeniçerileri] gitmez, bu bir. İkincisinde de almalarını istiyorum Bizans'ı; alsınlar ki bana bir de Bizans derdi bırakmasınlar.. [...] büyümüş [Büyümüş] olsunlar, büyümüş bir devletle karşılaşayım, onu alt edeyim. Kim kalıcıdır kim geçicidir göresin. Hadi gel sofraya buyur.. [...] o işi birlikte bitirelim hiç değilse...” (Sepetçioğlu, 2010d: 219).

Timur konuşmalarına devam etmek için Seyyit Bereke'yi saray içinde bulunan bir başka odaya götürür. Odanın görünüşüne dair şu bilgilerin verildiği görülür:

Umduğu gibi olmayan, aksine dar bir odaydı. Işığın çokluğu biraz altın şamdanların sarı parparından, biraz kol kalınlığı muumlardan fakat daha çok odanın darlığındandı. Orta yerde uzunca bir masa ki oymalardan görünmüyordu ve masanın üzerinde her biri ayrı bir mum ışığını şavkıyan altın, gümüş, mercan saplı, mine kaplamalı tabak, kaşık, saha ve ara yerlerde küçük gümüş, dallı şamdanlara ve üstte, tam masayı ortlayan üstte asılı billur bir avize.. [...] ister istemez başını kaldırıp bakmak zorunda kaldı Seyyit Bereke.. [...] bir [Bir] mum pırılıtsı, avizenin billurlarında bin mum ışığı oluyor iken yanan mumların sayısını bilmenin mümkünü yoktu. Yukardan aşağı masanın ortasına kabara kabara bir ışık seli iniyordu (Sepetçioğlu, 2010d: 221-222).

Timur'un, yeni geldikleri odaya Herat'ta olan Torlak Kemal'le Börklüce Mustafa'yı çağırır. İki arkadaş kendilerini tanıtırlar. Timur daha sonra dinlenmek üzere onları odadan çıkarttırır (Sepetçioğlu, 2010d: 229-230).

Timur, oğlu Cihangir'in öldüğünü de Seyyit Bereke'yle konuşurken yine bu sarayında öğrenir (Sepetçioğlu, 2010d: 233). Osmanlı Devleti'yle ilgili stratejilerin yapıldığı saray, Cihangir'in ölümünün duyulmasıyla Timur için mutsuzluğun, hüznün mekânı haline gelmiştir.

Halı Dokuma Dükkânı

Halı dokuma dükkânı Kumral Dede'nin konağının yakınındadır. Doğan bu dükkâna Sayrular evinden çağrılan hasta bir kızı almak için gelir. Dükkânın görünüşü Doğan'ın gözüyle şu şekilde ortaya konur:

...Fakat halı dokumacıların yerine gelip atkısı çözgüsü yerli yerinde sayısız tezgâhın kurulduğu upuzun odaya girince şaşkınlığından ayakları birbirine geçti. Sırtları kapıya dönük bir sürü kız, kadın vardı her tezgâhın başında. Kimi kirkit vuruyor, kimi kırpık yapıyor, kimi çift düğüm atıyordu. Çıt çıkmıyordu. Tezgâhların her birinde, atkılarında çözgülerinde ayrı bir ebemkuşağı renklenmişti. Upuzun oda yün tozu, yün iplik sarması, biraz da.. [...] ısınmış kadın kokuyordu. Dokunmuş halıların asıldığı duvar boyunu Doğan bir düş cenneti sandı (Sepetçioğlu, 2010d: 143).

Dükkâna gelen Doğan, çağırmak istediği kızın daha önce görüp âşık olduğu Alanur olduğu görür ve bu duruma çok sevinir (Sepetçioğlu, 2010d: 144-147). Dükkân, Doğan'la Alanur'un karşılaştıkları mekân olması bakımından dikkat çekmektedir.

Romanda ayrıca Bedrettin'in evi, Börklüce Mustafa'nın kaldığı ev, Sayrular evi, I.Murat'ın birinci otağı, I.Murat'ın ikinci otağı, Lazar'ın çadırı, İne Bey'in çadırı, Yakup Bey'in çadırı, I.Murat'ın birinci sarayı, I.Murat'ın ikinci sarayı, Bursa Sarayı, Kumral Dede'nin konağı, Yiğitbaşı Elvan'ın konağı, Derbet'teki cami, Herat Camisi, Ulu Cami, Gül Baba Zaviyesi, Bursa'daki birinci han, Bursa'daki ikincisi hana da yer verilmiştir.

2.13.2.2. Soyut Mekânlar

Romanda, cehennem metafizik mekân olarak geçmektedir.

2.13.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi

Bu Atlı Geçide Gider adlı romandaki mekânlara bakıldığında mekân tasnifi içinde yer olan somut mekânlara romanda yer verildiği görülür. Soyut mekânlarsa sadece metafizik mekân başlığıyla ortaya konmuştur. Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun incelenen diğer üç romanında olduğu gibi bu romanında da mekânların, sadece olayların üzerinde geçtiği yerler olması bakımından işlevsel olduğu söylenebilir.

Romandaki mekânlara belirsizlikleri yönüyle bakıldığında ise söz konusu olan bu belirsizliklerin, birkaç mekân dışında romanda olmadığı görülür. Belirsiz olan mekânlarla ilgili şunlar söylenebilir: Samet kaçtıktan sonra Kel Aynak'ın yanına sığınır.

Onların konuştuıkları bu mekân belirsizdir. İne Bey'le Yıldırım Bayezid, Bursa'daki dağ geçidinden ayrıldıktan sonra bir yılanı denk gelirler. Susamış olan yılanı su verirler. Yine söz konusu olan bu mekânın da belirsiz olduğu görülür.

Romanda, üzerinde durulan ve romanın bütünü üzerinde etkili olan herhangi bir mekânın olmadığı da görülür. Sadece romanın sonundaki Kosova Ovası'nın, romanın konusuyla bağlantılı olarak ön plana çıkartılmasının ve I.Murat'la oğlu Yakup Bey'in burada öldürülmesinin bu mekânı diğer mekânlara göre biraz daha ön plana çıkarttığı söylenebilir. Romanda hareket unsurunun az oluşuna da bakılarak açık mekânların kapalı mekânların gölgesinde kaldığı söylenebilir.

Romadaki mekân tasvirlerine bakıldığında ise neredeyse hiçbir tasvirin yapılmadığı görülür. Romadaki hareket unsurunun ve mekân belirsizliklerinin az oluşu, tasvirlerin sayıca çok olacağını akla getirirse de romanda bu anlayış paralelinde hareket edilmediği söylenebilir.

2.14. *Kutlu Dağ*

1979'da ilk baskısı yapılan (Argunşah, 1990: 417) Bekir Büyükarkın'ın* yazdığı *Kutlu Dağ* adlı roman; Söğüt'te 1281-1299 yılları arasında, Osman Bey'in Kayıları aşiretten devlet haline getirmek için yaptığı mücadeleleri konu edinir. Hâkim bakış açısıyla yazılan romanda yer verilen kişilerin büyük kısmını tarihî kişilerin oluşturduğu görülür. Ertuğrul Gazi, Osman Bey, Orhan Bey, Alaaddin Bey, Mal Hatun, Bâlâ Hatun, Şeyh Edebalı, Gündüz Bey, Savcı Bey bu tarihî kişilere örnek verilebilir. Sade bir dille yazılan roman çeşitli isimler taşıyan yirmi bölümden oluşur.

*Bekir Büyükarkın 1921'de İstanbul'da doğar. İlkokulu doğduğu semtte bitiren yazar Vefa Erkek Lisesini 1939 yılında tamamlayarak Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebinin banka-muhasebe bölümüne kaydolar. 1942'de de bu okulu bitirerek bir sigorta şirketinde çalışmaya başlar. Edebiyata dolayısıyla yazmaya karşı hep ilgi duyan Bekir Büyükarkın birçok türde eser kaleme alır. 1998 yılında da İstanbul'da ölür.

Bekir Büyükarkın Ankara'da yedek subaylık görevi yaparken *Maske* (1945) ve *Caduların Kırbacı* (1945) adlı ilk romanlarını yazar. Kendisini ön plana çıkartan tarihî romanlarını ise 1960-1987 yılları arasında yazar. Osmanlı tarihini konu edinen toplam on roman yazan Bekir Büyükarkın'ın bu romanları şu şekildedir: *Bir Sel Gibi* (1961), *Son Akın* (1963), *Belki Bir Gün* (1964), *Suların Gölgesinde* (1966), *Tanyeri* (1967), *Bozkırda Sabah* (1969), *Yoldaki Adam* (1972), *Gün Batarken* (1976), *Kutlu Dağ* (1979), *Gece Yarısı* (1987). bk. (Tekşan, 2000: 347-353).

2.14.1. Romanın Özeti

Roman Türkmen olan Tankut Alp'in yanındakilerle birlikte Moğolların baskısından kaçıp Söğüt'e gitmeye çalışmalarıyla başlar. Tankut Alp ve yanındakiler Söğüt'e giderken karşlarına bilge bir kişi olan Dede Baba çıkar. Dede Baba da Söğüt'e gitmektedir. Dede Baba Söğüt'e, kendisinin bilgi Tankut Alp'in ise güç götürdüğünü söyler. Tankut Alp'in yanında oğlu Aydoğdu da vardır. Annesi Moğollar tarafından öldürülen Aydoğdu'nun babasından başka kimsesi yoktur. Aydoğdu, babası gibi “Alp” olmak istemez. Okumak, ilim öğrenmek ister.

Dede Baba Tankut Alp'in yanında bulunan birkaç kişiyi alır ve Söğüt'e gider. Söğüt'te büyük bir kalabalık görürler. Kalabalık içinde bulunan Akça Koca konuşmaya başlar. “Bey” olarak Ertuğrul Gazi'nin oğlu Osman Bey'i seçmek istediklerini söyler. Bu söze kimse karşı çıkmaz fakat Dünder Bey bu seçimden rahatsızdır. Dünder Bey'in adamı olan Yassı Çoban seçime itiraz eder ve seçimin ertelenmesini ister. Akça Koca da Yassı Çoban'ın niyetini iyi bildiğinden bu isteği reddeder ve Osman Bey'i Kayı aşiretine “Bey” olarak tayin ettiklerini ilan eder.

Dede Baba yanındaki Aydoğdu ve Akça Koca'yla birlikte Aykaan Bacı'nın evine gider. Dede Baba'yı ve yanındakileri Aykaan Bacı'nın kızı Aydoğmuş karşılar. Aydoğmuş ince yapılı ve güzel bir kızdır. Aykaan Bacı ise kızını hiç beğenmez. Zira o her zaman güçlü bir çocuğunun olmasını istemiştir. Aykaan Bacı eve geldiğinden beri Aydoğdu'yu takip etmektedir. Zira ondan hiç hoşlanmamıştır. Ona göre bir erkek “Alp” olmalıdır. “Alp” dışında bir şey olursa erkeklığıne yazık ediyordur.

Osman Bey “bey” seçiminden sonra yanındaki akıncı arkadaşlarıyla birlikte Şeyh Edebalı'nın tekkesine gider. Burada onları Şeyh Edebalı'nın oğlu Mahmut karşılar. Mahmut onları Şeyh Edebalı'nın yanına götürür. Şeyh Edebalı onları görünce çok sevinir. Zira Dede Baba'yla eskilere dayanan bir dostlukları vardır. Osman Bey Bâlâ Hatun'u Şeyh Edebalı'den ister. Şeyh Edebalı de kızının kendisine denk olmadığını söyleyerek teklifi reddeder.

Eskişehir Beyinin Bâlâ Hatun'u rahatsız etmesi üzerine Şeyh Edebalı tekkesini Bilecik'e yakın bir yere taşır. Dede Baba da kulübesini Söğüt'e yakın bir yere yapar. Aydoğdu ise

Aykaan Bacı'nın evinin karşısına kulübesini kurar fakat Aykaan Bacı bu durumdan şikâyetçidir. Aydoğdu'nun, kızıyla gönül ilişkisi kurabileceğini düşünür.

Osman Bey ise fetih hareketlerine başlamak istemektedir. Alınan karar sonrası Osmanlı akıncıları ertesi akşam İnegöl Kalesi'ne doğru yola çıkarlar. Ermenibeli Geçidi'nde toplanacaklardır. Bu sırada Dede Baba'nın kulübesine gelen Niko ise İnegöl Tekfurunun Osman Bey'in yapacağı baskını haber aldığını ve onları Ermenibeli Geçidi'nde tuzağa düşüreceğini Dede Baba'ya söyler. Dede Baba da aldığı haberin heyecanıyla Aydoğdu'yu, haberi Osman Bey'e ulaştırması için görevlendirir. Osman Bey de Ermenibeli Geçidi'nde onları bekleyen İnegöl Tekfuruna seslenerek mücadeleyi başlatır. Mücadele sırasında Osman Bey'in ağabeyi Savcı Bey'in oğlu Bay Hoca Kulacahisar Tekfuru tarafından öldürülür. Osman Bey buna çok üzülür. İnegöl askerlerinin geri çekildiklerini görünce de üzerlerine gitmez ve onlar da geri çekilirler.

Birbirlerini seven Aydoğdu'yla Aydoğmuş Aktopraklık adlı yerde buluşurlar. İki âşık Aktopraklık'ta konuşurlarken Aykaan Bacı gelir ve bağırmaya başlar. Aydoğmuş kendisini Aydoğdu'ya vermesi için yalvarmasına rağmen Aykaan Bacı daha da sinirlenir. Bir süre sonra yanlarına Tankut Alp gelir. Aydoğdu babasını görünce çok sevinir. Tankut Alp Aydoğmuş'u oğluna ister. Bütün olan bitene rağmen Aykaan Bacı Aydoğmuş'u Aydoğdu'ya vermez. Aydoğdu da babasıyla birlikte oradan uzaklaşır. Aydoğdu uzun süre ortalarda görünmeyince Aydoğmuş Kaya Alp'le evlenmeye karar verir fakat Aydoğmuş'un Sögüt'e gelmesiyle iki âşık birbirlerine kavuşurlar.

Osman Bey ise fetih hareketlerine devam eder. Bizanslı tekfurların kendisini Çakırpınar Meydanı'nda öldürmeyi planlamaları üzerine Çakırpınar Meydanı'na gider. Meydan'da herkes birbirini takip etmeye başlar. Yahya Usta'nın, Karacahisar Kalesi'ne Germiyanlılar tarafından baskın yapıldığı haberini getirmesi üzerine de Osman Bey mücadeleye başlar. Çakırpınar Meydanı'nda göz gözü görmez. İnegöl ve Yarhisar Tekfuru öldürülür. Orhan Bey Holofıra'yı kaçıtır. Ardından Bilecik Kalesi'ne geçilir. Osman Bey burada zaferini kutlar. Selçuklu Sultanı III.Alaaddin Keykubat'ın tahttan indirildiği haberi üzerine Osman Bey artık “Bey” olur. Kendisine sürekli ihanet eden amcası Dünder Bey ise Kaya Alp'in attığı okla öldürülür.

2.14.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı

Kutlu Dağ adlı romanla ilgili mekânlar aşağıdaki şekilde tasnif edilmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır.

2.14.2.1. Somut Mekânlar

2.14.2.1.1. Açık Mekânlar

Domaniç Yaylası

Domaniç Yaylası'nın, Kayı aşireti için önemli bir mekân olduğu söylenebilir. Zira Kayı aşireti yazın meydana gelen sıcak havadan Domaniç Yaylası'na çıkararak korunur.

Domaniç Yaylası'na dair yazarın şu bilgileri verdiği görülür:

Burası Domaniç yaylası [Yaylası] idi. Rüzgâr başka türlü eser, gün başka türlü batardı. Bulutsuz gökte ay gezinir, Alpler [alpler] kılıçlarını bilerler saz sesleri birbirine karışırdı. Darb-ı Türki dedikleri bağlama, bozuk, boru, ıklığ çoştukça çoşardı geceleri. Sonra meşalelerin arasında bara dönerdi iş. Kızlı erkekli ayağa fırlarlar, hep beraber oynarlar da oynarlardı. Burası Domaniç yaylası [Yaylası] idi işte. Günün doğuşu da başka türlü olurdu. Buz gibi ayranlar, kekik kokulu sütler içilirdi. Davarlar otlamaya çıkardı. Günün ilk kızılığ ile beraber herkes uyanırdı. Sabah rüzgârını ciğerlere doldurmak, gençleşmek demektir. Yaşlısı da kaya gibi olurdu, geleceğe daha ümitle bakarlardı (Büyükarkın, 2009: 81).

Domaniç Yaylası'na çıkanlar arasında Dede Baba ve Aydoğdu'da vardır. Dede Baba etrafına gençleri toplayarak onlara destanlar ve Türk tarihine dair bilgiler verirken Aydoğdu da okuma yazma bilmeyen çocuklara okuma yazma öğretir (Büyükarkın, 2009: 78-79).

Domaniç Yaylası'nın bir mücadeleye de sahne olduğu görülür. Zira Karacahisarlılar başlarına Karacahisar Tekfurunun kardeşi Lados'u alarak Domaniç Yaylası'na çıkan Kayı aşiretine saldırırlar. Yapılan mücadelede Osman Bey'in kardeşi Savcı Bey öldürülür (Büyükarkın, 2009: 188-190). Selçuklu Sultanı tarafından Ertuğrul Gazi'ye verilen Domaniç Yaylası, Kayı aşiretinin yerleşik düzene geçmesinde Söğüt'ten sonra etkili olan ikinci mekândır.

Kutlu Dağ

Kutlu Dağ Türklerin *Göç Destanı*'nda geçen doğal bir mekândır. Kutlu Dağ'la ilgili bilgileri Dede Baba'nın verdiği görülür:

...— Vaktiyle, yıllar önce Türk illerinde, Uygur ülkelerinde bir (Kutlu Dağ) varmış. Kutlu Dağ, bir kaya yığını imiş. Türk'ün mutluluğunu, beraberliğini başarısını sağlarmış. Kutlu Dağ sağlam, Kutlu Dağ sert, Kutlu Dağ kolay kolay yıkılmazmış. Onu yağmurlar, fırtınalar, kavurucu güneş bile eritip parçalayamazmış. Ama çok evveleri Kutlu Dağ'a gelmeden önceleri, belki onbinlerce [on binlerce] yıl evvel, insanlar, yalnızlık ve korku içinde yaşarlarmış. Yaşama sevinci ve arzusuyla birlikte geleceğe bir şeyler bırakma isteği de doğmuş insanların içinde. Sığınacak bir varlık, bir inanç aramış o insanlar yıllarca. Tabiat ana, dağıyla, toprağı, göğü ve ırmaklarıyla hem korku, hem de sevgi aşılarmış onlara. O insanlar da tabiat ananın içinde yerlerini aramışlar, geleceğe yönelmişler ve bir (Kutlu Dağ) bulmuşlar (Büyükkarkın, 2009: 11-12).

Dede Baba, Türkleri koruduğunu söylediği Kutlu Dağ'ı yine Türklerin, kendi elleriyle parçaladığını da sözlerine ekler (Büyükkarkın, 2009: 19). Romana da ismini veren Kutlu Dağ, sembolik bir değer taşıyarak ortaya konmuştur.

Söğüt'teki Tepe

Söğüt'teki tepe Aydoğdu'yla Aydoğmuş'un ilk kez yalnız kalarak buluştukları yerdir. Aydoğdu burada bağırarak Allah'ı zikreden yarı çıplak dervişler görür. Ardından Aydoğmuş'la buluşur. İki âşık birbirlerine çok fazla sokulamadan Aydoğmuş'un, annesini aklına getirmesiyle ayrılırlar (Büyükkarkın, 2009: 66-70). Tepe, Aydoğdu'yla Aydoğmuş'un mutluluklarına sahne olan bir mekândır.

Ermenibeli Geçidi

Ermenibeli Geçidi romanın dikkat çeken mekânlarından biridir. Zira Osman Bey, Kayı aşiretinin başına geçtikten sonra ilk mücadelesini burada İnegöl Tekfuruna karşı yapar. İnegöl Tekfuru Ermenibeli Geçidi'nde Osman Bey'e tuzak kurar. Osman Bey de kurulan tuzağı Aydoğdu'nun getirdiği haberle öğrenir. Mücadele sırasında Osman Bey'in yeğeni Bay Hoca, Kulacahisar Tekfuru tarafından öldürülür. Osman Bey de daha fazla kayıp vermemek için karşı tarafın da çekildiğini görünce savaş meydanından çekilir (Büyükkarkın, 2009: 129-131). Ermenibeli Geçidi, Osman Bey'in Bizanslı tekfurlara karşı kazandığı ilk zaferinin gerçekleştiği mekândır.

Aykaan Bacı'nın Evinin Bahçesi

Aykaan Bacı'nın evi Söğüt'tedir. Bahçe de bu eve aittir. Aydoğdu'yla Aydoğmuş'un ilk kez konuştukları yer bu bahçedir. Aydoğmuş Aydoğdu'nun, bahçeye yakın bir yere kulübe yapmasını ve orada oturmasını ister. Aydoğdu da bu isteğe sıcak bakar

(Büyükkarkın, 2009: 43-46). Bahçe, birbirlerini seven Aydoğdu'yla Aydoğmuş'un ilk konuştukları mekân olduğu için dikkat çekmektedir.

Dede Baba'nın Kulübesinin Bahçesi

Dede Baba'nın kulübesi Söğüt ile Bilecik arasında bir tepenin yamacındadır. Bahçe de bu kulübeyle aittir. Bu kulübenin bahçesinde Aydoğdu'yla Dede Baba'nın dervişlere yönelik konuştukları görülür. Dede Baba dervişlerle ilgili Aydoğdu'ya bilgiler verir.

...Belki de onların kökü Kalenderlerden, Yesevilerden gelir. Hepsinin başlangıcı Horasan'dadır. Hiçbir yerde uzun süre kalmazlar. Babailerle de karışmışlardır. İslamlığın içine, bir türlü üzerlerinden atamadıkları Şamanizmi de katmışlardır. Şeyleri olsa gerekir. Öyle söylerler. Ama ben belli başlı tekkelerine rastlamadım. Varsın dolaşsınlar, bu gezgincilerin cisme dayanmayan, tek yanlı bir âlemi benimseyişleri bizler için çok yararlı olacaktır. ...Kâfirlerle savaş ve İslam dinini yaymak uğrunda şeyhlerinin ölümsüzlüğü kadar kendi ölümsüzlüklerine de inanana Abdallar [abdallar] gelecektekilerden haber vereceklerini de sanırlar. Bu yüzden cezbeyle kapılırlar, göğe doğru ellerini uzatırlar, kendilerine işkence yapmaktan çekinmezler. ...Şehirlerdeki tarikatlar, hatta Mevlana Celalettin, Hacı Bektaş, Şeyh Edebali bile belki bunların davranışını hoş görmezler (Büyükkarkın, 2009: 71-72).

Dede Baba'nın kulübesinin bahçesine Niko'nun da geldiği görülür. Osman Bey Niko'nun casus olduğunu öğrenince burada ona birkaç soru sorar. Daha sonra da Niko'ya zarar vermeden onu gönderir (Büyükkarkın, 2009: 108-109). Bahçe, Aydoğdu'nun Anadolu'daki dervişlerle ilgili Dede Baba'dan bilgiler öğrendiği bir mekân olarak ortaya konmaktadır.

Osman Bey'in Evinin Bahçesi

Osman Bey'in evi Söğüt'tedir. Söz konusu bahçe de bu evdedir. Osmanlı'nın eski bir akıncısı olan Akça Koca Moğol bir askerle bu bahçede mücadele eder ve askeri yener (Büyükkarkın, 2009: 152-153).

Bu bahçede Germiyanolu Yakup Bey'den Osman Bey'e gelen mektubun da okunduğu görülür:

“Sen ki Kayılar'ın [Kayıların] beyi [Beyi] Osman Bey'sin, bilesin ki bana bağlı ve benim emrimdesin. Ben ise Germiyanolu Yakup Bey'im. Selçuklu'nun [Selçuklunun] emrinde görünür isem de kudretim sonsuzdur. Germiyan tahtında on üç yıldan beri hüküm sürerim. Kütahya, Uşak, Denizli, Afyon, Manisa dâhil, uçsuz bucaksız topraklarım vardır. Uc'ta [da] benden daha güçlüsü yoktur. Atalarım Afşar boyundan gelmiştir. Yıldızhan'lıyız [Yıldızhanlıyız], Oğuz'luyuz [Oğuzluyuz]. Şimdi beni iyice dinleyesin. İşittim ki, Karacahisar tekfuruna [Tekfuruna] dış bilermişsin. Karacahisar kalesi [Kalesi] önünde atlarımı dolaştırır,

gelip geçeni gözetirmişsin! Buna asla rızam yoktur. Evvelce Eskişehir Bey'ini [Beyini] öldürüşüne çok kızmış isem de Sultan'ın [Sultanın] ricası üzerine sesimi çıkarmamışımdır. Ey Kayılar'ın [Kayıların] Beyi Osman Bey; derhal atlılarını Karacahisar önünden çek. Bir an dahi vakit kaybetme. Ve bundan böyle haberim olmadan hiçbir işe karışma (Büyükarkın, 2009: 209-210).

Osman Bey mektuba cevap olarak kılıcını kullanmak istese de Dede Baba'nın araya girmesiyle bu isteğinden vazgeçer (Büyükarkın, 2009: 211). Osman Bey'in evinin bahçesinin, Akça Koca'nın Moğollu bir askeri yenerek Kayı aşiretinin -manevi de olsa- intikamını aldığı bir mekân olduğu söylenebilir.

Karacahisar Kalesi

Karacahisar Kalesi'nin, Osmanlının burayı fethetmesiyle çevresinde korku uyandırması bakımından dikkat çektiği söylenebilir. Çınar Yusuf ve Niko, dilenci kılığında Moğol kervanına katılarak Karacahisar Kalesi'ne girerler. Amaçları Yahya Usta'yla konuşup Osman Bey'e haber ulaştırmaktır. Yahya Usta'nın yanına gittiklerinde de Yahya Usta'nın bir görev dağılımı yaptığı görülür:

— Ben şimdi, şu yarım kılıcı bahane edip tekfura [Tekfura] giderim. Ne olup bittiğini bir kere daha anlasam yeridir. Bir saat sonra da Porsuk kapısını [Kapsı'nı] açarız. Sağ mı çıkarız, ölür müyüz bilmem; kapıyı Alpler [alpler] yetişene kadar bırakmayız! ...— Nevzat, oğlum! Sen hemen Konur Alp'in babası Kurt Ata'yı gör, yanındakilerle birlikte bir saat sonra Porsuk kapısına [Kapısı'na] gelsin. Ben de Çınar Yusuf'la orada olurum. Sakın Kurt Ata'nın yanında fazla oyalanma, hemen kaleden [Kale'den] çıkıp Osman Bey'i bul. Bu konuştuklarımızı anlat gerisi onu işi.. [...] (Büyükarkın, 2009: 222).

Karacahisar Kalesi'nde Osman Bey ve akıncıların Karacahisar Tekfurunun adamlarıyla mücadele ettikleri görülür. Çınar Yusuf ve Kurt Ata yapılan mücadele sırasında ölürlür. Karacahisar Tekfuru da Aktimur tarafından öldürülür (Büyükarkın, 2009: 229-231). Karacahisar Kalesi'ni fetheden Osman Bey'in burada bazı görevlendirmeler yaptığı görülür:

— Ey Dursun Fakih kardeş! ...seni Karacahisar'a kadı ve subaşı yaptım. Burada yaşayanları mutlu kıl ve adalet üzere ol. Bir de şu kiliseyi camiye çevir ki namazımızı kılalım. ...— Şeyh Mahmut Gazi! — Buyur Osman Bey! — Sen benim eşim Bâlâ Hatun'un ağabeyisin. Bundan böyle yasalarımızı sen yazıp, sen duyuracaksın. Yasalarımız törelerimize ve kardeşliğe aykırıysa beni ayıltacaksın. Söyledi ve yazdırttı: “Her kime bir tımar versem biri onun elinden sebepsiz almaya. Ol kişi ölürse tımar oğlunun ola. Eğer oğlan küçükse, hizmet edenleri sefer vaktinde sefere katılalar, ta oğlan sefere katılincaya dek bu böyle devam ede. Eğer bu yasaı kim bozarsa veya benim neslime yasa dışı öğütte bulunursa Ulu Allah onun dinini ve dünyasını bozsun! (Büyükarkın, 2009: 232-233).

Osman Bey'in yaptığı bu çalışmalarla devletleşme yolundaki ilk adımı Karacahisar Kalesi'nde attığı söylenebilir.

Bilecik Kalesi

Bilecik Kalesi romanın fethedilen son toprağıdır. Osman Bey, İnegöl ve Yarhisar Kalesi'nin alındığını Bilecik Kalesi'nde öğrenir (Büyükarkın, 2009: 411). Osman Bey'in Bilecik Kalesi'nde bazı yasalar da koyduğu görülür:

Yarhisar'ın idaresi Hasan Alp'e İnegöl'ün idaresi Turgut Alp'e bırakılmıştır. ...Ayrıca kayınbabam Şeyh Edebalı Bilecik'in resim ve öşrü verilmiştir. Küçük oğlum Alaaddin Bey ile eşim Bâlâ Hatun bundan böyle Bilecik'te oturacaklar, düşman şerrinden iyice korunacaklardır. ...“Köse Mihâl kardeşimizdir. Topraklarımızda dilediği gibi dolaşacak, kimse ona sual dahi sormayacaktır. Harmankaya Köse Mihâl kardeşimize aittir. Ve bundan böyle herkes ona Gazi diye seslenecektir. Ben de bir süre Bilecik'te kalıp, topraklarımızı bu şehirden yöneteceğim. Söğüt'ün idaresi ağabeyim Gündüz Alp'e verilmiş, kadılığı Aydoğdu Çelebi'ye bırakılmıştır. Herkes bunu böyle bile ve yerine getire...” (Büyükarkın, 2009: 412).

Osman Bey ve Kayı aşiretine sürekli ihanet eden Dünder Bey de Bilecik Kalesi'nde Kaya Alp tarafından oklanarak öldürülür (Büyükarkın, 2009: 413). Bilecik Kalesi'nin, Osmanlı'nın devletleşme sürecinin başladığı yer olması bakımında önemli olduğu söylenebilir.

Söğüt Şehri

Söğüt romanın en önemli mekânıdır. Osmanlı Devleti'nin aşiret olarak gelip yerleştiği ve yurt diye bildiği ilk topraktır. Söğüt'te yaşanan ilk olay Moğolların buraya gelmesiyle gerçekleşir. Moğollar kendi adamlarının Tankut Alp tarafından öldürülmesinden sonra Tankut Alp'e yardım eden kişiyi bulmak için Söğüt'e gelirler. Onları Aykaan Bacı karşılar. Söylediği sözlerle de Moğolları kızdırır (Büyükarkın, 2009: 147-149).

Söğüt romanın başından beri Dünder Bey'e hep yardım eden ve Osman Bey'e karşı ihanet içinde olan Yassı Çoban'ın da Turgut Alp tarafından cezalandırıldığı yer olarak ortaya konur. Turgut Alp Niko'dan, Yassı Çoban'ın Bizanslı tefurlarla haberleştiğini öğrenir ve onun yolunu keser. Turgut Alp, atından indirdiği Yassı Çoban'ın sağ kolunu keser. Kaya Alp de Yassı Çoban'ın iki adamını öldürür (Büyükarkın, 2009: 257-265).

Söğüt'ün, birbirlerini hep sevip fakat bir türlü kavuşamayan Aydoğdu'yla Aydoğmuş'un Tankut Alp aracılığıyla kavuştukları yer olması bakımından da dikkat çektiği

söylenbilir. Tankut Alp, Aykaan Bacı'yla onun evinin önüne gelir. Yanında da Aydoğdu vardır. Tankut Alp Aydoğmuş'u da yanına alarak gençleri nikâhlatır. Nikâhı da Tacettin Hoca'ya kıydırır. Ardından kendisini çağıran Moğollarla mücadele ederek Söğüt'te ölür (Büyükkarkın, 2009: 364-372). Roman boyunca yaşanan olayların bütününe yakınının Söğüt'le ya doğrudan ya da dolaylı bir şekilde ilişkisinin olduğu söylenebilir. Kayı aşireti yaylaya çıkacaksa Söğüt'te toplanır. Aşirete “Bey” seçilecekse halk yine Söğüt'te bir araya gelir. Kısaca Söğüt'ün Kayı aşiretinin kalbinin attığı yer olduğu söylenebilir.

Romanda; Ankara, Eskişehir, Kırşehir, Bursa, Bilecik, İzmit, Akşehir, Kütahya, Uşak, Denizli, Afyon, Manisa, Mudurnu, Yenişehir, Akçakoca, Kocaeli, Bolu, Yalova, İstanbul, Pekin, Tebriz, Şam, Horasan, Merv, İsfahan ve Bağdat şehri, İtburnu, Zemzemiye, Kurudere ve Bağrı Köy de isim olarak geçmektedir.

Söğüt'teki Meydan

Söğüt'teki meydan romanın önde gelen mekânlarından bir diğeridir. Zira Osman Bey'in Kayı aşiretine “Bey” olması bu meydanda gerçekleşmiştir. Meydan, Dede Baba'nın buraya gelmesiyle romanda ortaya konur:

Yıl 1281'di. Söğüt, küçücük mescidi, iri çınar ağaçları, yassı evleri, dağlara tırmanan ince yolları, genişçe meydanıyla, aşağıda ayaklarının dibinde duruyordu şimdi. Bir kıpırdama vardı o meydanda. Bir de bir kös, ağır ağır vuruyordu; ama durmadan vuruyordu. Dede Baba hemen anladı, irkildi hatta sarardı. Kelimeleri tane tane sıralayarak sordu. — Demek Kocamış Ertuğrul öldü?... (Büyükkarkın, 2009: 23).

Meydanda Akça Koca'nın, Kayı aşiretine “Bey” seçmek için konuşmaya başladığı görülür:

— Toplandık, düşündük, taşındık, danıştık; sonunda Kaya Alp oğlu, Gündüz Alp oğlu, Ertuğrul Gazi oğlu Osman Bey'i, beyliğe uygun bulduk. ...Eğer, Osman Gazi'yi bey seçecekseniz “Evet” diye bağırın. Şayet istemezseniz “Hayır” deyin yeni bir aday gösterin. Bir daha geri dönmek yoktur (Büyükkarkın, 2009: 26).

Osman Bey, Dünder Bey'in adamı Yassı Çoban'ın itiraz etmesine rağmen “Bey” olur ve ilk konuşmasını yapar:

— Kardeşlerim! Bacılarım, Alplerim, Ahilerim, Horasan'dan gelmişlerim, babalarım, dedelerim! Kayılar! Oğuzlar! Karşınızda ant içerim ki, Tanrı'nın yardımı ve sizlerin desteğiyle elimden geldiği kadar hepinizi mutlu kılmaya çalışacak, ayrılıkları birliğe döndüreceğim... Henüz bize Selçuklu Sultanlığınca uç

beyliği verilmedi. Yine de karşımızda bir Bizans arkamızda bir Moğol olduğunu unutmuyacağım. Bir suçum, bir hatam olursa beni kınayın, beni yargılayın! (Büyükkarkın, 2009: 29).

Osman Bey konuşmasını yaptıktan sonra da şeyh Edebalı'nın yanına gitmek için meydandan ayrılır (Büyükkarkın, 2009: 30).

Söğüt'teki meydanın, yapılan bir yarışmaya da sahne olduğu görölr. Germiyanoğlu Yakup Bey'in adamı olan Aygün Bey mücadele etmek için Kaya Alp'in karşısına çıkar fakat Kaya Alp attığı ciritle Aygün Bey'i bayıltır. Ardından Dünder Bey'in kaçan boğasını herkesin gözü önünde öldürerek gücünü, başta sevdiği kız olan Aydoğmuş'a daha sonra da onu seyreden Söğüt halkına gösterir (Büyükkarkın, 2009: 282-294). Söğüt'teki meydanın, Osman Bey'in Kayı aşiretinin liderliğine seğıildiği mekân olduğu için dikkat çektiği söylenebilir.

Çakırpınar Meydanı

Çakırpınar Meydanı romanın dikkat çeken mekânlarından bir diğeridir. Zira Osmanlının bir aşiretten devlet haline gelmesini sağlayacak olan Bilecik Kalesi'nin alınmasının anahtarı burada yapılacak mücadeleyle kazanılır. Çakırpınar Meydanı Bilecik Tekfurunun, Yarhisar Tekfurunun kızı Holofira'yla evleneceği yerdir. Bilecik Tekfuru yaptığı plan gereği hem Holofira'yla evlenecek hem de Osman Bey'i öldürüp ondan kurtulacaktır. Osman Bey yapılan planı öğrendiği için kendisi de bir plan yapar ve Çakırpınar Meydanı'nda Bilecik Tekfuruyla Yarhisar Tekfurunu yener. Orhan Bey de sevdiği kız olan Holofira'yı Çakırpınar Meydanı'ndan kaçıtır (Büyükkarkın, 2009: 402-410). Çakırpınar Meydanı, hem Bizanslı tekfurların mağlup edildiği hem de Orhan Bey'in sevdiği kız olan Holofira'ya kavuştuğu mekândır.

Söğüt'teki Çarşı

Söğüt'teki çarşının, oraya gelen Aydoğdu'nun anlatımıyla ortaya konuğu görölr:

Çarşıya indiği zaman çerçileri gördü. Bilinmez nerelerden tabak bakırdan dövme bilezik, çakıl taşından yontulmuş gerdanlıklar alıp getirmişlerdi, buğday ve yumurtayla değiştiriyorlardı bunları. Eşeklerini bir kenara bağlamışlardı, çuvallarını yere sermişlerdi, müşteri bekliyorlardı (Büyükkarkın, 2009: 70).

Çarşıda yaşanan olaylara bakılacak olursa şunlar söylenebilir: Yahya Usta'nın yanına gelen Osman Bey'in ona önemli bir görev verdiği görölr. Zira Osman Bey Karacahisar Kalesi'nin alınmasında Yahya Usta'dan yararlanmak ister. Yahya Usta'nın Söğüt halkına

iharet ettiği dedikodusu çıkarılacak ve böylece onun Karacahisar Tekfuruna rahatça sđınması sağlanacaktır (Büyükarkın, 2009: 195-202).

arşıda yaşanan bir diğer olay da Aykaan Bacı'nın, Aydoğmuş'un evlenmesi için Yahya avuş'un yanına gelmesiyle ortaya konur. Aykaan Bacı Aydoğmuş'la Kaya Alp'in evlenmesini ister fakat kendisi bir şey yapamaz. Yahya Usta ise akşam Aykaan Bacı'nın evine gideceğini ve Aydoğmuş'la konuşacağını söyler. Bu haber Aykaan Bacı'nın çok hoşuna gider (Büyükarkın, 2009: 266-271). Söğüt'teki arşı, bir yandan alım satım işlerinin gerçekleştiği bir yandan da çeşitli planlamaların yapıldığı bir mekân olarak ortaya konmaktadır.

Aktopraklık Adlı Mekân

Aktopraklık Söğüt yakınındadır. Ertuğrul Gazi'nin Söğüt'e ilk kez buradan baktığı söylenir. Söğüt kadınları dileklerinin kabul edilmesi için buraya gelirler. Kimi zaman da âşıklar burada buluşurlar. Bunlardan biri de Aydoğdu'yla Aydoğmuş'tur. İki âşık burada buluşup uzun uzun sohbet ederler fakat Aykaan Bacı onları yakalar. Aydoğmuş'un yalvarmalarına rağmen onları evlendirmeyeceğini söyler. O sırada Moğolların takip ettiği bir kişiye görürler. Bu kişi Tankut Alp'tir. Aykaan Bacı'nın da yardımıyla Tankut Alp Moğolları öldürür ve uzun zamandır görmediği oğlu Aydoğdu'yla hasret giderir. Aydoğmuş'un isteğiyle Aykaan Bacı'yla konuşan Tankut Alp, Aykaan Bacı'dan Aydoğmuş'u oğlu Aydoğdu'ya alamaz. Aydoğdu da Söğüt'ten ayrılmaya karar verir ve Tankut Alp'le oradan uzaklaşır (Büyükarkın, 2009: 233-246). Aktopraklık, romanın dikkat çeken mekânlarından biridir. Zira romandaki birçok olayın düğümün atıldığı ve bu düğümlerin çözüldüğü yerdur. Aydoğmuş'la Aydoğdu birlikteyken mutluluğun yaşandığı bir mekân olur, onların ayrılmasından sonra ise mutsuzluğa sahne olan bir kimliğe bürünür.

Romanda ayrıca Karadeniz, Van, İznik ve Sapanca Gölü ve Sakarya Nehri, Porsuk ayı, Malazgirt, Malatya ve Nalya Ovası, Karakurum l, Hatun Dağı, Tanrı Dağı, Karacadağ, Köse Dağı, Emir Dağı ve Sultan Dağı, şeyh Edebalı'nın birinci tekkesinin bahçesi, Dede Baba'nın evinin bahçesi, İnönü, Köprühisar, İzmit ve Hemedan Kalesi, İnan ve Çin lkesi, Pazar Meydanı, İvizce, Baş-Başlık, Dandanakan, Yassı emen, Sulucakaracahyk, Argıthan, Göynük, Taraklı ve Osmaneli adlı mekâna da yer verilmiştir.

2.14.2.1.2. Kapalı Mekânlar

Aykaan Bacı'nın Evi

Aykaan Bacı'nın evi Söğüt'tedir. Aykaan Bacı bu evde kocası Ayhan Çavuş ve kızı Aydoğmuş'la birlikte kalır. Ev Aykaan Bacı'nın; Dede Baba, Akça Koca ve Aydoğdu'yla birlikte buraya gelmeleriyle ortaya konur. Aykaan Bacı, Aydoğdu'nun “Alp” olmak istememesinden dolayı onu sevmez ve gece boyunca onu hep köşeye sıkıştırmaya çalışır. Ayhan Çavuş ise karısının niyetini anlar ve ona engel olur (Büyükarkın, 2009: 32-42).

Aykaan Bacı'nın evine Seher'in de geldiği görülür. Aykaan Bacı'nın Aydoğdu'yu bulmak için evden ayrılıp yollara düşmesinden sonra Aydoğmuş evde babasıyla yalnız kalır. Seher de Aydoğmuş'un Kaya Alp'le evlenmesi için eve gelir ve onu ikna etmeye çalışır fakat Aydoğmuş Seher'e çok kızar (Büyükarkın, 2009: 163-168). Aykaan Bacı'nın evi, Aydoğdu'yla Aydoğmuş'un birbirlerine âşık oldukları mekândır.

Osman Bey'in Evi

Osman Bey'in evinin Söğüt'ten sonra romanın ikinci en önemli mekânı olduğu söylenebilir. Zira Osmanlının büyüyüp gelişmesine, tekfurlara karşı yapılacak harekâtlara bu evde karar verildiği görülür. Yapılacak ilk fethin de İnegöl Kalesi'ne olması kararlaştırılır. Alınan bu karar eve gelen Dünder Bey'le de paylaşılır (Büyükarkın, 2009: 119-124).

Osman Bey'in evine Moğolların da geldiği görülür. Moğollar Osman Bey'in, Tankut Alp'i sakladığını düşünerek bu eve gelirler ve Osman Bey'i tehdit ederek oradan ayrılırlar (Büyükarkın, 2009: 149-152).

Osman Bey'in, tekfurların kendisine karşı bir savaş hazırlığı içinde olduklarını da evinde öğrendiği görülür. Köse Mihal Osman Bey'in evine gelir ve İnegöl Tekfuruyla Karacahisar Tekfurunun, kendi kardeşlerini kullanarak saldırıya geçeceklerini ve bu iş için de Kayı aşiretinin Domaniç Yaylası'na çıkmasını beklediklerini söyler (Büyükarkın, 2009: 157-162).

Osmanlı akıncısı olan Aktimur'un da Osman Bey'in evine gelip Selçuklu Devleti'ne dair bazı bilgileri Osman Bey'e söylediği görülür. Selçuklu Sultanının Moğolların sözüyle hareket ettiği, Konya'da asayişin ve düzenin kalmadığı Aktimur'un verdiği bilgiler arasındadır (Büyükarkın, 2009: 191-195).

Osman Bey'in evinde birtakım sorunlara çeşitli çözümler bulunmaya çalışıldığı da görülür. Rum asıllı bir çift Osman Bey'den yardım istemek için eve gelir. Yaşadıkları köyün Bizanslı tekfurlara ait olduğunu ve tekfurların baskılarından bıktıklarını, ödedikleri ağır vergilerden dolayı yiyecek ekmeklerinin dahi olmadığını söylerler. Osman Bey'den de köylerini fethetmesini isterler (Büyükarkın, 2009: 236-241).

Osman Bey, amcası Dünder Bey'in kendisine karşı ihanet içinde olduğunu ve Bizanslı tekfurların da yaptıkları planları yine bu evde öğrenir. Köse Mihal, Osman Bey'in yanına gelir. Bilecik Tekfuruyla Yarhisar Tekfurunun anlaşmış olduğunu, Bilecik Tekfurunun kendi düğününde Osman Bey'i öldürmeyi planladığını söyler. Köse Mihal ayrıca Bizanslı tekfurların Osmanlıyla ilgili bilgi sahibi olmalarında da Dünder Bey'in etkili olduğunu söyler. Osman Bey yapılacak düğünün Çakırpınar Meydanı'nda olmasını isteyerek yanına gelen Dünder Bey'i de düğüne götürmeye karar verir. Dünder Bey karşı çıkarsa da Osman Bey kararından dönmez (Büyükarkın, 2009: 378-384).

Son olarak Osman Bey'in, evinde Bilecik ve Yarhisar Tekfurlarına karşı yapacağı fetihler için kararlar aldığı görülür. Yahya Usta'yı bu iş için görevlendirir. Eve gelen Aydoğdu'yu da onlar savaşa gittikleri zaman Söğüt'e göz kulak olması için görevlendirir (Büyükarkın, 2009: 386-391). Osman Bey'in evi, bir ailenin yaşama alanından çok bir devletin yönetim merkezi gibidir. Zira Osman Bey, Bizanslı tekfurlara karşı yapılacak fetih hareketlerine bu evde karar verir. Kayı aşiretiyle ilgili yaşanan sorunlara da yine burada çözümler bulmaya çalışır.

Dede Baba'nın Evi

Dede Baba'nın evi Söğüt yakınlarındadır. Dede Baba bu evde yalnız kalmaktadır. O öldükten sonra da Aydoğdu bu eve yerleşir. Dede Baba son günlerini geçirdiği bu evde bakıma muhtaç bir şekilde yaşar. Osman Bey Dede Baba'nın işlerini yapması için Kaya Alp'i görevlendirir. Aydoğmuş Dede Baba'yı ziyaret etmek için eve gelir. Kaya Alp ise bu durumu fırsat bilerek Aydoğmuş'a aşkını bir kere daha ilan eder. Aydoğmuş Kaya

Alp'le evlenmeyi düşünmemesine rağmen Tacettin Hoca'nın söyledikleri aklını karıştırır ve bu düşüncelerle evden ayrılır. Dede Baba da Kaya Alp'e, sevgisinden vazgeçmesi için çeşitli nasihatlerde bulunarak ona *Kutatgu Bilig*'i verir (Büyükarkın, 2009: 246-255).

Dede Baba'nın evine Aydoğmuş'un tekrar geldiği görülür. Aydoğmuş Kaya Alp'le evlenmek için Dede Baba'dan izin ister fakat Dede Baba Aydoğdu'nun geri döneceğini, evlenme konusunda acele etmemesini ondan ister. Aydoğmuş ise üzerindeki baskılardan sıkıldığını ve Aydoğdu'yu beklemek istemediğini söyleyerek evden ayrılır (Büyükarkın, 2009: 275-281).

Dede Baba'nın evinde, Aydoğdu'yla da görüştüğü görülür. Aydoğdu yıllar geçtikten sonra çıkagelir. Dede Baba buna çok sevinir. Aydoğdu okumuş ve birçok ilmi öğrenmiştir. Eve ziyarete gelenlerden biri de Aykaan Bacı'dır. Aykaan Bacı Aydoğdu'nun Aydoğmuş'u hâlâ sevdiğini görünce onun Söğüt'ten gitmesini ister fakat Aydoğdu artık Söğüt'ten gitmeyeceğini ve sürekli burada kalacağını söyler (Büyükarkın, 2009: 318-329).

Dede Baba'nın ölümünden sonra Aydoğdu'nun bu eve yerleştiği görülür. Aydoğmuş da evleneceğinin haberini vermek için bu eve gelir fakat bu gelişten Kaya Alp de haberdardır. Oda bu eve gelir ve Aydoğdu'yla mücadele etmeyi ona teklif eder. Aydoğdu bu teklifi kabul etmez. Eve gelen Söğütlüler de Kaya Alp'in bu davranışından rahatsız olurlar. Söğütlülerin arasında olan Turgut Alp de Kaya Alp'e sevgisini içine gömmesini ve Söğüt'ten ayrılmasını söyler. Kaya Alp de söylenileni yapar ve Söğüt'ten ayrılır (Büyükarkın, 2009: 330-340).

Dede Baba'nın evinde Aydoğdu'yla babası Tankut Alp'in de kavuştukları görülür. Tankut Alp, Aydoğdu'yla Aydoğmuş'u evlendirmek için bu eve gelir. Aydoğdu'yu alarak evden ayrılır (Büyükarkın, 2009: 362-364). Dede Baba'nın evi romanın dikkat çeken mekânlarından biridir. Yaşanan birçok olayın bu evle bağlantısı vardır. Ev, kimi zaman Söğütlülerin akıl danışmak için geldikleri kimi zaman da birbirinden uzakta olanların kavuşmalarına sahne olan mekândır.

Aydoğdu'nun Kulübesi

Aydoğdu'nun kulübesi Söğüt'te Aykaan Bacı'nın evinin karşısındadır. Aykaan Bacı kulübenin burada olmasından rahatsızdır. Zira Aydoğdu'nun Aydoğmuş'la bir gönül ilişkisi kurabileceğini düşünür. Kulübeye gelir ve Aydoğdu'nun orada kalmasını istemediğini söyler (Büyükarkın, 2009: 62-65). Kulübenin, iki âşığın kavuşmalarını sağlayan mekân olduğu görülür.

Dede Baba'nın Kulübesi

Dede Baba'nın kulübesi Söğüt'le Bilecik arasında bir tepenin yamacındadır. Dede Baba bu kulübede yalnız kalır. Kimi zaman yanına Aydoğdu gelir. Dede Baba kulübesine gelen gençlere çeşitli Türk destanlarını anlatır. Türklerin kökenleriyle ilgili bilgiler verir (Büyükarkın, 2009: 98-101).

Dede Baba kulübesine gelen Aydoğdu'yla da yakından ilgilenir. Onun gelişmesi için de *Divan ü Lügatit Türk*'ü ona hediye eder (Büyükarkın, 2009: 115-118).

Son olarak Dede Baba'nın kulübesine Niko'nun geldiği görülür. Niko, İnegöl Tekfurunun Osman Bey'e Ermenibeli Geçidi'nde tuzak kuracağını Dede Baba'ya söyler. Dede Baba da bu bilgiyi Osman Bey'e ulaştırması için Aydoğdu'yu görevlendirir (Büyükarkın, 2009: 124-126). Dede Baba'nın kulübesinin, Söğütlü gençlerin kültürel gelişmelerine katkıda bulunan bir mekân olduğu söylenebilir.

Bilecik Tekfurunun Sarayı

Bilecik Tekfurunun sarayı Osman Bey, Orhan Bey, Akça Koca ve Turgut Alp'in buraya gelmeleriyle ortaya konur. Bilecik Tekfurunun sarayında Yarhisar Tekfuru da vardır. Osman Bey bu duruma sevinir. Zira Yarhisar Tekfurunun kızı Holofira'yı oğlu Orhan Bey'e isteyecektir. Osman Bey bu isteğini Yarhisar Tekfuruna söyleyince Tekfur bu isteği geri çevirir. Holofira'nın küçük olduğunu, büyüdüğüde de sözlüsüyle evleneceğini söyler. Bu söz üzerine de Osman Bey yanındakilerle birlikte saraydan ayrılır (Büyükarkın, 2009: 300-305). Bilecik Tekfurunun Sarayı; Yarhisar Tekfurunun, kızı Holofira'yı Orhan Bey'e vermediğinden Osman Bey ve yanındakiler için mutsuzluğu çağrıştıran bir mekân kimliğine bürünmüştür.

İnönü Beyinin Konağı

İnönü Beyinin konağı Osman Bey'in yanındaki akıncılarla birlikte buraya gelmesiyle romanda ortaya konur. İnönü Beyi Osman Bey'le kuvvetlerini birleştirmek ister. Bu isteğini Osman Bey'e söyleyince Osman Bey bu isteğini geri çevirir. Zira henüz küçük bir aşiret olduklarını ne Bizanslı tekfurlarla ne de Moğollarla mücadele edecek güçlerinin olmadığını söyler. İnönü Beyi bu cevap karşısında şaşkına döner. Eskişehir Beyinin İnönü Kalesi'ne gelip Osman Bey'i yakalamak istediği haberi üzerine de hep birlikte evden ayrılırlar (Büyükarkın, 2009: 89-94). Konak, yapılacak yeni ittifaklara sahne olan bir mekândır.

Şeyh Edebalı'nın Birinci Tekkesi

Şeyh Edebalı'nın tekkesi İtburnu köyünde Eskişehir topraklarındadır. Osman Bey bu tekkeye Dede Baba ve yanındaki akıncılarla birlikte gelir. Tekkede, Ahi olmak isteyen bir kişi için düzenlenen töreni seyrederek. Ardından Akça Koca, Şeyh Edebalı'den kızı Bâlâ Hatun'u Osman Bey'e ister. Şeyh Edebalı kızını Eskişehir Beyinin de istediğini söyler. Osman Bey ise şaşkındır. Zira Eskişehir Beyini, Bâlâ Hatun'u kendisine istemesi için o göndermiştir. Eskişehir Beyinin tekkeye geldiği haberi üzerine de herkes dışarı çıkar (Büyükarkın, 2009: 50-58). Tekke, Osman Bey'in kendisine yapılan ihaneti öğrendiği bir mekândır.

Şeyh Edebalı'nın İkinci Tekkesi

Şeyh Edebalı'nın tekkesi Bilecik yakınlarında bir dere kenarındadır. Etrafında Söğüt ağaçları vardır (Büyükarkın, 2009: 109). Osman Bey Şeyh Edebalı'nın tekkesine, yanına aldığı akıncılarla birlikte gelir. Amacı gördüğü rüyasını Şeyh Edebalı'ya yorumlatmaktır. Şeyh Edebalı Osman Bey'in rüyasını yorumlar. Kendisinin bir devlet kuracağını, kendisinden sonra gelen çocuklarının da kurulan devlete hükümdar olacaklarını söyleyerek Bâlâ Hatun'u Osman Bey'le evlendirmeye karar verir (Büyükarkın, 2009: 111-114). Tekke romanın dikkat çeken mekânlarından biridir. Zira Osman Bey, kuracağı devlete dair manevi bilgiyi bu tekkede Şeyh Edebalı'den öğrenmiş, âşık olduğu kız olan Bâlâ Hatun'a da yine burada kuyuşmuştur.

Ertuğrul Gazi'nin Türbesi

Ertuğrul Gazi'nin türbesi Söğüt'te bir tepenin üzerindedir. Osman Bey türbeye, gelen sesler üzerine gider. Aykaan Bacı'nın Türkopol denen Aziz isimli çocuğu dövdüğünü görür. Sebebini sorunca da Aziz'in Niko'yla birlikte Bizans İmparatoruna haber taşıdığını söyler. Osman Bey de kimsenin yargılanmadan cezalandırılmamasını istediğinden çocuğun, Mahmut'la Abdurrahman Gazi'ye teslim edilmesini ister. Aykaan Bacı Osman Bey'in Bâlâ Hatun'u sevdiğini bildiğinden, gerekirse Bâlâ Hatun'u zor kullanarak getirmesini ondan ister. Osman Bey de zorla güzellik olmayacağını söyleyerek oradan ayrılır (Büyükarkın, 2009: 104-108). Türbenin, orada yaşanan olaylara sahne olduğu görülür.

Tacettin Hoca'nın Rasathanesi

Tacettin Hoca'nın rasathanesi Söğüt yakınlarındadır. Tacettin Hoca burada yıldız ilmiyle uğraşır. Rasathaneye Aykaan Bacı ve Yahya Usta gelir. Aykaan Bacı Aydoğmuş'un durumuna üzülür. Yahya Usta da Şeyh Edebalı'yle konuşup onun aracı olmasını sağlayacağını söyler. Bu söz Aykaan Bacı'yı çok mutlu eder (Büyükarkın, 2009: 341-346). Tacettin Hoca'nın rasathanesi de tıpkı Dede Baba'nın evi gibi Söğütlülerin akıl danışmak ve sorunlarına çözüm bulmak için geldikleri bir mekândır.

Romanda ayrıca Ahilerin konukevi, Ayasofya Kilisesi, İplikçi Cami, Kapı Cami, Sahip Ata Cami ve Cacabay Cami ve Karatay Medresesi, İsaklı Kervansarayı, Dede Baba'nın Çardağı, Şeyh Edebalı'nın Çardağı'na da yer verilmiştir.

2.14.2.2. Soyut Mekânlar

2.14.2.2.1. Duyusul Mekânlar

Osman Bey'in Rüyası

Osman Bey gördüğü rüyayı Şeyh Edebalı'ye anlatır. Osman Bey'in rüyası şöyledir:

— Düşümde şunu gördüm. Buradaymışım sizin tekkenizde, sizin kucağınızdan bir ay doğdu, yavaş yavaş büyüdü, benim kucağıma girdi. Sonra ay kaybolunca, göğsümden ulu bir ağaç çıktı; dal budak salmaya başladı. Öyle ki, dallar yerleri, denizleri kapladı. Dağlar meydana geldi, bağlar, bahçeler yetişti. Yeşil ovalar, tarlalar, ormanlar arasından akan ırmaklar bereket taşımaya başladı. Şehirler, kasabalar çoğaldı (Büyükarkın, 2009: 112-113).

Osman Bey'in rüyasında gördüğü denizlerin, dağların, bağların, bahçelerin, ovaların, tarlaların, ormanların, ırmakların, şehirlerin, kasabaların duyuşal mekânın örnekleri olduğu söylenebilir.

Romanda cehennem metafizik mekân olarak geçmektedir.

2.14.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi

Kutlu Dağ adlı romandaki mekânlara bakıldığında şu değerlendirmeler yapılabilir: Öncelikle roman adını, Uygur Türklerinin *Göç Destanı*'nda bulunan Kutlu Dağ'dan alır. İncelenen diğer tarihî romanlarda olduğu gibi bu romanda da yer verilen mekânların bütününe yakınıni somut mekânların oluşturduğu görülür. Soyut mekânlara ise Osman Bey'in rüyasında bulunan duyuşal mekânlarla sadece bir kez isim olarak geçen metafizik mekânlar dışında yer verilmediği görülür. Somut mekânı oluşturan açık ve kapalı mekânlara bakıldığında da açık mekânların kapalı mekânlara oranla daha çok ön plana çıktığı söylenebilir çünkü olay esasına dayanan, hareketli, akışkan bir yapıya sahip olan roman açık mekânlara ihtiyaç duymaktadır. Açık veya kapalı olsun romanda geçen bütün mekânların, anlatılan olay çerçevesinde yaşananlara zemin hazırlaması yönüyle işlevsel olduğu söylenebilir. Yazarın asıl amacının da olayları okuyucuya sunmak olduğu göz önüne alındığında mekânların geri plana itildiği yorumunu yapmanın yerinde olacağı düşünölmektedir.

Romanda önemli olan ve üzerinde durulan birkaç mekânın olduğu görülür. Bunlardan biri Söğüt'tür. Söğüt'ün; Kayı aşiretinin, aşiretten beyliğe daha sonra da beylikten devletleşmesine sürecine uzanmasında ona ev sahipliği yapması bakımından dikkat çektiği söylenebilir. Romanda meydana gelen olayların tamamına yakınıni da Söğüt'le bağlantılı olması Söğüt'ün ön plana çıkmasında etkili olan bir diğer faktör olarak değerlendirilebilir. Romanda üzerinde durulan bir diğer mekân da Osman Bey'in evidir. Osman Bey'in evi adeta bir devletin yönetim merkezi gibi hareket etmektedir. Yapılacak savaşlara, fethedilecek yerlere hep burada karar verilir. Romanda çok da ön plana çıkmayan fakat kimi zaman kutsallık atfedilen bir mekânın da var olduğu görülür. Söğüt yakınında bulunan Aktopraklık denilen bu mekân romanda yer yer isim olarak geçmektedir. Örneğin Ertuğrul Gazi'nin Söğüt'e gelmeden Söğüt'ü ilk seyrettiği yerin Aktopraklık olduğu söylenir. Yine birbirlerine kavuşmak isteyen âşıklar özellikle de genç kızlar Aktopraklık'a gelerek dua ederler ve sevdikleriyle burada buluşurlar.

Sevdiklerine kavuştuklarında da yine buraya gelip dualar ederler. Romanda ön plana çıkan mekânlardan bir diğeri ise Bilecik Kalesi'dir. Osman Bey Bilecik Kalesi'ni fethettikten sonra aşiretten devlet haline geçişle ilgili bazı kararlar alır. Fethedilen yerlere kadılar, subaşılar tayin eder.

Romanda mekânlar için yapılacak yorumlardan biri de bir kısım mekânların yapılacak fetihlere konu olmasıdır. Öyle ki Kayı aşiretinin büyümesinin anahtarı savaşlar yapması ve yaptığı savaşları kazanarak topraklar elde etmesidir. Örneğin yapılan mücadeleyle Kulacahisar Kalesi, Karacahisar Kalesi, Göynük ve Taraklı adlı yerler, Bilecik, İnegöl ve Yarhisar Kalesi fethedilir. Bursa ise fethedilmesi hayal edilen ve hep hedeflenen bir mekân olarak romanda ortaya konur.

Romanda çok fazla olmamakla birlikte mekânlar konusunda belirsizliklerin olduğu dikkati çekmektedir. Öyle ki romanın başında Tankut Alp'in, yanındakilerle birlikte Moğollardan kaçıp Söğüt'e giderken konakladığı yerle ilgili herhangi bir şeyin söylenmediği görülür. Yine İnönü Tekfurunun İnönü Kalesi'nde kaldığı yere dair bir şeyin söylenmediği görülür. Oturduğu yer konak mı, ev mi, saray mı? Belli değildir.

Son olarak romanda mekân tasvirlerinin olup olmadığına bakıldığında da şunlar söylenebilir: Romanda olay unsuru ön plana çıkartılmaya çalışıldığı için mekânlar geri plana itilmiştir. Bu yüzden nesnel veya öznel olsun herhangi bir tasvirin yapılmadığı söylenebilir.

2.15. *Osmancık*

1983'te ilk baskısı yapılan (Argunşah, 1990: 418) Tarık Buğra'nın* yazdığı son roman olan (Öztürk, 2008: 94) *Osmancık*; Söğüt'te 1279-1326 yılları arasında (Eldessouky,

*Tarık Buğra 1918 yılında Konya'da doğar. İlk ve ortaokulu Akşehir'de tamamlayan yazar, lise eğitimi için İstanbul'a gider ve iki yıl İstanbul Erkek Lisesinde okur fakat okulunun tamamlayamadan Konya'ya döner. Lise eğitimi 1936 yılında tamamlayan yazar üniversite eğitimi almak için önce İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesine ardından Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine daha sonra da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne girer fakat bu üç bölümü de tamamlayamaz. İş yaşamına adım atan yazar, Şişli Terakki Lisesinde öğretmen yardımcılığı görevinde bulunur. Birinci evliliğini hikâyeci Lale Baysal'la ikinci evliliğini de Hatice Hanım'la yapan yazar, önemsemediği kanser hastalığına 1994 yılında yenilerek İstanbul'da ölür (Tuncer, 1998: 3-4).

Edebiyat hayatına *Çınaraltı* dergisinde 1940 yılında tefrika edilen *Yalnızların Romanı* adlı eseriyle giren (Kerman, 2009: 355) Tarık Buğra, sanat sanat içindir görüşüne bağlı kalır. Eserlerinde duygu ile sanatı birleştirmeye çalışan yazar bir yandan sanatı yüceltirken bir yandan

2010: 62) Osman Bey'le Bizanslı tekfurular arasında yaşanan, Osman Bey'in yaptığı fetih hareketlerini konu edinir. Hâkim bakış açısıyla yazılan romandaki kişilerin büyük bir kısmını tarihî kişilerin oluşturduğu görülür. Ertuğrul Gazi, Osman Bey, Orhan Bey, Malhun Hatun, Nilüfer Hatun, Şeyh Edebalı bu kişiler arasında gösterilebilir.

Osmancık romanında: “Nasıl olur da bir aşiretten tarihin en uzun ömürlü ve en kuvvetli ve en medeni imparatorluğu çıkabilir? Bu sırrı vermeye çalıştım” (Belge, 2006: 184) diyen Tarık Buğra'nın kendine özgü bir dili olduğu görülür. Romandaki tasvirler ve hikâye kısımları doğal ve inandırıcı bir Türkçeyle yazılmıştır (Bakırcıoğlu, 2009: 190). Sade ve akıcı bir dili olan ve destan üslubunu şahsileştiren Tarık Buğra'nın (Enginün, 2001: 256) *Osmancık* adlı romanı, altı ana bölümden ve bu ana bölümler içinde “epigram” (Burcu, 2000: 199) başlıklar taşıyan çeşitli alt bölümlerden meydana gelir.

2.15.1. Romanın Özeti

Roman Osman Bey'in, Yenişehir'deki evinde hasta yatağında geçmişi hatırlamasıyla başlar. Osman Bey ölüm döşeğindedir. Kulağı ise Bursa'nın fethedildiği haberini getirecek olan habercinin atının nal sesindedir. Haber kısa süre içinde gelir. Osmanlı akıncısı olan Sungur, verdiği haberle Osman Bey'i mutlu eder. Osman Bey aldığı haberin mutluluğuyla geçmişi hatırlamaya başlar. Osman Bey, çocukluğunda ve ilk gençlik yıllarında ele avuca sığmayan bir delikanlıdır. Ağabeyleri olan Gündüz ve Savcı Bey'i çok sever. Ertuğrul Gazi, Osman Bey'in Kayı aşiretinin başına geçebilecek bir yapıda olmadığını görünce Gündüz Bey'e önem vermeye başlar. Osman Bey'in kendini bulması ise Şeyh Edebalı'yla tanışması sonucunda olur.

Kayı aşireti yaz ayını geçirmek için Domaniç Yaylası'na çıkar. Domaniç Yaylası'na çıkanlar arasında Şeyh Edebalı da vardır. Osman Bey Domaniç Yaylası yakınlarında bulunan Sivri Kaya adlı yere gider. Şeyh Edebalı de oradadır. Osman Bey'le Şeyh Edebalı uzun uzun sohbet ederler. Osman Bey Şeyh Edebalı'nın dünyaya bakışından çok etkilenir ve yaşadığı hayatı sorgulamaya başlar. Ertuğrul Gazi de Şeyh Edebalı'ya büyük bir saygı duyar ve her fırsatta Osman Bey'e, Şeyh Edebalı'ya saygıda kusur etmemesi gerektiğini söyler.

da yüzünü topluma döner (Tuncer, 1998: 19-20). *Siyah Kehribar* (1955), *Küçük Ağa* (1963), *Dönemeçte* (1980), *Yalnızların Romanı* (1981), *Yağmur Beklerken* (1981), *Osmancık* (1983)... eserlerinden bazılarıdır (Yücel, 2003: 33). bk. (Tuncer, 1998: 3-12).

Osman Bey sık sık Şeyh Edebali'nin tekkesine gider. Yine tekkeye gittiği bir gün, Şeyh Edebali Osman Bey'i kalacağı odaya götürür. Zira Ertuğrul Gazi'yi de o odada misafir etmiştir. Osman Bey odanın penceresinden Şeyh Edebali'nin kızı Malhun Hatun'u görür ve onu sever. Malhun Hatun'la tekkenin bahçesinde konuşur. Onun da gönlünün kendisinde olduğunu öğrenince Şeyh Edebali'den Malhun Hatun'u istemeye karar verir. Şeyh Edebali her şeyin törelere uygun olarak yapılması gerektiğini söyleyerek Osman Bey'i, babası ve annesiyle konuşması için gönderir. Osman Bey annesiyle konuşur. Şeyh Edebali, Osman Bey'in kızıyla eşit olmadığını söyleyerek Malhun Hatun'u Osman Bey'e vermez.

Malhun Hatun'u isteyen sadece Osman Bey değildir. Eskişehir Beyi Al Zahid de Malhun Hatun'la evlenmek ister. Şeyh Edebali'ye çokça elçi göndermesine rağmen Malhun Hatun'u alamaz. Şeyh Edebali de bunun üzerine İtburnu köyünden ayrılarak Söğüt yakınlarında bulunan Tepepınar adlı mekâna yerleşir. Eskişehir Beyi de Malhun Hatun'la arasına girdiğini düşündüğü Osman Bey'i öldürmek için harekete geçer ve İnönü Beyinin evinde olduğunu öğrendiği Osman Bey'e saldırır. Osman Bey Eskişehir Beyini mağlup eder.

Osman Bey, Şeyh Edebali'nin tekkesinde kaldığı bir gün bir rüya görür. Rüyasında Şeyh Edebali'nin göğsünden bir ay çıkar ve bu ay Malhun Hatun olarak kendi göğsüne girer. Bir süre sonra da oradan bir çınar ağacı çıkar ve bu ağacın dalları dört bir yana ayrılır. Osman Bey gördüğü rüyayı Dursun Fakı'ya anlatır. Dursun Fakı da onun hükümdar olacağını ve Malhun Hatun'dan doğacak çocuklarının da uzun yıllar hükümdar olacaklarını söyler. Osman Bey bir süre sonra Şeyh Edebali tarafından kabul edilir. Şeyh Edebali Malhun Hatun'u Osman Bey'e vermeyi kabul eder. Osman Bey buna çok sevinir. Malhun Hatun'la Osman Bey'in nikâhlarını da Dursun Fakı kıyar.

Osman Bey Malhun Hatun'la evlenmesinden sonra fetih hareketlerine başlar. Kulacahisar Kalesi'nin alınmasını ister. Yanına gelen Araton ise Aya Nikola'nın, Kulacahisar Kalesi'ne çok sayıda asker getireceğini söyler. Osman Bey bunun üzerine yanına Abdullah'ı ve çok sayıda Osmanlı akıncısını alarak Kulacahisar Kalesi'ne gider ve Kale'yi fetheder. Daha sonra da Aydos Kalesi'ne yönelir ve Kale'yi fetheder. Osman Bey'in başarılarına Selçuklu Sultanı da kayıtsız kalmaz ve gönderdiği tuğ, sancak ve diğer hediyelerle onu kutlar. Osman Bey de “sancak beyi” olur.

Osman Bey'in başarılarından rahatsız olan Bizanslı tekfurlar Bilecik Tekfurunun oğlunun düğününde Çakırpınar Meydanı'nda Osman Bey'i öldürmeye karar verirler. Osman Bey ise yapılan plandan haberdar olur ve harekete geçer. Düğüne giden Osman Bey, Çakırpınar Meydanı'nda kendisine tuzak kurulduğunu söyleyerek geri çekilir ve Bizanslı tekfurları üzerine çekerek onları Bilecik Kalesi yakınında bulunan Kaldırık Deresi'ne götürür. Düşmanlarını orada yenerek Bilecik ve Yarhisar Kalesi'ni fetheder. Holofira'yı da oğlu Orhan Bey'e alır ve ismini Nilüfer koyar. Osman Bey yapılan fetih hareketlerinden sonra Bursa ile İznik arasına Yenişehir adlı bir yer inşa ettirir ve Söğüt'ten taşınarak buraya yerleşir. Son günlerini de burada geçirmeye karar verir.

2.15.2. Romandaki Mekânların Ele Alınışı

Osmancık adlı romanla ilgili mekânlar aşağıdaki şekilde tasnif edilmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır.

2.15.2.1. Somut Mekânlar

2.15.2.1.1. Açık Mekânlar

Sivri Kaya Adlı Mekân

Sivri Kaya'nın, romanın en önemli mekânlarından biri olduğu söylenebilir. Domaniç Yaylası'nda olan Sivri Kaya Osman Bey'in, Osmancık kimliğinden sıyrılarak Osman Gazi Han'a geçiş sürecinin başladığı yerdir. Romanın başkişisi olan Osman Bey, kaderin kendisine çizmiş olduğu serüveninden habersizce kendi beninin merkezinde dönmektedir. Kim olduğunu ve niçin dünyaya geldiğini sorgulamadan amaçsız bir hayat yaşamaktadır. Bütün gücün beden kuvvetinden ibaret olduğunu düşünen Osman Bey, karşılaştığı zorlukları da kaba kuvvetle çözmeye çalışmaktadır. At, ok, kılıç, bilek gibi kuvvet unsurları onun en büyük yardımcılarıdır. Ayrıca,

“Sivrikaya” kadar sivri, “Kartal Doruğu” kadar yüksek ve kaygan olan bu serüvende... her an düşebilecek bir acemiliğe sahiptir. Ya kendi tekliğini (gölgesini) aşamayarak sıradan insan olacak ya da tekliğinden arınarak soyu ve ülküsü ile özdeşleşerek kahraman olacaktır (Özcan, 2003: 2-3).

Olay örgüsünün eşiğinde Osmancık adıyla kendini gösteren Osman Bey, “Ben merkezli kişiliğinin gereği olarak dıştaki çağrılara açık değildir ve ‘ferdi bilinçdışının bodrum katını oluşturan gölgesi’nin egemenliği altındadır.” (Özcan, 2003: 2).

Osman Bey'in Şeyh Edebalı'yle ilk karşılaştığı yer olan Sivri Kaya'nın, roman boyunca ortaya konan manevi atmosferiyle Osman Bey'in aklından hiç çıkmadığı görülür. Osman Bey Sivri Kaya'ya gittiğinde karşılaştığı manzara, “gecenin dipsizleştirdiği uçurum ve karşıda el değmemiş hüyalara açık bir sınırsızlık şeklindedir. Bir tarafta uçurum, diğer tarafta ufuk vardır. İki uç nokta arasında sıkışmıştır.” Bu iki zıt ucun, Osman Bey'in içinde bulunduğu huzursuzluğu ve çıkmazı yansıttığı söylenebilir fakat Osman Bey, uçuruma değil ufka bakmaktadır. (Burcu, 2000:199).

Osman Bey'in, kişiliğini ve kimliğini bulmasında sembolik bir işleve sahip olan Sivri Kaya Osman Bey'e, içinde bulunduğu toplumun değerlerine bakarak dünyayı anlamlandırmasında olanak sağlar. “Kendini tanımayan, kendindeki öteki'ni bulamayan Osmancık'ın trajedisine Sivrikaya ortak olur.” Yine Osman Bey'in, yaşadığı kimlik krizlerinde ve iç çatışmalarında Sivri Kaya'nın kendisinin en büyük sığınağı olduğu görülür. Osman Bey'in hırsı, öfkesi, sabırsızlığı, gururuna olan düşkünlüğü onun huzursuz oluşunun gerekçesi olarak sayılabilir. Osman Bey'in bu huzursuzluktan kurtulmak için güneşin doğuşunu seyretme isteği ise kişisel olarak yeniden doğuşunun bir işareti olarak kabul edilebilir. “ ‘Dişil bir değere sahip olan güneş’ tabiatındaki her şeyin olgunlaşmasını sağlar. Güneş, kahramanın kişilik bakımından değişip dönüşerek olgunlaşmasını, yeni bir kişilik olarak yeniden doğacağını simgesel olarak açılar.” (Çakmakçı, 2011: 1910).

Kendi bilinçdışının karanlığından bir türlü çıkamayan Osman Bey'in imdadına Şeyh Edebalı yetişir. Şeyh Edebalı Osman Bey için “ ‘en öldürücü yaralara iyileştirici merhemi süren ve sonunda muzaffer olanı (kahramanı), büyük maceranın ardından normal yaşamın dünyasına ulaştıran Yüce Birey’ ” dir (Özcan, 2003: 2-3). Henüz eşikte olan Osman Bey'e Şeyh Edebalı'nın yaptığı konuşmaların, onun kimliğini bulmasında yardımcı olduğu görülür:

— “Bak” diyor; “gökyüzüne bak. Yıldızlar. Say onları. Sayamazsın değil mi? Hey, Osmancık, gökte şu gördüklerinin yüz katı, bin katı daha varmış. Çok büyük dediğin Dünya'da [Dünya da] şu gördüklerinin en en küçüğünün yanında tırnak ucu kadar bile kalmazmış.” ...Doğru, Dünya büyüktür... Çok, çok büyüktür; hatta Osman'ın kurabildiğinden de çok büyüktür. Bir soy için değil; bir soyun benimseyeceği, bir soya benimsetilecek bir amaç, bir ülkü için değil! Ve, Dünya'nın böyle amaçlara, böyle ülkelere açık olduğu, böyle amaçlar ve ülküler için küçüldüğü dönemler vardır. Ve, Dünya böyle bir dönemdir. Ve, Dünya öyle bir soy, öyle bir ülkü beklemektedir. Ve, Dünya tekliğinden arınmış, soyu ve ülküsü ile özdeşleşmiş, soyunu ülkü ile özdeşleştirmiş biri gerektir. ...— “Öyle

insanlar için, Dünya, elbet, akla sığmayacak kadar büyüktür ve... daha [Daha] ötelere ko bir yana... Bursa'yı bile geç, Karaca Hisar dahi, öyle insanlar için, şu gördüğün yıldızların en yakınından uzaktır.” ...— “Hey Osmancık, yiğit yiğit, tek yiğit öfkesini yenendir; gücünü, kuvvetini, gönlünü, başını öfkesinden arındırandır; benliğinden sıyrılan kuldür” (Buğra, 2010: 11-13).

Osman Bey Şeyh Edebali'nin söylediği sözler karşısında ne yapacağını bilemez (Buğra, 2010: 14). Şeyh Edebali, Osman Bey'in büyük bir ruhi arınma süreci yaşamasını sağlar (Özcan, 2003: 4). “Bu bağlamda Şeyh Edebali, bir insan olmaktan çok bir imkândır; sonlu zaman ve mekânı sonsuza bağlayan bir imkân” (Korkmaz, 2008: 183). İnsanlar kendilerini tümüyle gerçekleştirmek için zamana ve mekâna ihtiyaç duyarlar. Tamamen bu boyutlar içinde varolurlar ve buralarda kendilerini rahat hissederler. (Bakhtin, 2001: 29). Sivri Kaya'nın da Osman Bey için kendisini gerçekleştirmesinde etkili olan ilk mekân olduğu söylenebilir.

Sivri Kaya'da yaşanan bir diğer olay da Mihail Kosses'in Müslüman olduğunu Osman Bey'e burada açıklamasıdır. Mihail Kosses Osman Bey'in dostluğundan ve Türklerin yaşam biçimlerinden çok etkilenir. Uzun süreden beri aklını meşgul eden sorulara cevap bularak İslam dinini kabul eder. Adını Abdullah olarak değiştirdiğini ve Müslüman olduğunu Osman Bey'e söyler. Osman Bey duyduğu habere çok sevinir (Buğra, 2010: 262-266). Sivri Kaya, Osman Bey'in değişim sürecini ortaya koyan bir mekân olduğu için dikkat çekmektedir.

Harlak Adlı Mekân

Harlak Domaniç Yaylası yakınlarındadır. Yanından bir suyun aktığı Harlak, romanın önemli mekânlarından bir diğeridir. Zira Osman Bey'in Osmancık kimliğinden sıyrılıp Kayı aşiretinin başına geçerek “Bey” olmasında Gökçe Bacı'dan burada duyduğu sözlerin de etkili olduğu görülür. “...Heyecanlı ve pervasız bir gencin, devlet kurma misyonunu sırtlayabilecek olgunlukta bir lidere dönüşümünün...” (Köksal, 1999: 47) temellerinin atıldığı Harlak'ta, Gökçe Bacı'nın söylediği sözlerin Osman Bey'in eşikten içeri girmesine ve yeniden doğmasına zemin hazırladığı söylenebilir (Campbell, 2010: 107).

Harlak'a Osman Bey, Malhun Hatun'la gelir. Birçok kulübenin kurulduğu bu yerde yedi kişinin oturduğunu görürler. Oturanlardan biri olan Gökçe Bacı ayağa kalkarak kendisini ve orada bulunanları Osman Bey'e ve Malhun Hatun'a tanıtır:

— “Ne hoşdur [hoştur] bu geliş, yiğit Osmancık. Şükürler olsun sizi gönderen Tanrı'ya. Seni de, Malhun Hatun'unu da övdükleri kadar varmış. Bana sevenler Deli Gökçe, aşırı sayanlar da Gökçe bacı [Bacı] der. Uruz'un anasıyım; anası olduğumdan da mutluyum.” “Uruz” derken, elini uzatabildiği kadar uzatıp Osman'ın tanıdığını göstermişti. Sonra ötekileri tanıttı: — “Bu kara saçlı, kara kaşlı, kara gözlü Selcelen'dir; gelinimdir. Şu çini gözlü, sırma saçlı güzel Aybala'dır ve Bican abdal [Abdal]'ın hatunudur. Şu al yanaklı, buğday saçlı, bal bakışlıyı sorarsan, o da Emren erenin hatunu Zeliha'dır (Buğra, 2010: 104).

Gökçe Bacı'nın Osman Bey'le konuşmaya başladığı görülür:

— “Ey Osmancık; de bana bakayım: Benim Uruz'un bile dediği doğru mudur? sen [Sen] beğ [bey] olmak istemez misin? ...— “Al sana bir hoşluk daha... bıldır [Bıldır] ben beğlik [beylik] istemem deyen, şimdi; önümde ağam var, der. Eskiden de önümde ağam var deye, istemem der idiysen eyi; amma, beğliği [beyliği] ister de içinde saklamışsan kötü.” ...— “Bana sorarsan, Osmancık eyi de edersin. Ben Osmancık beğ [bey] olsun, Osmancık uslanmasın, deye dua ederim. Bunu da herkes bilir; bilenlerin çoğu da, öyle dua eder. Bize bu duayı öğretenler de akli eren kişilerdir” (Buğra, 2010: 106-108).

Osman Bey Gökçe Bacı'nın sözlerinden etkilenir (Buğra, 2010: 108-109).

Harlak'a Osman Bey'in Kayı aşiretinin başına geçtikten sonra da geldiği görülür: “Harlak artık bir köydür; mescidi, konukevi ve Harlağın döküldüğü yerde değirmeni vardır, demircisi, saracı, arabacısı vardır; evler yamaca dolanmaktadır ve bütün düzlüklerde bağlar bahçeler, tarlalar bulunmaktadır” (Buğra, 2010: 155). Harlak'a Malhun Hatun'la gelen Osman Bey'den Derviş Uruz'un bir isteği olur. Derviş Uruz, Osman Bey izin verirse Kulacahisar Kalesi'ni almak istediklerini söyler. Osman Bey bu isteği, biraz daha beklemeleri gerektiğini söyleyerek geri çevirir (Buğra, 2010: 155-160). Harlak'ın, Osman Bey'in kimliğini bulmasında ona rehberlik eden mekânlardan biri olduğu için dikkat çektiği söylenebilir.

Domaniç Yaylası

Domaniç Yaylası Kayı aşiretinin yaz mevsimini geçirmek için göç ettiği ve sonbahara kadar kaldığı yer olarak romanda ortaya konur (Buğra, 2010: 321). Domaniç Yaylası'nın romanda dikkat çeken özelliği ise orada dikili olan badem ağaçlarıdır. Zira badem ağacı arayış sürecindeki Osman Bey'in kişiliğini simgelemektedir. Zamansız öfkelenen, sabırlı olmayan, duygularına göre hareket eden Osman Bey'in kişiliği, kış güneşine aldanıp çiçeklerini açan fakat gece ayazında kavrulan badem ağacına benzemektedir (Çakmakçı, 2011: 1910). “Badem ağacı, Osmancık, yani hazır olmadan hayata atılan

bilinçsiz insandır” (Burcu, 2000: 202). Domaniç Yaylası da bu bağlamda dikkat çeken bir mekândır.

Söğüt Şehri

Söğüt; Kayı aşiretinin, Ertuğrul Gazi liderliğinde gelerek yerleştiği yerdir. Selçuklu Sultanı tarafından geçici olarak Ertuğrul Gazi'ye yurt diye verilmiştir. Osman Bey “sancak beyi” olduğunda da Osman Bey'e kalıcı olarak bırakılmıştır. Söğüt'ün romanda dikkat çeken özelliği ise arayış sürecindeki Osman Bey'in değişimini simgeleyen değerlerden biri olan dolunayın, Osman Bey tarafından burada görülmesidir. Osman Bey bir gece Söğüt'te yapılan şölende gökyüzündeki bir dolunayın batıya doğru kaydığını görür. “Dolunay, kahramanın ileriki eylemlerini; eylemlerinde yönünün Batı'ya doğru gelişeceğini simgeler.” Bunun yanı sıra “yeni yaşama karşılık gelen dolunay” Osman Bey'in kişisel gelişiminin ve dönüşümünün de habercisi konumundadır (Çakmakçı, 2011: 1913). Simgesel bir değer taşıyan Söğüt'ün, Kayı aşiretinin göçebelikten yerleşik hayata geçtiği ilk mekân olması dolayısıyla da dikkat çektiği söylenebilir.

Romanda ayrıca İznik Gölü, Kaldırık Deresi, Uludağ, Horasan Dağı, Domaniç Yaylası'ndaki kulübenin bahçesi, Şeyh Edebalı'nın evinin bahçesi, İnönü Beyinin evinin bahçesi, Mihail Kosses'in konağının bahçesi, Yarhisar Tekfurunun konağının bahçesi, Ulubat Köprüsü, Kulacahisar, Aydos, İnegöl ve Bilecik Kalesi, Harmankaya, Sorkun, Göl Falanoz, Kara Tegin, Koyun Hisarı, Ulubat, Kete Kalesi ve Türkistan ülkesiyle Erzurum, Erzincan, İnegöl, Mudurnu, Konstantinapol, Konya, Eskişehir, Göynük ve Taraklı Yenicesi şehri, Söğüt'teki meydan, Söğüt'teki mescidin önündeki meydan, Çakırpınar Meydanı, Yeğli ve Mudurnu Pazarı, Ermenibeli, İkizce, Çifte Kavaklı Pınar, Kartal Doruğu, Tepepınar, Ulupınar, Köprücük ve Beştaş adlı mekâna da yer verilmiştir.

2.15.2.1.2. Kapalı Mekânlar

Şeyh Edebalı'nın Birinci Tekkesi

Şeyh Edebalı'nın tekkesi Eskişehir yakınlarındaki İtburnu köyündedir. Osman Bey'in kişisel gelişim ve değişim sürecindeki en önemli eşik bu tekkedir (Çakmakçı, 2011: 1912). Tekkenin, Osman Bey için “balınanın karnı” yla simgelendiği söylenebilir. Zira

Osman Bey'in büyüdüğü eşikten geçmesi ve yeniden doğması burada gerçekleşir. Osman Bey bu tekkede dünyevi heveslerinden, kişisel hırslarından yılanın kabuğundan sıyrılması gibi sıyrılıp kurtulmuştur. “Hiçbir yaratık varolmayı bırakmadan daha yüksek bir doğa elde edemez” İnsanlar yaşamın gizemini, hayatın şifrelerini görünür kılmak ve kendi vücutlarında dünyanın yenilenmesi için büyüdüğü eşikten içeri girerek büyük simgesel eylemi gerçekleştirirler (Campbell, 2010: 107-110).

Osman Bey'in kişiliğinde çoğalma anlamında bir dönüşüm yine bu tekkede gerçekleşir. Bu değişim Şeyh Edebali'nin telkinleriyle zenginleşir. Osman Bey'in ruhunun genişliği bu gelişimde başat bir rol üstlenir. Bundan dolayı “insanın görevinin büyüklüğüne göre büyüdüğü sözü çok doğrudur.” Ayrıca Osman Bey'in içindeki büyüme yeteneği onun karşılaştığı en zor işlerde dahi başarılı olmasını etkili kılmıştır (Jung, 2011: 51).

Tekkeye dair şu bilgilerin verildiği görülür:

...Avlu penceredeki basık ve küçük odalarla çevriliydi, ortasında da, her köşesinde bir musluk bulunan altıgen bir şadırvan vardı.. [...] Giriş kapısızdı. Onun bulunduğu duvarda bir arabanın rahat rahat geçebileceği bir boşluk bırakılmıştı; kapı varmış da yıkılmış veya yıktırılmış değildi; kapı özellikle konulmamıştı. Dört bir yanı parmaklıklı veranda ile çevrili bulunan ikinci kata, on beş kadar basamaklı, korkuluksuz bir tahta merdivenle çıkılıyordu. Dursun Fakı: “gel şöyle” dedikten sonra o merdivene yönelmişti. Kendisi önde, Osman üç basamak arkada, çıktılar. Bu katta da, kapıları verandaya açılan odalar vardı. Yalnız, giriş kapısının üstüne düşen tarafta oda yoktu. Orası duvar boyunca sedirli bir sofayı andırıyordu. Tabanına hasır serilmişti. Sedirde de halı seriliydi (Buğra, 2010: 43-44).

Tekkenin fiziki görünüşündeki sadelik, manevi değerlere karşı gösterilen saygı, misafirperverlik, yardımseverlik duygusu Osman Bey'in ruhunda çözmeye çalıştığı sorunlara kapı aralar (Çakmakçı, 2011: 1912).

Tekkeye gelen ve Şeyh Edebali'yle görüşmek isteyen Osman Bey, tekkedeki bir odaya götürülür. Bu odada daha önce Ertuğrul Gazi de kalmıştır. Odaya dair şu bilgilerin verildiği görülür:

Yerde hasır. Hasırın üstünde halı. Dipte bir pencere; sahanlıklı. O yanda duvar boyu sedir. Sedire halı serili. Duvar boyunca, kilim kaplı ot yastıklar var. Kapının karşısına düşen duvarda küçük bir ipek seccade asılı. Seccadenin üzerindeki bir çiviye, üzeri sırma işlemeli, mor kadifeden büyücek bir kese asmışlar. Kapağın sağındaki duvarda iki yüklük, aralarında da oymalı, örmeli, boyalı bir lambalık var. Lambalıkta pirinç bir şamdan duruyor. Osman, şamdanın yanında birkaç Selçuklu ve Bizans sikkesi gördü.. [...] görülürsün [Görülürsün] diye konmuş benzerlerdi (Buğra, 2010: 44).

Osman Bey kaldığı odasında, bir taraftan Şeyh Edebalı'nın söylediği “vakti değil” sözünün anlamını düşünürken bir taraftan da tekkeyi aklından geçirir. “Tekkenin girişinin kapısız olması, ...kaldığı odanın sadeliği, bu odada ihtiyacı olanlar için duvarda asılı kadifelere bırakılan altınlar, onun yeni arzularının ortaya çıkmasını sağlar” (Çakmakçı, 2011: 1912). Osman Bey kaldığı odanın penceresinden ileride evleneceği Malhun Hatun'u da görür ve ona âşık olur (Buğra, 2010: 44-45).

Tinsel doğumu hazırlayan ve adeta bir rahim gibi sunulan tekkede Osman Bey, babası Ertuğrul Gazi'nin bir gece geçirdiği odada kalır. Rüyalara görür, babasının okumuş olduğu Kuran-ı Kerim her ikisini de birleştiren bir imge olarak ortaya konur. Her ikisinin ruhsal doğumunun ebeliğini de Şeyh Edebalı yapar.

Tekke, uzak diyarlardan taşınmış ateştir, ocaktır; Anadolu'da gönülleri tutuşturacak, umut ışıklarını çoğaltacaktır. Ocak/tekke, sembolik anlamda zaman boyutuyla geçmişle şimdiki ve geleceği; mekân boyutuyla geçmişle şimdiki ve mekân boyutuyla da uzak diyarlar (Türkistan) ile Anadolu'yu birbirine bağlayan anlam aktarıcı bir öğedir (Korkmaz, 2008: 186).

Tekkenin kapalı bir mekân olmasına rağmen Osman Bey'in iç huzuru ve güveni bulunduğu yer olması bakımından genişleyerek açık bir mekâna dönüştüğü de görülmektedir (Korkmaz, 1997: 170). Tekke onun için bir çöl gibi uçsuz bucaksızdır. Yolunun dik ve meşakkatli oluşu da onun bu psikolojik durumunu değiştirmemektedir.

Osman Bey'in tekkede gördüğü rüya onun gönül kilidini açan anahtar görevindedir. Zira Şeyh Edebalı'den yükselen ayın Osman Bey'in göğsüne girmesi ve göğsünden doğan çınarın da dal budak salarak dünyayı kaplaması Osman Bey için Osmancık kimliğinden sıyrılarak Osman Gazi Han'a ulaşmasını sağlayan haberci konumundadır. Osman Bey “arayışını tamamlamış, nefsinin, benliğini aşabilmiştir. O, bundan sonra kendisi için değil, soyu; soyunun ülküsü için yaşayacak, her türlü engeli aşmada Zümrüd Anka'sından güç alacaktır” (Özcan, 2003: 4-5). Ayrıca,

...Ede Balı'nın tekkesi, tinsel doğumu hazırlayan bir rahim gibi sunulur. ...Tekke uzak diyarlardan taşınmış ateştir, ocaktır; Anadolu'da gönüller tutuşturacak, umut ışıklarını çoğaltacaktır. Ocak/tekke, sembolik anlamda zaman boyutuyla geçmişle şimdiki ve geleceği; mekân boyutuyla da uzak diyarlar (Türkistan) ile Anadolu'yu birbirine bağlayan anlam aktarıcı bir öğedir (Korkmaz, 2008: 186).

Bütün bu özellikleriyle birlikte Şeyh Edebalı'nın tekkesinin, Sivri Kaya adlı mekânla birlikte romanın dikkat çeken iki mekânından biri olduğu söylenebilir.

Şeyh Edebalı'nın tekkesi, incelenen birçok romanda ortaya konmuştur fakat *Osmancık* romanında ortaya konan tekkenin diğer romanlarda ortaya konan tekkelerden çok farklı olduğu görülmektedir. Öyle ki *Osmancık* romanında Osman Bey, geçirdiği büyük değişimin anahtarını bu tekkede bulmuştur. Kendisini Kayı aşiretinin başına getirecek olgunluğa bu tekkede ulaşmıştır. Osman Bey'in bu tekkede gördüğü rüyanın ise diğer romanlarda geçen tekkelerdeki rüyalarla aynı olduğu tespit edilmiştir.

Ertuğrul Gazi'nin Evi

Ertuğrul Gazi'nin Söğüt'teki evi, romanın önemli mekânlarından bir diğeridir. “Dünya köşesi” (Bachelard, 1996: 32) ve dünyaya ait mekânlardan biri (Heidegger, 2011: 177) olan bu evde birçok kararın alındığı görülür. İlk alınan karar da Çavdarlarla mücadele edileceği yönündedir. Oğuz beyleriyle yapılan toplantıda Osman Bey, Bizanslı tekfurların Çavdarlar eliyle kendilerine saldıracaklarını söyler. Bunun üzerine Oğuz beylerine Çavdarlara karşı nasıl hareket edilmesi gerektiğini sorar. Oğuz beyleri Çavdarların Müslüman olmalarından dolayı kendilerine saldırılmamasını isterler fakat Osman Bey, Oğuz beylerini ikna eder (Buğra, 2010: 186-191).

Kayı aşiretinin yönetildiği ve bu şekilde varlığın bir değer kazandığı (Bachelard, 1996: 35) Ertuğrul Gazi'nin evinde yapılan bir başka toplantı da Yeğli Pazarı'na baskın yapacak olan Çavdarlara karşı hangi tedbirlerin alınacağına yöneliktir. Toplantıya ona yakın Osmanlı akıncısı ve Dünder Bey katılır. Toplantıda Yeğli Pazarı'na asker gönderip Çavdarlarla mücadele edilmesi kararı alınır fakat bu karara Dünder Bey sıcak bakmaz (Buğra, 2010: 199-200). Osman Bey de bunun üzerine:

— “Emice, emice, emice” dedi; sesi, Osmancık öfkesini iyi bilenlerin bile rastlamadığı kadar basıktı. Öfkesini tutabilmek için çabaladığı da belliydi; ama bunu tam başaramadı ve sadece, söyleyeceği kelimeleri seçebildi; “Elin operim emice.. [...] dizin [Dizin] operim emice. De ki davarın güdeyim, odunun kırayım emice. Amma ko da beğliğime [beyliğime], eller taş atsın ki, beğliğimi [beyliğimi] korumam zor olmasın. Ben bunda akıl isterim, rey isterim, ışık isterim; yanlışsam doğruyu isterim.” ...—“Ben bunda takaza istemem, dokunç istemem, kakınç istemem” (Buğra, 2010: 200-201)

diyerek tepkisini ortaya koyar ve Yeğli Pazarı'na asker gönderilmesi kararı alınır (Buğra, 2010: 201-202). Ertuğrul Gazi'nin evinin, Kayı aşiretinin geleceğiyle ilgili kararların alındığı mekân olması bakımından dikkat çektiği söylenebilir.

Osman Bey'in İkinci Evi

Osman Bey'in evi Yenişehir'dedir. Ev, romanın başladığı ve bittiği mekân olarak ortaya konur. Osman Bey burada son nefesini vermek üzeredir. Yanında onu ziyaret etmek için gelen birçok kişi vardır. Gelenlerden biri de Orhan Bey'dir. Osman Bey'in Orhan Bey'e bazı nasihatlerde bulunduğu görülür:

— “Eyi dinle oğul” diye başlıyor: “Sana diyeceklerimi demişimdir. Dileklerimi demişimdir. Deden ulu Ede Balı'nın mektubunu dahi vermişimdir. Gerisi şariat ve töre gereklerince. Amma, madem ki anan karıcık vasiyet zamanıdır sanır, hatırı hoş olsun. İşte sana vasiyetim: Anan dahi olsa, bir kimse sana Tanrı'nın buyurmadığı bir söz söylese, sen onu kabul etme. Aslını bilmezsen Tanrı ilmini bilenlere sor. Bir de sana itaat edenleri hoş tut. Hakkı gözet. İtibarın bilginlere, zanaatkârlara olsun. Askerin hep önünde git. Bir de sana hizmet eden ve yararlı olan Hristiyanlara daima ihsan et, ki, senin ihsanların onun hâlinin tuzağıdır” (Buğra, 2010: 347).

Son olarak da Osman Bey, öldüğü zaman Bursa'daki gümüşlü kubbenin altına gömülmeyi Orhan Bey'e vasiyet eder (Buğra, 2010: 348). Osman Bey, Bursa'nın fetih haberini alınca ölür (Buğra, 2010: 351-355). Osman Bey'in Orhan Bey'e verdiği, yüzyıllarca süren ve dilden dile dolaşan nasihatleri bu mekânda anlam kazanmıştır. Osman Bey'in son nefesini verdiği evi, manevi atmosferi yansıması bakımından dikkat çeken bir mekândır.

Kara Tekin'in Evi

Kara Tegin'in evi Söğüt'tedir. Ev Holofira'nın kaçırılmasıyla ilgili yapılan toplantıyla ortaya konur. Osman Bey, Dursun Fakı, Kara Tegin evde bir araya gelirler. Holofira'nın kaçırılmasını konuşurlar. Daha sonra da Dursun Fakı ile Gündüz Bey'in Holofira'nın istenmesi için Yarhasar Kalesi'ne gönderilmesine karar verilir (Buğra, 2010: 286-287). Kara Tekin'in evinin, gerek Holofira'nın kaçırılmasının konuşulduğu gerekse istenmesine karar verildiği bir mekân olması dolayısıyla Orhan Bey'e yardım ettiği söylenebilir.

Ertuğrul Gazi'nin Çadırı

Ertuğrul Gazi'nin çadırı Domaniç Yaylası'ndadır. Çadırda Kayı aşiretinin başına kimin geçeceği konuşulmaktadır. Oğuz beyleri de çadırda bulunanlar arasındadır. Osman Bey'in, aşiretin başına geçmesini isteyenler de aşiretin başına geçmesini istemeyenler de vardır. Şeyh Edebalı Gündüz Bey'e, Osman Bey'in Kayı aşiretinin başına geçmesi

konusundaki düşüncelerini sorar. Gündüz Bey Osman Bey'e destek verince Osman Bey Kayı aşiretinin başına geçer (Buğra, 2010: 117-120).

Ertuğrul Gazi'nin Osman Bey'e bazı tavsiyelerde bulunduğu görülür:

— “Ey oğul, Osmancık; şeyhim Ede Balı'nın sana diyecekleri var. Dinle. Eyi dinle. Beni dinlermiş gibi dinle. Deden Süleyman Şah'ı dinlermiş gibi dinle. Dedene söyleyenler söylermiş gibi dinle. Benim dedeni dinlediğim gibi dinle. Dedenin dedemi dinlediği gibi dinle” (Buğra, 2010: 121).

Ertuğrul Gazi'nin işaret ettiği Şeyh Edebalı Osman Bey'e bazı nasihatlerde bulunur:

— “Ey Osmancık; Tanrı gözünü, gönlünü ve yolunu ışıtsın; bileğinin, yüreğinin gücünü pekiştirsın; haktan, adaletten, merhametten, azimden, sebatan garip komasın. “Ey Osmancık; beğsin [beysin]. Beğliğini [Beyliğini] bil, beğliğini [beyliğini] unutma. “Ey Osmancık; beğsin [beysin] Bundan sonra öfke bize, uysallık sana; güceniklik bize, gönül alma sana; suçlama bizde; katlanma sende; bundan böyle, yanılğı bize, hoşgörmek [hoş görmek] sana; aciz bize, yardım sana; geçimsizlikler, uyuşmazlıklar, anlaşmazlıklar, çatışmalar bize, adalet sana, kötü göz bize, şom ağız bize, haksız yorum bize, bağışlama sana. “Ey Osmancık; bundan böyle, bölmek bize, bütünlemek sana; üşengeşlik bize, gayret sana; uyuşmazlık bize, rahat bize, uyarmak, şevklendirmek, gayretlendirmek sana. “Ey Osmancık; yükün ağır, işin çetin, gücün kıla bağlı. Tanrı yardımcın olsun. Beğliğin [beyliğin] kutlu kılsın; hak yoluna yararlı kılsın; ışığını parlatsın, uzaklara iletin; sana yükünü taşıyacak güç, ayağını sürçtürmeyecek akıl versin” (Buğra, 2010: 121-122).

Osman Bey Kayı aşiretinin başına getirildikten sonra çadırın içinde bulunan annesi Cankız'ın yanına gider. Cankız son nefesini vermek üzeredir. Osman Bey “Bey” olduğu haberini verdikten sonra Cankız ölür (Buğra, 2010: 122-126).

Ertuğrul Gazi'nin çadırında yaşanan bir diğer olay da Ertuğrul Gazi'nin Osman Bey'i çadırına çağırıp uyarmasıdır. Osman Bey Mihail Kosses'in konağında Aya Nikola'yla mücadele edince Ertuğrul Gazi bunu haber alır ve Osman Bey'e Bizanslı tefurlarla iyi geçinmesini tavsiye eder. Osman Bey de bu sözler üzerine Kayı aşiretine kendisinin “Bey” olarak seçildiğini ve yaptığını kendisinin doğru bulduğunu söyler (Buğra, 2010: 153-154). Ertuğrul Gazi'nin çadırı, Osman Bey'in Kayı aşiretine “Bey” seçilmesinin gerçekleştiği mekân olduğu için dikkat çekmektedir.

Bilecik Tekfurunun Konağı

Bilecik Tekfurunun konağı Bilecik Kalesi'ndedir. Konak Osman Bey'in buraya gelişiyle romanda ortaya konur. Osman Bey, Aya Nikola'ya ve Çavdarlara karşı Bilecik Tekfuruyla işbirliği yapmak ister ve Bilecik Tekfuruyla konuşmaya başlar:

— “Ben Kayı beği [beyi] Osman, sana derim ki, dileğim dostunun dostu, düşmanının düşmanı olmaktadır. Bin atlım vardır; hepsi de buyruğa uyar, işe yarar. Kardeş boylarım vardır; gerekende benden buyruk alırlar. Demem o ki, dostluğum yararlıdır. İmdi, Tatarlar sana kederdir ve diğer yanda Aya Nikola sana da, bana da ziyandır; Kulacahisar'daki itleriyle senin de, benim de kaytapanlarımıza, ılgılarımıza, davarlarımıza vurur, köylerimizi basar. Ve, Aya Nikola, seninle üstünlük dava eder. İmdi; ben, Kayı beği [Beyi] Osman, sana derim ki, ben, önce Kulacahisar'ı alayım, sen bana onu tanı. Ardından Tatarları kovayım, sen bana pazar hakkı tanı. Ve dahi, Aya Nikola seninle hoş geçinmez ise, ona ben karşı çıkayım; başarmak bana müyesser kılınırsa sana ganimetten pay vereyim; sen bana beğce [beyce] davran. Ben, Kayı beği [Beyi] Osman, sana derim ki, uygunu budur, sen ne dersin?” (Buğra, 2010: 171).

Bilecik Tekfuru, Osman Bey'in Aya Nikola'yla arasındaki çatışmaya karışmayacağını söyler fakat kendisine pazar hakkı vermeyi kabul eder (Buğra, 2010: 173). Konak, Bilecik Tekfurunun Osman Bey'e dostluk göstermeyeceğini ortaya koyduğu için dikkat çekmektedir.

Söğüt'teki Mescit

Söğüt'teki mescit yeni yapılmakta olan bir mekândır. Pencereleri ve kapısı henüz takılmamıştır. Söğüt'teki mescitte Osman Bey ve akıncıları Araton'la konuşurlar. Araton, Aya Nikola'nın Kulacahisar Kalesi'ne yapılacak baskını öğrendiğini Osman Bey'e haber verir (Buğra, 2010: 177-181).

Söğüt'teki mescidin tamamlanarak ibadete açıldığı da görülür. Arkasına ağaçlar dikilir ve misafir odaları yapılır. Osman Bey mescitte ilk olarak cuma namazının kılınmasını ister ve Gazi Rahman'ın okuduğu ezanla mescitte cuma namazı kılınır. Bunun üzerine mescit ibadete açılır (Buğra, 2010: 194-197). Söğüt'teki mescidin cuma günü açılmasının sembolik bir nedeni vardır. Zira cuma günü Müslümanlar için kutsal bir gündür. Mescidin açılması da bu güne denk getirilerek yapılacak ibadetlerin hayırlı olmasına işaret edilmektedir.

Şeyh Edebali'nin İkinci Tekkesi

Şeyh Edebali'nin tekkesi Söğüt yakınlarındaki Tepepınar adlı yerdedir. Osman Bey buraya Sungur'la birlikte gelir. Dursun Fakı'yı bulmak için onun bulunduğu odaya giderler (Buğra, 2010: 76-79). Odanın görünüşüne dair şu bilgilerin verildiği görülür: “Sedir, kilimler, ot yastıklar, halılar, pencere, lambalık, seccade ve Musaf kesesi.. [...]”

her [Her] şey, her şey ve renkleriyle, işlemeleriyle, biçimleriyle aynı idi” (Buğra, 2010: 79). Osman Bey bu odada Dursun Fakı'yla uzun uzun sohbet eder (Buğra, 2010: 80-81).

Osman Bey'in Şeyh Edebalı'nın tekkesine ikinci kez geldiği görülür. Zira Osman Bey Malhun Hatun'u istemektedir. Şeyh Edebalı Osman Bey'in gördüğü rüyadan da etkilenerik Malhun Hatun'u Osman Bey'e verir. Osman Bey'le Malhun Hatun'un nikâhlarını da Dursun Fakı kıyar (Buğra, 2010: 88-99). Tekke, Osman Bey'in Malhun Hatun'a kavuştuğu yer olması bakımından dikkat çeken bir mekândır.

Romanda ayrıca İnönü Beyinin evi, Şeyh Edebalı'nın birinci evi, Osman Bey'in evi, Savcı Bey'in evi, Dünder Bey'in evi, Malhun Hatun'un evi, Sungur'un evi, Osman Bey'in birinci ve ikinci çadırı, Savcı Bey'in çadırı, Evdoksiya'nın çadırı, Esmahan'ın çadırı, Mihail Kosses'in konağı, Aydos Tekfurunun konağı, Yarhisar Tekfurunun konağı, Hamdi Usta'nın demirci dükkânı, Karacahisar Kalesi'ndeki kilise, Harmankaya Kilisesi, Aydos Kalesi'ndeki kilise ve İznikte'ki kilise, Harlak adlı mekândaki mescit ve Kunur Alp'in evindeki sundurmaya da yer verilmiştir.

2.15.2.2. Soyut Mekânlar

2.15.2.2.1. Duyusal Mekânlar

Osman Bey'in Rüyası

Osman Bey'in, Sivrikaya'da otururken gördüğü rüyasında geçen mekânlar duyusal mekânlara örnek verilebilir. Rüyasında Osman Bey, Şeyh Edebalı'nın göğsünden çıkan ayın kendi göğsüne girdiğini ve ardından göğsünden bir ağaç çıktığını görür. Ağacın dallarının kapladığı yerler duyusal mekânın örnekleridir. Bunlar: tepeler, ülkeler, dağlardır.

Osman Bey'in rüyasında gördüğü “ay” a ve “ağaç” a taşıdıkları simge itibariyle bakılırsa şunlar söylenebilir: Ay, Osman Bey'le evlenecek olan Mal Hatun'dur. Bir başka değerlendirmeye göre de Şeyh Edebalı'nın Osman Bey'e verdiği icazetin karşılığıdır. Ağaç ise, Osman Bey'le Mal Hatun'dan gelecek soyun dünyaya hâkim olacağı şeklinde yorumlanmaktadır. Bir diğer değerlendirmeye göre de “ağaç yerle gök arasındaki bağ olarak Osman'ın dünyevi iktidarını kaynağına, yani göğe bağlar”

(Kocabıyık, 2004: 3-5). Osman Bey'in rüyasının, devletin manevi temeller üzerinde yükseleceğini göstermesi bakımından dikkat çektiği söylenebilir.

Evdosiya'nın Rüyası

Evdoksiya'nın gördüğü rüyasında geçen mekânlar duyuşal mekânın örnekleridir. Evdoksiya rüyasında bir çukura düştüğünü, ümitsizlik içinde çırpınırken çukurun başında beliren kişinin onu kurtararak çiçeklerle, ağaçlarla, çimenlerle süslenmiş; altından suların aktığı bir yere çıkardığını görür. Onu o çukurdan kurtaran kişi Gazi Rahman'dır (Buğra, 2010: 255). Evdoksiya'nın rüyasında geçen çukurun; çiçeklerle, ağaçlarla, çimenlerle süslenen yerin duyuşal mekânın örnekleri olduğu söylenebilir.

Romanda Kaf Dağı fantastik, cennet ise metafizik mekân olarak geçmektedir.

2.15.3. Romandaki Mekânların Genel Olarak Değerlendirilmesi

Osmancık adlı romanla ilgili mekânlar genel olarak değerlendirildiğinde şunlar söylenebilir: İncelenen bu son tarihî romanda da somut mekânların romanın bütününe yakınıni oluşturduğu görülür. Soyut mekânlar ise ismi geçen birkaç mekânın dışında yok denecek kadar azdır. Somut mekânı oluşturan açık ve kapalı mekânlara bakılacak olursa romanın konusu ve romandaki hareket unsurları göz önünde tutularak açık mekânların kapalı mekânlara göre biraz daha fazla ön plana çıkartıldığı söylenebilir. Açık ya da kapalı olsun incelenen diğer tarihî romanlarda olduğu gibi bu romanda da mekânların yaşanan olaylara zemin hazırlamaları yönüyle işlevsel oldukları görülür.

Romanda ön plana çıkartılan birkaç mekânın da olduğu görülür. Bunlardan biri Sivri Kaya adlı mekândır. Osman Bey'in Osmancık kimliğinden sıyrılmasının ve Kayı aşiretinin başına geçmesinin ilk adımlarının burada atıldığı görülür. Romanda ön plana çıkartılan ikinci mekânsa Şeyh Edebali'nin İtburnu köyündeki tekkesidir. Osman Bey kendi gücünün ve yeteneklerinin tamamen farkına vararak Kayı aşiretinin başına geçmeye burada karar verir. Osman Bey'in yeniden doğuşunu simgeleyen söz konusu mekân bu tekkedir (Campbell, 2010: 107). Romanda üzerinde durulan üçüncü mekânsa Ertuğrul Gazi'nin evidir. Kayı aşiretinin Beyi olan Ertuğrul Gazi, ölmeden önce aşiretiyle ilgili kararları burada alır. O öldükten sonra yerine geçen Osman Bey'in de babası gibi önemli kararları yine bu evde aldığı görülür.

Romadaki birçok mekânın da fethedilmesi gereken yerler olduğu görülür. Zira romanın konusuyla bağlantılı olarak bu yorum yapılabilir. Osman Bey ölüm döşeğindeyken dahi oğlu Orhan Bey'e Bursa'nın fethedilmesi vasiyetinde bulunur. Kayı aşiretinin, bulunduğu coğrafyada varlığını sürdürebilmesi için yeni topraklar fethetmesi gerektiği yorumundan yola çıkıldığında da bu tutumun yadırganmaması gerektiği söylenebilir.

Romadaki mekânlara, mekânların belirsiz oluşları yönüyle bakıldığında da şunlar söylenebilir: Tarık Buğra *Osmancık*'ta öncelikle Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Devrini anlattığı için ortaya konan olayların, verilen mekânların önüne geçtiği söylenebilir. Bundan dolayı mekânların çoğunda belirsizliklerin ortaya çıktığı görülür. Öyle ki İnönü Beyinin kaldığı yer ev mi, konak mı, saray mı? Bu mekân belli değildir. Yine Cankız'ın ölünce nereye defnedildiğinin ya da Dünder Bey'in öldüğü ve de Karacahisarlılarla savaşılan yerin neresi olduğunun romanda açıkça ortaya konmadığı görülür.

Romanda kimi mekânların, karakter sentezleyici romanın özelliklerinden biri olan açık mekânın kapalıya kapalı mekânın açık mekâna dönüşmesinin örneği olduğu görülür. Öyle ki Osman Bey'in; İnönü Kalesi'ne giderken yolun onu sıkması, içini bunaltması açık mekânın kapalı mekâna dönüşmesine örnek olarak verilebilir. Yine Osman Bey'in, Şeyh Edebalı'nın Tepepınar'daki tekkesinde huzur bulması da kapalı mekânın genişleyerek açık mekâna dönüştüğüne örnek verilebilir (Korkmaz, 2007: 401-413).

Son olarak romadaki mekân tasvirlerine bakılacak olursa çok olmamakla birlikte romanda, fotoğraf çekercesine tasvirlerin yapıldığı görülür. Söğüt için yapılan şu tasvir de örnek verilebilir: “Badem ağaçları aldanmış çiçeklerini don vurmıştır. Ama müjdeledikleri bahar gelmiş ve bahçeler, bağlar donanmıştır. Kuzular melemekte, kuşlar cıvıldamakta, taylar kışnemektedir. Kırılarda, dağ eteklerinde yeşil höykürmektedir” (Buğra, 2010: 28). Şeyh Edebalı'nın İtburnu köyündeki tekkesinin içiyle ilgili de şu tasvirin yapıldığı görülür:

...Avlu penceredeki basık ve küçük odalarla çevriliydi, ortasında da, her köşesinde bir musluk bulunan altıgen bir şadırvan vardı.. [...] Giriş kapısızdı. Onun bulunduğu duvarda bir arabanın rahat rahat geçebileceği bir boşluk bırakılmıştı; kapı varmış da yıkılmış veya yıktırılmış değildi; kapı özellikle konulmamıştı. Dört bir yanı parmaklıklı veranda ile çevrili bulunan ikinci kata, on beş kadar basamaklı, korkuluksuz bir tahta merdivenle çıkılıyordu. Dursun Fakı: “gel şöyle” dedikten sonra o merdivene yönelmişti. Kendisi önde, Osman üç basamak arkada, çıktılar.

Bu katta da, kapıları verandaya açılan odalar vardı. Yalnız, giriş kapısının üstüne düşen tarafta oda yoktu. Orası duvar boyunca sedirli bir sofayı andırıyordu. Tabanına hasır serilmişti. Sedirde de halı seriliydi (Buğra, 2010: 43-44).

Genel olarak romanda olay unsuru ön plan çıkartıldığından mekânlar gibi tasvirlerin de ikinci plana itildiği söylenebilir.

SONUÇ

Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Devrinin konu edinildiği romanlardaki mekânlar ayrıntılı bir tasnife tabi tutularak hiçbir mekân dışarıda kalmayacak şekilde ortaya konmaya çalışılmıştır. Mekânsal tasnif bağlamında romanlardaki mekânlarla ilgili şu değerlendirmeler yapılabilir:

Mekânlar iki ana başlık altında toplanmıştır. Soyut ve somut mekânlar olmak üzere. Romanlardaki somut mekânların daha çok ve daha etkili olduğu görülür. Soyut mekânlar ise ağırlıklı olarak duysal mekânlar dışında ortaya konmamıştır. Somut mekânlar kendi içinde açık ve kapalı mekânlar olmak üzere iki alt başlığa ayrılmaktadır. İncelenen romanlar tarihî roman oldukları için açık mekânlar kapalı mekânlara göre daha ön plandadır. Zira tarihî roman yazarlarının amacı okuyucularına tarih bilgisi ve tarih bilinci vermek olduğu için açık mekânların, yazarların söz konusu amaçlarına hizmet ettiği söylenebilir. Örneğin yapılan fetih hareketleri, tüm Kayı aşiretinin katılımıyla gerçekleşen toplantılar, yapılan düğünler, oynanan oyunlar, orduların birbirleriyle yaptıkları savaşlar hep açık mekânlarda gerçekleşir. Hareketli ve akışkan bir yapıya sahip olan olaylar açık mekânlarda bir forma dönüşür. Kapalı mekânlarsa kimi zaman yapılacak fetih hareketlerine karar verilen, kimi zaman çeşitli toplantıların yapıldığı kimi zaman da yeme, içme, uyuma gibi roman kişilerinin biyolojik ihtiyaçlarının karşılandığı yerler olarak ortaya konur. Mekânın iki ana başlığından biri olan soyut mekânlar ise duysal mekânlar dışında romanlarda genellikle ortaya konmamıştır.

Romanlarda olaylar büyük çoğunlukla Söğüt'te ve Domaniç Yaylası'nda geçer. Osmanlı Devleti'nin kurulduğu ilk topraklar olan Söğüt'ün ve Domaniç Yaylası'nın bütün romanlardaki en önemli iki mekân olduğu söylenebilir. Ertuğrul Gazi'ye hediye edilen Söğüt'ü ve Domaniç Yaylası'nı Kayı aşireti mevsimlik olarak kullanmaktadır. Kışı Söğüt'te geçiren Kayı aşireti yazın serinlemek için Domaniç Yaylası'na çıkar. Romanlarda Söğüt ve Domaniç Yaylası'nın dışında dikkat çeken başka mekânların da olduğu görülür. Kaleler bu mekânlardan biridir. Zira kaleler bütün romanlarda fethedilmesi gereken öncelikli yerler olarak ortaya konmuştur. Kayı aşiretinin genişlemesi, göçebe Türkmenlerin yerleşik hayata geçirilmesi ve Osmanlı'nın aşiretten bir devlet haline dönüşmesi bu kalelerin fethedilmesine bağlıdır. Romanlarda dikkat

eken bir diğer mekânsa Bursa'dır. Zira Bursa, fethedilmesi Osman Bey tarafından Orhan Bey'e vasiyet edilen bir mekândır. Hanlar da romanlarda dikkat çeken bir diğer mekândır. İnsanların konakladıkları, bilgi alış verişinde buldukları kimi zaman da mücadele ettikleri yerlerdir. Son olarak Osmanlı Devleti'nin kurulduğu topraklar olan Söğüt'e ve Domaniç Yaylası'na, Bilecik, Eskişehir, Yenişehir ve Karacahisar Kalesi başta olmak üzere çevresindeki kalelere her romanda yer verilmesi bu mekânların, Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun gerçekleştiği yerler olması açısından ortaya konduğu söylenebilir.

Romanların bütününde mekân belirsizliklerinin olduğu görülür. Kimi zaman olayların yaşandığı mekânların isimlerinin söylenmemesiyle bu belirsizlik kendini gösterirken kimi zaman da roman kişilerinin kaldığı aynı yerlere bazen konak bazen ev bazen de saray denilerek mekân bağlamında üslup birliği sağlanamamıştır.

Romanların bütününde karaya dayalı mekânların ağırlıkta olduğu görülür. Öyle ki fethedilmesi gereken her mekân kara kaynaklıdır. Osmanlı Devleti'nin -incelenen romanlar çerçevesinde- Kuruluş Devrindeki hâkimiyetini ağırlıklı olarak kara üzerinde sağlaması bu yorumun dayanağını oluşturmaktadır.

Romanlarda öznel ya da nesnel olsun mekân tasvirlerine genellikle yer verilmediği görülür. Zira romanlarda olayların anlatımı ön planda tutulduğu için yapılacak tasvirlerle olayların anlatımının engellenebileceği düşünüldüğünden bu tutumun benimsendiği söylenebilir.

Son olarak romanlardaki mekânların, olayların yaşanmasına zemin hazırlamaları bakımından yani yaşanan olaylar için dekor oluşturmaları yönüyle işlevsel bir boyuta sahip oldukları görülür.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Akgündüz, A. ve S. Öztürk. (1999). *700.Yılında Bilinmeyen Osmanlı*. İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı.
- Aksun, Z. N. (1994). *Osmanlı Tarihi*. C.1, 1.Baskı. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Aktaş, Ş. (2003). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*. 6.Baskı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Argunşah, H. (2007a). Tarihi Roman. Halman, T. S, O. Horota, Y. Çelik, N. Demir, M. Kalpaklı, R. Korkmaz ve M. Ö. Oğuz (ed.). *Türk Edebiyatı Tarihi* içinde. C.4, İstanbul: TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 410-422.
- Argunşah, H. (2007b). Mustafa Necati Sepetçioğlu (1932-2006). H. Argunşah (ed.). *Mustafa Necati Sepetçioğlu* içinde. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. 15-34.
- Armağan, M. (1997). *Şehir, Ey Şehir (Şehir Üzerine Düşünce Okumaları-2)*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Assmann, J. (2001). *Kültürel Bellek Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*. A. Tekin (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları (orijinal baskı tarihi belirtilmemiş).
- Aytaç, G. (1990). *Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler*. 1.Baskı. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Bahadıroğlu, Y. (2007). *Resimli Osmanlı Tarihi*. 10.Baskı. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Bahadıroğlu, Y. (2010a). *Sunguroğlu-1*. 170.Baskı. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Bahadıroğlu, Y. (2010b). *Sunguroğlu-2*. 157.Baskı. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Bahadıroğlu, Y. (2010c). *Sunguroğlu-3*. 150.Baskı. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Bahadıroğlu, Y. (2010d). *Turgut Alp*. 53.Baskı. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Bakırcıoğlu, N. Z. (2009). *Başlangıcından Günümüze Türk Romanı*. 10.Baskı. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Bakhtin, M. (2001). *Karnavaladan Romana Edebiyat Teorisinden Dil Felsefesine Seçme Yazılar*. C. Soydemir (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları (orijinal baskı tarihi belirtilmemiş).

- Bechelard, G. (1996). *Mekânın Poetikası*. A. Derman (çev.). İstanbul: Kesit Yayınları (orijinal baskı tarihi belirtilmemiş)
- Belge, M. (2006). *Edebiyat Üstüne Yazılar*. 2.Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Buğra, T. (2010). *Osmanlık*. 33.Baskı. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Büyükarkın, B. (2009). *Kutlu Dağ*. 3.Baskı. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Campbell, J. (2010). *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*. S. Gürses (çev.). İstanbul: Kabalıcı Yayınevi (orijinal baskı tarihi belirtilmemiş).
- Carr, E. H. (2006). *Tarih Nedir?* M. G. Öztürk (çev.). İstanbul: İletişim Yayınları (orijinal baskı tarihi belirtilmemiş).
- Cezar, M. (2010). *Mufassal Osmanlı Tarihi (Resimli-Haritalı)*. C.1, 1.Baskı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Çetin, N. (2004). *Roman Çözümleme Yöntemi*. 2.Baskı. Ankara: Öncü Basımevi.
- Enginün, İ. (2000). *Araştırmalar ve Belgeler*. 1.Baskı. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Enginün, İ. (2006). *Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat'tan Cumhuriyet'e (1839-1923)*. 2.Baskı. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Enginün, İ. (2001). *Bir Sığınak Olarak Kitap ve Edebiyat*. 1.Baskı. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Ersen, C. (1983). *Osman Gazi*. 2.Baskı. İstanbul: Kamer Neşriyat ve Dağıtım.
- Göğebakan, T. (2004). *Tarihsel Roman Üzerine*. 1.Baskı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Göka, Ş. (2001). *İnsan ve Mekân*. 1.Baskı. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Hammer, J. V. (1990). *Osmanlı Tarihi*. M. Ata (çev.). C.1, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları (orijinal baskı tarihi belirtilmemiş).
- Heidegger, H. (2011). *Varlık ve Zaman*. K.H. Ökten (çev.). İstanbul: Agora Kitaplığı (orijinal baskı tarihi belirtilmemiş).
- Hilav, S. (1995). *Edebiyat Yazıları*. 2.Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İhsanoğlu, E. (ed.). (1994). *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*. İstanbul: İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA).
- İhsanoğlu, E. (ed.). (1999). *Osmanlı Medeniyeti Tarihi*. İstanbul: Feza Gazetecilik.
- İnalçık, H. (2007). *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)*. R. Sezer (çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları (orijinal baskı tarihi 1973).
- İnci Elçi, H. (2003). *Romanda Mekân Türk Romanında Ev*. İstanbul: Arma Yayınları.

- Jung, C.G. (2011). *Dört Arketip*. İ. Kırıklı (çev.). İstanbul: Umut Matbaacılık (orijinal baskı tarihi belirtilmemiş).
- Kaplan, M. (1978). *Edebiyatımızın İçinden*. 1.Baskı. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kerman, Z. (2009). *Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri*. 2.Baskı. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Köprülü, F. (2006). *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*. 4.Baskı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Korkmaz, R. (2007). Romanda Mekânın Poetiği. A. Külahlıoğlu İslam ve S. Eker (ed.). *Edebiyat ve Dil Yazıları (Mustafa İsen'e Armağan)* içinde. Ankara: Yayınevi Belirtilmemiş. 399-415.
- Korkmaz, R. (2008). Rene Girard'ın Üçgen Arzu Modeli Bağlamında *Osmancık* Romanı. M. Tekin ve E. B. Yılmaz (ed.). *Tarık Buğra* içinde. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. 178-189.
- Korkmaz, R. (1997). *Sabahattin Ali İnsan ve Eser*. 1.Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kunt, M, S. Faroqhi, H. G. Yurdaydın ve A. Ödekan. (2009). *Türkiye Tarihi 2 Osmanlı Devleti (1300-1600)*. 10.Baskı. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Miyasoğlu, M. (1998). *Roman Düşüncesi ve Türk Romanı*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Moran, B. (1991). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 2*. 2.Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Necatigil, B. (2004). *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*. 2.Baskı. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Necatigil, B. (1971). *Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü*. İstanbul: Varlık Yayınevi.
- Özkırıklı, A. (2004). Kemal Tahir (Demir). *Türk Edebiyatı Tarihi*. C.2, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Öztuna, Y. (1977). *Başlangıcından Zamanımıza Kadar Büyük Türkiye Tarihi*. C.2, İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Sepetçioğlu, M. N. (2010a). *Konak*. 33.Baskı. İstanbul: İrfan Yayınevi.
- Sepetçioğlu, M. N. (2010b). *Çatı*. 30.Baskı. İstanbul: İrfan Yayınevi.
- Sepetçioğlu, M. N. (2010c). *Üçler Yediler Kırklar*. 21.Baskı. İstanbul: İrfan Yayınevi.
- Sepetçioğlu, M. N. (2010d). *Bu Atlı Geçide Gider*. 22.Baskı. İstanbul: İrfan Yayınevi.

- Sınar, A. (2007). Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Romanları ve Eğitim: Konak-Çatı-Üçler Yediler Kırklar Örneği. H. Argunşah (ed.). *Mustafa Necati Sepetçioğlu* içinde. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 225-263.
- Tahir, K. (2010). *Devlet Ana*. 26.Baskı. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Tan, M. T. (2010). *Gönülden Gönüle*. Baskı Sayısı Belirtilmemiş. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Tanpınar, A. H. (2003). *19.Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. 10.Baskı. İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- Tekin, M. (2003). *Roman Sanatı 1 (Romanın Ana Unsurları)*. 3.Baskı. İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Timur, T. (2002). *Osmanlı-Türk Romanında Tarih, Toplum ve Kimlik*. 2.Baskı. Ankara: İmge Kitabevi.
- Tuncer, H. (1988). *Tarık Buğra*. 1.Baskı. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Tural, S. (2006). *Zamanın Elinden Tutmak*. 5.Baskı. Ankara: Yüce Erek Yayınevi.
- Tülbentçi, F. F. (1963). *Osmanoğulları*. 4.Baskı. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Tümer, Dr. G. (1979). *İnsan-Mekân İlişkileri ve Kafka*. İzmir: Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Baskı Atölyesi.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1982). *Osmanlı Tarihi*. C.1, 4.Baskı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yavuz, K, ve M. A. Y. Saraç (hzl.) (2007). *Osmanoğulları'nın Tarihi*. İstanbul: Gökkuşbu Yayınları.
- Yeşim, R. Ş. (2004). *Ovaya İnen Şahin*. 2.Baskı. Ankara: Elips Kitap.
- Yücel, M. (hzl.). (2003). *Tarık Buğra*. C.1. Ankara: Berikan Yayınevi.

Sürelî Yayınlar

- Argunşah, H. (2002). Tarihi Romanın Yükselişi. *Hece (Türk Romanı Özel Sayısı)*. 65/66/67, 440-448.
- Arslan, F. (2007). Tarihin Dirildiği Gün: Maziden Roman Ütopyasına. *Erdem (Mustafa Necati Sepetçioğlu Özel Sayısı)*. 49, 381-386.
- Ata, B. (2000). Tarih Öğretiminde Bir Araç Olarak; Tarihi Romanlar. *Türk Yurdu (Türk Romanı)*. 20.153-154, 158-165.
- Atalay, B. (2000). Ahmet Cevdet Paşa Tarihinde Osmanlı Devleti. *Yeni Türkiye (Osmanlı Özel Sayısı III, Düşünce ve Bilim)*. 33, 625-639.
- Başar, F. (2000). Osmanlı: Bir Devletin Kuruluşu. *Yeni Türkiye (Osmanlı Özel Sayısı I, Siyaset ve Teşkilat)*. 31, 85-96.
- Bulduk, Ü. (2000). Osmanlı Beğliği'nin Oluşumunda Oğuz Türkmen Geleneğinin Yeri. *Yeni Türkiye (Osmanlı Özel Sayısı I, Siyaset ve Teşkilat)*. 31, 61-66.
- Burcu, E. (2000). Osmancıktan Osman Gazi Han'a Geçiş Sürecinde Yaşanan “Simgesel Değişim” Üzerine Bir Okuma Denemesi. *Türk Yurdu (Türk Romanı)*. 20.153-154, 198-203.
- Çelik, Y. (2002). Tarih ve Tarihi Roman Arasındaki İlişki Tarihi Romanda Kişiler. *Bilig.* 22, 49-68.
- Çelik, Y. (2007). Bu Atlı Geçide Gider Romanında Osmanlı Değerlendirilmesi. *Erdem (Mustafa Necati Sepetçioğlu Özel Sayısı)*. 49, 145-150.
- Çeri, B. (2000). Cumhuriyet Romanında Osmanlı Tarihinin Kurgulanışı. *Tarih ve Toplum*. 33.198, 19-26.
- Demir, A. (2010). Mustafa Necati Sepetçioğlu. *Türk Dili*. 98.700, 801-808.
- Deveci, M. (2002). Devlet Ana Romanında Kişiler Dünyasının İşlevsel Analizi. *Türk Dili*. 636, 781-794.
- Deveci, M. (2007). Anahtar Romanının Yapı ve Tema Bakımından İncelenmesi. *Erdem (Mustafa Necati Sepetçioğlu Özel Sayısı)*. 49, 77-95.
- Doğan, M. C. (2000). Tarihi Romanın Dinamikleri ve Son On Beş Yılın Tarihi Romanları. *Türk Yurdu (Türk Romanı)*. 20.153-154, 140-157.
- Eliuz, Ü. (2007). Millî Romantik Tarih Dönüştürümü: *Kilit*. *Erdem (Mustafa Necati Sepetçioğlu Özel Sayısı)*. 49, 98-106.
- Ertop, K. (1997). Romancılığımızda Tarihe Yaklaşım. *Hürriyet Gösteri*. 197-198, 60-62.

- Fedai, Ö. (2007). Türklerde Devlet Bilinci ve Birlik Düşüncesinin Uyandırılması Açısından Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun *Kilit* ve *Çatı* Romanlarını Yeniden Okumak. *Erdem (Mustafa Necati Sepetçioğlu Özel Sayısı)*. 49, 20-33.
- Gözler, H. F. (1980). Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Romanları Üzerine (Edebiyatımızda Tarihi Roman). *Küçük Dergi*. 14, 1-27.
- Güngör, E. (1973). Tarihin Romanı. *Türk Edebiyatı*. 2.14, 32-35.
- İnalcık, H. (2007). Osmanlı Beğliği'nin Kurucusu Osman Beğ. *Belleten*. 71.261, 479-536.
- Kalın, İ. (2000). Osmanlı Düşünce Geleneğinin Oluşumu. *Yeni Türkiye (Osmanlı Özel Sayısı III, Düşünce ve Bilim)*. 33, 41-46.
- Karataş, Ş. (2000). Osmanlı Türk İmparatorluğu. *Yeni Türkiye (Osmanlı Özel Sayısı III, Düşünce ve Bilim)*. 33, 431-447.
- Karlığa, B. (2000). Osmanlı Düşüncesinin Oluşumu. *Yeni Türkiye (Osmanlı Özel Sayısı III, Düşünce ve Bilim)*. 33, 31-40.
- Kayalı, K. (1997). Bir Arayışın Önemli Bir Durağı: Devlet Ana. *Hece (Türk Romanı Özel Sayısı)*. 65/66/67, 667-675.
- Kocabıyık, E. (2004). Bir Rüya'yı Düşlemek Osman'ın Rüyasına Simgesel Bir Yaklaşım. *Varlık*. 3-5.
- Korat, G. (1997). Tarihsel Romanda Edebiliğin Ölçütü Gerçekçilik Değildir. *Hürriyet Gösteri*. 197-198, 78-79.
- Köksal, D. (1999). Türk Edebiyatında İki Kuruluş Anlatısı ve Milli Kimlik: Devlet Ana ve Osmancık. *Toplum ve Bilim*. 81, 44-60.
- Naci, F. (1997). Romanın İşi Tarih Değil Roman Yazmaktır. *Hürriyet Gösteri*. 197-198, 58-59.
- Naci, F. (1982). Tarih ve Roman. *Hürriyet Gösteri*. 19, 25.
- Narlı, M. (2004). Roman İncelemesi Üzerine Notlar. *Türk Dili*. 88.634, 463-476.
- Odabaş, U. K. (2000). Osmanlı'nın Kuruluş Felsefesi veya Bir Zihniyetin Tahlili. *Yeni Türkiye (Osmanlı Özel Sayısı III, Düşünce ve Bilim)*. 33, 58-64.
- Özcan, T. (2003). Osmancık Romanının Arketipsel Sembolizm Bakımından Çözülmesi. *Bilig*. 26, 103-116.
- Özey, R. (2000). Osmanlı Devleti'nin Hâkimiyet Sahası. *Yeni Türkiye (Osmanlı Özel Sayısı I, Siyaset ve Teşkilat)*. 31, 28-34.

- Sağlık, Ş. (2002). Kurmaca Âlemin Kurmaca Sözcülerinden Romanda Zaman-Mekân-Tasvir. *Hece (Türk Romanı Özel Sayısı)*. 65/66/67, 130-163.
- Şen, İ. (2000). Osmanlı Devleti'nin Etnik Menşe'i ve Kuruluşuyla İlgili Faraziyeler. *Yeni Türkiye (Osmanlı Özel Sayısı I, Siyaset ve Teşkilat)*. 31, 67-72.
- Tekşan, M. (2000). Romanımızda Bekir Büyükarkın. *Türk Yurdu*. 20.153-154, 347-353.
- Türkkan, R. Q. (2000). Küçük Kayı Aşireti'nin Cihangir Osmanlı İmparatorluğu'na Dönüşündeki Âmiller (Faktörler). *Yeni Türkiye (Osmanlı Özel Sayısı I, Siyaset ve Teşkilat)*. 31, 43-60.
- Uçman, A. (1974). Romancı Tarih Önünde. *Yeni Sanat*. 7, 4-8.
- Yalçın-Çelik, S. D. (2007). Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Tarihi Roman Anlayışı ve Türk Edebiyatında Tarihi Roman Geleneğindeki Yeri. *Erdem (Mustafa Necati Sepetçioğlu Özel Sayısı)*. 49, 36-47.
- Yavuz H. (1997). Tarihi Roman Ancak Belli Bir Tasarımdan Yola Çıkılarak Yazılabilir. *Hürriyet Gösteri*. 197-198, 69-71.
- Yetiş, K. (2007). Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Romanlarında Türk Tarihinin Yorumu. *Erdem (Mustafa Necati Sepetçioğlu Özel Sayısı)*. 49, 1-6.
- Yılmaz, A. (2000). Tarihi Roman Üzerine. *Bilge*. 24, 42-49.
- Yurdakul, A. (1997). Tarihin 'Hayatı' Roman. *Hürriyet Gösteri*. 197-198, 76-77.

Diğer Yayınlar

- Argunşah Eraydın, H. (1990). Türk Edebiyatında Tarihi Roman (Türk Tarihiyle İlgili). *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.
- Cavid Ersen. (2001). <http://www.biyografi.net/kisiyazdir.asp?kisiid=1634> (26 Ekim 2011).
- Coşkun, S. (2006). Kemal Tahir (Şahsiyeti, Eserleri, Fikirleri). *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.
- Çakmakçı, S. (2011). Osmancık Romanında Başkişinin Arayış, Değişim ve Dönüşüm Süreci. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Lature and History of Turkish of Turkic*. 6.3: 1907-1923. http://www.turkishstudies.net/onceki_SayilarDetay.aspx_Sayi=Volume/Issue3 (17 Eylül 2014).
- Çetintaş, D. (2006). Popüler Tarihi Romanlar ve M. Turhan Tan. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi SBE.
- Daşcıoğlu, Y. ve O. Koç. (2009). Batı Tarzı Türk Hikâyesinin Doğuşu ve Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Ana Temalar. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Lature and History of Turkish of Turkic*. 4.1-I: 799-900. http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1005979100_2.%20Yılmaz%20Daçcıoğlu-Okan%20Koç.pdf (25 Mayıs 2014).
- Derbent*. (2014). www.turkcebilgi.org/tarih/osmanli-tarihi/derbent-derbent-teskilati-31782.htm (22 Haziran 2014).
- Eldessouky, A. (2010). Türk Edebiyatında Tarihi Romanlar (Türk Tarihi ile İlgili, 1981-1985). *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- Ercilasun, B. (1999). Kuruluş Devrini Konu Alan Romanlar Üzerine. *Hacettepe Edebiyat Fakültesi Dergisi*. Özel Sayı: 1-17. <http://www.edebiyatdergisi.hacettepe.edu.tr/700ozelBilgeErcilasun.pdf> (29 Ekim 2012).
- Erol, G. (2006). Emine Işınsu'nun Tarihi Romanları Üzerinde Bir İnceleme. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi SBE.
- Hazer, G. (2011a). Selma Rıza'nın Uhuvvet Romanında Kurmaca Yapı. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Lature and History of Turkish of Turkic*. 6.3: 875-893. http://www.turkishstudies.net/onceki_SayilarDetay.aspx_Sayi=Volume/Issue3 (6 Eylül 2012).
- Hazer, G. (2011b). Salah Birsell'in Şiirinde Mekân. *Uluslararası Hakemli Akademik Sosyal Bilimler Dergisi*. 1.1: 388-403. <http://www.iibdergisi.com/?sayfa=dergiayrinti&no=29&içerik=salah-birsellin-siirinde-mekân&kategori=turk-dili-ve-edebiyati> (6 Eylül 2012).

- Hülagü, M. M. (2002). Kayseri'de Sahtiyan Üretimi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 13: 1-18. sbe.erciyes.edu.tr/dergi/01_Hulagu.pdf (7 Haziran 2014).
- İnalcık, H. (2002). Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu. Güzel, H. C, K. Çiçek ve S. Koca (ed.). *Türkler içinde*. C.9, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 3-26.
- İnalcık, H. (1999). Osmanlı Tarihine Toplu Bir Bakış. G. Eren (ed.). *Osmanlı içinde*. C.1, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 1-33.
- İnalcık, H. (2007). Osman I. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. C.33, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kayım kaya, E. (2007). Ragıp Şevki Yeşim'in Tarihi Romanları Üzerine Bir Araştırma. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Eskişehir: Osman Gazi Üniversitesi SBE.
- Kılınç, M. M. (2009). Ragıp Şevki Yeşim'in Romanları Üzerine Bir İnceleme. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Metin, M. (2007). Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun Tarihi Romanları (1923-1933). *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Afyonkarahisar: Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi SBE.
- Moldatayev, K. (2002). Feridun Fazıl Tülbentçi'nin Tarihi Romanları. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Narlı, M. (2002). Romanda Zaman ve Mekân Kavramları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 5.7: 91-106. <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/> (6 Eylül 2012).
- Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. (2004). "Mekân", Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Öztürk, J. (2008). Tarık Buğra'nın Matbu Romanları Üzerine Bir İnceleme. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi SBE.
- Sayru*. (2014). ne-demek.net/anlami/sayru-ne-demek.html (22 Haziran 2014).
- Şengül, M. B. (2010). Romanda Mekân Kavramı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 3.11: 528-538. <http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt3/cilt3sayi11/turkisindex.htm> (6 Eylül 2012).
- Topdemir, R. (2005). Türk Edebiyatında Tarihi Romanlar (Türk Tarihi ile İlgili 1971-1980). *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. (1977). Kemal Tahir Demir. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. C.2, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Türkçe Sözlük*. (2010). "Tarih", Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Zambak, F. (2007). Türk Romanında Mekân. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
Muğla: Muğla Üniversitesi SBE.

ÖZGEÇMİŞ

Bünyamin Çeri 28.10.1981 yılında Bayburt'ta doğdu. İlk ve ortaokul eğitimini İstanbul Pendik'teki Çamçeşme İlköğretim Okulunda, lise eğitimini ise yine İstanbul Pendik'teki Alparslan Lisesinde tamamladı. Anadolu Üniversitesinin Kamu Yönetimi Bölümüne kaydolun Bünyamin Çeri, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü de okumak için burslu olarak Uluslararası Kıbrıs Üniversitesinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne kaydoldu. 2008 yılında Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü, 2009 yılında da Kamu Yönetimi Bölümünü tamamladı. 2011 yılında Kocaeli Üniversitesinde Pedagojik Formasyon eğitimi alarak Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni oldu. Bünyamin Çeri, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesinde başladığı edebiyat eğitimine Sakarya Üniversitesinde Yeni Türk Edebiyatı alanındaki yüksek lisans çalışmalarıyla devam etti.

2008 yılından bu yana İstanbul'daki çeşitli derslane ve devlet okullarında Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni olarak çalışan Bünyamin Çeri evli olup hâlen İstanbul Büyükçekmece'deki özel bir okulda Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni olarak çalışmaktadır.